HISTORIA ECCLESIASTICA, VARIIS COLLOQUIIS DIGESTA,

UBI

PRO THEOLOGIÆ CANDIDATIS
RES PRAECIPUÆ, NON SOLUM AD Hiſtoriam, ſed etiam ad Dogmata, Criticam, Chronologiam, & Eccleſiæ Diſciplinam pertinentes, per breves Interrogationes, & Reſponſiones perſtringuntur, & in præclaro ordine collocantur.

TOMUS OCTAVUS,

PARS PRIMA,
COMPLECTENS
SÆCULUM ECCLESIÆ
DECIMUM SEPTIMUM;

AUCTORE
FR. IGNATIO HYACINTHO
AMAT DE GRAVESON,
Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctore, & Collegii Caſanatenſis Theologo, Ord. Fratrum Præd.

EDITIO IN GERMANIA SECUNDA.

CUM PERMISSU SUPERIORUM.

Auguſtæ Vindelicorum & Græcii,
Sumptibus Fratrum VEITH, Anno MDCCXXVII.

MONITUM AUTHORIS
AD
LECTOREM.

HUnc Octavum & ultimum Colloquiorum noſtrorum in univerſam, quà latè patet, Hiſtoriam Eccleſiaſticam, Tomum ad umbilicum perduxeram, eumque, per ſex Colloquia in Hiſtoriam Sæculi decimi ſeptimi continuatum typis jam penè totum mandaveram; cùm præter expectationem meam, amicorum permotus conſiliis, illum, nova additione auctum, coactus ſum duas in partes dividere, ne in majorem, quam par eſſet, molem excreſceret. At enim, rogarunt me amici, ut ad calcem Colloquiorum, quæ in univerſam Hiſtoriam Eccleſiaſticam inſtitui, infererem generales Tabulas Chronologicas, in quibus præfigerem, juxta accuratiores calculos, tempus, ſeu Sæculum aut annum, quo res præcipuæ, ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam attinentes contigerunt, ut inde Lector, annotato ſemel anno, vel Sæculo, quod indicarent Tabulæ iſtæ Chronologicæ, faciliùs de iisdem rebus uberiorem notitiam haurire poſſet, recurrendo ad Colloquia, quæ per ſingula quæque Eccleſiæ Sæcula accuratè digeſta, & octo Tomis comprehenſa, luce publica donavi. His amicorum Monitis, ad commune ſtudioſæ Juventutis commodum collimantibus, actutum morem geſſi, & quatuordecim contexui Tabulas Chronologicas, quæ longiores cùm eſſent, quam ut in uno juſtæ magnitudinis Tomo contineri poſſent, conſenſi tandem, ut hic octavus Hiſtoriæ noſtræ Eccleſiaſticæ Tomus duas in partes tribueretur, quarum prima complecteretur quatuor priora in Hiſtoriam Sæculi decimi ſeptimi Colloquia; in altera verò parte duo alia poſteriora in eamdem Sæculi decimi ſeptimi Hiſtoriam reponerentur Colloquia, una cum quinque prioribus Tabulis Chronologicis, quæ repræſentant ſucceſſiones Epiſcoporum præcipuarum Eccleſiæ Sedium, Romanæ videlicèt, Alexandrinæ, Antiochenæ, Hieroſolymitanæ, & Conſtantinopolitanæ. Hoc pacto Tomus iſte Octavus duas in partes coaluit, indeque fluxit impoſita mihi neceſſitas novem alias, quæ ſuperſunt, Tabulas Chronologicas ad alium remittendi Tomum, quem propediem, benè fortunante Deo, publici juris faciam, ut Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſtudioſus Lector, cujus utilitatibus conſulere maxime in votis habeo, quatuordecim illas Tabulas Chronologicas præ oculis habendo, poſſit absque ullo negotio Res præcipuas, ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſpectantes, confeſtim adinvenire in his octo Colloquiorum noſtrorum in univerſam Hiſtoriam Eccleſiaſticam Tomis, quos juxta continuam Sæculorum ſeriem, diſponere, atque in præclaro ordine, pro mea virili parte, collocare ſtudui. Cæterùm, te hìc obitèr monitum velim, candidè Lector, ex his quinque Tabulis Chronologicis, quas ad finem ſecundæ Partis hujus octavi Tomi Hiſt. noſtræ Eccleſiaſticæ inſeri curavi, quæque exhibent ſucceſſionem Epiſcoporum præcipuarum Eccleſiæ Sedium, Romanæ nimirum, Alexandrinæ, Antiochenæ, Hieroſolymitanæ & Conſtantinopolitanæ, peremptorium poſſe elici argumentum ad probandum adverſus Heterodoxos noſtri temporis, ſolam Eccleſiam Romanam eſſe veram Chriſti Eccleſiam. Perſpicies quippè in prima Tabula Chronologica perpetuam & nunquam interruptam ſucceſſionem in Sede Rom. Epiſcoporum Catholicorum à S. Petro, Apoſtolorum Principe usque ad Innocentium XIII. Pont. Max. nunc ſedentem. Hæc autem continua & ab ipſis Apoſtolorum temporibus deducta Epiſcoporum Catholicorum ſucceſſio, qua jure optimo gloriatur Eccleſia Romana, non ſolùm non reperitur in Hæreticorum Sectis, ſed nec etiam in Sedibus Patriarchalibus Orientis, Alexandrina, Antiochena, Hieroſolymitana, & Conſtantinopolitana, in quibus, ut ſole clariùs patet, ex ſerie illorum Epiſcoporum, qui eis præfuerunt, ſæpius interrupta eſt Catholicorum Epiſcoporum ſucceſſio, cùm inter illos alii fuerint vel Ariani, vel Eutychiani, vel Monothelitæ, vel aliis Hæreſibus infecti, vel Schiſmatici; adeò ut nobiliores quondam illæ, & Patriarchales Orientis Eccleſiæ rupta ſemel, per intruſos Hæreticos, vel Schiſmaticos Antiſtites, linea ſucceſſionis Epiſcoporum Catholicorum, ignobiles progreſſu temporis evaſerint, & nunc penè deſtructæ ſint à Barbaris, quorum tyrannide & duriſſimo jugo oppreſſæ, ingloriæ penitùs jacent. Sola Eccleſia Romana hanc perpetuam Catholicorum Epiſcoporum, & à S. Petro usque ad ætatem noſtram nunquam interruptam ſucceſſionem exhibere poteſt, ſeque ſubindè ſolam eſſe veram Chriſti Eccleſiam manifeſtò probat, cum, juxta concordem & conſtantem omnium Sanctorum Patrum, cùm Græcorum, tum Latinorum, doctrinam, continua Epiſcoporum Catholicorum & nunquàm interrupta ſucceſſio certa & indubitata ſit Nota ac Teſſera, qua vera Chriſti Eccleſia decernitur à Sectis Hæreticorum, quæ ſunt Synagoga Satanæ. Sed de hoc argumento plura ſuo loco opportuniùs dicemus, idque tibi impræſentiarum indicâſſe ſat ſuperque ſufficiat, ut perſpectam habeas utilitatem, quam percipere poteris ex his quinque Tabulis Chronologicis, quas, obſecutus amicorum conſiliis, ad finem ſecundæ partis hujus Tomi Octavi Hiſtoriæ noſtræ Eccleſiaſticæ adjeci; quodquidem, ut ſpero, æqui bonique conſules, atque huncce ultimum Colloquiorum noſtrorum in univerſam Hiſtoriam Eccleſiaſticam Tomum perindè læto animo & ſerena fronte excipies, ac cæteros alios à me jam in lucem editos pro tua ſingulari benignitate hactenus excepiſti.

NOS

NOS FR· AUGUSTINUS
P I P I A,
Sacræ Theologiæ Profeſſor, ac totius Ordinis Fratrum Prædicatorum humilis Magiſter Generalis . & Servus, ſalutem.

TEnnre præſentium noſtrique auctoritate Officii licentiam facimusReverendo admodùm Patri Fratri *Ignatio Hyacintho Amat de Graveſon*, in Sacra Facultate Pariſienſi Doctori, ac in Collegio Caſanatenſi Conventus Sanctæ Mariæ ſuper Minervam de Urbe Theologo, Provinciæ noſtræ Provinciæ Alumno, Typis edendi Opus in plures Tomos diſtributum, cui Titulus eſt: *Hiſtoria Eccleſiaſtica variis Colloquiis digeſta, &c.* dummodò priùs approbatum fuerit à duobus Ordinis noſtri in Theologia Magiſtris, & aliis ſervatis de jure ſervandis. In quorum fidem &c. Datum Romæ in Conventu noſtro Sanctæ Mariæ ſuper Minervam die 2. Septembris 1721.

Fr. Auguſtinus Pipia.

Magiſter Ordinis.

Loco ✠ Sigilli.

Fr. Bernardus d' Arcet, Magiſter & Socius.

Regiſtr. fol. 82.

IMPRIMATUR.

Si videbitur Reverendiſſimo Patri Magiſtro Sacri Palatii Apoſtolici.

T. Epiſcopus Heracliæ Vicesgerens.

APPROBATIO

VIR Clariſſimus Fr. *Ignatius Hyacinthus Amat de Graveſon*, poſt emenſa non ſine labore improbo, ingentique periculo ſexdecim Eccleſiæ Sæcula, Deo tandem benè fortunante, decimum ſeptimum perduxit ad umbilicum, neve Lectorem abire ſinat vacuum quoad reliqua, quæ usque in annum 1721. quem, dum hæc ſcribit, decurrit, contigerunt, ſummatim perſtringit illuſtriora hiſtoriæ monomenta, quæ ab ineunte Sæculo XVIII. ad præſentem an. 1721. contigêre circa Pontificum, Imperatorum, & Regum ſucceſſiones, Regnorum mutationes, ac rerum eo genere præcipuarum toto orbe geſtarum ſeriem. Attexit etiam ad calcem ſecundæ Partis hujusce Tomi octavi ſucceſſiones Epiſcoporum præcipuarum Eccleſiæ Sedium, nimirum Romanæ, Alexandrinæ, Antiochenæ, Hieroſolymitanæ, & Conſtantinopolitanæ, atque in altero Tomo, quem propediem in lucem editurus eſt, Chronologicam ſeriem dabit omnium Imperatorum cùm Orientis, tùm Occidentis; Regum Galliæ, Hiſpaniæ, & Angliæ, omnium Hæreſum, Conciliorum, & Virorum Illuſtrium, totique Operi ſuo Hiſtorico coronidem imponet generali Indice accurato & copioſo rerum omnium inſignium ad hanc Hiſtoriam Eccleſiaſticam variis Colloquiis digeſtam pertinentium, quo præclarum hocce Opus numeris omnibus abſolutum publica donetur luce. Prodeat igitur in publicum Tomus iſte octavus in duas tributus partes, ſanæ fidei, caſtisque moribus conſentaneus. Datum Romæ in Conventu *S. Mariæ* ſuper Minervam die 29. Auguſti anni 1721.

Fr. Antonius Bardon, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor Theologus, Cathedraticus Caſanatenſis, Ordinis Prædicatorum.

APPROBATIO.

ECce tandèm aliqoando communibus Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Studioſorum votis factum ſatis. En exoptatam Clariſſimi Viri Fr. *Ignatii Hyacinthi Amat de Graveſon*, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctoris, & Collegii Caſanatenſis Theologi, Hiſtoriam, ab ipſis Eccleſiæ primordiis ad hæc uſque tempora perductam, numeriſque omnibus abſolutam. Tomus hicce octavus, res Sæculo decimo ſeptimo geſtas deſcribens, Opus longè præſtantiſſimum claudit. Quem ex præſcripto Reverendiſſimi Patris *Auguſtini Pipia*. totius Ordinis Fratrum Prædicatorum Magiſtri Generalis, cum ſedulo, ac diligenter perluſtraverim, nihil in eo deprehendi, quod germanam Eccleſiæ doctrinam caſtosque mores non redoleat. Nihil quod celeberrimi Concionatoris ſtupendam eruditionem, gratam facundiam, ſingularémque in dicendo candorem, atque integritatem non demonſtret. Nihil denium ut rem compendio dicam, quod eximium Hiſtoricum, & cum veteribus componendum non celebret, decanterque. Quo circà, ut publici quàm primùm is juris fiat, planè cenſeo, & maximopere cupio. Cæterum, viris Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſinentiſſimis author ſim, ut præclarum hoc Opus manibus ſemper terant, legant, pervolvant, in paucis charum habeant. Nam, ut in Elogio ad hujus Hiſtoriæ Tomum primum appenſo, jam præfatus ſum: Quidquid in priſcis Eccleſiæ Hiſtoricis recon-

)(2 ditum

ditum magis, quidquid etiam in modernis ſelectum, ſcituque dignum reperitur, totam ho nobili, amœnoque calamo hic diffuſum digeſtumque eſſe, perutili certè experimento comprol Datum Romæ in Conventu *S. Mariæ* ſuper Minervam die 2. Septembr. anni 1721.

Fr. Patricius Plonket, Ordinis Prædicatorum, Facultatis Pariſienſis Doctor, & Collegii natenſis Theologus.

APPROBATIO
REVERENDI ADMODUM PATRIS
LEONIS A S. FELICE,
Carmelitæ Diſcalceatti, Sacræ, Theologiæ Prælectoris, & Definitoris Provincialis.

ERuditâ ſapientiâ, ſapienti eloquiô, eloquenti Magiſteriô inceperat *emittere eloquium ſuum ter* Reverend. admodùm Magiſter *Ignatius Hyacinthus Amat de Graveſon*, Doctor Sorbon. ac T logiæ Caſanat. Ordinis Prædicatorum Majori Doctrina, doctiori Notitia, ociori Scientia *lociter currens ſermo ejus; ac concreſcens ut pluvia Doctrina ejus, fluens ut ros eloquium ſuum* Diſcipulus Princeps *auſcultavit ſermones ſuos, & ad eloquia ejus, inclinavit aurem ſuam, ut eæ digna ſunt Principe, cogitâret* (Iſaiæ 32.) Maximâ nunc tandem claritate, clariſſima profundi profundiſſimâ elegantiâ de more, Hiſtoriæ ſuæ Eccleſiaſticæ terminum feliciter attingens, *tanq imbres mittit eloquia Sapientiæ, & palàm facit diſciplinam Doctrinæ ſuæ, ut Sapientiam* Mag *enarrent Populi, & collaudent multi ſapientiam* Diſcipuli, (c) qui Magiſter factus, eſto, non ſit pra Magiſtrum, *ſufficiat* ipſi, *ut ſit ſicut Magiſter ejus*; (d) atque ſi inter Principes ſedentes loqi ſuor ſapientiam, & ſolium gloriæ tenoerunt, glorificentur tandem ambo in conſpectu Regi Liceat nunc mihi gratulari Magiſtro tanti nominis, qui jucunda felicitate inſigne Opus ad idear finem adeò facilè conduxit; Gratulari etiam concedatur & Diſcipulo Principi magni Ominis, *attendens ad Sapientiam, ut Filius Sapiens, lætificavit Patrem.* (e) Quamobrem, cùm Tomum Oc vum & ultimum Colloquiorum in Hiſtoriam Eccleſiaſticam, duas in partes diſtributum (m dante Reverendiſſimo Patre Fr. Gregorio Selleri Sac. Apoſt. Pal. Mag.) attentè perlegerim, nil que, aut Heterodoxo Dogmati favens, aut Fidei Catholico-Romanæ, ſeu Morum Regulis adv ſum adinvenerim, idcircò impreſſione dignum ipſum exiſtimarem, ut coronidem ſimilem pr cipio Auctor imponat. Ita. Dabat Romæ in Collegio *S. Mariæ* de Victoria 1721.

(a) *Pſ.* 147. (b) *Prov.* 4. (c) *Eccl.* 39. (d) *Matth.* 10. (e) *Prov.* 10.

Fr. Leo à S. Felice Carmel. Excalceat. Sacræ Theologi Prælector, ac Definitor Provincialis.

IMPRIMATUR.

Fr. Gregorius Selleri Ordinis Prædicatorum, Sacr Palatii Apoſtolici Magiſter.

INDEX
COLLOQUIORUM,
QUÆ CONTINENTUR
IN PRIMA PARTE HUJUS OCTAVI TOMI.
COLLOQUIA
IN HITORIAM ECCLESIASTICAM XVII. SÆCULI.

COLLOQUIUM I.

DE ſtatu Eccleſiæ ſub Imperatoribus Orientis & Occidentis, nec non ſub Principibus Chriſtianis Sæculo XVII. Pag. 2

COLLOQUIUM II.

In quo deſcribuntur Series, & Geſta Summorum Pontificum, qui Sæculo XVII. Sedem Romanam tenuerunt, & univerſæ Eccleſiæ præfuerunt. 28

COLLOQUIUM III.

De Hæreſibus, erroribus, & Controverſiis, quibus Eccleſia Sæculo XVII. exagitata fuit. 52

COLLOQUIUM IV.

De Conciliis, quæ Sæculo XVII. variis in locis fuerunt celebrata. 77

NB. *Reliqua Colloquia ſuppeditat hujus VIII. Tomi Pars ſecunda.*

HISTO.

HISTORIA
ECCLESIASTICA
SÆCULI DECIMI SEPTIMI,

Incipiens ab anno milleſimo ſexcenteſimo, & producta ad annum uſque milleſimum ſeptingenteſimum vigeſimum primum.

QUAM voluptatem Nauclerus experiri ſolet, dùm, poſt longam navigationem variáſque procellas, diu exoptatum portum jam jam tenere cœpit, eandem ipſe in portum quietis jam ingreſſuros in præſentia perſentio, qui, poſt emenſa non ſine labore & periculo ſexdecim Eccleſiæ Sæcula, ad decimum ſeptimum tandem aliquando perveni, ultra quod non ſum progreſſurus, ſed in eo ponam laborum meorum metam, quam ſi, bene fortunante Deo, ſemel attingere poſſim, omnibus ſolutus curis, in angulo mihi Muſiſque canens, poſthàc latitabo, jucundiſſimo in Sacræ Scripturæ, & piorum librorum lectione jugique meditatione, otio, quod nemo mihi invidere poterit, ad ultimam uſque vitæ meæ periodum fruiturus. Hoc enim initiò fuit in votis, cùm Hiſtoriam Eccleſiaſticam in rem tuam, chariſſime Diſcipule, & aliorum Theologiæ Candidatorum utilitatem compendiosâ narratione deſcribendam ſuſcepi, ut eam, ſi Deus Optimus Maximus cœptis adſpiraret, ad annum milleſimum ſeptingenteſimum perducerem, ibique ei coronidem imponerem; tum quia res in Eccleſia geſtas ab anno milleſimo ſeptingenteſimo uſque ad annum milleſimum ſeptingenteſimum vigeſimum primum, quem, dum hæc ſcribo, decurrimus, oculis noſtris vidimus, auribus audivimus, & manus noſtræ contrectaverunt, adeò ut nemo ſit tam rudis Minervæ, qui in earum notitia hærere poſſit aut debeat: Tum quia etiam par non eſſe duxi, nec legibus Hiſtoriæ aptum, viginti dumtaxàt annorum Sæculi decimi octavi incipere ac delineare Hiſtoriam, quàm longe opportuniùs, pleniùs & accuratiùs, finito iſto Sæculo, cujus ſolùm, ut ita dicam, infantiam vidimus, periti id ætatis viri ſincero & eleganti calamo deſcribent, publicíſque litteris conſignabunt. Attamen, ne te vacuum penitùs quoad reliqua, quæ uſque in annum milleſimum ſeptingenteſimum vigeſimum primum geſta per Orbem fuere, abire ſinam, ſummatim perſtringam illuſtriora Hiſtoriæ monumenta, quæ ab ineunte Sæculo decimo octavo, ad præſentem annum milleſimum ſeptingenteſimom vigeſimum primum, quo hæc litteris mando, contigerunt circa Summorom Pontificum, Imperatorum, & Regum ſucceſſiones, Regnorum mutationes, ac rerum eo genere præcipuarum toto Orbe geſtarum ſeriem. Sed hæc, ut dixi, tanquàm futuræ Hiſtoriæ Indices, dumtaxàt delibabo, & levi brachio attingam, potiſſimùm autem hærebo in deſcribenda Hiſtoria Sæculi decimi ſeptimi, in qoo Artes & ſcientiæ ad ſummum penè perfectionis ſuæ faſtigium pervenerunt, & Viri in omni litterarum genere eruditiſſimi extiterunt, qui Eccleſiæ ac Reipublicæ Litterariæ immortalia beneficia contulerunt. Alii quippè, ut breviter dicam, Scholaſticam Theologiam à certis quibusdam vanis, frigidis ac ſupervacaneis quæſtionibus, quas ſubtiliora quædam ingenia pro innovandi libidine in Scholas invexerant, repurgarunt, priſtino ſuo decori reſtituerunt, eamque humaniorum litterarum, eloquentiæ, ac univerſæ eruditionis ſubſidiis exornârunt, locupletârunt, illuſtrârunt. Alii Vitas Sanctorum, aliorumque doctrinâ & pietate illuſtriorum Virorum in lucem miſerunt, nobíſque in exemplum poſuerunt. Alii Sanctorum Patrum cùm Græcorum, tùm Latinorum doctrinam impensè coluerunt, & Linguarum, præſertim Hebraicæ & Græcæ, notitiam, uſum & utilitatem oſtenderunt. Alii certas Critices Diſciplinæ Regulas tradiderunt, & de genuinis,

genoinis, dobiis, ac ſpuriis Scriptorum Operibus, de illorom ſtylo & ætate, de manuſcriptis codicibus ſententiam, ac judicium tulerunt. Alii Scriptoras Sacras Scholiis & Commentariis perdoctè expoſuerunt, ac veteres Eccleſiæ ritus, & Diſciplinam indagârunt. Alii Fidei Catholicæ doctrinam à Majoribus acceptam oberiùs explanârunt, Controverſias eo Sæculo agitatas excuſſerunt, & Catholicæ Religionis cauſam adversùs Judæos, Gentiles & Hæreticos feliciter propugnârunt. Alii Eccleſiæ ortum ac progreſſum, réſque in ea geſtas, & cujusque Sæculi Acta memorabilia, cum Geographiæ & Chronulugiæ, quæ ſunt duo Hiſtoriæ lumina, ratione exactiſſimâ prodiderunt, omnium Hæreſum originem, incrementa, exitum, errores, ac deliramenta protulerunt, omnium Conciliorum Inſtrumenta, Leges & Statuta produxerunt in lucem, novisque acceſſionibus, Notis & Obſervationibus elucidârunt. Alii denique de Doctrina Morali, deque Aſceticâ, ſeu Spirituali Vita, ediderunt utiliſſima Opera, quibus Ethices Chriſtianæ puritatem illibatam conſervârunt, modumque benè beatéque vivendi præmonſtrârunt. Quò fit, ut Eccleſia Catholica habuerit Sæculo decimo ſeptimo innumeros penè Scriptores, qui ejus avitam in Fide & moribus doctrinam egregiè admodùm ſtabilierunt, defenderunt, eique maximum ſplendorem conciliârunt. Hæc eò tamen impræſentiarum non dico, quòd putem, nullos Sæculo XVII. in Fide & in moribus exortos eſſe errores, & omnes Scriptores ſaniori ac unanimi Theologorum calculo probatæ doctrinæ conſtanter adhæſiſſe; cùm potiùs certiſſimè ſciam, aliquos Sæculo XVII. in Fide emerſiſſe errores, nec defuiſſe Theologos, qui novitati ſtudentes eam morum doctrinam in Eccleſiam invehere conati ſunt, quæ à Regulis conſtitutis à Sanctis Patribus penitùs aliena, infinitis ac perniciosis laxitatibus, Diſciplinæ Eccleſiaſticæ everſivis, ſcatebat. At, licèt non inficias eam, aliquos Sæculo XVII. circa Fidem Catholicam prorupiſſe errores, quos in Colloquio tertio percenſebo, conſtat tamen, illos actutùm á Summis Pontificibus fuiſſe damnatos, & à doctiſſimis Viris omni argumentorum genere profligatos. Similiter, corruptelas & laxitates, quas ad Moralis Chriſtianæ doctrinæ puritatem labefactandam Sæculo XVII. excogitârunt molliores quidam Theologi absque ulla cunctatione Vaticanis fulminibus prorriverunt Romani Pontifices, graviſſimis Cenſuris Epiſcopi confixerunt, Populi clamoribus, publicíſque deteſtationibus illas exploſerunt, Sacerdotes, Parochi, ac Doctores in easdem magnis animis inſurrexerunt, & calamum acuerunt, denique, in his inſectandis corruptelis Fidei ardorem oſtenderunt multæ Familiæ Religioſæ, præſertim Dominicana, cujus Scholæ Thomiſticæ tutela Gratiæ ſe ipsâ efficacis, & incorruptæ Diſciplinæ Moralis, inſtar ſolemnis Depoſiti, concredita eſt: *Laudandus eſt maximè* (inquit doctiſſimus Cardinalis *Joſephus de Aguirre* in Præfatione, quæ extat in fronte primi Tomi Collectionis Conciliorum Hiſpaniæ) *inter Regulares Clariſſimus Ordo S. Dominici, qui hortatu Alexandri VII. vexillum extulit adversùs Moralem laxam, per doctiſſimos alumnos ſuos Joannem Martinez de Prado, Julium Mercorum, Vincentium Baronium, Vincentium Contenſonum, Piccinardum, Gonetum, alióſque ſimiles, ampliſſimo fructu. Et merito quidem ita ſe geſſit: cùm nihil aliud diſcere potuerit ab incomparabili Magiſtro ſuo Doctore Angelico, immò & ab Auguſtino, ac cæteris Sanctis Patribus, quorum germanam mentem circa Fidem & mores ille divino ingenio, & admiranda claritate explanavit, atque in methodum redegit.* Quæ cùm ità ſint, nihil ex his circa mores erroribus, qui Sæculo XVII. enati ſunt, adversùs Eccleſiæ ſanctitatem, & Moralis Doctrinæ in Eccleſia Romana puritatem elicere poſſunt hæretici, cùm eos videant palàm in eadem Eccleſia improbari; ſed potiùs, velint, nolint, tenentur agnoſcere ſingularem Dei in Eccleſiam ſuam benignitatem & curam, quâ veritatem nullis malorum moribus obrui non ſinit, ſed ei ſemper intrepidos defenſores excitat, ſicut ſole clariùs conſtabit ex his, quæ in noſtris Colloquiis dicturi ſumus, in quorum primo, ſoliti noſtræ inhærentes methodo, oſtendemus Statum Eccleſiæ ſub Imperatoribus & Principibus Chriſtianis Sæculi XVII. In altero, ſeriem ac geſta deſcribemus Summorum Pontificum, qui eodem Sæculo Sedem Romanam tenuerunt, ac univerſam Eccleſiam rexerunt. In tertio, referemus Controverſias & errores tam in Fide, quam in moribus, qui Sæculo XVII. prodierunt. In quarto, cùm nullum Concilium Oecumenicum, ſeu Generale, Sæculo XVII. fuerit celebratum, agemus de Conciliis Nationalibus, vel Provincialibus, & Diœceſanis, quæ eodem Sæculo variis in locis pro conſervanda Fidei Catholicæ integritate, vel reſtaurandâ Eccleſiæ Diſciplinâ habita ſunt. In quinto texemus elogia Clariſſimorum Virorum, qui doctrinâ & pietate Sæculo XVII. floruerunt. In poſtremo dabimus ſpecimen Doctrinæ Fidei, Diſciplinæ tam Eccleſiaſticæ, quàm Monaſticæ, nec non Moralis Chriſtianæ ejusdem Sæculi. Quid ſupereſt, niſi ut Deum, qui eſt fons omnium bonorum & pater luminum, ſupplex exorem, ut me in his, quæ ignoro, erudiat; in his, quæ vera novi, cuſtodiat: in quibus ut homo falli poſſum, corrigat; in quibus titubo, fulciat; ac demùm ea faciat de ore, calamóque meo procedere quæ ſint coram ipſo grata, tibi ſalubria, & Eccleſiæ Catholicæ, ſeu Romanæ utilia. Eò duntaxàt collimat votorum meorum Summa.

COLLOQUIUM PRIMUM.

De Statu Eccleſiæ ſub Imperatoribus & Principibus Chriſtianis Sæculi Decimi ſeptimi.

DISCIP. UT res, quæ Sæculo XVII. tam in Oriente, quàm in Occidente contigerunt, compertas habere poſſim, Colloquium noſtrum incipere debemus à ſerie Turcarum Imperatorum, qui eodem Sæculo Orienti præfuerunt, dein, expendemus Geſta Imperatorum & Principum Chriſtianorum, qui eodem Sæculo XVII. Summâ rerum in Occidente potiti ſunt.

MAG. *Mahometi* III. Turcarum Imperatori, ex peſte, Conſtantinopoli graſſante, è vivis

ſublato

ſublato anno milleſimo ſexcenteſimo tertio, ùt oſtendimus in Colloquio I. in Hiſtoriam Sæculi XVI. ſucceſſit filios natu minor *Achmetes* hujus nominis primus, qui imperavit annos quatuordecim, ac tandem obiit Conſtantinopoli die XV. menſis Novembris anni MDCXVII. Poſt ejus obitum, Imperii adminiſtratio delata eſt *Muſtaphæ*, ipſius fratri, eò quòd *Oſmannus*, filius primogenitus *Achmetis* Imperatoris, vix duodecimum ætatis ſuæ annum attigiſſet, adeòque moderandis Imperii habenis impar haberetur. Sed cùm *Muſtapha*, homo vecors & ſtolidus, quique, antequàm in Throno collocaretur, in Cella incluſos vitam ſolitariam degerat, in quoſcumque crudeliter ſæviret, coactus eſt pòſt duos circiter menſes priſtinum ſuæ Cellæ inculatum repetere, & *Oſmannus*, filius *Achmetis*, Imperator fuit ſalutatus. Hic vix ex ephebis egreſſus, & ſupra captum ætatis magnarum rerum cupidus, bellum denonciavit Polonis, & in hanc expeditionem juvenili ardore abreptus, contra ſuorum omnium ſententiam, omnes vires opéſque contulit. Sed cum magnâ ſui exercitus jacturâ ignominiâque à Polonis repulſus eſt, & ad centum millia Turcarum variis in prælis cæſa ſunt, præter cæteram multitudinem, quam per moræ diuturnitatem & fames morbus conſumpſerunt. Hinc Jannizzari, quorum ſeditionibus infauſtum Polonicæ Expeditionis exitum imputabat *Oſmannus*, contra ipſum rebellârunt, & iterùm in Thronum evexerunt *Muſtapham*, ejus patruum, tenebricoſâ eductum cuſtodiâ, qui timens, ne rursùm imperio abdicaretur, *Oſmannum*, nepotem ſuum, annum agentem ætatis decimum octavum, Imperii quintum, ſtrangulari juſſit die XX. Maji anni MDCXXII. Ad hunc modum Turcarum Imperium denuò adeptus eſt *Muſtapha*, qui tamen menſe Septembri anni ſequentis, ob imbecille ingenium, quo ad tanti Imperii adminiſtrationem prorsùs ineptus erat, iterùm è ſolio deturbatus eſt, & in ejus locum ſuffectus *Amurathes* ejus nominis IV. frater *Oſmanni*, ſuperiori anno interfecti, filius *Achmetis* I. Imperio potitus *Amurathes*, & in bellum adversùs Perſas ad Babylonicam expugnationem cum exercitu ducentorum millium militum profecturus, ſibi magis à tribus, quos Conſtantinopoli relinquebat, fratribus metuens, minores natu & alterius matris duos *Bajazethum*, & *Orcanum*, arcto carcere detentos, ad ſe juſſit adduci, eorum animum exploraturus, quos ubi generoſos, & Imperio dignos probavit, certæ morti addixit, ſi ex Perſica Expeditione victor rediret. Felicem belli exitum & expugnatam Babylonem duorum illorum innocentum fratrum, imperio dominantis Sultanæ matris, mors ſecuta eſt, ſed cum *Ibraino*, tertio *Amurathis* fratre, & ex eadem matre, Sultana videlicèt regnante, nato, ob ſtultitiam ſeu veram, ſeu fictam, humaniùs actum fuit. At enim *Ibrainus*, â fratre ſuo *Amurathe*, ante diſceſſum ad Babylonicam obſidionem, vocatus, Matris ſuæ, ùt creditur, conſilio, graviter ſtultum egit, & Imperatoris auditâ profectione cum ejulatu exclamavit, de ſe omninò actum eſſe, niſi aliquot *Aſpras* (genus eſt monetæ apud Turcas minutioris) ſibi relinqueret, quibus delicias ſuas, id eſt, Avicolas, ſuæ ſolitudinis ſocias, quæ ſe cantu recreabant, aleret. Stoliditas his verbis comprobata, ſeu ficta, ſeu vera, *Ibraino* ſaluti fuit. Poſthàc, *Amurathes*, Turcarum Imperator, vino & promiſcuè libidini deditus, ſubditorum cœpit inhiare ſanguini, & qui omne ſibi flagitiorum genus indulgebat, ſeveriſſimè minima quæque in aliis caſtigabat. Innato odio tabaccum averſabatur, illiusque fumi hauriendi frequentiſſimum apud Turcas uſum graviſſimo Edicto, & pœnâ mortis prohibuit. Hariolum quemdam cùm aliquandò conſuluiſſet, & ab illo audiſſet, ſibi violentam impendere mortem, confeſtim totus cogitabundus & anxius, non aliundè ſibi mortis, quàm à fratre ſuo *Ibraino* periculum timendum eſſe, mortemque impendere, certò ſibi perſuaſit. Quare, ut tantum malum à ſe averteret, Eunuchorum Principi juſſit, ut, fratre ſuo *Ibraino* perempto, ſe quamprimùm hoc metu & periculo liberaret. Finxit Eunuchorum Princeps ſe pariturum, ſed cum ea de re Matrem Sultanam certiorem feciſſet, utriuſque curâ conſultum eſt Vitæ *Ibraini*, qui fratre ſuo *Amurathe*, non alienâ manu, ſed nimiâ vini compotatione & libidine anno milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo è vita ſublato, cùm unus ſupereſſet ex Ottomanica familia hæres, ad Solium raptus eſt. Tantæ dignitati cum impar eſſet *Ibrainus*, & nimiâ indulgentiâ confirmaret conceptam de ſe inſani opinionem, quaſi Rex aut ſtultus ex veteri proverbio, aut veriùs uterque natus eſſet, verſâ in crudelitatem dementiâ, omnibus odio & contemptui eſſe cœpit, nequidem Matre ſuâ exceptâ, quæ cum primis Imperii Adminiſtris, & ipſo *Muphti*, ſeu Summo Turcicæ Superſtitionis Sacerdote, inito conſilio, de medio tollendum *Ibrainum* ſtatuit, ubi filium Imperii hæredem genuiſſet. Hujus conjurationis authores perſuaſerunt *Ibraino*, ut ſe *Mahometi* adſtringeret, ſi prolem maſculam daret, ſe miſſurum Medinam ad ejus ſepulchrum, religionis & gratiarum referendarum causâ pro tanto beneficio. Duos filios, videlicèt *Oſmannum* primogenitum ex *Baſſea*, & *Mahometum* natu minorem ex *Zaima* ſuſcepit *Ibrainus*, qui proindè ex tanta ſelicitate vix gaudio ſui compos cogitavit de voto, quod ediderat, implendo. Quod quidem opportuniſſimè contigit Matri, aliisque in *Ibraini* Vitam conjuratis, qui metuebant, ne *Ibrainus* ſubodoratus inſidias, quas ejus Vitæ ſtruebant, ſuæ ſaluti non ſolùm conjuratorum cæde, ſed etiam filiorum morte conſuleret, ratus, ut res erat, ſe ab omni periculo tutum fore, ipsâ orbitate, quamdiu ſolus abſque liberis & hærede ex Ottomanica familia ſupereſſet, qui Majorum virtute partas ditiones teneret, neque Turcas ex alia gente quàm Ottomanicâ Imperatori parituros. Hinc mater & Muphti, atque Eunuchorum Princeps, *Ibrainum* vehementer urgebant, ut cujus rei reus factus fuerat, votum ſolveret, & circà ullam cunctationem Primogenitum ſuum Medinam pro conceſſa prole gratias, ut ſpoponderat, *Mahometi* relaturus mitteret. Conſenſit tandem *Ibrainus*, & omnis moræ impatiens, navem magnificentiſſimo apparatu anno MDCXLIV. inſtruxit, cujus Dux erat *Stombolius* & ipſe conjurationis particeps Byzantio itaque ſolvunt appetente Septemb

ejuſdem anni, ſed die XXVIII. ejuſdem menſis in Melitenſium Equitum manus veniunt Mater, & filius, poſt atrociſſimum & cruentiſſimum quinque horarum certamen. Mater, ſeu *Baſſea*, paulò poſt Melitæ mortua eſt, *Oſmannes* verò ejus filius, & Turcarum Imperatoris *Ibraini* Primogenitus, Fidei Catholicæ rudimentis imbutus, Ordini FF. Prædicatorum nomen poſteà dedit, dictus *Dominicus Ottomanus*, qui fortunæ ludibrio mutatam ſortem non ſolùm forti animo tulit, quod ipſa immedicabilis & ineluctabilis mali neceſſitas etiam inertibus indicit, ſed etiam ardenti ſapientiæ & pietatis ſtudio ſic redemit, ut ad obitum uſque religioſam vitam potiorem & antiquiorem habuerit Orbis Imperio, quod ipſum primogenitum Orientis Imperatorum manebat. Scio, fuiſſe nonnullos gloriæ Familiæ Dominicanæ æmulos, qui auſi ſunt certa noſtri *Dominici Ottomani* originis argumenta elevare, & futilibus ſuſpicionibus in dubium revocare, an eſſet verus *Ibraini* Turcarum Imperatoris filius primogenitus? Sed hanc præpoſteram dubitationem graviſſimi Scriptores exſufflârunt multis evidentiſſimis momentis, quorum aliquot hìc perſtringam, ut intelligas, quàm perperàm quidam æmuli hanc gloriam Ordini Prædicatorum eripere moliantur. In primis, narrant omnes Hiſtorici, *Ibrainum* Turcarum Imperatorem, ſtatim ac nuncium accepiſſet de capta illa ab Equitibus Melitenſibus nave, præ dolore, irâ, ac vindictæ rabie, Melitem ſe funditùs everſurum Sacramento ſe obſtrinxiſſe, atque ingentem claſſem, quadringentarum omnis generis navium, qualem hactenùs nec ullus deceſſorum molitus fuerat, ornâſſe. Porrò, dicant, quæſo, iſti æmuli, ad quid tantus belli apparatus, niſi ut atrociſſimam omnium, quas pati poterat *Ibraines* Imperator, ereptâ filio & uxori libertate, cum Religionis causâ ad ſepulchrum *Mahometis* navigarent, injuriam Imperio & Religioni Mahometicæ illatam vindicaret? Quorsùm amabo, adeò obfirmatus exſcindendæ Melitæ *Ibraini* animus, ut Duces ſummos loco & dignitatibus abdicaverit, & vix eorum pepercerit Vitæ, quòd Melitem non poſſe capi, & à bello abſtinendum, aut alio transferendum prudenter monerent? ut quid etiam *Ibrainus*, poſtquàm vidiſſet Melitem extra periculum in tuto poſitam, munitiorem eſſe præſidiis & militibus, quàm ut obſidione unius aut alterius anni expugnari poſſet, arma vertit in Venetos, longum per viginti & ultrà annos bellum accendit in Chriſtianos, quorum excidium animo volvebat? Certè fatebitur quicumque erit à præjudiciis liber, tot fragores armorum, tot urbium obſidiones, tot pugnas terrâ marique cruentiſſimas, unius dumtaxàt libertatis, filio *Ibraini* primogenito, ejuſque uxori ereptæ, vindicandæ, & indè nominis Ottomanici injuriæ ulciſcendæ conſilio contigiſſe. Præterea, nobilis ille & numeroſus Comitatus, qui aderat in hac navi ab Equitibus Melitenſibus captâ, manifeſtò probat, noſtrum *Dominicum Ottomanum* fuiſſe primogenitum *Ibraini* Turcarum Imperatoris filium. In ea quippè navi, præter ſuperbiſſimum famulatum Epheborum, ſupra quadraginta Matronas, ac famulas elegantiſſimis veſtibus ornatas, duo aderant *Aga*, ſeu præfecti & Cuſtodes Eunuchi Virginum, quorum unus in eo prælio inter pugnandum confoſſus, illo apud Turcas ſupremo honore ſub tribus Imperatoribus defunctus erat; alter verò Eunuchus pugnæ ſuperſtes, aliquòt poſtmodùm menſibus morte impendente, juſſit afferri ad ſe puerum, & inter ejus amplexus ac pedum oſcula expiravit, hoc ultimo in ſuum Regem obſequio ſeſe ſolatus. Ab his autem Agis, ſeu Cuſtodibus Virginum, Matronis, Servis, Ancillis, & Militibus didicerunt Equites Melitenſes, hanc navim è Ginæceo Byzantino, quod Turcæ *Serail* vulgò vocant, ſolviſſe, & puerum unà cum Matre Sultana captum, *Ibraini* Turcarum Imperatoris eſſe filium primogenitum. Tertiò, *Ignatius à Ribera*, captivæ Sultanæ cuſtos & interpres, teſtatur, ſe, cùm Officii causâ diu noctuque in domo Sultanæ verſaretur, ſæpiùs per portæ rimulas exploraſſe, quid, remotis arbitris & extraneis, inter ſe agitarent, & advertiſſe famulitium Sultanæ, ejuſque puero non inſervire, niſi adorantium more, corpore prono, flexiſque genibus, quaſi Numen aliquod colerent. Rem totam *Ignatius à Ribera* Magiſtro Equitum Melitenſium retulit, qui ei vix fidem cùm haberet, juſſit alios rem exploratum ire, & cùm comperîſſent rem ita ſe habere, omnis de conditione captivorum ſublata fuit in poſterum dubitatio. Mitto, brevitatis ergò, alia Equitum Melitenſium teſtimonia, præſertim Equitis *Lanfredechii*, Itali, Turcicæ linguæ periti, qui aſſerit, ſe à captivis, puero, poſt mortem matris, ad famulatum ſervatis, inter ſe liberiùs agentibus, quòd ſe nec audiri, nec intelligi ab ullo crederent, totius Hiſtoriæ ſeriem pluriès excepiſſe, ſeque eos ſæpius audiviſſe per diem, datâ quâcumque occaſione, vicem Domini ſuamque dolentes, ac delinientes commemoratione ejus conditionis, aut expectatione redemptionis pretio aut annis conficiendæ: At prætermittere haud poſſum teſtimonia Tuneteuſis, Tripolitani, & aliorum Præfectorum Civitatum maritimarum, quæ Imperio Turcico ſubditæ ſunt. Hi ſiquidem Præfecti, certatim Puero etiam captivo, veluti Regi ac Domino parentes, quas exigebat pecunias liberaliſſimè ſuppeditabant, quibus cùm ipſe redimi non poſſet, pluribus ex comitatu ſuo libertatem reſtituit, alios exemplo ac perſuaſione ad Fidem Catholicam & Baptiſmum induxit. Hæc breviter dicta ſufficiant ad vindicandam noſtri *Dominici Ottomani* originem contra nonnullos, qui rem aliter narrant, quos inter eſt Dominus *Ricaut*, Scriptor Anglus, qui in *Hiſtoria quatuor poſtremorum Familiæ Ottomanæ Imperatorum*, quæ è Lingua Anglica in Gallicam verſa eſt, loquendo de Imperatore *Ibraino*, aſſerit, (nullâ tamen addućtâ probatione, nec citatis teſtibus) noſtrum *Dominicum Ottomanum*, ab Equitibus Melitenſibus captum, non fuiſſe filium Imperatoris *Ibraini*, ſed alterius filium, à Principe Eunuchorum ob inſignem ejus pulchritudinem adoptatum, & Imperatori *Ibraino* cariſſimum. Quod quidem duobus momentis apertè falſi evincitur. Primò, quia altum eſt eâ de re apud Turcas ſilentium, cùm tamen ad ſervandam Majeſtatem Imperii Turcici, & avertendam ab Ottomanica domo Primogeniti captivitatis infamiam, neceſſarium fuiſſet hæc ſciri

ab

Digitized by Google

ab omnibus, per omnes nationes circumferri, & verum indicare hujus filii parentem, quo ſemel detecto, evanuiſſent captivitatis Primogeniti Ottomanicæ domus rumores. Secundò, ſi noſter *Dominicus Ottomannus* non fuiſſet verus *Ibraini* Imperatoris filius, ſed alterius, ut pertendit ille Scriptor Anglus, ut quid ergò duo ſunt Eunuchi, qui poſt Imperatorem primâ apud Turcas authoritate pollent, Matris & Filii cuſtodes? Credibile ne eſt, ejuſmodi homines eâ in dignitate conſtitutos, & *Ibraino* Turcarum Imperatori à Conſiliis & Secretis, voluiſſe primas Aulæ Sedes deſerere, ut alicujus Principum, aut Ducum longè ſibi inferioris uxoris, aut filii ad longam peregrinationem fierent Comites, & Servi? Quis iſta credat? Nec magis veroſimile eſt, voluiſſe *Ibrainum* Turcarum Imperatorem, ob ereptam huic puero, & matri ejus libertatem, tam atrox & diuturnum in Chriſtianos movere bellum, ſi hic puer, ejuſque mater nihil ad ipſum pertinuiſſent.

D. Hæc, quæ adduxiſti, momenta indubitatam planè reddunt *Dominici Ottomanni* originem. Sed ſcire optarem, quem tandem exitum habuerit hæc conjuratio, quæ, ut mox dicebas, contra *Ibrainum*, Turcarum Imperatorem, conflata eſt?

M. *Ibrainus*, Turcarum Imperator, poſtquàm à priori ſententiâ Melitem funditùs evertendi receſſiſſet, & in Venetos arma vertiſſet, ſuos juſſit Candiam, Venetæ ditioni ſubditam, appellere, iique rerum omnium copiâ circumfluentes, *Canea*, munitiſſimâ Urbe, quam novam Candiam vocant, die XX. menſis Auguſti anni MDCXLV. potiti ſunt. At Janizari, cùm ſolita ſtipendia, exhauſto ærario, non perciperent, ab *Ibraino* Imperatore defecerunt, ejuſque imperio parêre ac præcepto audientes eſſe recuſârunt. Hanc conſpirationem fovit *Muphti*, ſummus ſcilicèt Mahumetanæ Superſtitionis Pontifex, qui *Ibrainum* Imperatorem ad Supremum Senatum, quem Turcæ *Le Divan* appellant, in jus vocavit, cùmque *Ibrainus* in Curiam venire, ſeque coram ſiſtere detrectaret, die VIII. Auguſti anni MDCXLIX. damnatus eſt, mox in carcerem detruſus, decimo poſt die jugulatus eſt, eiúſque filius *Mahometes* hujus nominis IV. Imperator eſt ſalutatus. At cùm *Mahometes*, filius *Ibraini*, ob teneram adhuc ætatem, rebus gerendis necdùm maturus eſſet, Imperii procuratio *Zaimæ*, matri *Mahumetis* IV. permiſſa eſt, eique ad ſecuriorem Imperii adminiſtrationem adjuncti ſunt conſortes & ſocii duodecim Viri. Bellum, quod cum Venetis *Ibrainus* ſuſceperat, vario Marte egit *Mahometes* IV. Ragotzium, Tranſylvaniæ Principem, unà cùm Vitâ Principatu exuit, & Varadinum anno MDCIX. deditione cepit. Ejus exercitus internecinâ clade à Chriſtianis cæſus eſt in prælio, quod die XI. menſis Julii anni MDCLXIV. ad fluvium Arrabonem commiſſum eſt, ſed Candiam, viginti quinque annorum bello attritam, & à Chriſtianis, præſertim Gallis, quibus præerat Dux *Belfortius*, incredibili fortitudine propugnatum, armis tandem devicit. Poſthæc Camenecum totâ cum Podoliâ anno MDCLXXII. in ſuam poteſtatem redegit, & à Polonis duram pacem extorſit. Tam proſperâ fortunâ uſus *Mahometes*, majora moliri cœpit, & perfidi *Tekelii* ſuaſo, ruptis cum *Leopoldo*, Occidentis Imperatore, induciis, bellum redintegravit, ac Duce *Muſtapha Kara*, Viennam Imperii Occidentalis Sedem, obſedit per omnia offenſionum genera, quibus ſolet ſævire in urbes obſeſſas armatus furor. Ad duos menſes protracta eſt Viennæ obſidio, ac tandem die XII. menſis Septembris anni MDCLXXXIII. adveniente cum Polonis Rege *Joanne Caſimiro Sobieski*, à fœderatis exercitibus fuſi fugatique ſunt obſidentes Barbari, eo terrore & confuſione acti, ut non ampliùs certamen, ſed lanienam, tanquàm ſtolida animalia ſuſtinere viderentur. Præter oppipara Turcarum Caſtrorum impedimenta, generis omnis opibus & munitionibus referta, quæ Chriſtianis victoribus ceſſerunt, hujus etiam inſignis victoriæ fructus fuit *Strigonium*, non abſque altera Turcarum clade, à Chriſtianorum exercitu captum ac ſubactum. Hinc ad frangendam omninò Turcarum protervium, piis *Innocentii XI.* Pontificis maximi, anno MDCLXXXIV. auſpiciis, ſacro fœderi arma ſociârunt Veneti, dumque, *Neoſelis* Oppido munitiſſimo, anno MDCLXXXV. recepto, *Buda* die 2. Septembris anni MDCLXXXVI. à Lotharingo Duce expugnatâ, repetitis Turcarum ac perduellium cladibus, univerſa ferè Hungaria cum Tranſylvania in poteſtatem *Leopoldi* Occidentis Imperatoris venit, haud minores Veneti in Dalmatia, Epiro, ac Peloponneſo Victorias retulere. Nec hic ſine laude prætermittere debeo *Joannem Sobieski*, magnum Poloniæ Mareſcallum, qui anno MDCLXXIII. ingentem *Mahometis IV.* Turcarum Imperatoris exercitum pugnâ commiſſâ internecione delevit, eumdemque Imperatorem compulit, ut pacem Victori Polonorum Regi ſupplex, offerret. Quibus glorioſe ac fortiter geſtis, *Joannes Sobieski* Rex Poloniæ fuit die 2. Septembris anni MDCLXXIV. Cracoviæ acclamatus cum uxore ſuâ *Maria Caſimira*, natione Francâ, è gente Bethuniâ, filiâ Marchionis *Arquini*. Hic eſt ille *Joannes Caſimirus Sobieski* Poloniæ Rex, qui, ut mox dixi, in Viennenſi obſidione, ubi univerſa Chriſtianorum Reſpublica periclitabatur, validiſſimo cum exercitu accurrens, Turcarum agmina fudit, caſtra coëgit deſerere, & de illis maximam poſt hominum memoriam victoriam reportavit, ac tandem ingens ſui reliquit deſiderium, dum obiit anno MDCXCVI. Regni XXIII. Tot cladibus exanimati Turcæ, *Mahometem IV.* Imperio abdicârunt, illudque ejus fratri *Solimano* III. die VIII. Novembris anni MDCLXXXVII. detulerunt. Quò factum eſt, ut *Mahometes* IV. poſt annos Imperii XXXVII. carceri fuerit mancipatus, ibidemque anno MDCXCIII. apoplexiâ correptus diem clauſerit ultimum. Fratre ſuo *Mahomete IV.* nihilò felicior fuit *Solimanus III.* Turcarum Imperator, quippè, qui, imperante in Occidente *Leopoldo*, amiſit *Agriam*, arcem inexpugnabilem, aliaſque plures civitates, quas inter numerantur *Alba Regalis*, *Alba Græca*, *Sigetum*. Fuit etiam bis à Principe Badenſi victus in Servia, quæ ſe *Leopoldo*, Imperatori Occidentis, ſubmiſit. Veneti quoque, Epidauro, vulgo *Malvaſia*, ſubjugato, totâ Peloponneſo potiti ſunt. Obiit *Solimanus* III.

 hydrope

hydrope conſumptus die XXII. menſis Junii anni MDCXCI. Imperii ſui quarto. *Solimanem III.* in Imperio Turcarum excepit ejus frater *Achmetes* hujus nominis II. qui ingentem exercitos ſui cladem ad inferioris Hungariæ Oppidum, *Salankemee* dictum, à Priocipe Badenſi anno MDCXCI. accepit, & *Varadinum*, firmiſſimum Hungariæ ſuperioris munimentum, aliáque fortiſſima præſidia *Leopoldo* Occidentis Imperatori cedere coactue eſt. Imperevit annos tres, menſéſque ſeptem, ac hydropico morbo affectus è vita migravit die VII. menſis Febroarii anni MDCXCV. Poſt ejus obitum *Muſtapha*, hujus nominis II. filioe *Mahometis IV.* paternum adeptus eſt Solium. Chriſtanos Belln aggreſſus fœdâ clade die XI. Septembris anni MDCXCVII. ab *Eugenio*, Principe Sabaudicæ Domus, ad Tibiſcum amnem, affectus eſt, ac pectis poſteà ſeu Anno MDCXCIX. cum Principibus Chriſtianis induciis, Cæſari ſuos ceſſit triumphos, Venetis ſuos, reſtituto Polonis Cameneco, Moſcorumque armis in biennium ſuſpenſis, bello finem impoſoit. Sed cùm Hadrianopoli otio ac quieti indulgeret, Zaniſſari, factâ anno MDCCIII. Conſtautiuopoli ſeditione, tumultuariſque turbis in dies plurimùm auctis, eum die XXII. menſis Auguſti ejusdem anni è Solio deturbàrunt, & in carcerem detruſerunt, ubi octuaginta diee poſtquàm menſiſſet, ex hydrope Byzantii interiit, cùm regnâſſet annos octo, menſes ſex. Mortuo *Muſtapha*, ejue frater dictus *Achmetes III.* ad culmen Imperii provectus eſt, quo etiamnùm, dum hæc ſcribo, ſeu anno MDCCXXI. adhuc potitur. Hic ſancitam à fratre ſuo *Muſtapha* cum Principibus Chriſtiaois pacem ſervavit uſque ad annum MDCCXV. qoo Venetis Bellum denunciavit, totamque Peloponneſum, vulgò dictam *Moream* eodem anno ipſie eripuit. Sed eo felici armorum ſucceſſu elatus *Achmetes*, Turcarum Imperator, cùm toti Italiæ inſultaret, &, inſtructo terrâ marique validiſſimo exercitu, Corcyram, vulgò dictam *Corfou*, obſidione cinxiſſet, terreſtri commiſſo prælio Turcarum exercitus ab *Eugenio* Principe Regiæ Domûs Sabaudiæ, & Duce exercitus *Caroli VI.* Imperatoris Occidentis, fuſus, diſſipatus, ac tantùm oon deletus eſt anno MDCCXVI. eodemque anno à Claſſe Venetorum, aliorumque Chriſtianorum fœderatorum deterriti Turcæ maturârunt fugam, jamque incœptam Corcyræ obſidionem ſolvere coacti ſunt. Voluit tamen *Achmetes* Turcarum Imperator experiri adhuc anno ſequenti Martis aleam, quæ et malè ceſſit, ejusque exercitu ab eodem Principe *Eugenio* die XVI. Auguſti anni MDCCXVII. devicto ae penè profligato, perdidit etiam *Albam Græcam*, vulgò *Bellegrade*, Oppidum munitiſſimum. Hac geminâ clade proſtratus *Achmetes*, Turcarum Imperator, pacem cum *Carolo* VI. Occidentis Imperatore, & cum elii Principibus Chriſtianis inire compulſus eſt, ac volens nolens, faſces ſubmiſit, herbamque porrexit Chriſtianis, quos ſub jugum mittere, duráque ſervitote opprimere animo volvebat.

D. Felices nos! quos Deus à Turcicæ immanitatis jugo ſpeciali miſericordiâ ſuâ ſervare ac vindicare dignatus eſt. Quis enim non priùs habeat in extremie ſolitudinibus inter Lynces, Lupos, Leopardos, ec Serpentes vivere, quàm diram, fœdamque pati ſervitutem ſub illis Barbaris, qui Chriſtianam Religionem inferiſſimo odio proſequuntur, qui peſtilentem ac ſceleroſum hominem *Mahumetem* Chriſto Salvatori noſtru, in cujus nomine flectitur omne genu cœleſtium, terreſtrium, & infernorum, præferunt; qui denique Chriſtianos non habeot pro hominibus, ſed pro jumentie, quorum ſi quis audeat adverſùs iniquas illorum mutire leges, diris ſuppliciis actutùm exanimatur? Hujus itaque barbaræ Gentis Imperatorum ſeriem texuiſſe ſufficiat, & ad geſta Chriſtianorum Imperatorum, qui in Occidente rem Chriſtianam contra Torcas promoveruot, deſcribenda progrediamur.

M. Imperium Occidentis *Rudolphus* hujus nominis II. eono MDLXXVI. à Patre ſuo *Maximiliano* II. accepit, illudque pacificè adminiſtravit. Unum dumtaxàt bellum cum *Amurathe*, Turcarum Imperatore, per annos quatuordecim geſſit, hoc eſt, ab anno MDXCII. uſque ad annum MDCVI. in quo ancipiti Marte ac mutuis cladibus hinc indè pugnatum eſt, paxque tandem per annos triginta propè Gomorram in Hungaria ſancita eſt. Sed, cùm in Hungaria, & Tranſylvania paſſim ſuborirentur ſeditiones ac tumultus, *Rudolphus* Imperator, tranquillitetis ac pacis amans, Hungaricum Regnum, & Auſtriæ Ducatum ceſſit fratri ſuo *Mathiæ*, obiitque ex mœrore Pragæ anno ætatie ſuæ LIX. Imperii XXXV. cum dimidio circiter, die XX. Januarii anni MDCXII. In ejus locum ſuffectus eſt *Matthias*, ejus frater, qui Imperator fuit Francofurti renunciatue anno MDCXII. Princeps bellicoſus quidem, ſed parum felix. Ipſo quippe imperante, Lutherana Hæreſis per Regnum Bohemiæ præcipuè diffuſa incendium ingens excitavit, totamque Germaniam exagitavit graviſſimis turbie, quæ in cauſa fuerunt, cur *Matthias* Imperator Sedem Imperii Viennam Auſtriæ tranſtulerit, copiáſqoe collegerit ad compeſcendam Bohemorum rebellionem, cujus præcipuus autbor & inſtigator fuit Comes Turenſis, qui, occiſis Magiſtratibus, expulſis Catholicis, & in ſua verba jurare coactie civibus, Bohemiam omnem, finitimáſque Provincias Moraviam, Sileſiam, Luſatiam ad defectionem ſollicitavit, & ad arma concivit anno MDCXVIII. Verùm, inter has turbas mœrore confectus *Matthias* è vivis exceſſit. XIII. Kalendas menſis Aprilis anni MDCXIX. ætatie ſuæ LXII. Imperii anno ſexto cum menſibus novem. Poſt *Matthiæ* Imperatoris obitum, *Ferdinandus* hujus nominis II. ejue patruelis, *Caroli* Auſtriæ Archiducis ex *Maria Bavara* filius, jamque electus Bohemiæ atque Hungariæ Rex, Electorum ſuffragiis Francofurti proclamatus eſt Imperator anno MDCXIX. Rebelles Bohemiæ eodem anno ſibi Regem præfecerunt *Fridericum* Palatioum, Regis Angliæ generum, qui, ſtimulante conjuge ſua *Elizabetha*, Regis Angliæ filia (quæ Regni cupida vehementer angebatur, quòd Rege marito careret, ſæpiùsque querebatur, ſe impares natalibus ſuis nactam eſſe nuptias) ſtimulante, inquam, *Elizabetha* conjuge ſuâ, *Fridericus* Palatinus, electus in Conſeſſu tumultuario Rex Bohemiæ, ſtatim conjugis ſuæ conſiliis morem gerens, Pragam

feſti-

feſtinanter accurrit, ibique ſibi ac uxori coronam utriusque Regni Hungariæ ac Bohemiæ imponendam curavit. Hujus tam avidè, tam incautè appetitæ Regiæ dignitatis *Fridericus* Palatinus, unà cum ambitioſâ *Elizabetha* conjuge ſuâ, brevi graviſſimas pœnas dedit; anno ſiquidem ſequenti, ſeu milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo *Ferdinandus* II. Imperator, virtutibus clarus, Catholicæ Religionis acerrimus propugnator, cujus electio ſpes Catholicorum erexerat, commiſſo ſub ipſius Urbis Pragæ mœnia die VIII. Novembris memorabili prælio, hæreticos ac perduelles Bohemos proſtravit, atque inſignem retulit victoriam, quâ dedita Praga, Bohemia ſubjugata, reducta Moravia, Sileſia repreſſâ, Hæreſis domita, *Fridericus* verò, Comes Palatinus, hac ſuorum ſtrage tantum timoris hauſit, ut in fugam conjectus proſcriptus, & ſuo Palatinatu exutus, ad Batavus ſe receperit, ubi privatus deindè, & propè victitans precariò, una cum conjuge & liberis reliquam vitam traduxit, ſeròque intellexit, diſſidiorum matrem eſſe ambitionem, ex qua tot inter mortales veniunt bella, tot lites, tot ſectæ, tot opinionum diſcrimina. Nec ſolum *Ferdinandus* II. Imperator hæreticos ac perduelles Bohemos, aliosque finitimos populos in ordinem redegit, ſed etiam anno MDCXXVI. ad *Lathram* commiſſo prælio vicit feliciter, ductore Catholicorum Germaniæ Principum copiarum *Tillio*, hæreticos, quos Daniæ Rex *Chriſtianus* hujus nominis IV. inſtigaverat ac fovebat. His peractis, in Italiam anno MDCXXIX. deſcendit *Ferdinandus* Imperator validiſſimo cum exercitu contra *Ludovicum* XIII. Galliarum Regem, & Mantuam, quam Dux Nivernenſis Gallus poſt mortem Ducis *Vincentii* occupaverat, oppugnavit, ac cepit. Dolendum tamen quod hæc civitas (ut teſtatur *Spondanus* ad annum MDCXXX.) opulentiſſima, eadeinque munitiſſima, cujus nulla unquàm extabat memoria, quòd in manus hoſtium aliquandò incidiſſet, hæreticorum, qui in exercitu Imperatoris erant, crudeliſſimæ direptioni ac turpiſſimæ libidini fuerit expoſita, tamque locis ſacris, quàm prophanis deprædatione ac graſſatione exhauſtis, penitùs exinanita. Aliud, ſed atrocius bellum anno ſequenti, ſeu MDCXXX. *Ferdinandus* Imperator ſuſcepit cum *Guſtavo*, Sueciæ Rege, qui Lutheranam hæreſim, quam cum lacte ſuxerat, latè propagare percupiens, poſt pulſos levi manu ex Pomerania & Megalopoli Cæſareos milites, ad interiora Germaniæ, per ſævas interjacentium ſtrages, magnis itineribus progrediebatur. Ei alicubi obſtitit quidem *Tillius*, Dux Cæſarei exercitus, qui Germaniam & rem Catholicam pro viribus tutabatur, cæſis etiam ad Magdeburgum hoſtibus, & Urbe illâ ob ejus pertinaciam, funditùs everſâ. Sed *Tillio*, fortiſſimo Duce, primùm ad Lipſiam fœdè profligato, poſteà ad Lycum amnem, ita cæſo, ut brevi poſt obierit; partam victoriam magno ardore proſecutus *Guſtavus*, Rex Sueciæ, Erfordiam, aliasque urbes cepit, & in Franconiam movens, Herbipolim, Bambergam, Nurimbergam, totamque provinciam ſubegit. Dein, Francofurtum ad Mœnum, multas in Palatinatu ſuperiori urbes, denique, transmiſſo Rheno, Moguntiam & alia Oppida invaſit, fulminis aut torrentis inſtar, obvia quæque diruens, quaſſans, abrumpens, conſumens. Tot cladibus attritos Germaniæ Catholicos, ac indignè ferentes bonorum ſuorum direptionem, expilationem Eccleſiarum ac Monaſteriorum, pulſionem ac cædem Sacerdotum & Regularium, violationem Monialium, omnis ſceleris, omnis ſacrilegii, omnis flagitii perpetrationem, benignis tandem oculis adſpexit Deus, & inclytam de impio hoſte dedit eis victoriam. Nam, dum *Guſtavus* Sueciæ Rex, infauſtas ſuas renovans excurſiones, Alſatiam, Bavariam, Palatinatum, Sueviam, Weſtphaliam, aliasque Provincias per ſe ac ſuos vaſtaret, Cæſareum exercitum contra ipſum anno MDCXXXII. movit *Walſteinius*, Friſlandiæ Dux, qui demortuo *Tillio*, rei militaris peritiſſimo & plurium palmarum Duci, fuerat ſuffectus, in hoſtes totâ virium mole irruens, eos, datâ pugnâ ad Luzanam, non procul à Lipſia, die 16. Novembris devicit, & ſub illius pugnæ initium *Guſtavus*, Rex Sueciæ, ſtrenuiſſimè dimicans, duobus vulneribus lethalibus confoſſus interiit. Eâ *Guſtavi* Regis morte, & ruentibus in Germania Suecorum viribus, ſecundior *Ferdinando* Imperatori cœpit arridere fortuna, & ad ipſum pleræque Urbes redierunt, Spira, Wormatia, Frankendalia, Ulma, Meminga, Francofordia; Moguntia, & aliæ plures, quæ ſe Imperatoris Dominio ſubjecerunt, cujus potentia vehementer aucta eſt ex fœdere inter ipſum & *Joannem Georgium* Electorem ac Ducem Saxoniæ icto Pragæ die XXX. Maji anni MDCXXXV. qui mox arma, quæ pro Suecis ſumpſerat, in eos convertit graviſſimo ipſorum detrimento, factus Generalis exercituum Cæſareorum Imperator, ſub Generaliſſimo Rege Hungariæ. Obiit *Ferdinandus* II. Imperator anno MDCXXXVI. ætatis ſuæ LXI. Imperii XIX. Viennæ Auſtriæ, paucis diebus poſt ſuum reditum à Conventu Ratiſponenſi, in quo *Ferdinandum Erneſtum*, filium ſuum, quem jam anno MDCXXIV. Bohemiæ atque Hungariæ Regem declaraverat, Regem Romanorum ſucceſſorem Imperii eligendum curavit. *Ferdinando* itaque Imperatori hujus nominis *II.* ſucceſſit ejus filius, dictus *Ferdinandus III.* qui bellum jam inchoatum cum Suecis alternante fortunâ & mutuis hinc inde cædibus proſecutus eſt uſque ad annum MDCXLVIII, quo in Urbem, *Monaſterium* dictam, convenientibus omnium totius ferè Europæ Principum Legatis, pax firmata eſt, totique Germaniæ reſtituta tranquillitas. Pacificè inde Imperium adminiſtravit *Ferdinandus III.* claruitque multis virtutibus, præſertim eximiâ pietate, quâ ſe ſemper Catholicæ Religionis propugnatorem exhibuit. Exceſſit ex hac vita Viennæ in Auſtria anno MDCLVII, ætatis ſuæ XLIX. Imperii XX. *Ferdinando* Imperatori ſucceſſit *Leopoldus Ignatius*, ejus filius, quem genuit ex prima conjuge ſua *Marianna*, Philippi III. Hiſpaniarum Regis filiâ. Fuit tamen poſt obitum *Ferdinandi* III. interregnum quindecim menſium, & *Leopoldus Ignatius* creatus eſt tumtaxàt Francofurti anno MDCLVIII. Imperator, jam electus Rex Bohemiæ an. MDCLIV. Rex Hungariæ an. MDCLV. & Rex Romanorum eodem anno. Enituit in *Leopoldo* Imperatore ſingularis in Deum pietas, & in debellandis Turcis ſumma animi fortitudo. Ut enim miſſa faciam varia bella, quæ feliciter geſſit

contra

contra Turcas, vel Hungariæ perduelles, quos fovebant Tranſylvani, Moldalvi, & Valaqoi, Ducibus Comitibus *Tekeli* & *Veſſelini*, qui ſe Turcatum clientelæ dediderant; inſignem, ùt mox diximus, de Turcis Viennam obſidentibus victoriam anno MDCLXXXIII. reportavit, eorumque ingentem exercitum profligavit. In cujus maximæ poſt homines natos victoriæ perenne monumentum *Innocentius XI.* Feſtum nominis *B. Mariæ* Virginis in univerſa Eccleſia ſingulis annis Dominicâ infrà Octavam Nativitatis ejusdem Virginis *Mariæ* celebrati præcepit. Eodem anno MDCLXXXIII. *Tekelius*, rebelliom Hungariæ Anteſignanus, qui Moraviam rapinis, & incendiis funeſtabat, ab exercitu Cæſareo magnâ clade affectus eſt. Eo contra Turcas, & Hungariæ perduelles finito bello, aliud diuturnum contra Gallos anno MDCLXXXIX. *Leopoldus* Imperator ſuſcepit, quo tam ipſe, quàm Hiſpaniarum Rex *Carolus II.* Batavi, Elector Palatinus, aliique Germaniæ Principes penè omnes adversùs Franciam fœdus inter ſe pepigerunt, indèque ortum eſt bellum illud Sociale, cujus contra totam fermè Europam per plures annos *Ludovicus XIV.* Galliarum Rex, ſolus impetus ſuſtinuit, ac feliciter repreſſit. Auxit fœderatorum vires non ſolùm Dux Sabaudiæ, qui in belli ſocietatem adſcitus eſt, ſed etiam facta eodem anno in Anglia rerum converſio, quâ *Jacobus II.* legitimus Angliæ Rex, à ſuis Anglis per ſummam perfidiam derelictus, in Galliam ſe ſe recepit, & *Willelmus*, Princeps Arauſicanus, ſummo Heterodoxorum plauſu Londini exceptus, ac Regiâ dignitate, conculcatis divinis & humanis juribus, potitus, in ſocietatem fœderatorum venit, & in Gallorum perniciem conſpiravit. Hac tot Regum ac Principom conſpiratione nihil planè deterritus *Ludovicus XIV.* bellum à capto Philippoburgo, Arce & clauſtro Germaniæ, auſpicatus eſt. Dein, anno ſequenti, ſeu MDCXC. terrâ maríque cæſi Gallici nominis hoſtes. Mareſcallus *Luxemburgius*, Regis Chriſtianiſſimi exercitui in Belgio Præfectus Generalis, inſignem victoriam de Fœderatis in campis Fleoriacis die V. menſis Julii retulit. Angliæ & Hollandiæ Claſſes Comes *Turvillaus*, poſteà Franciæ Mareſcallus, attrivit. Ad Stafardam Mareſcallus *Catinatius* in Sabaudiæ Ducem victoriam adeptus eſt, magnamque eius ditionom partem invaſit. Nec minùs proſperâ fortunâ anno MDCXCIII. uſi ſunt Regis Chriſtianiſſimi exercitùs. In Belgio quippè Mareſcallus *Luxemburgius* viginti hoſtium millia delevit, & Mareſcallus *Turvillaus* octoginta naves claſſium Angliæ & Hollandiæ depreſſit, & Barcinone à Francis capta fuit, Hiſpanis illam acerrimè propugnantibus. His cladibus fracti Fœderati ad pacis cooditiones deflexerunt, & primò quidem pax Franciam inter & Sabaudiam annò MDCXCVI. conſtituta eſt, deindè anno ſequenti, Franciam inter & Hiſpaniam, Angliam, Hollandiam & Germaniam ſancita, omniumque Chirographo munita fuit. Perſtitit hæc pax ad annum milleſimum ſeptingenteſimum primum. Mortuo quippè abſque ulla prole die 1. mènſis Novembris anni milleſimi ſeptingenteſimi *Carolo II.* Hiſpaniarom Rege, ex Auguſtisſima Familia Auſtriaca oriundo, *Philippus* hujus nominis V. ex Borboniorum regio Sanguine ortus, Hiſpaniarum Rex, omnium hujus Regni Ordinum conſenſo, juxta ſupremam *Caroli II.* Regis voluntatem, fuit proclamatus, & coronatus, atque à Summo Pontifice *Innocentio* XII. ejúsque ſucreſſore *Clemente* XI. ab Anglis, Gallis, Batavis, Luſitanis, Sabaudiæ Duce, alíisque Europæ Principibus ſtatim habitus tanquam verus & legitimus Hiſpaniarum Rex. Solus Imperator *Leopoldus* interceſſit, Anglos, Batavos, Luſitanos, ac Ducem Sabaudiæ in ſuas partes traxit, & poſt initum cum illis fœdus, bellum anno MDCCI. Gallo-Hiſpanis indixit, ſuumque filium natu minorem, Archiducem *Carolum*, Hiſpaniarum Regem declaravit. Principio quidem Gallo-Hiſpani in Italia, in Germania, in Luſitania & Sabaodia ſecundo Marte pugnârunt captis multis præſidiis, & expugnata à Comitè Toloſano propè Malacam Fœderatorum Claſſe. At, adverſo fortunæ ſtatu dejecti, graviſſimam cladem ad locum, dictum vulgò *Hochſtet* in Germania, paſſi ſunt, ubi terrore panico perculſi, à *Leopoldi* Imperatoris, & aliorum Fœderatorum exercitu anno MDCCIV. cæſi, capti, fuſi, ac diſſipati fuerunt. *Carolus*, à *Leopoldo* Imperatore, alíiſque Fœderatis Rex Hiſpaniæ renunciatus, Barcinonem, & Catalauniam cepit, bisque Matritum cum exercitu victor pervenit, re tamen infectâ, ſua relegit veſtigia, & Barcinone ſuam ſedem fixit. Inter hos bellorum ſtrepitus, *Leopoldus* Imperator mortuus eſt Viennæ in Auſtria die V. Maji anni MDCCV. ætatis ſuæ LXV. Imperii XLVIII. Ei ſucceſſit *Joſephus*, ejus filius primogenitus, qui jam Rex Hungariæ fuerat coronatus Poſonii anno MDCLXXXVII. & Rex Romanorum Auguſtæ anno MDCXC. In Imperii ſui exordio *Joſephus* non ſolùm bellum geſſit contra Hongariæ perduelles, qui, Principem *Ragozzium* an. MDCCIV. proclamaverant Tranſylvaniæ Principem, eoque Duce, Moraviam, Sclavoniam, Stiriam, Auſtriam, Tranſylvaniam armis devaſtabant; ſed etiam inceptum jam à Patre ſuo *Leopoldo* contra Gallo-Hiſpanos Bellum continuavit, & Gallos, conſertis in Italia, & in Belgio præliis, per ſuos Duces præſertim Principem *Eugenium*, Regiæ Sabaudicæ Domus, vicit ac ſuperavit. Verùm, mortuo *Joſepho* Imperatore die XVII. menſis Aprilis anni MDCCXI. *Carolus*, ejus frater, electus eſt Imperator, qui ſubindè relictâ Barcinone, confeſtim Viennam in Auſtria ſe tranſtulit imperio potiturus. Sub hoc Imperatore pax omnium votis exoptata, tandem aliquando in civitate Trajectenſi, quo Europæ Principum Plenipotentiarii, ſeu Legati, convenerunt die XI. menſis Aprilis anni MDCCXIII. confecta eſt cum Anglia, Hollandia, Luſitania, Sabaudia, Pruſſia, Gallia, & Hiſpania. Porrò iſtius ſancitæ pacis hæ conditiones fuerunt: Primò, *Philippus V.* Hiſpaniarum Rex, tam nomine ſuo, quàm filiorum ſuorum ac nepotum, qui ex ipſius ſtirpe produturi erant, renunciavit Coronæ Regni Galliæ, & viciſſim Dux Biterrenſis, frater *Philippi V.* Regis Hiſpaniæ, & Dux Aurelianenſis nuncium remiſerunt juri ad Coronam Hiſpaniarum Regni. Secundò, *Philippus V.* declaratus eſt verus ac legitimus Hiſpaniæ & Indiarum Rex. Tertiò, Regnum Siciliæ conceſſum eſt Duci Sabaudiæ, ipſique & ejus hæredibus jus aſſertum eſt, deficiente ſtirpe *Philippi V.* ad ſucceſſionem Hiſpaniarum Regni. Quartò, Regnum Sardi-

oiæ,

niæ, & Neapolis, & Ducatus Mediolanenſis tranſierunt in dominium Imperatoris. Quintò, Regina *Anna*, filia *Jacobi II.* Angliæ Regis, à ſuis Anglis è Regno injuſtè ob Fidem Catholicam pulſi, declarata fuit Angliæ Regina, & poſt ejus obitum ad Sceptrum Angliæ vocatus Hannóveranus Dux, Hæreticus. Sextò, juſſum eſt, ut muniriones Urbis & Præſidii Dunkerkæ diruerentur. Septimò, duæ in Belgio Urbes, videlicèt *Inſula*, Gallicè *Lisle*, & *Arta*, Gallicè *Aire*, reſtitutæ ſunt *Ludovico XIV.* Galliarum Regi. Poſtremò, Urbes, quæ in Belgio Ditionis Hiſpanicæ erant, Batavorum cuſtodiæ permiſſæ ac creditæ fuerunt, eâ tamen lege, ut ſupremum earum Dominium ad Auguſtiſſimam domum Auſtriacam pertineret. His pactis ſtatim aſſenſum præbere renuit *Carolus* VI. Imperator, ea tamen die VI. menſis Maji anni MDCCXIV. confirmavit, rataque habuit. Compoſita inter Chriſtianos Principes pace, *Carolus VI* Imperator arma vertit in Turcas, qui imperante *Achmete* III. totam Peloponneſum, vulgò dictam *Moream*, inſtructa potentiſſima claſſe anno MDCCXV. invaſerant, atque in Italiam crudelitatis ſuæ pomeria armis protendere in animo habebant. Sed horum impetus fregit ac retudit *Carolus* VI. Imperator, quippè qui Turcarum exercitum geminâ ac completâ victoriâ anno MDCCXVI. & MDCCXVII. per Principem *Eugenium*, invictum, omniq́ue præconio celebrandum Regiæ Domus Sabaudicæ Heroëm, ita proſtravit ac profligavit, ut brevì de toto Otthomano Imperio actum omninò ac conclamatum fuiſſet, ſi *Carolo VI.* Auguſtiſſimo Imperatori victorias ſuas in hanc barbaram gentem proſequi licuiſſet. At, dum Bello iſto Turcico diſtineretur Imperator, ecce novus inſurgit turbo, & inter Principes Chriſtianos injectum diſcordiæ pomum. *Philippus* V. Hiſpaniarum Rex, adornatâ Claſſe, & conſcriptis militum copiis, Regnum Sardiniæ anno MDCCXVII. occupat, & anno ſequenti Regnum Siciliæ aggreſſus, Panormum, Meſſanam, & aliquot alias Siciliæ urbes cepit. Excanduit confeſtim & claſſicum cecinit Dux Sabaudiæ, cui, ùt jam diximus, in Congreſſu pacis Ultrajectenſi Regnum Siciliæ fuerat adjudicatum. Hac etiam repentinâ & inexpectatâ planè Hiſpanorum agendi ratione offenſus Imperator pacem pepigit cum Turcis, ac Bellum Hiſpanis indixit, Fœderatóſque habuit non ſolùm Anglos, & Sabaudiæ Ducem, ſed etiam Gallos, qui ſub *Ludovico* XIV. pro *Philippo* V. ſanguinem & opes immenſas profuderant. Galli, inquam, ſibi licitum non eſſe arbitrantes deſciſcere ab his initæ pacis legibus, pro quibus aſſerendis ac vindicandis in Congreſſu Ultrajectenſi ſolemni juramento ſeſe obſtrinxerant, Sociale iſtud Bellum contra Hiſpaniarum Regem *Philippum* V. ægrè inierunt. In Regnum Navarræ arma intulerunt, munitiſſima Caſtra, Præſidia & Oppida, potiſſimùm *Sebaſtianopolim* & *Fontem Rapidum*, vulgò *Fontarabiam*, occupârunt. Siciliam inſuper & Sardiniam in ſuam poteſtatem redegerunt, eoque tandem Hiſpaniarum Regem adduxerunt, ut publicæ ſaluti & tranquillitati conſuleret, pacem ab Avo ſuo *Ludovico* XIV. ſancitam novis conditionibus corroboraret, & Regnum Siciliæ Imperatori, Regnum verò Sardiniæ Duci Sabaudiæ cederet.

D. Sicut res geſtas ab Imperatoribus Chriſtianis uſque ad annum, quem modò decurrimus milleſimum ſeptingenteſimum vigeſimum primum, breviter, accuratè tamen, retuliſti; ita nunc Regum Galliæ Hiſtoriam à morte *Henrici IV.* ad hæc uſque noſtra tempora breviter, ſummatimque deſcribere debes.

M. Poſtquàm *Henricus IV.* Galliarum Rex, quem, ob virtutem militarem, civilem prudentiam, admirabilem in populum benignitatem, & præclaras res pace belloq́ue manu & conſilio geſtas, jure optimo *Magnum* appellarunt Galli, unius deteſtandi Sicarii parricidio occiſus fuiſſet Lutetiæ Pariſiorum die XIV. menſis Maji anni MDCX. ætatis ſuæ LVII. Regni XXII. ſicut jam obſervavimus in Colloquio I. in Hiſtoriam Sæculi XVI. ei ſtatim ſucceſſit *Ludovicus* hujus nominis XIII. ipſius filius, qui, ut moris eſt, inauguratus Remis, *Juſtus* omnium acclamatione fuit cognominatus. At cùm annos dumtaxàt decem natus eſſet *Ludovicus* XIII. ac ſubindè necdùm ſuæ poteſtatis; totius Regni administrandi procuratio *Mariæ Medicea* Reginæ, ejus matri demandata eſt. Annum ætatis ſuæ decimum quartum, ubi primum attigiſſet *Ludovicus* XIII. & alienæ tutelæ annos egreſſus fuiſſet, adminiſtrationem Regni de more ſuſcepit die XXVII. menſis Septembris anni MDCXIV. eodemque anno Comitia totius Regni Pariſiis celebranda indixit, quæ annum integrum durârunt. Exordium Regni *Ludovici III.* nonnullis tumultibus turbârunt Principes aliquot, qui *Concini*, partiâ Florentini (qui in Galliis dicebatur *Marchio Ancrenſis*) nimiam potentiam exoſam habebant. Eò ſiquidem potentiæ Marchio ille Ancrenſis, ob maximam gratiam, quâ pollebat apud *Mariam Medicæam* Reginam, devenerat, ut Principes ac Proceres Regni parùm revereretur, & omnium capitibus ac fortunis inſultaret impunè. Hinc Principes occaſionem ſumpſerunt excitandi tumultus, qui tamen non impedierunt, quominùs Rex *Ludovicus XIII.* in Aquitaniam proficiſceretur anno MDCXVI. ut *Annam Mariam Mauritiam*, primogenitam *Philippi III.* Hiſpaniarum Regis, quam per Legatum ſibi ante deſponderat, in uxorem duceret, eodemque tempore ſororem ſuam *Elizabetham* cum Principe *Philippo*, filio *Philippi* III. Hiſpaniarum Regis, matrimonio copularet. Sic Gallia & Hiſpania novo fœdere junctæ, & *Henricus Condæus* Princeps, ac fæderati reliqui, motuum civilium Authores, cum Rege *Ludovico* XIII. reconciliati ſunt. Verùm, cùm exortæ fuiſſent paulo poſt novæ ſuſpiciones, *Henricus Condæus*, Factionum caput, in arctiſſimam cuſtodiam, primum in Regia Lupara, deindè in Baſtilia, denique in Caſtro Vicennarum miſſus eſt anno MDCXVII. eodemque anno excitis in Gallia tumultibus finis impoſitus eſt, occiſo in ipſo Palatii Regii aditu, & plumbea glande trajectu die XXIV. Aprilis *Concino*, ſeu Marchione Ancrenſi, Galliæ Mareſcallo, qui intolerabili ſuperbiâ ſibi omnium Gallorum, ſed præcipuè Principum ac Procerum invidiam, odiumque conflaverat. In ejus cadaver à plebecula ſævitum eſt, raptatum, diſcerptum, & ignominioſè combuſtum. Nec meliorem ſortem nacta eſt ejus uxor *Leonora*, licèt *Maria Medicea* Reginæ matri chariſſima eſſet. Ea quippè capite truncata publicè, flammis abſumpta eſt, ejusque

liberi diſſipati. Hujus integræ familiæ, nimis potentis & Gallis inviſæ, exterminium, ſtatim fœderatorum Principum ac Procerum cum Rege Chriſtianiſſimo pax, totiúſque Galliarum Regni tranquillitas excepit. Non potuit tamen *Maria Medicæa* Regina moleſtiam, quâ haud parùm afficiebatur de nece Marchioni Ancrenſi, ejúſque uxori *Leonoræ* illatâ concoquere, undè, relictâ Aulâ, ad Civitatem Bleſenſem ſe ſe recepit, eamque ſecutus eſt *Armandus Richelaus*, Lucionenſis Epiſcopus. Non diu tamen Bleſis manſit Regina, ſed à Duce *Eſpernonio* Inculiſmam contra voluntatem Regis deducta eſt. Quam injuriam non inultam reliquiſſet Rex, niſi *Armandus Richelaus* ejus animum ita demulſiſſet, ut tandem illius precibus exoratus, Reginæ matri, ac Duci *Eſpernonio* veniam induſſerit. Voluit quoque Rex, quò pleniot eſſet ac cumulatior Gallorum indè profecta lætitia, ut Princeps *Henricus Condæus*, qui in carcere Vicennarnoi detinebatur, in priſtinam libertatem aſſereretur, & in ejus gratiam rediret anno MDCXIX. Compoſitis his aulæ turbis, alias anno MDCXXXI. non minùs graves concitavit eadem Regina, Mater, ob faſtidium, quod ſumpſerat de Cardinali *Richelao*, qui antehàc præcipuus in ejus conſiliis fuerat, ſed poſteà in animum Regis ita irrepſerat, ſibique demeruerat, ut authoritate plus apud ipſum valeret, quàm poſſet Reginæ matris amor. Id ægerrimè ferens Regina, vindictæ cupiditate flagrans, in Belgium, unà cùm filio ſuo *Gaſtone*, Duce Aurelianenſi & Regis *Ludovici III.* fratre, nunquàm reditura ſeceſſit, ubi permanſit usque ad annum MDCXXXVIII. quò diuturnioris moræ in Brabantia tædio affecta, indè diſceſſit, & per Hollandiam ac Zelandiam itinere facto, in Angliam ſe recepit. *Gaſto* verò, Dux Aurelianenſis, qui Reginam Matrem in Belgium ſecutus fuerat, Bellum civile in Gallia excitavit anno MDCXXXII. quo ab Occitania in Gallias unà cum Duce *Mommorantio*, quaſi Regem vi erepturus è manibus Cardinalis *Richelai*, cujus potentiæ invidebat, irrupit, ſed confeſtim repreſſus eſt à *Schombergio*, Generali exercitùs Regii præfecto. Dux *Mommorantius*, vivus in caſtris captus, Toloſæ capite plexus eſt. *Gaſto*, Dux Aurelianenſis, parùm honeſtis conditionibus cum Rege fratre paciſci coactus, in Belgium refugit, ubi tandem pudore ſimul ac dolore preſſus, & officii, quo erga Regem fratrem ſuum obſtringebatur, recordatione commotus, ad Regis pietatem recurrit, benigniſſimèque auditus, inſalutatis hoſpitibus ſuis, quaſi ad venationem profecturus, cum ſolis ſex viris ſecreti participibus in Galliam incitatis equis rediit anno MDCXXXIV. & à Rege fratre ſuo amantiſſimè fuit exceptus. Hunc exitum habuit infeſta illa Conſpiratio contra Cardinalem *Richeleum*, quem, dum conjurati deprimere conati ſunt, extulerunt magis. Illum quippè Rex *Ludovicus XIII.* exindè pluris fecit, expertus ſingularem ejus in gerendis negotiis prudentiam, ſeque deinceps illi, regnumque adminiſtrandum permiſit, frementibus licèt multis invidiæ œſtro percitis, & ad elevandam ejus authoritatem nullum non moventibus lapidem, quorum tamen clandeſtinas machinationes Cardinalis *Richelaus* variis artibus & mirabili politices genere aut eliſit, aut compeſcuit.

Anno MDCXXXIII, Galliarum Rex *Ludovicus* XIII. bellum movit contra *Carolum* hujus nominis IV. Lotharingiæ Ducem, qui novas turbas ciebat, eique nolebat clientelam profiteri, ſeu reddere homagium pro Ducatu Barrenſi, quem beneficio Coronæ Franciæ Rex poſſidebat. Exercitu à Rege Chriſtianiſſimo miſſo territus Lotharingiæ Dux, protinùs fratrem ſuum *Nicolaum Franciſcum* Cardinalem obviam miſit pro reconciliatione. At, Rex *Ludovicus*, qui probè noverat verſatile Ducis Lotharingiæ ingenium, juſſit primùm, ut Ducatus Barrenſis ſub manum Regiam poneretur, deindè, Lotharingiam ingreſſus, multa cepit Oppida, ipſamque Nancejam Urbem, totius Ducatus Metropolim, obſidione cinxit, quam Dux, omnis inops conſilii, poſt multas tergiverſationes, volens nolens, ſuadente Cardinali *Richelao*, Regi tandem conſignavit. At, ſequenti anno, ſeu MDCXXXIV. *Carolus*, Lotharingiæ Dux, iniquo animo ferens, quòd ſuis ditionibus à Rege *Ludovico* XIII. fuiſſet ſpoliatus, fratri ſuo *Franciſco Nicolao* Cardinali Ducatum ſuum Lotharingiæ, aliáſque ditiones inſtrumento publico facto Mirecurti die XIX. menſis Januarii anni MDCXXXIV. tradidit, ipſe verò Mediolanum apud Cardinalem *Ferdinandum* Auſtriacum, *Philippi* IV. Regis Hiſpaniæ fratrem, ſe contulit. Eâ factâ ceſſione, *Franciſcus Nicolaus* Cardinalis, frater *Caroli* Ducis Lotharingiæ, duxit in uxorem *Claudiam* ſororem *Nicolaæ*, quæ conjux erat *Caroli* Ducis Lotharingiæ, & à qua (utpotè legitima Ducatus Lutharingiæ hærede à Patre ſuo Henrico Lothariæ Duce, qui absque maſcula prole obiit, relictâ) Ducatum Lotharingiæ acceptum tenebat *Carolus* Dux, ejus maritus. Iſtius ceſſionis nullam rationem habuit, nec ab armis diſceſſit Rex *Ludovicus* XIII. ſed univerſam abſque certamine Lotharingiam intra paucos dies in deditionem accepit, eamque retinuit uſque ad annum MDCXLI. quo *Carolus* IV. Lotharingiæ Dux, menſe Martio Pariſios venit, à Chriſtianiſſimo Rege *Ludovico* veniam impetravit, eique Sacramentum Clientelare præſtitit pro Ducatu Barrenſi, Regni Gallici feudo, & Comitatum Claromontanum, necnon aliquot urbes ceſſit Coronæ Francorum, quibus peractis, & hinc indè Inſtrumento publico, ac juramento firmatis, *Carolus* Dux Lotharingiam recuperavit, qui tamen vix in eam appulſus (cùm eſſet Princeps quietis impatiens, & in dictis ac promiſſis parum ſibi conſtans) fidem datam violavit, & ad ſuum genium rediit.

Superiùs mentionem fecimus belli Italici, quod Chriſtianiſſimus Rex *Ludovicus* XIII. imperante *Ferdinando* II. geſſit ad tuenda jura *Caroli Gonzagæ*, Ducis Nivernenſis, qui & jure agnationis, & ultimâ declaratione *Vincentii*, Ducis Mantuani, mortui anno MDCXXVII. in hæreditatem Principatuum Mantuæ, & Montisferrati ſucceſſerat, & Mantuæ magno applauſu fuerat receptus. Huic juri ac poſſeſſioni *Caroli*, Ducis Nivernenſis, ſtatim interceſſerunt Dux Sabaudiæ, qui in Montemferratum jus antiquum ſibi aſſerebat, & *Ferdinandus Gonzaga Guaſtalli*, qui totam *Vincentii* Ducis Mantuani, hæreditatem ſibi deberi pertendebat. Germani, & Hiſpani *Carolo* Duci Nivernenſi, Natione Gallo, totis viribus obſiſtebant, indéque Germani Mantuam anno MDCXXX. invaſerunt, diripuerunt,

ejusque

Google

ejuſque cùm ſacras, tum prophanas Ædes impunè compilârunt. Hiſpani verò, collecto numeroſo exercitu, aliquot urbes in Monteferrato ceperunt, & *Caſale* (Oppidum totius Italiæ munitiſſimum) obſidione cinxerunt. His non deterritus Rex Chriſtianiſſimus *Ludovicus XIII.* Pinerolium fortiſſimum Ducis Sabaudiæ præſidium, occupat, & univerſam Sabaudiam, præter Arcem Mommelianam, intra viginti duorum dierum ſpatium, in ſuam poteſtatem redegit. Deindè, ſub ipſum Oppidi *Caſalis*, Hiſpanorumque conſpectum caſtra poſuit, ſed, cùm jam Gallica & Hiſpanica acies in procinctu eſſent ad prælii andum, *Julius Mazarinus*, qui fuit poſteà S.R.E. Cardinalis, ultro citroquè commeans, Hiſpanos cum Gallis feliciter conciliavit, eosque ab armis & cruore deduxit ad concordiam & pacem, quæ anno MDCXXXI. conſtituta eſt, & cujus hæ conditiones fuerunt; primò, ut Urbs Mantua cum reliquis omnibus Oppidis & locis illius Principatûs, & Montisferrati reſtitueretur *Carolo* Duci Nivernenſi, exceptis tamen nonnullis locis Montisferrati, qui Duci Sabaudiæ, & aliquot Principatus Mantuani locis, qui Principi Guaſtallenſi reſervabantur & aſſignabantur. Secundò, ſtatutum eſt, ut Duci Sabaudiæ fieret reſtitutio Sabaudiæ, Pinerolii, & aliorum locorum, quæ Galli in Pedemontio tempore belli occupaverant. Poſt quorum omnium factam à Gallis reſtitutionem, Rex Chriſtianiſſimus *Ludovicus III.* à Duce Sabaudiæ, pecuniâ numeratâ obtinuit Pinerolium cum valle Peroſâ, ut liberum in Italiâ haberet tranſitum, quandocùmque opus foret ad auxilia fœderatis & amicis ſuis deferenda. Denique, decreta eſt demolitio Arcium & propugnaculorum in *Valle-telina* (quæ à Rhætis, quos *Griſones* vocant, incolitur) ejusdemque Vallis-telinæ reſtitutionem Griſonibus fieri debere præcipitur. Hunc exitum habuit Italica illa Expeditio, in qua Galliarum Rex *Ludovicus XIII.* ſibi nihil reſervavit præter gloriam & famam maximæ æquitatis ac fidei in Socios, quorum ſecuritatem privatis ſuis commodis atque opibus antiquiorem duxit.

Præter hæc cùm domeſtica, tum externa Bella, quæ feliciter confecit *Ludovicus XIII.* Galliarum Rex, aliud longè gravius ac diuturnius cum Auguſtiſſima Domo Auſtriaca tam in Imperio, quàm in Ditionibus Hiſpaniarum Regis ſuſcepit idem Chriſtianiſſimus Rex, in quo pugnavit vario Marte. Anno ſiquidem MDCXXXV. Mareſcalli *Caſtellonius*, & *Breſſeus* Hiſpanos, quibus præerat Princeps *Thomas* Sabaudus, ad Aveinam in Belgio fuderunt ac debellârunt. In Germania eodem anno Dux *Vimarius*, & Cardinalis *à Valetta* quinque hominum millia ex eo Cæſareo exercitu, cui præfectus erat Comes *Galaſſius*, occiderunt. Dux *Robaneus* octo ferè millia, Mareſcallus *Gaſſionaus* ſex millia cæcidit, mille & quingentos Equites cepit. At, ſequenti anno, ſeu MDCXXXVI. non ita Gallis fortuna proſpera fuit. Nam Princeps *Thomas* Sabaudus *Royam* ac *Corbejam* expugnavit, amnémque Somonam tranſiit. *Joannes Vertenſis*, unus ex Imperatoris exercitûs Præfectis, Picardiam, Campaniamque ita armis infeſtabat, ut Luteriam Pariſiorum in anguſtiis poneret & Civibus ſummum incuteret timorem. Ad has itaque cohibendas hoſtium incurſiones, miſſus eſt cum exercito in Belgium *Gaſto*, Dux Aurelianenſis, & Chriſtianiſſimi Regis *Ludovici XIII.* frater, qui Hiſpanos cis amnem Somonam receptui canere compulit, multáque Oppida abſque ullo certamine in deditionem ſuam recepit. Dum hæc in Belgio gererentur, Germani; ſecundam fortunam experti, *Tabernam*, Alſatiæ civitatem, Magdeburgum, & Moguntiam, quamvis eorum conatibus Cardinalis *à Valetta*, & Dux *Vimarius* ſtrenuè obſiſterent, receperunt, Principem *Condæum* inceptam Urbis *Dola* obſidionem ſolvere coëgerunt, &, ſuperato Arari fluvio, ad Ladonam oppugnandam acceſſerunt, quam tamen à Duce *Vimario*, & à Cardinali *à Valetta* incredibili fortitudine defenſam expugnare non potuerunt. Ad Gallos ſequenti anno, ſeu MDCXXXVII. fortuna reverſa eſt. Cardinalis *à Valetta* & *Dux* Candalenſis, ejus frater, *Capellam*, *Landrecium*, *Caſtellum Cambreſium* in Belgio, Chriſtianiſſimi Regis ditioni reſtituerunt. Mareſcallus *Vitriacus*. Gallo-Provinciæ Præfectus, Hiſpanos expulit ab Inſulis Sancti *Honorati*, Sanctæ *Margarita*, ac *Lerina* propè Maſſiliam, quas per occultam proditionem aliquot annis anteà invaſerant. Dux tamen *Robaneus* à Rege *Ludovico XIII.* ad opem Rhætis, ſeu Griſonibus, contra Hiſpanos ferendam, in *Vallem-telinam* cum copiis miſſus, nihil omninò promovere potuit, & ab illa gente, eum ſuſpectum habente, eò quòd in eorum terris quædam Caſtella extrui juſſiſſet, coactus eſt unà cum ſuis copiis quàmprimùm ab illo agro diſcedere. Galli prioribus victoriis novas anno MDCXXXVIII. adjunxerunt, plures in Belgio Urbes ceperunt, ſed Urbem, dictam *Sanctum Odomarum*, & *Fontarabiam*, quam obſidione cinxerant, occupare non potuerunt. Duplicem eo anno Victoriam Navalem retulerunt Galli, unam ad Genuam, Duce *Harcuriano* Claſsis Præfecto, alteram, Burdigalenſis Archiepiſcopi ductu. Sed præ cæteris Gallorum victoriis ea potiſſimùm celebrari debet, quam retulit Dux *Vimarius* ad *Rhinsfeltum*, quæ urbs eſt infra Helvetios, Agnionem inter & Rhenum ſita. Hic autem Dux *Vimarius* ægerrimè ferens, quòd paulò ante ejus exercitus à *Joanne Vertenſi*, præcipuo Imperatoris exercitûs Duce, fuiſſet deletus, & hanc ſibi illatam contumeliam ulciſci volens, ad hoſtes noctu acceſſit, eos incautos oppreſſit, ac penitùs profligavit die tertiâ menſis Maji anni MDCXXXVIII. Capti ſunt eo prælio quatuor Imperatoris exercitus Duces, *Joannes Vertenſis*, *Savellius*, *Enkefordius*, & *Sperruterus*. Expugnata deindè *Rhinsfeltum*, *Friburgum*, Briſgoviæ Caput, & *Briſacum*, quæ in poteſtatem Gallorum venerunt. Necdùm tamen finis impoſitus huic Bello, quod per aliquot annos adhuc prorogatum eſt, eoque durante, detecta eſt à Cardinali *Richelæo* arcana quædam Conſpiratio, ſeu Societas, quam Dux Sueſſionenſis, Dux *Bullonius*, & Marchio, dictus *Cinqmarius*, cum Hiſpanis inierant. Sed Dux Sueſſionenſis in prælio, commiſſo in campo Marpheo propè Sedanum, plumbeo globo interfectus eſt die XIII. Martii anni MDCXLII. *Bullonius* verò, ut ſe ab impendenti periculo eriperet, Sedani Principatum, qui in ſua ditione erat, Regis arbitrio permiſit. Marchio *Cinqmarius*, qui Narbonæ comprehenſus eſt, capite Lugduni multatus fuit, unà cùm Domino *Thuano*, qui licèt hujus conjurationis exors eſſet,

ei tamen conſilium ſuum Marchio *Cinqmarius* crediderat, quod cùm ille aperuiſſet, eodem affectus eſt ſupplicio, quod ipſe forti ac Chriſtiano tulit animo.

D. Mittamus, ſi placet, hæc prophana Bella, quæ Rex Chriſtianiſſimus *Ludovicus* XIII. pro vindicandis ſuæ Coronæ juribus magnâ cum animi fortitudine geſſit, & in his dumtaxàt hæreamus monimentis, quæ ejus pietatem, cæteráſque Chriſtianas virtutes, quibus prædituſ fuit, commendare poſſont.

M. Longior eſſem, ſi omnes virtutes, quibus præfulſit *Ludovicus XIII.* cognomento *Juſtus*, hic perſequi vellem. Sufficiet paucas ex omnibus ejus virtutibus, quas in tam anguſtis hujuſce Colloquii ſpatiis includere non poſſum, libare ac perſtringere, ut ex iis cæterarum conjecturam & exiſtimationem facilem informare poſſis. Harum porrò prima hæc ordine ac commemoratione debet eſſe, quæ eſt dignitate Princeps, pietas adversùs Deum ac Religio, à quo fonte tot illa maximarum ejus virtutum decora atque inſignia profluxerunt. Pietatem ſuam erga Deum palàm declaravit *Ludovicus* XIII. dum ad divini Numinis, ac Sanctorum contumeliam effuſam quorumdam linguæ petulantiam acutiore Edictorum ſuorum ſtylo confixit, & ad tutandam Catholicam Religionem; quam Hæretici Calviniani totis viribus abolere in Galliis ſtudebant, omnem curam ac regiam authoritatem contulit. A Religione Regni duxit initium, & ſtatim Lege publicâ decrevit, ut in Bearnenſi Provincia, quæ ad radices Pirenæi ſita eſt, Catholicus cultus ubique reſtitueretur, & ut Hæretici erepta Eccleſiis bona incunctanter redderent. Ex omnibus penè Galliæ urbibus ejecti Hæretici Calviniſtæ, Rupellam tamen adhuc tenebant, Urbem tum loci naturâ, tum manu & arte ſic munitam, ut inexpugnabilis haberetur. Ibi dominabantur Hæretici, imperare docti, qui nunquàm parêre didicerant. Adminiſtrabant omnia ſummâ authoritate, Cætus Provinciales indicebant, publica Comitia convocabant, militem cùm domeſticum, tum externum conſcribebant, ferebant Edicta, imperabant pecunias, & ut facilius ab exercitu Regis Chriſtianiſſimi ſeſe tueri poſſent, Anglos evocârunt, qui anno MDCXXVII. cùm claſſe centum & viginti navium ad *Rheam* Inſulam appulſi, à Catholico Regis Chriſtianiſſimi exercitu, cui præerant Mareſcalli *Scombergius*, & *Toiraſius*, viri ſtrenui ac rei militaris apprimè callentes, confeſtim cæſi ac fugati, è tota Inſula abierunt, exceſſerunt, eruperunt. Verùm, nihil eâ victoriâ actum videbatur, quandiù illa contemptrix legum, & dominatûs impatiens Rupella à rebellibus & Hæreticis occuparetur. Quapropter, Rex *Ludovicus XIII* adjuncto ſibi Cardinali *Richelæo*, conſiliorum ſuorum participe, hanc urbem eodem anno MDCXXVII. aggreditur, eamque operibus ac munitionibus, ſed præſertim ſtupendis, & antehac nunquàm viſis molibus per Oceanum actis, circumſeptam ac intercluſam ita toto anno tenuit, ut fame enecti cives, reptarent in compitis macilenti, ſine carne pelles, exanguia ſilicernia, tenues umbræ, pallida mortis exordia, verbo dicam, Viri, non tam Viri, ſed ferales hominum larvæ. Proh funeſtum, tragicumque ſpectaculum! Tandem, Rupella tot oppugnata calamitatibus, ac extrema quæque perpeſſa, ſeſe die XXX. menſis Octobris anni MDCXXVIII. Regi Chriſtianiſſimo permiſit, eâque victoriâ *Ludovicus XIII.* Regnum Galliæ opprobrio, Catholicam Religionem ab hac deteſtabili peſte liberavit, ſuamque ſingularem in Deum pietatem apertè demonſtravit. Sed, quò in Dei venerationem & amorem ſe propenſiorem exhibebat Rex *Ludovicus XIII.* eò erat juſtitiæ amore deſiderioque flagrantior. Unam præ cæteris amplexus eſt, adamavitque juſtitiam, eam præcipuè adoptavit, ab eâque Titulum ſibi ac cognomentum aſcivit, dumque alii Principes, Reges, & Imperatores appellari geſtiunt *Magni*, *Pii*, *Felices*, *Auguſti*; *Juſtus* & eſſe & nominari voluit *Ludovicus* XIII. & in colenda ſervandâque juſtitia cæteris omnibus vehementer optavit excellere. In ſancienda Legum auctoritate, ac retinendo jure adeò conſtans erat, ut nihil aut obtineri per gratiam, aut per metum expurgari, aut impetrari precibus, aut utilitatis aliquâ ſpe remitti ac condonari pateretur. In dandis Beneficiis, ad hoc omni conatu, totiſque viribus enitebatur Chriſtianiſſimus ille Rex, ut Sacrorum Miniſtri, ac Religionis Antiſtites, quos nominabat, eſſent quàm doctiſſimi, & neceſſariis artibus expoliti, ſicque Eccleſia Gallicana haberet celeberrimos ac præſtantiſſimos Paſtores, eorumque copiâ, doctrina & auctoritate floreret. Singularia certamina, quæ Duella vocant, & quibus turpiſſimi Gladiatores, immò Graſſatores ac Sicarii mutuis ſeſe cædibus ac parricidiis conficiebant, ſaluberrimis Edictis, ac ſeveriorum legum diſciplinâ ita compoſuit & extinxit *Ludovicus* XIII. ut infiniti illius mali, quod in Galliis ſerpebat in dies, ac manabat latiùs, nullum amplius ſuperſit veſtigium. Poſt hæc & alia ejuſmodi, quæ, brevitatis ergò, ſilentio prætermittere cogor, præclarè geſta, ſanctè, ut vixerat, obiit ille Chriſtianiſſimus Rex, de Eccleſia, & Galliarum Regno optimè meritus, die XX. Maji anni MDCXLIII. annos natus duos & quadraginta, poſtquàm per triginta tres annos regnâſſet. Ejus mater, *Maria Medicæa*, è Galliarum Regno, ut jam diximus, ejecta & exul, variiſque tempeſtatibus acta & rerum omnium in ſuo exilio egena, jam anno ſuperiori, ſeu die III. Julii anni MDCXLII. è vivis exceſſerat, ſed illius corpus, ubi primùm fato conceſſit, in Urbem *S. Dionyſii* propè Pariſios, ubi eſt ſepulchrum Regum, Cardinalis *Richelæus* deportandum curavit.

D. Quem ſucceſſorem reliquit *Ludovicus XIII.* Galliarum Rex?

M. *Ludovicus XIII.* Regni Galliarum ſucceſſorem reliquit filium ſuum *Ludovicum* hujus nominis *XIV.* quem ex *Anna Auſtriaca*, Regina conjuge ſua, & *Philippi III.* Hiſpaniarum Regis filiâ, poſt viginti & tres ſterilitatis annos, die V. menſis Septembris anni MDCXXXVIII. ſuſcepit tanquàm mercedem pietatis ſuæ, quâ eodem anno, ſe, Regnumque ſuum Beatiſſimæ *Mariæ* Virgini in Feſto ejuſdem Virginis aſſumptæ ſeſe devoverat. At, cùm *Ludovicus XIV.* mortuo patre ſuo *Ludovico* XIII. natus eſſet dumtaxàt annos quatuor, menſes octo, & dies novem, Galliarum Regni adminiſtrationem ſuſcepit *Anna*, Regina Mater, quæ Conſilii Principem, ac primum Regni Miniſtrum elegit

Car-

Cardinalem *Mazarinum*, cujus induſtriam, ingenium, ac prudentiam probè noverat. Hiſtorici, qui Regis *Ludovici XIV.* res geſtas litteris conſignarunt, illum exhibent fulminantem ad Rhenum, intonantem ad Africæ litora, in Hiſpania, in Italia, in Anglia, in Belgio triumphatorem, nutu omnia & ſupercilio concutientem, ab omni propè laceſſitum Europâ, nihilominùs Europæ & Victorem & Arbitrum. Referunt domitas ab eo intra menſem alterum, & ſubactas bello Provincias, innumeras arces vel expugnatas armis, vel in deditionem acceptas, nunc hoſtes ſuis è caſtellis & aggeribus per vim ejectos, nunc fœderatos Reges in Oppida reſtitutos, unde vis illos inimica dejecerat, uno verbo, ea *Ludovici XIV.* bellicæ fortitudinis ad ſuperiorum temporum invidiam, ad ſequentium admirationem portenta percenſent & extollunt, quæ ad egregiam, & heroicam ambitionem, quantumvis immenſa fingatur, abundè explere poſſent. At ipſe, licèt fatear ultrò, magnis præconiis celebrandas eſſe Regis *Ludovici XIV.* victorias, quas mox, juxta ſeriem temporum, breviter deſcripturus ſum, illum tamen in his, quæ ad extirpandam penitùs ſerpentem in Galliis Calviniſtarum Hæreſim, augendumque cultum divinum, Chriſtiano ac religioſo animo geſſit, longè potiori laude dignum eſſe judico. Incipiam porrò à Bellis, quibus *Ludovicus XIV.* ſtatim poſt obitum patris ſui implicitus fuit, potiſſimùm Bello Hiſpanico, quod jam à Chriſtianiſſimo Rege *Ludovico XIII.* inceptum, Gallos inter & Hiſpanos tum temporis maximè fervebat. Hiſpani, ob Regis *Ludovici* XIV. pueritiam, animos in magnam ſpem erexerant, ſibi à Gallis illatas reſarciendi clades. Sed ſpe ſua deluſi ſunt. Dux quippè *Enguinenſis*, Principis *Condæi* filius, Hiſpanos, qui *Rocrojum* Urbem obſidebant, aggreſſus cum Mareſcallis *Hoſpitalio* atque *Gaſſionæo*, commiſſo juxta urbem obſeſſam certamine, eos maximâ clade delevit die XIX. menſis Maji anni MDCXLIII. & ſtatim hæc Civitas ab obſeſſione liberata eſt, proximèque ſecutæ *Malbogii, Theonis Villæ*, aliarumque Urbium expugnationes, ſed præſertim clades Hiſpanicæ Claſſis, quæ in ipſius Carthaginis Novæ conſpectu à Gallis die III. Septembris ejuſdem anni profligata fuit. Nec minùs feliciter anno ſequenti, ſeu MDCXLIV. in Belgio & in Germania pugnârunt Galli. In Belgio ſiquidem Dux Aurelianenſis *Gravelinam* cepit, Mareſcallus *Gaſſionæus* invaſit *Mardikum, Lenſkiam, & Vinoxbergam.* In Germania verò Dux *Enguinenſis* cum Mareſcallo *Turennio* inſignem victoriam ad Friburgum obtinuit, indèque *Philippoburgum, Spiram, Vormatiam, Moguntiam*, aliáſque Urbes & Arces ſuam in poteſtatem redegit. Cladem Galli cum Duce *Turennio* die XIII. menſis Maji anni MDCXLV. acceperunt, ſed eam tribus victoriis eodem anno reſarcierunt. Primam victoriam retulit Comes *Harcurtianus* in agro Laurenſi. Alterâ potitus eſt Princeps *Thomas*, Regii exercitus Dux, in tranſitu Cariniaci, ubi omnes Hiſpanorum copias cum exercitu multò minore debellavit. Poſtremam victoriam reportavit ad *Norlingtnam* in Germania Dux *Enguinenſis*. Eodem anno MDCXLV. Mareſcallus *Turennius* urbem Trevirorum cepit, & Electori Trevirenſi priſtinam dignitatem cum libertate reſtituit. In Catalaunia Comes *Pleſſæus Praslinus* Rhodam, quæ penès Hiſpanos erat, expugnavit, & in Lotharingia Dux à *Villa-Regia* urbes *Rettemburgum*, & *Mossham* occupavit. Pari felicitate anno ſequenti, ſeu MDCXLVI. militârunt Galli. Dux Aurelianenſis, *Mardikum*, & *Lenſkium*, quæ Hiſpani receperant, pluréſque in Belgio civitates cepit. Dux *Enguinenſis* Urbes *Cortracum, Furnas, Dunkerkam* invaſit, & in Italia Galli *Orbitello, Piombino, & Portolongone* potiti ſunt. Eo felicitatis curſu uſi ſunt Galli in Bello Hiſpanico, quod duravit ad annum uſque MDCLIX. quo tandem diu exoptata pax coaluit Hiſpanos inter & Gallos, cujus vinculum fuit *Maria Thereſia*, filiæ natu majoris *Philippi IV.* Hiſpaniarum Regis, cum Chriſtianiſſimo Rege *Ludovico XIV.* matrimonium. Sed antequàm ea deſcribam, quæ Rex *Ludovicus XIV.* poſt initum cum *Maria Thereſia* matrimonium, geſſit, prætermittere non debeo graves turbas, quæ, eo adhuc ſub tutela *Annæ* Reginæ matris regnante, in Galliis obortæ ſunt, occaſione Cardinalis *Mazarini*, quem poſt obitum Cardinalis *Richelæi*, primum Galliarum Regni Miniſtrum elegerat *Anna* Regina Mater. Principes aliquot, Cardinali *Mazarino*, qui in Regis, necdùm ſui juris, pectus & animum altiùs penetrârat, vehementer infenſi, ſuæque ambitioni, ut ſæpè inter Regum tutelam contingere ſolet, ſervire volentes, in popolorum induxerunt animos, ſe puero Regi, ipſique adeò Regno magnam allaturos utilitatem, ſi Cardinali *Mazarino*, primo Galliæ Miniſtro, obſiſterent ac repugnarent. Hinc populi tumultuari cœperunt, & ſubitâ atque inexpectatâ omnium mutatione, exarſerunt Gallorum odia in Cardinalem *Mazarinum*, in quem, ut in ſcopum, collineabat civile illud bellum, à nonnullis Principibus anno MDCXLIX. excitatum, quòd paulò poſt in ſpeciem ſopitum, vehementiùs recrudiut anno MDCL. quo Principes *Condæus, Contius, & Longovillæus* conjecti ſunt in carcerem. Actutùm ſiquidem, efferati populi concurrerunt ad arma, præſertim in Aquitania, Burdegalenſibus pro Principe *Condæo*, ſuo Prætore, velut pro aris ac focis, certantibus. Tandem anno MDCLI. tres illi Principes è cuſtodia ſoluti Pariſios redieront, eíſque cum feſtivis gratulationibus obviam venit effuſa univerſa Pariſienſis Civitas, ſed derivatum periculum ruit in Cardinalem *Mazarinum*. Rex quippè animadvertens, in hunc Cardinalem accenſa eſſe Gallorum odia, eum juſſit tempori cedere, qui confeſtim præcepto Regis morem gerens ad Gratiæ portum ſe recepit, indè Sedanum, ac denique Agrippinenſem Coloniam, amœniores ſoles expectaturus, conceſſit. Per abſentiam Cardinalis *Mazarini* Rex *Ludovicus* XIV. delibato ætatis ſuæ anno decimo quarto, juxta Regni mores, ſui regiminis, & totius Regni compos in Senatu Pariſienſi fuit declaratus. Aberant tamen ab ea ſolemni cæremonia Principes *Condæus*, & *Contius*, qui, diſcrimen cauſantes novi carceris, receſſerant Burdigalam ille, hic ad Bituriges, Bellumque Civile inſtaurârunt, cui, velut camino, oleum addidit reditus Cardinalis *Mazarini*, quem Rex in Galliam anno MDCLII. accerſiit. Hunc reditum Cardinalis *Mazarini*, qui glorioſior in Gallias poſtliminiò redierat, quàm contemptior exierat, non ſolùm illi Principes, ſed etiam omnes Galli ægerrimè tulerunt. Pa-

riſienſis civitas, ac plures Provinciæ in Regem inſurrexerunt, quas tamen Rex in officium miſit, ac tandem bellum civile, occaſione Cardinalis *Mazarini* in Gallia excitatum, conſopivit anno milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo quarto, qoo Princeps *Contius* Aquitaniam cum Burdigalenſibus Regi addixit, duxitque in conjugem Cardinalis *Mazarini* Neptem, magnâ certè hujus Cardinalis gloriâ, cujus ſanguis etiam cum ſanguine Regio miſcebatur. Eo finito civili Bello, & Cardinali *Mazarino* mortuo annò MDCLXI. Rex *Ludovicus* XIV. Regni ſui clavum gubernare voluit, & ex eo tempore res ita feliciter atque ex voto ceſſerunt, ut Rex victoriam quaſi perpetuò ſibi addictam habere videretur, indèque jure optimo dictus *Ludovicus Magnus*. Eo itaque anno *Ludovicus* XIV. qui jam anno MDCLIV. fuerat Remis inauguratus, publicam rem ſui Regni gerere cœpit, illiuſque tractandæ ab ærarii adminiſtrorum diſquiſitione duxit initium. *Fuquetium*, Ærarii Præfectum, qui jam dudùm in ſuſpicionem malè adminiſtrati ærariis venerat, Nannetis comprehenſum, perpetuo carceri mancipari juſſit, & in ejus locum *Colbertum*, Regiorum Vectigalium Inſpectoris nomine donatum, ſuffecit. Bellum Hiſpanis anno MDCLXVII. indixit Rex Chriſtianiſſimus ob prætenſa in Belgium jura nomine Reginæ uxoris ſuæ, quam, poſt mortem *Philippi* IV. Hiſpaniarum Regis, veram Belgii hæredem eſſe pertendebat, hucque ducto numeroſo exercitu, confeſtim *Bincham*, *Atham*, *Armentarias*, *Cortracum*, *Bergam*, *Furnas*, *Duacum*, *Aldenarias*, *Inſulas*, *Ternacum*, aliaſque Belgii urbes & Arces expognavit, & anno ſequenti, ſeu MDCLXVIII. totum Burgundiæ Comitatum invaſit, qui tamen munitiſſimis oppidis defendebatur. Eo felici Regis *Ludovici XIV.* armorum ſucceſſu territi Hiſpani pacem efflagitârunt, quæ die 11. menſis Maji anni MDCLXVIII. conſtituta eſt, eâ lege, ut *Ludovicus* XIV. Comitatum Burgundiæ Regi Hiſpaniæ reſtitueret, & urbes, quas in Belgio armis ſubegerat, retineret. Sed hæc ſancita pax diuturna non fuit. Stupendus ſiquidem ille victoriarum tenor Batavos, Belgio vicinos, invidiæ ſtimulis percitos, urebat, qui ſubindè, ut rapidos Victuris curſus retardarent, fœdus, quod appellârunt triplex, inierunt cum Imperature, & Hiſpaniarum Rege, quod tamen ipſis infeliciter ceſſit, parùmque abfuit, quin fœderatæ Batavorum Provinciæ à Rege *Ludovico XIV.* penitùs delerentur. Orſus eſt anno MDCLXXII. in Batavos bellum Rex *Ludovicus Magnus* tribus exercitibus, in quibus centum viginti millia militum ſtipendia merebant, eaque felicitate per duos menſes Batavos devicit, totque munitiſſimas eorum urbes cepit, ut de Batavorum Provinciis fœderatis omninò actum fuiſſet, ſi ſubſecuta hyems paulò acerbior fuiſſet. Decreverat quippè Rex, moles fluctibus oppoſitas, quibus ad pleraſque ipſorum urbes aditus intercluditur, glacie reptando invadere. In Germania anno ſequenti, ſeu MDCLXXIII. Rex *Ludovicus Magnus* Colmariam, Scelestadium, & reliquas Alſatiæ urbes ditionis ſuæ fecit, *Trajectum*, munitiſſimum totius Europæ præſidium, ad deditionem compulit, & Trevirenſem civitatem jugum ſubire coëgit. Comitatum Burgundiæ anno MDCLXXIV. occupavit, & per Viceconitem *Turennum* plures in Germania victorias reportavit. Urbes *Condaum*, & *Buchainum*, aliáſque in Belgio urbes anno MDCLXXVI. *Valencenam* Urbem, *Cameracum*, & *Audemaropolim*, urbes itidem in Belgio, anno MDCLXXVII. ſuo dominio adjecit, eodemque anno exercitum Principis Arauſicani in Belgio fudit ac debellavit, atque in Germania per Mareſcallum *Criquium*, victo Cæſareo exercitu, *Friburgum*, primariam Briſcovienſis Provinciæ urbem, in deditionem recepit. Sub initium anni ſequentis, ſeu MDCLXXVIII. actum eſt de conditionibus pacis, quæ, cùm nec Regi Chriſtianiſſimo *Ludovico Magno*, nec fœderatis arriſiſſent, acceleratâ profectione Rex *Ludovicus* exercitum in Belgium, belli ludum ac theatrum duxit, nulláque interpoſitâ morâ urbes *Gandavum* & *Ipram* obſidione ad deditionem coëgit. Tandem, eodem anno Noviomagi die X. menſis Auguſti ſancita eſt pax, quæ tamen cùm necdùm fuiſſet publicata, Princeps Arauſicanus, cujus è re maximè erat bellum protrahere, finxit ſe altiſſimâ initæ pacis inſcitiâ teneri, & ſtatim Mareſcallum *Luxemburgum*, à quo ſæpiùs cæſus fuerat, ad *S. Dionyſium*, non procul à Montibus in Hannonia, aggreſſus, commiſſo quinque horis cruento prælio, cum magno exercitûs ſui damno à Gallis repulſus eſt, & pacem, quam malâ fide frangere in animo habebat, abrumpere minimè potuit, hærente Rege Chriſtianiſſimo in propoſito reſtituendæ publicæ tranquillitatis. Piratas Africanos, ſeu Algerienſes, qui ſe nullis aliis artibus exercent quàm latrociniis & deprædationibus, quas in omnes populos agunt, *Ludovicus Magnus* anno MDCLXXXIV. bombardarum fulminibus attritos perdomuit, eodemque anno *Genuam*, Urbem totius Italiæ elegantiſſimam, ob illatas regiæ dignitati contumelias, Bombardis itidem incendi juſſit, cujus iram ut placaret Reſpublica, Dux Genuenſis, Comitibus quatuor Senatoribus, anno MDCLXXXV. Reipublicæ nomine veniam ſupplex deprecaturus, atque Regis ſollicitaturus clementiam, Pariſios venit. Dum ſic in dies creſceret Regis *Ludovici* XIV. potentia, Bello, poſt homines natos graviſſimo, acerbiſſimoque odio imboto, totâ in ipſum conjuratâ Europâ, anno MDCLXXXIX. impetitum eſt Galliæ Regnum. Germani, Hiſpani, Angli, Batavi, Sabaudi collectas undique vires, veluti dato ſigno, factâ conjunctim impreſſione, unoque impetu in florentiſſimum illud Regnum ſimul effuderunt. At Europæ ſimul irrumpentis molem atque impetum omnem ſolus ſuſtinuit *Ludovicus Magnus*, eâque felicitate intentos Fœderatorum nervos eluit, ut vagam antea, volibilemque Belli fortunam, tot proſperitatum ac Victoriarum curſu ſibi viſus ſit oppignoraſſe. *Philippoburgum*, Germaniæ arcem munitiſſimam, ſuo ſtatim adjunxit imperio. *Sabaudiam*, *Saluſſas*, *Seguſium*, & Pedemontis partem Gallici juris fecit. *Nicæam*, *Orgelium*, *Montes Hannoniæ*, *Montemque Melianum*, *Namurcum*, *Furnas*, *Rhodas*, *Caroloregium*, *Gerundam* & *Catalauniæ partem* ſubegit. Hoſtes ſuos variis præliis ſuperavit, *Fleruſii* perculit, fregit *Stafarda*, *Steinkerka* fudit, *Nervinda* contudit, *Marſalia* labefactavit; eorum Claſſem fudit in Oceano Britanniæ, & in Gaditano Freto eam quà cepit, quà depreſſit, quà incendit. Sic *Ludovicus* XIV. tam per ſe, quàm per ſuos Duces

Digitized by Google

Duces *Luxemburgum, Villaregium, Neailium, Catinatium, Lorgium & Torvilleum* perpetuo victoriarum curſu ſingulos hoſtes terrâ, mari, conſilio, manu, fortunâ, virtute, opibus & animis vicit. Plura non dicam de victoriis *Ludovici Magni*, quia earum curſum non ſuſtinet ſtylus, non vox, non lingua, non animus ſequi poteſt, Hinc non mirum, ſi Fœderati Regis hoſtes, tot rerum feliciter geſtarum magnitudine perculſi, ad Generalis pacis conditiones tandem aliquando deſcexerint. Dux Sabaudiæ, ut ſuperiùs jam obſervavimus, pacem iniit cum Chriſtianiſſimo Rege anno MDCXCVI. & anno ſequenti, ſeu MDCXCVII. Pax conſtituta eſt Franciam inter, Hiſpaniam, Angliam, Hollandiam, & Germaniam. Poſtremò, *Caroli* II. Hiſpaniarum Regis mors, quæ anno MDCC. contigit, novi & atrociſſimi Belli materiem ſuppeditavit. Volens quippè *Ludovicus* XVI. defendere, ùt par erat, jura Nepotis ſui *Philippi* V. qui ad Hiſpaniarum thronum accitus, Rex ab Hiſpanis fuerat acclamatus, contra Germanos, Anglos, Batavos, Sabaudos, & Luſitanos diuturnum coactus eſt ſuſcipere bellum, in quo tamen, ut mox dicemus agendo de *Philippo* V. Hiſpaniarum Rege, ſolitâ in ſe militari felicitate deſtitutus, ſob finem vitæ ſuæ expertus eſt, quàm ſit varius bellorum commutabiliſque exitus, quàm vaga & inconſtans fortuna, quæ, ut perhibent Phileſophi, ſaxo globoſo ac perpetuò volubili inſtat.

D. Jampridem audieram, *Ludovicum* XIV. fuiſſe Regem multis rebus à ſe præclarè geſtis celebrem, innumeris victoriis perfunctum, hoſtium terrorem, amorem ſuorum ac decus, ejuſque vitam ferè ſemper extitiſſe rerum ſecundarum continuam ſeriem, & prodigiorum nunquàm intermiſſum ordinem. At hæc, quantumcùmque magna ſint, ubi tamen peribit orbis, & horum quoque memoriam extirpati funditùs & extingui oportebit. Satiùs itaque eſt, ut nunc breviter deſcribas ea, quæ pro amplificanda Catholica Religione, & penitùs profliganda Calviniana in Galliis Hæreſi egit Rex *Ludovicus* XIV. Hæc ſiquidem vera illius laus eſt, quæ nec temporum viciſſitudini eſt obnoxia, nec fortunæ regitur impetu, ſed æternùm ſtabit, & ad immortalitatem famæ multò plùs gloriæ huic Chriſtianiſſimo Regi conciliabit, quàm dum debellatis elementis & hoſtibus, terrê marique pro nutu imperavit.

M. Memor *Ludovicus* XIV. ſe Regale conſcendiſſe Solium, ut in eodem Catholica Fides collocata toti Regno dominaretur, in id totus incubuit, ut, deletâ prorſùs in Galliis Calvinianâ Hæreſi, Eccleſiam Catholicam erigeret, & errantibus immortalitatis aditum ac ſalutis aperiret. Primùm mitioribus conſiliis uſus eſt, inſtitutionibus, manſuetudine, præmiis, eos, quos impia ſuperſtitio deluſerat, revocare tentavit, ſed fruſtrà. Coactus eſt tandem, priorum Imperatorum veſtigiis inſiſtens, contumaces animos tubarum clangore, militari ſtrepitu, armorum fragore excitare, eóſque compellere ad fidem Catholicam amplectendam. Et primò quidem Hæreſim, foro, ſcholis, aulâ, caſtris & arcibus, dejecit. Templa, quò conveniebant hæretici, ſubverti ac ſolo æquari juſſit, diſtrictèque vetuit, ne in privatis ædibus ſua Myſteria peragerent. Reges Chriſtianiſſimi *Henricus Magnus*, & *Ledovicus Juſtus* Hæreſim Calvinianam in Galliis debilitaverant, ſed omninò exſcindere haud potuerant. Tanta erat id temporis Hæreticorum potentia & audacia, ut illi Sapientiſſimi Reges, qui ſibi ac Regno impendentia majora mala timebant, compulſi fuerint quædam Edicta, *Nanetenſe* nimirùm & *Nemauſenſe*, promulgare, quibus hæreticis concedebant conſcientiæ libertatem, Templa, arces munitas, & aditum ad publicas dignitates. At, *Ludovicus XIV.* hæc infauſta Edicta, quæ armata hæreſis ab invitis Regibus extorſerat, quæque adhuc metu ſervata vim ſuam obtinebant, Diplomate regio dato die XXII. menſis Octobris anni MDCLXXXV. penitùs abrogavit, quo uno facto ſublatæ ſunt fibræ omnes peſtiferi hujus mali, Templa dirota, Arces deſtructæ, Pſeudo-Miniſtri è Galliæ Regno abacti, familiæ, Urbes, Provinciæ ad avitam Religionem convolârunt, cives Hæreſim deteſtati ſunt, ſicque tandem ſuperbum illud monſtrum tot locis diffuſum, centum capitibus repentè ſuccîſis, nunquàm poſteà revicturum concidit. Qua in re *Ludovicus Magnus*, ſi nullibi major videtur fuiſſe quàm in Hæreſi impugnandâ, nullibi certè fuit, quàm in ea expugnanda fortunatior. Quod enim antehàc Galliarum Reges non potuerant, id unus *Ludovicus* XIV. vix toto quadriennio, inſpirante pietate, promovente ſapientiâ, felicitate coronante perfecit, & Hæreticos Calviniſtas in Galliis, quorum obfirmatam pervicaciam non *Henrici* II. ſeveritas ſuppliciorum terrore domuerat, non *Caroli* IX. ardor & impetus quadruplici victoriâ fregerat, non *Henrici* IV. blanda popularitas, virtus & amor permoverat, non vis actuoſa *Ludovici* XIII. tot obſidionibus vicerat, hos, inquam, pervicaces Hæreticos tum prudentiâ, tum fortitudine expugnavit, ſuperavit, in ordinem redegit, & ad Eccleſiæ Catholicæ ſinum feliciter revocavit Rex Chriſtianiſſimus *Ludovicus* XIV. dignus proindè, ad cujus gloriam in Annalibus Eccleſiaſticis hæc verba ſcribantur: *Sicut Albigeenſis Hæreſis, Calviniana Mater; à Ludovico IX. Rege Sanctiſſimo, ità Calviniana à Ludovico Magno, ſalvis Hæreticis, & ad Fidem Communionémque Sanctæ Catholicæ, & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ operante Deo revocatis, in Galliis extincta ac penitùs exterminata eſt anno ſalutis milleſimo ſexcenteſimo octogeſimo quinto, Regni ejus quadrageſimo tertio.* Præter iſtud *Ludovici Magni* in Catholicam Religionem ſtudium, laudari merito debet eximia ejusdem Chriſtianiſſimi Regis modeſtia, quâ incruento Miſſæ Sacrificio intereſſe ſolebat utroque in terram genu defixo, intentis ad Aram oculis, & ut Sacris templis ſuus conſtaret honos, graviſſimis pœnis in eos animadverti juſſit, qui peſſimo exemplo in templis, non ſecùs ac in foro & in plateis, ambulare audent, de negotiis ſuis domeſticiſque rebus conferre ſermones, ridere, jocari, inconditos clamores & cachinnos attollere, laſcivire, hùc illùc contorquere oculos, agitare cervicem, garrire in alterius aurem & inſuſurrare nugas, quodque gravius eſt, & gemitu lacrymiſque deplorandum, dum à Sacerdote attollitur cœleſtis Victima, Dæmonibus terribilis, & humano generi ſalutaris, impudentiſſimi illi homunciones, uno in terram genu poſito, altero, collineantis ad ſcopum inſtar, extento, Deo, vitæ ac mortis arbitro, oris ſui ac frontis duritiem objicere

non

non erubeſcunt. Hos, inquam, impios homines acerbis pœnis addixit Rex *Ludovicus Magnus*, qui etiam Duella profligavit, aliòſque abuſus, ſanctiſſimis, quas condidit, Legibus compeſcuit & à ſuo Regno eliminavit, adeò ut verè appellari poſſit Pius, Religioſus, Catholicæ Fidei fortiſſimus Vindex, defenſor Templorum, cuſtos ſalutis, Hæreſis extinctor, & laborantis Eccleſiæ ſubſidium. Hujus Chriſtianiſſimi Regis conſtantiam Deus, immiſſis ſub ejus vitæ finem aliquot calamitatibus, probare voluit, & primo quidem *Ludovicum*, Galliarum Delphinum, ejus unicum filium, undequinquaginta annos & dies quatuordecim natum, ex hac vita ſuſtulit die XIV. menſis Aprilis anni MDCCXI. Deindè, anno ſequenti, ſeu die XII. menſis Februarii anni MDCCXII. è vivis exceſſit *Maria Adelais*, Regiæ Sabaudiæ domus, conjux *Ludovici* Ducis Burgundiæ, tum temporis Galliarum Delphini, qui etiam die XXIV. ejuſdem menſis annos natus triginta mortuus eſt, eumque proximè ſecutus eſt ipſius Primogenitus, Galliarum Delphinus, qui obiit die VI. menſis Martii ejuſdem anni, adeò ut (quod nunquam in Galliis viſum fuerat) Delphinus, Delphina, eorumque primogenitus intra unius dumtaxàt menſis ſpatium in vivis eſſe deſierint. Hanc cicatricem, quam Regi *Ludovico Magno* tot charorum ſuorum inopinati obitus inflixerant, necdùm obductam redintegravit mors alterius ejus nepotis, Ducis videlicèt Biterrenſis, qui ex hac vita migravit die IV. menſis Maji anni MDCCXIV. Hanc graviſſimam jacturam Heroicâ conſtantiâ paſſus eſt *Ludovicus Magnus*, & rebus in adverſis, ſicut & in proſperis, æquam mentem jugiter ſervans, ſeſe totum divino permiſit arbitrio, ac tandem anno ſequenti, alacri & impavido animo mortem adſpexit, atque omnibus Eccleſiæ Sacramentis munitus, & in magnam ſpem veniæ à Deo obtinendæ erectus, cum incredibili fiducia, & heroicâ animi ſibi banè conſtantia tranquillitate, ex hac vita abiit die I. menſis Septembris anni MDCCXV. poſtquàm regnâſſet annos LXXIII. Eum ex iſta mortali vita ſublatum *Clemens IX.* Pontifex Maximus impensè in Conſiſtorio laudavit, ejusque Chriſtianam tam in vita, quàm in morte pietatem, nec non beneficia, quæ contulit Eccleſiæ, celebravit elegantiſſimâ Oratione, quæ poſteà in lucem edita eſt, eritque virtutum *Ludovici Magni* perenne monumentum. Reliquit moriens *Ludovicus* XIV. Regni hæredem *Ludovicum* XV. annos dumtaxàt quinque & ſex menſes natum, filium *Ludovici* Galliarum Delphini, qui ante Dux Burgundiæ vocabatur. Sub tutela *Philippi* Ducis Aurelianenſis regnat nunc puer ille Regius, qui jam duodecimum ætatis ſuæ annum ingreſſus, præclara eximiæ virtutis ſpecimina præbet. Utinam! hunc Regium Puerum Deus, qui dedit, diu incolumem ſervet, eumque ad multos annos ſuperſtitem videant Galli. Utinam! Regios ille puer *Ludovicum* XIV. virtute exæquet, Galliam illuſtret, pacem conſervet, hæreticos conterat, oppreſſos liberet, Eccleſiam protegat, Catholicam Religionem ubique amplificet, populum ſibi à Deo creditum amet, & litteras, viróſque litterarum cultores patrocinio ſuo foveat. Hæc ſunt vota mea, hæ ſunt publicæ omnium Gallorum Regio Puero *Ludovico XV.* fauſta precantium acclamationes.

D. Galliarum Regum, quos mox laudâſti, *Ludovici Juſti*, & *Ludovici Magni* in exterminanda Calviniana Hæreſi zelus luculenter demonſtrat, illos nomen Chriſtianiſſimi, quod habebant à Majoribus hæreditarium, ut proprium ſibi eſſet, iſta pietate perfeciſſe. Meminerant optimi illi Reges, hunc gladium, quo donati fuerant ſuæ inaugurationis die, non tam ad Regni ſui, quàm ad Reipublicæ Chriſtianæ fines proferendos, & ad Regnum ab hæretica pravitate illæſum Deo conſervandum, accepiſſe. Verùm, licèt uterque Galliarum Rex ob profligatam in ſuo Regno Calvinianam Hæreſim, Immortali laude dignus ſit, cenſeo tamen, Reges Hiſpaniæ, qui, ut nuperrimè audivi, Hiſpaniarum Regnum ab Hæreſi, quæ Sæculo XVII. latè graſſabatur, & alia Regna infecerat, purum illibatumque ſervaverunt, majorem promereri laudem. Horum itaque Hiſpaniæ Regum, qui de Religione Catholica tam benè meriti ſunt, res præclarè geſtas egregiáſque dotes paululum hic expendere debemus.

M. Poſtquàm *Philippus* II. Hiſpaniarum Rex, Politicis in rebus adminiſtrandis eximius, in adverſis conſtans, conſilio ſagaciſſimus, & in defenſione Fidei Catholicæ vigilantiſſimus, fato functus eſſet die XIII. menſis Septembris anni milleſimi quingenteſimi nonageſimi octavi, ſicut jam obſervavimus in Colloquio I. in Hiſtoriam Sæculi XVI. *Philippus III.* ejus filius ſuperſtes unus ex pluribus, quos ex variis uxoribus *Philippus* II. ſuſceperat, Regnum Hiſpaniæ, annos natus viginti, gubernare cœpit. Pacem cum *Henrico* IV. Galliarum Rege *Philippus* II. Hiſpaniarum Rex, paulò antequàm moreretur, conſtituerat apud Vervinos die 2. menſis Maji an. MDXCVIII. indèque, regnante, poſt obitum patris ſui, *Philippo* III. Hiſpania & Gallia pace altiſſimâ fruebantur. Bellum tamen Hiſpani cum Batavis gerebant, eò quòd *Albertus* Archidux (cui *Philippus* II. Hiſpaniarum Rex filiam ſuam *Claram Eugeniam Iſabellam* dederat uxorem, eique in dotem Belgicas Provincias cum Burgundiæ & Caroleſii Comitatibus attribuerat) *Oſtendam* munitiſſimam in Flandrico Littore Urbem, quam Batavi detinebant, expugnaſſet, eamque Batavis eripuiſſet. Hæc fuit origo belli Hiſpanos inter & Batavos, ex quo tamen nulla gravia erupetunt damna. Sed longè graviorem calamitatem & integram ferè ruinam, anno MDCX. paſſi ſunt Mauri, qui in Hiſpaniis degebant. Hæc quippè Gens perfidiæ nata, cùm ſecreta conſilia cum Africanis & Turcis iniret de excutiendo Hiſpanorum jugo, quod intolerabile eſſe conquerebatur, multiſque promiſſis *Henricum* IV. Galliarum Regem, & *Jacobum I.* Angliæ Regem, ad tam nefandum conſilium pertrahere tentaret (utroque tamen Rege hæc vana promiſſa rejiciente) *Philippus* III. Hiſpaniarum Rex, ut ſe penitùs, Regnumque ſuum ab continuis Maurorum machinationibus liberaret, die X. menſis Januarii anni milleſimi ſexcenteſimi decimi Edictum de eorumdem totâ Hiſpaniâ expulſione promulgavit, quo eodem anno executioni mandatum eſt, expulſorumque numerus fuiſſe dicitur novies centenorum millium, è quibus innumeri in Africam transfretârunt, alii per Gallias, variáſque Provincias diſperſi, ſpoliati, peſſimè habiti, & rerum omnium penuriâ laborantes, miſerè ferè omnes perie-

perierunt. Non potuit tamen hæc perfida natio in integrum aboleri, quia non pauci ex illis Mauris, mutatis ſedibus, ignoti in Hiſpania manserunt. Eodem anno *Philippus* III. Hiſpaniæ Rex à *Xequo* Mauritaniæ Rege rogatus, ut ei ſuppetias ferret adversùs fratrem ſuum *Zedaeum*, ejus induſtriâ *Larachiam* cœpit, firmiſſimum totius Africanæ oræ Occeanicæ propugnaculum, ad Columnas Herculeas ex oppoſito Gedtum, tam Hiſpanis, quàm omnibus illàc navigantibus ſemper infeſtum. Obiit *Philippus* III. Hiſpaniarum Rex an. MDCXXI. ætatis ſuæ XLIII. Regni XXIII. reliquitque Regni hæredem filium ſuum annos ſexdecim natum, dictum *Philippum* hujus nominis IV. quo regnante, plura memoriâ & obſervatione dignâ contigerunt, quæ hic juxta ordinem Chronologicum referam. Primò, in Africa Rex Marochi propugnaculum ab Hiſpanis ad fluvium Mamoram propè Larachiam ante aliquot annos conſtructum, terrâ marìque an. MDCXXI, obſidens, magnâ ſtrage repulſus eſt à Claſſe Hiſpanica, quæ etiam ad Fretum Gaditanum triginta duas naves Batavicas benè inſtructas Venetiis redeuntes aggreſſa, aliquot cœpit, alias ſubmerſit aut fugavit. Præterea regnante *Philippo* IV. Luſitani an. MDCXL. ab Hiſpanis defecerunt, ſibique Regem elegerunt. Quod quidem ut clariùs intelligas, in memoriam tuam revocare debes, *Philippum* II. Hiſpaniarum Regem, poſtquàm *Sebaſtianus* Luſitaniæ Rex in Bello Africano fuiſſet occiſus, ſicut oſtendimus in primo Colloquio in Hiſtoriam Sæculi XVI. armis occupaſſe Luſitaniæ Regnum, illudque an. MDLXXX. ademiſſe *Antonio*, filio ſpurio *Ludovici*, qui *Joannis* III. Luſitaniæ Regis, & *Henrici* Cardinalis frater erat. Mortuo illo *Antonio* (quem Luſitani poſt obitum *Sebaſtiani* Regem acclamaverant, & quem tamen *Philippus* II. Hiſpaniarum Rex è Solio deturbaverat) jus ad Luſitaniæ Regnum devolutum eſt ad *Theodoſium*, Brigantiæ Ducem, cujus mater *Catharina* Regni Luſitaniæ hæres legitima erat. At *Theodoſius*, Brigantiæ Dux, cum Regno recuperando imparem ſe ſentiret, nihil movit, noluitque ſe tam lubrico difficilique negotio implicare. Non indè tamen Luſitani animos deſponderunt, ſed potius Francorum ac Batavorum armis defenſi, Hiſpanorum excutere jugum, ſibique creare Regem habitis clandeſtinis conſiliis conſtanter decreverunt. Adminiſtrabat tum temporis, nomine Hiſpaniarum Regis, Luſitaniæ Regnum Duciſſa Mantuana, Regis patrua, ſed tota fermè authoritas erat penès *Michaëlem Vaſconcelloſium*, qui Luſitanos acerbè nimis & inclementer habebat. Luſitani itaque, quos jam diu Caſtillianæ dominationis, & importuni *Michaëlis Vaſconcelloſii* jugi tædebat, die primâ menſis Decembris an. MDCXL, factâ manu atque conglomerato agmine, in Mantuanæ Duciſſæ Palatium irruperunt, plenis ac crepitantibus buccis ſæpiùs inclamantes: *Libertas*, Regiſque Brigantiæ Ducis nomina crebrò uſurpantes. Nec inter verba & clamores hæſerunt Luſitani, ſed *Michaëlem Vaſconcelloſium* obtruncarunt, ejuſque corpus exangue in publicum projecerunt, ut in eo membratim diſcerpendo concitata multitudo furorem ſuum ſatiaret. Hæc ut vidit Duciſſa Mantuana clam exarſit, & in Monaſterium ſe recepit. Tunc Luſitani *Joannem*, Brigantiæ Ducem, filium *Theodoſii*, Regem Luſitaniæ creârunt, qui die XV. ejuſdem menſis Decembris ſolemni conſecratione inauguratus, ſibi *Joannis* IV. nomen aſcivit, cuique Braſilia, Inſulæ Acoræ, omneſque Luſitanis ſubditæ in India Regiones, ut verum legitimum Luſitaniæ Regem ſalutârunt. Tentârunt quidem *Philippus* IV. & *Carolus* II. Hiſpaniarum Reges, valido in Luſitaniam miſſo exercitu, grandem illam jacturam reſarcire, ſed amiſſum illud Regnum hactenùs recuperare non potuerunt. *Joannes* Dux Brigantiæ, Rex à Luſitanis declaratus, dictuſque, ut mox memoravimus, *Joannes* IV. obiit Olyſſipone die VI. Novembris anni MDCLVI. duoſque reliquit filios, *Alphonſum* & *Petrum*. *Alphonſus* hujus nominis IV. Patri immediatè ſucceſſit, & mortuus eſt die XII. Septembris an. MDCLXXXIII. In ejus locum ſuffectus eſt ejus frater *Petrus* hujus nominis I. illoque mortuo die IX. menſis Decembris an. MDCCVI. *Joannes* hujus nominis V. Patri ſuo *Petro* in Regnum Luſitaniæ ſucceſſit, atque etiamnum feliciter regnat.

Eodem anno, ſeu MDCXL. quo Luſitani ab Hiſpanis defecerunt, erupit in apertum Catalanorum rebellio, quæ quidem indè ortum habuit, quod Caſtillianum Imperium impatienter ferrent Catalani, ægrèque viderent, ſuas immunitates ac conſuetudines antiquas, quarum retinentiſſimi ſunt, palàm à militibus Hiſpanis violari. Rebellionem orſi ſunt Catalani à Ducis *Cardonii*, Præfecti ſui, nece; tum Legatos in Galliam miſerunt, qui Regis *Ludovici XIII.* fidem & auxilium implorarent. Eorum votis annuit Rex Chriſtianiſſimus, miſſoque in Catalauniam quadraginta millium hominum exercitu, cui præerat *Mothaus Hudancurtius*, longè omnium nobiliſſimam victoriam de Hiſpanis ad Ilerdam retulit an. MDCXLI. ac paulò poſt Comitatum Ruſcinonenſem occupavit, eumque Regi Hiſpaniæ nunquam reſtituendum ſuis ditionibus perpetuò addixit. Huic Catalanorum rebellioni addam aliam gravem ſeditionem, quæ die VIII. menſis Julii an. MDCXLVII. Neapoli exarſit, & quâ factum propè eſt, ut Rex Hiſpaniæ *Philippus* IV. Regnum Neapolitanum amitteret. Hanc ſeditionem excitavit vilis quidam homuncio, Urbis Neapolis piſcarius, nomine *Thomas Anellus*, volgò dictus *Meſaniel*, cujus uxor à miniſtris Regiis in ergaſtulum detruſa fuerat eo ſolo nomine, quòd, ne ſolitum tributum ſolveret, paululum farinæ furtim occultaſſet. Eâ injuriâ offenſus *Thomas Anellus*, è veſtigio ſe liberatorem patriæ profeſſus, plebem, immanibus ſupra modum tributis ac vectigalibus oppreſſam, facilè excivit ad arma, in Magiſtratus Hiſpanos armis graſſatus eſt, tantâque apud ſeditioſos gratiâ atque auctoritate valuit, ut eorum animos ac voluntates flecteret ad arbitrium, eiſque cum ſumma poteſtate imperaret. At, die poſt rebellionem nonâ in amentiam incidit *Thomas Anellus*, hujus ſeditionis Auctor, & à ſuis cæſus eſt. Turbæ tamen, illo cæſo, non fuerunt conſopitæ, ad quas fovendas *Henricus a Lotharingia*, Dux Guiſius, qui tum temporis Romæ degebat, protinùs advolavit, inhians ſpei Regnum Neapolitanum ad ſe, opitulante Galliarum Rege, transferendi. Sed ſpe ſuâ deluſus eſt, cùmque Gallorum deſtitutus auxilio, impar eſſet ineundo certamini cum valido exercitu, quem illùc an. MDCXLVIII. mi-

ſit *Philippus IV.* Hiſpaniarum Rex, fugam arripuit, & in urbe Capua comprehenſus in Hiſpaniam captivus adductus eſt, ſicque dum Regnum Neapolitanum affectavit, perdidit libertatem, & Neapolitani jugum Hiſpanicum denuò ſubire coacti ſunt. Hunc exitum habuit famoſa illa Neapolitana ſeditio. Denique, regnante in Hiſpania *Philippo* IV. orta eſt Legatum *Ludovici* XIV. Galliarum Regis inter & Legatum Hiſpaniarum Regis de prærogativo jure honoris, loci, ſedis & ordinis, gravis contentio in Britannia Majore, ubi die decimâ menſis Octobris anni MDCLXI. occaſione datâ ſolemnis Legati Suecorum Londinum, Regiam Urbem, ingreſſus, Baro *Battevillaus*, Hiſpaniarum Regis Legatus apud Anglos, à Comite *Stradeo*, Regis Chriſtianiſſimi Legato, priores honoris partes ſibi deferri voluit, ejusque currum per vim præceſſit, adjutus præſertim à vili plebecula, auro Hiſpanico corruptâ, quæ currus Comitis *Stradei* rhedis circumfuſa equos trucidavit, eâque opportunitate uſus Regis Hiſpaniarum Legatus, honoris & loci prærogativam, contra morem, nullo negotio obtinuit. De hoc inſigni dedecore Miniſtro ſuo inuſto certior factus Chriſtianiſſimus Rex *Ludovicus* XIV. illatæ injuriæ vindictam flagitavit, eamque paratus aperto ulciſci bello, juſſit Archiepiſcopum Ebredunenſem, qui tum Matriti Legatum agebat, ab aula recedere, niſi abundè ſibi fieret ſatis. Nullam in hac reſarcienda injuria cunctationem adhibuit *Philippus* IV. Hiſpaniarum Rex, ſed ſtatim Baronem *Battevillaum* ſuâ Legatione abire præcepit, miſitque in Galliam Legatum extraordinarium Marchionem *à Fuenta*, qui coram viginti ſeptem tum Legatis, tum Subdelegatis cæterorum Principum fidem dedit Regi Chriſtianiſſimo, futurum nunquàm ut Hiſpaniarum Rex de primatûs honore cum ipſo contenderet. Hoc pacto reſarcita ac penitùs deleta eſt illata Miniſtro Regio violati honoris injuria. Hæ ſunt res præcipuæ, quæ geſtæ ſunt regnante in Hiſpania *Philippo IV.* Bella autem, quæ hic Hiſpaniarum Rex egit cum Chriſtianiſſimis Regibus *Ludovico* XIII. & *Ludovico* XIV. conſultò hic omnino prætermittam, quia tam fusè ſuperiùs ea deſcripſimus, dum de Galliarum Regibus ſermonem inſtituimus, ut eadem hanc denuò retexere neceſſe non ſit. Mortuus eſt *Philippus* IV. Hiſpaniæ Rex die XVII. menſis Septembris anni MDCLXV. & ſtatim poſt illius funera Rex Hiſpaniarum acclamatus eſt *Carolus* hujus nominis II. ejus filius, qui tamen cùm quadriennis dumtaxat puer eſſet, ac ſubindè Sceptro regendo impar, rerum ſumma, ex teſtamento Regis, ad Matrem *Mariannam* devoluta eſt, cui juvandæ conſiliis ſuis ſex Regni Proceres fuerunt pariter deſtinati. Hic, ne actum agere videar, altiſſimo ſilentio prætereo diuturna Bella, quæ *Carolus II.* Hiſpaniarum Rex cum Chriſtianiſſimo Rege *Ludovico* XIV. in Belgio & in Catalaunia geſſit, quæque, cùm jam à nobis referendo victorias *Ludovici* XIV. fuerint breviter deſcripta, ſupervacaneum omninò eſſet ea denuò attingere, ac planè inutile tibi iteratis repetitionibus faſtidium ac moleſtiam creare. Narrabo dumtaxàt Meſſanenſium civitatis in Sicilia defectionem, quæ regnante in Hiſpania *Carolo II.* contigit an. MDCLXXIV. Meſſanenſes, jugi Hiſpanici ferendi impatientes, poſt ſæpiùs iteratos tumultus, & inteſtina diſſidia, quibus nobiles & plebei varias in factiones ſcindebantur, in apertam tandem ſeceſſionem anno memorato ab Hiſpaniarum Regis fide proruperunt, contra Marchionem Bajunenſem Siciliæ Proregem, explicatis perduellionis vexillis, rebellârunt, neque amoto eo Præfecto, eique ſuffecto Duce *à Ferrandina*, ad juratam fidem redire voluerunt, ſequn Chriſtianiſſimo Regi *Ludovico* XIV. dediderunt. His protinùs militare auxilium tulit *Ludovicus* XIV. miſitque ad illos Marchionem *Valavoirinum*, qui ſex armatis navibus inſtructus, & onerariis tribus, cum omnis generis commeatûs copia, Hiſpanicam Claſſem, quæ cum XXII. navibus & XIX. triremibus, aliisque navigiis perduelles Meſſanos obſidebat, fugavit anno MDCLXXV. urbemque ingreſſus, arces, munitiones & præſidia, quæ ad urbem tutandam conferre poterant, Gallis militibus conſignavit. Novum paulò poſt ſubſidium Meſſanenſibus attulit Dux *Vivonius*, qui à Rege *Ludovico* XIV. Meſſanenſium Prorex dictus, Claſſem Hiſpanicam, quæ cum XX. navibus & XVI. triremibus viam aditumque ei intercludere tentabat, disjecit, & cum onerariis octo, armatisque navibus novem, incolumis portum penetravit, & tanquàm libertatis Vindex à Meſſanenſibus, multa lætitiæ ſpecimina ingeminantibus, exceptus ac Prorex ſalutatus eſt. Verùm, diuturna non fuit Meſſanenſium ex ſua rebellione concepta lætitia, Rex quippè Chriſtianiſſimus anno MDCLXXVIII. pertæſus tot diſpendiorum, quæ in Meſſanenſibus protegendis & alendis ſuſtinere cogebatur, illos tandem deſerere, ac proprii fatis relinquere ſtatuit. Meſſinam itaque Rex Claſſem cum Mareſcallo *à Favillada* miſit, ut indè Gallici exercitus copias retraheret, & in Galliam revocaret. Hujus Gallorum diſceſſûs rumore, ubi percrebuit, conterriti Meſſanenſes, qui imminentes ad defectionis vindictam Hiſpanos verebantur, obnixè poſtulârunt, ut ſibi liceret Claſſem Gallorum conſcendere, ſeque liberò ſubducere exilio, quod ipſis ubiprimùm fuiſſet conceſſum, quadringentæ, & quinquaginta è præcipuis Meſſanenſium familiis, quæ Hiſpanorum clementiam deſpondebant, Urbem deſerentes Maſſiliam appulerunt, è qua tamen Urbe, poſt breve aliquot menſium intervallum, novo exilio, & totâ Galliâ faceſſere juſſi ſunt, eò quòd, ut ajunt, Maſſilienſem portum prodere, atque incendere ſtatuiſſent. Sic Meſſanenſes, aliique Siculi pœnas luerunt rebellionis ſuæ, quâ nihil pernicioſius eſt, & perturbato ordine ſursùm ac deorsùm omnia miſcentur. Hinc Apoſtolus Paulus cap. XIII. Epiſtolæ ad Romanos præcipit Chriſtianis, ut quibuslibet poteſtate publicâ præditis obtemperent, exceptâ Fidei & pietatis causâ: *Omnis anima*, inquit, *poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, non eſt enim poteſtas niſi à Deo, quæ autem ſunt à Deo ordinata ſunt. Itaque qui reſiſtit Poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt &c.*

D. Intelligo ſanè, nihil ſubditorum rebellione adversùs Principes pernicioſius eſſe, ſed optarem vehementiſſimè, ut, poſt nimium diù toleratas à nobis bellorum miſerias, Principes Chriſtiani tandem aliquando communibus conſiliis incumberent in ſtudium pacis, quæ fons eſt, pa-

rens,

rens, altrix, ampliatrix, & tutatrix rerum bonarum omnium, ſine qua nihil uſquàm florens, nihil tutum, nibil purum aut Sanctum, nihil aut jucundum bominibus, aut gratum ſuperis eſſe poteſt. Ex adverſo, origo omnium malorum bellum eſt, & per illud marceſcunt florentia, dilabuntur aucta, labaſcunt fulta, pereunt benè condita, amereſcunt dulcia, quodque graviùs eſt, langueſcit pietas, labefactatur Religio, & undique vitia exundant. Sed, ne à propoſito noſtro longiùs diſcedamus, perge, quæſo, ea narrare, quæ geſſit *Carolus II.* Hiſpaniarum Rex.

M. Cæteras inter virtutes, quibus *Carolum II.* Hiſpaniarum Regem DEUS ornaverat, eximia fulſit pietas, cujus ſpecimen haud vùlgare hìc referam ex Epiſtola, quæ ex Hiſpania Antverpiam miſſa eſt, quamque *Daniel Papebrochius*, Soc. Jeſu, in fronte ſui *Propilei* ad Acta Sanctorum menſis Maji integram exhibet. Ad ſerenitatem auræ captandam die xx menſis Jan. an. MDCLXXXV. extra Urbem Matritum egreſſus Rex *Carolus II.* Sacerdotem in via reperit cum Sanctiſſimo Sacramento adminiſtraturum pauperi cuidam olitori graviter ægrotanti Sacrum Viaticum, & continuò ejiciens ſeſe è rheda, humoque ſtratus adoravit Dominum ſuum. Deindè, conſurgens oravit Sacerdotem, ut in Regiam tranſiret Rhedam, ipſe verò nudo vertice, & galerum manu tenens, pedes ſequutus eſt rhedam, quouſque veniretur in locum jacentis infirmi, ibique Rex manſit genuflexus nudâ in humo, donec officio functus eſſet Sacerdos. Peracto tandem miniſterio, Rex, poſt relictam infirmo amplam eleemoſynam, Sacerdotem Regiâ rhedâ vectum, ſecutus eſt, & Sanctiſſimum Sacramentum adorans, pervenit ad Eccleſiam *S. Marci*, ubi eâ alacritate vultus, reverenti modeſtiæ admixtâ, genuque flexus, non aſſurrexit priùs, quàm finitê cæremoniâ, Benedictionem Sacerdotis, cum cæteris, qui intererant, excepiſſet. Ex hoc exemplo Regis Catholici, coram cœli terræque Domino ſeſe, quantâ poterat, religione humiliantis, dicere debemus: quantam Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum nobis inferre debet reverentiam pro præſentia, devotionem pro cœleſti gratia, quâ mentes noſtras implet; fiduciam pro futura gloria, cujus nobis pignus datur.

Anno MDCLXXIX. *Carolus II.* Hiſpaniarum Rex nupſit *Mariæ Ludovicæ Aurelianenſi*, natione Gallæ, & filiæ *Philippi* Ducis Aurelianenſis, & *Henricæ Annæ Stuartæ*. Sed eâ conjuge mortuê abſque prole, ſecundas nuptias iniit *Carolus II.* cum *Anna Maria, Neoburgi* Principe an. MDCXC. ex qua nullam itidem prolem ſuſcepit, cùmque variis ac penè continuis morbis conflictaretur, obiit prima die menſis Novembris an. MDCC. ætatis ſuæ XXXIX. Regni XXXV. In ſuo, quod ante mortem condidit, Teſtamento Succeſſorem in Regnum Hiſpaniæ deſignavit & inſtituit *Philippum* Ducem Andegavenſem, ex tribus *Ludovici* Galliæ Delphini filiis ſecundum, qui in Hiſpaniam profectus, mirabiliter omnium generum atque Ordinum conſpirante conſenſu exceptus eſt, & Rex Hiſpaniarum inauguratus. Sed ſub initium Regni ſui graviſſimo, ut ſuperiùs diximus, bello impetitus eſt *Philippus V.* ab Imperatore, aliiſque Fœderatis, Anglis, Batavis, Luſitanis, ac Duce Sabaudiæ, qui eum è Solio deturbare tentârunt. Rex tamen *Philippus*, cum Gallis fœderatis & Hiſpanorum, quorum corda ſibi devinxit, opibus, copiis, armiſque inſtructus, nullâ vi ab Hiſpanorum Regno divelli unquàm potuit, ſed etiamnùm, totâ plaudente Natione Hiſpanicâ, regnat, ac Sceptro potitur.

D. Belli, quod in *Philippum V.* Hiſpaniarum Regem Imperator, aliique Fœderati concitârunt, ſuperiùs quidem meminiſti, ſed nunc vellem, ut hujuſce Belli initium, progreſſum, atque exitum paulò diſtinctiùs deſcriberes, & omnes hinc indè res geſtas, prælia, victorias, captas urbes, aliaque id genus juxta annorum ſeriem diſpoſita breviter delibares, quò videlicèt momentoſi hujus negotii, quod ancipiti rerum eventu totam Europam ſuſpenſam & in medio fluctuentem per multos annos tenuit, plenam & accuratam notitiam habere poſſim.

M. Cùm varios eventùs diuturni hujus Belli, cujus calamitates, damnaque propè ſentimus, latè deſcribere nimis longum eſſet, & ab inſtituto noſtro penitùs alienum; rem totam paucis conficiam, & ea, quæ ſunt explorata magìs, vel ob oculos noſtros poſita, omniumque ſermone celebrata, verbo perſtringem, integram hujus Belli Hiſtoriam ſecuturis aliis Scriptoribus relicturus. In primis, *Philippus V.* Hiſpaniarum Rex, anno MDCCII. cœpit Guardaſtallum, ſeu Guaſtallam, Urbem in Ducatu Mantuano, eodemque anno Galli expugnârunt in Germania Traerbachium, Neoburgum, & alias arces, Fœderatorumque exercitum ad Friſingenſe Oppidum debellârunt. Aliam victoriam ad Spiram in Germania anno ſequenti ſeu MDCCIII. reportârunt Galli, & Arcem *Kel*, Argentinæ propugnaculum, atque Briſacum occupârunt. Claſſem Fœderatorum propè Malacam an. MDCCIV. fudit ac diſſipavit Comes Toloſanus. Aſt, dum fortuna Gallis blandè arridere videbatur, ipſiſque jam canebatur, Io triumphe; ecce, ſubitò ab his deſcivit fortuna, & ad Fœderatorum caſtra tranſivit. Gallorum quippè exercitus, qui in Germaniam penetraverat, & cum copiis Ducis Bavariæ, qui à partibus *Philippi V.* ſtabat, ſocialibus armis ſe conjunxerat, cladem maximam poſt hominum memoriam accepit, & ſicut ſuperiùs annotavimus, ad locum dictum *Hochſtet* fuit à Fœderatis cæſus, ac tantùm non deletus. Hanc cladem deinceps Galli nullo pacto in Germania reſarcire potuerunt, ſed hinc ſecedere coacti, locum Fœderatis hoſtibus reliquerunt, qui confeſtim captas à Gallis urbes receperunt, totam Bavariam armis devaſtârunt, & occupârunt, Landavium ad deditionem compulerunt, Barcinonem in Catalaunia expugnârunt. Batavi quoque Belgium ditionis Hiſpanicæ invaſerunt, & aliquot urbes arceſque, quæ in Belgio ſub dominio Regis Chriſtianiſſimi erant, ſuam in poteſtatem redegerunt. Meliorem fortunam an. MDCCV. Galli in Italia ſunt experti. Nam præter urbes, quas ditionis Ducis Sabaudiæ in Pedemontio ſubegerunt, Seguſium, Ivream, Vercellas, Veruam, Villamfrancam, Nicæam cum ejus munitiſſima arce; Dux etiam Vindocinus, Gallorum exercitûs Generalis Præfectus Fœderatorum exercitum in Italia devicit. His militaribus ſecundis eventibus haud parùm animati Galli, Taurinum, primariam Pedemontii urbem, & Barcino-

einonem, munitiſſimam Catalanniæ arcem, anno MDCVI. obſidione cinxerunt. At, cùm Galli eodem anno corâm Taurino turpiter fugati, & in pugna Ramillæa data in Belgio die 23. Maji anni MDCVI. profligati fuiſſent, utramque obſidionem ſolverunt, & illicò Fœderati in Italia Ducatum Mediolanenſem occupârunt. Regna Neapolitanum, & Sardiniæ ſeſe Imperatori dediderunt. In Hiſpania verò victrix Fœderatorum exercitus multas clades intulit, *Philippum V* Matritum, urbem Regiam, deſerere compulit, illumque fortè è Solio deturbaſſet, niſi res ſuas afflictas ac penè perditas *Philippus V.* erexiſſet inſigni illâ victoriâ, quam in pugna Almanzena de Fœderatorum exercitu retulit die xxv. menſis Aprilis an MDCCVII. Plures deindè rebelles civitates domuit *Philippus V.* ejuſque dominio Urbes Ilerdam, & Tortoſam, ſubjecit *Philippus* Dux Aurelianenſis, Gallorum exercitûs in Hiſpania Perfectus. Catalaunos tumultuantes ſæpiùs repreſſit ac frænavit Dux *Noaillius*, à Rege Chriſtianiſſimo *Ludovico XIV.* in Catalauniam miſſus. Interim, Fœderati unanimi conſpiratione in unius Galliæ pernicem toti ſimul incumbebant, illamque quâdam quaſi indagine circum undique cinctam quaquaversùm certatim aggreſſi ſunt. Dux Sabaudiæ, valido collecto exercitu, *Telonem*, fortiſſimum Gallo-Provinciæ oppidum maritimum, atque propugnaculum, terrâ obſidione vallavit, dum Angli potentiſſimâ inſtructi Claſſe mari oppugnarent. Sed ad nihilum reciderunt omnes Fœderatorum conatus. *Telo*, terrâ mariique obſeſſus, expugnari haud potuit. Anglorum naves ad ſua littora revolârunt, Dux verò Sabaudiæ Alpes cum ſuo exercitu iteratò trajicere, viamque remetiri coactus eſt. Non tam feliciter Gallorum res in Belgio ceſſerunt. Fœderati ſiquidem anno MDCCIX. Gallorum exercitum propè Odernadam cæciderunt, urbesque Inſulam, & Gandavum invaſerunt, anno verò ſequenti, ſeu MDCCX. Tornacum expugnârunt, datoque prælio ad locum, dictum *Malplacquet*, propè urbem Bagacum, Nerviorum Metropolim, Gallos denuò vicerunt, eamdemque Metropolim Urbem, vulgò *Mons* dictam, actutùm occupârunt. Eodem anno MDCCX. Comes *Starembergus*, à Fœderatis cum numeroſo exercitu in Hiſpaniam miſſus, Matritum uſque penetravit, actumque tum temporis fuiſſet, ac penitùs conclamatum de *Philippo V.* Hiſpaniarum Rege, ni Dux Vindocinus, à Rege Chriſtianiſſimo In Hiſpaniam miſſus, ſuâ virtute devictum Fœderatorum exercitum, & ex Hiſpania pulſum in Catalauniam retruſiſſet. Nihiloſeciùs Fœderati Bellum contra Galliam adeò acriter inſtaurabant, ut ingenuè profiteri debeam, nullis unquàm Galliæ hoſtibus fuiſſe vel tantas vires, vel tantas iras, vel tantas denique ſpes, atque ſubindè tam formidoloſa Galliæ tempora, cujus anteacta bella ad hoc præſens ludicræ dumtaxat velitationes, umbratileſque proluſiones eſſe videntur. Hujus Belli incommoda perſenſit Chriſtianiſſimus Rex *Ludovicus XIV.* Ægrè vidit anguſtias Galliæ totius, inopis atque exhauſti ærarii labem, mercaturæ ſilentium diuturnum, fortunarum ruinas atque interitum, tributorum pondera, populorum queſtus, calamitoſam Galliarum Regni faciem. Indoluit, quòd eo atrociſſimo Bello Hiſpania foris & intùs eſſet æquè depaſta, direpta & conculcata; quòd denique Infelix Belgium, æternum & commune Belli theatrum, addictum eſſet incendiis, horrori, ruinæ, depopulationi. Tot malis permotus Rex *Ludovicus XIV.* conditiones pacis, Regno licèt Galliarum probroſas, ad faciliùs ſuorum hoſtium animos ad pacem & conciliationem inflectendos propoſuit, in quas tamen Fœderati in Congreſſu, Gertrudembergæ habito, venire detrectârunt. Sed, dum pax deſperata plane videbatur, commodùm adfuit, votiſque *Ludovici XIV.* annuit *Anna*, Angliæ Regina, quæ confeſtim Galliam inter & Angliam armorum inducias imperavit, ſuoſque milites è Batavorum exercitu retraxit. Quò factum eſt, ut, ſemel imminutis ac fractis Fœderatorum viribus, nullo negotio fuerint à Gallis ſuperati, animos eis præſertim faciente Mareſcallo *De Villars*, plurimarum palmarum Duce, & Gallorum exercitus in Belgio Genarali Præfecto, qui Batavorum exercitum ad extremas anguſtias redactum proſtravit, ac profligavit, urbem Landiecium ab obſidione liberavit, Duacum, aliasque urbes ab hoſtibus captas deditione recepit, & multis rebus præclarè geſtis hoſtes terruit, & jacentes Gallorum animos recreavit. Tum Fœderati ad auſcultandas conditiones pacis promptos ſeſe exhibuerunt, & in Congreſſu Trajectenſi habito dia XI. menſis Aprilis anni MDCCXIII. diu optata pax, juxta conditiones, quas ſuperiùs indicavimus, tandem concluſa eſt cum Anglia, Batavia, Luſitania, Sabaudia, Pruſſia, Gallia, & Hiſpania. Interceſſit quidem huic paci *Carolus VI.* Imperator, belliqùe aleam adhùc experiri voluit, ſed paulo poſt, quietis publicæ procurandæ percupidus, & rerum bellicarum pertæſus, pacem cum Rege Chriſtianiſſimo *Ludovico XIV.* pepigit die VI. menſis Martii anni MDCCXIV. Barcinonem, quæ in Catalaunia reſiſtentiæ vexillum erexerat, poſt longam ac pertinacem obſidionem armis perdomuit *Philippus V.* & Inſulam Majoricam ſuo ſubjecit dominio. Lubens hìc prætermitto aliud bellum, quod idem Rex *Philippus V.* paucis abhinc annis cum *Carolo VI.* Imperatore, ejuſque fœderatis Gallis, Anglis, ac Duce Sabaudiæ in Italia geſſit, tum quia de origine, progreſſu atque exitu iſtius belli, quod Regi *Philippo V.* infeliciter ceſſit, ſat ſuperque diximus ſuperiùs; tum quia etiam, dum hæc ſcribo, necdùm habitus eſt ſolemnis Congreſſus, in quo inter diſſidentes illos Principes Chriſtianos ſanciri debent conditiones pacis.

D. Utinam! Sublatis jugibus diſſidiis, litibus ac bellis, quæ tetram omnium malorum lernam accerſunt, rapinis, ſanguine, cædibus, ruinis, ſacra prophanaque miſcent omnia; tandem aliquandò Chriſtiani Principes æternâ ſocientur pace, quam Chriſtus Dominus ſuis Diſcipulis tam ſollicitè commendavit, quam tot argumentis natura docet, tot illecebris ad eam invitat, tot laqueis trahit, tot rebus compellit, & de qua canit quidam Poëta:

> .... *Pax optima rerum,*
> *Quas homini natura dedit.*

Sed ne te dicentem diutiùs interpellem, oſtende, quæſo, quinam fuerit Status Eccleſiæ ſub Regibus, qui Sæculo XVII. Angliæ Regnum gubernârunt.

M. Ex

M. Ex quo Angli, regnante *Henrico VIII.* facto Schiſmata ab Eccleſia Romana deſciverunt, & ad omnes de Religione doctrinas inhiata cœperunt, variis ſeſe implicuerunt erroribus, novos ritus, reſciſſis antiquis, novas cæremonias, novas leges, novam Religionis formam introduxerunt, uno verbo, inſtituerunt novum populum, novamque Rempublicam multis laceram partibus, variis ac contrariis Sectis & ſuperſtitionibus diviſam atque diſtractam, in qua exemplum poſitum eſt, in quo gentes omnes facilè agnoſcere poſſunt, præcipuam illam Sacris in rebus innovandi licentiam, vel cauſam exitii, vel omen impendentis calamitatis eſſe. At enim, Angli ab avita Religione Catholica ſemel extorres, & in varias abrepti Sectas, Regum ſuorum imperium ſuperbè, arroganterque detrectârunt, eorum authoritatem ſpreverunt, jura conculcârunt, Magiſtratuum Edicta violârunt, vitæ ſuæ voluerunt eſſe arbitri, qui Religionis fuerant, parique audaciâ, quâ divinas leges everterant, in leges humanas inſurrexerunt, & in ſuos Reges graſſati ſunt, quorum alios, ut mox dicemus, occiderunt, eorumq; loco tyrannos ſuffecerunt; alios verò è Regno expulerunt, & invaſores ad Solium Regium ſublimarunt. Hæc omnia comperta habebis ex ſerie ac Hiſtoria Angliæ Regum, quam hìc breviter, quoad ejus fieri poterit, deſcribam. *Elizabetha*, Angliæ Regina, annis maturâ, & ſanguine ſatiatâ Catholicorum, quem crudeliter effuderat, anno MDCIII. mortua, regnare cœpit *Jacobus*, ejus nominis Scotiæ Rex *VI.* Angliæ Primus. Trinâ conſpiratione à ſuis ſubditis hæreticis impetitus fuit ille Rex. Primæ conſpirationis authores fuerunt Comes *Gauricus*, ejuſq; frater *Alexander*, ambo hæretici Proteſtantes, qui ægrè ferentes, quod Rex *Jacobus* Miniſtros in Scotia exauctorâſſet, & Epiſcopis dignitatem & authoritatem, quam ipſis hæretici Presbyteriani, qui Puritani dicuntur, ademerant, reddidiſſet; in eum conjurârunt, eumque ad Perthum oppidum omni procul dubio occidiſſent, niſi protinùs Rex domeſticos advocâſſet, à quibus hi duo ſceleſtiſſimi Sicarii trucidati ſunt. In eorum Cadavera ſævitum eſt, nihilque omiſſum, ut omnes tam deteſtandum parricidium exectarentur. Hæc prima in *Jacobum* Regem conſpiratio contigit in Scotia anno MDC. Alteram in caput ſuum conjurationem detexit Rex *Jacobus* an. MDCIII. quo in Angliam ingreſſus eſt, ubi clandeſtinis hæreticorum Procerum conſiliis fœmina Marchio *Arbella*, Regio ſanguine nata, jam Angliæ Regina fuerat deſignata. Sed hæc conjuratio extincta eſt multorum ſanguine, quorundam carcere ac bonorum jacturâ. Poſtremâ conjuratione Rex *Jacobus* ab Hæreticis appetitus eſt anno MDCV. quo perditiſſimi ac projectæ conſcientiæ homines Regem, pleroſque Angliæ Proceres, pulvere tormentario de medio tollere, atque proſcindere moliti ſunt, quorum tamen occultis patefactis inſidiis, opportunè Regis, aliorumque ſaluti conſultum eſt. Hæc nefanda conſilia ſola Hæreſis, Tartarea Furia, in Anglorum mentes immittere potuit. Sola, inquam, Hæreſis, quæ in Anglorum pectoribus dominabatur, hanc in Reges ſuos edocuit ſævitiam, quam nec *Dionyſius* ullus, nec *Mezentius* ullus, nec *Phalaris* ullus novit. Sed Angli ſemel à Catholica Fide extorres, fidam ſuis Regibus juramento obſtrictam obſervare non curârunt. Eorum Scriptores, præſertim *Buchananus*, & *Stephanus Junius Brutus*, libros ediderunt, ut populum ad rebellandum contra Reges provocarent. Eorum Magiſtratus judicandi, damnandi, & occidendi Reges funeſtum exemplum, ut mox oſtendemus, præbuerunt. Denique, eorum Epiſcopi ac Miniſtri ad totandos errores ſuos latiùſque propagandos Evangelii tubam Martis tubam fecerunt, & populum, ultrò ad furiam propenſum, magis accenderunt, ad arma, ad cædes, ad ſtrages in Catholicos inflammârunt. Ex quo facilè intelligere potes, quàm longè latèque ab Evangelio Chriſti, quod prædicârunt Apoſtoli, diſcrepet novum iſtud Hæreticorum Evangelium. Chriſtus quippè in Evangelio pacem, quam toties in omni vita ſua commendaverat, maximâ ſollicitudine commendavit moriturus, dicens: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis.* Præcepit Chriſtus, ut reddamus, *quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo.* Apoſtoli Evangelii Chriſti Præcones, pacis omnine Fideles in ſuis Epiſtolis ſalutabant, eiſque præcipiebant, ut obedirent Præpoſitis ſuis, etiam dyſcolis, & ſublimioribus Poteſtatibus ſubditi eſſent. De Apoſtolis & Diſcipulis Chriſti dictum eſt: *Quàm ſpecioſi pedes nunciantium pacem, evangelizantium bona, nunciantium ſalutem!* At, ô prorsùs ſublatam è rebus humanis frontem! apud Anglos novi Hæreticorum Evangelii Præcones Claſſicum canunt, ſurſùm ac deorsùm curſitant, ut bellum excitent, tumultuantem populum animant ad pugnam, incitant ad mala, provocant ad perniciem, quodque gravius eſt, inſtigant, vel ad occiſionem Regum ſuorum, vel ad eos è Regno expellendos, atque his tam impiis factis prætexunt titulum pium, & ſternunt viam ad propagandum Evangelium ſuum. His infeſtis doctrinis & Hæreticorum Placitis imbuti Angli, in Regem ſuum *Jacobum*, hujus nominis *Primum*, Principem alioqui adeò pacis amantem, & ab armis alienum, ut ad aſpectum nudati gladii illicò exanimaretur, ſæpiùs conjurârunt, eumque, licèt in Catholicos probè animatum, compulerunt ut in eos ſæviret. Regnavit in Anglia *Jacobus*, hujus nominis Primus, annos XXII. & obiit die XXIV. menſis Martii an. MDCXXV. annos natus undaſexaginta, atque ſucceſſit *Carolus* ejus filius, hujus nominis Primus, qui perpetuas cum Anglis ſubditis ſuis diſſenſiones habuit, & tandem ab illis occiſus periit non minùs funeſtâ, quàm probroſâ morte. His diſſenſionibus *Carolum* Regem inter & Anglos ejus ſubditos locum ac principium dedit *Georgius Villierius*, Dux Bukingamus qui ſolerti ingenio, eleganti morum probitate, aliiſque præclaris dotibus præditus, maxima apud *Carolum* Regem Angliæ gratiâ & auctoritate pollebat, ſed peſſimè apud populum audiebat, eò quòd nimiùm imperioſus eſſet, ſibi plus æquo fidens, & honoris avidiſſimus. Hinc ſuprema Angliæ Curia, cùm prædictum *Bukingamum*, multorum criminum inſimulatum, ad ſuum tribunal trahere vellet, negavit ſe Regi quidquam conceſſuram ſubſidii, priuſquàm ante Judices, purgandi ſui cauſa, *Bukingamus* ſeſe ſiſteret. Nullam hujus expoſtulationis ſupremæ Curiæ, quam vocant *Parlamentum*, rationem habuit *Carolus* Rex Angliæ, ſed potiùs novo honore

Bukingamum dignatus eſt, quem miſit ad ferendum auxilium hæreticis Rupellæ, Urbis rebellis, quæ à *Ludovico XIII.* Galliarum Rege, tum temporis terrâ marique obſidebatur. Captâ autem à Rege Chriſtianiſſimo eâ perduelli Civitate, *Bukingamus* re infectâ redit in Angliam, ejusque reditu erupit in Anglia in Regem conjuratio, cui vires addidit oborta paulò poſt inter duas ejusdem Regni Sectas graviſſima contentio. Quod quidem ut clariùs intelligas, obſervare debes, inter innumeras penè Sectas, quibus scatet Angliæ Regnum, duas eſſe præcipuas, quæ Angliam ac Scotiam in duas propè æquales partes dividunt. Prima eſt *Anglicanorum*, qui partem aliquam Hierarchiæ, & quosdam Eccleſiæ Catholicæ ritus retinent, ac præcipuè Ordinationem Epiſcoporum, indéq; *Epiſcopales* appellantur. Alia Secta eſt *Presbyterianorum*, qui nullam Epiſcoporum juriſdictionem agnoſcunt; nullamque Ordinationem. Dicuntur etiam *Puritani*, quòd aſſerant, ſe puram Hæreſiarchæ *Calvini* doctrinam ſectari. Huic porrò enato inter duas illas Sectas, quæ in Anglia latiſſime patent, acerrimo diſſidio initium dedit Cantuarienſis Archiepiſcopus, qui nimio ſtudio Sectæ Anglicanorum, ſeu Epiſcopalium, addictus, voluit Presbyterianos, ſeu Puritanos, ad Sacrorum ritus ab Epiſcopis præſcriptos adigere, ſicque eorum inflammavit odia, ut tandem conflata occultè ab illis ſeditio in apertum proruperit anno MDCXXXVII. & tam in Scotia, quàm in Anglia vehementer exarſerit. Primùm Scoti ab obſequio *Caroli* Regis defecerunt, quos tamen ut ad obedientiam revocaret Rex, Marchionem *Hamiltonium* miſit. Sed cùm reſipiſcere armaque deponere nollent Scoti, copias adversùs illos eduxit Rex, qui tamen à ſuis Miniſtris proditus, iniquam pacem cum Presbyterianis Scotiæ & Angliæ pepigit, moxque Londinum reverſus, à Supremo Senatûs curia multis prærogativis fuit ſpoliatus. Hi, qui Regi favebant, in carcerem conjecti, ultimoque ſupplicio affecti ſunt, inter quos fuit Comes *Straffordius*, vir apprimè Catholicus, Regi *Carolo* devotiſſimus, ejusque exercitus Generalis Præfectus. In hunc tamen Comitem, quaſi inſidias Regi ſtruxiſſet, Sententiam mortis tulerunt rebelles Parlamentarii. Verùm, Comes *Straffordius* ad locum ſupplicii deductus, ſe ab hoc nefando ſcelere purgavit in oratione admodum piâ, quam anno MDCXLI. propediem moriturus habuit ad populum, ut moris eſt apud Anglos, quamque integram Gallicè redditam Clariſſimus *Antonius Arnaldus*, Doctor Sorbonicus, deſcripſit Capite XVIII. primæ partis Apologiæ, quam pro Catholicis adornavit. Hæc mors Comitis *Straffordii* non fuit ultimus hujus Tragœdiæ Actus. *Carolus* Rex Angliæ ſeditioſos, quorum Dux erat Comes *Eſſexius*, an. MDCXLII. duplici certamine ſuperavit. At ſequenti anno Parlamentarii Regi bellum indixerunt, ejusque exercitum an. MDCXLIV. diſſipârunt, ac ſuperârunt. Acceſſit ad fovendam illam rebellionem oborta eodem anno apud Anglos Secta, quam vocant, *Independentium*, qui cauſantes libertatem Evangelicam, nec Synodorum, nec Epiſcoporum authoritati, nec Regis, aut alterius hominis imperio parendum eſſe dictitabant. Horum ſocietati ſe addixit perfidus *Cromvvellius*, quem ſtatim rebelles creârunt ſupremum Legatum ſui exercitûs, cui jam *Thomam Faerfaxium* præfecerant. Interim *Carolus* Rex, creſcentibus in dies rebellium viribus, fractusque infelici tot præliorum exitu, ad caſtra Scotorum, qui illum invitaverant, eique ſuam fidem obligârant, tanquam ad aſylum, ſe recepit. At Scoti, auro deliniti, Regem ſuum infenſiſſimis ejus hoſtibus fœdum in modum tradiderunt. Fugit tamen Rex *Carolus* in Inſulam, ſed à Præfecto illius Inſulæ captus, denuò incidit in manus hoſtium, præſertim *Cromvvellii*, qui non jam per cuniculos, ſed apertè in ejus vitam graſſari cœpit, ejusque Cauſæ in ſuprema Londini Curia cognoſcendæ præficiendos Judices curavit, quos habebat devotos ſibi ac penitùs addictos, viros omnium poſt hominum memoriam ſceleratiſſimos. Curiæ poteſtati ſubjacere ſe omninò negavit Rex *Carolus*, & confeſtim (quod horret calamus ſcribere) à Parlamentariis, à ſuis ſubditis, per ſummam & à Sæculis inauditam injuſtitiam tanquàm tyrannus, proditor, homicida, & publicus Angliæ hoſtis, capite damnatus eſt. Ad locum ſupplicii die IX. Februarii anno MDCXLIX. perductus Rex *Carolus*, populum paucis allocutus, & ad pacem adhortatus, cervicem porrexit, quam ei perſonatus carnifex abſcidit. Sic funeſtâ morte extinctus eſt *Carolus* hujus nominis *I.* Angliæ Rex, quam ſi, ejuratâ Hæreſi, pro Religionis Catholicæ veritate oppetiiſſet, Martyrii palmam fuiſſet adeptus. Vixit annos unum & quinquaginta & regnavit annos viginti quinque. Ejus cadaver, cujus conſpectu ſuos ſatiare oculos voluit nequiſſimus *Cromvvellius*, delatum eſt ad Vindeſoram, locum ſepulturæ Angliæ Regum, & juxta *Henricum VIII.* Angliæ Regem fuit humatum. His ita contra omne jus divinum & humanum geſtis, *Olivarius Cromvvellius*, totius hujusce Tragœdiæ auctor, pro ſui criminis pretio, ſi non nomine, ſaltem re, tulit diadema, & caducam Regni Angliæ poſſeſſionem ad ſe traxit. Obſtitit quidem aliquandiù *Cromvvellio* Princeps Walliæ, *Caroli I.* Angliæ Regis filius, qui in ſpem Regni recuperandi erectus, nomen *Caroli II.* aſſumpſit, & à Scotis, jam Regiæ proditionis pœnitentibus, Rex Scotiæ acclamatus ac inauguratus eſt an. MDCL. At *Cromvvellius* omnem ad Regnum aditum *Carolo II.* præcluſit. Hiberniam novæ à ſe in Anglia inſtitutæ Reipublicæ jugum ſubire coëgit, & Scotorum exercitum, cui præerat *Carolus II.* commiſſo prælio an. MDCLI. omninò profligavit. Occiſa ſunt in eo certamine tria hominum millia, captivorum ad quinque millia hominum fuerunt, fugitque Rex *Carolus II.* in veſte plebeja, quò meliùs lateret inter Anglos, multisque in itinere adverſis caſibus jactatus, ac metu mortis ſemper animis obverſante perculſus, tandem Gallicum littus attigit, & Lutetiam pervenit die 30. menſis Octobris ejusdem anni MDCLI. Pulſo itaque è Regno *Carolo II.* legitimo Rege, tyrannidem arripuit *Cromvvellius*, qui, poſtquàm pacem cum Batavis an. MDCLIII. pepigiſſet, Angliæ, Scotiæ, & Hiberniæ Regnorum *Protector* renunciatus eſt, Regisque titulo inſigniri noluit, eò quòd Regium nomen jam populo inviſum reddidiſſet; ſub hoc tamen minùs ambitioſo *Protectoris* nomine Regnum Angliæ poteſtate majori, quàm ipſi Reges, gubernavit vir ille verſutiſſimus, docuitque ſuo exemplo,

Google

plo, Tyrannos aliquot atque ſceleratos, ſaltem uſque ad obitum, in hac vita eſſe fortunatos. Obiit *Cromvvellius* die 13. menſis Septembris an. MDCLVIII. eoque vitâ functo, *Richardus*, ejus filius Primogenitus, Angliæ Protector proclamatus eſt. Sed Richardus, ingenio & induſtriâ patri ſuo longè diſſimilis, tantoque ferendo oneri impar, ſtatim ſuccubuit, & ab Anglis an. MDCLIX. abdicatus eſt. Tum duarum partium odiis tota Anglia conflagravit; prioris Dux erat *Lambertus*, qui Anglicanis copiis præfectus, & Regii nominis hoſtis infenſiſſimus, Angliæ Protectoris dignitatem ſibi arrogabat; Poſterioris *Monkus*, qui clam e Rege *Carolo II.* ſtabat, eóque inſcio, rem ipſius tacitus promovebat, ac tandem Parlamentariorum animis in *Carolum* Regem conciliatis, magnam illam molitionem an. MDCLX. felici exitu perfecit, Angloſque induxit, ut ad *Carolum II.* perhonorificam Legationem mitterent, eumque Regem acclamarent. Ea accepta Legatione Rex *Carolus II.* unà cum fratribus ſuis, Duce Eboracenſi, & Duce Glocestriæ, in Angliam appulit, atque Rex coronatus, Londinum magnifico apparatu, feſtiviſque omnium gratulationibus ingreſſus eſt. Sic extincta tyrannide, & attritis rebellibus, priſtinam authoritatem Rex Angliæ *Carolus II.* recepit, & paulò poſt, virtute Ducis Eboracenſis, fratris ſui, quem Anglicanæ Claſſi præfecerat, celeberrimam victoriam de Batavis anno MDCLXV. reportavit, captis, vel demerſis viginti duabus hoſtium navibus, & occiſo *Obdamo*, Claſſis Batavicæ Duce. Hanc victoriam, variis ludis, feſtiviſque ignibus Angli eodem anno Londini celebrârunt; quamvis hæc urbs graviſſimâ affligeretur peſte, quæ tam acriter per plures menſes in ea graſſata eſt, ut deſiderata ſint hominum nonaginta ſeptem millia. Pacem cum Batavis an. MDCLXVII. iniit Bredæ *Carolus II.* Angliæ Rex, iis pactis, ut quæ alterutra pars flagrante bello occupâſſet, ea ipſi jus eſſet retinendi. At Bellum Batavis, qui Anglorum animis Monarchicæ poteſtati infeſta conſilia ſuggerebant, & amorem libertatis inſtillabant, iterùm anno MDCLXXII. indixit *Carolus II.* fœdúsque pepigit cum *Ludovico XIV.* Galliarum Rege, qui meditatum aliquot jam abhinc annis bellum in Batavos orſus eſt tribus exercitibus, in quibus, ut anteà diximus, centum viginti millia militum ſtipendia merebantur. Dux Eboracenſis, *Caroli II.* Angliæ Regis frater, quique poſt ipſum in Anglia regnavit, nomine *Jacobi II.* vocatus; Dux, inquam, Eboracenſis, Gallorum Claſſi adjunctus, *Adrianum Ruiterum*, Batavorum Claſſis Archithalaſſum, navali certamine penitus deletum, contrivit. Galliarum verò Rex *Ludovicus XIV.* multa Batavorum Oppida, Arces & Præſidia continenti victoriarum curſu ſubegit, ultimámque cladem fœderatis Provinciis omni procul dubio intuliſſet, in duobus intempeſtivis caſibus fuiſſet præpeditus. Contigit enim primò, quod Batavi, ad extremas anguſtias & in deſperationem acti, campos undarum eluvione, ſolutis earum repagulis, latè depopulati, ſuis ipſi manibus omnes, qui adhuc ſibi ſupererant, terræ tractus, ne in Gallorum poteſtatem venirent, infecerint, eoque pacto Gallis ad alias necdum captas Bataviæ urbes omnem aditum præcluſerint. Contigit ſecundò, quòd Supremus Angliæ Senatus Londinenſis, qui ægrè admodùm ferebat, quòd *Carolus II.* Angliæ Rex paulò antequàm Batavis Bellum indiceret, in gratiam Catholicorum libertatis conſcientiæ Decretum promulgari juſſiſſet; Id, inquam, ægrè ferens Supremus Angliæ Senatus, palàm negavit, ſe Regi ad tantum belli ſuſtinendum pondus quidam conceſſurum, niſi priùs latum iſtud conſcientiæ Diploma reſcidiſſet: quod Rex, jam exhauſto, ærario Regio invitus reſcidit, eáque molliori indulgentiâ hæreticos Regni ſui audaciores reddidit, & ad novas concitandas turbas petulantiores. Hinc Angli Regem ſuum *Carolum* compulerunt, ut cum Batavis reconciliaretur, & ut Catholicos Regi inviſos redderent, Jeſuitas, alioſque in Anglia Catholicos anno MDCLXXVIII. accuſârunt, quòd factâ conſpiratione Regem *Carolum*, totumque Regnum perdere decreviſſent. Hujus calumniæ ac fictæ Catholicorum in Regem Angliæ conjurationis Architectus fuit *Shaſtburius*, Angliæ Cancellarius, & Catholicorum infenſiſſimus hoſtis, qui ad exequendum iſtud Myſterium iniquitatis & negotium perambulans in tenebris, falſos teſtes ſubornavit, præſertim quendam *Titum Oatsm*, nequiſſimum ac projectæ conſcientiæ virum, à Calviniſtis ad Catholicos, & à Catholicis ad primæ hæreſis ſectatores transfugam, qui perfrictâ fronte Catholicos accuſare & in judicium vocare auſus eſt. Sed ſceleratiſſimi illius hominis calumnias detexit, & Catholicorum ſuper hac ficta in Regem Angliæ conſpiratione innocentiam egregiè ac invictis momentis vindicavit *Antonius Arnaldus*, Doctor Sorbonicus, in *Apologia*, quam Gallicè ſcripſit, pro Catholicis Angliæ parte I. at, quamvis inſontes eſſent Catholici, in illos tamen à falſis teſtibus accuſatos, & vanâ illius conſpirationis in Regnum ſuſpicione implicatos, hæretici Angli anno MDCLXXIX. atrociter ſævierunt, ſuoque furori, eorum ſparſo ubique ſanguine, litârunt. Patuit paulò poſt, hæreticos fictæ illius conſpirationis in Regem, Catholicis injuriâ adſcriptæ, eſſe authores. Anno ſiquidem MDCLXXXII. perfidus jam laudatus *Shaſtburius*, juratus Catholicorum hoſtis, *Carolum* Regem Angliæ, ejuſque fratrem Ducem Eboracenſem, facta conſpiratione, occidere decreverat. Sed deprehenſis à Catholicis Anglis conjuratorum malignis artibus, *Shaſtburius*, conjurationis caput, in Hollandiam præcipiti fugâ ſe ſe proripuit. Diſſipatam illam conjurationem anno ſequenti renovârunt Hæretici Angli, & novis captandis occaſionibus intenti, geminum Regis, ejuſque fratri Ducis Eboracenſis parricidio ſe fœdare conſtanter decreverunt, dum Rex ejuſque frater ad publicum aliquod ſpectaculum, ſeu ad annuam Taurorum pugnam, quæ Londini decimo Kalendas Julii haberi ſolet, convenire, ſuique copiam populo facere debebant. Hanc clandeſtinam conjurationem exequi dum meditabantur improbi illi homines, unus illorum concepti parricidii pœnitentiâ ductus, rem totam aperuit Regi, cujus juſſu plures intercepti conjurati, capite aut exilio mulctati ſunt. Paulò poſt tempore quam iſtam conjurationem diſturbaverat *Carolus* Rex Angliæ, in morbum incidit, jámque propediem moriturus, Catholicam Religionem, quam ab annis benè multis ſecretò coluerat, profeſſus eſt, & ab Hæreſi abſo-

abſolutus, ſacroque Viatico refectus à Patre *Joanne Huddleſton*, Monacho Benedictino Anglo, ſicut conſtat ex illius, & aliorum oculatorum teſtium fide, & ex multis certiſſimis Actis ac monumentis, quæ illuſtriſſimus Dominus *Philippus Michaël Ellis*, olim *Jacobi II.* Regis Angliæ Cappellanus, nunc verò in Italia Epiſcopus Signienſis, accuratè refert in Epiſtola, quam die XXV. menſis Auguſti an. MDCCIX. direxit ad *Dominicum Berninum*, quamque idem *Berninus* integram inſeruit Tomo IV. *Hiſtoriæ*, quam Italico Idiomate deſcripſit, *Hæreſum*, à pagina 691. uſque ad paginam 697. Obiit autem *Carolus* II. Angliæ Rex die XVI. menſis Februarii a. MDCLXXXV.

D. Non miror ſanè, quòd in Angliæ Regno, tot Hæreſum Sectis fœdiſſimè conſpurcato, innumeræ concitentur turbæ diſſenſionum, quibus concordia civium, vis legum, auctoritas Principum ac Magiſtratuum penitùs opprimitur. Sublatâ quippè ſemel avitâ Religione, periclitantur leges, erumpunt inter cives aperta odia, nec Regum auctoritas tuta eſſe poteſt apud Hæreticos, quorum illud ingenium eſt, ut impatientes dominationis ſint, poteſtatem Regum & Principum occultè primùm & quaſi per cuniculos, tum poſteà, ubi ſeſe dat occaſio, apertâ vi & profeſſis odiis oppugnent, leges immutent, pervertant inſtituta, ac Majorum imperium ſuperbè, arroganterque detrectent. Quid igitur mirum, ſi Angli, qui, poſt Schiſma ab eorum Rege *Henrico VIII.* conflatum, tot Sæculorum, tot ingeniorum venerandam Eccleſiæ Romanæ auctoritatem ſpreverunt, hominis unius tandem legibus & imperio ſubeſſe nolint, juraque Regia conculcent, qui divina tam audacter, tam inſolenter protriverunt? Sed proſequere, quæſo, ſeriem Regum Angliæ, & oſtende, quem *Carolus* II. Succeſſorem habuerit?

M. Eodem die, quo *Carolus II.* Angliæ Rex è vivis exceſſit, *Jacobus* Eboracenſium Dux, ejus frater, ab univerſis Regni Proceribus, ſingulisque Ordinibus Rex Angliæ ſalutatus eſt, quamvis ſe Catholicam, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ addictum palàm profiteretur. Sub Regni ſui exordium *Jacobus* hujus nominis *II.* Angliæ Rex, feliciter compreſſit conſpirationem commotam à *Montmutio* Duce, qui Regnum affectabat, illudque ſibi, utpote hæretico, deberi prætendebat, non verò *Jacobo* II. qui Catholicam Religionem apertè profitebatur. Erat autem hic Dux *Montmutius*, extincti Regis Angliæ *Caroli II.* filius ſpurius, qui, conciliatis ſibi hæreticorum animis, ad Solium Regium omni arte, occultisque coitionibus irrepere molitus eſt. Eo jubente, Comes *Argillius*, hujus conſpirationis fautor, menſe Majo, & ipſe menſe Julio ſequenti exſcenſionem in Angliam facturi navem conſcenderunt. Sed infauſtum uterque nactus eſt exitum. *Comes Argillius* rebellionis reſus Edimburgi in Scotia tertio Idus Julii capite luit. Dux verò *Montmutius* pari ſorte prælio victus, captusque Londini die XXI. ejusdem menſis Julii Regiam dignitatem, quam ambierat, cum rei læſæ Majeſtatis capitali ſupplicio commutavit. Sic auſpicato repreſſis rebellibus ac conjurationis authoribus, *Jacobus II.* Regnum Angliæ moderari cœpit, cùmque Catholicam, ſeu Romanam fidem, profiteretur, Catholicos Angliæ, à tot annis crudeli jugo depreſſos, in libertatem aſſerere, eisque conſcientiæ libertatem concedere voluit. Quæ res hæreticos Angliæ ita offendit, ut adversùs optimum illum Regem occultam excitârint conjurationem, quæ poſteà in apertum prorupit quæque perfidum illum populum ſummæ turpitudinis notâ apud poſteros inuret. Hanc conſcientiæ libertatem Catholicis à Rege *Jacobo* conceſſam Heterodoxi orbis Edimburgi in Scotia cùm nec ferre, nec permittere vellent, in eos an. MDCLXXXVI. inſurrexerunt, eorum domos diripuerunt, eisque graviora damna intuliſſent, niſi Comes *Perthius*, hujus Urbis Præfectus, confeſtim milites immiſiſſet in eos ſeditioſos, qui partim cæſi, partim fugati, reliqui deſtinato ſupplicio puniti ſunt. Non minùs in Anglia contra hanc conſcientiæ libertatem Catholicis à Rege *Jacobo* indultam tumultuabantur hæretici Epiſcopi, quos proindè Rex præcepit in carcerem conjici, qui tamen poſteà ejus juſſu cuſtodiâ dimiſſi, infeſtum in Regem animum fuverunt, & conceptam conſpirationem acriùs urgere cœperunt. Inter hæc *Jacobo* II. Angliæ Regi ex uxore *Maria Eleonora*, ex Principum Eſtenſium Familia, natus eſt die vigeſimâ Junii anni MDCLXXXVIII. filius, quem *Jacobi* nomine, & Walliæ Principis Titulo inſignitum voluit. Hujus Principis ortum ſicut omnes Catholici ſummâ gratulatione exceperunt, quod Catholicam Religionem in Anglia paulatim reſtitutum iri ſperarent; ita hæretici Angliæ iniquis ac moleſtis animis tulerunt, quòd ſibi fingerent, futurum ut Princeps ille Catholicâ Religione imbutus, & Regi patri ſuo, Sacris Romanis addicto, ſuccedens, Regna Angliæ, Scotiæ, & Hiberniæ Fidei Romanæ & communioni reſtitueret. Ex eo itaque Walliæ Principis ortu occaſionem arripuerunt Hæretici Angliæ inſtigandi Guillelmum Principem Arauſicanum, ut abſque mora in Angliam veniret, ferretque opem adversùs *Jacobum* Regem, à quo Religionem, Legesque Regni peſſumdari cauſabantur. Hamum devoravit ambitioſus Princeps Arauſicanus, & vectus Batavorum claſſe, menſe Octob. an. MDCLXXXVIII. vela fecit, eoque in Angliam vix appellente, ſtatim conſpiratio in Regem *Jacobum* erupit. Hanc Anglorum conſpirationem, Batavorum, ac præſertim calidiſſimi Principis Arauſicani artibus contextam, principio jam ſubodoratus fuerat *Ludovicus XIV.* Rex Chriſtianiſſimus, qui confeſtim *Jacobum*, Regem Angliæ, admonuit inſtantis periculi; cujus amantiſſimis monitis ſi credidiſſet Rex *Jacobus*, facilè ad ipſa conjurationis cubilia, recentibus adhùc veſtigiis, perveniſſet. At, dum invictam defenſionem ſpondentibus, ſed Punicâ fide, Anglis plùs æquo credit Rex *Jacobus*, primò deſtitutus eſt à Claſſe ſua, indè etiam à terreſtribus copiis; quæ per ſummam perfidiam ad Principem Arauſicanum deficientes, ſuum Regem in extremum vitæ diſcrimen adduxerunt à quo ut ſe, Regiamque familiam ſubduceret Rex, primùm ſaluti Reginæ & VValliæ Principis fugê conſuluit; deindè, inſpecto infidæ ſuæ gentis animo, menſe Decembri ejusdem anni ex Anglia diſceſſit, & in Gallias, quò Reginam conjugem, filiumque ſuum jam præmiſerat, poſt maxima, terra marique vitata pericula, pervenit menſe Januario anni MDCLXXXIX. Elapſo Rege, *Guilielmus* Princeps

Arau-

Arauſicanus, gener *Jacobi* Angliæ Regis (nupſerat quippè *Maria*, ejusdem *Jacobi* Regis filiæ) Regnum Angliæ invaſit, & Rex Angliæ, Scotiæ & Hibarniæ fuit acclamatus, dictusque *Guillelmus III.* Obiit *Maria*, Conjux Principis Arauſicani, dicti in Anglia *Guillelmi III.* die XVIII. menſis Decembris an. MDCXCIV. Princeps verò Arauſicanus, Regni Angliæ invaſor, dictusque *Guillelmus III.* è vita migravit die XIX. menſis Martii an. MDCCII. Mortuo *Guillelmo*, Principe Arauſicano, Angli in Regio Throno collocârunt *Annam*, Hæreticam, *Jacobi II.* è Regno Angliæ pulſi, filiam, *Georgii* Principis Daniæ Conjugem, quæ mortua eſt die XII. menſis Auguſti an. MDCCXIV. Denique poſt obitum *Annæ* Reginæ Angliæ, nova in Regno Angliæ facta eſt rerum converſio. Comitia quippè Generalia Principes Catholicos à Regio Angliæ Sceptro excluſos penitùs declarârunt, jusque regnandi in Anglia contulerunt in extraneum Principem Hæreticum, ſeu in *Georgium*, Ducem Hannoveranum, qui etiamnùm dominatur in Anglia, quæ Reges ex ſua gente faſtidioſiùs dedignata, externi tandem Principis jugum ac ſervitutem ſubiit, nec ſat pœnarum hactenùs dedit, quia cædis Regis *Caroli I.* ſceleri, & in Regem *Jacobum II.* è Regno pulſum nefandiſſimæ conjurationi longior ultio debetur.

D. Quam tandem ſortem habuit Rex *Jacobus* hujus nominis *II.* qui à ſuis ſubditis è Regno Angliæ fuit tam injuſtè pulſus, & è Regio Solio à *Guillelmo*, Arauſicano Principe, deturbatus?

M. Ejectum è Regno Angliæ Regem *Jacobum II.* & in Gallias cum Regina Conjuge ſua, & filio ſuo Walliæ Principe, in cunis adhùc vagiente, appulſum, Rex Chriſtianiſſimus *Ludovicus XIV.* omni comitatis officio excepit, Regium *S. Germani* propè Pariſios Palatium, cum Regio Prætorianorum & Officialium apparatu, habitandum dedit, illum erexit afflictum, & cum ipſo vires, arma, theſauros, claſſem perliberaliter communicavit, uno verbo, nihil intentatum reliquit *Ludovicus Magnus*, omnesque ſuas in eo curas fixit, ut *Jacobus* Rex Solio paterno redderetur. Multi in Hiberniæ Regno à partibus Regis *Jacobi* ſtabant, quos *Tyrconellus* Comes in fide continebat, Rexque ipſe ad hanc Inſulam appellens præſentiâ ſuâ confirmavit. At Princeps Arauſicanus commiſſâ an. MDCXC. pugnâ ad Boynam fluvium, victoriâ potitus eſt, & *Jacobus* Rex in Gallias profugit. Animum tandem non deſpondit, ſed iterum in Regnum ſuum regreſſum tentavit, cùmque adversâ ubique fortunâ uteretur, nec ulla recuperandi Regni ſpes affulgeret, tandem Princeps Arauſicanus, ubi de pace generali actum eſt, legitimus trium Regnorum Angliæ, Hiberniæ, & Scotiæ poſſeſſor renunciatus eſt, ſicque funeſtâ rerum converſione *Jacobus*, Rex legitimus, vidit, ſe tribus illis Regnis exutum à genero ſuo, qui Anglorum rebellionem compeſcere, & tria hæc Regna Socero ſuo aſſerere ſtrictiſſimo affinitatis & gratiarum debito tenebatur; Sed quid non mortalia pectora cogit Regni ſacra fames? Si autem quæras, quorsùm permiſerit DEUS, ut rebelles hæretici Angli in tam iniquâ cauſa vicerint, & cur bellum, quod Rex *Jacobus* adversùs illos geſſit, quòque nullum unquam juſtius & ſanctius geſtum fuit, infelicem habuerit exitum? breviter reſpondebo, id juſtis ac arcanis cauſis, quas nobis perſcrutari haud licèt, permiſiſſe DEUM, ſed præſertim ad puniendos Anglos, utpotè indignos, qui, poſt profligatam Catholicam Religionem, Catholicum Regem tam citò haberent. Voluit etiam Deus comprobatam tot rebus adverſis invictam Regis *Jacobi* conſtantiam illuſtriorem reddere, eamque immortali coronâ præmiare, quam religioſiſſimus ille Rex, eximiâ pietate, clementiâ, cæterisque aliis virtutibus Chriſtianis præditus, jam, ut ſperamus, adeptus eſt, quam ſpem nobis faciunt pia ejus in vita opera, & tranquilla, verèque Chriſtiana mors, quam obiit in Regio *S. Germani* propè Pariſios Palatio die XVI. menſis Septembris anni MDCCI. Reliquit Rex *Jacobus* filium, Walliæ Principem, qui in jura patris ſui ſuccedens, dictus eſt *Jacobus* hujus nominis *III.* Rex Angliæ.

D. Paterno Regno potitúsne *Jacobus III* filius *Jacobi II.* Angliæ Regis?

M. Regnaret haud dubiè *Jacobus III.* niſi acerba fata jamdudùm agerent Anglos, qui cæco furore abrepti, & variis erroribus impliciti, hunc Principem omnibus numeris abſolutum à Regia dignitate eô ſolô nomine excluſerunt, quòd Catholicam Religionem, quam ipſi ſummoperè averſantur, conſtantiâ heroicâ profiteatur. Tentavit quidem ſemel ac iterùm Chriſtianiſſimus Rex *Ludovicus XIV.* domare Anglorum pervicaciam, & *Jacobum III.* verum ac legitimum eorum Regem paterno reddere Solio, ſed atrociſſimo totius Europæ in ipſum confœderatæ bello impetitus, nihil planè promovere potuit. Manſit in Galliis Rex *Jacobus III.* usque ad obitum Regis Chriſtianiſſimi *Ludovici XIV.* ærarii Regii expenſis, & Regio Prætorianorum ac Officialium apparatu uſus, atque impensè adamatus ab omnibus Gallis, qui ei paternum Regnum & fauſta omnia precabantur. At mortuo *Ludovico XIV.* (cum quo totius Gallorum Regni gloria, felicitas, & opulentia conſepultæ videntur) Romam ſe recepit Rex *Jacobus III.* ubi ſummo cum honore à Summo Pontifice *Clemente IX.* fuit exceptus. Nihil in præſentia dicam de pietatis officiis, quibus hic optimus Rex quotidiè defungitur, & quorum teſtes ſunt non ſolùm domeſtici, ſed quotquot cives complectitur Roma. Miſſas itidem faciam virtutes omnes, quibus exornatur, & quarum comitatu circumſeptus perindè graditur, ac ſi vectigales illas, ſibique ſtipendiarias haberet. Unum hoc, quo cætera continentur, pronuntiabo, ita comparatum eſſe tum à natura, tum à virtute Regem *Jacobum III.* tot ab utraque dotibus ornatum, ut ad regnandum natus eſſe videatur, eumque Eccleſiæ Romanæ adeò addictum eſſe, ut Fidem Catholicam, quam cum lacte ſuxit, Sceptro, opibus, vitâ potiorem multò & cariorem habeat. Neque verebor, ne mihi fides derogetur, néve magìs aſſentatoriè, quàm verè dixiſſe videar, ſi & illud inſuper adjecero, ſapientiſſimum illum Regem ſibi matrimonio copulâſſe Principiſſam moribus, pietate, & animi magnitudine ipſi omninò ſimilem, *Mariam* videlicèt *Clementiam*, filiam Principis *Jacobi Sobieski*, qui Patrem habuit magnum illum *Joannem Sobieski*, Poloniæ Regem, cujus ſuperiùs meminimus. Certè Sponſo Rege *Jacobo III.* digna *Maria Clemen-*

ziaSobieski, & viciſſim Rex *Jacobus III.* dignus Sponsâ *Maria Clementia Sobieski*, quam ad regneodum oatura finxit, expolivit ubenitas, formæ dignitas expreſſit, ars erudivit, ingeoii perſpicacitas eresit, prudentiæ maturitas informavit, corroboravit in periculis ingens ſupra ſexum animi fortitudo, cœleſtis deoique gratia conſecravit. Hanc cheriſſimam Coojugem in oculis fert Rex *Jacobus III.* & utriusque amoris fructum, quem adhùc Regine in utero geſtat, ac propedièm felici partu in lucem editure eſt, toti Orbi Catholico Romana gratulabitor Eccleſia. Plura non dicam in laudem Regls *Jacobi III.* qui omoium io ſe convertit ocolos, ejusque Conjugis Reginæ, quæ omniom obſequia quò minùs exigit, hoc magìs extorquet, & cujus modeſtie, quò magìs inimica honorum eſt, eò potiori jure ab omnibus exhibitos honores promeretur, ſingulorum ſtudia voluntatesque ad ſe trehit, totqoe ſecum captivos abducit, quot ſui ſpectatores invenit, adeò ut, ex quo Romam primùm ingreſſa eſt, tritam illam uſurpare Sententiem cum Imperatore celeberrimo jure optimo poſſit: *Veni*, *Vidi*, *Vici*, non ferro quidem, ſed oculis, qui dum ſpectetoribus reverentiam conciliant, veriſſimi amoris tributum ſimul quoque exigunt, & ab invitis etiam extorquent. At, vix hæc dixeram, cùm ecce, exoptatiſſimus Reginæ partus univerſam Eccleſiam eò majori lætitiâ cumulavit, quò DEUS in novo nato Principe die XXXI. menſis Decembris anni MDCCXX. ſpes noſtras erexerit, & divinæ ſuæ erga nos beneficentiæ pignus, ſuæque apud omnes poteſtatis dederit monumentum. Hujus novi Principis Geneſio & Horoſcopum ex inſoliti cujusdam Cœleſtis ſigni, in ejus ortu præfulgentis, & magnum aliquid, illuſtre ac præcelſum præſagientis aſpectu; Genethliaci, ſive Planetarii, ſive quo elio oomine nuncupaotur, explicare, id eſt, qualis, qualiſque tum naturâ, tum fortunâ, multos in conſequentee annos futorus eſſet Regiue ille Puer, prænoſcere, ac divinare tentârunt; ipſe verò, miſſis conjecturis ejusmodi hominum, qoi nunquam verum, niſi caſu & fortuitò loquontur, Te ſolum, Deus Opt. Max. etiem atque etiam precor, imploro & obteſtor, ut qui Vota audiviſti, quæ pro felici ortu Regii illius pueri ſollicitè fudimus, ea nunc accipias, quæ pari ſtudio pro ejus incolumitate nuncupamus, ot videlicèt quem naſcentem plauſu tanto excepimus, pari gratulatione ereſcentem proſequamur, & quem votis nacti ſumus, votis retineemus. Tuêre, DEUS immortalis, beneficium tuum, ale ſpes noſtras, parentibus hæredem, futurum Angliæ Regem conſerva. Fac, ut pubeſcat, adoleſcat Regius iſte puer, dignus Patre, dignus Matre, & utrique ſuperſtes Catholicam Religionem in Regnum Angliæ tandem aliquando reſtituat, illuſtret, amplificet, cùmque naturam expleverit ſatietate vivendi, relictâ in terris numeroſâ ſobole in hæreditatem paternæ virtutis & ſuæ, æternùm gloriê immortali dooatus regnet in Cœlo.

D. O infelix Anglia, quòusque tandem divinâ ebotêris patientiâ, &, ut loquar cum Apoſtolo *Paulo* capite ſecundo Epiſtolæ ad Romanos, *an divitias bonitatis ejus, & patientia, & longanimitatis contemnis? ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? ſecundùm autem duritiam tuam, & impœnitens cor, theſauras tibi iram in die ira, & revelationis juſti judicii Dei.* Hinc iram Dei, quam tuis in Reges rebellionibus, & erroribus in Fide concitâſti, facilè placabis, ſi ultrò agnoſcas & ſuſcipias *Jacobum III.* unicum verum et legitimum Regem tuum, qui miſerrimorum temporum, inſter exorientis ſyderis, diſcutiet caliginem, expectatam & expetitam tamdiù tuam reſtituet tranquillitatem, & ejectis variis hæreticorum Sectis, quibus tam turpiter fœdaris, Catholicam Religionem, quam olim tam charè in ſinu tuo foviſti, feliciter revocabit. Sed, miſſis Anglis, quibus meliorem mentem apprecor, Colloquio noſtro finem imponamus.

M. Exſpecte tantiſper: ſuperſunt quippè adhùc tria obſervatione digna, quæ ad Statum Eccleſiæ ſub Principibus Sæculi XVII. attinentie hic ſilentio prætermittere haud poſſum. Primò, advertere debes, jam adulto Sæculo decimo ſeptimo, ſeu circà annum MDCL. extinctam fuiſſe Dynaſtiam *Taminorum*, quæ à multo jam tempore Sinenſibus imperabat, & confeſtim Sinarum Imperium occupatum eſſe à *Tzumtea*, Magno Tartariæ Chamo, qui paulò poſt mortuus filium reliquit *Chimchium*. Hic totum Sinarum Imperium, Bello poſt ennos ſeptem confecto, ſob jugum miſit, cumque imperaſſet osque ad an. MDCLXII. è vivis abiit, ejusque filius, dictus *Kam-hi*, vel *Kum-hi*, ampliſſimo Sinenſium imperio potitus eſt. Sub hoc Imperatore, qui etiamnùm apud Sinas dominatur, haud levem perſecutionem paſſi ſunt Vicarii & Miſſionarii Apoſtolici occaſione Edicti, quod prædictus Imperator die XXX. menſis Septembris an. MDCC. promulgavit, eòque non ſolùm approbavit Cæremonias cultûs, quem Sinenſes Cœlo, Philoſopho *Confucio*, Parentibus defunctis, & Idolo *Chim-hoam* exhibere ſolent, ſed etiam diſtrictè præcepit, ut in toto Sinarum Imperio eb omnibus inviolabiliter obſerventur. Eô tamen non obſtante Imperiali Edicto, *Clemens XI.* Pontifex Maximus, de Sinenſium ſalote maximè ſollicitus, poſt diuturoam diſcuſſionem & maturam deliberationem, ſpeciali Decreto anno MDCCIV. cæremonias Cultus Sinenſium tanquàm ſuperſtitioſas, & Idololatriæ labe infectas damnavit, miſitque io Sinarum Imperium Duminum *de Tournoe*, Patriarcham, Sedis Apoſtolicæ Legatom, ac poſteà Cardinalem, ut Pontificium Decretum ab omnibus Vicariis & Miſſionariis Apoſtolicis illius Imperii executioni mandari, ac ſervari curaret. Sed ad Sinarum Imperium appulſus ille Sedis Apoſtolicæ Legatus, dum pro ſuo officio Decreti Pontificii executionem urgei, Edicto Imperatoris dato die XVII. Septembris anni MDCCVI. è toto Sinenſium Imperio faceſſere juſſus eſt, ac tandem multis ærumnis affectus & in carcerem in urbe Macao coojectus, mercedem laborum ſnorum percepturus ex hac vita migravit. Rata habuit *Clemens XI.* Pontifex Maximus ea, quæ Cardinalis *De Taurnoe* in Sinarum Imperio ad procurandam Decreti Pontificii executionem Apoſtolico zelo accenſus egerat, eum poſt mortem impensè laudavit, Dominum *Maigrot*, Epiſcopum Cononenſem, alioſque Miſſionarios, eo ſolo nomine è Sinenſium Imperio expolſos, quòd Sinenſium cultum reprobarent, Romam adventantee

tes perhonorificè & ſummâ cum benignitate excepit optimus Pontifex, ac tandem Fidei, cultusque divini puritatis conſervandæ tenaciſſimus, publicavit Conſtitutionem, quâ ſuperſtitioſum cultum, quem Sinenſes Cœlo, Philoſopho *Confucio*, & Parentibus defunctis exhibent, toti Orbi à ſe damnatum diſertè declaravit, cauſamque finitam pronuntiavit.

Alterum obſervatione dignum Sæculo XVII. contigit ſub *Amedeo* Sabaudiæ Duce, qui anno MDCLXXXVI. (æmulatus pietatem *Ludovici XIV.* Calvinianam Hæreſim in Galliarum Regno profligantis) Hæreticos in aliquot ſubalpinis Ditionis ſuæ Vallibus Edicto proſcripſit, eorum diruit templa, Pſeudo-Paſtores, ac errorum præcones eliminavit, pœnamque capitis ſtatuit iis, qui Hæreſim ejurare & Catholicam Fidem obſtinatâ pervicaciâ amplecti renuerent. Sed pervicaces Hæretici in diſperationem acti ad ſalebroſa loca confugerunt, quorum aſpero ſitu ſe tutari poſſe ſperabant, & Viros Religioſos, qui ad eos in Fide inſtruendos miſſi fuerant, peſſimè habuerunt. Quò factum eſt, ut Dux Sabaudiæ, eò copias duxerit, ad eos internecinâ clade delendos, ab Oratoribus tamen, qui Tigurinorum & Bernenſium nomine ſupplicatum advenerant, ad miſericordiam inflexus, illis pepercit, eâ lege, ut quamprimùm ex ipſius Ditionibus excederent. At, cùm Hæretici, latium ac rei familiaris amore ducti, huic legi nec parére, nec ab Hæreſi recedere vellent, inſtaurato Bello in eos movit Dux Sabaudiæ, & expugnatis omnibus eorum monumentis, atque occupatis præcipuis receſſibus, illos tandem exulare, ac ſolum vertere coëgit. Id obiter obſervandum eſſe duxi ad laudem & immortalem gloriam Sereniſſimi Ducis Sabaudiæ, qui nunc, toto plaudente Orbe Chriſtiano, Sceptro & Coronâ Regni Sardiniæ donatus eſt. Facere quippè non poſſum, quin erga ſapientiſſimum illum Regem, Litteratorum munificentiſſimum Patronum; de me ac meis in Pedemontio conſanguineis optimè meritum, prodeat coràm, & erumpat quodammodò meus gratus animus, ac ſumma obſervantia, cujus monumentum, ac poblicum ſpecimen, impar licèt, & Regiæ ejus Majeſtati parùm oppidò reſpondens, malui hìc dare, quàm nullum.

Denique, ſub finem Sæculi XVII. id eſt, anno MDCXCVI poſt mortem *Joannis Sobieskhi*, Poloniæ Regis, contigit in novi Polonorum Regis electione res obſervatione dignâ, quam hic breviter referam. Ex triginta duobus Dynaſtis Palatinis, qui in Regem Poloniæ eligendum ſuffragia ſua conferunt, viginti octo ſuffragia (agente potiſſimum Abbate *Poliniaco*, Regis Chriſtianiſſimi tum temporis in Polonia Legato, nunc verò S. R. E. Cardinali) tulit *Franciſcus Ludovicus Borbonius Contius*, Princeps, rei militaris peritiâ, omnique virtutum genere cumulatiſſimè præditus. Quatuor autem dumtaxat ſuffragia obtinuit *Fridericus Auguſtus* Elector Saxonicus, qui tum Lutheranam Hæreſim profitebatur. Non eſt dubium, quin Princeps *Ludovicus Borbonius Contius*, juxta Regni leges, & ſuffragiorum numerum, verè ac legitimè Rex Polonorum fuiſſet electus; nihiloſeciùs, factâ rerum converſione, Elector Saxonicus *Fridericus Auguſtus* feliciori fortunâ uſus, Regnum Poloniæ ſibi vendicavit. Id nullo pacto pati potuit *Carolus XII.* Suecorum Rex magnanimus, avitæ virtutis, quam olim in *Magno Guſtavo* tota Europa ſuſpexit, nondegener nepos, in quo ſolùm vera, ſeu Catholica Religio deſiderabatur. Hic ſiquidem juvenis adhùc, ſed fortiſſimus Rex, & ad Bellum natus, devictis Moſcovitis, & Daniæ Rege ſobacto, *Fridericum Auguſtum*, Electorem Saxonicum, armis laceſſivit, ejus exercitum, commiſſo prælio die XXIX. menſis Julii anni MDCCIII. penitùs delevit, illumè ſolio deturbavit, deditque operam, ut Dynaſtæ Palatini die XII. menſis Julii MDCCIV. in Regem Poloniæ eligerent *Stanislaum Lecziuski*, Poſnaniæ Palatinum. Jus ſuum armis pro viribus tutatus eſt *Fridericus Auguſtus* cum Moſcovitis Fœderatus, ſed Suecorum Rex Moſcovitas debellavit, compulitque Regem *Fridericum Auguſtum*, ut ſeſe coronâ Regni Poloniæ die XXVI. menſis Septemb. an. MDCCVIII. abdicaret, eamque cederet *Stanislao Leczinski*, quem, ut mox diximus, Rex Suecorum in Regem Poloniæ eligendum curaverat. Sed anno ſequenti, ſeu die VIII. menſis Julii anni MDCCIX. Rex Suecorum, profligato penitus à Moſcovitis ejus exercitu, per vias aſperas, omnibusque invias, in Oppidum *Bender* Turcicæ dominationis, fugere, ibique diù manere coactus, locum ac tempus reliquit *Friderico Auguſto* Regnum Poloniæ recuperandi, quo nunc pacificè (jam mortuo Suecorum Rege, hoſte ipſius infenſiſſimo) potitur, & ejuratâ Lutheranâ Hæreſi, quâ antehàc irretitus erat, Catholicæ, ſeu Romanæ Eccleſiæ Fidem palàm profitetur. Hæc *Friderici Auguſti*, Poloniæ Regis, ſicut & ipſius filii, Saxoniæ Principis, ad Fidem Catholicam converſio Romanam Eccleſiam ingenti lætitiâ cumulavit, ſpemque facit, fore, ut Saxonia, quæ Lutheranæ Hæreſeos Parens fuit, caput, columen, ac propugnaculum, ſeſe tandem aliquando in ſinum Eccleſiæ Romanæ recipiat, & feliciſſimâ volontatum, rerumque converſione, Populi illi, extinctâ Lutheranâ Hæreſi, uno Fidei Catholicæ vinculo firmiſſimè colligati, in unam & veram Religionem conſentiant. Necdùm quidem Votis reſpondit exitus ille, cujus explorata ſpes injecta eſt, ſed brevi, uti certò auguramur, dies ille illuceſcet, quem Deus Optimus Maximus tanto operi perficiendo præſtituit, ejusque potentiſſimo præſidio freti Rex *Auguſtus*, ejusque filius Saxoniæ Princeps, rem tam arduam, humanisque, quantæ ſunt, viribus majorem, magnis animis aggredientur, & huic graviſſimo negotio, quod auctore Deo ſuſceperunt, & præpotentis Dei gloriæ addictum unicè ac conſecratum volunt, coronidem tandem imponent. Sic jacebit in Saxonia æternùm Hæreſis, florebit perpetuò Religio, vim ſuam inſtaurata pietas ac fides obtinebit, & Regi *Auguſto*, ejusque filio, Saxoniæ Principi, quos ſelegit Deus, & tam gravi negotio nobiliſſimos actores præfecit, gratulabuntur illi omnes, qui eorum dignitati, ac veræ gloriæ ſtudent.

COLLOQVIVM II.

In quo deſcribitur Series, & Geſta Summorum Pontificum, qui Sæculo XVII. Sedem Romanam tenuerunt, & univerſæ Eccleſiæ præfuerunt.

D. SEriem Romanorum Pontificum, quam in Colloquio II. in Hiſtoriam Sæc. XVI. uſque ad *Clementem VIII.* perduxiſti, continuare nunc debes uſque ad *Innocentium XIII.* Pontificem Maximum, qui modò Sedem Romanam tenet, & quem utinàm Deus Eccleſiæ ſuæ diu ſoſpitem & incolumem ſervet. Quantum ſiquidem momenti ad confirmandam Catholicæ & Apoſtolicæ Fidei veritatem adferat legitima Romanorum Pontificum, ab ipſo *S. Petro* Apoſtolo, cui gregis paſcendi curam Chriſtus Dominus concredidit, ad hæc noſtra uſque tempora continuata ſucceſſio, vel indè facilè intelligo, quòd Hæretici & Schiſmatici omnes ſtudium ſuum in hoc unum conferre videantur, ut fundamentum hoc, in quo Chriſtus Dominus Eccleſiam ſuam ædificavit, ſubruere, & ex animis fidelium penitùs extirpare poſſint. Quocircà, rem longè gratiſſimam mihi facies, ſi Romanorum Pontificum, qui à *Clemente VIII.* uſque ad *Innocentium XIII.* nunc ſedentem, univerſam Eccleſiam gubernârunt, ſeriem ac res præclarè geſtas, breviter in hocce Colloquio deſcribere velis, ut ex illa ſola continua & nunquàm interruptâ Romanorum Pontificum ſerie omnibus Eccleſiæ Romanæ innoteſcat veritas, & obſtruantur ora Hæreticorum, atque Schiſmaticorum, qui hanc continuam ac legitimam Paſtorum Succeſſionem in ſuis Sectis nullo pacto exhibere poſſunt.

M. Sedes Romana, ut ſæpiùs te monui, integram habet ſeriem ſuorum Pontificum, qui poſt Sanctum *Petrum* Apoſtolorum Principem, univerſæ Eccleſiæ ita præfuerunt, ut & ſanam à Chriſto Apoſtoliſque traditam doctrinam illibatam conſervârint, & Hæreticorum errores detexerint ac profligârint. Qua quidem in re ſingularem Chriſti Domini bonitatem ac providentiam ſuſpicere debemus, quòd cùm in pleriſque Eccleſiis, præſertim Antiochena, Alexandrinâ, & Hieroſolymitanâ, quæ ab Apoſtolis erant fundatæ, Epiſcoporum continua ſeries ſæpiùs interrupta defecerit, ſola vero Sedes Romana tam excellenti divinæ gratiæ privilegio dotata eſt, ut inter tot labentium temporum varietates ac difficultates invicta ſemper ſteterit, in tantis Tyrannorum perſecutionibus portæ Inferi adversùs eam prævalere non potuerint, & Fides *Petri*, pro qua Chriſtus, ut non deficeret, oravit, in Succeſſoribus *Petri* perpetuò ſarta recta & nullius erroris labe contaminata viguerit, ac etiamnùm vigeat, ſemperque vigebit. Hinc priſci Sancti Patres, cùm pro vendicanda ab Hæreticorum erroribus Catholicæ Fidei veritate decertarent, ab ipſis Apoſtolis deductam ac propagatam Romanorum Epiſcoporum ſucceſſionem tanquam validiſſimum arietem, deſtruendis illorum erroribus admoverunt, hoc peremptorio argumento illos jugulârunt, & hanc demùm certiſſimam Fidei regulam eſſe judicârunt, quæ cum viſibili Paſtore, ſeu Romano Pontifice, Chriſti in terris Vicario, per omnia conſentiret. In hoc itaque Colloquio proſequemur Romanorum Pontificum Succeſſionem, quam in Colloquio primo in Hiſtoriam Sæculi XVI. produximus uſque ad *Clementem VIII.* qui, poſtquàm tredecim annos, ac triginta dies Eccleſiam ſanctiſſimè gubernâſſet, vixiſſetque ſexaginta novem annos, meritis quàm annis longè cumulatior, in Cœlum migravit quinto Nonas Martii an. MDCV: in ejus locum die 2. menſis Aprilis ejusdem anni, ut cenſet *Papebrochius in Conatu Chronico-Hiſtorico ad Catalogum Romanorum Pontificum* ſexaginta Cardinales in Conclavi præſentes ſuffecerunt *Alexandrum Octavianum Medicaum*, ita dictum à Principe *Medicæa* familia, ex qua originem ducebat, Patriâ erat Florentinus, Cardinalis Epiſcopus Præneſtinus, & ad Principum conciliandam concordiam à *Clemente VIII.* Pontifice Maximo miſſus, præclarè Legationibus functus, præſertim in Galliis, quò ab eodem Pontifice anno MDXCVI. deſtinatus fuit, ut promiſſas à Procuratoribus Chriſtianiſſimi Regis *Henrici IV.* in ipſius ab Hæreſi abſolutione conditiones coràm exigeret, & reconciliationem ejusdem Regis Romæ factam in Galliarum Regno promulgaret, ſicque omnis rebellionis prætextus factioſis, qui adhùc in armis erant, penitùs adimeretur. Ad Pontificale Solium *Alexander Octavianus Medicæus* ſublimatus, appellari voluit *Leo Undecimus*, & coronatus eſt die x. menſis Aprilis ejusdem an. MDCV. Sed hanc ſupremam dignitatem deguſtavit duntaxat, seditque dies XXVI. & obiit die XXVII. ejusdem menſis & anni. Hujus Summi Pontificis præclarum facinus Cardinalis *Baronius* Tomo XII. Annalium Eccleſiaſticorum ad annum MCLXXXVII. loquens de *Gregorio VIII.* duorum circiter menſium Pontifice, commemorat his verbis: *Leo Sancta memoria Papa XI. ne unum quidem in Pontificatu menſem explevit. O rerum humanarum inconſtantiam! Creatus Pontifex Kalendis Aprilis, eſſe morte deſiit die* XXVII. *ejusdem, ſed qui verè egregio, ac ſingulari virtutis exemplo, conſummatus licèt, in brevi explevit tempora multa. - - - Ægrotans ſuaſionibus plurimorum adduci non potuit, ut nepotem ſuum, modeſtiſſimum adoleſcentem, quem penès ſe educaverat, & unicè diligebat, crearet S. R. E. Cardinalem - - - Vicit, licèt infirmus corpore, robore animi, id ſtudioſè petentium, importunè exigentium, & extorquentium violenter quorumdam Cardinalium, atque Regiorum Legatorum ſummam potentiam - - Confeſſarium ſuum iſta ingerentem longè longiùs repulit, expulit, & ad ſe ampliùs accedere vetuit, ut quem magìs indulgere affectui conjunctorum, quàm animæ ſuæ ſaluti conſulere cognoviſſet; delecto poſt hæc, ad Sacrum munus pœnitentiæ impendendum, Viro digniſſimo Petro de Matre Dei à Rocca Hiſpano Carmelitano, reſtitutæ obſervantiæ cuſtode & propagatore, Sacriq; Palatii à Clemente VIII. delecto Concionatore, ſub cujus miniſterio animam feliciter Deo reddidit, Victor & triumphator ampliſſimus.* Et paucis interjectis, hæc de eodem Pontifice ſubdit Cardinalis *Baronius*: *In triplici certamine triplici victoria glorioſus, triplici palma triumphans, eluſo mundo, confuſo Satana, ſibi dominans, migravit in Cœlum.* Vacavit poſt obitum *Leonis XI.* Sedes Pontificia dies XVIII. & tandem die decimo ſexto menſis Maji ejusdem

anni

anni *Camillus Burgheſius*, Romæ natus, ſed Senis exilluſtriſſima familia oriundus, Presbyter Cardinalis tituli *S. Chryſogoni*, electus eſt Romanus Pontifex, & coronatus in Feſto Pentecoſtes, qui hoc anno incidit in diem xxix. ejusdem menſis, dictusque *Paulus V.* quem rerum agendarum magnus uſus, zelus honoris Dei & Eccleſiaſticæ libertatis, ſingularis morum comitas, placida in omnes beneficentia, mores integerrimi, ſagaciſſimum ingenium, & exquiſita eruditio, cæteræque id genus virtutes egregiè commendabant. In Specula Paſtorali conſtitutus *Paulus V.* egregiam navavit operam tum in tuenda & ornanda domi, tum foris propaganda & amplificanda Catholicâ Religione; tum etiam in evertendis Hæreſibus, exſcindendis erroribus, ſtatuendis antiquis Pontificum, Conciliorum, Patrumque ſententiis, præſertim Sanctorum *Auguſtini* & *Thomæ*, quorum doctrinæ adeò addictus erat, ut in Congregationibus *De Divinis Auxiliis*, quas poſt obitum *Clementis VIII.* Pontificis Maximi redintegrari, ac denuò inſtitui voluit, agitatas Dominicanos inter & Patres Societatis Jeſu de efficacia Gratiæ, & gratuitâ Prædeſtinatione Controverſias, ad germanam Sanctorum Aquilini, & Angelici, Doctorum mentem exigi ac dirimi debere decreverit. Sciebat quippè *Paulus V.* Summos Pontifices, deceſſores ſuos, illuſtria de doctrina amborum Patrum teſtimonia protuliſſe, recolebat animo, *Innocentium I. Cæleſtinum I. Gelaſium I. Hormiſdam, Joannem II. Joannem IV. Nicolaum I. Leonem IX. Gregorium VII. Urbanum II. Martinum V. Clementem VIII.* magnis *Auguſtini* doctrinam laudum præconiis extuliſſe. Meminerat etiam *Innocentii V. Ioannis XXII. Urbani V. Pii V.* & *Clementis VIII.* Conſtitutionem; in quibus *S. Thomæ* Doctoris Angelici doctrina recta, ſana & Sancta haberi jubetur. Hâc igitur luce plenus *Paulus V.* & tot ante ſe Pontificum exemplum ſecutus, impensè colebat doctrinam Sanctorum *Auguſtini* & *Thomæ Aquinatis*, quem poſtremum appellabat *ſplendidiſſimum Catholicæ Fidei Athletam, cujus Scriptorum clypeo militans Eccleſia Hæreticorum tela feliciter elidit.* Sed, priusquàm res à *Paulo V.* Pontifice Maximo præclarè geſtas deſcribendas aggrediar, lubet in anteceſſum referre rem certè ſingularem, quæ contigit in ejus electione, in qua Deus duobus potiſſimùm adminiſtris uſus eſt, doctiſſimis videlicèt Cardinalibus *Baronio*, Eminentiſſimo Annalium Eccleſiaſticorum Parente, & *Bellarmino*, acerrimo contra Fidei hoſtes Aſſertore. Cùm enim Cardinales in Conclavi diſceptarent, quem extincto *Leoni XI.* Pontifici Maximo ſufficerent, unus præ cæteris ætate & gratiâ Cardinalis *Dominicus Tuſcus*, Mutinenſis, hâc ſupremâ Eccleſiæ dignitate dignior proponebatur, in eumque Galli & Hiſpani conſenſuri videbantur, jamque ad Sacellum, ut ad ejus genua procumberent, ingrediebantur Cardinales, cùm repentè *Baronius* cœpit exclamare Cardinalem *Tuſcum* parùm idoneum Chriſtianæ Reipublicæ futurum. Hâc Cardinalis *Baronii* voce ſtrepitus adeò ingens excitatus eſt, ut ei ſtatim Cardinales quos *Conſcientiæ* vocant, inter quos Princeps erat *Bellarminus*, adhæſerint. Inter hæc, *Baronium* ipſum non pauci Summum Pontificem acclamârunt, quibus ille manibus pedibusque reſtitit, orans, ut digniorem eligerent, onusque illud, Angelicis humeris formidandum, cui ferendo ſe imparem eſſe eximiâ modeſtiâ profitebatur, ejus humeris non imponerent. Pontificatum deprecante, & à ſe amoliente *Baronio*, in *Bellarminum* ſubindè converſa ſunt Cardinalium Vota; Immò, ut *Ciaconii* Continuatores referunt, in Cardinalis *Bellarmini* Vita, *in Comitiis Pauli V. parum abfuit, quin in Pontificem Maximum eligeretur; ſed ipſe Virum graviſſimum, ſuum ſtudium operamq; pollicentem, ut deſiſteret, cohortatus eſt.* Iis renuentibus atque obſiſtentibus, *Camillus Burgheſius* à Cardinalibus *Montaltio*, & *Aldobrandino* acclamari cœpit, cùmque vox Collegium pervaſiſſet univerſum, extemplò Romanus Pontifex ab omnibus ſalutatus eſt.

D. Agnoſco ſanè, hanc *Camilli Burgheſii* electionem ad inſperatum exitum factam, Dei, omnia pro ſumma ſua ſapientia diſponentis, arbitrio contigiſſe, & Purpuratos Principes Pontificatus honorem *Camillo Burgheſio*, dicto *Paulo V.* divino potius nutu, quàm humano detuliſſe. Sed dicas, amabo, quem tandem exitum habuerint celebres iſtæ *Congregationes De Auxiliis*, quas, ut mox dicebas, *Paulus V.* Pontifex Maximus, poſt obitum *Clementis VIII.* intermiſſas, denuò inſtituit, ad diem ultimam imponendam hiſce Controverſiis, quæ de Divinæ Gratiæ efficacia, ac gratuitâ prædeſtinatione, Dominicanos inter & Patres Societatis Jeſu erant obortæ?

M. Sexdecim Congregationes *De Divinis Auxiliis* ſub *Paulo V.* Pontifice Maximo habitæ ſunt, occultis tamen rationibus permotus Summus ille Pontifex, & maximè propter graviſſimam litem, quæ ipſum inter & Rempublicam Venetam infauſto rerum concurſu id temporis emerſit, ſancitum judicium, ſeu Diploma Pontificium, promulgare noluit, ſed vocatis Præpoſitis Generalibus Ordinum FF. Prædicatorum, & Societatis Jeſu, ejusmodi Controverſias de Gratia & Prædeſtinatione, dato fiduciario Reſcripto, in ſuſpenſo poſuit, judicii Apoſtolici promulgationem diſtulit in aliud tempus, atque interim partes diſſidentes, ſub ſpe promulgandi aliquando judicii, intra modeſtiæ fines contineri juſſit. Sic enim habet fiduciarium iſtud *Pauli V.* Reſcriptum, quod Italicè ſcriptum, ſummâ fide Latinè redditum hìc exhibeo: *In Cauſa de Auxiliis, S. D. N. Diſputantibus & Conſultoribus ſignificavit, poſſe illos reverti ad propria. Dixitq; Sanctitas Sua, ſe opportuno tempore promulgaturam declarationem ac determinationem ſuam; Atque interim quàm seriò injunxit, ut in hujusce argumenti tractatione, nullus partem alteram nota aliqua, vel cenſura notare audeat. Juſſit inſuper tam Prædicatoribus, quàm Jeſuitis, ut ſi quis hoc in capite deliquerit, ſeverè puniatur. Ita quippè ſuum iſtud Decretum inviolatè ſervari vult. Suo ergò officio non deerit Paternitas veſtra, ut ejus obſervantiæ invigilet: Singulariter verò datâ occaſione ſignificabit, quidquid in hoc executioni demandaverit, ut de iis Suæ Sanctitati ratio reddi valeat.* Hic eſt tenor iſtius Pontificii Decreti Fiduciarii dati an. MDCVI. quod ſtatim Romana univerſalis Inquiſitio miſit ad Nuntios Apoſtolicos Florentiæ, Poloniæ, Neapolis, Venetiarum, Hiſpaniæ, Pragæ, Galliæ, Coloniæ, Sabaudiæ, nec non ad Generales Fidei Quæſitores Hiſpaniæ, Luſitaniæ, Mediolani, Ge-

nuæ, Taurini, Avenionis, Melitæ, Apuliæ, Sardiniæ, & Siciliæ, eoſque datam à Summo Pontifice promulgandi aliquando ſanciti ſui judicii fidem monuit. Hunc tandem exitum habuit famoſa illa de Divinis auxiliis Controverſia, pluribus in Congregationibus ſub *Clemente VIII.* & *Paulo V.* magno animarum æſtu hinc indè Dominicanos inter & Patres Societatis Jeſu, occaſione libri *Ludovici Molinæ* ventilata, quæ tamen necdùm finita eſt, nec extremo judicio hactenùs eliquata. Vulgandæ quidem Apoſtolicæ definitionis fidem conceptis Reſcripti ſui verbis oppignoraverat *Paulus V.* at, cum nihil poſt illud *Pauli V.* Reſcriptum ab Apoſtolica Sede in *Molinæ* cauſâ hactenus prodierit, quieſcere debemus, donec Pontificia Sententia prodeat, ac ſedulò cavere, ne præcipiti Cenſura inuratur, quod nondum ex præſcripto juris ab Apoſtolica Sede proſcriptum eſt. Plura hìc geſtiret calamus ſcribere de his, quæ in celeberrimis Congregationibus *De Divinis Auxiliis* acta & diſcuſſa ſunt, ſed eum cohibere ac ſiſtere teneor, maximè cùm ſciam, Romanos Pontifices *Paulum V.* die 1. menſis Decembris anni MDCXI. *Urbanum VIII.* die xxii. menſis Maji an. MDCXXV. *Innocentium X.* die xxiii. Aprilis an. MDCLVI. & *Innocentium XII.* die xxviii. Januarii & vi. Februarii anni MDCXCIV. diſtrictè prohibuiſſe, ne quis in materia de Auxiliis quidquam in lucem edat, *etiam ſub prætextu commentandi S. Thomam, aut alio modo.* Utinam! indictum illud ſilentium utrique contendentium parti probaretur & in illo conquieſcerent. Quod ad me attinet, ita mihi ſemper placuit, ut, quamvis in doctrina gratiæ ſe ipsâ efficacis, & gratuitæ ad gloriam prædeſtinationis, duabus Eccleſiæ columnis, *Auguſtino* videlicet & *Thomæ*, perpetuò ſim firmiter adhæſurus, nunquàm tamen patiar, me ab eo, quod inſtar portûs elegi, abripi propoſito ſuper hiſce Controverſiis, quæ animos exaſperare poſſunt, paci religioſo litandi ſilentio, meamque Romanorum Pontificum Decretis debitam reverentiam publicâ ac ſincera animi ſignificatione exhibendi. Hoc meum propoſitum & aſylum ſequetur in dubio, quisquis verè ſapiet, & quietâ fortunâ frui volet.

D. Cùm ſuper celeberrimis iſtis Controverſiis & Congregationibus de Divinis Auxiliis tam altum tibi indixeris ſilentium, illudque quominùs abrumpas religio ſit; meum ut poſſim explere deſiderium, numerato pretio, parabo mihi quàm primùm *Hiſtoriam Congregationum De Auxiliis*, à Clariſſimo Viro *Jacobo Hiacyntho Serry* Ordinis Prædicatorum, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctore, & in Sereniſſimæ Reipublicæ Venetæ Academia Patavina Theologo Primario adornatam, & Antverpiæ an. MDCCIX. typis excuſam. In hac quippè Hiſtoria, quæ, ut audivi à Viris eruditis, eleganti ſtylo exarata eſt, omnia Acta, ac Munumenta, quæ ad Congregationes de Divinis Auxiliis ſub Summis Pontificibus *Clemente VIII.* & *Paulo V.* habitas attinent, ſummâ cum animi mei oblectatione pervolvam, & avidis fameliciſque oculis lectitabo. Miſſis itaque nunc hiſce Controverſiis, & Congregationibus De Divinis Auxiliis, dicas, ſodes, in quo potiſſimùm ſita eſſet graviſſima illa lis, quæ *Paulum V.* Pontificem Maximum inter & Rempublicam Venetam emerſit, quæque, ut mox ajebas, Congregationum De Divinis Auxiliis exitum retardavit.

M. Hæc difficilis & odioſa lis, quæ *Paulum V.* inter & Rempublicam Venetam enata eſt, originem habuit ex duobus Decretis, quæ Venetiarum Senatus edidit. Primum Decretum publicavit quarto Idus Januarii an. MDCIII. quo, ne Eccleſiaſtica Xenodochia ac Monaſteria extrui, néve novi Religioſorum Cœtus ac Societates, abſque Senatûs venia, induci poſſent, pœnis graviſſimis vetabatur. Alterum Decretum promulgavit Senatus Venetus anno MDCVI. decimo ſeptimo Kalendas Aprilis, quò cavebatur, ut nullus teſtamento, venditione, aliâve causâ, Bona immobilia perpetuò Eccleſiaſticis relinquere, vendere, alienare, inconſulto Senatu, poſſet; ſed tranſacto biennio, Bonis divenditis, pretia iisdem pro Legatis aſſignarentur. Ad hæc duo Senatus Veneti Decreta acceſſit aliud ejuſdem Senatûs Edictum, quo *Scipionem* quemdam, Canonicum Vicentinum, qui Nobilis mulieris pudicitiæ vim inferre voluerat, & *Brandolinum*, Nerveſiæ Abbatem, ob nefaria ſcelera, in publicos carceres, nullâ eorum Eccleſiaſtici ſtatus habitâ ratione, conjici juſſerat. Tria hæc gravi animo tulit *Paulus V.* Pontifex Maximus, quibus imminuta Eccleſiaſticæ libertatis, ſeu Immunitatis jura, violatos Canones, meſſi alienæ à Senatu Veneto manum præpoſterè admotam autumabat. Hinc Senatûs Conſulta reſcindi quantocitiùs, Clericoſque, carcere detentos, Sacerdotum judicio ac tribunali permitti ac reddi juſſit; quod ni facerent, Eccleſiaſticum fulmen, & Interdictum citra ullam cunctationem ferendum comminatus eſt. Verùm, obſiſtente Senatu, promulgatum, & ad ſolita Urbis compita affixum eſt *Pauli V.* Pontificis Maximi in Venetos Edictum, quo declarabatur, ni leges à Senatu abrogarentur, Clericique Eccleſiaſtico judicio ſubjicerentur, poſt elapſos quatuor ac viginti dies, Ducem ac Senatum excommunicatione quidem, aliis verò tribus tranſactis diebus, totam Rempublicam Venetam Interdicto Eccleſiaſtico ligatum iri. Non paruit Senatus, immò vetuit, ne intentatum fulmen ex juris formulis innoteſceret, neve Pontificium Edictum à civibus exciperetur. Epiſcopos, ac Monaſteriorum Præfectos ad ſe vocârunt Decem-Virûm Magiſtri, & interminatâ capitis pœnâ vetuerunt, ne quid novi in Religionis cultu molirentur, ſed ſuo quisque muneri, uti olim aſſueverat, nullâ Interdicti ratione habitâ, religioſiùs incumberet. Huic Senatûs Mandato ſe obtemperare haud poſſe ſignificârunt Patres Societatis Jeſu, & ea de cauſa cum Patribus Theatinis, & Capucinis, eorum exemplum ſecutis, annuente Senatu, Venetiis exceſſerunt. Intereà, Pontificem inter & Venetos enata diſſidia incrudeſcebant, Principibuſque in partes venientibus, ac jam arma parantibus, ſiniſtrum aliquid portendebant. Rebus penè deſperatis præſentiſſimam opem tulit *Henricus IV.* Galliarum Rex, qui per ſuos Adminiſtros Cardinalem *Franciſcum de Joeuſa* apud Senatum Venetum, *Cardinalem Perronium* apud Summum Pontificem, pacem an. MDCVII. *Paulum V.* inter & Rempublicam Venetam feliciter ſanxit. Noluerunt tamen Veneti Senatores revocare in Urbem Patres Societatis Jeſu, causâ Interdicti eje-

ctos,

ctos, quamvis *Paulus V.* id vehementer exoptaret. Sed quod à Senatu Veneto obtinere haud potuit *Paulus V.* tandem *Alexander VII.* impetravit anno MDCLVII, quo Patres Societatis Jeſu, ab omnibus Venetæ Ditionis extorres, recepti ſunt, & ſublatum prius illud Decretum, quo Veneti Senatores ſtatuerant, ut Patres Societatis Jeſu deinceps in Venetis Ditionibus non exciperentur, niſi priùs Senatus-conſultum intercederet, univerſorumque ejusdem Senatorii Ordinis conſenſus, nullo diſſentiente ac diſcrepante ſuffragio. Magnam certè laudem promeriti ſunt Patres Societatis Jeſu, dum in obſequium Sedis Apoſtolicæ, & ad implendam Summi Pontificis *Pauli V.* voluntatem, patriæ, fortunæque periculum ſubire non detrectârunt, nec ſanè video, cur candidè dicam, cur id eis vitio verterit *Philippus Brietius*, Societatis Jeſu Scriptor, qui in ſuis Annalibus ad annum MDCVI. loquens de Jeſuitis, Pontificii Interdicti causâ Venetiis ejectis, hæc paulò liberiùs ſcribit: *His autem* ſeu Theatinis, & Capucinis, qui Interdicti cauſâ Venetiis receſſerunt) *cùm præluxiſſent Jeſuitæ, editum eſt Senatus-conſultum atrox, ne unquàm de iis revocandis agere fas eſſet. Ita Viri alioqui prudentes nunquàm peccaverunt imprudentiùs, nunquàm imprudentia ſeveriùs ab illa Republica, & pœna diuturniori caſtigata eſt.*

D. Alia, quæſo, percenſe, egregia facinora, quæ toto ſui Pontificatûs tempore geſſit *Paulus V.* Pontifex Maximus.

M. Præſcriptos mihi brevitatis limites omni procul dubio tranſilirem, ſi omnes res à *Paulo V.* Pontifice Maximo præclarè geſtas hìc deſcribendas ſuſcipere vellem. Votis tuis tamen utcumque faciam ſatis, ſummatim perſtringendo res præcipuas, quas Summus ille Pontifex tum ad Catholicam Religionem propagandam, & promovendam fidelium pietatem; tum ad ornandam Urbem, & procurandam civium ſalutem geſſit. Et primò quidem à cultu divino Pontificatum auſpicatus, orationis perpetuæ coram Sanctiſſimo Sacramento uſum in quadraginta horas diſtributum, à *Clemente VIII.* jam introductum, Conſtitutione perpetuâ ſtabilivit *Paulus V.* Pontifex Maximus, utque ea devotio nunquàm intermitteretur, ſed continuè ſuccedentibus diebus, menſibus & annis perennaret, Urbis Templa aſſignavit, legesque præſcripſit, quæ fovendæ pietati fidelium utiliſſimæ etiamnùm inviolatè obſervantur. Sacro-Sanctam B. Principis Apoſtolorum Baſilicam, quam *Julius II.* Pontifex Maximus inchoaverat, aliique Pontifices Maximi, præſertim *Gregorius XIII.* & *Sixtus V.* proſecuti fuerant, ut univerſum Conſtantinianæ Baſilicæ ambitum, Religione Venerabilem, includeret, Chorum, Sacrarium, ac Porticum ad benedicendum populo exædificaret, grandi acceſſione adjunctâ, opus ampliſſimum ac magnificentiſſimum abſolvit. Confeſſionem Principis Apoſtolorum in eadem Baſilica Vaticana clathris ferreis clauſit, atque Lampadarum argentearum magnâ copiâ illuſtravit, ac condecoravit. Corpora Sanctorum *Gregorii Magni*, Papæ, *SS. Simeonis*, & *Thaddæi* Apoſtolorum, & *SS. Leonum* Pontificum I. II. III. & IV. *S. Petronillæ*, *S. Joannis Chryſoſtomi*, *S. Bonifacii* Papæ, *SS. Proceſſi* & *Martiniani*, Arcis munitiſſimis concluſa, in Aris peculiaribus novæ Baſilicæ Vaticanæ recondidit. Sacrum Sudarium vultus Redemptoris inſigne, Lanceam, quæ latus Chriſti Domini aperuit, & Clavam *S. Andreæ* Apoſtoli in locum eminentiſſimum, ex quo ſtatis diebus populi venerationi exhiberentur, in eadem Baſilica Vaticana tranſtulit. Nec Vaticanam tantùm Baſilicam, ſed & Liberianam quoque, ſeu *S. Mariæ Majoris*, Eccleſiam auxit, exornavit, inſtauravit, ſtabilivitque *Paulus V.* Pontifex Maximus. Sacellum Burghesianum Beatiſſimæ Mariæ Virginis in eadem Eccleſia Liberiana, ſive amplitudinem ædificii, ſive elegantiam operis, ſive opulentiam, venuſtatemque conſideres, longè pulcherrimum, à fundamentis extruxit, in illud vetuſtiſſimam *S. Lucæ* Evangeliſtæ, ut ajunt, manu depictam Dei-paræ effigiem tranſtulit, variis monilibus, torquibus aureis, gemmis, unionibus, lapidibus pretioſis, Jaſpide, Topazio, Granatâ, Rubino, Smaragdo, Chryſolitho, Amethyſto, & aliis id genus quàm magnificentiſſimè ornatam; eidemque Sacello Sacram addidit ſupellectilem, Crucem videlicèt magnam, Candelabra, Lampades, Calices, Fercula, aliaque innumera penè vaſa Sacra, auro gemmisque diſtincta, Organum affabrè elaboratum & eximii artificii inſigne; Collegium inſuper Sacerdotum, qui rem divinam in eodem Sacello quotidiè facerent, inſtituit. Muſicos, qui ſingulis diebus Sabbati Litanias B. Virginis ibidem concinerent, conduxit; Miniſtros tales quos aſſignavit, & redditus annuos locupletes ſingulis in perpetuum addixit, edito eâ de re Diplomate Pontificio. Hæc ſunt pietatis Monumenta, quæ in DEUM, & Beatam *Mariam* Virginem, ad perpetuam temporum memoriam Romæ erexit *Paulus V.* Pontifex Maximus, qui etiam ad promovendum Sanctorum cultum non minorem adhibuit operam. At enim, SS. Virginibus & Martyribus *Agneti*, & *Emerentianæ* Aram ex pretioſiſſimis lapidibus in earum Templo extra Urbem erexit, earumque Sacra pignora in Arca argentea pretii quinque millium aureorum recondidit, & arcam ſub Ara collocavit. Publicos honores Viris pietate claris decrevit. *Carolum Borromæum* S. R. E. Cardinalem, Archiepiſcopum Mediolanenſem, & *Franciſcam* Romanam, Oblatarum Turris Speculorum Fundatricem, Sanctorum Faſtis adſcripſit. *Ignatium de Loyola* Societatis Jeſu Conditorem, *Franciſcum Xaverium*, *Philippum Nerium*, Congregationis Oratorii Romani Fundatorem, *Thereſiam* Virginem, Diſcalceatorum Carmelitarum Parentem, *Ludovicum Bertrandum* Ordinis Prædicatorum, *Thomam Villanovam* Ordinis Eremitarum *S. Auguſtini*, Archiepiſcopum Valentinum, *Iſidorum Agricolam* Hiſpanum, *Joachimum* Senenſem, Beatorum Catalogo accenſuit, ac plures alios, quos hìc recenſere longum eſſet, Beatorum albo jam ab Eccleſia adſcriptos, ampliori cultu affecit *Paulus V.* Pontifex Maximus. Quantùm verò ad procurandam exterarum nationum ſalutem ſollicitus eſſet Summus ille Pontifex, manifeſtò probant non ſolùm tot inſignes Viri, quos Evangelicæ doctrinæ Magiſtros ad Indos, Perſas, Sinas, Æthyopes, Japonios, Babylonios, ad Conganum Regnum, & ad alias exteras ac barbaras regiones direxit, ſed etiam honorariæ illæ Legationes, quas Congi, Perſidis, Japoniorumque Reges, nec non Patriar-

cha

cha Babylonius ad eum miſerunt. Sic *Paulum V.* in excitanda Fidelium pietate, & propagandâ ubique Chriſtianâ Religione ardentiſſimo zelo incumbentem, voluit Deus Optimus Maximus ingenti cumulare lætitiâ, inſignem Catholicis Germaniæ die VIII. menſis Novembris anni MDCXX. concedendo Victoriam, quâ Hæretici à Cæſareo exercitu omninò profligati fuerunt, & cujus beneficio Boëmia ſubjugata eſt, Auſtria coërcita, Moravia reducta, Sileſia repreſſa, Hungaria recuperata, univerſa Germania facta ſui juris, Religio Catholica ex captivitate in libertatem aſſerta, ac præcipuè Pragæ, ubi non ſolùm reſtituta eſt avita & Catholica Fides, verùm etiam cuncti Pſeudo-Miniſtri Hæreſeos, frementibus licèt Germaniæ Proteſtantibus, pulſi ſunt. Hanc inſignem victoriam acceptam retulerunt Catholici patrocinio Beatiſſimæ Virginis, cujus imaginem P. *Dominicus à Jeſu Maria*, Hiſpanus Carmelita diſcalceatus, inter rudera cujuſdam domûs dirutæ invenerat, cuique oculos ſuffoderant hæretici. Hanc ergò Mariæ Virginis pictam imaginem in procinctu prælii Catholicis militibus oſtentans *P. Dominicus à Jeſu Maria*, eis ſic animos addidit, & ardentiſſimâ oratione illos ad ultionem injuriæ factæ Virgini Deiparæ tam fortiter incitavit, ut victoriam retulerint, ac Hæreticos internecione deleverint. Hinc illa Imago deinceps dicta eſt *Imago Virginis de Victoria*, quæ poſteà ab eodem Patre *Dominico à Jeſu Maria* Romam delata, publicâ ſolemni ſupplicatione habitâ, magnoque triumpho in Eccleſia Paulina Patrum Carmelitarum Diſcalceatorum in monte Quirinali collocata eſt, ubi etiamnùm viſitur ac colitur. Si plura de hac celeberrima Victoria à Catholicis in Germania de Hæreticis reportatâ, ope illius *Imaginis Virginis de Victoria*, ſcire aveas, legeſis hiſtoricam narrationem, quam de hac miraculoſa Imagine ſcripſit, & Romæ anno MDCCV. vulgari Italico Idiomata in publicam lucem emiſit *P. Blaſius à Purificatione*, Ordinis Carmelitarum Diſcalceatorum Hiſtoriographus.

D. Quæ ſuo in Pontificatu in rem Eccleſiæ geſſit *Paulus V.* hactenùs breviter complexus es, quibus nunc alia addere debes, quæ idem Summus Pontifex ad ornatum Urbis, ad rectam politici Statûs Eccleſiaſtici regiminis inſtitutionem, ad concilianda populo, cui imperabat, commoda, ſapientiſſimè peregit.

M. Innumera penè extant in Urbe & in Italia Munificentiæ *Pauli V.* monumenta, quorum aliquot hìc referemus. In primis, Vaticanum Romanorum Pontificum Palatium multis in locis inſtauravit, Hortorum adjacentium amœnitatem perenni ſalubris aquæ ex agro Braccianenſi deductæ copiâ revocavit. Secretariam Vaticanam anguſtam ampliavit. Vaticanam Bibliothecam, multis in illius uſum extructis conclavibus; additiſque illuſtrium Virorum imaginibus eleganter depictis, exornavit, locupletavit, eique Archivum Apoſtolicum adjunxit. In quo omnia ſecretiora Sedis Apoſtolicæ monumenta, antehàc diſperſa, collegit ac concluſit. Alteri Romanorum Pontificum Palatio, dicto *Quirinali*, complura ædificia addidit, & viam, quæ ad illud ducit, mollito clivo, dilatavit. *Dataria* Pontificiæ proprias Ædes extruxit. Vias, quæ in Urbe erant diſtortæ, obſtructæ, vel anguſtæ, direxit, aperuit, dilatavit. Aquam in agro Braccianenſi ſaluberrimis Fontibus collectam, veteribus aquæ Alſietinæ ductibus reſtitutis, noviſque additis, ab milliario XXXV. perduxit in Urbem. Ærario Pontificio acervum noviès centenum aureorum millium repoſuit. Annonæ copiam ſummo ſtudio curavit, horrea dilatando, fontes quotidianis uſibus deducendo, & ad ubertatem in Eccleſiaſtica ditione retinendam inſtituendo Prælatorum, & aliorum præſtantium Virorum Cœtum, quibus Annonæ invigilandi curam demandavit. Romanum *Sapientiæ* Archigymnaſium, magnis acceſſionibus ædificiorum factis, amplificavit. Cœnobium Pœnitentium mulierum in via Curſûs, incendio penè conſumptum, reſtituit, & viâ apertâ à vicinis ædificiis ſejunxit. Puellis nobilibus, quibus inopiâ rei familiaris ad neceſſitatem adactis dos ad matrimonium non ſuppetebat, & quarum ſubindè pudicitia periclitari poterat, pecunias abundè ſubminiſtravit, earumque anguſtias nunc panis, nunc frumento, rebuſque aliis ſublevavit. Peregrinis Romam adventantibus, præſertim Scotis, Anglis, Hibernis & aliis, qui ab Hæreticis exagitati ſolum mutare & Romam venire cogebantur, ampliſſimas eleemoſynas ſuppeditavit, & in pauperes omnes ita ſe munificum præbuit, ut, quoties in publicum prodiret, ſingulis obviis egenis ſtipem ſummâ liberalitate erogaret. Seminaria ad converſionem Hæreticorum Romæ inſtituit *Paulus V.* &, ad faciliùs omnium gentium procurandam ſalutem, voluit, ut juvenes in Academiis linguas Hebraicam, Græcam, Latinam, & Arabicam edocerentur. Hæc ſunt in ſumma argumenta *Pauli V.* Pontificis Maximi beneficentiæ, quæ ſe totam ad alienas utilitates ita porrexit, atque explicuit ſemper, ut nullus in Urbe, etſi ampliſſimâ, fuerit locus, quò non ille curarum ac cogitationum partem derivaverit, & in quo impreſſa non reliquerit ſuæ munificentiæ veſtigia, jam verò cætera, quæ extra Urbem *Paulus V.* erexit magnifica Monumenta, quia hìc recenſere nimis longum eſſet, breviter dicam, hunc Summum Pontificem *Rudolpho* Imperatori, adversùs Chriſtiani nominis hoſtes Bellum in Ungaria gerenti, auxiliaribus copiis ſuppetias tuliſſe; Urbem Ferrariam, Ditionis Eccleſiaſticæ nobile Propugnaculum, extinctâ validiſſimâ Arce, muniviſſe; Portum Fanenſem aperuiſſe, purgaviſſe, eâque ratione annonam Piceno, Umbriæ, Æmiliæque cumulâſſe; Portum, Arcem, Oppidum ad Centumcellas reſtaurâſſe, navigantiumque ſecuritati conſuluiſſe, erectâ Pharo, & ignibus pervigilibus, ſeu nocturnis facibus, in portu ardere juſſis. Conſultò prætermitto quàmplurima beneficia & Privilegia, quæ *Paulus V.* Religioſis Ordinibus indulſit, novoſque aut Clericorum, aut Regularium Ordines, quos Pontificiâ Authoritate approbavit, quia de his in Sexto Colloquio, ubi de Diſciplina Monaſtica agendum erit, iterùm redibit ſermo. At, prætermittere haud poſſum ſingulare beneficium, quod contulit Summus hic Pontifex Monachis Camaldulenſibus Congregationis Montis Coronæ, quibus ad fundandam Eremum dono dedit ſolum ſupra Tuſculanos colles, Sacramque Ædem Deo Optimo Maximo in honorem *S. Romualdi*, Camaldulenſium Eremitarum Parentis, extruxit. Dum

ſic

fic *Paulus V.* ſuas omnes curas in urbis ſalote defigeret, & de omnium totius Orbis Chriſtianorum commodis cogitaret, morbo correptus eſt, & Sacramentis Eccleſiæ munitus, jamque æternæ felicitatis, ad quam jugiter anhelaverat, candidatus, inter proferenda hæc Apoſtoli *Pauli* verba: *Cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto*, è vita diſceſſit, & in Cœlum, ut ſperamus, evolavit die XXVIII. menſis Januarii an. MDCXXI. ætatis LXX. Sedit anno decimo quinto, menſe nono. Ejus Corpus nunc jacet in Sacello, quod, ut antè diximus, ab eodem Summo Pontifice in Exquilиis, ſeu in Liberiana Eccleſia, in honorem Virginis *Mariæ* à fundamentis erectum eſt, & cujus cura ac plenum dominium pertinet ad Excellentiſſimam Familiam Burgheſianam, cui me tot nominibus hîc lubens obſtrictum ac devinctum eſſe profiteor, ut omnis mea ratio, actio, cogitatio nihil aliud deinceps eſſe debeat, quàm conſtans, ſincera, ac perpetua recordatio hujus beneficii, quo me, licet immeritum, dignatus eſt Excellentiſſimus, pluribus maximiſque in rebus probatiſſimus, & omnium exiſtimatione ornatiſſimus Princeps *Marcus Antonius Burgheſius*, dum filium ſuum ſecundò-genitum, Principem *Franciſcum Burgheſium*, meæ curæ, fideique concredidit, Philoſophicis, Sacriſque excolendum Diſciplinis, in quarum indefeſſo ſtudio per octo circiter annorum curriculum tantos progreſſus hactenus fecit lectiſſimus ille & ad litteras natus juvenis Princeps, ut citra ullum aſſentationis, à qua ſemper vehementer abhorrui, periculum dicere poſſim, me nullum inter juvenes, litterarum cultores, adhùc vidiſſe, qui eò amabiliſſimo adoleſcente Principe, multarum rerum peritiâ, optimarum Diſciplinarum ſtudio, vitæ innocentiâ, & ullo laudis genere ſit præſtantior. Hoc unum mihi ſupereſt optandum, ut, quo pede cœpit, pergar ſtudioſiſſimus ille juvenis Princeps, dignuſque evadat nepos *Pauli V.* Pontificis Maximi, cujus jam pietatem ac doctrinam æmulatur.

D. Beneficiorum *Pauli V.* Pontificis Maximi memoriam perpetuò fovebunt non tam hæc muta ejus monumenta, non tam ſtructæ ſaxo marmoreoque effigies, non tam veſtigia ipſius munificentiæ in Italia paſſim impreſſa, ſed præſertim Romæ, ubiquacumque ingredimur, in ejus munera ponimus pedem; non tam hæc, inquam, memoriam illius prædicabunt, quàm ejus virtutum in noſtris animis infixa recordatio. Quandiu ſtabit Catholica Religio (ſtabit autem ſemper) longè latèque *Pauli V.* per Chriſtianum Orbem vagabitur nomen, in Burgheſianæ verò Familiæ ædibus tanquam in proprio domicilio, certaque ac ſtabili Sede conſiſtet. Sed dicas, quæſo, quem in Sede Pontificia *Paulus Quintus* Succeſſorem habuerit.

M. Novendialibus Juſtis *Pauli V.* Pontificis Maximi, ut moris eſt, abſolutis, die octavâ menſis Februar. an. MDCXXI. Cardinales delecturi *Pauli V.* & Petri Apoſtolorum Principis Succeſſorem, Vaticana Comitia ingreſſi ſunt numero quinquaginta duo, & quinto Idus Februarii ejuſdem anni elegerunt in Pontificem Romanum *Alexandrum Ludoviſium, Pompeji & Camillæ Blanchinæ* filium, è Nobili Familia Bononienſi oriundum, Archiepiſcopum illius civitatis, & Cardinalem Preſbyterum tituli *S. Mariæ* Tranſpontinæ, annos natum ſexaginta ſeptem, qui variis anteà Magiſtratibus & Legationibus pro Sede Apoſtolica egregiè ac feliciter functus, comitate, candore, pietate, ac beneficentiâ ſibi omnium amorem conciliaverat. Ad Pontificatûs apicem evectus *Alexander Ludoviſius* nomen ſumpſit *Gregorii XV.* & ſignum, ſeu Symbolum ex his Regii Vatis verbis: *Perfice greſſus meos in ſemitis tuis.* Pontificatum exorſus eſt *Gregorius XV.* à Jubilæo univerſali, quod ad divinum auxilium pro ſalutari Eccleſiæ Catholicæ regimine implorandum indixit, & ſtatim *Pauli V.* Pontificis Maximi, deceſſoris ſui, veſtigia premeos, ad ſublevandas miſerias pauperum, & ad omnia Chriſtianæ Reipublicæ obeunda munia ſic animum curaſque partitus eſt, ut ſi quis multitudinem, magnitudinemque rerum à *Gregorio XV.* geſtarum conſideret, eas à Pontifice, non per ſpatium duorum annorum & quinque menſium, quibus ſedit *Gregorius Decimus Quintus*, ſed vix per totidem luſtra peragi potuiſſe ſibi perſuadeat. Et primò quidem, ut de Urbana adminiſtratione aliquid dicamus, Romam, ſummâ caritate annonæ, morborumque gravitate laborantem, *Gregorius XV.* Pontifex Maximus, magnâ frumenti aliundè aſportati copiâ recreavit, pauperes veſte, cibo, domicilio fovit ac ſuſtentavit, aquas è Vaticano in urbis Leoninæ commodum diſperſit, & infirmorum valetudini, novo aperto Xenodochio, conſuluit. Dein, ſuas curas ac cogitationes ad omnes Chriſtiani Orbis partes diffundens, multa cœpit animo volvere, in quibus neſcias, fueritne aggrediendo promptior, an proſequendo conſtantior, an perficiendo ſelicior? Oborta erat gravis procella in *Valle-Telina*, ſitâ in confinibus Italiæ & Germaniæ, in qua cùm dominarentur Hæretici Calviniſtæ, & Catholicos in ea degentes opprimerent, factâ conſpiratione Catholici menſe Julio omnes Calviniſtas tam incolas, quàm exteros, occiderunt, & favore atque auxilio Ducis *Feriæ*, Gubernatoris Mediolanenſis, pulſis Griſonibus hæreticis, univerſam Vallem occupârunt, eamque dominio Regis Hiſpaniæ vindicârunt. Id ægrè tulit Galliarum Rex *Ludovicus XIII.* qui protinùs ad Regem Hiſpaniæ Legationem miſit, ut eum compelleret ad reſtituendam *Vallem-Telinam* Rhætis, ſeu Griſonibus, ejus legitimis poſſeſſoribus. Promiſit Rex Hiſpaniæ, ſed verbis tenùs, ſe Griſonibus reſtiturum Vallem-Telinam, quam tamen ſibi conſervare pro viribus adnitebatur, licèt Rex Galliæ, & alii Principes, ac præcipuè Reſpublica Veneta, & Dux Sabaudiæ palam ſignificarent, ſe velle, ut libera permaneret. Hanc controverſiam, quæ facilè in fœdum bellum erumpere potuiſſet, intercedente *Gregorio XV.* ad Religionem Catholicam in hac *Valle-Telina* conſervandam, compoſuerunt tandem Reges Galliæ, & Hiſpaniæ, ultroque conſenſerunt, ut illius Vallis Arces, munitiones ac propugnacula Summo Pontifici in depoſitum conſignarentur, donec jus planè diſcuſſum ac eliquatum fuiſſet. Sic *Gregorius XV.* Pontifex Maximus, *Vallem-Telinam* in ſui clientelam recipiendo, impendens Bellum avertit, & præſenti tunc malo opportunè conſuluit. Poſt reportatam à Catholicis, ope hujus miraculoſæ Imaginis *Mariæ* Virginis, cujus ſub Pontificatu *Pauli V.* meminimus, celebrem de Hæreticis in Bohemia Victoriam, *Maximilianus*, Dux Bavariæ,

 E qui

qui commiſſo prælio Hæteticos funditus profligaverat, donatus eſt Auguſtalis Septem-Viratus dignitate, quâ meritò ſpoliatus fuerat Rheni Palatinus *Fridericus*, qui, ſicut in ſuperiori colloquio obſervavimus, inſtigante *Elizabetha*, ambitioſâ conjuge ſuâ, rebellionis vexillum contra Imperatorem *Ferdinandum II.* erexerat, Hæreticis apertè favebat, & Regnorum Bohemiæ, ac Hungariæ coronam, ſibi ab eis in tumultuario Conſeſſu delatam, inique occupaverat, ac injuriâ vindicabat. Eâ Auguſtalis Septem-Viratus dignitate auctus *Maximilianus* Dux Bavariæ, inſignem Victoriam, quam paulò ante de Hæreticis in Bohemia reportârat, Deo & Virgini Dei-Paræ acceptam referens, Romam ad *Gregorium XV.* Pontificem Maximum Vexilla, quæ in prælio ceperat, velut trophæa, miſit, eaque ab eodem Summo Pontifice, factâ Romæ publicâ ſupplicatione, & populi confluentis frequentiâ, delata ſunt ad Carmelitarum Diſcalceatorum Eccleſiam, quam nunc *S. Maria à Victoria* appellant. Eidem etiam *Gregorio XV.* Pontifici Maximo dono dedit *Maximilianus*, Dux Bavariæ, Bibliothecam Palatinam, pluribus Hebræorum, Chaldæorum, Arabum, Græcorum, Latinorum, Germanorum, & Italorum manuſcriptis Codicibus, aliiſque libris typis editis locupletiſſimam, quæ à *Leone Allatio*, linguarum exoticarum peritiſſimo Theologo, juſſu ejuſdem Pontificis, Romam deducta, addita eſt Bibliothecæ Vaticanæ, quæ verè dici poteſt totius Religionis Catholicæ Armamentarium, ac Turcis inexpugnabilis, ex qua ad propugnandam veritatem contra Fidei Catholicæ hoſtes, *mille clypei pendent, omnis armatura fortium.* Sedente *Gregorio XV.* duo inſignes Viri, Calvinianâ Hæreſi infecti, Catholicam Fidem amplexi ſunt. Primus, fuit Clariſſimus *Leſdiguerius*, fortitudine ac bellicis artibus in Galliis celebris, qui *Gregorio XV.* (antequàm ad Pontificatum eſſet evectus, & adhùc eſſet apud Ducem Sabaudiæ Nuncius Apoſtolicus à *Paulo V.* miſſus) promiſerat, ſe Hæreſim Calvinianam ejuraturum, ſi aliquando contingeret, ut ex Nuncio Apoſtolico crearetur Romanus Pontifex. Promiſſis ſtetit Dux *Leſdiguerius*, & electo in Romanum Pontificem *Gregorio XV.* cui fidem ſuam obſtrinxerat, ejuratâ Calvinianâ Hæreſi, Catholicæ Religioni nomen dedit, tantâ Regis Chriſtianiſſimi *Ludovici XIII.* gratulatione, ut eum *Comitem Stabuli*, ſeu Regiorum exercituum perpetuum Prætorem, inſtituerit. Ea erat ſingularis & Sanctiſſimi illius Pontificis, & Regis Chriſtianiſſimi animi contentio, quâ toti in Religionis cauſam incumbebant, ut omnis propè delectationis immemores, unâ Fidei Catholicæ amplificatione delectari viderentur, ſummâque lætitiâ perfunderentur, cùm felicior aliquis de Religione nuncius perferebatur; vel alicujus è primaria nobilitate Viri felix & exoptatus ad Eccleſiam reditus nunciabatur. Alter, qui, ſedente *Gregorio XV.* ejuratâ Hæreſi ad Eccleſiæ Catholicæ ſinum ſeſe recepit, fuit *Marcus Antonius de Dominis*, Dalmata, Archiepiſcopus Spalatenſis, de quo plura dicemus in proximo Colloquio, ubi Hæreticos referemus, qui Sæculum decimum ſeptimum ſuis erroribus conſpurcârunt. Hìc obiter tantùm obſervabo, hunc *Marcum Antonium de Dominis*, qui impiarum opinionum peſte contaminatus, Religionis Catholicæ deſertor in Angliam conceſſerat, & poſteà, *Gregorii XV.* Pontificis Maximi ſtudio, Hæreſim, erroreſque ſuos Romæ deteſtatus fuerat, tandem ſub *Urbano VIII.* inſtar canis ad vomitum redeuntis, venenum, quod evomuerat, reſorbuiſſe, & à limpidiſſimo veritatis fonte ad fæculentiſſimum impietatis cœnum eſſe reverſum. Quo factum eſt, ut poſt ejus obitum manu carnificis in Floræ area ipſius cadaver fuerit igne exuſtum. Ad promovendam converſionem Hæreticorum longè plus proficiebat *Gregorii XV.* Pontificis Maximi pietas, quàm omnia militum arma, Sacrorum Oratorum argumenta, & Virorum eruditorum Scripta præſtare potuiſſent. Videbant quippè Hæretici Summum Pontificem, Chriſtianæ pietatis exemplar, qui, dum pedibus ſuis omnes totius Orbis Catholicos advolutos cerneret, ipſe ſupplex & religioſæ venerationis plenus ad aras accederet, & in templo Sacras inter cæremonias modeſtiſſimus eſſet. Mirabantur tantum Majeſtatis, tantum humanitatis, ſibi magis, quàm aliis imperantem, ſic deditum graviſſimis Eccleſiæ negotiis, ut in pia precatione temporis multum collocaret, qui ſe idcircò in Sancti *Petri* Apoſtolorum Principis Sede conſtitutum eſſe putaret, ut regnare Deum, ut florere virtutem, ut vitia juberet exulare. Eo, inquam, eximiæ pietatis *Gregorii XV.* Pontificis Maximi exemplo permoti hæretici, ad ſanam mentem facilè reducebantur, eoſque reductos omni benevolentiæ ac voluntatis ſignificatione permanenter atque humaniter Summus Pontifex complectebatur, adeò ut, qui, poſito errore, ad eum adibant, non Principem, ſed amicum fidelem, & parentem optimum ſalutare ſe & alioqui exiſtimarent, palamque prædicarent, unum hunc Pontificem eſſe, qui Hæreticorum animos humanitate ac clementia expugnare noſſet. Nec fuit *Gregorii XV.* ſterilis clementia, cùm vel ad Hæreticorum & Schiſmaticorum in univerſo Orbe converſioni ac ſaluti conſulendum, vel ad Neophytorum, ſeu eorum, qui recens Catholicam Fidem amplexi erant, egeſtati ſubveniendum inſtituerit, & annuis redditibus dotaverit Romæ Congregationem *de propaganda Fide*, eique præfecerit Cardinales ac Prælatos, in quibus ſita erant omnia, quæ ad rem tanti momenti peragendam deſiderari poterant, & in eos, quos in partem tanti operis & gloriam aſciverat, derivata eſt eadem pro converſione Hæreticorum, Fideique Catholicæ propagatione pietas ac vigilantia. Idem Religionis ardor afflavit ſubmiſſos à Summo illo Pontifice in varias Orbis Nationes populorum Paſtores, Doctores, ac Miſſionarios, quorum alii pietate ac doctrinâ conſpicui palàm in Concionibus, alii privatim in Colloquiis, alii erudiendâ plebe, alii Græcis Schiſmaticis ad Romanæ Eccleſiæ gremium revocandis; plurimi, editis in vulgus luculentis lucubrationibus, præclaram Catholicæ Fidei propagandæ operam navârunt, & multos in nationibus ſibi creditis de erroribus triumphos egerunt. Huic Congregationi *de propaganda Fide*, ex qua Sanctiſſimum prodiit agmen Heroum Chriſtianorum, qui labores, pericula, mortemque laceſſere parati, novos populos Romanæ Eccleſiæ ſubjecerunt, additi ſunt progreſſu temporis, piorum Virorum liberalitate, plurimi redditus, poſtquàm omnibus perſpectus ac exploratus fuit uberri-

mus

mus fructus; quem ex Miſſionibus, ab ejuſmodi Congregatione in diverſis mundi partibus pro Infidelium, Hæreticorum, ac Schiſmaticorum converſione factis, collegit, & etiamnùm percipit Sancta, Catholica Romana Eccleſia.

D. Delibâſtine res præcipuas, quas *Gregorius XV.* in ſuo Pontificatu geſſit?

M. Quatuor adhuc ſuperſunt obſervatione digna, quæ *Gregorius XV.* in ſuo Pontificatu egit, quæque hic ſilentio prætermittere haud debemus. Et primò quidem, ſub initium Pontificatûs ſui conſcripſit ipſe ac publicavit ſalutarem Conſtitutionem de electione Romani Pontificis facienda per ſecreta ſuffragia, diu expetitam ab omnibus, tentatam à multis, à nemine perfectam, in qua ad eligendum Romanum Pontificem ſapientiſſimè modum præſeripſit, quo Cardinales ſuæ ſponte & arbitrii in poſterum in re tanta decernere poſſent. In hanc *Gregorii XV.* de Electione Romani Pontificis Conſtitutionem ſcripſit Italico Idiomate Notas, ſeu Explicationes *Hieronymus Ghettus*, Ordinis Eremitarum *S. Auguſtini* Præpoſitus Generalis. Secundò, *Gregorius XV.* Lutetiam, urbem Galliarum Regni primariam, à Metropoli Senonenſi, inſtante Rege Chriſtianiſſimo *Ludovico XIII.* ob urbis ſplendorem, diſtractam, in novam Metropolim erexit, eique Suffraganeas aſſignavit Eccleſias Carnotenſem, Aurelianenſem, & Meldenſem, quæ priùs Metropoli Senonenſi ſuberant. Tertiò, *Gregorius XV.* una & eadem die, ſeu quarto Idus Martii an. MDCXXII. in Sanctorum numerum retulit *Iſidorum*, agrorum cultorem, Hiſpanum Matritenſem, *Ignatium Loyolam* Societatis Jeſu Inſtitutorem, *Franciſcum Xaverium* ejuſdem Societatis, *Thereſiam* Virginem, Carmelitarum Diſcalceatorum Fundatricem, *Philippum Nerium*, Congregationis Oratorii in Italia Auctorem. *Petrum* verò *de Alcantara*, Ordinis Minorum ſtrictioris Ordinis Diſcalceatorum, Beatorum Catalogo adſcripſit, & feſtivitatem *S. Annæ*, & *S. Joachimi*, Parentum Virginis Deiparæ, ſub duplici Officio, tanquam de præcepto, celebrandam inſtituit. Denique, *Gregorius XV.* de Patribus Societatis Jeſu, apud quos Romæ in Collegiis Germanico, & Romano adoleſcentiam ſuam traduxerat, optimè meritus eſt, ſuæque erga eos benevolentiæ ac munificentiæ exemplum reliquit nepoti ſuo *Ludovico Ludoviſio* Cardinali, qui Templum auguſtum Romæ *S. Ignatio*, Societatis Jeſu Conditori, erexit, ut liquet ex hac Epigraphe, quæ in foribus iſtius magnifici Templi Collegii Romani legitur:

LUDOVICUS CARD. LUDOVISIUS S. R. E.
VICE-CANCELLARIUS
IN HONOREM S. IGNATII
SOCIETATIS JESU FUNDATORIS,
QUEM GREGORIUS XV. PONT. MAX.
PATRUUS
INTER SANCTOS RETULERAT,
TEMPLUM HOC A FUNDAMENTIS
EXTRUXIT
NICOLAUS PLUMBINI ET VENUSIÆ
PRINCEPS FRATER
APERIENDUM CURAVIT AUSPICIIS
INNOCENTII X. PONT. MAX.
ANNUM JUBILÆI MDCL.
SANCTISSIME CELEBRANTIS.

Brevis fuit *Gregorii XV.* Pontificatus, ſedit quippè dumtaxat annos duos, menſes quinque & dies viginti novem, obiitque Romæ in Palatio Quirinali die Sabbati octavâ menſis Julii an. MDCXXIII. Ejus Corpus, quod in Baſilica Vaticâna temporario in tumulo fuerat repoſitum, deinde tranſlatum eſt ad Collegii Romani S. J. Eccleſiam, quam, ut mox dixi, *Ludovicus* Cardinalis *Ludoviſius*, hujus Summi Pontificis nepos, magnificentiſſimo opere, ac Regio planè ſumptu extrui curavit. Plura Volumina ſcripſit *Gregorius XV.* Pontifex Maximus, & optimarum Diſciplinarum ſtudiis, atque Academicis Virorum eruditorum, de rebus Sacris præcipuè diſſerentium, exercitationibus impensè delectabatur. Ejuſdem Pontificis *Deciſiones Rotæ*, quas vocant, Romæ edidit, ac doctis Notis illuſtravit *Oliverius Beltraminus*, peritus Juris-Conſultus.

D. Vacavitne diu poſt obitum *Gregorii XV.* Pontificia Sedes?

M. Cardinales, Legi latæ à *Gregorio XV.* de eligendo Pontifice Romano obſecuturi, in Conclave Vaticanum undecimo ab ejus obitu die ingrêſſi ſunt, & die VI. menſis Auguſti, Transfigurationi Chriſti Domini Sacrâ, elegerunt in Romanum Pontificem *Maphæum Barberinum*, ex nobili & antiqua Familia Florentina oriundum, *Antonii*, & *Camillæ Barbadoræ* filium, qui eximiâ doctrinâ, plurium munerum exercitio, ſagaci illuſtrium ad Reges Legationum functione, morum probitate, & continuis laboribus ab ineunte ætate pro Sede Apoſtolica exantlatis laboribus, viam ſibi ſtravit ad Purpuram, quâ à *Paulo V.* decoratus eſt, ac tandem Pontificatum, pietatis in Deum, munificentiæ in pauperes, aliarumque virtutum tam excelſo munere dignarum, ſolidâ, quam ſibi conciliâvit, omnium exiſtimatione, adeptus eſt, annos natus quinquaginta quinque. Sumpſit in Pontificatu nomen *Urbani VIII.* & Symbolum ex Pſalmo XXV. *In Domino ſperans, non infirmabor.* Ejus coronatio dilata eſt uſquè ad diem XXIX. menſis Septembris ejuſdem anni MDCXXIII. quòd poſt electionem ſuam, ob ſævientis Caniculæ ardorem, febri correptus ægrotâſſet nonnihil. Ex triplici potiſſimum capite *Urbanus VIII.* jure optimo laudari debet. Primò ex pietate, per quam Summus ille Pontifex omnibus prodeſſe voluit. Secundò, ex eruditione ſingulari, quâ exornatus, præclaram univerſæ Eccleſiæ navavit operam. Poſtremò, ex laboribus & continuis occupationibus, in quibus eluxit tum ejus pietas, tum doctrina, tum in procurandis ſubditorum commodis jugis & indefeſſa ſollicitudo. Eximiæ ſuæ pietatis ac modeſtiæ haud vulgare ſpecimen dedit *Urbanus VIII.* ſtatim ac in Romanum Pontificem fuit electus. Proſtratus ſiquidem humi ante altare, ferventi orationi lacrymas jungens, Deum obnixè rogavit, ut, ſi minùs Eccleſiæ regendæ idoneum fore illum prævideret, vivum è Conclavi exire non pateretur, cùmque non poſſet impoſitum ſibi onus detrectare, voluntati Dei morem geſſit, eique ſoli ſuæ Electionis gloriam adſcripſit, hoc procuſis ac publicatis nummis inciſo Lemmate: *Facit mirabilia magna ſolus.* In Pontificatûs ſui exordio quadraginta Horarum preces in Baſilicis Lateranenſi, Vaticanâ, *S. Mariæ Majoris*, & in duabus aliis cujuslibet

Regionis Romæ Eccleſiis, quartis ac ſextis feriis, Sabbatiſque duarum hebdomadarum ad divinam opem implorandam habendas; indixit. Beatos Servos Dei *Andream Avellinum*; Ordinis Clericorum Regularium Theatinorum Sacerdotem, *Felicem de Cantalicio* Capuccinum; *Mariam Magdalenam* Florentinam, è Nobili Pazziorum Familia ortam; *Cajetanum Tienaum*, Congregationis Clericorum Theatinorum unum ex Fundatoribus; & *Franciſcum Borgiam*, Gandiæ Ducem, Societatis Jeſu olim Præpoſitum Generalem, Beatorum Catalogo accenſuit. Sanctorum itidem Faſtis adſcripſit Beatum *Corſinum*, Florentinum, Ordinis Carmelitarum, Beatam *Elizabetam*, Luſitaniæ Reginam, & Beatum *Rocchum*. Nec ſolùm ad ſuam, & omnium Fidelium pietatem excitandam *Urbanus VIII.* Viris Sanctitate conſpicuis ſacros decrevit honores, ſed etiam ad augendum Sanctorum cultum, nova Templa erexit, aut jam erecta inſtauravit, decoravit, conſecravit. Sacram Ædem *S. Bibianæ* reſtituit, & in ea ejuſdem Sanctæ, & *Demetriæ* ac *Daſroſæ* corpora collocavit. Vaticanam Baſilicam in ampliſſimi Templi formam, religioſâ multorum Pontificum magnificentiâ, redactam, ſolemni ritu conſecravit, Sepulchrum Apoſtolicum æreâ mole ornavit, Odeum, Aras, & Sacella Statuis marmoreis; ac monumentis ditavit; totamque inſignem illam Baſilicam Vaticanam multiplicibus operibus auguſtiorem reddidit, præſertim è nobili Mauſoleo, in quo celebris Comitiſſæ *Mathildis*, virilis animi fœminæ; quæ patrimonium ſuum, Liguriæque Provincias Sedi Apoſtolicæ inſigni liberalitate dono dedit, Corpus, ex Mantuano *S. Benedicti* Cœnobio, Romam tranſlatum recondi voluit. Alia Sanctorum Templa, vetuſtate collabentia, à fundamentis excitavit, aut in elegantiorem formam reſtituit *Urbanus VIII.* ſicut indicant Sacræ illæ Inſcriptiones, quæ in ejuſdem Pontificis Maximi laudem compoſitæ in variis urbis Romæ Eccleſiis ac Cœnobiis leguntur, eruntque perpetua eximiæ ipſius pietatis monumenta. Charitatis igne ſuccenſus idem Pontifex, Jubilæum univerſale anno MDCXXV. celebravit; & ut aliis exemplo præiret, ſtatutas Eccleſias ſæpè luſtravit; Xenodochium Sanctiſſimæ Trinitatis inviſit, peregrinorum pedes abluit; menſam ſacravit, cœleſtes, terrenaſque opes impertiit, Epiſcopis & Sacerdotibus, Romam Religionis ergò adeuntibus, quibus ad honeſtam & congruam vitæ ſuſtentationem opes non ſuppetebant, Hoſpitium aſſignavit; in quo percommodè habitarent & alerentur. Denique, pietatem *Urbani VIII.* prædicant etiamnùm Romæ Templum dictum *Pantheon*, quod binis ad Campani æris uſum turribus exornavit; Mulierum, quæ è cæno impudicitiæ emergentes, ad meliorem frugem atque ad Pœnitentiam ſeſe recipiunt; nutans domus, quam ſtabilivit; Templumque ac Cœnobium PP. Capuccinorum; quod à fundamentis in honorem Deiparæ Virginis excitavit Summus ille Pontifex. Jam verò, quàm exquiſitâ ac perpolitâ eruditione præditus eſſet *Urbanus VIII.* manifeſtò probant Opera, quæ elegantiſſimè concinnavit, & in quibus palàm oſtendit, ſe in jure tam Civili, quàm Canonico, in Sacrarum Linguarum peritia, in Theologiæ ſtudio, in lectione & doctrina Sanctorum Patrum, cùm Græcorum, tùm Latinorum, apprimè verſatum fuiſſe, ſed potiſſimùm Poëſeos laude floruiſſe, quam in Hymnis & Odis, in diebus feſtis Chriſti Domini, Beatæ Virginis Mariæ; & aliorum Sanctorum concinendis applicuit, ac conſecravit. Eâ ſingulari doctrinâ cum eximia pietate conjuncta exornatus *Urbanus Octavus*, multa tùm ad publicam univerſæ Eccleſiæ utilitatem, tùm ad procuranda ſubditorum ſuorum commoda excelſo animo aggreſſus eſt, ac feliciſſimo exitu perfecit, quæ hîc breviter recenſebo. Et primò quidem; *Urbanus VIII.* ad tollendos quoſdam abuſus; qui in cultum; & in uſum Imaginum irrepſerant, diſtrictè inhibuit Conſtitutione (quæ incipit: *Cœleſtis Hieruſalem*, data an. MDCXXX. & Bullario Romano inſerta eſt) ne aliquis cultus deferatur his, qui Beatorum, aut Sanctorum Catalogo ab Eccleſia necdum ſunt adſcripti, & alterâ Conſtitutione, quæ incipit: *Sacro-Sancta Synodus Tridentina*, declarat, *nemini licere ullo loco, vel Eccleſia, ullam ſolitam imaginem ponere, vel ponendam curare, niſi ab Epiſcopo approbata fuerit.* Ibidem etiam vetat; ne quis Imagines Sanctorum ſculpere, aut pingere, vel ſculpi, aut pingi faciat, aut antehàc ſculptas, aut pictas; aut aliàs quomodòlibèt effictas teneat; ſeu publico aſpectui exponat; aut veſtiat cum alio habitu, & forma, quàm in Apoſtolica & Catholica Eccleſia ab antiquo tempore conſuevit, nec etiam cum habitu peculiari alicujus Ordinis Regularis. Præcipit inſuper; *ut Imagines aliter pictæ, vel ſculptæ, ab Eccleſiis, & aliis locis quibuslibet, amoveantur, & deleantur; vel reducantur, & reformentur ad habitum & formam in Eccleſia Catholica, & Apoſtolicâ ab antiquo tempore conſuetam, ut veneratio, & cultus ſic dictus Imaginibus augeatur, & quæ oculis Fidelium ſubjiciuntur, non inordinata, nec inſolita appareant, ſed devotionem pariant & pietatem.* Alium non minùs gravem abuſum, in dierum Feſtorum de præcepto, ut ajunt, obſervationem inductum, extirpavit *Urbanus VIII.* Pontifex Maximus, dum illorum multitudinem abolevit, eo præſertim nomine, quòd ut ipſemet ait in Conſtitutione ſuper hac re an. MDCXLII. datâ, & quæ extat in Bullario Romano, *Clamor pauperum frequens ad ipſum aſcendiſſet, eamdem multitudinem, ob quotidiani victus laboribus ſuis comparandi neceſſitatem, ſibi valdè damnoſam conquerentium, &, quod ſummoperè dolendum eſt, magno animi ſui mœrore didiciſſet, tanta ſæpiùs malignum machinatum inimicum in Sancto, ut ipsâ multitudine non ad ædificationem, & ad laudandum in Eccleſiis Deum populi utantur, ſed ad otia, vanitates & vitia frequenter abuti non formident, ita ut quæ ad glorificandum divinum nomen ſunt primitus inſtituta, temporis decurſu inimicus homo corruperit, & in magnam illius offenſionem, gravemq; jacturam converterit animarum.* Hoc Sanctiſſimum *Urbani VIII.* pro Feſtorum Sanctificatione Statutum cùm, hâc noſtrâ tempeſtate, non eâ, quâ par erat, diligentiâ, ac pietate executioni mandaretur, Sacra Congregatio Epiſcoporum & Regularium, jubente Summo Pontifice *Clemente XI.* qui nuperrimè Clavum univerſæ Eccleſiæ ſapientiſſimè rexit, Epiſtolam Encyclicam, vulgari Italico idiomate exaratam, ad Patriarchas, Archiepiſcopos, & Epiſcopos Italiæ die XVI. menſis Martii an. MDCCIII. ſcripſit, ex qua pauca Latinè reddita, quæ Feſtorum Sancti-

ctificationem ſpectant, hic referam, ut intelligas, quibus pietatis operibus Chriſtiani in diebus Feſtis incumbere debeant. Hæc autem ſunt illius Epiſtolæ Encyclicæ verba: *Secundò vult* (ſeu Summus Pontifex Clemens XI.) *ut Dominatio tua dierum Feſtorum Sanctificationi diligenter invigilet; ſæpius monens populum, tuæ curæ à Deo creditum, quàm gravis Divinæ Majeſtatis irrogetur injuria, dum ſacri dies, illius honori ſpeciali cultu dicati, in operibus, non ſolùm ſervilibus, ſed quod pejus eſt, peccati labe ſordidis, inſumuntur. Satagat igitur ſedulò, ut populus attentè perpendat, opera ſervilia diebus feſtivis probiberi, non ut otio indulgeatur, ſed ut diuturnius tempus & commodum ſuppetat Eccleſias frequentandi, Divina officia, & Verbum Dei audiendi, animas orationibus, Sanctis Sacramentis, aliorumq́; piorum operum exercitatione reficiendi, ac demùm unico, maximique momenti, ſalutis ſcilicet æternæ negotio impenſiùs eudendi. - - - - - Hinc facili negotio perſpicitur, quàm præpoſterus, iniquus ac incongruus ſit, heu minimùm froquens! eorum abuſus, qui dies Feſtos negotiationibus, ludis, aleis, crapulis, profanis amoribus, aliiſque mundanis vanitatibus transfigere non verentur. Quo fit, ut abominabiles in conſpectu Dei evadant dies Feſti, juxta tremendum Prophetæ dictum;* Odi, & projeci feſtivitates veſtras, & non capiam odorem cœtuum veſtrorum. *Quin immò, juſtè ob id genus prophanationes divina provocatur ira ad Bellorum, inundationum, terræ motuum, peſtilentiarumq́; publica flagella vibranda, dicente Domino apud Prophetam Ezechielem* cap. 20. v. 13. *Sabbata mea violaverunt vehementer; dixi ergo, ut effunderem furorem meum ſuper eos, & conſumerem eos.*

D. Placet mihi admodùm hoc ſaluberrimum *Urbani VIII.* pro Feſtorum Sanctificatione Statutum, quod à *Clemente XI.* Pontifice Maximo, ad promovendum gregis ſui ſpirituale bonum jugiter intento, paucis abhinc annis renovatum eſt. Sed, ne à noſtri Colloquii argumento longiùs diſcedamus, pergè, quæſo, ea narrare, quæ ad publicam univerſæ Eccleſiæ, ſuorumque ſubditorum utilitatem præclare in ſuo Pontificatu geſſit *Urbanus VIII.*

M. His, quæ hactenùs adduxi, clariſſimis *Urbani VIII.* Pontificis Maximi Geſtis alia mox addere non pigebit, quæ non ſunt minoris pretii ac momenti. Breviarium Romanum repurgavit Summus ille Pontifex, Sacros Hymnos; & Pontificale Romanum itidem emendavit; Martyrologium Romanum accuratè recognitum atque pulchre caſtigatum, publici juris fecit. Sacram Supellectilem ad Maronitarum Patriarcham miſit. Protonotarium Apoſtolicum ad res geſtas Martyrum conſeribendas inſtituit. A Congi Regibus ſolemne Chriſtianæ obedientiæ Sacramentum excepit, eiq́ue Imperator Æthiopiæ, ad Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ſinum cum ſuis, poſt ejuratos *Dioſcori*, *Eutychetis*, aliosq́ue ab Eccleſia proſcriptos errores, reverſus, ſupplicem ſe ſubjecit, ſuamq́ue obedientiam his verbis declaravit: *Nos ipſos, & univerſum Imperium noſtrum, ante Sanctiſſimi D. N. Urbani Divina providentia Papæ VIII. pedes, Romanæ Eccleſiæ perpetuò ſubjicimus.* Rupellam, urbem & Arcem in Gallia munitiſſimam, atque Hæreticorum Calviniſtarum Sedem, poſtquàm Chriſtianiſſimus Rex *Ludovicus XIII.* in ſuam poteſtatem redegiſſet, illicò *Urbanus VIII.* tam celebrem victoriam ei gratulatus eſt, Deoq́ue acturus gratias ad Sacram *S. Ludovici*, nationis Gallicæ, Ædem publicâ ac frequenti ſupplicatione ſe contulit. Collegium Pontificium Fuldenſe, pro juvenibus nationis Germanicæ pietate & litteris imbuendis, reſtituit, eidemq́ue nationi providere volens, Collegia Viennenſe, & Pragenſe inſtituit. Archi-Gymnaſium Romanum, quod *Sapientiam* vocant, ornatius atque auguſtius reddidit, & Collegium, dictum *Urbanum* de Propaganda Fide, Romæ à fundamentis extruxit. A juſtitiæ propoſito dimoveri neſcius *Urbanus VIII.* Pontifex Maximus, *Carolum*, Ducem Lotharingiæ, excommunicationis majoris fulmine perculit, quòd relictâ propriâ, & legitimâ uxore *Nicolea*, Duciſſâ Lotharingiæ, ad ſecundas nuptias convolâſſet cum *Beatrice à Sancta Cruce*, cauſatus, ſe nullum in primis nuptiis præbuiſſe aſſenſum, licèt ipſe à Sede Apoſtolica ad primum contrahendum matrimonium diſpenſationem obtinuiſſet, & ſimul cum *Nicolea*, conjuge legitimâ, palam, & per multorum annorum intervallum vixiſſet. Sedente *Urbano VIII.* Pontifice Maximo, prodiit in lucem liber editus à *Cornelio Janſenio*, Ipreni Epiſcopo. Hic liber, qui inſcribitur, *Auguſtinus*, & de Auxiliis Divinæ Gratiæ tractat, graves in Belgio, & in Galliis Controverſias excitavit, ad quas componendas *Urbanus VIII.* prædictum *Cornelii Janſenii* librum proſcripſit in Bulla, ſeu Conſtitutione datâ an. MDCLI: quæ incipit: *In eminenti.* Sed quia nonnulli in Belgio hanc Bullam, ſeu Conſtitutionem, vel ſuppoſititiam, vel ſubreptitiam, & malis quorumdam artibus extortam dictitabant, miſit idem Summus Pontifex ad ſuum in Belgio Internuncium ſolemnem Formulam, cui Conſtitutioni Pontificiæ refragantes ſubſcribere obſtringerentur, his conceptis verbis expreſſam: *Nos infra ſcripti ad requiſitionem R. D. Pro-Nuncii Apoſtolici in Belgio declaramus, nec Bullam Sanctiſſimi D. N. Urbani VIII. qua confirmantur Conſtitutiones B. Pii Papæ V. & Gregorii XIII. ac prohibetur Auguſtinus Cornelii Janſenii, olim Iprenſis Epiſcopi, in quo multa ex propoſitionibus à Sede Apoſtolica damnatis continentur, & contra eaſdem damnationes defenduntur, tanquam Romæ legitimè affixam, & publicatam, reverenter recipere, ideoque in omnibus, & per omnia parituros.* Sed de Controverſiis, quæ occaſione libri *Cornelii Janſenii*, Epiſcopi Iprenſis, in Belgio & in Galliis graves tumultus excitârunt, commodiùs ac copioſiùs in proximo Colloquio diſſeremus, ubi data opera agemus de erroribus, Hæreſibus, & Controverſiis, quæ Sæculo XVII. Eccleſiam exagitârunt. Hæc ſunt in ſumma, quæ *Urbanus VIII.* ad publicam univerſæ Eccleſiæ utilitatem ſub in Pontificatu excelsâ mente ſuſcepit, & infractâ animi proſecutione, feliciq́ue exitu confecit. Jam verò alia, quæ idem Summus Pontifex, quem communis Italiæ, & Orbis boni incredibile deſiderium tenebat, ad urbis ornamentum, & augenda ſuorum ſubditorum commoda peregit, ſat ſuperq́ue indicant, & omni tubâ vocaliùs clamant hæ, quæ paſſim in viis urbis Romæ, & in aliis Italiæ civitatibus extant ad perennem memoriam inſculptæ Inſcriptiones, quas hic deſcribere cùm nimis longum eſſet, breviter dicam, *Urbanum VIII.* Pontificem Maximum, pacem Italiæ pro-

turâſſe; urbem Romam ut à peſtilentia, quæ Panormi in Sicilia graſſabatur, immunem redderet, magnis ſumptibus non pepercîſſe; eamdem urbem, ut publicæ ſecuritati proſpiceret, mœnibus cinxiſſe, propugnaculis muniiſſe; Molem Imperatoris *Hadriani*, dictam olim *Æliam*, nunc verò *Arcem S. Angeli*, novis munitionibus adjectis, contra hoſtium aſſultus firmiorem conſtituiſſe; nova horrea, ut uberiùs Annonæ conſuleret, extrui juſſiſſe; Quirinali Palatio ædificia addidiſſe, fontes ad radices montis Pincii, & in Vaticano excitâſſe; Bibliothecam Vaticanam MSS. Codicibus Græcis locupletâſſe; ejuſque partem ornâſſe; Fontem luſtralem *Conſtantini Magni* Imperatoris, vulgò Baptiſterium Lateranenſe, auro, picturis decoraſſe, ejuſque ſolum diverſi generis marmoribus ſtraviſſe; denique, ne in immenſum diffundar, hoc unum addam, *Urbanum VIII.* non ſolùm in urbe Roma, ſed in aliis Italiæ civitatibus æterna reliquiſſe ſuæ munificentiæ monumenta, eumque in agro Bononienſi Arcem munitiſſimam, quam *Urbanum* vocant, ad Pontificiam ditionem defendendam, condidiſſe; Ariminenſem etiam Arcem *Sigiſmundam* olim, nunc *Urbanam* dictam; Anconitanam quoque & Urbevetanam Arces inſtaurâſſe; Centumcellarum Portum refeciſſe, auxiſſe, tutumque reddidiſſe, & in tota, quâ latè patet, Ditione Pontificiâ, populorum commodis verè paternâ dominatione, vigilique curâ jugiter proſpexiſſe. Obiit *Urbanus VIII.* poſt expletos in Pontificatu unum & viginti annos, octo diebus exceptis, die xxix. menſis Julii anni MDCXLIV. ætatis ſuæ LXXVII. & in Baſilica Vaticana ſepultus eſt, ac repoſitus in tumulo, quem ſibi, vivens, Statuis & columnis ornatiſſimum, *Bernino* auctore, extruxerat.

D. Quem in Sede Pontificia Succeſſorem habuit *Urbanus VIII.* de univerſâ Eccleſia tam benè meritus?

M. Poſt obitum *Urbani VIII.* eique Novendialia, ut moris eſt, perſoluta, *Joannes Baptiſta Pamphilius*, Cardinalis Tituli *S. Euſebii*, patriâ Romanus, quondam Auditor Rotæ, & Nuncius Apoſtolicus in Hiſpania, concordi Cardinalium ſtudio ad Summi Pontificatûs apicem provectus eſt die xv. menſis Septembris an. MDCXLIV. annos natus duos ſupra ſeptuaginta, ſumptoque *Innocentii X.* nomine, coronatus eſt die xxix. ejuſdem menſis Archangelo *Michaeli* Sacrâ. Multis, iiſque clariſſimis *Innocentius X.* in Pontificatu præfulſit virtutibus, præcipuè Religionis propagandæ zelo, pietate, conſtantiâ, prudentiâ, & erga pauperes populumque ardentiſſimâ charitate, ut liquidò probant complura, quæ ipſe dedit virtutum illarum ſpecimina, quæ hic breviter referam, exordium ducendo ab his, quæ ad conſervandam illibatam, ac promovendam ubique Fidem Catholicam peregit Pontifex ille Maximus. In primis, evellendis erroribus jugiter intentus *Innocentius Decimus*, libellum quemdam Anonymum, cui titulus erat: *De Magnitudine Eccleſiæ Romanæ, & SS. Petri & Pauli Pontificatu*, diris devovit, eò præſertim nomine, quòd hujuſce malè conſareinati libelli Author omnimodam æqualitatem inter Sanctum *Petrum* & *S. Paulum*, ſine ſubordinatione & ſubjectione *S. Pauli* ad *S. Petrum* in poteſtate ſuprema & regimine univerſalis Eccleſiæ conſtitueret. Hanc de Bicipiti Eccleſia doctrinam *Innocentius X.* hæreticam oeclaravit, eamque, hortante eodem Pontifice, doctiſſimis lucubrationibus profligârunt *Joannes Auguſtinus de Bellis*, Clericus Regularis, *Theophilus Raynaldus*, Societatis Jeſu, *Iſaacus Habertus*, Epiſcopus Vabrenſis in Gallia, *Petrus de Marca*, Archiepiſcopus tum temporis Tholoſanus, poſteà Pariſienſis, & alii. Ad compeſcendos graves tumultus, qui occaſione libri, cui titulus eſt: *Auguſtinus Cornelii Janſenii Iprenſis*, in Gallia & in Belgio exorti fuerant, *Innocentius X.* quinque famoſas propoſitiones ex eo libro excerptas damnavit Conſtitutione Pontificiâ datâ Romæ pridiè Kalendas Junii anni MDCLIII. ut operoſiùs oſtendemus in proximo Colloquio, referendo errores, Hæreſes & Controverſias, quæ Sæculo XVII. originem habuerunt. Hic tantummodò velim diligenter obſerves, Hæreticos noſtri temporis, præſertim *Leidekerium*, in Theſibus; Pſeudo-Miniſtrum *Jurium* in judicio de ſeverioribus & laxioribus methodis, & in libro, cui titulus eſt: *L'Eſprit de Monſieur Arnauld*, ſeu *Domini Arnaldi Ingenium*; necnon *Samuelem Baſnagium* lib. XXVII. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* Cap. VIII. impudentiſſimè aſſerere, *Innocentium X.* & alios, qui ei ſucceſſerunt, Pontifices Romanos, Sanctum *Auguſtinum* per latus *Cornelii Janſenii*, Epiſcopi Iprenſis, petere voluiſſe, & divinam Aquilini illius Præceptoris in materia de Gratia & libero Arbitrio doctrinam, tot Conciliorum Decretis, tot Romanorum Pontificum Sanctionibus, tot Sanctorum Patrum elogiis conſecratam, fuiſſe à nuperis Pontificibus Romanis exploſam, ſugillatam, proſcriptam, atque illius loco ſuffectum eſſe purum putumque Pelaginniſmum. Hanc teterrimam Hæreticorum calumniam falſi convincunt, tum illud vivæ vocis oraculum, Urbi & Orbi notiſſimum, quo *Innocentius X.* qui in librum *Janſenii* tulit Sententiam, conteſtatus eſt, doctrinam *S. Auguſtini* de gratia ſe ipſa efficaci, & Prædeſtinatione gratuita, pro qua in Congregationibus *de Auxiliis divinæ gratiæ*, tanta cum gloria certavit Schola Thomiſtica, à confixis in libro *Janſenii* quinque famoſis propoſitionibus longè latèque diſtare; tum etiam ejuſdem *Innocentii X.* Succeſſorum Pontificia Decreta, quorum primum dedit *Alexander VII.* Pontifex Maximus, ad Facultatem Lovanienſem die VII. menſis Auguſti an. MDCLX. & in eo Doctores ejuſdem Facultatis adhortatur, *ut præclariſſimorum Eccleſiæ Catholicæ Doctorum Auguſtini, & Thomæ Aquinatis inconcuſſa, tutiſſimaq; Dogmata ſemper ſequantur, ac impensè revereri velint.* Hoc autem Pootificium Oraculum *Alexandri VII.* qui immediatus *Innocentii X.* Succeſſor fuit, quique etiam quinque ex libro *Janſenii* depromptas propoſitiones damnavit, eò graviùs haberi debet, quòd eâ tempeſtate iſtæ de doctrina *Janſenii* in Galliis & in Belgio Controverſiæ ebullirent, ac plurimi eſſent, qui dictitarent, Conſtitutionibus, ac Cenſuris ab *Innocentio X.* Pontifice Maximo in librum *Janſenii* latis, doctrinæ & auctoritati Sanctorum *Auguſtini*, & *Thomæ* non nihil fuiſſe detractum. Sed horum, utriuſque Sanctiſſimi Præceptoris doctrinæ auctoritatem elevare ac labefactare molientium, infrunita ora obturavit *Alexander VII.* eiſque ad eamdem calumniam

aut

aut ſtruendam, aut refricandam, laudato illo ad Academiam Lovanienſem *Brevi*, ut ajunt, Apoſtolico, omnem omninò aditum præcluſit. Aliud haud diſſimile Diploma Pontificium ad ejuſdem Facultatis Lovanienſis Doctores die VI. menſis Februarii an. MDCXCIV. dedit *Innocentius XII.* in quo hæc habet: *Apoſtolica vos primum Auctoritate monentes, ut ſublatis contentionibus, ſapientiæ, quæ deſurſum atque pacifica eſt, vacetis; profitentes, ſicut aſſeritis, doctrinam præclariſſimorum Doctorum Auguſtini & Thomæ; quorum ille tanta ſcientia fuit, ut inter Magiſtros optimos, etiam à noſtris Prædeceſſoribus, haberetur, & cujus doctrinam, ſecundùm eorumdem Prædeceſſorum Statuta, Romana ſequitur & ſervat Eccleſia; Alter verò mirâ eruditione eamdem Dei Eccleſiam clarificat, & ſanctâ operatione fœcundat. Hos dum Univerſitas veſtra doctrinæ Duces ſecuta fuerit, ſecurè pugnabit contra hoſtes Orthodoxa Fides in Eccleſiæ gloriam & ædificationem.* Denique, ut cæteros Sæc. XVII. Romanos Pontifices in doctrinæ *S. Auguſtini* commendationem conſpirantes ſilentio prætermittam, *Clemens XI.* qui nuperrimè feliciter rexit Eccleſiam, & Apoſtolicâ ſollicitudine doctrinæ non minùs quàm morum invigilavit puritati, in Decreto dato die XXVIII. Januarii anni MDCCIV. contra infamem libellum, typis clandeſtinis editum, & doctrinam *S. Auguſtini* conviciis, contumeliis & calumniis denigrantem; omnia encomia, quibus alii Summi Pontifices doctrinam *S. Auguſtini* celebrârunt, compendio complexus eſt, dum *Romanorum Pontificum Prædeceſſorum ſuorum, qui* (inquit) *ejuſdem S. Doctoris præcelſam doctrinam magno ſemper in pretio habuerunt, totoq́ue mentis affectu amplexi fuerunt, laudabilibus veſtigiis inhærere volens,* prædictum libellum damnavit *ad minus tanquam impium, blaſphemum, nec non fulgentiſſimo Eccleſiæ Catholicæ luminis S. Auguſtino, quin immò ipſimet Eccleſiæ, atque Apoſtolicæ Sedi injurioſum*, & ut *flammis* aboleretur, juſſit. Quam pœnam jure optimo merebatur Opus iſtud tenebrarum, non aliâ luce dignum, quam quæ illi à Summo Pontifice *Clemente XI.* decreta eſt, accenſo ſcilicet ad infamiam rogo; nec aliâ, quâ verſaretur, manu dignum, niſi ferali & carnificinâ, quâ flammis ultricibus, ad perenne Authoris & aliorum, qui illud in vulgus temerè ſparſerant, dedecus, plaudentibus omnibus bonis, addictum eſt. Hanc brevem digreſſionem non inutilem tibi fore arbitror, ſed potiùs apprimè neceſſariam ad retundendam audaciam noſtri temporis Hæreticorum, quos non pudet aſſerere, doctrinam *S. Auguſtini* de Gratia ſe ipsâ efficaci & Prædeſtinatione gratuitâ ab *Innocentio X.* Pontifice Maximo, aliiſque Succeſſoribus damnatam fuiſſe, & invectum in Eccleſiam Romanam Pelagianiſmum; cùm tamen certiſſimè conſtet, *Innocentium X.* alioſque, qui ei ſucceſſerunt, Romanos Pontifices, avitæ doctrinæ *S. Auguſtini* retinendæ tenaciſſimos, proſcripſiſſe dumtaxat ſiniſtras interpretationes, quibus *Cornelius Janſenius* in ſuo libro Sanctum *Auguſtinum*, obtorto, ut ajunt, collo, pertraxit in ſuos errores, quos doctrinæ Sanctæ *Auguſtini* è diametro oppoſitos, jure merito proſcripſerunt Summi Pontifices, & in quos omni procul dubio non impegiſſet *Janſenius*, ſi *S. Auguſtinum*, abdicatis omnibus præjudiciis, legiſſet, illuſtratus puro lumine Angelico, ſeu doctrinâ imbutus *S. Thomæ Aquinatis*, Doctoris Angelici, quem ipſemet *Janſenius*, volens nolens, Tomo 2. ſui Operis, lib. Proœmialis cap. 22. fidiſſimum fuiſſe Sancti *Auguſtini* interpretem fatetur his verbis: *Quicquid veræ Theologiæ in Scholaſtica S. Thomæ continetur, uſque ad ipſorum Articulorum fundamenta, ex Auguſtino ita mutuatum eſt, ut quemadmodum novum Teſtamentum nihil eſt aliud, niſi vetus revelatum, & Auguſtini doctrina de gratia Dei, nihil præter Fidei principia in ſuas deducta concluſiones; ita S. Thomæ Summa, ubi Theologiam tradit, pro magna parte, nihil ſit aliud, niſi AUGUSTINUS CONTRACTUS, certâq́ue proportione naturalibus principiis alligatus.* Viſne igitur in tot tantiſque tumultibus & Controverſiis de Gratia & libero Arbitrio, quibus etiamnum perſtrepit univerſus Orbis, veram ac genuinam Sancti *Auguſtini* mentem aſſequi? Vis Solem illum citra occœcationis periculum fixis aſpicere obtutibus? ad *Thomam Aquinatem*, Scholæ Angelum, accede, alterum equidem Eccleſiæ Solem, ſed tuarum virium imbecillitati magis attemperatum, & juxta ſaluberrimum Summorum Pontificum conſilium, ab eo ſecutus diſce Sancti *Auguſtini*, Aquilini Doctoris, de Gratia & libero Arbitrio ſententiam, & nullam habeto ſocietatem cum quibuſdam Novatoribus, qui doctrinam ſuam Vaticanis fulminibus obtritam cùm ſentiant, fremunt, indignantur, & phreneticorum in morem clamitant, per *Janſenii* latus *Auguſtinum* peti, divinam illius doctrinam de Gratia & libero arbitrio damnari; Unum ſibi *Auguſtinum* judicem depoſcere, litemque omnem dirimendam eſſe unius arbitrio *Auguſtini*, à cujus tamen doctrina, quam Angelici Doctoris lumine deſtituti, præpoſterè intelligunt, cùm totâ aberrent viâ, in varios abeunt errores, ſive dum de rebus Dogmaticis, ſive dum de Myſtica, aut Morali Theologia ſcribunt.

D. Monitis tuis lubentiſſimè parebo, & doctrinæ Sanctorum *Auguſtini*, & *Thomæ*, de Gratia & libero Arbitrio, velut Sacræ Anchoræ, indivulsè adhærebo, atque erga utrumque Sanctum Doctorem perindè affectus ero, ac Sanctus *Bernardus* in Epiſtola LXXVII. ad *Hugonem de Sancto Victore* doctrinæ *SS. Auguſtini*, & *Ambroſii* ſe addictiſſimum eſſe profitetur his verbis: *Ab his duabus Columnis, crede mihi, difficile avellor. Cum his, inquam, me aut errare, aut ſapere fateor.* Sed tandem ab iſto diverticulo, in quod, occaſione damnationis quinque Propoſitionum *Cornelii Janſenii*, Epiſcopi Iprenſis, ab *Innocentio* X. Pontifice Maximo prolatæ, deflexímus, in viam redeamus; & cætera, ſi placet, quæ in ſuo Pontificatu præclarè geſſit *Innocentius X.* accuratè deſcribe.

M. Zelo Catholicæ Religionis amplificandæ & conſervandæ accenſus *Innocentius Decimus*, Pontifex Maximus, Turcas, Chriſtiani nominis hoſtes, acerrimè inſectatus eſt, & ad eorum infringendas vires Venetis, & Equitibus Melitenſibus, qui cum illis Bellum gerebant, ſuas opes, copias, triremes Pontificias, aliaque id genus militaria ſubſidia ſuppeditavit, & *Uladiſlao*, Poloniæ Regi, bellum in Turcas meditanti, triginta millia aureorum ad inſtruendum bellicum Apparatum ſubminiſtravit, regiumque animum ad tam illuſtre opus aggrediendum promiſſis majoribus erexit. Pacem,

ab urbe,

ab urbe, ubi inſita eſt, *Monaſterienſem* dictam, à *Philippo II.* cum Batavis, & Belgis hæreticis compoſitam, & à *Ferdinando* Imperatore cum Germaniæ & Sueciæ Principibus itidem heterodoxis ſancitam, *Innocentius X.* Pontificio promulgato Edicto reprobavit tanquam Sedi Apoſtolicæ injuriam, & Religioni Catholicæ pernicioſam, eamque nullam & invalidam declaravit, eò quòd inter prædictæ illius pacis conditiones, ad quas Principes Catholici ſolius vi neceſſitatis, metu majoris mali, & ſuarum virium tot annorum bellis exhauſtarum neceſſitate adacti fuerant, multa eſſent, quæ Sacra jura graviſſimè violabant, & Religioni Catholicæ erant maximè infeſta. Eximiæ, quâ præditus erat, pietatis, complura ac publica *Innocentius Decimus* dedit argumenta. Et primò quidem tempore Jubilæi, quod anno MDCL. celebratum eſt, poſtquàm providiſſet vigilantiſſimus ille Pontifex, ut ingens frumenti & vini copia Romam adveheretur, ad alendos innumeros penè exteros, qui eo ſacro anno cœleſtibus ditandi theſauris ad urbem confluere ſolent; poſtquàm etiam pro Epiſcopis & Sacerdotibus non Italis hoſpitium aperiendum curâſſet, & aliud Italis Sacerdotibus pariter adſcripſiſſet; voluit omnibus ſuo exemplo pietatis operibus præire, ſæpiùs Sanctiſſima Templa viſitando, precibus Deo perſolvendis aſſiduè vacando, pauperibus per vias eleemoſynas largâ manu erogando, Xenodochium Sanctiſſimæ Trinitatis aliquando inviſendo, ubi pauperibus, quorum pedes ante abluebat, ad menſam tantâ modeſtiâ & charitate adminiſtrabat, ut his pietatis exemplis permoti omnes Principes Romani, ad alendos peregrinos, vel domos ſuas commodarent, vel pecunias abundè ſufficerent, vel ipſimet pauperibus ad menſam accumbentibus adeò alacres & expediti famularentur, ut priſca pietas, mundo ſeneſcente, Romæ reviviſcere videretur. Secundò, enituit ejuſdem Pontificis *Innocentii X.* pietas, ſive dum ad ſuſtinendas Catholicorum in Hibernia vires contra Hæreticos Anglos, miſit *Joannem Baptiſtam Rinuccinum*, Archiepiſcopum Firmanum, ut illorum inopiam auro & argento ſublevaret, eoſque ad Bellum contra Hæreticos Anglos gerendum animaret; ſive etiam, dum ad Catholicam Angliæ Reginam *Henriettam Borboniam* tranſmiſit per Equitem Dominum *Digbi*, Anglum Catholicum, plura aureorum millia, ut iis ad ſuum ſubſidium, & Catholicorum in Angliæ Regno levamen uteretur. Converſionem Hæreticorum ad Fidem Catholicam tam curæ ac cordi habebat Summus ille Pontifex, ut unâ Fidei amplificatione delectaretur. Hinc illa lætitia, quâ perfuſus ac delibutus incedebat, cùm felicior aliquis de Religione nuncius perferebatur. Hinc illæ lachrymæ, quas præ gaudio non tenuit, dum multorum Germaniæ Principum, & è primaria Nobilitate Virorum felicem & exoptatum ad Eccleſiam reditum audivit, atque ex eis aliquos verbis blandiſſimis excepit ad ſuos pedes, Sacriſque muneribus donavit, ſicut teſtatur ejus Vitæ Author apud noſtrum *Alphonſum Ciaconium* Tomo IV. *De Vitis Romanorum Pontificum.* His præclarè pro Chriſtiani nominis gloria geſtis pauca alia addam, quæ *Innocentii X.* cultum in Deum & in Sanctos æternùm prædicabunt. Templum Vaticanum, ſeu Baſilicam Principis Apoſtolorum, & Baſilicam Lateranenſem inſtauravit & exornavit Summus ille Pontifex. Magnificum & auguſtiſſimum Templum in honorem *S. Agnetis* Virginis & Martyris in Agonali Foro extrui juſſit, ibidemque Fontes duos ab utroque Agonalis Fori capite ſurgentes expolivit, & aquis locupletavit, atque in medio ejuſdem Fori elegantiſſimum alterum Fontem, & omnium tum Veterum, tum recentium magnitudine, & venuſtatem ſuperantem, largo, varioque aquarum labentium curſu divitem, Simulacris, Symbolis, Inſcriptionibus, & Pyramide exornatum, ac exquiſitâ arte à *Laurentio* Equite *Bernino*, Architectorum illius Sæculi Principe, perfectum, immenſâ auri effuſione erexit. Quod ſi his omnibus ea addideris, quæ *Innocentius Decimus* ad augenda publica commoda, ad Capitolii ædificium abſolvendum; ad mœnia urbis Romæ, quæ jam *Urbanus VIII.* inceperat, perficienda; ad populi levamen, pauperumque ſubſidium, eo præſertim tempore, quo populus Romanus propter eluvionem Tyberis ingentibus calamitatibus, & frumenti penuriâ & caritate laborabat; ſi hæc, inquam, & alia id genus, quæ omni præconio digna *Innocentius X.* ſuo in Pontificatu geſſit, his omnibus, quæ hactenùs dixi, addideris, ultrò fateberis, *Innocentium X.* Pontificem Maximum, pietate, Catholicæ Religionis propagandæ zelo, prudentiâ, juſtitiâ, magnificentiâ, & in ſublevandis populi ac pauperum miſeriis ſummâ vigilantiâ, aliiſque egregiis virtutibus præditum fuiſſe. Obiit ille Pontifex Romæ in Quirinali Palatio die VII. Januarii anni MDCLV. ætatis ſuæ anno octogeſimo tertio, cùm Pontificatum geſſiſſet annos decem, menſes tres, dies viginti tres.

D. Quis ad occupandum Thronum Apoſtolicum, ſeu ad regendam univerſam Eccleſiam electus eſt, & in locum *Innocentii X.* Pontificis Maximi ſuffectus?

M. Mortuo *Innocentio Decimo*, eique Novendialibus Exequiis, juxta morem, perſolutis, Cardinales in Conclave ingreſſi, *Vincentium Maculanum*, ab *Urbano VIII.* Cardinalem Tituli *S. Clementis* creatum, Ordinis Prædicatorum, in Romanum Pontificem, ob eximiam ejus pietatem ſummâ cum ingenii dexteritate & eruditione conjunctam, eligendi conſilium inierunt, ſicut teſtantur *Ferdinandus Ughellus* in *Italia Sacra*, & *Alphonſus Ciaconius* in hujus Cardinalis Vita, Tomo IV. *de Vitis Romanorum Pontificum.* At, cùm Cardinalis *Vincentius Maculanus* hanc ſupremam ſibi oblatam dignitatem inauditâ animi magnitudine, & pervicaciſſimâ modeſtiâ ſuſcipere detrectaret, tandem Cardinales, ne diutiùs, quàm par eſſet, electio Pontificis protraheretur, oculos conjecerunt in *Fabium Chiſium*, Cardinalem Tituli Sanctæ *Mariæ de Populo*, eumque Pontificem Maximum renuntiârunt die VII. menſis Aprilis anni MDCLV. dictum in Pontificatu *Alexandrum Septimum.* Maximam tantæ dignitatis rectè adminiſtrandæ ſpem ſtatim concitavit Summus ille Pontifex, qui, dum adhùc Cardinalis eſſet, in ſumma apud omnes, ob res præclarè ubique geſtas, exiſtimatione, & Principibus, apud quos Legationes magnâ cum laude obierat, gratiſſimus erat. Illuſtriora tantùm *Alexandri Septimi* Pontificatûs Acta, hìc, ne longior ſim, deſcribam, eaque ad tria capita, videlicèt

ad

ad Religionis negotia, quæ piè geſſit, ad Urbis ornatum, quem perfecit, & ad ſingulare ſtudium erga Viros Litteratos, quos Summus ille Pontifex immenſis beneficiis cumulavit, paucis verbis revocabo. In primis, ad illibatam Fidem Catholicam conſervandam, novâ Conſtitutione *Alexander VII.* proſcripſit quinque famoſas propoſitiones ex libro *Janſenii* exceptas, Fideique formulam conſcripſit, quam hi, qui ad Epiſcopatum, vel ad aliquam Eccleſiaſticam dignitatem deinceps promoveri debebant, profiteri tenerentur. Secundò, *Chriſtinam*, Suecorum Reginam, ejuratâ Hæreſi Lutheranâ, & jure Sueciæ Regni in *Carolum Guſtavum* translato, Catholicam Fidem amplexam, ad Urbem invitavit, miſſo ad eam *Luca Holſtenio*, Viro doctiſſimo, & Bibliothecæ Vaticanæ Cuſtode, eamque Romam adventantem regio planè honore & apparatu, præmiſſis quatuor Nunciis Apoſtolicis, & duobus Legatis à Latere, excepit in Ædibus Vaticanis. Per plurea annos Romæ inter religioſiſſimæ pietatis exercitia vixit *Chriſtina* Suecorum Regina, cui *Alexandra* nomen impoſuit *Alexander Septimus*, dùm eam Sacro Confirmationis oleo inunxit, ibidèmque annos nata ſexaginta trea obiit, ſedente *Innocentio XI.* anno MDCLXXXIX. & ſepulta eſt in Baſilica Vaticana, ubi legitur hæc Inſcriptio: *Chriſtina Alexandra, Gothorum, Suecorum, Wandalorum Regina, Hæreſi abjurata, terrenoque Regno ob cæleſte abdicato, moritur Romæ anno* 1689. *die* 19. *Aprilis, orta anno* 1626. *die* 18. *Decembris.* Nec ſolùm *Chriſtinam*, Suecorum Reginam, ab hæreſi ad Catholicam Fidem converſam, opibus, & conſiliis juvit *Alexander VII.* ſed etiam profuſâ liberalitate aliis Principibus Chriſtianis, contra Orthodoxæ Fidei hoſtes pugnantibus, pecuniam, copias & Claſſes ſubminiſtravit, præſertim *Carolo Emmanueli*, Duci Sabaudiæ, adverſus hæreticos in Alpinarum Vallium accolas bellum gerenti; Regi Poloniæ, armis hæreticorum Suecorum penè oppreſſo; Regi Hungariæ, Turcarum impetus ægrè ſuſtinenti; Catholicis Helvetiorum Pagis, quos vocant *Cantones*, qui ab aliis hæreticis Helvetiorum Pagis continuò vexabantur; nec non Sereniſſimæ Reipublicæ Venetæ, quam diuturno cum Turcis Bello implicatam, tantæque illius ſuſtinendæ moli imparem, ingentibus copiis cum Claſſibus & pecuniis miſſis, erexit afflictam, & ad inſtaurandum adverſus Barbaros bellum animavit. Quæ opportuna Pontificia liberalitas in cauſa fuit, cur eadem Reſpublica Veneta votis *Alexandri VII.* de ſe tam benè meriti, maximâ obſequii ſignificatione ſubſcripſerit, & in Statum Venetum revocaverit, atque in priſtinum locum Anno MDCLVII. reſtituerit Jeſuitas, qui, ſicut ſuperiùs obſervavimus, ab exorto inter *Paulum V.* Pontificem Maximum, & Rempublicam Venetam memorabili illo diſſidio, quo *Paulus V.* violatæ Immunitatis Eccleſiaſticæ nomine, eidem Reipublicæ Sacris interdixit, à totâ Venetorum Ditione erant proſcripti ac extorres, altèque ſedebat animo Senatoribus eos nunquàm recipere, ac ſevero jam promulgato Edicto ab omni ſpe reditus excludere; ſed hoc Decretum, magnâ licèt ſuffragiorum conſenſione editum, Reſpublica Veneta, Votis *Alexandri VII.* Pontificis Maximi annuens, refixit, & (quod ſuperiores Pontifices magno ſæpè conatu, ſed fruſtrà ſemper, tentaverant) excepit in tota Ditione Veneta Jeſuitas tam ſplendidè, ut jam de exilio conqueri minimè poſſint. Hæc ſunt majoris momenti negotia, quæ pro tuendâ & amplificandâ Catholicâ Religione ſuo in Pontificatu geſſit *Alexander Septimus.* Jàm verò, quæ ad Urbis Romæ ornatum, ad reſtaurandas Eccleſias, ad publicam populi ſalutem, pacem & annonæ abundantiam attinent, innumera ab eo Pontifice collata extant beneficia, quorum nonnulla hìc inferere ſufficiet. Urbi, magnâ annonæ penuriâ laboranti, ſuccurrit ingenti frumenti copiâ à Batavis usquè immani pretio convectâ, & peſtem in eadem Romana Urbe graſſantem profligavit divinis & humanis imploratis præſidiis, Urbemque ſervavit leviſſimo accepto damno. *Pantheon*, clariſſimum veteris Romæ Templum, inſigni Porticu, & raræ magnitudinis Columnis anteà ſemiſepultis, nunc in lucem productis, exornavit, deterſo à ſordibus, & à tabernis rerum venalium Foro illi adjuncto. *S. Petri* Cathedram, à duobus Græcæ, & totidèm Latinæ Eccleſiæ Doctoribus fultam, opus ex ære, molis magnitudine mirandum, in apſide Templi Vaticani conſtituit. Centumcellarum portum, temporis & maris injuriis labefactatum, inſtauravit, atque conſtabilivit. Sacras Ædes *B. Mariæ de Populo, B. Mariæ de Pace*, aliasque complures exornavit, & ad excitandam ergà Sanctos Fidelium pietatem, *B. Thomam de Villanova*, Hiſpanum, Archiepiſcopum Valentinum, Ordinis Eremitarum *S. Auguſtini*, & *B. Franciſcum Saleſium* Epiſcopum Genevenſem in Sanctorum Canonem retulit. Denique, quanto affectu *Alexander VII.* Pontifex Maximus Viros ſui temporis litteratos complecteretur, probant illi frequentes ac jucundiſſimi congreſſus, quos habebat cum clariſſimis & in omni tùm ſacra, tùm prophana antiquitate apprimè doctis hominibus, *Luca Holſtenio, Leone Allatio, Sfortia Palavicino, Joanne Bona*, & aliis, quorum conſuetudine, & familiaribus colloquiis impensè delectabatur, de re litteraria ſermonem cum ipſis conferens, ſed potiſſimùm de Sacra & Eccleſiaſtica Hiſtoria, Veteriſque Eccleſiæ Diſciplinâ, quam paulatim inſtaurare, ſi per temporum difficultatem licuiſſet, maximoperè cupiebat, bonisque litteris, quas à Veteris Latii gloriâ excidiſſe intelligebat, priſtinum reſtituere ſplendorem. Hæc ſeriò meditatus Summus ille Pontifex, eaque executioni mandare volens, Archigymnaſium Romanum à *Leone X.* inſtitutum, toto ambitu perfecit, ejus Bibliothecam omnis generis libris luculenter inſtructam, ampliſſimâ aulâ, ac thecis magnificè inſtructis, publicæ commoditati aperuit, eique addidit impreſſorum librorum Bibliothecam Urbinatium Ducum, quæ Urbaniæ inter tineas, & blattas ſordida jacebat. Bibliothecæ etiam Vaticanæ aliam celeberrimam adjunxit eorundem Urbinatium Ducum Bibliothecam, magnâ omnis generis manuſcriptorum copiâ refertiſſimam, in quorum manuſcriptorum Codicum lectione ita verſatus erat Summus Pontifex, ut nulli eſſent tam barbaro & exoleto caractere exarati, quos ſtatim non penetraret, non aſſequeretur, & ex his plura ad illuſtrandam obſcuriorum temporum eruditionem magnâ cum volu-

ptate colligeret. Decreverat idem Romanus Pontifex (ſicut teſtatur ejus Vitæ Scriptor apud noſtrum *Alphonſum Ciaconium* Tomo IV. *De Vitis Romanorum Pontificum*) Romæ inſtituere Collegium virorum omnigenæ litteraturæ eruditione præſtantium, quique famâ & ingeniô clari ex omnibus Chriſtiani Orbis Provinciis ſeligerentur, & in tutandis Fidei Dogmatibus, retundendisque calamo Sedis Apoſtolicæ hoſtibus, operam, ſtudiumque collocarent. Sed, ne huic præclariſſimo operi manum admoveret Pontifex, impedivit exortum Romæ anno MDCLXII. intempeſtivum diſſidium, cujus originem ac finem hic paucis aperire non abs re erit. Turmæ Corſicæ, ad cuſtodiam Summi Pontificis, tum temporis deſtinatæ, obſeſſo Palatio Farneſio, in quo Dux *Crequius*, Regis Galliæ *Ludovici XIV.* Legatus, diverſabatur, plura contra jus gentium hoſtilitèr fecerunt, in Legati uxoris currum catapultas diſploſerunt, unum ex ejus Ephebis, ſeu pueris honorariis, occiderunt, feneſtras Palatii turpiter fregerunt, & alias id genus contumelias perſonæ Legati irrogarunt. Huic injuriæ Legato Regis Chriſtianiſſimi illatæ, quæ funeſta mala & incommoda ſecum trahere poterat, factum eſt ſatis. Summus quippè Pontifex *Alexander Septimus* die XII. menſis Februarii anni MDCLXIV. Piſis cum Rege Chriſtianisſimo pactum pepigit, eique pollicitus eſt primò, Cardinalem Patronum in Gallias à ſe miſſum iri, qui Corſarum militum crimen à Pontifice amoliretur, palàmque declararet, neque Pontificem, neque ex ejus Familiâ quemquam audacis hujus facinoris participem fuiſſe. Secundò, Gentem Corſicam incapacem fore renunciandam, quæ Summo Pontifici inſerviret. Denique, pyramidi ex regione ſtationis militum Corſarum extollendæ proſcriptionis ipſorum Decretum inciſum iri. His pactis conditionibus acquievit Rex Chriſtianisſimus *Ludovicus XIV.* easque ſummâ Fide executioni mandavit *Alexander VII.* Pontifex Maximus. At, poſtea, ſeu anno MDCLXVII. flagitante *Clemente IX.* ſucceſſore *Alexandri VII.* permiſit Rex Galliæ *Ludovicus XIV.* ut hæc Pyremis, Genti Corſicæ infamis, ſubverteretur ac ſolo æquaretur. Sic *Alexander VII.* grave periculum, quod ex eo diſſidio timebatur, prudentisſimè avertit, & in illa Gallici motus procellâ oſtendit animum verè magnum, & erectum, qui nullâ fortunæ injuriâ, nullis tempeſtatum fluctibus debilitari poterat, nedùm frangi. Obiit Optimus ille Pontifex die XXII. Menſis Maji Anni MDCLXVII. ejusque in Pontificatu præclarè geſta elegantisſimâ funebri oratione in ejus Exequiis habitâ laudavit *Auguſtinus Favoritus*, politioris literaturæ eximius, inter cæteros ſui Sæculi, cultor.

D. *Clementem IX.* in Sede Pontificia *Alexandro VII.* ſucceſſiſſe mox obiter inſinuaſti, ſed nunc de ejus patriâ, genere, dotibus, quibus potisſimùm in Pontificatu excelluit, & de rebus ab ipſo in univerſæ regimine Eccleſiæ præclare, laudabilitérque geſtis, neceſſe eſt, ut continenti ordine paululùm diſſeramus.

M. Poſt ſolemnes *Alexandro VII.* perſolutas Exequias, Cardinalibus Comitia Vaticana ingresſis non diù de novo eligendo Romano Pontifice deliberandum fuit. Adeò enim ſpectatâ in pluribus arduis negotiis virtute, & regia animi celſitudine ſibi Sacri Collegii voluntatem, & Regum gratiam conciliaverat *Julius Roſpiglioſius*, patria Piſtorienſis, ex nobiliſſimâ Roſpiglioſiorum ejusdem Urbis Familiâ oriundus, & Cardinalis Presbyter *S. Sixti* ab *Alexandro VII.* creatus, ut die vigeſimâ menſis Junii Anni MDCLXVII. unanimi ſuffragiorum conſenſione electus fuerit Pontifex Maximus, qui die XXVI. ejusdem menſis in Baſilica Vaticana coronatus voluit appellari *Clementis* nomine, quod placidis ejus moribus, & exprimendæ nativæ mitisſimi ejus ingenii indoli perquàm appoſitè congruebat. In Sede Sancti Petri conſtitutus *Clemens IX.* pietatis operibus ſe ſuosque mores Fidelibus probavit, eorum Confeſſiones publicè aliquandò in Baſilica Vaticana ſedens in Tribunali Pœnitentiæ excipiebat, Noſocomia ſæpiſſimè inviſebat; ægrotis plerumque miniſtrabat, duodecim pauperes ex his, qui Religionis ergò Romam peregrini accedebant, ſingulis diebus in Palatio Apoſtolico reficiebat, eisque tantâ cum pietate, eoque Chriſtianæ humilitatis ſtudio inſerviebat, ut nonnulli hæretici, Pontificiæ hujus charitatis, quam nonniſi è verâ Chriſti diſciplinâ prodire poſſe intelligebant, teſtes oculati, Hæreſim ejurarint, depoſuerintque errorem, quem cum lacte ſuxerant, ſibi propinatum à parentibus atque nefariæ Sectæ Magiſtris, qui Romanum Pontificem, ceu Virum ſuperbiâ & arrogantiâ turgidum, tetris coloribus depingere ſolent, quò Sedi Apoſtolicæ apud Sectæ ſuæ homines odium conflare poſſint, &, ſolo prolato Pontificis Romani nomine, magnus ſtatim occupet puerorum mentes ac pectora terror. Tot inter curas, quibus ſuo in Pontificatu *Clemens IX.* implicitus fuit, in hanc unam præſertim incubuit, ut, revocatis ad pacem Chriſtianorum Principum animis, Turcarum potentiam, quæ de funeſtis eorumdem Principum bellis quotidiè creſcebat, & vires acquirebat eundo, eliderer, ac, ſi fieri poſſet, omninò profligaret. Bello Cretenſi attritis Venetorum opibus, & Turcis elatis Victoriis jam penè totam Cretem Inſulam invadentibus, neceſſarium eſſe duxit Summus Pontifex, omnes Chriſtianos Europæ Principes ad Sacrum Bellum ſollicitare, ut ejus vocibus, quaſi claſſico quodam excitati, periclitanti Inſulæ Cretæ ſuppetias ferrent, arma contra Turcas ſtringerent, atque commune periculum Chriſtianorum cervicibus impendens feliciter propulſarent. Magnæ quidem in executione ſuſcepti hujusce negotii difficultates ſuperandæ occurrebant, præſertim cùm Rex Chriſtianiſſimus *Ludovicus XIV.* cujus præcipuè ope omnis tuendæ Inſulæ Cretæ ſpes nitebatur, Bellum tum temporis in Belgio cum Hiſpaniarum Rege, eo felici armorum exitu agerer, ut vix credi poſſet, eum ad pacis ſtudia adductum iri, victriciaque ſua arma in his rerum circumſtantiis converſurum, cum evidenti periculo prodendæ ſalutis plurimorum Gallicæ ſuæ gentis, vel ſaltem evertendi commercia, quæ Galli Mercatores, magno cum Gallici Regni compendio, in Turcarum Ditione inſtituerant. Hanc tamen difficultatem facili negotio perrupit ac ſuperavit *Clemens IX.* Pontifex Maximus, miſſoque *Jacobo Roſpiglioſio* Cardinali, Nepote ſuo, ad *Ludovicum XIV.* Galliarum Regem,

ita

ſa ad componendam pacem ejus animum flexit, ut Chriſtianiſſimus ille Rex, non tam in medio Belli, quàm victoriarum ſuarum curſu, ſtatùm Summo Pontifici per Litteras ſignificarit, ſe ejus officiis, vehementi deſiderio, atque ferventibus abhortationibus obſecutum etma inhibuiſſe, ut de ineundâ pace agi poſſet. Quin etiam, dùm alii Principes Chriſtiani copias undique magnis ſumptibus conſcriberent, & militaria ſubſidia ad defenſionem Urbis Candiæ in Inſula Cretâ à Turcis obſeſſæ certatim ſuppeditarent, oſtendit Rex *Ludovicus XIV.* nihil ſuo altiùs infixum eſſe animo, quàm ut Chriſtiana Religio ubique floreret ac coleretur. Confeſtim ſiquidem juſſit Duci *Navalleo*, Franciæ Mareſcallo, ut ſeptem hominum millia in Candiam duceret, & Duci *Belfortio*, rei maritimæ Franciæ Præfecto, ut bis auxiliaribus militibus ferret ſubſidium. Galli feliciter Candiam appulſi, & in eam à Turcis obſeſſam ingreſſi, ſtrenuè pro ejus liberatione pugnarunt, factâque in Barbaros eruptione, decertante Duce *Belfortio* in prima militum acie, quos Galli, *les Enfans perdus*, ſeu filios perditos, vocant, duo propugnacula, & aggeres, quos Turcæ ad ſui tuitionem excitaverant, magnis animis occuparunt, ac ſolo æquarunt. At, dùm acriùs inſiſtunt, contigit inopinato caſu, ut eadus pulveris tormentarii accenſus longè latèque omnia vaſtaverit, quod quidem Gallos tanto terrore percolit, ut ſolum ſuffoſſis cuniculis penitùs excuſſum iri putantes, pedem retraxerint, quâ in fuga ingentem cladem à Turcis acceperunt, & in eâ occiſus eſt fortiſſimus Heros Dux *Belfortius*, Mars Gallicus, Turcarum terror, moderatione, ſapientiâ, firmitate animi, pietatis, & Catholicæ Religionis ſtudio, aliiſque egregiis dotibus inſtructus. Tandèm Candiæ Civitas, poſt quinquaginta duas hoſtium impreſſiones fractas ac propulſatas, poſt trium annorum, menſium trium & ſex dierum obſidionem, ſeſe Turcis, cum ſummo mœrore *Clementis IX.* Pontificis Maximi, qui ad prædictam Urbem à Barbarorum obſidione liberandam nihil intentatum reliquerat, conſtitutis hinc indè, Venetos videlicèt inter & Turcas, æquis ac honeſtis pacis conditionibus, deditione permiſit. Hanc inclytam Regis Chriſtianiſſimi, Gallorumque militum in oppugnando communi Chriſtianæ Religionis hoſte virtutem non abſque mercede reliquit *Clemens IX.* Pontifex Maximus. Galliarum quippè Ragnum ut ſibi arctiùs devinciret, altiſſimâ, diùque exoptatâ pace illud beavit, dùm quatuor Eccleſiæ Gallicanæ Epiſcopos, Alectenſem, Apamienſem, Andegavenſem, & Bellovacenſem, qui Formulæ, aliquot jam abhinc annis ab *Alexandro VII.* in Cauſa *Janſenii* editæ, ſubſcribere detrectabant, indèque per totum Regnum graviſſima diſſidia fervebant, authoritate ſuâ flexit, ad Sedis Apoſtolicæ obſequium libenter traduxit, ſicque pacem in Eccleſiam Gallicanam poſtliminiò revocavit. Quâ de re *Cæſar d'Eſtrees*, Epiſcopus Laudunenſis, Gratulatorias Litteras die 22. menſis Septembris anni 1668. ad Summum Pontificem ſcripſit, in quibus hæc habet: *Firmata armis, opibuſque Candia, pacata Europa, reſtitutis apud Luſitanos Epiſcopis, aut propemodùm reſtituendis, nihil unquam majus adjici poterat, aut ſplendidius, quam Eccleſiæ Gallicanæ tranquillitas . . . . . Abſolvis tandem magnum illud opus, Beatiſſime Pater, nova nec non ſincera ſubſcriptione aliis Epiſcopis conſentiunt illuſtriſſimi Alectenſis, Apamienſis, Andegavenſis, & Bellovacenſis, à quibus in ſubſcribenda Fidei formula aliquatenus receſſerant. . . Verùm de eventu tam fauſto atque felici gratulationem, non tam illorum quatuor Epiſcoporum pietati, atque obſequio, aut laboribus utcumque noſtris, quibus negotium illud adjuvimus, illuſtriſſimus Epiſcopus Catalaunenſis, & ego, quam Beatitudinis veſtræ ſummæ prudentiæ, atque eximiæ benignitati, deberi exiſtimavimus. Sed animos omnium ſpectatiſſimæ atque ſuaviſſimæ virtutes tuæ ita devinciunt, ut durum, ac difficile nihil appareat, quod Beatitudini veſtræ gratum, acceptumque futurum eſt, &c.*

Multa hìc de induſtriâ ſilentio prætermitto, quæ *Clement IX.* Pontifex Maximus tùm Romæ, tùm foris præclarè geſſit, quia accuratiorem hiſtoriam ſtylumque deſiderant. Addam dumtaxat, optimum illum Pontificem albo Beatorum adſcripſiſſe *Roſam*, ſpectatæ Sanctimoniæ Ordinis *S. Dominici* Virginem Limenſem, & in Sanctorum numerum eetuliſſe *Petrum de Alcantara* Ordinis Minorum *S. Franciſci*, & *Magdalenam de Pazzis* Florentinam, Ordinis Carmelitarum, eximiâ pietate, abſtinentiâ, & miraculorum gloriâ præfulgentes. Obiit *Clemens IX.* die nonâ Decembris anni MDCLXIX. eumque *Auguſtinus Favoritus* laudavit in funere, quod Sacrum Cardinalium Collegium per novem dies, ut moris eſt, celebravit in Baſilica Vaticana. Noluerat quidem *Clemens IX.* dùm viveret, humanæ gloriæ contemptor, ut ſibi mortuo ullum honorificum erigeretur monumentum; at *Clemens X.* ejus in Pontificatu Succeſſor, publico voto conſulere, & eximias Deceſſoris ſui dotes æternæ poſterorum memoriæ conſecrare volens, excitavit in Baſilica Liberianâ, ſeu *S. Mariæ Majoris*, magnificum ſepulchrum cum Statua *Clementis IX.* & Inſcriptione, quæ Sanctiſſimi illius Pontificis ardentem Fidei zelum, egregiam ergà omnes beneficentiam & charitatem, quam de re Chriſtianâ optimè merendo, multis ac luculentis argumentis teſtatam reliquit, æternùm commendabit.

D. Quò propiùs ad ætatem noſtram in deſcribendis præclaris Romanorum Pontificum Geſtis accedimus, eò clariùs detego malas artes hujus temporis Hæreticorum, qui in Romanos Pontifices mucronem linguæ acuentes, & immani odio perciti, convicia jaciunt, ac Petram illam, ſuper quam CHRISTI Eccleſia eſt ædificata, contumeliis feriunt, ſimiles Veſpæ, quæ (ut nuperrimè legebam apud *S. Epiphanium* in lib. de *Hæreſibus*, Hæreſi quadrageſimâ quartâ) *Si quis virga perſcrutetur ipſius latebras, aut eidum deſtruat, aut favum ligno pungat; exit indignata ipſa horrenda quidèm, verùm debilis Veſpa, & ſi invenerit petram, aut lignum, præ ira, qua excanduit, cum ſtridore inſtat, & impetit, ac ferit: petram quidem nihil lædit, nec lignum, immò nec hominem etiamſi momorderit, niſi quòd modicum dolorem inducit: verùm aculeum amittit, & ſic perit; petra verò nulla injuria afficitur.* Sic hæretici noſtri temporis ægrè admodùm ferentes, quòd Romani Pontifices nidos errorum, quos diſſeminant, diſſuerint, everterint, deſtruxerint, in furorem acti è latebris ſuis,

ſuie, Veſparum inſtar, erumpunt, excandeſcunt, ſtridént, impetunt, ſummos Pontifices contumeliis pungunt, ac linguæ eculeo Petram illam, ſupra quam CHRISTUS fundavit Eccleſiam ſuam, nullis ventorum turbinibus, nullis undarum inſultibus ceſſuram, feriunt; ſed cùm huic Petræ nihil ſuis aculeis nocere poſſint, ſibi ad illam genuinum frengunt, & æternam mortem acceſſunt. Sed miſſis Hæreticis, Sedis Apoſtolicæ infenſiſſimis hoſtibus, proſequamus, ſi placet, Hiſtoriam eliorum Romanorum Pontificum, qui Sæculo Eccleſiæ decimo ſeptimo Sedem Romanam tenuerunt.

M. Poſt ventilata per menſes fere quinque poſt obitum *Clementis IX.* in Conclavi Vaticano de eligendo Romano Pontifice Conſilia, tandem à Purpuratis Patribus in Summum Pontificem die XXIX. menſis Aprilis an. MDCLXX. electus eſt *Æmilius Alterius* ex illuſtriſſima *Alteriorum* Romanâ Familiâ oriundus, qui, licèt per multa Curiæ officia diuturno tempore & ſummâ cum laude exercitus, præ ſingulari tamen, ac rarâ modeſtia, eligentium plauſibus, & totius populi acclamationibus quaſi indignatus, ſupremam hanc ſibi oblatam dignitatem tam obſtinato animo ſuſcipere detrectavit, ut precibus, monitis, & totius Sacri Cardinalium Collegii adhortationibus, & tantùm non increpationibus, vix denique victum ſe dederit, celleritque, poſtquàm excuſationibus infirmæ valetudinis, & ætatis octogenariæ planctu fruſtrà Pontificatum à ſe amoliri tentaſſet. *Clemens X.* dici voluit, & coronatus eſt die XI. menſis Maji ejuſdem anni MDCLXX. Quinque Beatorum Apotheoſi, quos ſolemni ritu Sanctorum numero adſcripſit, Pontificatum ſuum auſpicari voluit *Clemens X.* Hi autem fuêre *B. Cajetanus*, Clericorum Regularium Fundator, *Philippus Benitius*, Ordinis Servorum Beatæ Virginis, *Franciſcus Borgia*, Societatis Jeſu, *Ludovicus Bertrandus*, Ordinis FF. Prædicatorum, & *Roſa* Limenſis, Sacra Tertii Ordinis *S. Dominici* Virgo. *Pium V.* Pontificem Maximum, & *Margaritam*, Reginam Scotiæ, Beatorum Catologo accenſuit. Jubilæum anno MDCLXXV. celebravit, eo majori populorum ex omnibus Provinciis, Deo hec in peregrinatione litandi cauſâ, Romam ſeſe conferentium, pietate & veneratione, quòd hæc ſacra peragi nonniſi recurrente anno vigeſimo quinto ſoleant. Auxit eodem anno idem Pontifex pietatem fidelium, dum ſacros honores decrevit ac deferendos ſanxit novemdecim Martyribus, ex paſſionis loco dictis *Gorcomienſibus*, qui è variis Cleri tum Sæcularis, tùm Regularis Ordinibus Sæculo decimo ſexto pro aſſerenda reali Corporis Chriſti in Eucharistia præſentiâ, ac Romani Pontificis Primatu ab hæreticis Calvinianis in Belgio capti, & crudeliſſimis vexati ſuppliciis mortem glorioſè oppetierunt. Ætate quantumvis gravis eſſet *Clemens X.* Pontifex Maximus, omnibus tamen ſuppetias laturus promptiſſimè accurrebat. Omnia prævidebat prudens, providebat juſtus, opes profundebat liberalis ergà omnes, exceptis tamen ſuis nepotibus, quorum familiam bonis Eccleſiæ locupletare noluit. Polonis, quos Turcæ ad graves anguſtias redigebant, eorumque Provincias miſerè depopulabantur, ampliſſima ſubſidia ſuppeditavit. Baſilicam Liberianam, ſeu Eccleſiam *S. Mariæ Majoris* perfecit. Denique *Ludovicam* proneptem ſuam in matrimonio collocavit cum *Dominico Urſino*, Gravinæ Duce, & fratre germano Eminentiſſimi *Vincentii Mariæ Urſini*, Ordinis FF. Prædicatorum Cardinalis, & Archiepiſcopi Beneventani, qui, ſolo impulſus Religionis amore, Ducatum, qui jure primogenituræ ad ipſum pertinebat, abdicavit, fratrique ſuo ceſſit, & ſicut, dùm eſſet in Familiæ Dominicanæ Clauſtris, à quibus ægerrimè evulſus eſt, Regularibus fuit norma vivendi, ità nunc Archiepiſcopali dignitate decoratus, Clerum Sæcularem exempli lege, frequenti Synodorum celebratione reformat, & pabulo ſacræ doctrinæ, quâ mirè fulget, gregem ſibi à Deo creditum quà concionibus, quà libris editis ad pietatem & eruditionem informat, omnique officiorum ac beneficiorum genere ſibi arctiſſimè devincit. Sub Pontificatu *Clementis X.* hoc eſt, die XXVII. menſis Septembris anni MDCLXXII. *Joſephus Borri*, Medicus Italus, qui ſe *CHRISTUM*, ſeu Meſſiam eſſe inſulsè prædicens, aliosque per Italiam, Germaniam, & Bataviam diſſeminans abſurdiſſimos errores, ſcabiem ſuam nonnullis affricuerat; captus in Germania, ac juſſu *Leopoldi* Imperatoris *Clementi X.* Pontifici Maximo traditus, ſolemni execratione deliria ſua in Eccleſiâ *S. Mariæ* ſuper Minervam, apud FF. Prædicatores ejuravit, & ad ſanam mentem reſipuit, ſicut fidem facit *Dominicus Bernini*, teſtis oculatus, qui ſinceram ejus converſionem ex colloquiis, quæ cum ipſo habuit, perſpectam ſe habuiſſe aſſerit Tomo IV. *Hiſtoriæ* ſuæ *Hæreſum* in Pontificatu *Clementis X.* pag. mihi 681. Tot rebus in rem Eccleſiæ ſummâ cum laude geſtis toto Orbe clariſſimus *Clemens X.* Pontifex Maximus, obiit die XXII. menſis Julii Anni MDCLXXVI. ætatis ſuæ LXXXVI. Pontificatus anno ſeptimo. Laudatus eſt in funere ab Abbate *Malagonello*, & ſepultus in Baſilica Vaticana. In locum extincti *Clementis X.* Cardinales die XXI. menſis Septembris, *S. Matthæi* Evangeliſtæ Sacrâ, communibus ſuffragiis, ac nemine diſcrepante, ſuffecerunt *Benedictum Odeſcalchum*, qui *Innocentius Undecimus* dici voluit, ut grati memoriam renovaret *Innocentii X.* à quo fuerat in ſacrum Cardinalium Collegium cooptatus.

D. Ad ſolum *Innocentii XI.* nomen cor meum præ gaudio ſubſaltare ſentio. Sic enim à teneris annis Summum hunc Pontificem eâ veneratione proſecutus ſum, ut ampliſſimis monumentis vellem ejus conſecrare memoriam. In deſcribendis itaque eximiis illius dotibus, quæ omnium ſermone celebrantur, paululùm hìc immorari debemus.

M. *Innocentius XI.* dictus anteà *Benedictus Odeſchalchus*, natione Lombardus, patriâ Novocomienſis fuit. Omnium Cardinalium Votis, ut mox diximus, electus in Pontificem, ſolus ipſe ambiguus hæſit, & coram Deo provolutus, lacrymisque perfuſus, eum obnixè rogavit, ut huic electioni non conſentiret. Agnoſcens tandem, ſe in his turbulentiſſimis Eccleſiæ temporibus ad id muneris divino conſilio eſſe vocatum, acquievit, & Pontificatum ſummâ cum omnium gratulatione ſuſcepit. Emicabant in ejus vultu, totoque corporis habitu innata, non adſcititia modeſtia; ingenita, non affectata gravitas; caſtigata, non fluxa humanitas; temperata, non exaſpe-

exaſperata majeſtas; non fucata, ſed gratiâ condita morum ſuavitas, cum inflexibili tamen vitia puniendi, & unicuique jus reddendi voluntate conjuncta. Infinitus profectò eſſem, ſi omnia, quæ *Innocentius XI.* præclarè in ſuo Pontificatu geſſit, in præſentia percenſere vellem. Nonnulla ex innumeris delibabo, ex quibus liquidò conſtabit, Summum hunc Pontificem paucos ex tot ſuis in Sede Romana Deceſſoribus nactum eſſe pares, ſive morum pietate & innocentiâ, ſive conſtanti & invicto Eccleſiaſticæ diſciplinæ zelo, ſive denique rerum omnium Sæcularium contemptu, quo Eccleſiæ opes non ad ſuos affines & conſanguineos ditandos, ſed ad juvandos Catholicos Principes, qui contra Turcas bellum gerebant, liberalitèr profudit. In primis, *Innocentius XI.* ſub initium Pontificatus ſui Cardinalem *Cibo*, eximiæ virtutis, & maximæ in tractandis rebus peritiæ Virum, primum in agendis negotiis Adminiſtrum ſibi aſcivit, omneſque ſuas curas ac cogitationes contulit ad tollendos ſerpentes abuſus, ad reſtaurandam Eccleſiæ Diſciplinam, & illibatam conſervandam Doctrinæ Moralis Chriſtianæ puritatem. Aulam reformavit, antiquum ritum in ſacris peragendis reſtituit. Prophanatores Templi ſeveris legibus coërcuit, eoſque exilio mulctavit. Fœminis diſtrictè prohibuit, ne pectore nudo, expanſiſve mamillis Eccleſiam ingrederentur. Monaſtici Inſtituti vindex & amator, Regulares, ad laxiorem diſciplinam prolapſos, revocavit ad ſeveriorem legum obſervationem. Canones Concilii Oecumenici Tridentini de vita & honeſtate Clericorum, de collatione Beneficiorum, & de aliis id genus, Diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantibus, executioni mandari juſſit, eorumque obſervationi ſedulò invigilavit. Doctrinam Chriſtianam edixit juvenes edoceri, & Concionatoribus mandavit, ut ex Suggeſtu, relictis illis, ingenioſis quidem, ſed ſterilibus & planè infructuoſis conceptibus, Populum Romanum ad promptam morum emendationem, ad ſinceram, & non fucatam cordis converſionem, ad jugem mandatorum Dei obſervationem, ad conſtantem & ex contrito corde profectam peccatorum pœnitentiam agendam totis ingenii & eloquentiæ viribus excitarent. Tàm pium, quod in animo *Innocentii XI.* Pontificis Maximi altè inſidebat, propoſitum priſcam reſtituendi pietatem, animos Epiſcoporum Galliæ in eam ſpem erexit, fore ut Summus ille Pontifex nonnullos errores, à quibusdam Scriptoribus per Galliam ſparſos, qui Moralis Chriſtianæ Doctrinæ integritatem corrumpebant, authoritate Apoſtolica proſcriberet. Eam ob rem, ad *Innocentium XI.* Pontificem Maximum Epiſtolam, aureis certè Eccleſiæ Sæculis dignam, direxerunt, cujus, ut potè prolixioris, præcipua dumtaxàt Capita hìc deſcribam.

Beatiſſime Pater, etſi hac Epiſtola, exponendis Sanctitati Veſtræ graviſſimis Eccleſiæ vulneribus inſtituta, in triſti & luctuoſiſſimo argumento verſemur, par eſt tamen, ut in ejus limine debita Deo Optimo Maximo gratiarum actione fungamur; & nobiſmetipſis gratulemur, quòd Sanctitate Veſtra in Apoſtolica Sede conſtituta, jam habeamus apud quem queſtus & gemitus noſtros liberè nec inaniter effundere poſſumus. Hac fiducia freti, Beatiſſime Pater, de Gallicanæ Eccleſiæ morbis cum ipſa agere decrevimus, quorum ſummam, ne multis moremur, ita breviter complecti licet. Cùm duabus potiſſimùm rebus contineatur Chriſtianorum ſalus, Fidei dogmatum ſinceritate, & integritate morum; variè jam indè ab Eccleſiæ primordiis, utraque tùm dæmonum fraude, tum hominum improbitate, tentata eſt, nunquàm tamen vel acrius, vel aſtutiùs, quàm noviſſimis iſtis, miſerrimisque temporibus. .... Nunc verò, Beatiſſime Pater, tetrior multò ac perniciosior lues Eccleſiam invaſit. Augeſcenti enim in dies improborum multitudini adjunxit ſe certorum Scriptorum, ut mitiſſimè loquamur, improvida temeritas, quibus id demùm videtur fuiſſe propoſitum, fovere hominum cupiditates, extinguere conſcientiæ morſus, deferendi peccati ſtimulos evellere, iter ad vitia ſternere, eadem peccatis, quæ virtutibus, tenebris, quæ luci, falſitati, quæ veritati, jura tribuere, ſceleribus denique formidinem, pudorem, & infamiam, ipſum ſceleris nomen detrahere. Nec veremur, Beatiſſime Pater, ne nos in hoc ſtudio efferri, ac veritatis metas prætergredi judicet Sanctitas Veſtra, poſtquàm perſpexerit, quæ & quanta ſit earum opinionum corruptela, quæ tanquàm pura, ac ſecura ab iſtis Authoribus traduntur, & Chriſtianis invehuntur. Cohorreſcet, ſat ſcimus, ad infandorum dogmatum inauditam abſurditatem Apoſtolica veſtra pietas, & talia Catholicis, iiſque Litteratis, in mentem venire potuiſſe, vix ipſa primâ fronte credet. Recenſent deindè Galliarum Epiſcopi nonnulla opinionum monſtra, quæ ex vaga in doctrina morum probabilia conſectandi libertate erumpebant, quibus in medium adductis ſubdunt: *Ergò cùm tantam perniciem, tantumque dedecus tacitè ferre nec Belgica, nec Gallicana Eccleſia poſſet, de Caſuiſtarum licentia comprimenda aliquot abhinc annis seriò excogitare Epiſcopi cœperunt. ...... Nec piis ipſorum conatibus Romanæ Eccleſiæ defuit auxilium. Nam Alexander VII. Pontifex Maximus delatam ad ſe Caſuiſtarum Apologiam proſcripſit, & quadraginta quinque propoſitiones ex variis Caſuiſtis excerptas duabus Conſtitutionibus confixit. Verùm, ſi liberè apud amantiſſimum Patrem ſimplicitèr loquendum eſt, non deſunt illis Scriptoribus Artes, quibus ipſam Summi Pontificis Cenſuram eludant. Quamobrem, poſt Epiſcoporum judicia, & Apoſtolicas Alexandri VII. Conſtitutiones, nihil quidquam de confidentia remiſerunt, immò decreta ſua eò audaciùs ferere perſtiterunt, quò elanguiſſe jam putant Epiſcoporum zelum, ſeque adeò impoſterùm omni jam periculo defunctos. Hujus ergò mali tàm contumacis natura nos adduxit, Beatiſſime Pater, ut fruſtrà huic propulſando impenſis hucuſque curis ac laboribus noſtris, ad Sanctitatis Veſtræ præſidium confugeremus, hac ſpe freti, fore ut ſupremæ ſuæ authoritatis eminentia noſtros conatus adjuvet, ſparſamque per univerſam Eccleſiam peſtem ea poteſtate recidat, quâ univerſam Eccleſiam moderatur, ac regit.* Has Galliæ Epiſcoporum Litteras grato animo excepit *Innocentius XI.* reſtaurandæ morum diſciplinæ cupidiſſimus, & ut eorum Votis annueret, poſt maturum ac diuturnum examen, die 2. Menſis Martii Anni MDCLXXVII. damnavit tanquàm ſcandaloſas & in praxi pernicioſas ſexaginta quinque propoſitiones ex variis laxioris doctrinæ moralis Caſuiſtarum libris depromptas, quas opportuniùs referemus in Colloquio proximo, ubi copioſè agemus de erroribus, & Hæreſibus, quæ Sæculo decimo

ſeptimò grave Eccleſiæ negotium exhibuerunt. Sedente *Innocentio XI.* nonnulla contigerunt, quæ ſummam huic Pontifici lætitiam attulerunt, & verſâ vice quidam acciderunt inopinati caſus, ex quibus magnum & acerbiſſimum idem Sanctiſſimus Pontifex percèpit dolorem. Primò quidèm, animum *Innocentii XI.* incredibili penè gaudio cumulavit Hæreticorum Anglorum ad Eccleſiam Romanam reditus, promovente Religioſiſſimo Angliæ Rege *Jacobo II.* qui die XIV. Menſis Aprilis Anni MDCLXXXVII. edixit, ut in toto Angliæ Regno Catholica Religio libera eſſet, ſuſtulitque funeſtum illud Reginæ *Elizabethæ* Edictum, quo tenebantur omnes Angli Romanam ejurare Religionem. Id ubi reſcivit *Innocentius XI.* quaſi votorum ſuorum ſummam conſecutus, Legatum Apoſtolicum *Ferdinandum de Abdua* in Angliam miſit, quem Rex *Jacobus II.* perhonorificè excepit, ac immenſo gaudio perfuſus, ſic eum affatus eſt: *Hoc nobis felix accedit ad gloriam, ut CHRISTI Vicarius Innocentius XI. Pontifex Romanus, nos Jacobum Britanniæ Regem, Eccleſiæ filium habeat, & habiturus ſit obſequentem etiam cum Regni & Vitæ diſcrimine, &c.* At, proh dolor! conceptum iſtud de converſione Anglorum gaudium non multò poſt acerbiſſimus luctus excepit. E Regno quippè à ſuis perduellibus ſubditis, ſicut jam in primo Colloquio obſervevimus, *Jacobus II.* Rex Angliæ, ejectus, in Gallias, poſt varia Vitæ diſcrimina, pervenit, eumque ejectum hoſpitio regali perliberaliter excepit Rex Chriſtianiſſimus *Ludovicus XIV.* Regni in parte locavit, confirmavit diffidentem, erexit afflictum; cum illo vires, arma, theſauros, claſſem communicavit, nullumque non movit lapidem, ut illum in paternum ſolium reſtitueret. Hanc Regis Chriſtianiſſimi pietatem ac liberalitatem *Innocentius XI.* Pontifex Maximus non ſolùm ei gratulatus eſt in Litteris, quas ad ipſum ſcripſit die I. menſis Februarii Anni MDCLXXXIX ſed etiam maximis laudibus extulit coràm Cardinalibus in Conſiſtorio habito die VII. ejuſdem menſis & anni. Lubens hîc prætermitto relatam jam in ſuperiori Colloquio celebrem illam Victoriam, quam Chriſtiani, precibus & opibus *Innocentii XI.* adjuti, de Turcis Viennam in Auſtria obſidentibus reportarunt, in cujus perenne monumentum Summus ille Pontifex, plenus gaudio, Feſtum Nominis *B. Mariæ* Virginis Dominicâ infra Octavam Nativitatis ejuſdem Virginis Dei-paræ quotannis celebrandum inſtituit. At ſilentio prætermittere haud poſſum publica illa, quæ dedit idem Summus Pontifex, lætitiæ ſigna, dùm compertum ac exploratum habere cæpit, Regem Chriſtianiſſimum *Ludovicum XIV.* religioſiſſimorum Imperatorum *Conſtantini Magni, Theodoſii* & *Caroli Magni* veſtigiis inſiſtentem, Hæreticorum Calviniſtarum Templa in Galliis evertiſſe, eos procùl à ſuo Regno eliminaſſe, omniaque infauſta Edicta, quæ nefarii & perduelles illi Hæretici ab aliis, qui præceſſerant, Regibus Chriſtianiſſimis, inter bellorum æſtus & pericula extorſerant, penitùs abrogaſſe; tunc, inquam, gaudio triumphavit *Innocentius XI.* nec illud ampliùs in ſinu ſuo continere valens, ad eumdem Regem Chriſtianiſſimum die XV. menſis Novembris Anni MDCLXXXV. ſcripſit his verbis: *Cùm præ cæteris illuſtribus documentis, quæ ingenitam Majeſtatis tuæ pietatem abundè declarant, maximè excellat eximius ille, Regeque Chriſtianiſſimo dignus planè zelus, quo ſtrenuè incenſus, fallentes iſtius Regni Hæreticas Conſtitutiones penitùs abrogaſti, Fideique Orthodoxæ propagationi, ſapientiſſimis editis Decretis, egregiè conſuluiſti, officii eſſe noſtri duximus, ſplendido ac manſuro hoc Litterarum noſtrarum teſtimonio inclytam animi tui Religionem effusè commendare, cùmque rebus hùc uſque à te præclarè geſtis inſigni hujuſmodi facto immortalium cumulum laudum adjeciſti, impensè tibi gratulari. Recenſebit profectò ſuis in Faſtis Catholica Eccleſia tam grande tuæ erga ipſam devotionis opus, nomenque tuum non interituris præconiis proſequetur, &c.* Sic vero *Ludovici XIV.* honori conſulebat *Innocentius XI.* Pontifex Maximus, quem ſi, ut par erat, audiſſet Rex Chriſtianiſſimus; non eorum conſilia ſequutus fuiſſet, qui et authores fuerunt, ut prætenſum *jus Regaliæ* in eas Galliarum Regni Eccleſias, quæ ab illa ſervitute hactenus fuerant immunes, extenderet, refragantibus licèt Epiſcopis illarum Eccleſiarum, doctrinâ & pietate conſpicuis; quos proindè *Innocentius XI.* Pontifex Maximus ſæpiùs Litteris ſuis amantiſſimè ſolatus eſt, eiſque ad jura Eccleſiarum ſuarum ſtrenuè tutanda animos fecit. Huic juſto dolori Pontificis ex eâ juris Regaliæ ad omnes Galliarum Regni Eccleſias extenſione concepto incrementum addidit *Henricus Carolus*, Marchio *Lavardinus*, Regis *Ludovici XIV.* Orator, qui Kalendis menſis Decembris Anni MDCLXXXVII. Romam caſtrenſi more ingreſſus eſt, ſtipatus ferè ducentis armatis abſque promiſcuâ Tibicinum, Epheborum, Famuliarum, Equorum, Rhedarum, Curruum, & impedimentorum multitudine, quæ exercitum penè referret, & triumphantis pompam Populo Romano exhibere velle videretur. Huic tanto, & inaudito *Lavardini* apparatui occaſionem dederunt duo Edicta ab *Innocentio XI.* publicata, quorum primo aboleverat azyla, ſeu eam districtuum immunitatem, vulgus vocat *Franchigias quarteriorum*, in quibus Romæ Oratores Regum jus azyli prætendabant omnibus, qui circùm eorum Palatia, vel in eos, quos volebant, immunes diſtrictus, confugiebant, ſacrum, & inviolabile eſſe debere. Altero ſolemni Decreto vetuerat Romanus Pontifex, ne exterorum Principum Inſignia præ januis figerentur, eò quòd hæc contra publicæ Juſtitiæ Miniſtros quorumvis criminum vindictam arcerent. Hæc duo Pontificis Decreta concoquere haud potuit *Lavardinus*, abolitum Azylorum jus revocare voluit, ſed fruſtrà, nunquam enim Summus Pontifex *Innocentius XI.* propoſiti tenax, ullo colloquio eum dignari voluit. Quò factum eſt, ut illum, aperti diſſidii occaſionem imprudentèr ſubminiſtrantem, Chriſtianiſſimus Rex in Gallias revocaverit. Eodem anno, quo Marchio *Lavardinus* Romam ingreſſus eſt, ſeu anno milleſimo ſexcenteſimo octogeſimo ſeptimo, *Innocentius XI.* die XXVIII. menſis Auguſti damnavit errores & Scripta *Michaëlis Molinos*, Sacerdotis Hiſpani, qui fictæ pietatis larvâ abuſus, ſub altioris, magiſque decoctæ devotionis prætextu, multos, propinatâ *Orationis*, quam *Quietis* vocabat, methodo, vanâ ſpe impeccabilitatis, etiàm in ſpurciſſimis actionibus, lactabat, & ad inanem perfectionis faſtum miſerè ſeducebat. De his *Michaëlis Molinos* erroribus commodiùs

modiùs agemus in proximo Colloquio, hìc tantùm brevitèr obſervabo, hanc peſtilentem iſtius propudioſiſſimi *Michaelis Molinos* doctriuam, non ſolùm in Italia fuiſſe diſſemiuatam, ſed etiam ſerpſiſſe in Gallia, ubi impigros nacte eſt patronos, præſertim *Guioneam* mulierem, cujus Scripta annis MDCXCIV. & MDCXCV. cenſorio ſtigmate confixerunt quatuor Illuſtriſſimi Galliarum Antiſtites, *Franciſcus Harlæus* Pariſienſis Archiepiſeopus, *Antonius de Noailles* tunc Catalaunenſis Epiſcopus, nunc Pariſienſis Archiepiſcopus, & S. R. E. Cardinalis, *Jacobus Benignus Boſſuetus* Meldenſis, & *Paulus Godets Deſmarets* Carnutenſis Epiſcopi. Prodiit paulò poſt, anno ſcilicèt MDCXCVII. libellus à *Franciſco de Saligeac Fenelon* Archiepiſcopo & Duce Cameracenſi editus, cui titulus eſt, *Explication des Maximes des Saincts ſur laVie interieure*, ſeu *Placita Sanctorum circà Vitam interiorem explicita.* Sed, hic libellus cùm multas complecteretur propoſitiones, quæ Fideles ſenſim in errores *Michaelis Molinos*, jam ab Eccleſia damnatos, inducere poterant, poſt diuturnum examen habitum Romæ, fuit tandèm die XII. menſis Martii anni MDCXCIX. ab *Innocentio XII.* Pontifice Maximo proſcriptus unà cum viginti tribus propoſitionibus ex eo excerptis, quas opportuniùs referemus in ſequenti Colloquio, ubi de Hæreſibus, ſeu erroribus Sæculo XVII. enatis ſermonem ſumus habituri. Plura non dicam de *Innocentio XI.* qui præclaras optimorum Pontificum dotes in ſe uno collegerat, ſive ſpectes morum pietatem & innocentiam; ſive conſtantem & invictum poſtules Eccleſiaſticæ Diſciplinæ zelum; ſive denique generoſum requiras rerum mundanarum contemptum, quo divitiarum & gloriæ adeò temperans fuit, ut neglectis iis, quæ carnis & mundi erant, Nepotes, conſanguineos, & affines ſuos opibus Eccleſiæ, donec vixit, nunquàm ditarit, ſed juſſerit, ut viverent ſuâ ſorte contenti, nec ſibi quidquam è Principatu arrogarent; in Principes verò Catholicos, qui ad Fidei Catholicæ defenſionem Bellum contra Turcas gerebant, tam largâ manu opes Eccleſiæ profuderit, ut ejus liberalitati ac precibus jure optimo tribuantur illæ Victoriæ, quibus ſuo tempore nusquàm majori gloriâ, & Fidei Catholicæ propagatione Chriſtiani de Barbaris triumpharunt. Obiit Romæ, ſummo totius Orbis Chriſtiani luctu, *Innocentius XI.* Pontifex Maximus, pridiè Idus menſis Aug. A. MDCLXXXIX. Pontificatus ſui Anno XIII. ejusque memoria ſemper in benedictione erit, maximè cùm ejus vitæ rationis cauſa nunc in Sacra Cardinalium Congregatione Rituum informetur, quò in Sanctorum Tabulas referatur.

D. Ex hac narratione, quam deſcripſiſti, tot Heroicarum virtutum, quibus *Innocentius XI.* optimorum Eccleſiæ Catholicæ Pontificum nulli ſecundus, præditus fuit, in eam facilè adducor ſpem, fore ut ſanctiſſimus ille Pontifex, è tenebris ac vinculis corporis in lucem libertatemque productus, promiſſam piis omnibus poſſideat hæreditatem, ita ut ejus more non luctu & lamentationibus, ſed cultu potiùs & gratulationibus digna eſſe videatur. Age ergò nunc, & alios percenſe Romanos Pontifices, qui Sæculo XVII. Catholicæ Eccleſiæ præfuerunt. Nec enim dubito, quin demortuo *Innocentio XI.* ſuffectus fuerit alius Pontifex, voluntate, prudentiâ, doctrinâ, uſu rerum, & auctoritate aptiſſimus ad confirmanda ea, quæ à Sanctiſſimo Deceſſore ſuo fuerant in rem Eccleſiæ ſapientiſſimè inſtituta, vel ad perficienda pulcherrima ac præſtantiſſima opera, quæ, heu nimium! præproperâ morte abreptus, incboate ac imperfecta reliquit.

M. In locum demortui *Innocentii XI.* Cardinales in Conclave ingreſſi, concordibus Votis Idibus Octobr. an. MDCLXXXIX. ſubrogarunt *Petrum Ottobonum*, Venetum, Presbyterum Cardinalem Tituli S. Salvatoris in Lauro, qui nomen *Alexandri VIII.* aſſumpſit, magnâ omnibus conceptâ ſpe, illum iisdem prudentiæ, ſapientiæ, & fortitudinis legibus univerſam Eccleſiam recturum, quarum per tot annos in variis Curiæ dignitatibus, & officiis egregia ſpecimina præbuerat, præſertim dùm eſſet Epiſcopus Brixiæ, ubi, poſt magnam adhibitam ſollicitudinem, felicitèr detexit execrabilem Sectam Hæreticorum, qui *Pelagini* dicebantur à quodam *Jacobo Philippo à Sancta Pelagia*, Viro Laico Mediolanenſi, Authore illius nefandæ Sectæ, ex erroribus Gnoſticorum, Donatiſtarum, Huſſitarum, Flagellantium, Lutheranorum & Quietiſtarum, ſeu diſcipulorum *Michaelis Molinos* conflatæ. Hanc, inquam, propudioſiſſimam Sectam, cujus abominanda flagitia hìc referre non permittit pudor, occultè in multis ſuæ Diœceſeos locis graſſantem, non ſolùm detexit, ſed omninò extinxit *Petrus Ottobonus*, dum ſolùm eſſet Brixiæ Epiſcopus. Ad Summum Pontificatum provectus, dictusque *Alexander VIII.* omnes ſuas curas ad divinum cultum propagandum, & ad profligandos gliſcentes errores convertit. Ægrè tamen ſub initium Pontificatus ſui, hoc eſt, A. MDCLXXXIX. vidit, evanuiſſe omninò Siamenſium ad Fidem Catholicam converſionis conceptam ſpem, ob Regis Siamenſis, qui ergà Catholicam Religionem optimè affectus erat, mortem, quæ eodem anno contigit. Mortuo quippè Siamenſi Rege, ſummus copiarum Regni Præfectus juſſit, ut *Conſtantius Falconius*, natione Gallus, penès quem integra ferè ſub defuncto Siamenſi Rege manſerat regni adminiſtrandi, rerumque gerendarum poteſtas, occideretur, unà cum præcipuis Siamenſis demortui Regis familiaribus. Ejecit etiam ex aliquot Arcibus præſidiarios milites Gallos, quorum fidei idem Rex earum cuſtodiam crediderat, eosque & Europæos omnes è Siamenſi Regno proſcripſit, & relictâ Aſia in Europam ſecedere coëgit. Indoluit *Alexander VIII.* Pontifex Maximus, Siamenſes populos, egregiis aliundè dotibus inſtructos, eo inopinato caſu Fidei Catholicæ lumine fuiſſe privatos, & in eorum Regno iniquè trucidatum fuiſſe *Conſtantium Falconium*, quem, ut mox dixi, demortuus Siamenſis Rex publicæ rei adminiſtrandæ in ſuo Regno præfecerat, præclaris dotibus præditum, moderatione, ſapientiâ, firmitate animi, pietatis etiam, & Catholicæ Religionis admirabili ſtudio, quique ſummum ad honoris culmen idcircò ſe provectum exiſtimabat, ut Fidei, quam profitebatur, honorem aliquandò conciliaret, & eâ, quâ valebat apud Siamenſem Regem ſuum, auctoritate utebatur, non tam ut privatis familiæ ſuæ commodis, quàm ut ejusdem Regis ſaluti æternæ conſuleret. Dolorem, quem ex

geavi illâ jacturâ conc eperat *Alexander VIII.* Pontifex Maximus, auxit in Europa quorumdam hominum in ſpargendis erroribus audacia, ad quam compeſceodam duo Decreta edidit idem Pontifex, quorum primum datum eſt die XXIV. menſis Auguſti A. MDCXC. his verbis conceptum; *Sanctiſſimus Dominus Noſter Alexander Papa VIII. non ſine magno animi ſui mœrore audivit, duas theſes, ſeu propoſitiones, unam denuò, & in majorem fidelium perniciem ſuſcitari, alteram de novo erumpere. Et cùm ſui Paſtoralis officii munus ſit oves ſibi creditas à noxiis paſcuis avertere, & ad ſalutaria ſemper dirigere, dictarum theſium, ſeu propoſitionum examen pluribus in Sacra Theologia Magiſtris, & deinde Eminentiſſimis, & Reverendiſſimis DD. Cardinalibus contra Hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus ſedulò commiſit, qui pluriès & maturè diſcuſſis infra ſcriptis Theſibus, ſeu propoſitionibus, ſuper unaquaque ipſarum ſuffragia Sanctitati Suæ ſigillatim expoſuerunt.* Primo; Bonitas objectiva conſiſtit in convenientia objecti cum natura rationali, Formalis verò in conformatione actus cum regula morum. Ad hoc ſufficit, ut actus moralis tendat in finem ultimum interpretativè. Hinc homo non tenetur amare Deum neque in principio, neque in decurſu vitæ ſuæ moralis. Secundò: Peccatum Philoſophicum, ſeu morale, eſt actus humanus diſconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi. Theologicum verò eſt transgreſſio libera divinæ legis. Philoſophicum, quantumvis grave, in illo, qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, eſt grave peccatum, ſed non eſt offenſa Dei, neque peccatum mortale diſſolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum. *Quibus peractis, Sanctiſſimus, omnibus plenè, & maturè conſideratis, primam theſim, ſeu propoſitionem, declaravit Hæreticam, & uti talem damnandam & prohibendam eſſe, ſicut damnat & prohibet ſub cenſuris, & pœnis contra Hæreticos, & eorum fautores in jure expreſſis. Secundam theſim, ſeu propoſitionem, declaravit ſcandaloſam, temerariam, piarum aurium offenſivam, & erroneam, & uti talem damnandam, & prohibendam eſſe, ſicuti damnat & prohibet, &c.* Alterum Decretum, quo *Alexander VIII.* Pontifex Maximus, die XX menſis Decembris ejuſdem anni MDCXC. confixit propoſitiones XXXI. hic, ne longior ſim, non inſeram, ſed illud in proximo Colloquio, ubi de Hæreſibus, & erroribus Sæculo Eccleſiæ decimo ſeptimo ſparſis acturi ſumus, opportuniùs referam. Eodem anno MDCXC. Kalendis menſis Novembris idem Summus Pontifex *Alexander VIII.* ſolemni ritu in Baſilica Vaticana Sanctorum Faſtis adſcripſit *Laurentium Juſtinianum* Venetiarum Patriarcham, *Joannem a Facundo*, Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, *Joannem Capiſtranum*, & *Paſqualem Baylon*, Ordinis *S. Franciſci*, & *Joannem de Deo*, Fratrum Xenodochiis inſervientium Fundatorem. Denique, *Alexander VIII.* propedièm moriturus, Bullam die XXX. menſis Januarii anni MDCXCI. publicavit, jam die IV. menſis Auguſti anni MDCXC. formatam & ſubſcriptam, quâ aſſertas à Clero Gallicano in Comitiis Anni MDCLXXXII. quatuor propoſitiones de Auctoritate ſeu Pontificiâ, ſeu Eccleſiaſticâ, Actaque ab eodem Clero circà *Regalia*, quam vocant, extenſionem, & à quocumque alio attentata contra locorum, ac perſonarum Eccleſiaſticarum; aut Regularium immunitates & privilegia, Pontificiâ authoritate, irrita, invalida, inania, omni effectu vacua, ac nullius valoris, aut roboris fuiſſe, aut fore unquam declaravit, inhærendo maximè, ut ait, his, quæ jam ſtatuta fuerant à Deceſſore ſuo *Innocentio XI.* ſub quo, cum ſummo ejuſdem Pontificis dolore, hæc à Clero Gallicano in prædictis Comitiis acta fuerant. Breviſſimus fuit Pontificatus *Alexandri VIII.* quippè qui ſedit anno dumtaxàt uno, menſibus tribus, diebus viginti quatuor, & obiit Kalendis menſis Februarii anni MDCXCI. natus annos LXXXI.

D. Perveniſti tandem, ut puto, ad finem ſucceſſionis Chronologicæ Summorum Pontificum, qui Sæculo XVII. Sedem Romanam tenuerunt?

M. Supereſt adhuc unus Summus Pontifex, qui ab obitu *Alexandri VIII.* hoc eſt, ab Anno MDCXCI. usque ad finem Sæculi XVII. ſeu ad annum usque milleſimum ſeptingenteſimum, Sedem Romanam tenuit, atque univerſam Eccleſiam gubernavit. Is autem fuit *Antonius Pignatellus* Neapolitanus, qui, poſt longam quinque menſium & duodecim dierum ab obitu *Alexandri VIII.* Cardinalium Conſultationem, tandèm die XII. menſis Julii anni MDCXCI. Romanus Pontifex fuit electus, dictuſque *Innocentius XII.* Spem, quam de ſe ipſo excitaverat, dùm apud Imperatorem & Reges Apoſtolici Nuncii officiis fungeretur, cumulatiſſimè implevit ſummæ poteſtatis particeps, ac Chriſti in terris Vicarius effectus. In hac ſiquidem primâ totius Orbis Chriſtiani Sede locatus Pontifex *Innocentius XII.* tot ac tanta pietatis præbuit argumenta, ut omnes Chriſtianæ plebes ſibi gratularentur, totoque Orbe percelebris illa audiretur Vox: *Domus Romani Pontificis, domus eſt egenorum.* Et ſanè, tot inter præclaras virtutes, quibus fulgebat Summus ille Pontifex, principem locum obtinuit incredibilis illa beneficentia, & eximia charitas, quâ vehementèr accenſus, ſe totum in alienis procurandis utilitatibus impendebat, & in pauperum ſublevandis miſeriis curas omnes ac cogitationes ſuas jugitèr defigebat. Ampliſſimis proventibus è ſuâ nobiliſſimâ *Pignatelli* Familiâ prorsùs abdicatis, propriiſque nepotibus abnegatis, debitum parentibus amotis affectum in Pauperes totum tranſtulit, eos plurimorum largitione munerum, erectione, ſeu fundatione Xenodochiorum confovebat, & ſtatâ ſingulis hebdomadibus die eorum querelas ac preces publicè exaudiebat, eâ pietate, patientiâ & benignitate, ut nullus unquàm veriùs idem, quod olim juſtus Job, dicere potuerit: *Auris audiens beatificabat me, & oculus videns teſtimonium reddebat mihi, eò quòd liberaſſem pauperem vociferantem, & pupillum, cui non eſſet adjutor: Benedictio perituri ſuper me veniebat, & cor viduæ conſolatus ſum. . . . . . . Oculus fui cœco & pes claudo Pater eram pauperum, & cauſam, quam neſciebam, diligentiſſimè inveſtigabam.* Præter hanc immenſam ergà pauperes charitatem, erat adhùc in hoc Summo Pontifice *Innocentio XII.* maximus juſtitiæ amor, in qua colendâ ſervandâque cæteris omnibus optabat excellere. Hinc longâ experientiâ edoctus cùm probè ſciret, fundamentum ac caput juſtitiæ eſſe, ut in tuendis legibus gravitas ac conſtantia; in

In coërcendis etiam improbis ſeveritas adhibeatur, ita ut nullus contra jus & æquitatem ambitioni ſit ac potentiæ locus, pecuniæque nullus; & atrocitatis interim abſit & crudelitatis opinio: hæc, inquam, cùm probè ſciret *Innocentius X.* Pontifex Maximus, ſingulari Decreto vetuit, ne deinceps Romæ venalia forent Judicum Tribunalia & Officia, ſed gratis tribuerentur probis hominibus, qui (juxta præceptum Domini Deuteronomii c. 16. v. 18. & 19.) *judicent populum juſto judicio, nec in alteram partem declinent, nec munera accipiant, quæ excæcant oculos ſapientum, & mutant Verba juſtorum.* Sicut exercendæ juſtitiæ, ita & pacis tam in Statu Politico, quàm Eccleſiaſtico conciliandæ ſtudioſiſſimus fuit *Innocentius XII.* Pontifex Maximus, & ad eam firmandam plura adhibuit ſtudia pietatis, quæ hic referre non abs re erit. Primo, dum tota arderet bello Europa, duo univerſalia Jubilæa promulgavit, ſtrenuamque adhibuit curam, ut ab irato Numine tam diri flagelli telum extorqueret. Secundo, ad Imperatorem, ad Reges & Principes Chriſtianos litteras eloquentia, gravitate, conſilio & prudentia refertas dedit, quibus eorum animos delinire, precibus frangere, authoritate componere ſummoperè ſtuduit. Tertio, cùm pax in Eccleſia Gallicana haud parum eſſet turbata, eo quod in Generalibus Comitiis Cleri Gallicani anni MDCLXXXII. quatuor propoſitiones, quæ Pontificiam authoritatem ſpectabant, decretæ ac conſtitutæ fuiſſent, eamque ob rem *Innocentius Undecimus* & *Alexander VIII.* recuſâſſent præficere Eccleſiis eos, qui à Rege Chriſtianiſſimo *Ludovico XIV.* ad Epiſcopales Infulas erant nominati, ſicque multæ in Galliis Eccleſiæ vacarent, ſuisque viduatæ eſſent Paſtoribus; tandem *Innocentius* XII. diu optatam pacem Eccleſiæ Gallicanæ reſtituit, præfecitque eos, quos ad Epiſcopatus idem Rex Chriſtianiſſimus nominaverat, poſtquam tamen illi Epiſcopi à Rege Chriſtianiſſimo nominati ad ipſum Summum Pontificem Litteras ſcripſiſſent, in quibus (ſicut declaravit *Innocentius XII.* in Cardinalium Conſiſtorio, quod habuit die XXVI. menſis Octobris anni MDCXCIII.) ſignificarunt, *ſe de geſtis hujusmodi vehementer quidem, & ſupra omne id, quod dici poteſt, ex corde dolere, ac quæcumque in præfatis Comitiis, ſive circa Eccleſiaſticam poteſtatem, & Pontificiam authoritatem decreta, ſive in præjudicium jurium earumdem Eccleſiarum deliberata, pro non decretis, nec deliberatis haberi & habenda eſſe, ſerio tuſuper ſpondentes, ſe ita in poſterum geſturos, ut nihil penitus de vera eorum erga Sanctam Sedem obedientia ac debito pro juribus ipſarum Eccleſiarum defendendis zelo deſiderandum ſuperſit.* Teſtatus eſt etiam *Innocentius* XII. Pontifex Maximus in eodem Conſiſtorio, *Regem Chriſtianiſſimum Ludovicum* XIV. *certiorem eum ſuis Litteris reddidiſſe, ſe nuperrimè Regium illud Edictum, quo in his Comitiis Cleri Gallicani edita de poteſtate Eccleſiaſtica Declaratio firmabatur, inobſervari juſſiſſe, ut neminem ad illius obſervantiam teneri perſpectum ſit ac exploratum.* Poſt reſtitutam Eccleſiæ Gallicanæ pacem, compoſuit itidem Summus Pontifex *Innocentius* XII. orta diſſidia inter Belgii Theologos, quorum nonnulli alios incuſabant tanquam errorum *Janſenii* ſectatores, quamvis ſeſe ab illis prorsùs abhorrere palàm profiterentur. Ad extinguenda itaque hæc Theologorum jam pridem inter ſeſe excitata diſſidia, Diploma direxit Summus Pontifex ad Archiepiſcopum Mechlinenſem, & Epiſcopos Antverpienſem, Brugenſem, Gandavenſem, & Ruremundenſem, eisque juſſit primò, ut præter Formularium juramenti ad damnandas quinque propoſitiones *Janſenii* præſtandum, juxta Conſtitutiones *Innocentii X.* & *Alexandri VII. quidquam aliud vel minimum declarationis, interpretationis, aut explicationis verbo vel ſcripto non exigant.* Secundò, *ne ulla ratione quemquam vaga iſta accuſatione, & invidioſo nomine Janſeniſmi traduci, aut nuncupari ſinant, niſi priùs ſuſpectum eſſe legitimè conſtiterit, aliquam ex his propoſitionibus docuiſſe, aut tenuiſſe; nec quemquam ſub hoc prætextu repelli ab officiis, muniis, beneficiis, gradibus, ac concionibus habendis, vel alia quacumque functione Eccleſiaſtica permittant, niſi ſervato juris ordine, eam pœnam, quæ viris alioquin Catholicis graviſſima eſt, commeruiſſe probatum fuerit.* Hoc Diploma dedit Summus Pontifex *Innocentius XII.* die ſexta menſis Februarii anni MDCXCIV. illudque confirmavit altero Diplomate datu die vigeſima quarta menſis Novembris anni MDCXCVI. & extant in ejusdem Pontificis Bullario. Alteri Controverſiæ in Belgio, & in Gallia enatæ occaſionem dedit libellus à *Franciſco de Solignac Fenelon* Archiepiſcopo Cameracenſi editus, cujus, ut ſuperiùs jam obſervavimus, hic titulus erat: *Explication des Maximes des Saints ſur la Vie Interieure*, ſeu *Placita Sanctorum circa Vitam interiorem explicita.* Quam quidem Controverſiam *Innocentius XII.* Pontifex Maximus diremit ſpeciali edita Conſtitutione data die XII. menſis Martii anni MDCXCIX. in qua viginti tres propoſitiones damnavit, huicque damnationi promptiſſimo obſequio & exoculata obedientia ſubſcripſit prædictus *Franciſcus de Solignac Fenelon*, Archiepiſcopus Cameracenſis, ut vid[illegible] eſt in Mandato, quod die IX. menſis Aprilis ejusdem anni MDCXCIX. ad Sæcularem, & Regularem Clerum direxit, & in tota ſua Diœceſi publicari juſſit. Mitto, ne longior ſim, varia ornamenta, ædificia, noſocomia, quibus *Innocentius XII.* Romam decoravit, præſidia, munitiones, atque ſubſidia, quibus portum Centum cellarum, & Dominii Pontificii Urbes inſtruxit. Mitto etiam ſanctiſſimas, & aureis Eccleſiæ Sæculis dignas Conſtitutiones, quas ad reſtaurandam Eccleſiæ Diſciplinam promulgavit, quæque ejus ſpeciali Bullario ſunt inſerta; At, ſine aliqua ſingulari laude prætermittere non poſſum ardens illud deſiderium, quo flagrabat Summus ille Pontifex, Regularis obſervationem Diſciplinæ, quam ipſe, indignus licèt, profiteor, inſtaurandi, omnique adhibita diligentia efficiendi, ut primævus Vitæ Regularis ſplendor refloreſceret in Eccleſia. Hinc non ſolùm *Innocentius XII.* ſpeciali Decreto juſſit Regularibus, ut exactam Vitam Communem in Conventibus agerent, ſed etiam voluit, ut quædam à Sacra Congregatione ſuper Diſciplina Regulari ab ipſo deputata publicarentur Decreta die XVIII. menſis Julii anni MDCXCV. edita, quæ extant in Bullario *Innocentii XIII.* & ſub quorum finem hæc Sacra Congregatio nomine ejusdem Pontificis ſingulos Vitæ Regularis cultores hortatur, *ut omni*

mora poſtpoſita, ad tenorem Regulæ, quam amplexi ſunt, exactam Vitam communem inſtituant, & componant, Decretiſque Apoſtolicis pro æterna illorum ſalute editis ſincerè ac fideliter pareant; nec ab eorum obſervantia inanibus interpretationibus, & fallaciis, aut relaxationum prætextibus, ad excuſandas excuſationes in peccatis, adduci ſe ſinant, ſed profeſſionis ſuæ memores, quâ ſe totos Dei obſequio manciparunt, ſuſceptum perfectionis iter, arduum quidem, ſed Divinæ Charitatis dulcedine perfuſum, abjectis rerum terrenarum curis, alacriter proſequantur. Nimis enim turpe eſſet, eos ad Secularia deſideria, quibus ſemel aſpirante Domino, renunciarunt, animum revocare, & obligatam Deo, qui non irridetur, primam fidem irritam facere. Meminerint, ſe ad peculiarem Salvatoris noſtri ſequelam vocatos, qui, cum dives eſſet, propter nos egenus factus eſt, Veterumque illorum Fidelium glorioſos imitatores, ac veluti hæredes eſſe, quorum erat cor unum & anima una; nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia, dividebatur autem ſingulis, prout cuique opus erat, ideòque in Regularis Vitæ, ac præcipuè ſanè paupertatis, quæ eſt parens quædam generatiſque Virtutum, propoſito perſeverent, omnem ſollicitudinem ſuam projicientes in eum, cujus oculi in pauperes reſpiciunt, quoniam non derelinquit ſperantes in ſe, ſed dives in miſericordia, centuplum, & Vitam æternam propter nomen ſuum relinquentibus omnia repromiſit. Hanc brevem adhortationem hic inſerere neceſſarium eſſe duxi, ut indè perſpectum habeas, *Innocentium Duodecimum*, Pontificem Maximum, præcipuam curam impendiſſe in reſtituenda Diſciplina Regulari, quam, heu nimium! in nonnullis Monaſteriis fuiſſe collapſam lugebat. Obiit integerrimus ille Pontifex die XXVI. menſis Septembris anni MDCC. poſtquàm ſediſſet annos novem, menſes duos, & dies quindecim. In ejus locum die XXIII. menſis Novembris *S. Clementi* Pontifici Sacra, ejuſdem anni MDCC. ſuffectus eſt *Joannes Franciſcus Albanus*, Urbinas, qui *Clementis XI.* nomen aſſumpſit, & nupertimè Pontificiam dignitatem obtinuit, atque univerſam Chriſti Eccleſiam ſapientiſſimè rexit.

D. Non opus eſt, ut ſingulari elogio proſequeris præclaras *Clementis XI.* Pontificis Maximi dotes, quas ipſe à teſtibus oculatis, Viriſque probatiſſimæ fidei accepi; vel ipſe admiratione defixus propriis oculis inſpexi. Audivi, inquam, *Clementem* XI. antequàm ad Summum Pontificatum eveheretur, humanioribus litteris Latinis, ac Græcis perpolitum, rerum divinarum ſcientia ex puris Theologiæ fontibus hauſta præditum, atque Canonici civiliſque juris dicendi peritia exornatum, in Sabinæ, Centumcellarum, ſeu Urbis Veteris, Reatinæque Præfecturis ſummâ cum laude verſatum fuiſſe, eumque ad aulam revocatum, & à Summis Pontificibus *Innocentio XI. Alexandro Octavo, & Innocentio XII.* Muneri conſcribendi Apoſtolicas Literas, quas *Breves* nuncupant, præfectum, eo difficillimo & ampliſſimo munere magna cum facundia, gravitate, prudentia, fide, religione & ſapientia eſſe perfunctum, nec quidquam ardui, & illuſtris ſub his Romanis Pontificibus in Eccleſiæ adminiſtratione accidiſſe, de quo non fuerit ille ſententiam rogatus, ſuffragium non tulerit, ac ſuis conſiliis ſapientiſſimas Pontificum mentes non juverit. Audivi, *Clementem* XI. omnium Cardinalium conſenſione in Pontificem Maximum in vivida adhuc & florenti ætate electum, expaviſſe, & terrore perculſum obriguiſſe, obſtupuiſſe, precibus & lachrymis ſupremam illam dignitatem deprecatum fuiſſe, tantoque dolore, trium dierum ſpatio cum omni Senatu ſumma contentione pugnando, dolore eſſe confectum, ut in morbum inciderit, ac febri laboraverit, totiſque viribus reſtiterit Votis omnium, qui eum tantæ ſuſtinendæ moli parem conclamabant, donec Doctorum ac ſpiritualium Virorum, quorum ſententiam rogare voluit, adductus conſiliis, tandem aliquando ceſſerit, ac ſuum præbuerit aſſenſum. Hæc ſunt, quæ crebris ſermonibus uſurpata audivi, ſed majora ſunt, quæ vidi. Vidi quippè *Clementem* XI. Pontificem Maximum magna cum ſedulitate curantem in ſacra, infimæ plebis hominum pedes; ad ſacra iſta Religionis monumenta adeuntium, abluentem; ſuis manibus alimenta præbentem, incredibili vi, doctrina, eloquentia docentem populos, & eorum peccata in Sacro Tribunali Pœnitentiæ palam in Eccleſia excipientem; morum licentiam comprimentem, vitia profligantem; virtutes revocantem, & Templorum religionem optimis legibus amplificantem. Vidi Summum illum Pontificem, dum Roma terribilem in modum terræ inſolitis quateretur motibus, ſtantem juxta Aram impavidum, Templum; Urbemque precibus ſuffulcientem, trepidanti plebi animos facientem, Dei miſericordiam ſecum implorare docentem, atque pœnitentiam dedicantem in ſemetipſo. Vidi hunc Pontificem eximia charitate præditum, Gentes à Sedis Apoſtolicæ communione luctuoſo dudùm ſchiſmate diſtractas, ad Eccleſiæ unitatem; Catholicos Reges ac Principes ad pacem & concordiam per Litteras, Nunciosque adhortantem, urgentem, obteſtantem. Vidi hunc Pontificem in majoribus Eccleſiæ toto orbe diffuſæ Cauſis & difficilioribus dirimendis negotiis aſſiduè & indefeſſo ſtudio laborantem, ad medendum malis omnibus, quæ Chriſtianam Rempublicam undique infeſtabant, ad providendum Urbi, totique Romanæ Ditioni, inſtar optimi Parentis, potiùſquàm imperioſi Principis, jugiter excubantem. Vidi ſacram illam & auguſtam cæremoniam, in qua *Clemens XI* quatuor Beatos, videlicèt *Pium V.* Pontificem Maximum, *Andream Avellinum*, *Felicem de Cantalicio*, & *Catharinam* Bononienſem, Sanctorum Faſtis ſolemni ritu in Baſilica Vaticana XI. Kalendas Junii anni MDCCXII. adſcripſit. Vidi poſtremo, & perlegi tres celebres Conſtitutiones, quas edidit *Clemens* XI. Pontifex Maximus, quarum prima, data die V. menſis Julii anni MDCCV. & incipit: *Vineam Domini Sabbaoth &c.* præcipit non ſolùm externam, ſed etiam internam obedientiam præſtandam eſſe iis, qui in damnatione quinque propoſitionum *Janſenii* Formulario ſubſcribunt juxta Decreta Romanorum Pontificum *Innocentii X.* & *Alexandri* VII. Altera, data die XIX. menſis Martii anni MDCCXV. damnat tanquàm ſuperſtitioſos & idololatricos ritus, ſeu cæremonias, quibus Sinenſes Cœlum, Philoſophum *Confucium*, ſuoſque

ſtroſque Parentes defunctos colunt. Confirmat etiam Decretum, quo idem Pontifex jam anno MDCCIV. ejusmodi ritus ac cæremonias in cultu Sinenſium uſurpari ſolitas damnaverat, & ad illud promulgandum miſerat Dominum *Thomam Tornonium* Legatum Apoſtolicum, & poſteà Cardinalem, in Sinarum imperium: declarando inſuper Decretum ſuum non eſſe conditionatum, ſed abſolutum, approbat Decretum, quod Cardinalis *Thomas de Tournon*, tum in Sinarum imperio Viſitator Apoſtolicus Generalis, ediderat die xxv. Januarii anni MDCCVII. Rejicit quaſcumque rationes, ſeu excuſationes ad ejusmodi Decretorum executionem allatas, & præſcribit formulam juramenti per Miſſionarios illarum partium præſentes & futuros hac in re præſtandi. Denique, decernit, cauſam omninò finitam eſſe. Tertia Conſtitutio, data die 8. menſis Septembris anni milleſimi ſeptingenteſimi decimi tertii, quæ incipit: *Unigenitus*, proſcribit centum & unam propoſitiones, quarum aliquot ad Gratiam attinentes damnat in ſenſu *Janſenii*, qui gratiam *neceſſitantem*, ut Theologi vocant, invexit, integra, ac prorsùs illæsa permanente doctrina de gratia ſe ipsâ efficaci & prædeſtinatione gratuita, quam Schola Thomiſtica, Duces Sanctos *Auguſtinum* & *Thomam* Angelicum Doctorem, ſecuta, ſemper docuit, & etiamnùm conſtanter propugnat. Huic Doctrinæ de Gratia ſe ipſa efficaci, ſicut & aliis ſententiis, quæ in Catholicis Scholis docentur, nullam erroris notam in ea *Conſtitutione*, quæ incipit *Unigenitus*, ſe affingere voluiſſe, disertè declarat idem Pontifex *Clemens XI* in ſuis Litteris, quas ad *univerſos Chriſti Fideles* die prima menſis Septembris anni MDCCXVIII. direxit, & quæ ſic incipiunt: *Paſtoralis Officii*; in his, inquam, Litteris Summus Pontifex *Clemens XI.* loquens de his, qui à ſuſcipienda *Conſtitutione*, quæ incipit: *Unigenitus*; ſe retardari affirmabant, eò quòd ſuſpicarentur per illam damnari ſententias, atque Doctrinas, quas inſignes Catholicorum Scholæ abſque ulla cenſura hactenus tenuerunt, ac tradiderunt, hæc habet: *Cæterum in hoc ipſo præpoſtero judicio conſuetum calumniandi morem non derelinquunt; niſi enim excæcaret eos malitia eorum, ac niſi diligerent magis tenebras, quàm lucem, ignorare non deberent, Sententias illas ac Doctrinas, quas ipſi cum erroribus per nos damnatis confundunt, palam & liberè in Catholicis Scholis, etiam poſt editam à nobis memoratam Conſtitutionem, ſub oculis noſtris doceri, atque defendi, illaſque propterea minimè per eam fuiſſe proſcriptas.* Plura de *Clemente XI.* Pontificis Maximi rebus præclarè geſtis non dicam, quia, cùm hæc, & benè multa alia ipſius rectè facta in maxima ornatiſſimorum hominum frequentia, & in ampliſſimæ hujus Urbis aſpectu poſita, indèque longè latèque diffuſa, ac terrarum orbem pervagata, omnibus comperta ac explorata ſint; non eſſe videtur, cur ipſe in omnes cunctis pervulgatas actiones ſtudium diutendi conferam, tantique Pontificis eximias dotes meritis laudibus hic proſequar. Sed heu! quàm fluxæ & inſtabiles ſunt res humanæ, quàm anceps & lubrica earum conditio? *Clementem XI.* Pontificem Maximum, ampliſſimis honorum ornamentis auctum, alacrem & actuoſum, jamque valetudinem ſuam à morbo, quo conflictatus fuerat, confirmaſſe, non ita pridem gaudebamus, cum ecce inopinata, & penè repentina mors eum uſura hujus lucis privavit, rapuitque ex hominum conſpectu. Ite nunc, ite, malè creduli, & lenocinantis fortunæ fallacibus blandimentis confidite. Supremum Vitæ diem egit *Clemens* XI. die XIX. menſis Martii, *S. Joſepho* ſacra, anni labentis MDCCXXI. Eo demortuo, Cardinales, numero quinquaginta quinque, poſt perſolutas, ut fieri aſſolet, Novendiales Exequias, Conclave ingreſſi, elegerunt in Romanum Pontificem *Michaëlem Angelum de Comitibus*, vulgò *de Conti*, natum Romæ die XV. menſis Maji anni MDCLV. ex antiquiſſima & illuſtriſſima Principum *de Comitibus* familia, quæ inter plures Romanos Pontifices, quos Eccleſiæ dedit, tres potiſſimum enumerat omni exceptione majores, *Innocentium III. Gregorium IX.* & *Alexandrum IV.* quorum primus, poſt habitam celebrem illam Viſionem, in qua *S. Dominicum*, Ordinis Prædicatorum Inſtitutorem, collabentem Eccleſiam Lateranenſem ſuis humeris ſuffulcientem conſpexit; filios Sanctiſſimi illius Patriarchæ, quorũ doctrinam & pietatem probè noverat, glorioſo *Prædicatorum* nomine donavit. Alter, ſcilicet *Gregorius IX.* eumdem Patriarcham *Dominicum* Sanctorum faſtis ſolemni ritu adſcripſit. Poſtremus, ſeu *Alexander Quartus*, naſcentem Prædicatorum Ordinem non ſolùm innumeris gratiis, privilegiis ac beneficiis cumulavit, ſed illum etiam Sæculo XIII. à quibuſdam æmulis obtrectatoribus, quorum agmen ducebat *Gaillelmus à Sancto Amore*, graviter impetitum, authoritate Apoſtolica egregiè vindicavit. Ex ea itaque clariſſima familia originem ducens *Michaël Angelus de Comitibus*, vulgò *de Conti*, creatus fuit à *Clemente XI.* Pontifice Maximo S.R.E. Cardinalis eadem die, qua in lucem editus eſt, ſeu die XV. menſis Maji anni MDCCVII. electus, conſpirantibus omnium Cardinalium Votis Summus Pontifex die VIII. menſis Maji currentis anni MDCCXXI. quam diem Archangelo *Michaëli*, cujus nomine Sanctiſſimus ille Pontifex in Sacris Undis inſignitus eſt, dicavit Eccleſia ac tandem ſolemni pompa in anguſtiſſimo Templo Vaticano die xviii. ejuſdem menſis & anni coronatus, dictuſque *Innocentius XIII.* Hujus Summi Pontificis eximias dotes, quæ iſto honoris ampliſſimi faſtigio digniſſimum illum reddiderunt, præſertim ſinceram religionem, pietatem expertem fuci, æqui rectique tenacem integritatem, veritatem in dictis, in omni Vitæ curſu ſapientiam, in obeundis apud Reges Legationibus ſummam prudentiam, in gerendis negotiis cautionem, in ponderandis maturitatem, & raram manſuetudinis cum gravitate ſocietatem; has, inquam, & alias præclariſſimas dotes, quas omnes in ſe uno collegit Sanctiſſimus Pontifex *Innocentius XIII.* aliis, ne in immenſum diffundatur oratio, prædicandas relinquo. Hoc unum inſtar æterni præconii eſſe poteſt, quod in tanto Eminentiſſimorum Cardinalium numero, qui præeſſet omnibus, & univerſæ Eccleſiæ clavum gubernaret, ex omnibus potiſſimùm electus fuerit, & quæ cæteros ornare ſolet ſuprema illa Eccleſiæ dignitas, hanc ipſe ſuis Virtutibus ornat, & in ſplendoris cumulum attollat. Sed tempus eſt, ut

finem imponemus huicce Colloquio noſtro , in quo Romenorum Pontificum ſucceſſionem à *S. Petro* inceptam feliciter taudem perduxiſti uſque ad *Innocentium XIII.* qui nunc *S. Petri* Sedem tenet; In qua quidem continua ſucceſſione maximè Dei conſilium admiror, quòd, cæteris Apoſtolicis & Patriarchalibus Eccleſiis, Alexandrina, Antiochenâ, Hieroſolymitanâ, & Conſtantinopolitanâ, ob infidelibus occupatis, vel invaſis ab Pſeudo - Paſtoribus, Hæreſi aut Schiſmate infectis, ac ſubindè in iis legitimorum Paſtorum ſucceſſionis linea prorsùs abrupta, una Romane Eccleſie, *Petri* Sedes, perpetuam Pontificum ſeriem, & cum ea veræ doctrinæ ſucceſſionem nunquàm interruptam obtinuerit. Quod idcircò factum eſſe crediderim, ut ſole Romane Eccleſie Apoſtolica, & omnium Eccleſiarum mater haberetur, ad quam omnes DEI promiſſiones Eccleſiæ factæ ſpecterent. Hanc ſiquidem (ſicut ſæpiùs me monuiſti) perpetuam Romanorum Pontificum in Apoſtolica Sede ſucceſſionem Sancti Patres reoti fecerunt, ut ex ea invictum deprompſerint argumentum ad probandum contra Hæreticos, Eccleſiam Romanam eſſe veram Chriſti Eccleſiam, adversùs quam conjuratæ portæ Inferi prævelere nunquàm poterunt.

COLLOQUIUM III.

De hæreſibus, erroribus, & Controverſiis, quibus Eccleſia Sæculo XVII. exagitata fuit.

M. UT errorum, ſeu Hæreſum & Controverſiarum, quæ Sæculo XVII. enatæ ſunt, Hiſtoriam diſtinctè ordineque diſponam, ab his erroribus initium ſumam, quos circa morum diſciplinam ex variis recentium Caſuiſtarum libris excerptos proſcripſit Eccleſia. Deindè, referam errores *Michaelis Molinos*, ſpurciſſimi poſt homines natos Hæreſiarchæ. Tertiò, agam de erroribus *Cornelii Janſenii*, Iprenſis Epiſcopi, & de tumultibus, qui occaſione Janſenianæ doctrinæ in Belgio & in Gallia excitati ſunt. Quarto, inquiram in errores tùm *Marci Antonii de Dominis*, olim Archiepiſcopi Spaletenſis, & poſteà Eccleſiæ Romanæ perfidi deſertoris & Apoſtatæ; tum etiam in alia pernicioſa dogmata, quæ eodem Sæculo quidam malè feriati homines invehere tentarunt. Poſtremò, aperiam originem, ſeu cauſam & progreſſum duarum celebrium Controverſiarum, quæ inter id ætatis Theologos magno animorum ardore ventilatæ, plures hinc indè vulgendi Lucubrationes occaſionem præbuerunt.

D. Incipiamus, quæſo, ab hiſtorica narratione rerum, quæ ſpectant doctrinam Moralem, & oſtende, quo pacto avita ejus integritas Sæculo decimo ſeptimo variis corruptelis, & erroribus fuerit deformata, & à quibus tandem ſublatæ ſint illæ corruptelæ, proſcriptique errores, quos nimia quorumdam modernorum Caſuiſtarum laxitas, & effrænis in doctrina morum opinandi libido invexerant.

M. Sæculo XVII. fungorum inſtar, pullulare cœperunt nonnulli Caſuiſtæ, qui, Senctorum Patrum, & antiquorum Scriptorum doctrine omnino valere juſſa, ſuæque propriæ innitentes prudentiæ, Chriſtianorum mores non ad normam Canonum componebant, ſed Sacros canonas ad morum corruptelas turpi accommodatione flectebant, non ad Evangelium opiniones, ſed Evangelium ad ſuarum opinionum præjudicia præpoſtero ordine metiebantur, non legibus voluntates hominum ſubjiciebant, ſed ad voluntatem, & voluptatem, detrahebant ac detorquebant leges, inductique vagæ, & ex legis cujuſdam probabilitatis velamine, peccata Uſuræ, Simoniæ, furti, duelli, homicidii, honeſtare, ac omnem in adminiſtratione Sacramentorum, præſertim Pœnitentiæ & Eucbariſtiæ, vim elevare, ac penitùs exſufflare totis viribus ſatagebant. Adeò in dies latiùs ſe ſe in excogitandis novis morum corruptelis diffundebant ſcribendi licentia, criminibus veniam dandi libido, & impotentis humani ingenii laſcivia, ut quotidiè prodirent, & hac illac volitarent Volumina, egregio quidem Theologiæ Moralis titulo inſignita, ſed infandis opinionibus laxis tumentia, & deteſtandis erroribus farta. Ex tot libris in animarum perniciem temerè ſparſis, Rotbomagenſes Pariſienſes, & aliarum Galliæ Urbium Parochi, doctrina & pietate inſignes, multas propoſitiones collegerunt, eaſque Clero Gallicano in Comitiis Generalibus anno MDCLVI. congregato diſcutiendas exhibuerunt. Harum propoſitionum lectio, horrore quidem perculit Gallicanos Epiſcopos, magnuſque illos omnes zelus & ardor inceſſit coërcendæ illorum Scriptorum audaciæ, qui tam nefariè ſanctiſſima quæque Evangelii dogmata pervertebant, temporis tamen anguſtiis, & concludendi diuturnioris Conventus neceſſitate à ferenda Cenſura præpediti fuerunt. Sed ne hac Cenſuræ dilatione ingraveſceret malum, placuit omnibus Epiſcopis, Cleri Gall. ſumptibus in lucem edi *S. Caroli Borromæi*, Cardinalis & Archiepiſcopi Mediolanenſis, Inſtitutiones ad Confeſſarios, ut, donec Epiſcopi juridicis Cenſuris tanto malo remedium adhibere poſſent, interim hoc libello, tanquam aliqua mole, reprimi poſſet noverum opinionem torrens, qui Chriſtianam morum doctrinam perditum ibat. Diſſoluto Galliæ Epiſcoporum Conventu, prodiit in lucem ſub larvato *Pirotii* nomine malè conſarcinata *Caſuiſtarum Apologia*, quæ ſtatim, cum laxiſſimis opinionibus, & ad excuſandas excuſationes in peccatis, ſcateret morum corruptelis, non ſolùm ab Eccleſiæ Gallicanæ Epiſcopis, & à Sacre Facultate Pariſienſi confixa eſt, ſed etiam proſcripta fuit ab *Alexandro VII.* Pontifice Maximo, qui die XXVI. menſis Auguſti anni MDCLIX. ſolemni Diplomate hanc malè natam Caſuiſtarum Apologiam damnavit, ac pro damnata & prohibita haberi voluit, diſtrictèque vetuit, ne quis, cujuſcumque gradus & conditionis exiſteret, etiam ſpeciali & ſpecialiſſima note dignus, prædictum librum apud ſe retineret, aut legeret. Sic reſciſſa eſt laxitatis Hydre, ſublatæ penitùs illæ ſerpentes ad Evangelicæ & Eccleſiaſticæ diſciplinæ everſionem morum corruptelæ, & prærepte Calviniſtis & Lutheranis deturpandæ Eccleſiæ Romanæ anſa & materia.

D. Non

D Non uſque adeò curioſus ſum, ut ſingularum geſtiam habere notitiam corruptelarum, & laxarum opinionum, quas in doctrinam Moralem induxerunt ſæculi XVII. molles Caſuiſtæ, quorum etiam nomina utinam neſcire licuiſſet; attamen cùm mihi in votis maximè ſit ab illa peſtifera gangræna diligenter cavere, optatem, ut hic exhiberes eas ſaltem horumce Caſuiſtarum opiniones, quas Romani Pontifices damnarunt, & gladio Apoſtolico confoderunt.

M. In damnandis quorumdam Caſuiſtarum Sæculi XVII. laxis opinionibus, feliciter tandem Parochorum delationibus, Academiarum toto orbe celeberrimarum, Epiſcoporumq; non ſemel convenientium judiciis, acceſſit Authoritas *Alexandri VIII.* Pontificis Maximi, qui pro ſumma illa, qua in tota Eccleſia poteſtate pollebat, plures modernorum Caſuiſtarum laxiores opiniones proſcripſit duobus Decretis, quorum primum datum eſt die XXIV. menſis Septembris anni MDCLXV. Alterum promulgatum fuit die XVIII. menſis Martii anni MDCLXVI. Primi Decreti hic tenor eſt.

Sanctiſſimus D. N. audivit, non ſine magno animi ſui mœrore, complures opiniones, Chriſtianæ diſciplinæ relaxativas, & animarum perniciem inferentes, partim antiquatas iterùm ſuſcitari, partim noviter prodire, & ſummam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excreſcere, per quam in rebus ad Conſcientiam pertinentibus modus irrepſit alienus ab Evangelica ſimplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, & quam ſi pro recta regula Fideles in praxi ſequerentur, ingens irruptura eſſet Chriſtianæ Vitæ corruptela. Quare, ne ullo unquam tempore Viam ſalutis, quam ſuprema Veritas Deus, cujus Verba in æternum permanent, arctam eſſe definit, in animarum perniciem dilatari, ſeu veriùs perverti contingeret; Sanctiſſimus D. N. ut oves ſibi creditas ab ejuſmodi ſpatioſa latâque, per quam itur ad perditionem, via, pro Paſtorali ſollicitudine in rectam ſemitam evocaret, earumdem opinionum examen pluribus in ſacra Theologia Magiſtris, & deindè Eminentiſſimis, & Reverendiſſimis DD. Cardinalibus contra Hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus ſeriò commiſit: qui tantum negotium ſtrenuè aggreſſi, eique ſedulò incumbentes, & maturè diſcuſſis uſque ad hanc diem infrà ſcriptis propoſitionibus, ſuper unaquâque ipſarum ſua ſuffragia Sanctitati ſuæ ſingillatim expoſuerunt: I. Homo nullo unquàm vitæ ſuæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis ex vi præceptorum divinorum ad eas Virtutes pertinentium. II. Vir equeſtris ad duellum provocatus, poteſt illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat. III. Sententia aſſerens, Bullam Cœnæ ſolùm prohibere abſolutionem hæreſis, & aliorum criminum, quando publica ſunt, & id non derogare Facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus ſermo eſt, anno 1692. die 18. Julii in Conſiſtorio Sacræ Congregationis Eminentiſſimorum Cardinalium viſa & tolerata eſt. IV. Prælati Regulares poſſunt in foro Conſcientiæ abſolvere quoſcumque Sæculares ab hæreſi occulta, & ab excommunicatione propter eam incurſa. V. Quamvis evidenter tibi conſtet, Petrum eſſe hæreticum, non teneris denunciare, ſi probare non poſſis. VI. Confeſſarius, qui in Sacramentali Confeſſione tribuit Pœnitenti chartam poſteà legendam in qua ad Venerem incitat, non cenſetur ſollicitaſſe in Confeſſione, ac proinde non eſt denunciandus. VII. Modus evitandi obligationem denunciandæ ſollicitationis eſt, ſi ſollicitatus confiteatur cum ſollicitante, hic poteſt ipſum abſolvere abſque onere denunciandi. VIII. Duplicatum ſtipendium poteſt Sacerdos pro eadem Miſſa licitè accipere, applicando petenti partem ſpecialiſſimam fructus ipſimet celebranti correſpondentem, idque poſt Decretum Urbani VIII. IX. Poſt Decretum Urbani poteſt Sacerdos, cui Miſſæ celebrandæ traduntur, per alium ſatisfacere, collato illi minori ſtipendio, alia parte ſtipendii ſibi retenta. X. Non eſt contra juſtitiam pro pluribus Sacrificiis ſtipendium accipere, & Sacrificium unum offerre. Neque etiam eſt contra fidelitatem, etiamſi promittam promiſſione, etiam juramento firmata, danti ſtipendium, quòd pro nullo alio offeram. XI. Peccata in Confeſſione omiſſa, ſeu oblita, ob inſtans periculum Vitæ, aut ob aliam cauſam, non tenemur in ſequenti Confeſſione exprimere. XII. Mendicantes poſſunt abſolvere à caſibus Epiſcopis reſervatis, non obtenta ad id Epiſcoporum facultate. XIII. Satisfacit præcepto annuæ Confeſſionis, qui confitetur Regulari, Epiſcopo præſentato, ſed ab eo injuſtè reprobato. XIV. Qui facit Confeſſionem voluntariè nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ. XV. Pœnitens propria auctoritate ſubſtituere ſibi alium poteſt, qui loco ipſius pœnitentiam adimpleat. XVI. Qui beneficium curatum habent, poſſunt ſibi eligere in Confeſſarium ſimplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario. XVII. Eſt licitum Religioſo, vel Clerico, calumniatorem gravia crimina de ſe, vel de ſua Religione ſpargere minantem, occidere, quando alius modus defendendi non ſuppetit, uti ſuppetere non videtur, ſi calumniator ſit paratus, vel ipſi Religioſo, vel ejus Religioni publicè & coram graviſſimis Viris prædicta impingere, niſi occidatur. XVIII. Licet interficere falſum accuſatorem, falſos teſtes, ac etiam judicem, à quo iniqua certò imminet Sententia, ſi alia via innocens non poteſt damnum evitare. XIX. Non peccat maritus occidens propria auctoritate uxorem in adulterio deprehenſam. XX. Reſtitutio à Pio V. impoſita Beneficiatis, non recitantibus, non debetur in conſcientia ante Sententiam declaratoriam judicis, eò quòd ſit pœna. XXI. Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud Beneficium, ſi ſtudio litterarum vacet, ſatisfacit ſuæ obligationi, ſi officium per alium recitet. XXII. Non eſt contra juſtitiam Beneficia Eccleſiaſtica non conferre gratis, quia collocator conferens illa Beneficia Eccleſiaſtica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, ſed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur. XXIII. Frangens jejunium Eccleſiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, niſi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, putà, quia non vult ſe ſubjicere præcepto. XXIV. Mollities, Sodomia, & Beſtialitas ſunt peccata ejuſdem ſpeciei infimæ, ideoque ſufficit dicere in Confeſſione, ſe procuraſſe pollutionem. XXV. Qui habuit copulam cum ſoluta, ſatisfacit Confeſſionis præcepto, dicens: commiſi cum ſoluta grave peccatum contra caſtitatem, non explicando copulam. XXVI. Quando litigantes habent pro ſe opiniones æquè probabiles, poteſt judex pecuniam accipere pro ferenda Sententia in favorem unius præ alio. XXVII. Si Liber ſit alicujus junioris, & moderni, debet opinio cenſeri probabilis,

dam non conſtet, rejectam eſſe à Sede Apoſtolica tanquam improbabilem. XXVIII. *Populus non peccat, etiamſi abſque ulla cauſa non recipiat legem à Principe promulgatam.* Has viginti octo propoſitiones, in hoc primo Decreto tanquam ſcandaloſas damnavit *Alexander VII.* Pontifex Maximus, eiſque alias ejusdem furfuris ſeptemdecim adjunxit propoſitiones in altero Decreto dato 18. menſis Martii anni 1666. ques itidem ut minimum ſcandaloſae proſcripſit. Ex quibus propoſitionibus ſimul collectis conſurgit numerus quadraginta quinque propoſitionum, quarum poſteriores, ſeu vigeſima nona, trigeſima, trigeſima prima, & trigeſima ſecunda, legem Eccleſiaſtici jejunii infringunt, & ab ejus obſervatione diſpenſant Officiales, iter agentes, & equitantes. Aliæ, ſeu trigeſima tertia, trigeſima quarta, & trigeſima quinta, Beneficiarios liberant eb obligatione recitandi Officium, & à reſtitutione fructuum, ob omiſſionem recitationis officii. Aliæ ad libidinem excitent, ut videre eſt in hac propoſitione, quæ eſt ordine quadrageſima, & his verbis concepte eſt: *Eſt probabilis opinio, quæ dicit, eſſe tantum Veniale oſculum habitum ob delectationem carnalem & ſenſibilem, quæ ex oſculo oritur, ſecluſo periculo conſenſus ulterioris & pollutionis*; & in iſta ſequenti, quæ eſt ordine quadrageſima prima: *Non eſt obligandus Concubinarius ad ejiciendam Concubinam, ſi hæc nimis utilis eſſet ad oblectamentum concubinarii, vulgò, regalo, dum deficiente illa, nimis ægre ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficile inveniretur.* Aliæ denique Uſuras licitas reddunt, ut liquet ex hac propoſitione, quæ ordine eſt quadrageſima ſecunda: *Licitum eſt mutuanti aliquid ultra ſortem exigere, ſi ſe obliget ad non repetendam ſortem uſque ad certum tempus.* Has quadraginta quinque propoſitiones, ſeu potius morum corruptelas, quas Sæculi XVII. Caſuiſtæ quaquaverſùm diſſeminare, & omnium animis inſtillare ſtudebant, tanquam ſcandaloſas proſcripſit *Alexander VII.* Pontifex Maximus.

D. Ea Cenſura Pontificia cohibuitne effrænem illam Laxiorum Sæculi XVII. Caſuiſtarum novas & moribus pernicioſas procudendi opiniones pruriginem?

M. Non tam citò hæc Hydra, in fœtidis Caſuiſtarum paludibus enata, profligari potuit. Suis quippè redivive cladibus, ac exitiis ſuperba protulit nove errorum monſtra, quæ *Alexandri VII.* Pontificis Maximi ſucceſſores contriverunt, ſed præſertim *Innocentius XI.* cujus memoria ſemper in benedictione erit. Ille ſiquidem Pontifex Maximus ſpeciali Decreto dato die 2. menſis Martii anni MDCLXXVII. confixit ſexaginta quinque Laxiorum Caſuiſtarum propoſitiones, quarum quinquaginta quatuor priores vel licitum reddunt ac permittunt Sacerdotibus in Sacramentorum adminiſtratione, & Judicibus in ferendis circa res civiles & criminales Sententiis, uſum ſequendi opinionem minùs probabilem, relicta probabiliori; vel à peccato excuſant Uſuras, Simonias, furta, homicidia, duella, mollitiem, & fornicationem, juramenta, ingluviem, atque ampliſſimam, ſed horribilem licentiam omnigenis hominibus, Sacerdotibus, Religioſis, Beneficiariis, Nobilibus, Famulis, Mercatoribus, Magiſtratibus, Locupletibus, Egenis, Fœneratoribus, Latronibus, Adulteris &c. concedunt vivendi, ùt lubet, ſuæque cupiditati indulgendi citrà ullum ſalutis æternæ periculum. Has quinquaginta quatuor propoſitiones, ut brevitati conſulem, & ne caſtas aures tuas offendam, hic non deſcribam, ſed alias dumtaxat ſequentes undecim, quæ Sacramentorum Euchariſtiæ, & Pœnitentiæ adminiſtrationem ſpectant, ſubnectam, ex quibus facilè perſpectum habere poteris, quo uſque tandem progreſſa fuerit quorundam Sæculi XVII. Laxiorum Caſuiſtarum in pervertenda doctrina morali audacia. Propoſitio, quæ ordine eſt quinquageſima quinta, his verbis concepta eſt: *Præcepto Communionis annuæ ſatisfit per ſacrilegam Domini manducationem.* Propoſitio quinquageſima ſexta: *Frequens Confeſſio, & Communio etiam in his, qui gentiliter vivunt, eſt nota prædeſtinationis.* Propoſitio quinquageſima ſeptima: *Probabile eſt, ſufficere attritionem naturalem, modo honeſtam.* Quinquageſima octava. *Non tenemur Confeſſario interroganti fateri peccati alicujus conſuetudinem.* Quinquageſima nona: *Licet Sacramentaliter abſolvere dimidiatè tantum Confeſſos ratione magni concurſus pœnitentium, qualis V. G. poteſt contingere in die magnæ alicujus feſtivitatis, aut indulgentiæ.* Sexageſima: *Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Eccleſiæ, etſi nulla emendationis ſpes appareat, nec eſt neganda, nec differenda abſolutio; dummodò ore proferat, ſe dolere, & proponere emendationem.* Sexageſima prima: *Poteſt aliquando abſolvi, qui in proxima occaſione peccandi verſatur, quam poteſt, & non vult omittere, quinimmo directè & ex propoſito quærit, aut eiſe ingerit.* Sexageſima ſecunda: *Proxima occaſio peccandi non eſt fugienda, quando cauſa aliqua utilis, aut honeſta non fugiendi occurrit.* Sexageſima tertia: *Licitum eſt quærere directè occaſionem proximam peccandi pro bono ſpirituali, vel temporali noſtro, vel proximi.* Sexageſima quarta: *Abſolutionis capax eſt homo quantumvis laboret ignorantia Myſteriorum Fidei, & etiamſi per negligentiam, etiam culpabilem, neſciat Myſteria Sanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini Noſtri JEſu Chriſti.* Sexageſima quinta: *Sufficit Myſteria illa ſemel credidiſſe.* Has Propoſitiones numero ſexaginta quinque, tanquàm ut minimùm ſcandaloſas, & in praxi pernicioſas proſcripſit *Innocentius XI.* Mitto duas ejusdem farinæ propoſitiones, quas in ſuperiori Colloquio percenſui ab *Alexandro VIII.* Pontifice Maximo damnatas, unam nimirùm, quæ *peccatum Philoſophicum* adſtruebat; Alteram, quæ homines eximebat ab obligatione amandi Deum ſive *in principio, ſive in decurſu*, ſive *in fine Vitæ moralis.* Mitto denique alias penè innumeras corruptelas, quibus nonnulli molliores Sæculi XVII. Caſuiſtæ Sanctiſſima quæque Evangelii documenta, Præcepta Decalogi, & Leges Eccleſiaſticas perverterunt, eamque morum diſciplinam invehere conati ſunt, à quibus Ethnici, non omninè corrupti, penitùs abhorruiſſent. Has, inquam, corruptelas conſultò miſſas facio, veritus, ne tu ipſe, dum tam prodigioſam cùm divinæ, tum humanæ legis diſſipationem oculis

tuis

tuis expanderem, horrore perculſus, aures tuas actutum obturares, ſicut olim Nicænos Patres, ne impii Hæreſiarchæ Arii blaſphemias audirent, olim feciſſe Eccleſiæ Annales referunt. Sufficiat igitur hæc pauca attigiſſe; tu verò ex ungue Leonem, & ex fruſto pannum conjicito.

D. Lubentiſſimè hic cum *S. Auguſtino* exclamarem: *Ubi eſtis fontes lacrymarum? Et quid facimus, quò ibimus, ubi nos occultabimus ab ira veritatis, ſi non ſolum negligimus cavere mendacia, ſed audemus inſuper docere perjuria?* Abſit ſanè, ut unquam velim horumce laxiorum Caſuiſtarum pervolvere libros, aut illos conſcientiæ meæ adſciſcere arbitros. Quis enim in cœno fontem requirat? quis de turbida aqua potum petat? quis indè ſibi aliquid hauriendum exiſtimet? Quis denique eos Magiſtros auſcultare & ſequi velit, qui in moralibus conſiliis dandis ſæpè cæcutiunt, ac ſæpe cæcis ducatum præbentes, ambo, juxta Chriſti Domini oraculum, in foveam cadunt. Sed, dicas, amabo, quid ſibi velint alii Caſuiſtæ, qui vulgò *Rigidiores* vocantur, quique, ut nupertimè audivi, cum ſint moroſi ac ſupercilioſi morum Cenſores, & nimium diſciplinæ rigorem ubique affectent, jugum Chriſti plus æquo exaſperarunt, & in aliquot circa doctrinam moralem prorupernnt errores, qui Sæculo XVII. à Sede Apoſtolica fuerunt damnati.

M. Fuerunt nonnulli Caſuiſtæ, qui Sæculo XVII. nimio æſtu impugnando novas à mollioribus Caſuiſtis inductas corruptelas, in aliud extremum impegerunt, & in Scyllam inciderunt volentes vitare Charybdim. Hi ſiquidem, ſub ſpecioſo obtentu veterem Eccleſiæ Diſciplinam, & antiquorum Canonum rigorem innovandi, præſentem Eccleſiæ praxim temerario auſu carpere, culpare ac damnare præſumpſerunt, certas Regulas, in diſciplina morali obſervandas, nimium rigorem ſapientes, præſcripſerunt, & in errores lapſi ſunt, quos ex eorum libris excerptos, & propoſitionibus XXXI. comprehenſos *Alexander* VIII. Pontifex Maximus die xx. menſis Decembris anni MDCXC. proſcripſit. Has inter Propoſitiones ſunt undecim, quæ doctrinam moralem ſpectant, quas hic ſubjiciam, ut ab illis diligenter cavere poſſis. Propoſitio, quæ eſt ordine prima, hæc eſt: *In ſtatu naturæ lapſæ ad peccatum formale & demeritum ſufficit illa libertas, qua voluntarium ac liberum fuit in cauſa ſua, peccato originali, & libertate Adami peccantis.* Altera Propoſitio, quæ eſt ordine ſecunda: *Tametſi detur ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in ſtatu naturæ lapſæ operantem ex ipſa non excuſat à peccato formali.* Propoſitio, quæ eſt ordine tertia: *Non licet ſequi opinionem vel inter probabiles probabiliſſimam.* Propoſitio, quæ eſt ordine decima ſexta, ſic habet: *Ordinem præmittendi ſatisfactionem abſolutioni induxit, non politia, aut inſtitutio Eccleſiæ, ſed ipſa Chriſti lex, & præſcriptio, natura rei quodammodò dictante.* Propoſitio, quæ eſt ordine decima ſeptima: *Per illam praxim mox abſolvendi, ordo pœnitentiæ eſt inverſus.* Propoſitio, quæ eſt ordine decima octava: *Conſuetudo moderna, quoad adminiſtrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamſi eam plurimorum hominum ſuſtentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Eccleſia non habetur pro uſu ſed abuſu.* Propoſitio quæ eſt ordine decima nona: *Homo debet agere tota vita pœnitentiam pro peccato originali.* Propoſitio, quæ eſt vigeſima: *Confeſſiones apud Religioſos factæ, pleræque vel ſacrilegæ ſunt, vel invalidæ.* Propoſitio, quæ eſt ordine vigeſima prima: *Parochianus poteſt ſuſpicari de Mendicantibus, qui eleemoſynis communibus vivunt, de imponenda nimis levi & incongrua pœnitentia, ſeu ſatisfactione, ob quæſtum ſeu lucrum ſubſidii temporalis.* Propoſitio, quæ eſt ordine vigeſima ſecunda: *Sacrilegi ſunt judicandi, qui jus ad Communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis ſuis pœnitentiam egerint.* Denique Propoſitio, quæ eſt ordine vigeſima tertia: *Similiter arcendi ſunt à Sacra Communione hi, quibus nondum ineſt amor Dei puriſſimus, & omnis mixtionis expers.* Has undecim rigidiorum Caſuiſtarum propoſitiones, ad doctrinam moralem attinentes, unà cum aliis viginti, quæ circa varia doctrinæ capita verſantur, jure meritò confixit *Alexander VIII.* Pontifex Maximus, ac ſubindè, ſi ſaluti tuæ, ut par eſt, conſulere velis, neceſſe eſt, ut, juxta Romanorum Pontificum Sanctiones, à doctrina morali Caſuiſtarum, cùm Laxiorum, tum Rigidiorum, tibi ſedulò caveas, eorumque libros, conſilia, colloquia ac documenta, rejicias, ac velis, remiſque fugias.

D. Jubes, & jure quidem merito, ut in integrum abſtineam à lectione librorum, quos tam molliores, quàm rigidiores Caſuiſtæ in Doctrina morali ſcripturierunt. At, necdum indicaſti, quos libros potiſſimum legere, quoſve Magiſtros, ceu Duces, in diſciplina morum ſequi ac tutò adire debeam, eiſque immobiliter adhærere, in his quæ ſpectant ſalutis negotium, in quo nulla eſt ſatis magna ſecuritas, ubi tota periclitatur æternitas.

M. Unum inſtar omnium, ſicut ſæpius te monui, in doctrina morali ſectari debes Magiſtrum ac Ducem *S. Thomam Aquinatem*, Doctorem Angelicum, quem non ſolùm ad profliganda tot opinionum flagitia, tot errorum monſtra, quæ adversùs Dei legem, & Chriſtianæ Moralis puritatem olim graſſata fuiſſe vidimus, verùm etiam, ad extirpandas novas illas ac peregrinas opiniones, quas induxerunt rigidiores quidam Caſuiſtæ, divinitus provisum fuiſſe jure affirmare poſſum. Enim verò, ut obiter dicam, illibata *S. Thomæ Aquinatis* doctrina & Moralis caſtiſſima, his opinionum tum Laxiorum, tùm Rigidiorum Caſuiſtarum venenis præſentiſſimum & verè Catholicum remedium eſt, quàm cæteris tutiorem, utpotè legi divinæ conſentaneam, cupiditati adverſam, faventem charitati, & à morum laxitate, non minus quàm à Rigoriſmo alienam, Summi Pontifices commendarunt, de qua ſubindè non incongruè dici poteſt, quod à *S. Hilario* lib. 2. *de Trinitate* dictum eſt de Scriptura Divina: *Magnum eſt tot in ea una remedia eſſe, quot Morbi ſunt, & tot veritatis doctrinas, quot ſunt ſtudia falſitatis.* Nec mirum ſanè, cùm Doctor Angelicus in dirimendis Quæſtionibus, quæ mores ſpectant, non ratiunculis & vanis diſtinctiunculis indulgeat, ſed puram Moralem Chriſtianam ex Divinarum Scripturarum, ex Conciliorum, Sanctorumque Patrum fontibus hauſtam propinet in Secunda Secundæ ſuæ Summæ Tripartitæ, & ea, quæ ab antiquis didicit, ita doceat, *ut cum dicat novè, non dicat nova.*

nova. Si vis ergo eos in doctrina Murali declinare ſcopulos, ad quos Laxiotum, & Regidiorum Caſuiſtarum alliſa navis fracta eſt, pervolve ſæpiùs, ac diurnâ, nocturnâque manu verſa Secundam Secundæ Summæ Tripaititæ *S. Thomæ Aquinatis*, & à Regulis, quas ad diligendos mores in ea præſcribit Doctor ille Aogelicus, ne latom quidem uoguem unquam diſcede, aliosque, quibus aliqoa iecum intercedit neceſſitudo, ad hanc totiſſimam ſalutis toeundam viem adhortare his verbis, quæ leguntor cap. 30. v. 21. *Iſaiæ* Prophetæ: *Hæc eſt via, ambulate in ea, & non declinetis neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram.*

D. Cujas erat iſte *Michaël de Molinos*, quem ſpurciſſimom poſt homiues natos Hæreſiarcham appellaſti?

M. *Michaël de Molinos* natione Hiſpanus erat, Cæſaraugustaoæ Diœceſis in Aragooia Presbyter, maximus hypocrita, in cujus vulru habituque omni expreſſa erat priſcorum temporum ſimplicitas, & affabiè quodammodò facta modeſtia, qua in ſuo inceſſu ſanctitatem integritatemque vitæ mentiens, multorum ſub ſpecioſo devotionis obtentu ſibi conciliavit animos. Et ſanè, hi, qui *Michaëlem Molinoſum* ex his, quæ corporis ſenſibus obvia ſunt, videlicèt ex ipſius barba, pallore, inflexa cervice, oris, totiusque corporis gravitate æſtimabant, illum ut Virum ſanctum, & optimum conſcientiarum Rectorem prædicabant. At, qui præpoſterum illum *Silenum* aperuerunt, inſignem hypocritam invenerunt, divinarum & humanarum legum contemptorem, alterum *Epicurum*, effrœni ſuæ libidini affatim indulgentem, ſingults ad perpetranda omnia flagitiorum genera habenas laxantem; indèque compertum ac exploratum habuerunt, magnifica hæc, quæ foris eppetebant, inſignia, eſſe puram putamque comœdiam, quam ille ſaleciſſimos Hæreſiarcha, ad fucum incautis facilius faciendum, toto fermè vitæ ſuæ tempore in orbe luſit. Rem ite eſſe narrat modernus Author, qui tum Romæ præſeos aderat, videlicèt *Joannes Baptiſta Pacichellus* in Epiſtola, quam ea de re ſcripſit, & quæ extat iuter ejus Epiſtolas familiares Tom I. pag. 220. ubi hæc habet; *Cujusvis infamiam longè ſuperavit damnatiſſimi nominis Michael Molinos natione Hiſpanus, patria Aragonius: viginti & duobus annis, quibus Romæ vixit, ſtabilienda Quietiſtarum hæreſi, quam ipſe commentus eſt, ſedulam navavit operam, à ſubornatione ſequioris ſexus, uti Hæreticis ſemper ſolemne fuit, auſpicatus. Propriam annihilationem (ſic enim loquuntur vulgò) qua media Deo uniri poſſit anima, & quieſcere, minimè ſollicita de his, quæ corpori obveniunt, ſummoperè inculcabat, quam in reliquiarum doctrina ſua cardinem conſtituit. Ex hoc principio veluti fonte hauriebat, nullum actum animæ poſitivum, aut præmio, aut pœna dignum eſſe, cùm nec anima, nec ejus potentia annihilata cooperentur. Hinc facilis in omne ſcelus, omnemque voluptatem ruina. Capto Molinos anno* MDCLXXXVII, *propoſitionibus, quas ſe promulgaſſe fuſſus eſt, ad examen à Fidei Inquiſitoribus coram Cardinalibus, & Summo Pontifice vocatis, Orationis methodum, quam profitebantur Quietiſtæ, ſic dicti à quiete, ob quod & Secta nomen adheſit, damnavit Sancta Sedes ſimul cum ſexaginta octo numero propoſitionibus, Hæreſeos, ſcandali & blaſphemiæ. Juſſu etiam Summi Pontificis Innocentii XI. cuncta ejus Opera flammis adjudicata ſunt. Coactus ipſe Molinos de pegmate erecto in Templo Dominicanorum Sanctæ Mariæ ſuper Minervam in Urbe, coram Sacro-Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium Senatu, palinodiam canere, ad perpetuos carceres damnatus fuit. Fertur illum ſerio pœnitere criminum, ſexageſimum ætatis annum agens. Nativa, qua pollebat, dicendi facultate, aliisque artibus, ita plurimis impoſuit, ut ſanctus haberetur, licet vitam fœdiſſimis ſceleribus contaminatam duxerit. Per duodecim integros annos crimina apud Sacerdotem nunquam depoſuit, quamvis à faciendo ſacra non abſtineret. Quatuor millia aureorum, & duodecim millia Epiſtolarum, quarum ope Sectatores ejus innotuerunt, reperta ſunt inilluis ſcriniis &c.* Ex hac ſincera teſtis oculati oarratione facile nunc judicare potes, quis & qualis fuerit *Michaël de Molinos*, infamis Hæreſiarcha, qui tandem Romæ in carceribus S. Officii die XXV. II. menſis Novembris anni MDCXCII. exceſſit è vivis.

D. Etſi facilè ex ea narratione intelligam, *Michaelem Molinoſum* fuiſſe Hæreſiarcham ſceleſtiſſimum, optarem tamen, ut mihi uberiorem traderes præcipuorum ejus errorum notitiam, quo videlicèt turpia ipſius doctrinæ conſectaria omni execratione proſequi, diriſque devovere poſſim.

M. Sexagiota octo propoſitiones *Michaëlis Molinoſi*, quas Sanctiſſimus Pontifex *Innocentius XI.* Conſtitutione data die XX. menſis Novembris aoni MDCLXXXVII. damnavit tanquàm hæreticas, ſuſpectas, erroneas, ſcandaloſas, blaſphemas, piarum aurium offenſivas, temerarias, Chriſtianæ diſciplinæ relaxativas, everſivas & ſeditioſas, hic inſerere, ac ſingillatim perpendere non patitur Colloquiorum noſtrorum brevitas, nec itidem expedire videtur; maximè cùm inter has propoſitiones plures ſint adeo obſcœnæ, & fœtidæ, ut eas oculis tuis expandere vetet pudor. Nihiloſecius, ut tibi, ampliorem errorum *Michaëlis Molinos* notitiam habere deſideranti, utcumque faciam ſatis, breviter dicam, hujus Hæreſiarchæ, & ejus Sectariorum Pſeudo-Myſticorum, qui vulgò *Quietiſtæ* appellantur, totius perverſæ doctrinæ Summam in hoc volvi, ut vellent & aſſererent in vita ſpirituali, ſive myſtica, hos ſolos cenſendos eſſe perfectos & verè myſticos, qui per unum actum, & ſolum, modò non revocatum, Deo ſemel oblati, &, ut ajebant, totaliter uniti, reſignati atque relicti, reliquoa omnes ut ſuperfluos ſuſpenduot actus, & velut exanimes permanendo, nihil prorsùs operando, neque volendo, neque petendo, nec de acceptis beneficiis Deo gratias agendo, nec ad proprios defectus reflectendo, ſed ſilendo & merè paſſivè ſe habendo, in abſoluta permanent indifferentia de omnibus, etiam de pœna, vel de præmio, de Inferno, vel de Paradiſo, de æterna damnatione, vel de ſalute, ſinendo ut Deus òperetur activè, & ſuam divinam voluntatem impleat in illis. Hinc (quod dictu horrendum) recentes illi pſeudo-myſtici, ut videre eſt in damnatis *Michaëlis Molinos* propoſitionibus 41. 42. 46. 47. 48. nefanda libidinum monſtra licita reddebant, ſuas fœditatea & abominationes non ſolum dæmoni vim inferenti ſed & Deo non modo permittenti, ſed volenti

tribuere

tribuerenon vetebantur, easq́ne ſubindè peccata eſſa negabant, ſed hic potiùs animam magie purgari, illuminari, toborari, candidintem evadera, & perfectam acquirare libertatam dictitabant. Hic alias deſcribere turpitudines refugit calamus, horretq́ua atiam animus meminiſſa tot flagitiotum, in quæ infalices quasdam ſaductae mulieres traxerunt illi Pſeudo-myſtici, duces verè cæci. qui ais hanc legam, velut totius ſpiritualis perfectionia proram puppimq́ue, imponebant, ut in nonnibus cæcam ſuis Supatioribus & Diractotibus obedientiam axhiberant, & ut ſuas abominationes, quas *violentias* appallabant, in Sactamento pœnitantiæ non confitarentur, quia, inquiebant, *non ſunt peccata, nec etiam venialia.*

D. Vah! affrontes ac propudioſos Sectarios, ex porcorum *Epicuri* hatâ prodeuntes, quorum execrabilis doctrina tendit ad ſuſcitanda inſulſa & phanatica *Gnoſticorum*, *Carpocratianorum*, & *Enthuſiaſtarum* ſomnia, dudùm ab Ecclaſia, ſicut jam vidimus in præcadantibus noſtris Colloquiis, repreſſa ac proſcripta; ad renovandos impios ſimul & turpes *Beguardorum* & *Beguinarum*, atque *Dulciniſtarum* errores in Oecumanico Vianneñſi Concilio damnatos, & ad confixam ac ſapultam ab inferis revocandam inſolſam ac phanaticam *Illuminatorum* Sectam. Undè mirari minimè ſubit, quòd ab hac flagitioſa doctrina, ſtatim ec paſtiferum ejus venenum retactum ac propalatum fuit, ita abhorruerint Catholicorum omnium animi, ut & populi clamoribus, & doct argumantis, & Epiſcopi Cenſuris, tam nefaria dogmata detaſtati ſint. *Neque hoc ſanè*, ut verbis utar *Vincentii Lirinenſis*, *novum, ſiquidem mos iſte ſemper in Eccleſia viguit, ut quò quiſque floreret religioſior, eò promptius novellis adinventionibus contrairet.* Sad dicas, amabo, an fuerint aliqui, qui datâ operâ impiam illam & obſcœnam *Michaëlis Molinos*, ajusque Sequacium ſpuriorum Myſticorum doctrinam editis Lucubrationibus confutarunt, & quænam ſint præcipua argumenta, quibus horribilam illam Sectam profligârunt.

M. Tot inter Viros aruditos, qui in *Michaëlis Molinoſi*, aliorumq́ue ejus Sequacium ſpuriorum Myſticorum arrores calamum acuerunt, primas tanate dabant tres illuſtriſſimi Galliarum Antiſtites, *Ludovicus Antonius de Noailles*, Pariſienſis Archiepiſcopus & S. R. E. Cardinalis, qui *Inſtitutionem Paſtoralem* publicavit *de Perfectione Chriſtiana & Vita Interiori adversùs ſpuriorum Myſticorum errores*; Jacobus Banignus Boſſuet, Meldenſis Epiſcopus, qui Inſtitutionem *De Statibus Orationis*, & alia de eodam argomanto luculentiſſima vulgavit Opera; & *Paulus Godet Des Marais*, Carnotenſis Epiſcopus, qui edidit *Inſtitutiones Paſtorales contra nova Myſtagogia illuſiones & errores.* In his, inquam, cadro dignis Operibus, ad Religionis & Fidei, veræq́ua Orationis puritatem vindicandam, ſingulari zalo, piatate, aruditione ac perſpicuitate aditis, tres illi Galliarum illuſtriſſimi Antiſtites invictis argumentis ſpuriorum Myſticorum errores confodiunt. Et primò quidem, tum ax Scriptura Sacra, tum ex perpetua Sanctorum Patrum traditiona palàm evincunt, hominem in Vita præſanti, ſacundùm legem communam, non poſſe tantùm ac talem conſequi perfectionis gradum, ut raddatur impeccabilis, & ampliùs proficere non valaat, ac ſubindè Scripturæ, & traditioni planè contrarium eſſe illum, quam *Michel Molinos*, aliiq́ue ejus Sactatii ſpurii Myſtici comminiſcebantur, ſtatum habitualem, continuum & immobilam, ad quam cùm ſamel Viri ſpiritualas pervaniſſent, peccare ampliùs non poterant, & imperturbabili pace fruebantur. Quem capitalem tacentium ſpuriorum Myſticorum errorem jam Concilium Oecumanicum Vienuenſe anno MCCCXI. celabratum damnavit in Hæraticis *Beguardis*, idam figmentum obtrudentibus, & Concilium Tridentinum Seſſione VI. Canone XXIII. confixit, Anathemata parcallens eum, qui dixerit, *hominem juſtum poſſe in tota Vita omnia peccata venialia vitare, niſi ex ſpeciali privilegio.* Secundò, contrà ſpurios recentioras Myſticos damonſtrant tres illi Galliarum illuſtriſſimi ac doctiſſimi Antiſtitas, nullum eſſa in hac vita perfectionis ſtatum, in quo juſti jejunara, carnam macerare & crucifigare, otare, donaq́ue ſpiritualia & æterna bona, Dai gratiam, remiſſionem peccatorum, Virtutas, Sanctificationam ſuam, donum Perſavarantiæ, ſalutam, ac baatitudinam æternam abſolutè deſidarate, & ſupplices patara à DEO non debeant, ſicut & ei de acceptis beneficiis gratias agera, quantumvis in Vita ſpirituali profecerint, & ad quemvis perfactionis gradum ſint provecti. Tertiò, probant iidam illuſtriſſimi Galliarum Antiſtitas contra illos ſpurios Myſticos, tanari juſtos ſpiritualasq́ue Viros, in quocumque parfectionis gradu conſtituti ſupponantur, Ecclaſiæ præcapta ſarvare, & Paſtoribus ac Præpoſitis obedire, non ſolùm in iis, quæ diſciplinam extariorem ſpectant, ſicut *Michaël Molinos*, ajusq́ue Sectarii Pſaudo-Myſtici pertendebant, verùm atiam in iis, quæ directionam intarioris animarum ſuarum ſtatus attinent, ſicut definivit Concilium Viannanſe contra Hæreticos Beguardos aſſerentes, aos, *qui ſunt in prædicto gradu perfectionis, & ſpiritu libertatis, non eſſe humana ſubjectos obedientiæ, nec ad aliqua Eccleſiæ præcepta obligari, quia ubi Spiritus Domini, ibi libertas.* Quartò, oſtendunt illuſtriſſimi Galliarum Antiſtitas, hæreticum aſſe illud ſpuriorum Myſticorum dogma, quo aſſerabant, fornicationem, alioſva carnalas actus non aſſa peccata, quia ei, qui gravitar tentatus illos axercet, diabolus vim infert. Hoc, inquam, dogma hæreticum eſſe oſtendunt raligioſiſſimi illi Antiſtitas, tum quia Apoſtolus *Paulus* illud apertè raprobat, dicens cap. 6. Epiſtolæ primæ ad Corinthios: *Nolite errare: neque fornicarii, neque adulteri, neque molles Regnum DEI poſſidebunt*, & ad Galataa capita quinto: *Manifeſta ſunt autem opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria. — Qui talia agunt, Regnum DEI non conſequentur:* Tum quia atiam, quantùmvis gravi tantatione ad fornicationam, alioſva carnales actus inſtigetur homo, nihilominùs lethalia peccata ſunt, æternáqua damnatione digna, quia diabolus peccatum licèt ſuggerat, & ſuadaat, ad illud tamen committendum vim non infert, ejusq́ua tentationibus quibuscumque homo reſiſtare poteſt & tenatur, ùt docant Sacri Scriptoras, videlicèt S. Petrus 1. ſuæ Epiſtolæ cap. ultimo, ubi hæc habet: *Adverſarius veſter diabolus tanquam Leo rugiens circuit, quærens, quem devoret, cui*

reſiſtere fortes in fide; & Sanctus *Jacobus* Epiſtola ſua Canonicâ capite quarto: *Reſiſtite diabolo, & fugiet à vobis.* Denique, ut cætera alia prætermittam, perdocti illi Galliarum Antiſtites huoc errorem à Concilio Generali Vienneuſi io Hæreticis Beguardis proſcriptum, & à modernis ſpuriis Myſticis ſuſcitatum, videlicèt: *Se in actibus exercere virtutum, eſt hominis imperfecti, & perfecta anima licentiat à ſe virtutes*, hunc, inquam, errorem confutant clariſſimi illi Galliarum Antiſtites ex Scriptura Sacra, quæ paſſim Chriſtianarum virtutum officia omnibus hominibus propoſuit, quocumque ſint in ſtatu & perfectionis gradu; quæ juſtos etiam & perfectos ſpirituales Viros hortatur non ad quietem, non ad otium, non ad ſupprimendos virtutum actus, nec ad paſſivam de omnibus, etiam de ſalute æterna, indifferentiam, ſed è contrà manet, urget & inſtat, ut jugiter operemur bonum, dùm tempus habemus; ut vigilemus; ut oremus, ut nos humilitatis, patientiæ, charitatis, obedientiæ, cæterarum virtutum Chriſtianarum exercitio occupemus, & abundemus in omni opere bono; ut cum timore & tremore operemur ſalutem noſtram; ut ſic curramus, ut comprehendemus gloriæ bravium; ut contendamus intrare per anguſtam Cœli portam; ut pulſemus, & aperietur nobis, ut petamus, & accipiemus, ut quæramus & inveniemus; ut ſic luceat lux noſtra coràm hominibus; ut videant opera noſtra bona, ut poſtremò Vocationem noſtram per bona opera certam faciamus, dicente *Sancto Petro* cap. 1. verſ. 10. Epiſtolæ ſuæ ſecundæ: *Satagite, ut per bona veſtra opera certam veſtram vocationem & electionem faciatis; ſic enim facientes non peccabitis aliquandò.* His, & aliis id genus argumentis, quibus referendis, ne longior ſim, conſultò ſuperſedeo, refelluntur impii & obſcœni *Michaëlis de Molinos*, & ſpuriorum Myſticorum errores, quos in Hæreticis *Beguardis* à Concilio Viennenſi damnatos noſter ſui Sæculi piiſſimus Scriptor *Taulerus* deplorat & inſectatur his verbis: *Hi ſunt*, ſeu Hæretici Beguardi, & falſi Myſtici ſui temporis, *qui ſe à peccatis immunes, Deo ſine medio unitos, omnibus & divinis & humanis ſolutos legibus, & ad nulla demùm opera bona obligatos arbitrantur, hoc errore ſeducti; quòd putent otium illud, cui vacant, pro ſui nobilitate & excellentia, nullo pacto eſſe interturbandum impediendumq; Nihil penitùs in virtutibus ſe ſe exercent, ſed otio vaniſſimo tradunt. Vis ſcire, quale ſectentur otium? Non gratias agere, non Deum laudare, nihil habere, nihil cognoſcere, nihil amare, nihil orare, nihil deſiderare volunt. —— Tantam ſibi libertatem uſurpant, ut nulli protsùs obedire velint, neque Papa, nec Epiſcopis, nec Paſtoribus ſuis, & quamvis interdùm extrinſecùs obedire ſe ſimulent, intùs tamen nulli omninò ſubjiciuntur, nec voluntate, nec actione. Ab omnibus Sancta Eccleſia conſuetudinibus & legibus exempti eſſe volunt, palàm aſſerentes; quòd quandiù aliquis virtutibus conſequendis navat operam, tamdiù adhuc imperfectus ſit. Inſuper credunt, ſe nec deinceps ullum poſſe vel virtutis augmentum capere vel admittere peccatum, ea de cauſa, quòd abſque voluntate vivant, ut ipſis videtur, ſpiritumque ſuum quieti ac otio tradiderint. Proindè cunctis natura deſideriis abſque peccato liberè ſe ſatisfacere poſſe, ſtultiſſimè credunt, utpotè qui ſummam adepti ſunt innocentiam, quibusque lex nulla poſita ſit. Breviter ergo, ne ſpiritus etiam, quies & libertas ullum patiatur impedimentum, cunctis natura affectibus & concupiſcentiis indulgent & obſequuntur. —— Hi Antichriſti pranuncii ſunt, qui viam illius præparant, deducentem ad infidelitatem & damnationem perpetuam.* Confer nunc, quæſo, ejuſmodi Beguardorum errores, quos noſter *Taulerus* Sermone 2. in Dominicam primam Quadrageſimæ deſcribit ac perſtringit, cum erroribus *Michaëlis Molinoſi* & falſorum Myſticorum, & ultrò fatebetis, *Michaëlem Molinoſum*, aliosque malè feriatos modernos Pſeudo-Myſticos, antiquam dumtaxat crambem in ſua Myſtagogia recoxiſſe; & jam pridem exoletas Beguardorum, aliorumque falſorum & otioſorum Myſticorum delirationes, illuſiones, & obſcœnitates, ex orco revocâſſe. Sed ſatis hactenùs dictum ſit de *Michaële Molinoſo*, & de ſpuriis atque otioſis hujus tempeſtatis Myſticis, quos plenis velis fugere debes, ne te *multam malitiam doceat illorum otioſitas*, ſicut legitur Eccleſiaſtici cap. 33. v. 29.

D. Ad reſpuendam deteſtabilem illam *Michaëlis Molinoſi*, ejusque ſequacium Pſeudo-Myſticorum doctrinam, ſufficit communis ſenſus, ſufficit communis pietatis vulgaris inſtitutio; quæ ad tam nefaria ac fœculenta dogmata exhorreſcens, ipſum etiam tot ſpurcitiarum fontem execrationibus proſequi debet. Hinc, ut obiter dicam, planè mirari ſubit, quo pacto *Michaël Molinoſus* tot ſpurcitiarum parens, potuerit per viginti duos annos Romæ vivere, tam fœda, tam execranda patrare flagitia, tam peſtilentem diſſeminare doctrinam, tot homines ac mulieres promiſſâ molli quiete decipere, & in eos tam abſolutum exercere imperium, ut nullus ex his, qui nefandæ illius Sectæ myſteriis erant initiati, extiterit, qui hanc errorum colluviem, hanc vitiorum ſentinam, hanc turpitudinum cloacam patefacere voluerit. Certè, tam alti, tamque diuturni ſilentii cauſam non aliundè profectam fuiſſe exiſtimaverim, quàm ex *Quietiſtarum*, diſcipulorum *Michaëlis Molinoſi*; malâ conſcientiâ ſimul & tranquillâ, quæ peccata ſine pudore, ſine dubitatione operabatur, quia bona eſſe, & ad Vitæ ſpiritualis perfectionem rendere, deplorandis tenebris, ſed peccatorum frequentiâ, & nimiâ erga ſuæ Sectæ Principem credulitate occerſitis, ſibi perperàm perſuadebat. Eſt enim, ut nuperrimè legebam apud *S. Bernardum* in libro de *Conſcicutia*, eſt, ioquam, *mala & tranquilla conſcientia, qua ſicut nihil eſt pejus, ita nihil eſt infelicius. Quaris quanam illa ſit? Qua nec Deum, nec hominem reveretur; qua cùm venerit in profundum malorum, contemnit. In brevi temporis, ſpatio non ſolùm non ſentit, ſed & placet, & dulce ſit, quod amarum erat, & aſperum vertitur in ſuave. Ducitur deindè in conſuetudinem, ut jam non modò placeat, ſed & aſſiduè placeat, & ſe continere non poſſit. Ad extremum verò non poteſt avelli, quia conſuetudo vertitur in naturam, & quod priùs ad faciendum erat impoſſibile, jam impoſſibile eſt ad continendum.... Hac eſt mala conſcientia, qua per hujusmodi diſcrimina, immò pracipitia ruit, & corruit, & irruit ſuper ſe ipſam. Quomodò tranquilla? Cùm mundi hujus proſperitas alludit & illudit; cùm laudatur peccator in deſideriis anima ſua; & iniquus benedicitur; cùm peccantium favor, & peccare nolentium pavor, nolens & dolens*

arridet

Arridet ei, cùm non eſt, qui arguat. —— *Nihil æquè exaſperat illius tremendi judicii majeſtatem, quàm peccare, & ſecurè peccare, & de vitiis quaſi de Virtutibus gloriari. Hæc eſt iniquitas, cujus non miſeretur Deus, cùm homo defendit, quod DEUS odit; peccatum juſtitiam aſſerit, & quod DEUS adſtruit, quantùm in ipſo eſt, deſtruit; dicens malum bonum, & bonum malum; amarum dulce, & dulce amarum; lucem tenebras, & tenebras lucem. Hanc verò tranquillitatem nutrit impunitas, ſecuritatis & negligentiæ mater, noverca Virtutum, & Religionis virus, tinea ſanctitatis.* Hæc eſt vera, & fortaſſis unica cauſa, cur ſerò Orbi innotuerint ſordes, obſcœnitates, & nefanda flagitia horumce pſeudo-myſticorum hypocritarum, quos Apoſtolus *Paulus* cap. 16. v. 18. Epiſtolæ ad Romanos graphicè deſcribit his verbis: *Hujuſcemodi enim Chriſto Domino Noſtro non ſerviunt, ſed ſuo ventri, & per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium.* Et ad Philippenſes c. 4. v. 18. *Multi enim ambulant, quos ſæpè dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Chriſti, quorum finis interitus, quorum Deus venter eſt, & gloria in confuſione ipſorum.* Sed mittamus illos ſpurios Myſticos, quibus, ad occultandas ſuas obſcœnitates, ſolemne erat, perindè ac olim Hæreticis Priſcillianiſtis, hoc Effatum: *jura, perjura, ſecretum prodere noli,* quorumve ſpurciſſima dogmata manifeſtâſſe, abundè confutâſſe eſt. Nunc lubenti animo audiam te diſſerentem de proſcriptâ ſæpiùs à Romanis Pontificibus doctrinâ *Cornelii Janſenii*, Iprenſis Epiſcopi, cujus Scripta initium dederunt graviſſimis Controverſiis, turbis, rixis, ac diſſenſionibus, quæ perſtrepunt per totum Orbem Chriſtianum, & nondum conquieſcunt.

M. Quò clarius perſpectum habere poſſis ortum ac progreſſum Janſeniſmi, cujus Hiſtoriam & Theologi in Scholis, & eruditi in Academiis, in Circulis mulierculæ, in Officinis opifices opportunè importunè apud Gallos & Belgas etiamnùm crebris ſermonibus uſurpare ſolent, neceſſe eſt, ut rem totam ab ovo, ùt ajunt, repetam, paucisque oſtendam, initio, quæ magnis incendiis eſſe ſolent, ut nec primùm ardeant, nec humanis oculis ſtatim luceant, eadem illa Janſeniſmo, graviſſimisque ejus occaſione excitatis de Divina Gratia Controverſiis contigiſſe, quibus poſteà Sæculo Eccleſiæ decimo ſeptimo totus penè Orbis Chriſtianus diſputationum incendio conflagravit. *Cornelius Janſenius*, natione Belga, ex Doctore Lovanienſi, Epiſcopus Iprenſis, ſuisque in *Moyſis* Pentateuchum, & in quatuor Evangelia eduis Commentariis notiſſimus, Volumen magnæ molis de Divina Gratia, à ſe lucubratum, in publicam lucem edere non potuerat, è Vita anno MDCXXXVIII. ſublatus, dum ægrotis inſerviret tempore peſtis, quæ in ejus Diœceſi graſſabatur. Fato proximus *Janſenius* palàm proteſtatus eſt in Teſtamento, quod condidit, ſe tanquàm Matris Eccleſiæ obedientiæ filium velle mori, omnia ſua Scripta ſincero obſequio ſubjicere judicio, correctioni & emendationi Romani Pontificis, Doctrinæ à Summis Pontificibus approbatæ ſe firmiter adhærere, falſa verò dogmata ab iisdem damnata ex animo reprobare. Eamdem proteſtationem inſeruit *Janſenius* ad calcem libri *de Gratia Chriſti.* Hoc certè, ut obiter dicam; obedientiæ exemplum, quod *Janſenius* in morte reliquit, ſequuti non ſunt ejus diſcipuli, qui, ſolemni quinque propoſitionum ex libro *Janſenii* exceptarum damnationi à Romanis Pontificibus factæ, acquieſcere noluerunt, ſed potiùs adversùs Romanos Pontifices caput extollentes, eorumque Decretis obtemperare detrectantes, turbas, contentiones, & tragœdias ubique excitârunt, atque libellos ediderunt jurgiis, maledictis, mendaciis, calumniis, apertâque in Pontifices irreverentiâ ac temeritate undequaque ſcatentes, ſicut conſtabit ex his, quæ mox dicturi ſumus. · Mortuo *Cornelio Janſenio* anno, ùt diximus, MDCXXXVIII. Liber ab ipſo de Divina Gratia exaratus, curis *Liberti Fromondi* typis anno MDCXXXIX. mandatus eſt ſub hoc titulo: *Auguſtinus Cornelii Janſenii*, quaſi in illo Opere exponeretur genuina, ac pura putaque Sancti *Auguſtini* doctrina, à recentioribus Theologis non ſatis hactenùs intellecta, & antiquioribus Patribus, maximè Græcis, incognita. Et ſanè *Janſenius* eo in Opere ſuis viribus plus æquo confiſus, non ſolùm damnat doctrinam Patrum Græcorum, quibus (ùt inquit cap. 4. libri de *Hæreſi Pelagiana*) aliquid ex ex pulvere ſubtiliſſimi erroris Semipelagianorum adhæſit, ſed etiam paſſim in omnes Theologos Scholaſticos invehitur, potiſſimùm Scholæ *S. Thomæ* diſcipulos, qui Gratiæ efficaciam in Prædeterminatione phyſica ſitam eſſe contendunt, eòque audaciæ prorumpit, ut Tomo 2. *de Gratia primi hominis & Angelorum* cap. 20. & ultimo, non dubitet aſſerere, concurſum, motionem, & prædeterminationem phyſicam, quam poſt *S. Thomam*, ejus Diſcipuli, Magiſtrum ſecuti, admittunt, *Tricas eſſe Ariſtotelicæ Philoſophiæ, aut ineptias, è Claſſibus Dialecticis in Theologiam immiſſas, quibus cœleſtis medicinæ ſinceritas adulterata eſt.* Quòd etiam repetit idem *Janſenius* Tomo 3. lib. 8. cap. 2. ubi poſtquàm recenſuit ſeptem diſcrimina, quæ reperiri putat inter Adjutorium Dei medicinale, & Prædeterminationem phyſicam, prout à Diſcipulis *S. Thomæ* traditur, ac defenditur, ſubdit: *Quapropter, qui medicinalem Chriſti Salvatoris gratiam ſic defendere conantur, ut eam in talem prædeterminationem phyſicam transforment, omni ſtatui hominum lapſorum & innocentium ex vi cauſæ primæ, & indifferentiæ voluntatis neceſſariam, magis profectò Ariſtotelici, quàm Auguſtiniani ſunt. Nam talis prædeterminatio ſic aſſerta, non ſolùm nullo teſtimonio ejus probari poteſt, ſed potiùs univerſam doctrinam ejus innumeris locis traditam inexplicabili confuſione perturbat.* —— *Totum ergo fundamentum gratiæ medicinalis Chriſti funditus ſubvertitur, & Scriptura Sacra ſubnervantur; dum gratiæ neceſſitas, non ex vulnere voluntatis, ſed ex naturali ejus indifferentia, & omnium cauſarum naturali ſubordinatione, ſub altiore ſuſpenditur. Quæ duplex ratio neceſſitatis gratiæ, ſicut univerſis Auguſtini operibus inaudita eſt, & repugnat principiis ejus, ita quoque indicat, prædeterminationem phyſicam, tanquàm gratiam, eo modo, & latitudine ad omnes humanæ naturæ ſtatus dilatatam ab Auguſtini ſenſibus eſſe remotiſſimam, & potiùs vi humanæ Philoſophiæ, quàm Auguſtinianæ Theologiæ expreſſam & inventam eſſe, &c.* Ex quibus verbis facili negotio intelligere potes, *Janſenium* in ſuo Opere bellum indixiſſe non ſolùm illis Theologis, qui Sancti *Auguſtini* doctrinæ de gratia ſe ipsâ efficaci, & de prædeſtinatione gratuita adver-

adverſantur, verùm etiam nullam planè rationem habuiſſe Scholæ *S. Thomæ*, quam tamen probè ſciebat pro defenſione gratiæ ſe ipsâ efficacis, & prædeſtinationis gratuitæ ad gloriam per ſuos diſcipulos *Thomam Lemoſium*, & *Didacum Alvareſium* ſtrenuè in Congregationibus de Auxiliis ſub Summis Pontificibus *Clemente VIII.* & *Paulo V.* habitis, juxta inconcuſſa *SS. Auguſtini* & *Thomæ* doctrinæ principia glorioſè decertaſſe, Mirum itaque tibi videri non debet, quòd, cùm *Janſenius* Gratiæ Divinæ myſteria ſuper omnes alios docentes ſe Theologos intelligere præſumens, & à tritis diſcipulorum *S. Thomæ* ſemitis recedens, ſolus contra omnes ſtare voluerit, contra eum itidem omnes ſteterint, ac de ſe illud probaverit, quod de *Iſmaële* dictum eſt: *Manus ejus contra omnes, & manus omnium contra eum.* At enim, cum communi Catholicorum offenſione prodiit hoc à *Cornelio Janſenio* exaratum de divina gratia Opus, cùmque gravibus erroribus eſſet reſperſum, Theologi Sacræ Facultatis Pariſienſis poſt maturum ac diuturnum examen illos in quinque propoſitiones collegerunt, & ſtatim Epiſcopi Gallicani numero octoginta quinque ſcripſerunt anno MDCLI. ad Summum Pontificem *Innocentium X.* enim etiam atque etiam obteſtantes, ut has præſertim quinque propoſitiones, de quibus diſceptatio periculoſior, ac contentio ardentior erat, diligenter expenderet, & perſpicuam, ac certam de unaquaque Sententiam ferret. Epiſcoporum Galliæ votis lubens annuit *Innocentius X.* Pontifex Maximus, & poſt longam accurati examinis indaginem, & preces Patri luminum enixè fuſas, Conſtitutionem tandem pridiè Kalend. Junii anni MDCLIII. publicavit, qua quinque propoſitiones ex libro *Cornelii Janſenii* excerptas damnavit, & unicuique propoſitioni ſingularem damnationis notam, ſeu Cenſuram inuſſit.

D. Profer, ſi placet, quinque illas propoſitiones ex libro *Cornelii Janſenii* Epiſcopi Iprenſis excerptas, quas Summus Pontifex *Innocentius X.* confixit.

M. Prima Propoſitio hæc eſt: *Aliqua Dei præcepta hominibus juſtis volentibus & conantibus, ſecundùm præſentes, quas habent vires, ſunt impoſſibilia; deeſt quoque illis gratia, qua poſſibilia fiant.* Altera Propoſitio: *Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquàm reſiſtitur.* Tertia: *Ad merendum & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ non requiritur in homine libertas à neceſſitate; ſed ſufficit libertas à coactione.* Quarta: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris neceſſitatem ad ſingulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant hæretici, quòd vellent eam gratiam talem eſſe, cui poſſet humana voluntas reſiſtere, vel obtemperare.* Quinta: *Semipelagianum eſt dicere, Chriſtum pro omnibus omninò hominibus mortuum eſſe, aut ſanguinem fudiſſe.* Primam propoſitionem declaravit *Innocentius X.* Pontifex Maximus, *temerariam, impiam, blaſphemam, anathemate damnatam*, & uti talem damnavit. Secundæ & tertiæ propoſitionibus eamdem cenſuram inuſſit Pontifex Maximus, utramque declaravit *hæreticam*, & uti talem damnavit. Quartam propoſitionem declaravit *falſam & hæreticam*, & uti talem damnavit. Quintam propoſitionem declaravit *falſam, temerariam & ſcandaloſam*, & intellectam eo ſenſu, ut Chriſtus pro ſalute dumtaxat Prædeſtinatorum mortuus ſit, *impiam, contumelioſam, divinæ pietati derogantem, & hæreticam*, ac uti talem damnavit.

D. Hæc *Innocentii X.* Pontificis Maximi contra *Cornelii Janſenii*, Epiſcopi Iprenſis, librum promulgata Conſtitutio fuitne eâ, qua par eſt, veneratione ſuſcepta in Galliis?

M. Summâ veneratione hæc *Innocentii X.* contra famoſas quinque *Janſenii* propoſitiones Conſtitutio à Galliarum Epiſcopis excepta eſt, ùt videre eſt in Epiſtola gratulatoria, quam iidem Illuſtriſſimi Antiſtites die XV. menſis Julii anni MDCLIII. ad hunc Summum Pontificem ſcripſerunt, in qua hæc habent: *Optata pervenit ad nos tandem Conſtitutio illa, quâ Veſtræ Sanctitatis auctoritate, quid ſentiendum ſit de Controverſis quinque Propoſitionibus, quæ ſunt excerptæ è Cornelii Janſenii Iprenſis Epiſcopi libris, perſpicuè decernitur. Excitatæ in Belgio contentiones flagrabant etiam in Galliis, & latiſſimum incendium per univerſas Eccleſiæ partes minabantur, niſi peſti graſſanti, & certiſſimam perniciem allaturæ obſtitiſſet Beatitudinis Veſtræ indefeſſum ſtudium, & ex alto petita poteſtas, quæ ſola acerrimam illam animorum colliſionem compeſcere poterat.* Addunt etiam in eadem Epiſtola Gallicani Epiſcopi, ſe, nullo conditionum, vel ſtatuum diſcrimine facto, in omnes contumaces & Pontificiæ Conſtitutionis violatores his pœnis animadverſuros, quæ à jure Hæreticis infliguntur.

D. Sic igitur finita eſt cauſa *Janſenii*, &, contuſis veritatis hoſtium animis, de his quinque proſcriptis famoſis propoſitionibus, ex ejusdem *Janſenii* libro excerptis, triumphos egit Eccleſia?

M. Ea *Innocentii X.* Pontificii Maximi Conſtitutione finita quidem fuit *Janſenii* cauſa, ſed non finitus error. Enim verò, Diſcipuli *Janſenii* nolentes imitari exemplum ſui Magiſtri, qui, ſicut ſuperiùs obſervavi, in extremis poſitus, libri ſui & doctrinæ in eo contentæ Romanum Pontificem judicem appellavit, ejusque judicio adhærere ſe velle profeſſus eſt; novas turbas & contentiones excitârunt, ſeque palàm inobedientes ac contumaces exhibuerunt: adeò ut de illis verè cum *Vincentio Lirinenſi* in ſuo *Commonitorio* dicere poſſim: *O mira rerum converſio, authores ejusdem opinionis Catholici, & conſectatores hæretici judicantur; abſolvuntur Magiſtri, condemnantur Diſcipuli.* Præcipuas hìc referam, & eâdem operâ refellam artes & machinas, quibus Janſeniani hanc Pontificiam *Innocentii X.* Conſtitutionem impetere, aut eludere tentârunt. In primis, poſtquàm Janſeniani Propoſitiones quinque de Gratia & libero Arbitrio excerptas ex libro *Janſenii* Vaticanis fulminibus obtritas ſenſerunt, fremere, indignari, & exclamare cœperunt per *Janſenii* latus *Auguſtinum* peti, Divinam ejus doctrinam, tot Conciliorum Decretis, tot Romanorum Pontificum ſanctionibus, tot Sanctorum Patrum elogiis conſecratam explodi, ſugillari, proſcribi, *Molina* verò, ejusque diſcipulorum doctrinam extolli, probari, triumphare. Sed hoc eſſe putidum Janſenianorum mendacium certiſſimè conſtat tum ex vivæ vocis oraculis, tum ex Diplomatibus Romanorum Pontificum *Innocentii X. Alexandri VII. Clementis IX. Clementis X. Innocentii XI. Alexandri VIII. Innocentii XII. & Clementis XI.* qui omnes, Romanorum Pontificum ſuorum

Præ-

Prædeceſſorum veſtigiis inhærentes, ſæpiùs declarârunt, doctrinam *S. Auguſtini* de Gratia & libero Arbitrio à Sede Apoſtolica eſſe receptam, approbatam, & in Eccleſia conſecratam, doctrinam verò *Cornelii Janſenii* Epiſcopi Iprenſis ab ipſis eo potiſſimùm nomine fuiſſe damnatam, quod ille non ſolùm toto oſtio, ſed totis etiam ædibus à germana Sancti *Auguſtini* doctrina aberraverit. Nec minùs falſum eſt, quod dictitabant Janſeniani, videlicèt, proſcriptis ſemel quinque propoſitionibus *Janſenii*, triumphum egiſſe *Ludovici Molinæ* doctrinam: id, inquam, oppidò falſum eſſe ex eo vel maximè liquet, quòd datur medium inter proſcriptos Janſeniorum errores, & toleratas *Ludovici Molinæ* opiniones, adeò ut in doctrina de Gratia & Libero Arbitrio liceat eſſe Catholicum, nec proptereà Molinaſtam. Illud porrò medium nihil aliud eſt, quàm *S. Thomæ* Doctoris Angelici celeberrima Schola, quæ ideò *Thomiſtica* dicitur, quæque non ſolùm doctrinam de Gratia ſe ipsâ efficaci & de Prædeſtinatione gratuitâ in Congregationibus de Auxiliis, coram *Clemente VIII.* & *Paulo V.* habitis, juxta tutiſſima *SS. Auguſtini* & *Thomæ* principia, contra Molinianæ doctrinæ defenſores conſtanter propugnavit, ſed etiam eamdem doctrinam, poſt proſcriptas à Romanis Pontificibus quinque *Janſenii* propoſitiones, magno æſtu tum in publicis diſputationibus, tum in libris in lucem editis defendit, actutum eſt ubique terrarum, ſed præſertim Romæ, ubi, annuentibus Romanis Pontificibus, duorum inſignium Scholæ Thomiſticæ diſcipulorum præclara *de Divina Gratia* Opera ſummo omnium virorum eruditorum applauſu publicam lucem adſpexerunt, quorum primum prodiit ſub *Innocentio XI.* Pontifice Maximo, & eſt *Panoplia de Divina Gratia Thomæ De Lemos*, Ordinis Prædicatorum, typis edita Leodii anno MDCLXXVI. Tentârunt quidem, fateor, nonnulli impedire, ne hæc noſtri *Thomæ de Lemos* Panoplia Romæ publicè divenderetur, ſed habito à Congregatione Sancti Officii ſuper hocce negotio examine, tandem permiſſum eſt Cameræ Apoſtolicæ Typographo, ut illam publicè divenderet, affixo ad conſueta Urbis compita hoc Magiſtri Sacri Palatii programmate;

F. Raymundus Capiſuccus Ord. Præd. Sac. Palatii Apoſtolici Magiſter.

Omnibus, ad quos ſpectat, notum facimus, qualiter Nicolaus Angelus Tinaſſius, publicus Impreſſor Urbis, admodum R. P. F. Thomæ de Lemos Panopliam gratiæ, ſeu de rationalis creaturæ ad finem ſupernaturalem gratuitâ, divinâ, ſuavi-potente ordinatione, ductu, mediis, liberoque progreſſu, Diſſertationes Theologicas, ab Authore in quatuor Tomos diſtributas, Leodii ex Officina Claudii Landas, Impreſſoris publici, anno 1676. *impreſſas, publicè Romæ vendit anno* 1681. *In quorum fidem, his Sigillo noſtro munitis propriâ manu ſubſcripſimus, Romæ in Palatio Apoſtolico die* 26. *Auguſti* 1681.

Ita eſt, qui ſupra *F. Raymundus Capiſuccus.*

Alterum non minùs ſingulare Opus, cui titulus eſt: *Divus Thomas ſui interpres de Divina Motione, ſeu de Divinis Auxiliis*, Summo Pontifici *Innocentio XII.* dicatum, Romæ typis & ſumptibus *Joſephi Vannacii* anno MDCXCIII. publicâ luce donavit alter doctiſſimus Scholæ Thomiſticæ diſcipulus R. P. *Antoninus Maſſoulié*, Ordinis Prædicatorum, qui à Sacra Congregatione Sancti Officii licentiam prædictum Opus in lucem edendi poſtulavit & obtinuit, ut videre eſt in hoc ejuſdem Congregationis Reſcripto: *Feriâ quartâ die* 23. *Novembris* 1689. *in Generali Congregatione Sancti Officii lecto ſupradicto Memoriali* (oblato à Patre Antonino Maſſoulié) *Eminentiſſimi & Reverendiſſimi DD. Cardinales Generales Inquiſitores, ſervatis ſervandis, licentiam petitam dicto Oratori conceſſerunt.*

Alexander Sperenus S. Romanæ, & Univerſalis Inquiſitionis Notarius.

Loco ✠ *Sigilli.*

Videant ergo nunc Janſeniani, quâ fronte potuerint aſſerere, confixis ſemel quinque *Janſenii* propoſitionibus, actum & conclamatum fuiſſe de *S. Auguſtini* doctrina, & *Ludovici Molinæ*, aliorumque ejus ſequacium doctrinam triumphâſſe, cùm tamen certiſſimè conſtet, Scholæ Thomiſticæ Diſcipulos, etiam poſt damnatas à Summis Pontificibus quinque *Janſenii* Propoſitiones, multa vulgâſſe, & Romæ etiam edidiſſe Opera, in quibus non perfunctoriè, ſed lato calamo, omnique argumentorum genere divinam Sanctorum *Auguſtini* & *Thomæ* doctrinam de Gratia ſe ipsâ efficaci & de Prædeſtinatione gratuitâ ad gloriam aſtruunt, probant ac vindicant, iiſque armis certelis ad profligandos errores *Janſenii*, & refellendas opiniones *Ludovici Molinæ* utuntur, quæ illis integrum de Janſeniſmo & Moliniſmo triumphum adſcribunt. Plura non addam ad evertendam illam machinam, quam primò fabricârunt Janſeniani, cùm ipſimet relictâ tandem hac quæſtione juris, an videlicèt quinque propoſitiones eo ſenſu, quo à Summis Pontificibus damnatæ ſunt, ſint reverà falſæ & contrariæ *S. Auguſtini* doctrinæ? recurrerint ad quæſtionem facti, nimirùm, utrùm eædem propoſitiones fideliter excerptæ ſint ex libro *Janſenii*, & in eo reperiantur? Eò Janſeniani, cæteris monimentis dejectis, ſeſe receperunt, novâque lite Eccleſiam laceſſivêre. Negârunt quippè, has quinque propoſitiones fideliter excerptas eſſe ex libro *Janſenii*, Hæreſim Janſenianam, Chimæricam & Imaginariam appellârunt, librum *Janſenii* abſque ullo prævio examine damnatum eſſe, nec auditos ejus defenſores, & Cenſuram per vim extortam fuiſſe effutierunt. Denique, contenderunt, in hac quæſtione facti non eſſe opus judice, ſed ſanis oculis, quibus librum *Janſenii* evolvere liceret, in quo quinque illas propoſitiones, adhibitâ licèt omni diligentiâ, ſe nec legere, videre, aut ullo pacto deprehendere potuiſſe aſſeverabant. Hoc eſt alterum Janſenianorum effugium, quod ipſis *Alexander VII.* Pontifex Maximus omninò præcluſit ea Conſtitutione, quam edidit anno MDCLVI. in qua hæc habet: *Cùm autem, ſicut accepimus, nonnulli iniquitatis filii prædictas quinque Propoſitiones in libro Janſenii prædicto non reperiri, ſed fictè & pro arbitrio compoſitas eſſe, vel etiam ſenſu ab eodem intento damnatas non eſſe, aſſerere magno cum Chriſti fidelium ſcandalo non reformidant. Nos —— præallatam Innocentii prædeceſſoris noſtri declarationem, Conſtitutionem, ac definitionem, harum ſerie confirmamus, approbamus, innovamus, & quinque illas Propoſi-*

tiones ex libro præmemorati Cornelii Janſenii ——— excerptas, ac in ſenſu ab eodem Cornelio Janſenio intento damnatas fuiſſe declaramus ac definimus, ac uts tales iterùm damnamus, &c. Optarem hìc lubentiſſimè, ut, in defenſionem hujuſce Conſtitutionis *Alexandri VII.* Pontificis Maximi, mihi per tempus liceret integros proferre *Janſenii* Textos, ex quibus certò colligitur, quinque Propoſitiones à Summis Pontificibus proſeriptas germanum eſſe illius ingenii fœtum. Sed quia nimis longum eſſet hìc inſerare & expendere integros libri *Janſenii* Textus, in quibus mentem ſuam velut radiis ſolis depinxit, ſufficiet in præſentia ea indigitare loca, in quibus *Janſenius* doctrinam, quinque damnatis Propoſitionibus, à nobis ſuperiùs indicatis, contentam, apertè profitetur. Primam Propoſitionem diſertè docet *Janſenius* libro 3. *de Gratia Salvatoris* cap. 13. ubi hæc habet: *Hæc igitur omnia pleniſſimè planiſſiméq; demonſtrant, nihil eſſe in S. Auguſtini doctrina certius ac fundatius, eſſe præcepta quædam, quæ hominibus, non tantum infidelibus, excæcatis, induratis, ſed fidelibus quoque, & juſtis, volentibus & conantibus, ſecundum præſentes, quas habent vires, ſunt impoſſibilia; deeſſe quoque Gratiam, quâ poſſibilia fiant.* Alteram Propoſitionem his verbis conceptam: *Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur*, clarè itidem exprimit *Janſenius* libro 2. *de Gratia Salvatoris* cap. 25. ubi ait: *Hæc eſt vera ratio, ut nulla omninò medicinalis gratia Chriſti effectu ſuo careat; ſed omnis efficit, ut voluntas velit, & aliquid operetur.* Et cap. 27. aſſerit, quòd *Sanctus Auguſtinus nullam agnovit aliam actualem Chriſti gratiam, nec agnoſcere potuerit.* Tertiam Propoſitionem, quæ his verbis concepta eſt: *Ad merendum & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ, non requiritur in homine libertas à neceſſitate, ſed ſufficit libertas à coactione*, non minùs evidenter adſtruit *Janſenius* libri ſexti *de Gratia Salvatoris* capite ſexto, cui hunc titulum inſcribit: *Duplex neceſſitas Auguſtino, coactionis, & ſimplex, ſeu voluntaria. Illa, non hæc, repugnat libertati.* Deindè, eodem in capite totius libertatis humanæ cubile luſtrans, rationem reddit, cur ea ſimplex, & voluntaria neceſſitas minimè repugnet libertati; nimirum quòd non ſit voluntati adverſa, nec quidquam aliud libertas exigat præter nudam ac ſimplicem voluntatem, ac tandem concludit his verbis: *Mira videbitur Scholaſticis iſta doctrina, & tamen in Auguſtini principiis* (malè ab ipſo intellectis) *eſt indubitata.* Quartam Propoſitionem his verbis conceptam: *Semipelagiani admittebant gratiæ interioris neceſſitatem ad ſingulos actus, etiam ad initium Fidei, & in hoc erant Hæretici, quòd vellent eam gratiam talem eſſe, cui poſſet Voluntas humana reſiſtere, vel obtemperare*, docet pariter *Janſenius* cap. 12. lib. 2. *de Gratia Salvatoris*, & lib. 3. c. 1. poſt medium, atque ex ejus doctrinæ principiis manifeſtò ſequitur illa Propoſitio, cùm paſſim dicat *Janſenius*, & quaſi totius ſuæ doctrinæ baſim ſtabiliat, nullam aliam in ſtatu naturæ lapſæ dari gratiam, præter eam, quæ ex natura ſua eſt efficax, & cui reſiſtere, vel obtemperare non ſit in voluntate poteſtatis humanæ. Poſtremò, quintam Propoſitionem his verbis conceptam: *Semipelagianum eſt dicere, Chriſtum pro omnibus omninò hominibus mortuum eſſe, aut ſanguinem fudiſſe; ſed mortuus eſt duntaxat pro ſalute Prædeſtinatorum*, tam clarè docuit *Janſenius*, præſertim capite 21. libri 3. *de Gratia Chriſti Salvatoris*, ut nullum planè de ſua mente dubitandi locum reliquerit. In eo ſiquidem capite generalem voluntatem Dei erga ſalutem omnium, tanquàm machinam à Semipelagianis introductam, à Sanctis Patribus *Auguſtino*, *Proſpero*, *Fulgentio*, necnon ab antiqua Eccleſia exploſam penitùs repudiat, definitque Chriſtum non eſſe mortuum pro aliorum ſalute quàm prædeſtinatorum: *Nullo modo*, inquit, *principiis ejus* (ſcilicèt Auguſtini) *conſentaneum eſt, ut Chriſtus Dominus, pro infidelium in infidelitate morientium, vel pro juſtorum non perſeverantium æterna ſalute mortuus eſſe, ſanguinem fudiſſe, ſe ipſum redemptionem dediſſe, Patrem oráſſe ſentiatur.* —— *Ex quo factum eſt, ut, juxta Sanctiſſimum Doctorem, non magis Patrem pro æterna liberatione ipſorum, quam pro diaboli deprecatus fuerit. Sed ſi quid pro illis rogavit Patrem, pro temporalibus juſtitiæ effectibus rogavit, & pro eiſdem obtinendis obtulit pretium, fudítque ſanguinem ſuum.* Adverte, quæſo, diligenter virus Janſenianum latere in his verbis: *Si quid pro illis*, ſeu reprobis, *patrem rogavit* Chriſtus, *pro temporalibus juſtitiæ effectibus rogavit*; quibus verbis clariſſimè docet *Janſenius*, Chriſtum Dominum mortuum quidem eſſe pro reprobis quoad gratias temporales, quas eis aliquando largitur, ſed non eſſe mortuum pro æterna reproborum ſalute, impertiendo videlicèt illis gratias ſufficientes, quæ ad æternam eorum ſalutem ordinentur. Hæc *Janſenii* loca, quæ hactenùs non tam retuli, quàm digito monſtravi, ſi tu, chariſſime Diſcipule, adire, & legare non graveris, confeſtim ultrò fateberis, *Janſenii* Diſcipulos Tireſiâ, vel talpâ eſſe cæciores, dum jactant, ſe nec vidiſſe, nec deprehendiſſe in libro *Janſenii* quinque propoſitiones à Summis Pontificibus damnatas, ſed potiùs in eo vidiſſe ac legiſſe ipſiſſimam *Sancti Auguſtini* doctrinam; tute, inquam, ultrò fateberis, *Janſenii* Diſcipulos falsâ evidentiæ imagine deluſos in duas cæcitates incurriſſe, videlicèt eos vidiſſe in libro *Janſenii* ea, quæ non ſunt, ſcilicèt doctrinam *S. Auguſtini*, quæ profectò in prædicto libro non eſt; & non vidiſſe in libro *Janſenii* ea quæ ſunt, videlicèt quinque Propoſitiones, quas octo Summi Pontifices, Inſignes Antiſtites, qui tum in Gallia, tum alibi floruerunt, celeberrimæ Academiæ, quas inter Pariſienſem appellare licet, & innumeri Doctores ac Theologi, in libro *Janſenii* reperiri, & cum ejus doctrinæ principiis eſſe omninò connexas ſæpiſſimè declarárunt. Numquid, amabo, Janſeniani ſe ingenii acumine, & oculorum perſpicaciâ tot Pontifices, tot Epiſcopos, tot Academias, tot Doctores, ac Theologos vincere & antecellere dicent? Sed hoc eſſet inſolentiſſimæ & à Sæculis inauditæ ſuperbiæ. Numquid etiam dicent Janſeniſtæ, librum *Janſenii* non ſatis accurato examine fuiſſe diſcuſſum, ſeque adhuc in defenſionem *Janſenii* velle audiri? Sed hoc eſt non ſolùm imitari Hæreticos Calviniſtas, qui quotidiè falsò queruntur, ſe non ſatis auditos fuiſſe, & Epiſcopos, in Concilio Tridentino Summi Pontificis auctoritatem reveritos, non liberè dixiſſe, quæ ſentirent; Verùm etiam, hæc injuſta Diſcipulorum *Janſenii* petitio reddit vana prorsùs atque irrita

Summorum

Summorum Pontificum atque Epiſcoporum Decreta ac Tribunalia, quæ dirimendis in Eccleſia emergentibus controverſiis, & fovendæ tranquillitati Reipublicæ Chriſtianæ DEUS inſtituit. Cùm enim quisque, ſicut, heu nimium! funeſtâ experientiâ conſtat, ſuæ opinionis ac ſententiæ tenaciſſimus ſit, regnârent æternùm in Eccleſia perpetuæ lites, contentiones & jurgia procùlque exularet illa pax, quam ſuis Chriſtus Dominus reliquit pretioſiſſimam hæreditatem. Ab hac ergò injunctâ petitione, quâ iterùm audiri volebant, jure optimo excluſi Janſeniani, & aliundè coacti in Galliis Regiâ auctoritate ſubſcribere *Alexandri VII.* Pontificis Maximi *Formulario*, ut vocant, ac ſolemni juramento affirmare, ſe damnare quinque famoſas Propoſitiones in ſenſu libri *Janſenii*, novam fraudem in ſubtileo verſantes excogitarunt. Statuerunt quippè, ſe Formulario *Alexandri VII.* ſubſcribere poſſe, & ſolemni juramento aſſerere, ſe damnare quinque Propoſitiones in ſenſu libri *Janſenii*, modò circà quæſtionem facti ſe continerent intra limites externæ dumtaxat obedientiæ, & religioſi ſilentii, licèt animo contradicerent, & penes ſe pro comperto haberent, quinque illas Propoſitiones, revera nec eſſe in libro *Janſenii*, nec eas in ejusdem Auctoris ſenſu eſſe damnatas. Hanc tectam fraudem *Clemens XI.* Pontifex Maximus, Conſtitutione data anno MDCCV. damnavit; definivitque, ad ſubſcriptionem Formularii requiri non ſolùm externam, ſed etiam internam obedientiam, ſimplicemque & abſolutam mentis & cordis adhæſionem, ſine qua externa ſpecies obedientiæ nihil aliud eſt, quàm mera ſimulatio, illuſio, hypocriſis, mendacium adversùs Spiritum Sanctum, ſacrilego etiam perjurio confirmatum ab iis, qui credere ſe vel ſentire jurant ſuper Sancta Evangelia, quòd reapsè non credunt, vel ſentiunt, ſeque parêre Conſtitutionibus Apoſtolicis profitentur, quibus animo contradicunt. Huic igitur Conſtitutioni *Clementis XI.* Pontificis Maximi, ſemotis omnibus diſtinctionibus, ſubdolis interpretationibus, ancipitis ſignificationis vocibus, & reſtrictionibus mentalibus, non conſtanter adhærentes, dubitare non debemus, quin famoſæ illæ quinque Propoſitiones, ab *Innocentio X.* & *Alexandro VII.* in ſenſu *Janſenii* damnatæ, hæreticæ ſint, juſtèque in ejusdem Auctoris ſenſu, quem verba præ ſe ferunt, confixæ ac proſcriptæ: quin Summorum illorum Pontificum Conſtitutionibus, aliisque ad illarum confirmationem editis Sedis Apoſtolicæ Decretis, parem debeant fideles omnes promptam exhibere non exteriorem ſolùm, ſed internam obedientiam & ſinceram animi adhæſionem.

D. Paulò uberiùs velim hìc exponas id, quod obiter de *Janſenio* mox obſervâſti, eum videlicèt totius doctrinæ ſuæ baſim in hoc potiſſimùm conſtituiſſe, quòd velit, nullas alias in ſtatu naturæ lapſæ actuales gratias dari, præter eas, quæ ſunt ex natura ſua efficaces, & quibus reſiſtere vel obtemperare non eſt in poteſtate voluntatis humanæ. Id quippè ſi ſemel evicetis; manifeſtò conſtabit, fundamentum doctrinæ *Janſenii* caducum ac ruinoſum eſſe, & ex eo, tanquam ex mala radice, pullulare quinque famoſas Propoſitiones à Romanis Pontificibus confixas.

M. Præcipuum fundamentum, cui totius doctrinæ *Janſenii* veluti tota moles incumbit, in hoc maximè ſiſtit, quòd *Janſenius* nullam in ſtatu naturæ innocentis admittat gratiam ex natura ſua efficacem, ſed velit, omnem actualem gratiam, quæ à Deo data eſt *Adamo* in ſtatu innocentiæ conſtituto, fuiſſe dumtaxat ſufficientem, verſatilem, è nutu liberi arbitrii pendentem, cuique Voluntas *Adami* ita dominaretur, ut eam in omnem partem, quam vellet, pro arbitrio ſuo flecteret & inclinaret. Cùm enim, inquit *Janſenius*, in ſtatu innocentiæ feliciſſimo poſitus Adamus, ſanus eſſet, viresque haberet integras, voluntatem rectam, libertatis arbitrium robuſtiſſimum, nullâ pugnâ paſſionum, nullo perduellis concupiſcentiæ inordinato motu debilitatum aut perturbatum, indè opus non habeat aliquo *Adjutorio quo*, ſeu Auxilio ſe ipſo efficaci, ad operandum; ſed tantùm indigebat *Auxilio ſine quo*, ſeu gratiâ ſufficienti, ſubditâ ejus libero arbitrio, præter quam ad benè operandum alia ex parte Dei, quæ eſſet ſe ipsâ efficax, non eſſet neceſſaria. Hinc primò infert *Janſenius*, Voluntatem Dei ſalvandi homines, eisque præparandi gratias ſufficientes ad ſalutem, pertinuiſſe dumtaxat ad ſtatum innocentiæ. Secundò, ait, bonos Angelos perſtitiſſe in accepta juſtitia per liberum arbitrium ſolâ adjutum gratiâ ſufficienti, ad omnem uſum vertibili, atque ex eorum voluntate ſuſpensâ & ei ſubjectâ, ac ſubindè prædeſtinationem bonorum Angelorum ad gloriam à Deo factam fuiſſe poſt eorum prævisionem meritorum. Sic *Janſenius* ſolam verſatilem gratiam ſufficientem, & Adami, Angelorumque libero arbitrio ſubditam ad benè operandum, & perſeverandum in ſtatu innocentiæ neceſſariam agnoſcit; & ab eo ſtatu arcet omninò omnem gratiam ſuaptè naturâ efficacem. At in ſtatu naturæ lapſæ longè aliter diſcurrit *Janſenius*. Cùm enim ex ſolo infirmitate naturæ humanæ læſæ ac fauciatæ per primigeniam protoparentis labem neceſſitatem gratiæ ſe ipsâ efficacis repetendam eſſe exiſtimet, docet primò, nullas dari in ſtatu naturæ lapſæ gratias ſufficientes, utpotè omninò inutiles ad ſanandam naturam humanam graviſſimo infirmitatis pondere depreſſam, ſed omnem gratiam, quæ datur in ſtatu naturæ lapſæ, eſſe ſe ipsâ efficacem, medicinalem, reparantem, ſanantem, quæque voluntati tam potenti imperio dominetur, ut nullâ ei renitendi, diſſentiendique relictâ facultate, planèque abruptâ libertate, neceſſariò victrici delectatione rapiatur. Secundò, contendit *Janſenius*, Deum in ſtatu naturæ lapſæ habere dumtaxat Voluntatem conſequentem ſalvandi Electos ac Prædeſtinatos, dando eis Auxilia per ſe efficacia; Voluntatem verò antecedentem, quâ DEUS præparat, vel concedit Auxilia ſufficientia pertinuiſſe tantummodò ad ſtatum innocentiæ, nec ullum ampliùs in ſtatu naturæ lapſæ habere locum, aut ſi adhuc in ſtatu naturæ lapſæ admittatur Voluntas Dei Antecedens ſalvandi omnes homines, aſſerit *Janſenius*, quòd hæc *Antecedens Voluntas in ſola præciſione mentis, adeòque nuda Velleitate, nihil gratiæ cauſante, conſiſtere poteſt.* Ita docet ac pluribus in locis inculcat *Janſenius*, ſed præſertim Tomo 3. *de Gratia Chriſti Salvatoris* lib. 3. cap. 20. ubi illud Apoſtoli explicat: *Deus omnes homines vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Triplex ergo diſcrimen inter ſtatum

tum naturæ innocentis & ſtatum naturæ lepſæ aſſignat *Janſenius.* Primò, in ſtatu innocantiæ admitrit gratias ſufficiantes; in ſtatu verò naturæ lepſæ omnem explodit gratiam ſufficientem. Secundò, è ſtatu innocentiæ ablegat gratias par ſe & ab intrinſaao afficaces; in ſtatu verò naturæ lapſæ nullam agnoſcit gratiam, præter ſe ipsa afficacem, quæ, abſorptâ panitùs libertate, voluntatem victrici delectatione nacaſſario rapiat. Tertiò, pertendit *Janſenius*, Daum ſtatui naturæ innocentis conluluiſſe per ſolam voluntatem Antecedentem, per quam præparabat, val contedebat gratias ſufficiantas ad conſequendam ſalutem ætarnam; ſtatui varò naturæ lapſæ Deum proſpicara rantùm per voluntatem aonſequentem, ax qua Daus ſolus Electis & prædeſtinatis confert gratias per ſa efficaces ad ſalutẽ ætarnam obtinandam, ec ſubindà, Deum in ſtatu naturæ lapſæ non præparare, nec concadere reprobis per voluntatem Antecadentem gratias ſufficientes nacaſſarias ad ſalutem, quia in ſtatu naturæ lapſæ, inquit *Janſenius*, voluntas DEI Antecedens de ſaluta omnium hominum in ſola præciſione mantis, ideòque nudâ quadam Velleitate, nihil gratiæ cauſante, conſiſtere poteſt. Expande nunc, quæſo te, illud diſcrimen, quod ſtatuit *Janſenius* inter ſtatum naturæ innocentis & ſtatum naturæ lapſæ, & perſpicuè intelliges, ax prædicto diſcrimine, quod ipſi *Janſenio* & prora & puppis fuit, tanquàm ex virulento fonta ſcaturiiſſa quinqua famoſas Propoſitiones, quæ unanimi Ecclaſiæ conſenſiune fuerunt damnatæ.

D. Paucis varbis complexus es Summam doctrinæ *Janſenii*, ac valuti intagrum ajus Syſtema, ſuiſque omnibus partibus compactum; quod dum tacitus mecum perpando, illudque confaro cum his, quæ ma olim de Divina gratia, juxta garmanam *S. Thomæ*, ejuſque Scholæ mantem, docuiſti, dum Theologiæ operam navabam, ſole clariùs perſpicio, *Thomæ* Diſcipulorum doctrinam de gratia & libaro Arbitrio tam in ſtatu innocentiæ, quàm in ſtatu naturæ lapſæ, longè latèque diſcrapara à doctrina *Janſenii.* Hæc quippè ſunt de Divina gratia Scholæ Thomiſtarum principia, quæ à te, ſtudiorum maorum Duce ac Magiſtro, olim accepi, quæque penitùs memoriæ maæ hactenùs infixa hæſerunt, hærabuntque ſemper. In primis, docent Scholæ *S. Thomæ* Diſcipuli, nacaſſariam fuiſſa in ſtatu innocentiæ tam Adamo, quàm Angelis ad benè operandum, & perſavarandum in accapta juſtitiæ gratiam per ſa efficacem, idaòque dicunt, Adamum & malos Angelos non parſavaràſſe, quia eis dafuit donum par ſa afficax perſevarantiæ, bonos varò Angalos parſevaràſſa, quia donum per ſe efficax perſaverantiæ à Deo acceperunt. Volunt atiam Thomiſtæ, prædaſtinationem bonorum Angelorum ad gloriam fuiſſa purè gratuitam, & omninò indapendentam ab eorum præviſione meritorum. Porrò hæc omnia negat *Janſenius*, qui, uti mox oſtendiſti, aliminat à ſtatu innocentiæ gratias per ſe efficacas, & contendit bonos Angalos in accapta juſtitia parſavaràſſa per ſuum liberum arbitrium, adjutum dumtaxat à Deo gratiâ verſatili, indiffaranti, & eorum ſubditâ libero Arbitrio, vultque prædeſtinationem bonorum Angelorum ad gloriam non fuiſſe gratuitam, ſed à Deo factam eſſe ex illorum præviſione meritorum. Secundò, Scholæ *S. Thomæ* Diſcipuli fatentur quidem, Adamum in ſtatu innocentiæ, & Angalos, ut poſſant benè oparari, & parſaverara in accepta juſtitia, habuiſſa gratiam verè ſufficiantem in ſuo ordina, id eſt, ad diſponendam, complandam & perficiendam potentiam banè oparandi, & parſaverandi; volunt attamen Thomiſtæ, Adamum in ſtatu Innocantiæ, & Angalos, præter gratiam illam ſufficiantam in ordina potantiæ, opus babuiſſe ad actu banà operandum & perſeverandum gratiâ ſe ipsâ efficaci. At *Janſenius* nomina gratiæ ſufficiantis, quam Adamo in ſtatu innocantiæ, & Angelis datam aſſe dicit, intelligit gratiam verſatilem, Adami, & Angelorum libero ſubditam arbitrio, & ita ſufficientem, ut complectaretur omnia, quæ arant neceſſaria ad actu agandum, & parſeverandum, nullâque aliâ gratiâ ex parte Dei, quæ eſſet par ſe efficax, ad operandum & perſeverandum in accepta juſtitia, Adamus in ſtatu innocentiæ & Angeli ullo pacto indigeraiſſt. Hæc autem doctrinæ *Janſenii* de gratia in ſtatu naturæ innocantis principia è diametro principiis doctrinæ Scholæ Thomiſticæ eſſe oppoſita nemo eſt, qui non videat. Nec minor eſt oppoſitio Janſanium inter & Scholam Thomiſticam circa naturam, naceſſitatem & afficaciam gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ. Nam primò, *Janſenius*, ùt mox obſervâſti, nullas in ſtatu naturæ lapſæ agnoſcit gratias ſufficientes, ſed ſolùm admittit gratias par ſa afficaces: Diſcipuli verò Scholæ S. Thomæ admittunt gratias ſufficiantes, non quidem in ſenſu Moliniano, id aſt, quæ complectantur omnia, quæ ſunt naceſſaria ad actu operandum, ſad gratias ſufficientes in ſenſu Thomiſtico, hoc eſt, quæ complant aa perficiunt potantiam banè operandi, præter quas taman ad actu operandum aliæ ex parte Dei raquirantur, quæ ſint par ſe efficaces. Secundò, *Janſenius* gratiæ per ſe efficacis neceſſitatem repetit tantùm ex infirmitata naturæ læſæ par peccatum originala: Thomiſtæ varò gratiæ per ſe efficacis neceſſitatem haoriunt tum ex infirmitate naturæ peccato originali ſauciatæ, tum atiam ex ſupremo dominio & omnipotantia Dei, ex ſubordinatione cauſarum ſecundarum ad primam, ſcilicèt Deum; & ex indifferentia ſeu flexibilitate Voluntatis ad operandum. Hinc poſt Doctoram Angelicum docent omnes ad unum ejus diſcipuli, hominem in ſtatu naturæ lapſæ ad benà operandum & parſavarandum indigare *adjutorio quo*, ſau auxilio, quod ſit ex utroqua capite per ſe efficax, & quod proindè dicitur *medicinale*, ſau *gratia Salvatoris*; Adamo varò in ſtatu innocentiæ, & Angelis ad benè operandum & parſeverandum fuiſſa dumtaxat nacaſſarium *adjutorium quo*, ſeu Auxilium, quod ex ſacundo capita eſt per ſe afficax, quodqua Thomiſtæ *Prædeterminationem Phyſicam* appellant, ſed ipſis non fuiſſe neceſſarium *Adjutorium quo*, ſan illud Auxilium, quod ax primo capita aſt per ſe afficax, quodqua dicitor *Auxilium medicinale*, ſeu *gratia Salvatoris.* Eo quippè *Adjutorio*, *quo medicinali*, nec Adamus in ſtatu innocantiæ, nac Angeli ſive ad benè operandum, ſive ad perſeverandum opus habebant, cùm in ipſis nulla eſſet ſananda naturæ infirmitas, & ideò *S. Auguſtinus* jure optimo lib. de *Correptione & gratia* cap. XI. & XII. aſſerit, Adamum in ſtatu innocentiæ opus non habuiſſa *adjutorio*, *quo medici-*

nali,

hali, ſeu Auxilio illo per ſe efficaci, quo homines in ſtatu naturæ lapſæ ad ſanandam naturæ infirmitatem nunc egent. Sic enim ibi loquitur Aquilinus ille Doctor: *Ille* (ſeu Adamus) *non opus habebat eo adjutorio, quod implorant iſti* (ſeu homines in ſtatu naturæ lapſæ) *cùm dicunt, video aliam legem in membris meis*, ſeu pugnam paſſionum, & naturæ infirmitatem, ad quam juvandam, ſanandam & reparandam indigent *adjutorio quo* per ſe efficaci medicinali, ſeu gratia Salvatoris, quâ Adamus in ſtatu innocentiæ minimè egebat. Cæterum, licèt *S. Auguſtinus* eo in libro *de Correptione & Gratia* contra Semipelagianos diſputando mentionem duntaxat fecerit *Adjutorii quo* per ſe efficacis medicinalis, ſeu gratiæ Salvatoris, innumeris tamen in locis, quæ mihi olim indicâſti, & adhuc memoriâ teneo, ſed illis referendis, brevitatis ergò, ſuperſedebo, repetit S. ille Doctor & probat efficaciam *Adjutorii quo*, ad operandum omninò neceſſarii, ex ſupremo dominio & omnipotentia Dei, ex dependentia, ſeu ſubordinatione cauſarum ſecundarum ad primam, quæ omnes cauſas ſecundas determinare & applicare debet ad operandum, illusque per ſe efficacis *Adjutorii quo* neceſſitatem ad ſtatum tam naturæ lapſæ, quàm ad ſtatum innocentiæ, ac ſubindè ad Adamum & Angelos extendit *Sanctus Auguſtinus*, ſicut ipſum explicat ac interpretatur *Sanctus Thomas*, Doctor Angelicus, ejus fidiſſimus Diſcipulus, & in Doctrina præſtantiſſimi illius Magiſtri, teſte ipſomet *Janſenio*, verſatiſſimus, è cujus Angelica interpretatione, quam, ad rectè intelligendam in Syſtemate de gratia genuinam *S. Auguſtini* doctrinam, verè clavim regiam, & filum Ariadneum nuncupare poſſum, dum receſſit *Janſenius*, in varios abiit errores ab Eccleſia proſcriptos, qui utriuſque S. Doctoris, *Auguſtini & Thomæ*, Scholæ principiis rectâ fronte opponuntur. Tertiò, *Janſenius* non ſolùm gratiam per ſe efficacem, excluſâ gratiâ ſufficienti, in ſtatu naturæ lapſæ dominari pertendit, ſed etiam vult eam eſſe ineluctabilem, & inferre neceſſitatem humanæ voluntati, quæ tantâ dulcedine, ſeu victrici delectatione rapitur, ut libertate abſorptâ, nihil niſi velle poſſit ſe eâ voluptate rapi, & dulci imperio premi. At Diſcipuli *S. Thomæ* gratiam quidem per ſe efficacem admittunt, aſſerunt tamen, Deum, omnis & multiformis gratiæ authorem, ita eam victricem delectationem temperare, ut licèt hominis voluntas eâ gratiæ dulcedine & voluptate ſe trahi ſinat, nihiloſeciùs, cum libertati locus relictus ſit, poſſit trahentem voluptatem non ſequi, adeòque ſemper retineat gratiæ per ſe efficaci diſſentiendi potentiam. Denique, *Janſenius* negat, Deum habere in ſtatu naturæ lapſæ voluntatem antecedentem ſalvandi omnes homines, eiſque præparandi auxilia ſufficientia ad ſalutem æternam conſequendam. Sed *Sancti Thomæ* Diſcipuli docent, Deum, præter eam, quam habet, Voluntatem conſequentem ſalvandi in ſtatu naturæ lapſæ Electos & prædeſtinatos, dando illis gratias per ſe efficaces, quibus infallibiliter ſalutem æternam conſequantur, habere inſuper voluntatem antecedentem ſalvandi omnes homines in ſtatu naturæ lapſæ, eiſque præparare gratias ſufficientes, in ſenſu Thomiſtico intellectas; quibus poſſint ſalutem æternam adipiſci; ideò autem non omnes homines ſalvari docent Thomiſtæ, quòd, cùm præter illas gratias ſufficientes, quas Deus omnibus hominibus præparat per voluntatem antecedentem, & quibus reprobi ſalutem æternam conſequi poſſunt, aliæ ad conſequendam ſalutem æternam neceſſariæ ſint gratiæ per ſe efficaces & donum perſeverantiæ, quod Deus ſolis concedit Electis & prædeſtinatis, quorum ſalutem vult voluntate conſequenti, damnentur reprobi, quibus Deus denegat juſto judicio gratias illas per ſe efficaces, & magnum perſeverantiæ donum, quibus ſuâ culpâ privati, nunquam conſequentur ſalutem æternam, quamvis eam conſequi poſſint per gratias illas ſufficientes, in ſenſu Thomiſtico intellectas, quas Deus illis præparat per eam, quam habet etiam in ſtatu naturæ lapſæ, voluntatem antecedentem ſalvandi omnes homines. Hæc igitur principia Scholæ Diſcipulorum *S. Thomæ* circa doctrinam de natura, efficacia & neceſſitate gratiæ in utroque ſtatu, videlicèt innocentiæ, & naturæ lapſæ, quorum notitiâ me, dum Theologiæ Thomiſticæ ſtadium decurrerem, imbuiſti, cùm attentâ mente perpendo, eaque confero cum ea *Janſenii* doctrinæ Summâ, quàm paulò ante exhibuiſti, compertum ac exploratum habeo, nihil inter Thomiſtas & *Janſenium* commune intercedere, nec ullos à doctrina *Janſenii*, jure optimo ab Eccleſia proſcripta, remotiores eſſe poſſe, quàm *Sancti Thomæ* Diſcipulos, cùm in nullo principio conveniant, nec convenient unquàm, quamdiu jactis à ſuo Magiſtro inconcuſſis principiis firmiter adhærebunt.

M. Impensè tibi gratulor, quòd ex ſola notitia Scholæ Thomiſticæ principiorum, quæ, ut video, apprimè calles, & altè memoriæ infixa tenes, illicò intellexeris, nihil commune in doctrina de gratia inter Thomiſtas & *Janſenium* intercedere, ac ſubindè ſolam principiorum doctrinæ Diſcipulorum *Sancti Thomæ* notitiam ſat ſuperque ſufficere ad vindicandam Scholam Thomiſticam à Janſeniſmo, quem quidam æmuli obtrectatores et per ſummam calumniam impingere tentârunt. Quæ cum ita ſint, diutiùs hic non immorabor in adornanda Apologia ad purgandam ab hac calomnia Thomiſtatum de gratia doctrinam, maximè cùm eâ provinciâ præclarè jam perfuncti ſit clariſſimi Societatis Jeſu Scriptores, *Joannes Martinus Ripalda* libro 2. Operis *adverſus errores Michaëlis Baji* Diſp. 14. Sect. 5. *Joannes Martinonus*, ſeu per anagramma purum, *Antonius Moraines*, in ſuo *Antijanſenio*, *Franciſcus Annatus* in libro Romæ edito, quo tempore *Janſenii* cauſa penderet, cui in titulum dedit: *Janſenius à Thomiſtis gratia per ſe ipſam efficacis defenſoribus condemnatus, circa quinque Propoſitiones.* Et in *Informatione*, quam idem *Franciſcus Annatus* edidit, *de quinque Propoſitionibus*, aliiſque paſſim libellis, quos ſub idem ferme tempus elaboravit, in quibus duodeviginti Thomiſticæ ac Janſenianæ doctrinæ diſcrimina Lectorum oculis ſubjecit. Nec prætermittere debeo *Petrum Deſchamps*, cultiſſimum ejuſdem Societatis Jeſu Scriptorem, qui libro 2. *de Hæreſi Janſeniana* Diſputatione 3. cap. 3. & Diſputat. 6. cap. 9. ſic Janſenianos perſtringit: *Glorientur licèt Janſeniani, tot ſe nuperi dogmatis patronos habere, quot Phyſicæ prædeterminationis defenſores extiterunt; verè tamen mihi videor dicturus, nullos huic doctrinæ infenſiores reperiri, quàm qui*

poſt natam Calvini Hæreſim, ex S. Dominici Ordine, aliiſque ejuſdem Sacramenti Theologis, majoris eruditionis & ingenii laude floruerunt. Hanc illuſtrium Societatis JEſu Scriptorum in gratiam Scholæ Thomiſticæ ſuſceptam contra Janſenium, ejuſque Diſcipulos, defenſionem comprobârunt innumeri penè Familiæ Dominicanæ Theologi, qui editis libris doctrinam *Janſenii* aperto Marte impugnârunt, vel Janſeniſmi notam, perperàm à nonnullis malè feriatis obtrectatoribus afflictam Scholæ Thomiſticæ, inſtructis Vindiciis, omniq; argumentorum genere, ab hac celeberrima Schola depulerunt, præſertim *Joannes Nicolai, Bernardus Guyard, Sibylla, Vincentius Baronius, Antonim Reginaldus, Joannes Baptiſta Gonetus, Vincentius Caſalas, Contenſouins, Antoninus Maſſoulie, Hyacinthus Serry*, qui vulgatis perdoctis lucubrationibus, ſole clariùs demonſtrârunt, quàm immane diſtet Schola Thomiſtica à *Janſenii* doctrina ſæpiùs ab Eccleſia confixa. Actum itaque agerem, ſi poſt celebres & Societatis JEſu, & Familiæ Dominicanæ Scriptores, qui pro Schola Thomiſtica contra *Janſenium* ejuſque Diſcipulos tam egregias Vindicias conſcripſerunt, ipſe in eodem Argumento in præſentia verſari vellem. Hoc unum dumtaxat dicam, non defuturos unquam in Schola Thomiſtica Theologos, qui pro ejus illibatæ doctrinæ defenſione pro aris ac focis pugnabunt, eique objectas calumnias invictæ veritatis clypeo repellent. Quamvis enim expediat aliquando calumnias aliquas contemnere, & ſurdâ aure præterire, has tamen calumnias, quæ famam, cum multorum periculo conjunctam, Fidem, ac doctrinam impetunt, ſilentio premere ac diſſimulare minimè licet. Legimus quippè: *Qui negligit famam, crudelis eſt*, & legimus: *Reſponde ſtulto juxta ſtultitiam ſuam.* Et Chriſtus Dominus noſter ad quædam maledicta obticuit, ad quædam diligenter reſpondit. Audivit, *Samaritanus es*, & diſſimulavit; audivit, *dæmonium habes*, & accuratè refellit calumniam. Eſt ergò, ubi conveniat *reſpondere ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne ſibi videatur ſapiens*, ſicut dicitur Proverbiorum cap. XXVI. Sic reſpondit Apoſtolus *Paulus* ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, *Elymæ* Mago dicens: *O plene omni dolo, & omni fallacia, inimice omnis juſtitiæ, non deſinis ſubvertere Vias Domini rectas, & nunc, ecce, manus Domini ſuper te, & eris cæcus, & non videns uſque ad tempus*, Actorum cap. XIII. Cùm igitur *S. Thomæ* Diſcipuli, qui aliis in Diſputationibus Scholaſticis religioſæ modeſtiæ conſulere, & paci ſilentio litare debent, viderint Scholæ ſuæ doctrinam calumniis impeti, & Janſeniſmi inſimulari, omne tum temporis tenentur abrumpere ſilentium, Vindicias doctrinæ ſuæ palàm agere, & reſpondere ſtulto juxta ſtultitiam ſuam. Alioquin Matris ſuæ Scholæ, quæ illos ſuo in ſinu fovit, ac doctrinæ pietatiſque lacte aluit, degeneres & ingratiſſimos filios ſe proderent, ſi ullum ipſius causâ periculum detrectarent, & ſi tela in ipſam mendaciorum, & calumniarum amento ab æmulis invidiſque obtrectatoribus contorta, objectu proprii corporis excipere, omnique virium ſuarum conatu juſtâ defenſione repellere recuſarent.

D. Satis hactenùs, meâ quidem ſententiâ, huic putidæ de Janſeniſmo calumniæ reſpondit Schola Thomiſtica, quippe quæ dictis, factis, & Scriptis tam apertè declaravit apud omnes, hanc calumniam in ſeſe non competere, ut hæc infamia reciderit in calumniatores. Si quis ergo me, doctrinæ Scholæ Thomiſticæ addictiſſimum, & à doctrina quinque Propoſitionum *Janſenii* penitùs alienum, tanquam Janſenianum traducere voluerit, non prolixam certè concinnabo Apologiam, ut hanc retundam calumniam, & à me amoliar hanc Janſeniſmi notam, ſed dumtaxat ipſiſſima verba uſurpabo doctiſſimi Patris *Valeriani*, ex illuſtriſſima Familia oriundi, Ordinis Capuccinorum, qui calumniis à neſciu quibus impetitus, calumniatores ſuos in libello, quem Pragæ anno MDCLV. edidit, provocavit his verbis: *Quapropter hoc experimento edoctus, hasce centiores contumelias diluo eadem ratione. Ajo, Authores illius ſcripti mentiri impudentiſſimè. Si illa, quæ mihi objiciunt tam acerbè, ſunt vera, habent multa Tribunalia, apud quæ me poſtulent reum; ſin verò non audent me provocare, impudentiſſimum mendacium illis objectum, eſto ratum. Hæc ſufficient conteſtandæ meæ innocentiæ, &c.* Sed de Janſeniſmo hactenùs ſatis. Nunc alios, quæſo te, breviter percenſe Novatores, qui errores, vel Hæreſes eodem Sæculo procuderunt.

M. Prodiit Sæculo XVII. Novator quidam, dictus *Iſaacus Pereyrus*, Calviniſta, natione Gallus, qui anno MDCLV. auſus eſt aſſerere, Adamum fuiſſe dumtaxat primùm Parentem Judæorum, quorum Hiſtoriam *Moyſes* in libro Geneſeos deſcribendam ſuſcepit, ſed non fuiſſe primum parentem Gentilium, ac ſubindè alios ante Adamum extitiſſe à DEO creatos homines, quos ideò *Præadamitas* appellavit. Novum iſtud & perabſurdum Syſtema ut in vulgus ſpargeret ille Hæreticus, duos edidit libros, unum, cui hunc indidit titulum: *Præadamitæ*, ſive *Exercitatio ſuper verſus* XII. XIII. & XIV. *Capitis V. Epiſtolæ ad Romanos*; Alterum, cui hunc præfixit titulum: *Syſtema Theologicum ex Præadamitarum hypotheſi.* Nullum Patronum nanciſci potuit tam inſulſum, tamque malè conſarcinatum Syſtema, ſed potiùs ab omnibus, non tam ſcriptis, quàm ſibilis exploſum eſt, & meritò quidem, cùm Scripturæ Sacræ ſit apertè contrarium, & duo præcipua Catholicæ Religionis Dogmata ab ipſis fundamentis evertat, ſicut breviter his quatuor momentis evinco. Primò, legitur cap. V. libri Geneſeos verſ. V. quòd quandò DEUS formavit, ſeu creavit hominem, ſcilicet *Adamum*, de limo terræ, nullus reipsâ erat homo: *Et homo non erat, qui operaretur terram.*. Si nullus erat homo, qui operaretur terram, quandò Deus formavit Adamum, ergò nulli fuerunt homines ante Adamum, ac ſubinde nulli *Præadamitæ*, ab illo ſomniatore *Pereyro* conficti. Dicitur etiam eodem in Capite Geneſeos verſ. XIX. quòd, poſtquàm Deus formaſſet de humo cuncta animantia terræ, & univerſa volatilia cæli, *adduxit ea ad Adam, ut videret, quid vocaret ea; omne enim, quod vocavit Adam animæ viventis, ipſum eſt nomen ejus.* Credibile autem ne eſt, ſi reverà ante Adamum extitiſſent homines, illos cuncta terræ animantia, & volatilia Cœli anonyma reliquiſſe? Secundò, Author Syſtematis Præadamitarum Chronologiæ Sacri Textus Hebræi, cui omninò conſona eſt Editio noſtra Vulgata à Concilio Tridentino *Authentica* declarata, præfert Hiſtorias

Ægy-

Ægyptiorum, Aſſyriorum, Chaldæorum, & Sinarum, quæ ſupponunt Monarchias fuiſſe in mundo inſtitutas longè ante tempus, quò *Moyſes* in libro Geneſis ſcribit Adamum fuiſſe à Deo creatum. Sed non advertit hic Somniator, ejuſmodi Orientalium nationum Hiſtorias ad aniles fabulas eſſe ablegandas, utpotè quæ ſcatent infinitis erroribus, & pluſquàm cimmeriis tenebris in putatione annorum involvuntur, & uni ſtandum eſſe Hiſtoriæ Sacræ à *Moyſe*, divino ſpiritu afflato, conſcriptæ, quæ omnibus veritatis characteribus cùm ſit inſignita, fabuloſas nationum Orientalium Hiſtorias apertè falſi convincit, ſicut docet *S. Auguſtinus* libri 18. de Civitate Dei Cap. 40. his verbis: *Nos verò in noſtra Religionis Hiſtoria fulti authoritate divinâ, quidquid ei reſiſtit, non dubitamus eſſe falſiſſimum, quomodolibet ſeſe habeant cætera in ſæcularibus litteris.* Perperàm ergò Author Syſtematis Præadamitarum, Hiſtoriâ Sacrâ valere juſſa, cui tamen conſtanter adhærere debebat, conſuluit, & ſequutus eſt Gentilium, ſeu nationum Orientalium Hiſtorias, quæ, cùm mendaciis & fabulis refertæ ſint, eum in errorem præcipitem egerunt: *Nemo* quippè (ut appoſitè ait *Tertullianus* lib. de præſcript. cap. 12.) *inde inſtrui poteſt, unde deſtruitur, nemo ab eo illuminatur, à quo contenebratur. Quæramus ergo in noſtro, & à noſtris, & de noſtris; idque dumtaxat, quod ſalvâ regula fidei poteſt in quæſtionem devenire.* Tertiò, Author Syſtematis Præadamitarum convellit Catholicum dogma de Peccati Originalis ad omnes omninò homines propagatione, quia ſi reverâ extiterint homines ante Adamum, illi certè peccatum Originale contrahere minimè potuerunt, quippè qui nunquam fuerunt in Adamo, tanquam in Capite morali, nec eorum parens dici poteſt Adamus per ſeminalem propagationem, per quam tamen, ut docent omnes Theologi, poſt Sanctos Patres, ad omnes homines transfunditur peccatum Originale. Unde etiam ſequitur, Verbum Divinum pro illis Præadamitis non fuiſſe incarnatum, cùm motivùm Incarnationis ſit peccatum Originale, ita ut, juxta probabiliorem Theologorum ſententiam, ſi Adamus non peccâſſet, Verbum Divinum non fuiſſet incarnatum. Quartò, Author Syſtematis Præadamitarum funditùs evertit dogma, quo credimus, Chriſtum Dominum eſſe mortuum pro omnibus omninò hominibus, ut ait Apoſtolus Paulus Epiſt. 2. ad Corinth. cap. 5. verſ. 15. *Si unus pro omnibus mortuus eſt, ergò omnes mortui ſunt; & pro omnibus mortuus eſt Chriſtus;* & ad Romanos cap. 5. verſ. 18. *Igitur ſicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, ſic per unius*, ſcilicet Chriſti *Juſtitiam in omnes homines in juſtificationem Vitæ.* Probat Apoſtolus Paulus, Chriſtum mortuum eſſe pro omnibus hominibus, ac ſubindè eſſe Redemptorem, & Salvatorem omnium hominum, quia omnes homines mortui erant in Adamo; At ſi extitiſſent homines ante Adamum, illi non mortui fuiſſent in Adamo, ſeu non contraxiſſent peccatum Originale, ergò pro illis Chriſtus non fuiſſet mortuus, adeòque Chriſtus, juxta Præadamitarum Syſtema, dici haud poſſet Salvator, & Redemptor omnium hominum. Hæc momenta, hactenus à me adducta, planè ſufficere debent ad exſufflandum inſulſum iſtud & malè conſarcinatum Præadamitarum Syſtema, maximè cùm illius Author *Iſaacus Pereyrus*, poſt varios caſus, variaque diſcrimina rerum, facti tandem pœnitens, Romam, ſedente *Alexandro VII.* ſupplex veniam petiturus acceſſerit, ubi anno MDCLVII. publicavit Epiſtolam ad *Philotimum* directam, in qua exponit rationes, propter quas ejuraverit Sectam *Calvini*, quam ipſe profitebatur, & librum de Præadamitis. Attexuit etiam ad calcem ejuſdem Epiſtolæ libellum ſupplicem, quem porrexit Romano Pontifici, & in quo ſui Præadamitarum Syſtematis palinodiam ſincero animo decantat his verbis: *Fateor coram Sanctitate veſtra, tanquam coram Deo, cujus imaginem Sanctitas veſtra gerit in Eccleſia Dei, me non latuiſſe Hypotheſim, quæ mihi venit in mentem de primis hominibus ante Adamum conditis, diverſam penitùs abiiſſe ab opinione Sanctorum Patrum, nec non aberraviſſe à toto Orthodoxorum Canone Conciliorum, tanquam Doctrinæ Chriſtianæ fabricam de homine lapſo & redempto fundatam fuiſſe à Patribus & Conciliis ſuper Hypotheſim de Adamo primo omnium hominum formato, à quo deinceps eorum genus humanum derivatum ac propagatum eſſet.* Sic tandem *Iſaacus Pereyrus*, poſt ejuratam Calvinianam Hæreſim, quam hactenus profeſſus fuerat, & damnatum ſuum de chimæricis Præadamitis Syſtema, ſeſe ad meliorem frugem convertit, & in ſinu Catholicæ Eccleſiæ obiit. Sed diverſam planè ſortem habuerunt duo ſceleſti homines, *Benedictus Spinoza*, & *Lucilius Vanini*, qui eodem Sæculo XVII. Atheiſmum profiteri ac docere non erubuerunt, & nefandis cupiditatibus impliciti, nulliſque conſcientiæ ſtimulis acti, in ſua impietate obdurati & occæcati miſerè perierunt.

D. Expone, quæſo, uberiùs Genus, Patriam, Doctrinam, & Geſta tam *Benedicti Spinozæ*, quàm *Lucilii Vanini*, quos Sæculo XVII. excuſſo omnis Religionis jugo, Atheiſmum profiteri ac docere non puduit.

M. *Benedictus Spinoza*, patriâ Amſtelodamenſis fuit, Religione Judæus, poſteà Judaiſmi deſertor, ac tandem Atheus evaſit. Philoſophicis Diſciplinis, & linguarum Hebraicæ ac Græcæ notitiâ excultus, Tractatum edidit *Theologico-Politicum*, variaque reliquit Opera poſthuma, in quibus purum putumque obtrudit Atheiſmum. Docet quippè, Deum non diſtingui à materia, eumque nihil aliud eſſe, quàm ſubſtantiam, ſeu naturam unam extenſam ſimul & cogitantem; omnia verò entia, quæ ſunt in mundo, ſive animata, ſive inanimata, eſſe dumtaxat modificationes illius ſubſtantiæ, ita ut animæ, quibus præditi ſunt homines, ſint modificationes hujus ſubſtantiæ, quatenus eſt cogitans; cætera verò entia, ſeu corpora, ſint modificationes ejuſdem ſubſtantiæ, quatenùs extenſa eſt. Hoc tam inſulſum Paradoxum retuliſſe, abundè confutâſſe eſt. Quis enim non videt impoſſibile omninò eſſe, ut eadem ſubſtantia ſit ſimul extenſa & cogitans. Subſtantia quippè extenſa, materia eſt, quæ ex ſe prorſus expers eſt cogitationis; & ſubſtantia cogitans incapax eſt extenſionis, utpotè ſpiritualis. Fingere ergò unicam ſubſtantiam in mundo, quæ ſit extenſa, & cogitans, & cujus omnia entia, quæ ſunt in mundo, ſint tantùm modificationes, ab illa ſubſtantia realiter non diſtinctæ, delirium eſt à Sæculis planè inauditum; ſed aſſerere, Deum non diſtingui à materia, eumque

nihil aliud eſſe, quàm ſubſtantiam extenſam, & per omnia entia & corpora in mundo diffuſam, ſumma impietas eſt, quam omnes execrantur in Atheis, *Luciano, Lucretio*, *Epicuro*, *Confutio*, Sinarum Philoſopho, & in impiis Scriptis *Spinoſa*; in quibus totus eſt, ut omnes Religiones evertat, ſicut teſtatur *Joannes Baptiſta Pacichellus* in ſuis Epiſtolis Familiaribus Tomo primo pag. 226. ubi hæc habet: *Spinoſa Auctor eſt Tractatus Theologico-Politici, qui Hamburgi Anno 1670. in lucem prodiit. Parentibus Judæis natus eſt, quorum Religionem nunquam ejuravit, nec Chriſtianis Sacris hactenùs initiatus eſt. Plurima memorantur hujus Viri de Religione ſententiæ. In Tractatu prædicto, omnium Religionum, ſed præcipuè Judaicæ, & Chriſtianæ everſionem ſibi propoſuiſſe videtur, ut Atheiſmo & Libertiniſmo aditus pateat. Religiones omnes inventas eſſe aſſerit propter bonum, quod Reipublicæ evenit, cùm plurimùm conferat, ut Cives inter ſe pacem colant, & Magiſtratibus obediant: Neque admittit ob ſpem præmii, aut metu pœnarum in altera vita, homines virtutem complecti, ſed potiùs propter virtutis ipſius præſtantiam, & commoda, quæ in hac vita ab ejus cultoribus decerpuntur. Qualem de Deo opinionem ſoveat, non ſatis apertè prodit. Videtur tamen innuere, Deum ſibi non videri ens ſummè perfectum, intelligentia præditum, & feliciſſimum, qualem homines vulgò ſibi ſuadent, ſed ſolam virtutem ſingulis rebus inditam, & per omnia diffuſam unicum eſſe Numen. Hagæ Comitis, ubi aliquando hæſit, crebrò inviſebatur ab omnibus novitatum paulò amantioribus, etiam à puellis melioris notæ, quæ ſibi de ingenio blandiebantur, & ſupra ſui ſexus ſortem ſapere cupiebant. In Hollandia, ubi maximè ſerpit hæc peſtis, Spinoſiſtæ non ſe audent in publicum proferre, nec rotundè animi ſenſus exprimere, Magiſtratuum Decretis coërciti. Multas novas & inauditas ſententias, quæq; à communibus hominum opinionibus abhorrent, in lucem prodidit Spinoſa. Quas inter vel illa mirabilis eſt, quam de prophetiæ dono vulgavit, quod vi imaginativæ fortiori attribuit. Verbo abſolvam, totus in eo eſt, ut Religionem ad normam ſuæ Philoſophiæ, quæ in multis errat, effingat.* Atheiſmi virus, quod in ſuo Tractatu Theologico-Politico de induſtria occultaverat *Spinoſa*, apertè poſteà effudit ac propalavit in ſuis Operibus poſthumis, quæ nunc in Hollandia (quod ſanè nullatenùs ferendum eſſet) in Officinis venalia proſtant. *Spinoſam* in profeſſione Atheiſmi præceſſit *Lucilius Vanini*, patriâ Neopolitanus, qui ſub initium Sæculi XVII. humaniorum litterarum haud mediocri notitiâ præditus, Gallias venit, ubi in cœno libidinum demerſus, inter epulas, convivia, & crapulas, quibus, cum nonnullis ganeonibus, & projectæ conſcientiæ juvenibus, affatim indulgebat, perfrictâ fronte negavit Dei, ſupremi rerum omnium conditoris, exiſtentiam, animæ rationalis immortalitatem, Infernum, Paradiſum, cæteraque id genus, quæ vel ipſa ratio, vel Religio de Deo, & de altera vita docent, tanquam aniles fabulas, & inania commenta deriſit, atque in aliquot libellis, quos in Galliis edidit, & in vulgus temerè ſparſit, Atheiſmum ſub verborum involucris datâ operâ obtexit, ut incautos faciliùs deciperet, & declinaret omnium odium, quod ſemel manifeſtata ejus impietas confeſtim in ipſum concitâſſet. At, ut vulgò dicitur, fruſtrà jacitur rete ante oculos pennatorum. Detectus ſiquidem eſt *Lucilii Vanini* Atheiſmus, & Decreto Senatus Toloſani captus ipſe & in carcerem conjectus, ut periclitanti vitæ ſuæ conſuleret, ſe Catholicum eſſe ſimulavit, ac ore, ſermone, nec non frequenti Sacramentorum Eccleſiæ Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ perceptione, ſpeciem Catholici effinxit ac mentitus eſt, quamdiù priſtinam libertatem recuperandi aliqua ei affulſit ſpes. Sed, ſtatim ac Senatus Toloſanus, poſt maturum ac diuturnum examen, ſententiam mortis in ipſum tuliſſet, furere cœpit ille impius, deûm hominumque irriſor; palamque Atheiſmum profeſſus eſt. Quocircà, poſt præciſam ſacrilegam ejus linguam, quâ tot blaſphemias in Deum, in Chriſtum Salvatorem noſtrum, & in Religionem evomuerat, die 21. menſis Februarii anni MDCXIX. in impietate ſua pertinax, vivus comburi juſſus eſt, & meritò quidem; indignus eſt enim vitâ, quiſquis Deum vitæ Auctorem negat, quem ipſa ratio naturalis demonſtrat, quem Orbis univerſus prædicat, quem omnis natio, quantumvis barbara, omnis homo, quantumvis inhumanus, & ferus, incultus, & plumbeus, ſive Gentilis, ſive Judæus, ſive Latinus, ſive Græcus, Afer, & Scytha, Indus & Danus, à mari ad mare, nobilis & ignobilis, pius & impius, ipſe quoque licèt perditiſſimus *Atheus*, Dei inimicus, in vitæ extremis, in diſcrimine mortis poſitus agnoſcit, ad Deum recurrit & inclamat, ſicut contigit huic *Lucilio Vanini*, qui irrevocabili Decreto morti ſe addictum dolens, exclamavit, *ô Deus*! nec tamen reſipuit, ſed adſtantibus eum interrogantibus his verbis: *Fateris igitur eſſe Deum?* reſpondit ſceleſtus ille Atheus: *Hic eſt modus loquendi*, & vocem illam, exiſtentiam Dei confitentem, quæ ex primævo naturæ inſtinctu erumpit, quamque eleganter *Tertullianus* appellat *Teſtimonium animæ naturaliter Chriſtianæ*, obſtinatione ſuâ præſocavit in corde quidem, ſed non in mente, quia, ut ait Propheta Regius Pſalm. XIII. *Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus.* In corde, inquit, non in mente; quia Athei, ut vitiis liberè indulgeant, & ſcelerum conſcientiâ & angoribus non exedantur, nollent dari Deum, quem ignorare haud poſſunt, quemve flagitiorum ultorem timent. Falſæ libertatis & impunitatis libido parit in illis odium legis, & legis odium procreat Legislatoris tædium, quod poſteà in ejuſdem exterminium prorumpit. In ſumma eò collimant impii & Athei, ut ſecuritatem ſibi quærant, atque licentiam faciendi quidquid libuerit, ut ſubintret: impietas inverecunda, impavida circa illicitum regnet audacia, & timor omnis penitùs excutiatur, dum nec pœna timetur, nec à Deo ullum commodum ſpetatur; hinc, idem Propheta Regius, poſtquàm ait: *Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus*, continuò tantæ Atheorum inſaniæ cauſam detegens, ſubdit: *Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt in ſtudiis ſuis.*

D. Hanc eſſe veram & unicam Atheorum inſaniæ cauſam ſatis ipſe compertum habeo ex his, quæ duobus abhinc annis Romæ propriis oculis vidi & audivi, dum in Eccleſia *S. Mariæ* ſuper Minervam, Ord. Prædicatorum, præſentibus Cardinalibus, Prælatis, Conſultoribus, Miniſtris Tribunalis S. Officii, inſpectantibus ex variis cancellis, hinc inde per Eccleſiam diſpoſitis, Principibus

bus & Nobilibus Romanis, & concurrente ad hoc ſpectaculum totâ ex urbe populo, quinque nequiſſimi viri oriundi Veliteris, quæ urbs eſt Volſcorum, XX. mille paſſuum Româ diſtans, Atheiſmum publicè ejurarunt. Horum primus, & aliorum quatuor Anteſignanus, erat *Silveſter Legni*, alter *Joannes Vecchioli*, tertius, *Julius Legni*, filius prænominati *Silveſtri Legni*, quartus, *Bonaventura Arigoni*, poſtremus, *Bernardinus Salviati*. Dolore, fateor, contabui, & obrigui timore, dum altâ voce legerentur impietates, quarum rei manifeſtò & ex propria confeſſione convicti ſunt flagitioſiſſimi illi homines, negantes exiſtentiam Dei, immortâlitatem Animæ rationalis, Infernum & Paradiſum; dum audivi ſacrilegas, & hactenùs inauditas blaſphemias, quas in Chriſtum Dominum Salvatorem noſtrum infrunito ore proferre ſoliti erant, nec non execranda libidinum monſtra, quibus ſeſe turpiter fœdabant, quæ hic referre pudor vetat, quæque non aliter, quàm vivicomburio expiari debebant, mitiori tamen pœnâ in eos animadverſum eſt, quia impietates ſuas non ſolum confeſſi, ſed etiam coram Tribunali Sacræ Inquiſitionis deteſtati ſunt, easque palàm induo habitu pœnitentiæ ejurârunt in Eccleſia *Sanctæ Mariæ* ſuper Minervam, ubi à Reverendiſſimo, Patre *Ludovico Maria Lucino*, Ordinis Prædicatorum, Sanctæ Romanæ Inquiſitionis Commiſſario Generali, ab excommunicatione majori, quam incurrerant, fuerunt abſoluti, & poſteà ad plangenda peccata ſua, & impietates ſalutari pœnitentiâ expiandas in carceribus Sancti Officii recluſi ſunt, cum hoc tamen diſcrimine, quod *Silveſter Legni*, qui alios ætate & impietate ſuperabat, quique Atheiſmum ejuravit die 25. menſis Januarii anni MDCCXIX. duro, arcto, & perpetuo carceri mancipatus ſit; Alter, ſeu *Joannes Vecchioli*, qui itidem die 25. Januarii ejusdem anni Atheiſmum ejuravit, carceri ad ſeptennium addictus ſit; Tertio, ſeu *Julio Legni*, qui Atheiſmum ejuravit die 26. ejusdem menſis anni MDCCXIX. quique impietate Patrem ſuum æquabat, eadem ac patri impoſita fuerit pœna, ſeu durus, arctus ac perpetuus carcer. Denique alii duo, ſeu *Bonaventura Arigoni*, & *Bernardinus Salviati*, qui pariter die XXVI. ejuſdem menſis & anni Atheiſmum ejurarunt, pœnam carceris ad decennium ſubire juſſi ſint. Sic ubique terrarum puniri ac coërceri deberent impii illi homines, qui juvenum animos pravis colloquiis corrumpunt, eosque, falſæ libertatis, & in vitiis vitæque deliciis immunitatis promiſsâ ſecuritate, ſenſim ſine ſenſu in Atheiſmum præcipitant his verbis, quæ ſacer Author libri *Sapientiæ* cap. 2. refert: *Exiguum*, inquiunt, *& cum tædio eſt tempus vitæ noſtræ, & non eſt refrigerium in fine hominis, & non eſt, qui agnitus ſit reverſus ab Inferis, quia ex nihilo nati ſumus & poſt hoc erimus tanquàm non fuerimus; quoniam fumus flatus, eſt in naribus noſtris, & ſermo ſcintilla ad commovendum cor noſtrum, quâ extinctâ, cinis erit corpus noſtrum, & ſpiritus diffundetur tanquam mollis aër, & tranſibit vita noſtra tanquam veſtigium nubis.* Ex his ſemel jactis Atheiſmi impiis principiis, funeſtas iſtas deducunt conſecutiones, quas ibidem memorat ſacer libri *Sapientiæ* Author: *Venite ergo*, inquiunt, *& fruamur bonis, quæ ſunt, & utamur creatura tanquam in juventute celeriter; Vino pretioſo, & unguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis. ---- Nemo noſtrûm exors ſit luxuria noſtra - - - - opprimamus pauperem juſtum, & non parcamus Viduæ, nec Veterani revereamur canos multi temporis. Sit autem fortitudo noſtra Lex juſtitiæ &c.* Sed, miſſis Atheis, quorum finis interitus, quorum Deus venter eſt, & gloria in confuſione ipſorum, errores aliorum Sæculi XVII. Novatorum perſtringe, & eorum Catalogo finem impone.

M. Duo alii Novatores, præter eos, quorum hactenùs memini, Sæculo decimo ſeptimo emerſerunt, videlicèt *Marcus Antonius de Dominis*, & *Edmundus Richerius*, quorum primus, olim Religioſus Societatis Jeſu, deinde Archiepiſcopus Spalatenſis, Dalmatiæ & Croatiæ Primas, innatâ animi levitate ex Romanæ Eccleſiæ alumno, ſævus ipſius perduellis; ex Catholico, Apoſtata; ex Paſtore, idolum; ex Epiſcopo, lupus; ex Præſule, transfuga; ex Fidei Magiſtro, tandem Schiſmaticus & Hæreticus factus, in Angliam ſe recepit, ubi duo ingentia Volumina contra Fidem Catholicam & Pontificiam Authoritatem evulgavit, quæ inſcripſit *de Republica Chriſtiana*. Infauſtus ille prædicti Archiepiſcopi in Apoſtaſiam, & Hæreſim lapſus originem habuit ex ipſius ſuperbia, invidia, inanis gloriæ cupiditate, improbis moribus, ſtudio novitatis, & acerrimo odio in Romanum Pontificem, cujus authoritatem ac Primatum totis viribus impetere, ac penitùs convellere tentavit in ſuis libris *de Republica Chriſtiana*, ubi ſæpiùs inculcat, *Sanctum Petrum non habuiſſe ſupremum in Eccleſia Principatum, nec formaliter & verè, ſed potiùs parabolicè Claves recepiſſe à Domino: Papam in Epiſcopos nullam poteſtatem habere, aut exercere poſſe: Poteſtatem Epiſcopi non pendere à Papa, ſed æqualem cum Papa habere in tota Eccleſia. Eccleſiam Romanam paucarum dumtaxat Eccleſiarum eſſe Caput, & ejus præeminentiam ab urbis magnitudine pendere; Papam Romanum non eſſe verè Petri Succeſſorem:* Ait, *in Eccleſia Romana Scripturas Sacras ad ſenſus vanos, inutiles, ac impertinentes; immò etiam pernicioſos detorqueri; miſerabiliter populum deludi, inventaque avaritiæ & ambitionis pro Sanctis Fidei dogmatibus non ſine ſuperſtitionibus obtrudi & inculcari: Romæ abſque ullo fundamento, immo per ſummam vim innumeros Fidei articulos novos quotidie cudi.* Denique *Marcus Antonius de Dominis*, ut miſſos faciam cæteros ejus errores, ſupra Eccleſiam, ſupra omnes Eccleſiæ Epiſcopos, ſupra Concilia, ſupra Sanctos Patres ſe erigit, ac ſolum ſe ſapere prædicat; antiquorum & recentiorum Hæreticorum calumnias in Catholicam & Romanam Eccleſiam refricat, eam adulteram appellat, quam tamen, ut alibi oſtendimus, ceu veram ac legitimam Eccleſiam, & incorruptam Chriſti Sponſam, omnia priora Sæcula agnoverunt, eamque nunc ſolam in terris eſſe Eccleſiam Dei, nullo unquàm errore aut infidelitate proſternendam, Sole meridiano clariùs probant ipſum Catholicæ nomen, ipſa cultûs ac Religionis unitas, ipſa fida antiquitas, & conſenſio, ipſa doctrinæ ſinceritas, & cum antiqua doctrina conſpiratio, ipſa legitima Pontificum ſucceſſio, ipſa morum ſanctimonia, ac miraculorum evidentia, & poſtremò, ipſa Romanæ Eccleſiæ conſtantia, atque invictum robur, quo omnibus Hæreſibus, ac

perſecutionibus, quibus ſæpiùs exagitata fuit, ſuperior evaſit, juxta Oraculum Chriſti Domini, dicentis *S. Petro* Apoſtolorum Principi: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & Portæ Inferi non prævalebunt adversùs eam.*

D. Numquid tandem reſipuit infelix ille *Marcus Antonius de Dominis*, qui tanquam novus è cœlo Lucifer, è ſublimi Archiepiſcopalis dignitatis Arce dejectus, in Apoſtaſiam, & in Hæreſim corruit?

M. *Marcus Antonius de Dominis*, qui anno MDCXVI. Fidei Catholicæ deſertor in Angliam ſeceſſerat, ad ſe poſteà reverſus, & Vitam Hæreticorum pertæſus, conſilium ſapientiſſimum, divinâ adſpirante gratiâ, & admiſſi ſceleris ſtimulis agitatus cepit ad gremium Catholicæ Romanæ Eccleſiæ redeundi, illudque abjectâ omni procraſtinatione perfecit, adjutus præſertim patrocinio Oratoris Hiſpaniarum Regis in Anglia commorantis, qui illum de venia obtinenda ſpem inter & metum adhuc fluctuantem confirmavit, & nomine Romani Pontificis *Gregorii XV.* plene ſecurum reddidit. Ex Anglia itaque profectus *Marcus Antonius de Dominis* Romam pervenit ad finem menſis Novembris anno MDCXXII. ibique ad pedes Sanctiſſimi Pontificis provolutus, & lachrymarum imbribus perfuſus, in hæc verba prorupit: *Pater peccavi in cælum & coram te, jam non ſum dignus vocari filius tuus, ſed fac me ſicut unum de mercenariis tuis: Erravi, ſicut ovis, quæ periit, quære, Beatiſſime Pater, ſervum tuum, quia mandata Dei & Eccleſiæ non ſum oblitus.* Hæc ubi dixiſſet, ſuorum errorum palinodiam cecinit, Hæreſim ejuravit, & Scriptionem edidit, quâ diſtinctim revocavit, quæcumque adversùs Eccleſiæ doctrinam ſcripturierat, eademque confutavit. At *Marcus Antonius de Dominis*, licèt ſummam Romani Pontificis benignitatem fuiſſet expertus, diu tamen in fide Catholica conſtans non permanſit. Vidiſti eum Fidei Catholicæ deſertorem & Apoſtatam; vidiſti eum ad Eccleſiæ Catholicæ gremium revertentem, ſuosque errores revocantem; vide illum nunc in eoſdem errores relabentem, adeò vario & inconſtanti erat animo, ut illud *Terentii* verè uſurpare poſſet: *Quod volo, nolo; quod nolo, volo.* Anno ſiquidem MDCXXIV. ſeu biennio, poſtquàm ex Anglia Romam redux ſuos errores ejuràſſet, ad vomitum reverſus eſt, novaque per Litteras de Hæreſi cum Anglis inite conſilia detectus, in Arcem Sancti Angeli, juſſu Romani Pontificis *Urbani VIII.* tunc ſedentis, conjectus fuit, ubi paulò poſt, cùm jam ſenex, pinguis & obeſſus eſſet, gravi morbo correptus, viſus eſt (teſte *Spondano* in Annal. Eccl. Continuatione ad an. MDCXXIV.) Num. II. ad corredire, deteſtarique errores, ac propediem moriturus Sacramentis Eccleſiæ munitus eſt, cum ſignis pœnitentiæ. Nihiloſeciùs corpus ejus, ob relapſum, de quo certiſſimè conſtabat, cum impiis ejus Scriptis, in exemplum & terrorem aliorum, manu carnificis in Campo Floræ publicè combuſtum eſt menſe Decembri, quo è vita migravit.

D. Obtigitne eadem ſors *Edmundo Richerio*, alteri, quem mox appellâſti, Sæculi XVII. Novatori?

M. *Edmundus Richerius*, natione Gallus, Presbyter Lingonenſis, Doctor Theologus Sacræ Facultatis Pariſienſis, librum edidit *de Eccleſiaſtica & Politica poteſtate*, in quo Authoritatem Romani Pontificis & Eccleſiæ deprimebat, & Politicam poteſtatem nimiùm extollebat. Sed hic malè natus liber ſtatim damnatus eſt à Synodo Pariſienſi, quam Cardinalis *Perronius*, Metropolitanus Senonenſis, anno MDCXII. unà cum ſuis ſeptem Epiſcopis Suffraganeis celebravit. Proſcriptus eſt etiam idem liber in Synodo Aquenſi, quam *Paulus*, Aquenſis Archiepiſcopus, eodem anno convocavit. Multi in hunc librum calamum acuerunt, ſed præſertim *Andreas Duvallius*, inſignis Doctor Sorbonicus, & Regius Theologiæ Profeſſor in Academia Pariſienſi Primarius. Pœnam ſuæ temeritatis luit *Edmundus Richerius*, quippè qui Regiâ Authoritate & Decreto Sacræ Facultatis Pariſienſis depoſitus eſt Officio Syndici ejuſdem Facultatis, quod tum temporis gerebat. Tandem *Richerius*, facti pœnitens, declarationem die VII. Decemb. anni MDCXXIX. coram teſtibus edidit à ſe ſcriptam & obſignatam, quâ ſe, libellumque ſuum *de Eccleſiaſtica & Politica Poteſtate*, ac quaſcumque ejus propoſitiones, Eccleſiæ Catholicæ Romanæ, & S. Sedis Apoſtolicæ judicio ſubjicere affirmat, eam Matrem & Magiſtram omnium Eccleſiarum, & infallibilem Veritatis Judicem agnoſcens, & eas, quatenus eidem Romanæ Eccleſiæ eſſent contrariæ, improbavit & condemnavit, hancque Declarationem ſuam conſignavit Eminentiſſimo Cardinali *Richelio*, Proviſori Domûs Sorbonæ. Occaſione iſtius libri ab *Edmundo Richerio* editi, Sacra Facultas Pariſienſis (ſicut obſervat *Spondanus* in Annalibus Eccleſiæ ad annum MDCXXIX. Num X.) decrevit, ut deinceps renovaretur mos antiquus & laudabilis, & quibuſdam omitti cœptus, videlicèt, ut quicumque ejuſdem Facultatis Baccalaureus, in Theologiæ Actibus reſpondens, juraret in Decreta Summorum Pontificum. Quem morem retinet etiamnum Sacra illa Pariſienſis Facultas, & à Baccalaureis in Actibus Theologicis ad amuſſim ſervari curat. Obſervat etiam idem *Spondanus* ad annum MDCXXXIX. Num. 2. prodiiſſe eodem anno Pariſiis, abſque Auctoris, aut Typographi nomine, & edendi Facultate, duo grandia Volumina vulgari idiomate Gallico, ſub ſpecioſo titulo: *Jurium & Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ; earumque Probationum*: quæ, cùm multa continerent libertati Eccleſiæ contraria, & ad excitandum Schiſma tendentia, fuerunt ſtatim Cenſurâ Cardinalium, & Eccleſiæ Gallicanæ Antiſtitum, qui hoc anno MDCXXXIX. Pariſiis reperti ſunt numero viginti, omninò proſcripta atque damnata: *Neſcit enim*, ſubdit Spondanus, *Eccleſia Gallicana Libertates, quæ malum operentur: neſcit Jura, quæ illam à Romana Matris ſuæ firmiſſimâ connexione, & filiali obedientiâ divellant acſeparent. Quæ verò legitima ſunt Privilegia, & ſinceræ Libertates tam ipſius Eccleſiæ, quàm Regis & Regni, eas ad Sanguinem uſque parata eſt defendere ac tueri.* Omnium Novatorum, qui Sæculo XVII. errores diſſeminârunt, agmen claudet *Joſephus Franciſcus Borri*, Mediolanenſis, qui, ſpretis piis ac ſalutaribus documentis, quibus in Seminario Romano ſub Diſciplina Patrum Societatis JEſu imbutus fuerat, contaminatâ vitâ, peſtilentibus exemplis, virulentis colloquiis, & abſurdiſſimis erroribus otioſos quoſdam homines, velut quodam contagio morbi, infecit. Jactabat ſe eſſe CHRISTUM, qui totum Orbem debebat ſuis ſub-

ſubdere legibus, novam fidem, novos ritus, novam Eccleſiam inſtituere. Viſiones Angelorum, miracula, & neſcioquas prædictiones ineptiſſimè obtrudebat. De Myſterio Sanctiſſimæ Trinitatis impiè garriebat, & Beatam *Mariam* Virginem *Deam* eſſe effutiebat, aliaque perindè ridicula producebat dogmata, quæ ut per totam Orbem diſſeminare poſſet, duodecim Socios, velut totidem Apoſtolos, ſibi delegit lymphaticus ille Novator, quibus quod ſatis feſtivum ac lepidum eſt, Regnorum dominia, ampliſſimas opes, & aureos montes pollicitus eſt. At, pro theſauro carbones, & pro Regnis opibuſque carceres, exilia, expoliationem bonorum, variaſque calamitates offenderunt deluſi illi Pſeudo-Apoſtoli. Româ ſiquidem *Joſephus Borri* ſub Pontificatu *Alexandri VII.* præcipiti fugâ cum ſuis ſociis ſecedere coactus, Mediolanum, patriam ſuam, ſe recepit, ubi diu nec ipſe, nec ejus Pſeudo-Apoſtoli pedem figere potuerunt. Detecti quippè à vigilantiſſimo hujus urbis Fidei Inquiſitore, tanquam mures in pice, capti ſunt, quorum alii carceribus mancipati, alii in exilium acti, & bonis omnibus privati, alii multati pœnis, quæ hæreticis ex jure infligi ſolent, ſerò intellexerunt, ſe vanâ ſpe lactatos, falſiſque promiſſis à ſuo Anteſignano *Joſepho Borri* fuiſſe ineſcatos. Suis ſociis cautior, ac felicior *Joſephus Borri* è naufragio enatavit, atque tempeſtivè fugam arripiens venit in Germaniam, Dein, in Bataviam, & inde in Daniam, ita ut, inſtar alterius *Caini*, per univerſam terram profugus videretur. Tandem in Germaniam reverſus, ibi captus eſt, & à *Leopoldo* Imperatore traditus Summo Pontifici *Clementi X.* eâ tamen lege, ut ejus Vitæ, quamvis multis ſceleribus conſpurcatæ, parceretur. Tunc *Joſephus Borri*, poſt ſalutares pœnitentias, & exhortationes, redut ad ſanam mentem, quam jam pridem emotam ipſe, licèt peritus Medicus, ſumpto helleboro, hactenùs curare noluerat. Nec ſolùm deliria ſua, divinâ affulgente gratiâ, agnovit *Joſephus Borri*, verùm etiam ſolemni execratione ea ejuravit in Eccleſia *Sancta Maria* ſuper Minervam, Ord. Prædicatorum, die XXVII. menſis Septembris anni MDCLXXII. & à Cenſuris abſolutus, atque ut moris eſt, habitu Pœnitentiæ indutus, in carceres Sancti Officii primùm detruſus eſt, indè poſteà ad Molem Hadriani, quæ nunc Arx Sancti Angeli appellatur, translatus fuit, ubi, editis veræ pœnitentiæ, ac ſinceræ converſionis ſignis (ſicut fidem faciunt adhuc ſuperſtites viri, probatiſſimæ fidei & oculati teſtes) ex hac vita migravit. Conſultò prætermiſi Sectam, quæ dicitur *Illuminatorum*, quæque in Hiſpania Sæculo XVII. hoc eſt, circa annum MDCXXIII. ſub Pontificatu *Urbani VIII.* erupit; conſultò, inquam, hanc Sectam prætermiſi, quia eadem planè eſt ac Secta *Quietiſtarum*, ſeu ſpuriorum Myſticorum, quam *Michaël Molinos* per Italiam propagavit, & de qua plura ſuperiùs diximus. *Bonaventura Malvaſia* in *Catalogo Hæreſum* Centuriâ decimâ ſextâ refert ſexaginta ſex propoſitiones, quas ab his Sectariis, dictis *Illuminatis*, aſſertas *Andreas Pacecus*, Supremus in Hiſpaniarum Regno Fidei Inquiſitor, damnavit, ex quibus aliquas hic inſeram, ut faciliùs intelligas, hanc *Illuminatorum* Sectam non diſcrepâſſe à Secta *Quietiſtarum*, ſeu diſcipulorum *Michaëlis Molinos*, quamvis eam tempore præceſſerit. In primis, aſſerebant hi Sectarii, qui *Illuminati* dicebantur, *Mentalem Orationem Divino præcepto adeò imperatam eſſe, ut per eam omnia impleantur.* Secundò, *Dei Servos nec laborare debere, nec Prælato ulli obedire, quando mentalis oratio impeditur.* Tertiò, *in elevatione Sanctiſſimi Sacramenti claudendos eſſe oculos.* Quartò, *eum, qui pervenerit ad certum perfectionis ſtatum, nec videre poſſe ſacras Imagines, nec divinum Verbum audire, neque alia facere, huic Secta & doctrina contraria.* Quintò, *Orationem & abſtinentiam non poſſe diuſimul, niſi miraculo, conſiſtere.* Sextò, *Orantem ita ſe debere in Dei præſentiam colligere, ut nec diſcurrat, nec meditetur vel paſſionem, vel humanitatem Chriſti.* Septimò, *eum, qui orationi mentali vacat, poſſe ab audienda Miſſa etiam diebus feſtis abſtinere.* Octavò, *poſſe hominem ad eum perfectionis gradum pervenire, ut gratia animæ facultates ſubmergat, nec poſſit anima vel progredi, vel retrogradi, & ad eum perfectionis ſtatum pervenire, ut Sanctorum interceſſione non egeat.* Nonò, *Illuminatos ſpernere debere omnes Theologos & Concionatores.* Denique, ut cæteros prætermittam errores, dictitabant iſti Sectarii, *Actus eò magis meritorios eſſe, quo minor eſt ſenſibilis devotio, & turpes actus, & inhoneſtos tactus cum Secta ſua feminis ac puellis, non eſſe peccata, immò virtutes potiùs ac pietatem.* Confer nunc hanc Sectæ *Illuminatorum* doctrinam, cum doctrina Sectæ *Quietiſtarum*, ſeu diſcipulorum *Michaël Molinos*, quam ſuperiùs expoſuimus, & confeſtim intelliges, tantam eſſe inter utramque doctrinam ſpurcitie principiorum affinitatem ac ſimilitudinem, ut ovum non videretur alteri ovo ſimilius. Idem judicium ferendum eſſe cenſeo de altera quadam Secta, quæ ſub finem Sæculi XVII. in Brixia, Urbe Ditionis Venetorum, & in aliis vicinis locis latè diffuſa eſt, dictaque fuit *Pelaginorum* Secta, à quodam *Jacobo Philippo à Sancta Pelagia*, Viro Mediolanenſi Laico, qui ejuſmodi Sectam ex obſcænis & turpiſſimis Illuminatorum ac Quietiſtarum doctrinæ principiis conflatam invexit, in cujus propudioſis ac nefandis referendis erroribus neceſſe non eſt, ut hic diutiùs immoremur, maximè, cùm *Petrus Ottoboni*, patriâ Venetus (qui tùm temporis erat Epiſcopus Brixiæ, & poſteà ad Summum Pontificatum evectus, dictus eſt *Alexander Octavus*) hanc *Pelaginorum* Sectam, malam Quietiſtarum Sectæ propaginem, in tota Brixienſi Diœceſi latè inſtar cancri ſerpentem, ſummâ adhibitâ induſtriâ detexerit, eamque detectam feliciter extinxerit, ſicut jam obſervavimus in ſuperiori Colloquio. Sed de Hæreſibus, & erroribus, ac Sectis Sæculi XVII. hæc ſatis ſuperque hactenus dicta ſufficiant.

D. Plenam quidem & accuratam errorum, Hæreſum, & Sectarum Sæculi XVII. notitiam hùc uſque tradidiſti, ſed necdum expoſuiſti originem & progreſſum Controverſiarum, quæ eodem Sæculo inter Catholicos fuerunt agitatæ.

M. Duæ potiſſimùm Sæculo XVII. exortæ ſunt inter Catholicos Controverſiæ, quarum prima, licèt in Anglia originem habuerit, graves tamen in Galliis excitavit tumultus; altera verò in Galliis enata eſt ex diverſa Interpretatione Canonis II. Concilii I. Arauſicani. Exordium, progreſſum atque exitum harumce duarum Controverſia-

verſiarum breviter expoſiturus incipiam à prima Controverſia, cui nonnulli è Clero Gallicano Catholici locum & occaſionem dederunt. At enim, cùm Catholica Eccleſia Anglicana, mortuo Illuſtriſſimo Autiſtite *Guillelmo Bishopio*, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctore Sorbonico, qui ad eam à *Gregorio XV.* Pontifice Maximo fuerat delegatus, Paſtore fuiſſet orbata; Sanctiſſimus Pontifex *Urbanus VIII.* ad eamdem Eccleſiam Reverendiſſimum *Richardum Smithaum*, Epiſcopum Chalcedonenſem inſtructum Ordinarii poteſtate direxit. Juſſis Romani Pontificis morem geſſit prædictus Epiſcopus, &, omni ſemotâ cunctatione, in Angliam delatus, cum debita reverentia, & obſequentiſſimis, ut par erat, animis, ab omni populo Catholico ſuſceptus eſt. Sed progreſſu temporis, injecto diſcordiæ pomo, quidam è Clero Anglicano Catholici, moti certis quibuſdam rationibus, quas hic ſilentio premere conſultiùs eſſe duco, huic Epiſcopo, licèt Cleri & Populi Anglicani Votis diu optato, & afflictæ huic Eccleſiæ omninò neceſſario, negotium faceſſere cœperunt, & Laicis ac rudioribus Angliæ Catholicis ſuggerere rationes, quibus debitam *Urbano VIII.* Pontifici Maximo, à quo jam laudatus Epiſcopus in Angliam fuerat delegatus, obedientiam eluderent. Ejuſmodi turbas inter Catholicos Cleri Anglicani intempeſtive excitatas, nec non moleſtias, quas quidam deluſi Catholici Angli optimo Epiſcopo, qui à Romano Pontifice miſſus erat, continuò exhibebant, ægrè admodùm tulerunt omnes Viri pii, & ad pacem poſtliminiò revocandam, atque tuendam & aſſerendam Epiſcopalem Authoritatem ſuas omnes curas ac labores contulerunt, præſerum Doctor *Kellisonus*, Duacenſis Anglorum Collegii Rector, qui ſcripſit Anglicè, ac in lucem edidit Tractatum *de Hierarchia Eccleſiaſtica*, ut adſtrueret & commendaret Epiſcopalem Authoritatem, tot oraculis Scripturæ Sacræ, tot Sæculorum antiquitate firmatam, quam pauci è Clero Anglicano Catholici delusâ mente deprimere pro viribus ſatagebant. Huic Doctoris *Kelliſoni* libro, ubi primùm in lucem prodiit, quidam Anglus Catholicus, unus videlicèt ex iis, qui Epiſcopo infenſi erant, confeſtim reſpondit altero libro, Anglicè itidem conſcripto, cui titulus erat: *Modeſta & brevis Diſcuſſio, &c.* Sed cùm prædicta *Diſcuſſio* approbationes præferret duorum Regularium, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctorum, Clerus Anglicanus Catholicus propoſitiones quaſdam, ex eodem libro excerptas, atque in Latinum converſas, ad eamdem Sacram Facultatem Pariſienſem miſit, ut ipſa decerneret, quid de ejuſmodi propoſitionibus ſentiendum eſſet? Hanc provinciam ultrò ſuſcepit Sacra Pariſienſis Facultas. Sed cùm ejuſmodi propoſitiones in Comitiis ejuſdem Facultatis Pariſienſis ventilarentur, ac maturo examine diſcuterentur, editus eſt ab uno ex his Cleri Anglicani Catholicis, qui Epiſcopo Chalcedonenſi, à Summo Pontifice in Angliam miſſo, parêre detrectabant, alter libellus, Anglicè etiam ſcriptus, cui titulus erat: *Apologia pro modo procedendi Sedis Apoſtolicæ &c.* Hi igitur duo libelli longo tempore à Sacra Facultate Pariſienſi fuerunt diſcuſſi, ac tandem in Generalibus Comitiis apud Sorbonam habitis die xv. Februarii anni MDCXXXI. poſt diuturnam, ſolemnemque deliberationem, proſcripti ſunt. Priuſquam tamen hæc Facultatis Pariſienſis vulgaretur Cenſura, Illuſtriſſimus Archiepiſcopus Pariſienſis omnes illos Anglicanorum libellorum errores damnaverat generali Cenſurâ, quæ ſic inſcripta erat: *Cenſura Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi in Chriſto Patris & Domini D. Pariſienſis Archiepiſcopi, die trigeſimo menſis Januarii præſentis anni 1631. lata in quaſdam Propoſitiones Hibernicas, & duos libellos Anglicanos, quorum prioris titulus eſt:* Modeſta & brevis Diſcuſſio aliquarum Propoſitionum Doctoris Kelliſoni in Tractatu de Hierarchia Eccleſiaſtica, Authore Nicolao Smithæo: *Poſterioris verò:* Apologia pro modo procedendi Sanctæ Sedis Apoſtolicæ, in regendis Angliæ Catholicis tempore perſecutionis, *Auctore Daniele à JEſu, Pariſiis ex Officina Roberti Stephani* an. MDCXXXI. Hanc Cenſuram prædictorum librorum Anglicanorum ab Illuſtriſſimo Archiepiſcopo Pariſienſi factam ſubſecutæ ſunt paulò poſt aliæ duæ Cenſuræ, quarum primam Illuſtriſſimi Galliarum Antiſtites, qui tum Pariſiis agebant, promulgârunt in Epiſtola Encyclica, quam ſcripſerunt ad omnes Archiepiſcopos & Epiſcopos Regni Galliæ an. MDCXXXI. Alteram Cenſuram edidit Sacra Facultas Pariſienſis, cujus hic titulus erat: *Cenſura Propoſitionum quarumdam cum ex Hibernia, tum ex duobus libris, Anglico ſermone conſcriptis, in Latinum bonâ fide converſis, excerptarum, per Sacram Theologiæ Facultatem Pariſienſem facta, Pariſiis apud Carolum Morellum 1631.* Major & ſanior Cleri Anglicani Catholici portio, conſpirante ſecum fidelis populi multitudine, inviolabili obedientiâ adhæſit Reverendiſſimo Epiſcopo Chalcedonenſi, plures pro eo Apologias adornavit, omniqúe ope ac ſtudio contendit, ut Antiſtitis ſui, toties à Deo expetiti, ac tandem à Sede Apoſtolica conceſſi, famam ac dignitatem illæſam inviolatamque tueretur. Verùm, hæc Cleri Anglicani Catholici pro Paſtore ſuo ſollicitudo ſicut coram Deo mercede non caruit, ita eo, quem ſperabat, fine fruſtrata eſt. Illuſtriſſimus quippè *Richardus Smithæus*, Epiſcopus Chalcedonenſis, tot in Anglia inſidiis petitus, tot turbis ac præſtigiis vexatus, tandem ex Anglia, ad quam fuerat à Summo Pontifice delegatus, in Galliam ſe recipere coactus eſt, ubi ab Eminentiſſimo Cardinali *Richelio* honorifice ac benigniſſimè acceptus, injuriam ſibi illatam, & perſecutionem injuſtè ab æmulis in ipſum excitatam Chriſtiano animo, hoc eſt, heroicâ patientiâ & infracto pectore ſuſtinuit.

D. Hoc pacto itaque finis iſti Controverſiæ impoſitus eſt, ac tandem ſedatæ illæ intempeſtivè in Catholico Clero Anglicano excitatæ turbæ?

M. Poſt Illuſtriſſimi Epiſcopi Chalcedonenſis in Gallias appulſum, turbæ illæ in Catholico Clero Anglicano motæ Clerum itidem Gallicanum, & Sacram Facultatem Pariſienſem exagitare cœperunt. Hi ſiquidem Catholici, qui Illuſtriſſimo Domino *Smithæo*, Epiſcopo Chalcedonenſi, adverſabantur, malè habentes, & iniquis animis ferentes, duos libellos Anglicos, quos contra prædictum Epiſcopum ediderant, ab Epiſcopis Eccleſiæ Gallicanæ, & Sacrâ Facultate Pariſienſi fuiſſe damnatos, duos alios ejuſdem furfuris publicârunt libellos, unum, quo in celeberrimam Facultatem Pariſienſem; alterum, quo in Illu-

ſtri-

ſtriſſimos Galliarum Antiſtites magno conatu, virulentoque calamo invecti ſunt. Priori libello, quo Sacram Facultatem Pariſienſem inſectabantur, hic titulus inditus erat: *Hermanni Loëmelii Antuerpienſis, Sacræ Theologiæ Licentiati, & Canonici Lectoralis Eccleſiæ Cathedralis Audomarenſis Spongia, qua diluuntur calumniæ nomine Facultatis Pariſienſis impoſitæ libro, qui inſcribitur:* Apologia Sanctæ Sedis Apoſtolicæ. Et in fine ejusdem libri: *Appendix circà cenſuram illuſtriſſimi ac Reverendiſſimi Domini Pariſienſis Archiepiſcopi, Parathesis circà duo Brevia Apoſtolica ad Reverendiſſimum Epiſcopum Chalcedonenſem, cum Reſponſiuncula ad libellum, qui putatur ejusdem Reverendiſſimi, Anglicè ſine nomine Authoris editum, cui titulus:* Brevis & neceſſaria diſcuſſio pro Catholicis Angliæ, quoad ſuum Paſtorem, ex *Anglico in Latinum fideliter verſum.* Alter verò libellus, quo illi Catholici Scriptores Angli Epiſtolam Illuſtriſſimorum Galliæ Antiſtitum mordaci ſtylo perſtringebant, ſic inſcriptus erat: *Eccleſiæ Anglicanæ querimonia Apologetica, &c. Auctore Hermanno Loemelio Antuerpienſi, Sacræ Theologiæ Licentiato, & Canonico Lectorali Eccleſiæ Cathedralis Audomarenſis. Audomari 1631.* Hos duos libellos ſtatim ſubſecuti ſunt alii duo, eodem genio compoſiti, quorum primus hunc præferebat titulum: *Vindiciæ pro Nicolao Smithæo contra Cenſuram nomine Facultatis Pariſienſis editam in ejusdem librum, cui nomen:* Modeſta & brevis diſcuſſio, &c. *Autore R. D. Antonio Coffar, S. Theologiæ Doctore & Protonotario Apoſtolico. Leodii 1635.* Alterius libelli hic titulus erat: *Examen juridicum Cenſuræ Facultatis Theologiæ Pariſienſis, & ejusdem Civitatis Archiepiſcopi latæ circà quaſdam propoſitiones, &c. Auctore Edmundo Urſulano Hiberno.* Francofurti 1635. Iſtorum libellorum Scriptores Angli, licèt eſſent Catholici, univerſæ Facultatis Pariſienſis famam lacerabant, Reverendiſſimum Epiſcopum Chalcedonenſem convitiis impetebant, & Illuſtriſſimorum Galliæ Epiſcoporum dignitatem tot maledictis, & contumeliis inceſſebant, violabant, ac deprimebant, ut à nullo pio viro & Chriſtianæ veritatis amante, absque ira & indignatione legi poſſent. Hinc factum eſt, ut viri eruditi calamum acuentes, animum ad ſcribendum appulerint, ut totis ingenii & eloquentiæ ſuæ viribus veritatem ab erroribus, dignitatem Epiſcopalem à contumeliis, & clariſſimam Facultatem Pariſienſem à calumniis & dicteriis vindicarent. Primus in certamen prodiit *Franciſcus Hallier*, Doctor Sorbonicus, qui librum doctiſſimum lucubravit, cujus hic titulus eſt: *Defenſio Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, ſeu Vindiciæ Cenſuræ Facultatis Theologiæ Pariſienſis, adverſus Hermanni Loëmelii Spongiam, &c. Pariſiis 1632.* Paucis poſt menſibus alius Theologus Pariſienſis, ſumpto *Petri Aurelii* nomine, librum concinnavit, eumque hoc titulo donavit: *Vindiciæ Cenſuræ Facultatis Theologiæ Pariſienſis, ſeu Reſponſio diſpunctatoria ad libellum, cui titulus;* Hermanni Loëmelii Antuerpienſis, &c. Spongia. *Pariſiis apud Carolum Morellum* MDCXXXII. Hiſce Scriptoribus tertius addendus eſt *Nicolaus le Maiſtre*, Socius Sorbonicus, qui A. MDCXXXIII. librum Pariſiis apud *Guillelmum Pelè* edi curavit, eumque ſic inſcripſit: *Inſtitutio antiqui Epiſcoporum Principatus, & religioſa erga eoſdem Monachorum & Clericorum* *omnium obſervantia; cui præmiſſa eſt confutatio rationum, quas Sorbonicæ Cenſuræ objicit Spongia.* Victoriam adjudicarunt periti judices his tribus clariſſimis Scriptoribus, qui de Authoritate Epiſcopali, & de Sacrâ Pariſienſi Facultate optimè meriti ſunt, & eorum huic Controverſiæ ultimam diem impoſuerunt. Tentavit quidem *Ludovicus Cellotius* hanc litem redintegrare in Opere, quòd Anno MDCXLI. edidit, cum titulo; *De Hierarchia, & Hierarchis libri IX. &c.* Sed huic Authori malè ceſſit Martis alea. Ab Epiſcopis quippè Eccleſiæ Gallicanæ, & à Sacra Facultate Pariſienſi coactus eſt *Cellotius* multis in locis damnare Opus ſuum, & duorum Regularium, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctorum, qui prædicto *Cellotii* Operi approbationem inſcripſerant, unus adhuc ſuperſtes (jam enim alter è vivis exceſſerat) à Sacra Facultate Pariſienſi citatus, in Sorbonæ Comitiis, primâ die menſis Julii Anni MDCXLI. habitis, approbationem ſuam reſcindere compulſus eſt.

D. In quo præcipuè ſita erat altera Controverſia, quam in Galliis ex varia lectione, ſeu Interpretatione Canonis ſecundi Concilii primi Arauſicani obortam fuiſſe ſuperiùs inſinuaſti?

M. Hæc altera Controverſia, nihil aliud fuit, quam Litteraria quædam concertatio, quam *Jacobus Sirmondus*, doctiſſimus Societatis JEſu Theologus, ob diverſam lectionem, ſeu verum ſenſum Canonis ſecundi Concilii Arauſicani primi, quod Anno Chriſti 441. in Galliis fuit celebratum, habuit cum altero Theologo Pariſienſi, qui ſibi *Petri Aurelii* nomen adſcivit. Canonis ſecundi Concilii Arauſicani I. Lectionem ſic, juxtà quoſdam MSS. Codices, reſtituerat *Sirmondus* Thomo I. Conciliorum Galliæ: *Nullus Miniſtrorem, qui baptizandi recepit officium, ſine Chriſmate usquam debet progredi, quia inter nos placuit ſemel chriſmari. De eo autem, qui in Baptiſmate, quacumque neceſſitate faciente, non chriſmatus fuerit, in Confirmatione Sacerdos commonebitur. Nam inter quoslibet Chriſmatis ipſius non niſi una benedictio eſt: non ut præjudicans quidquam, ſed ut non neceſſaria habeatur repetita Chriſmatio.* Porrò, mentem hujus Canonis hanc eſſe aſſerebat *Sirmondus*, ut unicam, eamque in fronte, Chriſmatis unctionem fieri præcipiat, ideòque Miniſtrum Baptiſmi Chriſma in promptu ſemper habere debere, ut baptizatum mox inungat in fronte. Si quo verò caſu aliquis non fuerit in Baptiſmate chriſmatus, commonendum eſſe Epiſcopum in Confirmatione, nimirùm ut Baptizatus, qui in Baptiſmo Chriſmate linitus non eſt, in ſuſceptione Sacramenti Confirmationis ab Epiſcopo chriſmetur, quia Chriſmatis una eſt benedictio, vel in Baptiſmo, vel in Confirmatione. Si autem baptizatus jam Chriſmate à Miniſtro Baptiſmi linitus fuerit, non eſſe *neceſſariam repetitam Chriſmationem*, id eſt, non eſſe neceſſarium, ut illum in ſuſceptione Sacramenti Confirmationis Epiſcopus iterùm Chriſmate inungat in fronte, ſed ſufficere, ut Epiſcopus ei manum imponat; quia (ut putat *Sirmondus*) ſola Epiſcopi manuum impoſitio eſt materia eſſentialis Sacramenti Confirmationis, non verò Chriſmatio. Hanc Lectionem Canonis ſecundi Concilii Arauſicani primi, ſicut & ſenſum, quem ei affingebat *Sirmondus*, magno animi æſtu improbavit Theologus

ille Pariſienſis, dictus *Petrus Aurelius*, qui finem prædicti canonis, ſic juxta antiquos MSS. Codices legendum eſſe affirmabat: *Sed & neceſſaria habeatur repetita Chriſmatio*; non vero, ſicut *Sirmondus*, insertâ particula, *Non*, dicebat ſic eſſe legendum: *Sed ut non neceſſaria habeatur repetita Chriſmatio.* Senſum autem verum ac genuinum hujus Canonis ſecundi Concilii Arauſicani primi hunc eſſe autumabat *Petrus Aurelius*; ut videlicèt Patres illius primi Concilii Arauſicani eo canone definire tantùm voluerint, quòd, cùm accidere ſæpè ſoleat, ut nempè nondùm baptizatus in mortis diſcrimen inopinatò incurrat, debet Parochus, ſeu Baptiſmi Miniſter, ſecum aſſiduè Sacrum Chriſma deferre, ut, ſi tale ingruat periculum, præſtò ſit ad baptizandum ſimul & Chriſmate inungendum. Sed, ſi occurrente periculo, aliquis fuerit baptizatus, non tamen Chriſmate delinitus, ac deinde periculo ereptus, Sacramentum Confirmationis ſuſcipere velit, admonendus erit Epiſcopus duplicem curet adhibere Chriſmationem, unam, quæ fieri debet in Vertice Capitis, & dicitur Verticalis, & purè eſt cæremonialis, quæque anteacto Baptiſmo defuit, & alteram Sacramentalem Chriſmationem, quam Epiſcopus in Sacramenti adminiſtratione facere debet in fronte. Ambas enim Chriſmationes Synodus Arauſicana judicat eſſe neceſſarias. Ex quo infert laudatus *Petrus Aurelius*, in Canone ſecundo prædictæ Synodi legendum eſſe: *Sed ut neceſſaria habeatur repetita Chriſmatio*; non verò, ut legendum cum negatione exiſtimabat Sirmondus: *Sed ut non neceſſaria habeatur repetita Chriſmatio.* Hic fuit ſtatus Controverſiæ, quam *Jacobus Sirmondus* habuit cum *Petro Aurelio*, quæque utrique Theologo occaſionem dedit, varias edendi eâ de re Lucubrationes. Primus in arenam deſcendit *Jacobus Sirmondus*, & quaſi claſſicum canens, *Petrum Aurelium*, ad quem ſcripſit Epiſtolam, ad certamen provocavit. Ad hanc *Sirmondi* Epiſtolam confeſtim reſpondit *Petrus Aurelius.* Adversùs hanc *Petri Aurelii* Reſponſionem *Sirmondus* edidit Antirrheticum primum, cui titulus erat: *Jacobi Sirmondi, Societatis Jeſu Presbyteri, Antirrheticus de Canone Arauſicano adversùs Petri Aurelii Theologi reſponſionem, qua ejus Epiſtolam infirmare conatus eſt. Pariſiis apud Sebaſtianum Cramoiſi* 1633. Contra hunc *Sirmondi* librum *Petrus Aurelius* ſuum in lucem emiſit *Anareticum*, eique hunc indidit titulum: *Petri Aurelii Anareticus, adversùs errores & hereſes, quibus Canonem Arauſicanum, & Sacramentum Confirmationis aſperſit Jacobi Sirmondi, Societatis JEſu Preſbyteri, Antirrheticus.* Hinc Anaretico *Petri Aurelii* oppoſuit *Sirmondus* alium Antirrheticum (Latinè, contradictorium) quem ſic inſcripſit: *Jacobi Sirmondi, Societatis JEſu Presbyteri, Antirrheticus II. de Canone Arauſicano, adversùs Petri Aurelii Theologi Anareticum, quo priorem ejus Antirrheticum impugnare conatus eſt.* Denique, hunc ſecundum *Sirmondi* Antirrheticum *Petrus Aurelius* confutavit alio libro, cui *Orthodoxi* titulum dedit. Sic de Canone Arauſicano, ejusque genuino ſenſu, bellum, ſuprà quàm credibile ſit pertinax, inter illos duos Theologos exarſit, & tanto, quantum eſſe maximum poteſt, ſtudio ultrò citròque certatum.

D. Intelligo quidem, vehementèr incaluiſſe hanc literariam Concertationem, in qua duo illi Theologi, *Jacobus Sirmondus*, & *Petrus Aurelius*, quaſi pro aris ac focis dimicantes, directâ utrinque acie, infeſtis ſignis, diù, multùmque pugnarunt; At quem potiſſimùm ex duobus illis Theologis in lectione, & genuina hujus Canonis Concilii Arauſicani primi interpretatione ſectari debeam, dubius adhùc hæreo, neſcius, cui victoriam adſcribere debeam.

M. Sententiam *Petri Aurelii* circa lectionem & germanam Canonis Arauſicani interpretationem multis nominibus præferendam eſſe opinioni *Jacobi Sirmondi* aſſerunt periti Theologi, quia *Jacobus Sirmondus*, ut probet legendum eſſe cum particula, *Non*, Canonem Arauſicanum hoc pacto: *Sed ut non neceſſaria habeatur repetita Chriſmatio*, ſupponit Chriſmationem, quæ fiebat à Miniſtro Baptiſmi, factam eſſe in fronte Baptizati, unde infert, Epiſcopum non debuiſſe iterùm chriſmare eos, quibus adminiſtrabat Confirmationis Sacramentum, quos conſtabat fuiſſe jam in Baptiſmate Chriſmatos, ſed ſolùm debuiſſe eis manus imponere, quia, inquit, ſola impoſitio manuum, nullo adhibito Chriſmate, eſt materia eſſentialis Sacramenti Confirmationis: hæc autem momenta, quæ ad fulciendam ſuam de Canone Arauſicano interpretationem adducit *Sirmondus*, nec cum Diſciplina Eccleſiaſtica, nec cum pervulgata Theologorum doctrina conciliari poſſunt. Primò, juxta Eccleſiæ Diſciplinam duæ diſtingui debent Unctiones, ſeu Chriſmationes. Prima, quæ fit in vertice, & ideò dicitur Verticalis, ac pura eſt Baptiſmi cæremonia, quæ fieri debet à Miniſtro Baptiſmi. Altera Unctio, ſeu Chriſmatio fit in fronte, & eſt Sacramentalis, cujus Miniſter ordinarius eſt ſolus Epiſcopus in Sacramento Confirmationis. Hinc *Innocentius I.* in Epiſtola 1. ad *Decentium* Epiſcopum Eugubinum ait, licere Presbyteris baptizatos ungere Chriſmate, quod ab Epiſcopo fuerit conſecratum, *non tamen frontem ex eodem oleo ſignare, quod ſolis debetur Epiſcopis, cum tradunt Spiritum Paracletum.* Et *Innocentius IV.* in Epiſtola ad Epiſcopum Tuſculanum, Sanctæ Sedis in Regno Cypri Legatum, inquit: *Soli Epiſcopi conſignent Chriſmate in frontibus baptizatos, quia ejus unctio non debet niſi per Epiſcopum fieri. quoniam ſoli Apoſtoli, quorum vices gerunt Epiſcopi, per manus impoſitionem, quam Confirmatio, vel frontis Chriſmatio repræſentat, Spiritum Sanctum tribuiſſe leguntur.* Non unica igitur, ſicut docet *Sirmondus*, admittenda eſt Chriſmatio ſive in Baptiſmo, ſive in Sacramento Confirmationis, ſed duæ Chriſmationes toto Cœlo diſtingui omninò debent, quarum prima, quæ habetur in Baptiſmo, ita ſecundam, quæ fit ab Epiſcopo in Sacramento Confirmationis; præcedere debet, ut ſi quis in Baptiſmate Verticalem Unctionem, ſeu Chriſmationem non perceperit, non poſſit ab Epiſcopo, Sacramenti Confirmationis Miniſtro, chriſmari in fronte, niſi priùs ad Presbyteros, ſeu Baptiſmi Miniſtros, remiſſus, verticalem, ſeu baptiſmalem ab eis acceperit Chriſmationem, ne videlicet Epiſcopus duplicem Chriſmationem præbeat contra Eccleſiæ conſuetudinem. Verticalem quippè Chriſmationem à Presbyteris, & Diaconis, qui ſunt Miniſtri Baptiſmi, fieri debere, & non ab Epiſcopo, patet ex omnibus Decretis, quæ de ea Unctione ha-

Google

habentur, quibus illa Verticalis, ſeu Baptiſmalis Unctio Presbyteris, & Diaconis tribuitur, & ab Epiſcopali Chriſmatione omninò ſeparatur. Hinc eſt, quòd olim Epiſcopi, quando ſolemnem Baptiſmum conferebant, nunquàm Baptizatorum Verticem more Presbyterorum ungerent; & Pontificale Romanum etiam præſcribit, ut Antiſtes Epiſcopali ritu baptizans nullam adhibeat Unctionem Verticalem, ſed mox ab affuſa baptizato aquâ ad frontis unctionem ſeu Chrismationem procedat. Judicans ergo Concilium Arauſicanum I. utramque Chrismationem, Baptismalem videlicet, & Epiſcopalem, eſſe neceſſariam; ſtatuit Canone ſecundo, eum, qui in Baptiſmate à Presbyteris non ſuit Chrismatus, debere in vertice Chrismari, priusquàm ab Epiſcopo confirmetur, ſeu ab illo chrismetur in fronte, ut nulli Chrismationi præjudicium inferatur, *ſed ut neceſſaria habeatur repetita Chriſmatio*; non verò, ut perperàm legit Sirmondus: *Sed ut non neceſſaria habeatur repetita Chriſmatio.* Secundò, ſi juxta mentem ſecundi illius Canonis Arauſicani primi unica ſufficeret Chriſmatio, ut aſſerit *Sirmondus*, & Epiſcopus tunc ſolùm moneſodus eſſet, ut baptizatum chrismaret, quandò is, prohibente neceſſitate, à Miniſtro Bapatismi chrismari haud potuit, ſi, inquam, hæc vera eſſet illius Canonis Arauſicani mens, ſequeretur Chriſmationem Epiſcopalem eſſe tantùm ſupplementum Chrismationis Presbyterorum, & ordinarium chrismandi munus non pertinere ad Epiſcopos, ſed ad Presbyteros; quin, magis eſſet neceſſaria Presbyterorum, quàm Epiſcoporum Chriſmatio, cùm Epiſcopi non niſi per accidens, & in ſupplementum chriſmare deberent; id autem, dùm à conſuetudine Eccleſiæ, & Sanctorum Patrum traditione penitùs alienum ſit, catholicus horret ac reſugit ſenſus. Tertiò, *Sirmondus*, ut ſuam de unica ſive in Baptiſmo, ſive in Confirmatione, Chriſmatione ſententiam adſtruat, contendit ſolam impoſitionem manuum Epiſcopi eſſe materiam eſſentialem Sacramenti Confirmationis, nullam verò Unctionem, ſeu Chriſmationem eſſe de eſſentia Sacramenti Confirmationis, ſed cæremoniam eſſe duntaxat accidentalem, ab Eccleſia ad ornatum adjectam, de præcepto quidem ſervandam, ſed in quam tamen diſpenſatio Eccleſiæ, & Summi Pontificis cadere poſſit. Verùm, hæc *Sirmondi* doctrina & ſuâ novitate malè audit, & utriusque Eccleſiæ, Orientalis, & Occidentalis, traditioni conſentanea non eſt, & adverſatur doctrinæ omnium Theologorum, qui poſt Sanctos Patres, cùm Græcos, tùm Latinos, docent, Chriſmationem frontalem, & impoſitionem manuum Epiſcopi conſtituere materiam adæquatam eſſentialem Sacramenti Confirmationis. In doctrina autem, quæ ſpectat Sacramenta à Chriſto Domino inſtituta, ſi ſemel novitatibus aditus aperiatur, ſi unicuique ſuas conjecturas & opiniones obtrudendi licentia permittatur, ſpretâ Theologorum omnium conſenſione, repudiato communi Eccleſiæ ſenſu, fractâque & dejectâ Majorum noſtrorum ab antiquiſſimis Sæculis perenni doctrinâ & auctoritate, fruſtrà de Religionis Decretis, & Inſtitutis laborabimus, jacebit Chriſtiana Religio, nihil in ea tutum, nihil firmum, nihil ſanctum permanebit, ſi pro cujuslibet arbitratu res exploratiſſimas, intimis non ſolùm Theologorum, ſed fidelium etiam animis infixas, infringere, & explodere liceat. Denique, etſi verum eſſet quod contendit *Sirmondus*, hunc Canonem ſecundum Concilii Arauſicani primi legendum eſſe cum particula, *Non*, i. e. *ſed ut non neceſſaria habeatur repetita Chriſmatio*; inde tamen inferre minimè debuiſſet *Sirmondus*, Patres Concilii Arauſicani primi unicam tantùm ſive in Baptiſmo, ſive in Confirmatione Chriſmationem eo Canone præcepiſſe, ſed inferre duntaxat debuiſſet, Patres Concilii Arauſicani primi per hæc verba, *ſed ut non neceſſaria habeatur repetita Chriſmatio*, innuere duntaxat voluiſſe, ejusmodi ſupplementum Chriſmationis Verticalis, quam baptizatus, propter occurrentem aliquam neceſſitatem percipere à Miniſtro Baptiſmi non potuit, & quâ ſubindè inungi debet, antequàm Chriſmationem frontalem in Sacramento Confirmationis ab Epiſcopo accipiat, eſſe quidem neceſſarium illud Chriſmationis Verticalis, ſeu Baptiſmalis, ſupplementum ex uſu, diſciplinâ, & præcepto Eccleſiæ, ſed non eſſe neceſſarium, ut valeant, hoc eſt, ut effectum Sacramenti Confirmationis producant Epiſcopi manuum impoſitio, & Chriſmatio frontalis, quæ eſſentialem, & adæquatam Sacramenti Confirmationis materiam conſtituunt. Quocircà, hujus Canonis ſecundi Concilii Arauſicani primi, ſi legatur (ut vult *Sirmondus*) cum particulâ, *Non*, videlicèt, *ſed ut non neceſſaria habeatur repetita Chriſmatio*, hic verus ſenſus eſſe debet: Nullus Baptiſmatis Miniſter, vel Diaconus, omittat in Baptiſmo Verticalem Unctionem, ſi tamen, occurrente aliquâ neceſſitate, prætermiſſa fuerit, Epiſcopus monebitur, ut curet eam ſuppleri, antequàm Neophyto manum imponet, & inungat in fronte; quod tamen ita intelligendum non eſt, ut illius Verticalis Unctionis, quæ Baptizato defuit, ſupplementum cenſeatur neceſſarium, ut valeant, ſeu Sacramenti Confirmationis effectum producant frontalis Chriſmatio, & Epiſcopi manuum impoſitio, ex quibus conſtat Eſſentialis, & adæquata Sacramenti Confirmationis materia. Sed hæc dicta ſufficiant de vera intelligentia hujus Canonis Concilii Arauſicani, qui, ſive legatur in hunc modum: *Sed ut non neceſſaria habeatur repetita Chriſmatio*; ſive, ut meliùs alii volunt, hoc pacto legatur: *Sed ut repetita habeatur Chriſmatio*, ſuffragari minimè poteſt novæ, & traditioni Sanctorum Patrum, atque Theologorum conſenſioni contrariæ opinioni *Jacobi Sirmondi*, aſſerentis eo Canone Arauſicano præcipi unicam, ſive in Baptiſmo, ſive in Confirmatione, Chriſmationem, ſolam manuum Epiſcopi impoſitionem eſſe materiem eſſentialem Sacramenti Confirmationis, & Chriſmationem frontalem, quæ fit ab Epiſcopo, eſſe tantùm cæremoniam accidentalem impoſitioni manuum Epiſcopi ab Eccleſia ad ornatum adjectam. Quâ in re in *Jacobum Sirmondum* hæc verba *S. Bernardi* juſtè uſurpatu poſſum: *Nonne omnium meritò in ſe provocat manus, cujus manus contra omnes? Quid ergò tu, quid melius affers? quid ſubtilius invenis? quid ſecretius tibi revelatum jactas, quod præterierit Sanctos, effugerit Sapientes? .... Hoc planè nemini, te excepto, videtur, tu videris, ubi videris.*

D. De Hæreſibus, erroribus & controverſiis Sæculo XVII. enatis cùm nihil aliud impræſen-

tiarùm tibi ſuperſit dicendùm, Colloquio noſtro finem imponamus, proximum Colloquium poſtridiè habituri, in quo de Conciliis, quæ eodem Sæculo celebrata ſunt, ſermonem, benè fortunante Deo, inſtituemus.

M. Mane tantiſper. Nec enim expedit, ut ſilentio prætermittam duas celebres Cenſuras, quas Sacra Facultas Pariſienſis ſub finem Sæculi XVII. tulit in quoſdam libros, quorum lectio veræ fidelium pietati ac doctrinæ non pauca damna afferre potuiſſet. Et primò quidèm, exeunte Sæculo XVII. prodierunt in Galliarum Regno libri quidam Gallico idiomate conſcripti, in quibus aſſerebatur primò, Sinarum gentem per duo circiter annorum millia ante Chriſtum natum, puram ac integram conſervaſſe unius ac veri Dei cognitionem, ab eâque toto eo tempore Deum verum eâ ratione adoratum fuiſſe, ut Chriſtianis exemplo eſſe potuerit. Aſſerebatur ſecundò, eamdem Sinarum gentem uni ac vero Deo ſacrificâſſe in Templo omnium antiquiſſimo, & per ampliſſimum illud temporis ſpatium apud Sinas fuiſſe Fideles verâ ſanctitate præditos, plenos Dei ſpiritu, Regularum puriſſimæ Charitatis obſervantiſſimos, ita ut illorum hominum ſanctitatem, charitatem, Deus etiam miraculis confirmaverit. Denique aſſerebatur, nulli cumulatiùs, quàm Sinarum genti, Deum beneficiorum ac gratiarum dona contuliſſe. Ejusmodi doctrinam, his & aliis novis ac pernicioſis propoſitionibus contentam, Sacra Facultas Pariſienſis, poſt varia, quæ habuit, ordinaria Comitia, tandem die XVII. menſis Auguſti Anni MDCC, tanquam *falſam, temerariam, ſcandaloſam, impiam, verba Dei contrariam, hæreticam, Chriſtianæ Fidei, & Religionis everſivam, virtutem Paſſionis Chriſti, & Crucis ejus evacuantem*, damnavit, atque declaravit, extra gentem Judaicam, ſeu extra poſteros *Abrahami*, nullum alium populum, in unum Reipublicæ corpus adunatum, ante Chriſtum natum, veram ac puram Religionem eſſe profeſſum, ſeu ſincera charitate præditum, aut ſanctis ritibus uſum; quia Scriptura Sacra quotiès loquitur de gentibus, quæ extra populum Judaicum, ante Chriſtum natum vixerunt, eas univerſim Idololatras appellat: *Omnes dii gentium dæmonia*, Pſalm. 95. *Simulachra gentium, argentum, & aurum*, Pſalm. 113. *Notus in Judæa Deus*, Pſalm. 75. *Non fecit taliter omni nationi, & judicia ſua non manifeſtavit eis*. Pſalm. 147. Teſtatur etiam Apoſtolus *Paulus*, gentes, ante Chriſtum natum, excepto populo Judaico, fuiſſe ſine DEO in hoc mundo. *Memores eſtote, vos gentes, qui eratis in illo tempore ſine Chriſto, alienati à converſatione Iſraël, & hoſpites teſtamentorum, promiſſionis ſpem non habentes, & ſine DEO in hoc mundo*. Ad Epheſios cap. 2. Et *S. Lucas* cap. 14. Actuum Apoſtolorum diſertè aſſerit, permiſiſſe Deum, ut omnes gentes, excepto populo Judaico, ante Chriſtum natum, ingrederentur vias ſuas, hoc eſt, in tenebris Idololatriæ jacerent immerſæ: *In præteritis generationibus*, inquit, *dimiſit omnes gentes ingredi vias ſuas*. Scripturæ itaque Sacræ, nec non doctrinæ omnium Sanctorum Patrum cùm Græcorum, tùm Latinorum, è diametro opponebatur hic illorum Scriptorum error, aſſerentium, Gentes ſeu nationem aliquam integram, extra populum Judaicum, ante Chriſtum natum, veram ac puram Religionem coluiſſe, ſincerâ charitate præditam, ſanctiſque ritibus ac ſacrificiis uſam fuiſſe; ac ſubindè jure optimo hunc errorem in his libris Gallico idiomate exaratis, & in vulgus temerè ſparſis aſſertum, cenſorio ſtigmate confixit Sacra Pariſienſis Facultas. Aliâ Cenſurâ perſtrinxit eadem Pariſienſis Facultas Anno MDCXCVII. quemdam librum, cujus Autoris nomini parco, in quo novæ & hactenùs inauditæ jactabantur revelationes, quas non recipit Eccleſia, Scripturæ Sacræ ad ſenſum improprium detorquebantur, & multa ſtupenda obtrudebantur miracula ac prodigia, inter quæ hoc unum præ cæteris aliis me olim legiſſe adhuc memini, quòd videlicèt Beatiſſima Virgo *Maria*, ſtatim ac nata eſt, ab Angelis fuerit adorata, & ſtatùm celebri pompa ac ſolemni Angelorum comitatu in Cœlum etiam cum corpore translata, & poſita in Altiſſimi throno: Quòd inſupèr, Sanctiſſimam Virginem *Mariam* mille Angeli ſemper ſtiparent in terris, ita ut nongenti Angeli, centum videlicet ex unoquoque Ordine, ad ejus cuſtodiam eſſent deſtinati; duodecim Angeli in corporali forma ſemper ei miniſtrarent; Septuaginta Seraphini ad Colloquia aſſignati jugiter aſſiſterent, cæteri verò Angeli ad Legationes ſive ordinarias, ſive extraordinarias continuò præſtò eſſent. Profectò hiſce Revelationibus opus non habet Eccleſia, nec illis fictitiis prodigiis indiget Beatiſſima Virgo *Maria*, quæ omnigenâ Cœleſtium donorum copiâ abundè exornata, innumeris ac veris cumulatur honoribus. Hinc meritò culpari debent illi Scriptores, qui, ſive deſcribendo Vitas Sanctorum, ſive Chriſti Domini, ejusque Virginis Matris texendo Hiſtoriam, novas, ſed fictas revelationes publicarunt, commenta & fabulas inſeruerunt, & inſolita prodigia excogitarunt, quæ ſuâ novitate ſimplicium animos allicere poſſent. Grande illud malum, pietati ac religioni exitiale, obſervavit ſummus ſui ævi cenſor ac doctiſſimus Scriptor noſter *Melchior Canus*, idemque depelli vehementer optavit lib. XI. *de Locis Theologicis* cap. VI. ubi hæc habet: *Nec Sanctæ Virgini, nec Chriſto Domino, hominum impudentia pepercit, quin, quod in aliis Divis*, (ſeu in Vitis Sanctorum) *factitavit, idem quoque in Chriſti, & Matris ejus hiſtoria ſcribenda faceret, & pro humani ingenii levitate, multa vana & ridicula comminiſceretur*.

COL-

COLLOQUIUM IV.

De Conciliis, quæ Sæculo XVII. variis in locis fuerunt celebrata.

D. CUM nulla Sæculo decimo ſeptimo habita fuerint Concilia Generalia, ſufficiet hic inveſtigare, ac breviter percenſere Concilia, ſive Nationalia, ſive Diœceſana, quæ in Eccleſia Occidentali celebrata ſunt, prætermiſſis aliis Conciliis, quæ eodem Sæculo XVII. convocavit Eccleſia Orientalis. Ea quippè Concilia cùm à Schiſmaticis Patriarchis Græcis indicta & habita fuerint, non pluris, meâ quidem ſententiâ, ea ſcira intereſt, quàm Lutheranorum, Calviniſtarum, aliorumque Hæreticorum Conciliabula, quorum nullam prorsùs mentionem facere debemus.

M. Tua profectò te fallit opinio. Notitia quippè Conciliorum, quæ Sæculo XVII. in Eccleſia Orientali à Schiſmaticis Patriarchis & Epiſcopis Græcis celebrata ſunt, tibi omninò neceſſaria eſt, ut indè intelligas, & eâdem operá refellas putidiſſimas calumnias Hæreticorum Lutheranorum, & Calviniſtarum, qui Sæculo XVII. ſparſis ubique libellis, auſi ſunt per ſummam impudentiam aſſerere, Eccleſiam Orientalem de Deo, rebusque divinis, ac Fidei Dogmatibus ſecum ſentire. Quam injuriam ſibi illatam ferre non valens Eccleſia Orientalis, confeſtim plures congregavit Synodos, in quibus errores Lutheranorum & Calviniſtarum proſcripſit, diris devovit, anathemate perculit, & ſolidiſſimis ſcriptis ſole clariùs demonſtravit, ejusmodi Novatores ab antiqua Fidei Catholicæ doctrina penitùs receſſiſſe. His Eccleſiæ Orientalis Synodis non abs re erit quædam adnectere Hæreticorum Conciliabula, non ut in eorum doctrinam inquiramus, ſed ut perſpectum habeas, nunquàm Hæreticos ſibi in doctrina conſtare, eisque ſolenne eſſe utroque genu claudicare, & ſua dogmata in Conciliabulis, quæ actitant, mutare, variare, fingere, refingere pro ſuo arbitrio, adeò ut nullum inveniant locum, ubi tutò poſſint figere pedem.

D. Rectè mones, nec meliùs ſanè Colloquium noſtrum de Conciliis auſpicari poſſumus, quàm à notitia illorum Conciliorum, quæ Eccleſia Orientalis Sæculo XVII. contra Lutheranos & Calviniſtas celebravit, ut ex his certiſſimis ac notis monumentis manifeſtò patest, errores illorum Hæreticorum ab utraque Eccleſia, Occidentali ſcilicet & Orientali, fuiſſe reprobatos, atque natalitiis tenebris damnatos. Age ergò, & expone, quæſo, quæ cauſa potiſſimùm compulerit Eccleſiam Orientalem, ut dogmata proſcriberet Lutheranorum, & Calviniſtarum, qui tamen non in Orientali Eccleſia, ſed dumtaxat in Occidentali, ſuos errores diſſeminarunt, ac propagarunt.

M. Ut vera cauſa, quæ Eccleſiam Orientalem, ſeu Græcam, ad configendos Lutheranorum & Calviniſtarum errores compulit, faciliùs tibi innoteſcere poſſit, rem totam pauló altiùs repetere neceſſe eſt. Hæretici Lutherani, Sectæ ſuæ propagandæ intenti, & Orientalem Eccleſiam diro Schiſmate ab Eccleſia Occidentali, ſeu Latinâ, ſciſſam, conſpicientes, ſibi perſuaſerunt, hanc Eccleſiam in eorum partes illicò tranſituram, indèque inculpatam fore doctrinæ ſuæ Lutheranæ profeſſionem, ſi ſemel Orientalium Fidei & Eccleſiæ nomine eſſet obducta. Eam ob rem, *Martinus Cruſius*, Lutheranus, & in Academia Tubingenſi Græcarum Litterarum Profeſſor, aliique inter Hæreticos Lutheranos præcipui, rogarunt *Stephanum Gerlachium*, ejusdem Lutheranæ Hæreſeos Sectatorem (qui tum temporis, ſeu Anno MDLXXIV. Conſtantinopoli degebat, & Oratoris Cæſarei, Viri itidem Lutherani, ad *Selimum*, Turcarum Imperatorem, concionator erat) ut offerret *Jeremiæ*, Græcorum Patriarchæ Conſtantinopolitano, Auguſtanam Confeſſionem Lutheranam, Græcè dudùm converſam à *Paulo Dolſcio*, ſeu ab ipſo *Melanchthone*, Scriptore apud Lutheranos magni nominis. Hanc provinciam ſibi demandatam lubentiſſimè ſuſcepit *Stephanus Gerlachius*, nihilque non molitus eſt, ut *Jeremiam*, Græcorum Patriarcham Conſtantinopolitanum, induceret ad probandam Confeſſionem Auguſtanam Lutheranam, tanquàm Fidei Eccleſiæ Orientalis conſentaneam. Sed, poſt varias adhibitas artes, oleum & operam perdidit *Gerlachius*, ejusque cónatus ad nihilum omninò reciderunt. Græcorum ſiquidem Patriarcha Conſtantinopolitanus *Jeremias* non ſolùm conſtantèr renuit in Religionis dogmatibus Lutheranæ doctrinæ ſuffragari, verùm etiam apertè refragatus eſt, & Catholicorum omnia, quæ Lutherani impugnabant, dogmata confirmavit, ſuoque calculo approbavit. Quin, non contentus ille Græcorum Patriarcha Conſtantinopolitanus virulenta rejeciſſe Lutheranorum dogmata, tribus etiam Reſponſionibus, erudito calamo exaratis, quas ad eos miſit, illorum errores detexit, & oppugnavit, atque tandem ſub finem tertiæ ſuæ Reſponſionis, jam tædio affectus importunæ pervicaciæ Lutheranorum, qui doctrinam ſuam defendere ſatagentes, illum variis Scriptis fatigabant, monet ipſos, ne poſthâc ei moleſti eſſent, neque ampliùs de iis Scriptis ad ipſum mitterent, quippè qui nimiùm de ſe præſumentes, & ab avita doctrina deſciſcentes, nollent antiquæ Eccleſiæ adhærere Theologis, ſeu Sanctis Patribus, cùm Græcis, tùm Latinis, ex quorum nihilominùs interpretatione ac doctrinâ hauriende ſit probatio Fidei Veteris ac primitivæ Eccleſiæ. Hujus Facti Hiſtorici, quod huc usque narravimus, veritatem confirmant Epiſcopi Græci, qui Anno MDCLXXII. in Synodo Bethlehemiticâ, ſeu Hieroſolymitana, Præſide *Doſitheo* Patriarcha Hieroſolymitano, ad damnandos Hæreticorum Calviniſtarum errores congregati, hoc teſtimonium protulerunt, quod ipſe, juxta Verſionem, ſeu Interpretationem ejusdem Synodi Bethlehemiticæ ab Anonymo Patre Benedictino Congregationis *S. Mauri* Latinè adornatam, & Pariſiis apud Viduam *Edmundi Martini* Anno MDCLXXVI. typis editam, hîc Latinè referam; *Martinus Cruſius Tubingenſis, cæterique cum eo novitatum Lutheri peritiores* (inquiunt Epiſcopi Græci Synodi Bethlehemiticæ) *ſua capita profeſſionis ad eum, qui Catholicæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ id temporis clavum tenebat* (ſeu Jeremiam) *direxerunt, quatenùs (ut dicebant Lutherani) dignoſcerent, an cum Orientali Eccleſia de doctrina convenirent? Verùm ad illos, immò & contra ipſos inſignis ille Pa-*

triarcha Sermones tres, ſeu magis perităr Reſponſiones, reſcripſit, quibus & omnem eorum Hæreſim theologicè juxta ac Catholicè confutabat, & Orthodoxas opiniones, quaſcumque à principio Eccleſia obtinuit Orientalis, eos edocebat: quamquàm illi; ſeu Lutherani, *nequaquàm attenderunt, quippè nuntium pietati penitùs remiſerunt. Habetur liber iſte Græcè & Latinè editus Wittembergæ in Germania anno ſalutis milleſimo quingenteſimo octuageſimo quarto, Sed & ante Patriarcham iſtum nomine Jeremiam, Joannes Nathanael Presbyter, & Oeconomus Conſtantinopoleos in Tractatu, quem de Expoſitione Sacra Liturgia edidit; ac rurſum poſt eumdem Jeremiam, Gabriel Severus Moreanus, Fratrum noſtrorum Cretenſium Archiepiſcopus, in libro, quem de ſeptem Eccleſia Catholica Sacramentis compoſuit, Univerſam Eccleſia Orientalis doctrinam manifeſtim exhibuere.* Ex hoc Græcorum Epiſcoporum, qui ad damnandos Calviniſtarum errores ad Synodum Bethlehemiticam Anno MDCLXXII convenerunt, locupletiſſimo teſtimonio evidenter colligitur, cauſæ, quæ permovit Eccleſiam Orientalem ad profligandos Lutheranorum errores, locum, & occaſionem dediſſe ipſosmet Hæreticos Lutheranos, qui Eccleſiam Orientalem provocarunt, nihilque intentatum reliquerunt, ut hæc Eccleſia, quam ab Eccleſia Romana ſeparatam cernebant, approbaret Lutheranam Confeſſionem Auguſtanam. Quin, eò impudentiæ & audaciæ proruperunt Lutherani, ut palàm aſſererent, ſeu potiùs mentirentur, Eccleſiam Orientalem in dogmatibus Fidei idem planè cum ipſis ſentire. Ea Lutheranorum audacia neceſſitatem impoſuit Eccleſiæ Orientali hanc teterrimam ſibi impactam calumniam repellendi, atque tum in Synodis, tum editis libris publicè declarandi, Doctrinam ſuam, in Fidei dogmatibus, longè latèque diſcrepare ab erroribus, quos ſpargebant, & obſtinatis animis propugnabant Lutherani. Quâ in re, ut obiter dicam, ſummoperè mireri debemus divinæ Providentiæ ſapientiam, cujus ſingulari beneficio factum eſt, ut alius omninò atque ſperaverant Lutherani, doloſæ, quam inſtruxerant, machinationis eventus acciderit, & ut illi nefarii Hæretici, præter ſuam expectationem, in Eccleſia Orientali (quamvis diuturno Schiſmate jam divulſa penitùs ab Eccleſia Occidentali) invenerint doctrinæ ſuæ exitium, ubi ſperabant adjumentum ad ſuos letiùs per Orbem errores propagandos.

D. Tentaruntne pariter Hæretici Calviniani in peſtiferæ ſuæ doctrinæ conſortium adducere Eccleſiam Orientalem, ac falsò aliis perſuadere, hanc Eccleſiam in præcipuis Chriſtianæ doctrinæ Capitibus à ſe ipſis non diſſentire?

M. Hæretici Calviniani non ſolùm Sæculo XVII. omnem moverunt lapidem, ut Eccleſiam Orientalem ſuas in partes traherent, ſed etiam pecuniâ, aliiſque pravis artibus corruperunt, ac peſtilenti doctrinâ ſuâ imbuerunt quemdam *Cyrillum Lucarem*, Patriarcham Conſtantinopolitanum, qui Calvinianam Confeſſionem Fidei promulgavit nomine ſuo, eamque in Batavia typis editam actutùm publicarunt Calviniſtæ, ubique inclamantes, doctrinam Calvinianam toti Eccleſiæ Orientali probatam fuiſſe. At, hic vanus Calviniſtarum triumphus in maximum illorum dedecus ceſſit, & perenne Catholicis ſuppeditavit monumentum ad demonſtrandam in præcipuis Fidei ſuæ dogmatibus perpetuam utriusque Eccleſiæ, Orientalis, ſeu Græcæ, & Occidentalis, ſeu Latinæ, conſenſionem, ſicut manifeſtò conſtat ex multis Factis Hiſtoricis, quæ in hujus rei evidentiam hìc inſerere neceſſarium omninò duxi. In primis, *Cyrillus Lucar*, cujus Calvinianam Confeſſionem Fidei tantoperè venditant Hæretici Calviniſtæ, fuit vir verſipellis ingenii, Fidei Græcæ, Turcicæ, & Calvinianæ mixturâ prodigioſus, qui irrepſit primùm in Eccleſiam Alexandrinam, & deindè acceptâ à Calviniſtis Batavis pecuniâ, Sedem Conſtantinopolitanam invaſit, & doctrinam Calvinianam profeſſus, tandèm Sede Patriarchali, jubente Turcarum Imperatore, ob multa ab ipſo perpetrata ſcelera, depoſitus, in turrim maris nigri conjectus, & in mare præcipitatus, meritas dedit pœnas Hæreſium & turbarum, quas Conſtantinopoli excitaverat. Neceſſe igitur eſt, ut omnem frontem ac pudorem exuerint Hæretici Calviniſtæ, qui nefarium illum hominem, ac verum in religione *Prothrum*, laudare, & quaſi locupletem Græcorum, ſeu Orientalis Eccleſiæ Fidei teſtem, producere auſi ſunt. Præterea, tantùm abeſt, ut hæc Calviniana *Cyrilli Lucaris*, Patriarchæ Conſtantinopolitani, Fidei confeſſio, quâ tantoperè gloriantur Hæretici Calviniani, aliquod Orthodoxæ Fidei præjudicium intulerit, ut potiùs perpetuam Eccleſiæ Græcæ cum Latina circa præcipua Fidei Catholicæ dogmata confeſſionem ſenſibilem reddiderit. At enim, Græci, ſtatim ac prodiit Conſtantinopoli hæc Calviniana Fidei Confeſſio, *Cyrillum Lucarem*, Patriarcham Conſtantinopolitanum, ejus Auctorem, coactâ Synodo, exauctorarunt, ejusque loco ſuffecerunt *Cyrillum Berrhoenſem*, qui unà cum Patriarchis Alexandrino, & Hieroſolymitano, cum tribus ſupra viginti Orientalibus Epiſcopis, cum univerſo Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Clero in Synodo Conſtantinopoli Anno MDCXXXVIII. habitâ, ipſi *Cyrillo Lucari*, & Calvinianæ Confeſſioni ab ipſo editæ anathema dixerunt. Non multò poſt, *Cyrillus Berrhoenſis* è Sede Conſtantinopolitana inſidiis & pecunia *Parthenii*, Epiſcopi Adrianopolitani, dejectus eſt, *Parthenius* verò Patriarchatum Conſtantinopolitanum adeptus, alteram Synodum Anno MDCXLII. Jaſſii apud Moldaviam celebravit, in qua Calviniana Fidei Confeſſio à *Cyrillo Lucare* edita, tanquàm Orthodoxæ Græcorum Fidei omninò contraria, fuit damnata. Præter has duas Synodos, quæ in Eccleſia Orientali ad proſcribendam Calvinianam *Cyrilli Lucaris* Fidei Confeſſionem habitæ ſunt, tertiam Synodum, quæ dicitur Bethlehemitica, vel Hieroſolymitana, die XVI. menſis Martii Anni MDCLXXII. coëgit *Doſitheus*, Patriarcha Hieroſolymitanus, eique interfuerunt *Nectarius* Expatriarcha, ſex Metropolitani, & Archimandritæ, Presbyteri, Diaconi, & Monachi, tres ſupra quinquaginta. Titulus hujus Synodi Bethlehemiticæ, juxta Verſionem, ſeu Interpretationem jam citati Anonymi Patris Benedictini Congregationis *S. Mauri*, hic eſt: *Clypeus Fidei Orthodoxa, ſeu Apologia adversùs Hæreticos Calviniſtas, Eccleſiam Orientalem ſecum idem de DEO, rebusque divinis ſentire mentientes, editus à Synodo Hieroſolymitana ſub Patriarcha Doſitheo.* Portò, in hoc *Clypeo Fidei Orthodoxa* Græci in ea Synodo Bethlehemiticâ,

ſeu

ſeu Hieroſolymitenâ congregati, ut firmiorem tùm propriæ Confeſſionis Fidei expoſitionem, tum Calvinianæ *Cyrilli Lucaris* Confeſſionis damnationem ederent, utriusque Synodi adversùs eamdem ipſam *Cyrilli Lucaris* Calvinianam Fidei Confeſſionem antehàc celebratæ Acta referunt, innovant ac confirmant. Graviter etiam conqueruntur, quòd Calviniſtæ (quos vocant *Vaniloquos, Novatores, Hæreticos, Mendaces Architectos, Apoſtatas, Artificioſos Scripturæ, & Patrum, Hæreticorum more, expoſitores*) poſt tot Græcorum Patriarcharum Declarationes, poſt typis editam Confeſſionem Orthodoxam, poſt reprobatas & anathemate perculſas *Cyrilli Lucaris* impias reſponſiones, poſt *Gabrielis*, Archiepiſcopi Philadelphienſis, *Gregorii* Protoſyncelli, *Theophanis*, Patriarchæ Hieroſolymitani, clariſſimas Lucubrationes, Eccleſiam Græcam calumniari non ceſſent, aſſerendo hanc Calvinianam *Cyrilli Lucaris* Fidei Confeſſionem univerſæ Eccleſiæ Orientali fuiſſe probatam. Quod putidum mendacium ut felſi convincat prædicta Synodus Bethlehemitica, declarat primò, hanc Confeſſionem Calvinianam à *Cyrillo Lucari*, nemine Orientalium conſcio, ſed prorsùs clanculùm editam et malè conſarcinatam fuiſſe. Secundò, ejusdem *Cyrilli Lucaris* Calvinianam Confeſſionem non eſſe Orientalis Eccleſiæ Confeſſionem. Tertiò, prædictæ Confeſſionis *Cyrilli Lucaris* Capita ita ab Eccleſia Orientali fuiſſe reprobata, ut his contraria vel ipſe *Cyrillus Lucar* etiam cum execratione docuerit, atque ab Synodis duabus frequentiſſimis propterea excommunicatione & anathemate perculſus ſit, quòd Scriptis quoque ea impugnare detrectaverit. Poſt illas Declarationes, Synodus Bethlehemitica, ſeu Hieroſolymitana, octodecim capitibus clarè explicat, ac ſolidè aſſerit Eccleſiæ Orientalis Doctrinam, definitque contra Hæreticos Calviniſtas, liberum hominis arbitrium per peccatum Adami non fuiſſe extinctum: Ad juſtificationem non ſufficere ſolam fidem in Chriſtum Mediatorem absque bonis operibus: Septem eſſe Sacramenta: Baptiſmum delere peccatum originale; Panem & Vinum ſubſtantialiter converti in Corpus & Sanguinem Chriſti in auguſtiſſimo Euchariſtiæ Sacramento: Sanctos, tanquam Dei amicos, eſſe colendos ac invocandos: Sacris Imaginibus cultum eſſe exhibendum: retinendas eſſe traditiones, quas ſive per Scripturam, ſive per ſermonem, Catholica didicit Eccleſia, quæ, Sancto Spiritu erudita, errare non poteſt. Hæc Fidei Catholicæ Dogmata, contra Calviniſtarum commenta in bis octodecim capitibus tam candidè proponit hæc Synodus Bethlehemitica, tam clarè ediſſerit, tam nervosè vindicat, ut perpetua utriusque Eccleſiæ, ſeu Orientalis & Occidentalis, in his Fidei capitibus conſenſus in evidentiori lumine, ad obturanda Calviniſtarum ora, collocari non potuerit. Hunc *Clypeum Orthodoxæ Fidei* adversùs Calviniſtas compoſitum à *Doſitheo* Patriarcha Hieroſolymitano, & à Synodo *Bethlehemitica* approbatum, idem Patriarcha *Doſitheus* novis argumentis & teſtimoniis Patrum Græcorum auxit, illuſtravit, & anno MDCXC. in Walachia publicavit ſub hoc novo Titulo: *Enchiridion Fidei neceſſarium ad confutandas Calumnias Calviniſtarum, qui Eccleſiam Orientalem de Deo, rebusque divinis cum ipſis idem ſentire mentiuntur.* Paulò antequàm celebraretur hæc Bethlehemitica, ſeu Hieroſolymitana Synodus, *Dionyſius*, Patriarcha Conſtantinopolitanus, menſe Januario Anni MDCLXXII. convocavit Conſtantinopoli Synodum, in qua Græci ad quæſtiones, quas nonnulli Hæretici Calviniani ad tentandam, ſeu potiùs ſubornandam eorum Fidem, ipſis propoſuerant, reſpondentes, declararunt primò, Eccleſiam Orientalem, ſeu Græcam, ſeptem admittere novæ Legis Sacramenta; ac firmitèr credere, juxta conſtantem Patrum Græcorum doctrinam, ſubſtantiam panis & vini tranſmutari operatione Spiritus Sancti in ſubſtantiam Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento. Secundò, Baptiſmum eſſe omnibus ac ſingulis infantibus omninò neceſſarium, & in eo verè deleri peccatum originale, ita ut tamen hi, qui per Baptiſmum ſunt juſtificati, à juſtificationis gratiâ non ſolùm per infidelitatem, ſed per quodlibet aliud peccatum lethale excidere poſſint. Tertiò, profitentur Eccleſiam Catholicam eſſe viſibilem & infallibilem, Epiſcopos eſſe Presbyteris ſuperiores; Cultum Dei-paræ Virgini & Sanctis eſſe deferendum; Sacrarum Imaginum cultum conſervandum eſſe ſanciunt, jejuniorum, quæ ſtatis temporibus ab Eccleſia ſunt indicta, obſervationem, & à quibusdam cibis abſtinentiam approbant; uno verbo, damnant, rejiciunt, & anathemate percellunt omnes errores Calviniſtarum, ut videre eſt in Actis illius Synodi Conſtantinopolitanæ, quam ex Græco idiomate Latinè vertit, & unà cum Synodo Bethlehemetica Pariſiis Anno MDCLXXIV. publicavit Anonymus Pater Benedictinus Congregationis *S. Mauri*.

D. Facilè nunc percipio, Catholicos inſignem de Hæreticis Calvinianis retuliſſe Victoriam. Aſſerebant quippè illi Hæretici, doctrinam, quam Catholici propugnabant de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento, de Tranſubſtantiatione, de cultu Sanctorum, & Sacrarum Imaginum, de viſibilitate & infallibilitate Eccleſiæ, de Traditionis authoritate, & de aliis id genus capitibus controverſis, novam eſſe ac penitùs alienam à doctrina Eccleſiæ Orientalis. Contra verò Catholici pertendebant, doctrinam, quam in his controverſis Capitibus tuebantur, traditam à Chriſto Domino, per Apoſtolos & Sanctos Patres perpetuâ traditione in Eccleſia Romana retentam, ad ſe ipſos illibatam derivaſſe, eamque Orientalis Eccleſiæ Fidei omninò conſentaneam eſſe. De eâ contentione certior facta Eccleſia Orientalis, ſuumque judicium ferre rogata, varias Synodos, quarum ſuperiùs meminiſti, coëgit, et tandem, poſt maturum ac deliberatum examen, declaravit, doctrinam, quam in his capitibus de Religione controverſis propugnabant Catholici, veram eſſe, à Chriſto traditam, ab Apoſtolis profectam, unanimi Eccleſiæ Orientalis conſenſione firmatam, per univerſum terrarum Orbem Latinum & Græcum nunquam interruptâ Sæculorum ſerie acceptam, cuſtoditam, prædicatam in tectis, expoſitam in pulpitis, exaratam in libris, celebratam in Templis: Calviniſtas verò, qui ſecùs opinabantur, eadem Eccleſia Orientalis in ſuis Synodis damnavit, eosque perſtrinxit tanquàm Hæreticos, & calumniatores, qui Eccleſiam Orientalem in his controverſis de Religione capitibus idem cum illis ſentire, effutire audebant.

bent. Certè, poſt tam ſolemne Eccleſiæ Orientalis judicium nihil ampliùs relinquitur reconditum, nihil abſtruſum, nihil quod non poſſit à videntibus & audientibus ſolo ſenſuum adjutorio judicari. Nec ſolùm Theologi, aliique viri eruditi, ſed etiam omnes qui habent oculos, aures, ſenſumque communem, nec paſſionum æſtu, aut præjudiciis excæcati ſunt, nullo negotio ex ipsâ ſolâ Græcorum, ſeu Eccleſiæ Orientalis, Confeſſione Fidei compertum ac exploratum habere poſſunt, doctrinam, quam in his controverſis de Religione capitibus defendunt etiamnùm Catholici, perpetuâ utriuſque Eccleſiæ, Occidentalis & Orientalis, conſenſione muniri, firmari, roborari; Calviniſtas verò apud omnes audire debere tanquàm Novatores & Calumniatores, quippè qui falsò jactantes, impiæ Calvinianæ Factionis commenta univerſæ Eccleſiæ Orientali probari, ab eadem Orientali Eccleſia pluribus in Synodis, velut Hæretici & impoſtores damnati, proſcripti ac confixi fuerunt. Ad hoc argumentum, quod, meâ quidem ſententiâ, omni nervo efficacius, omni demonſtratione verius haberi debet, quid reſpondeant hæretici, ſcire vehementer optarem.

M. Hæretici Calviniani pondere veritatis oppreſſi, & tamen adversùs eam ſibi probè perſpectam rabidis motibus furentes, ad extremum ſceleris cumulum venerunt, perfugium in mendacio quæſiverunt, atque in horrendis impoſturis fiduciam ſuam collocarunt, dictitantes, illas Eccleſiæ Orientalis Synodos, in quibus damnata fuit Calviniana doctrina, coaluiſſe dumtaxat ex Græcorum Patriarchis, Metropolitanis, & Epiſcopis, qui in Eccleſia Latinæ dogmata jam pridem propenſi erant, iiſque addicti; vel pecuniâ corrupti, relictâ verâ Eccleſiæ Orientalis Fide, in Latinorum partes tranſierunt, *Græculi* ſubindè potiùs, quàm *Græci* appellandi. Vah effrontes homines! quos non pudet tam inſigne mendacium palam, apertè, aſſeveranter, inſpectante & ſtupente Orbe Chriſtiano confirmare, Eccleſiam Occidentalem, ſeu Latinam, cum *Chamo* infamare, & toti Eccleſiæ Orientali, ſeu Græcæ, publicam, eamque atrociſſimam, injuriam irrogare. Ubi pudor mentis, ubi rubor frontis, ubi bona fides, ubi naturæ & honeſtatis ſenſus? Sed hæc in Hæreticis, qui affulgentem veritatis ſplendorem repellunt, & verum falſum, falſum verum, perfrictâ fronte pronuntiant, quis requirat? Non poſſum tamen, quin breviter oſtendam, Hæreticos Calviniſtas, dum adeò execrabilem impoſturam procuderunt, ſimul prodidiſſe, quantùm veritatem oderint, & quantùm adversùs eam nihil poſſint. At enim primò, Epiſcopus Græcos, qui in ſuis Synodis doctrinam Calvinianam condemnarunt, in Latinorum partes tranſiiſſe, ſeu obſequio Eccleſiæ Latinæ, ſicut ogganniunt Hæretici Calviniani, omninò fuiſſe addictos, tam falſum eſt, quàm quod maximè. *Nectarius* ſiquidem, Expatriarcha Hieroſolymitanus, Latinæ Eccleſiæ erat infenſus, ut conſtat ex libro, quem compoſuit *contra Primatum Papæ*, & quem *Doſitheus* ejus nepos, & in Sede Hieroſolymitana ſucceſſor, in publicam lucem emiſit anno MDCLXXXII. Idem etiam *Doſitheus*, Patriarcha Hieroſolymitanus, plura Opuſcula *Simeonis* Theſſalonicenſis A. MDCLXXXIII. publicâ luce donavit, præſertim illa, in quibus hic Scriptor Græcus datâ Operâ Latinos impugnavit circà Primatum Papæ, circà Euchariſtiam in pane Azimo & non in fermento conficiendam, & circa Proceſſionem Spiritus Sancti à Patre Filioque, quæ ſunt præcipua capita, in quibus Latini diſſentiunt à Græcis. Porrò, *Nectarius* Expatriarcha Hieroſolymitanus interfuit Synodo Bethlehemiticæ, in qua damnata eſt Calviniana doctrina, & *Doſitheus*, Patriarcha Hieroſolymitanus, præfuit huic Synodo Bethlehemiticæ. Falſum igitur eſt, Synodus, quæ in Eccleſia Orientali ad proſcribendam Calvinianam doctrinam fuerunt celebratæ, coaluiſſe dumtaxat ex Græcis Eccleſiæ Latinæ addictis. Prætereà, ſi ad Latinorum dumtaxat petitionem, & ad eorum gratiam aucupandam, ut mentiuntur Hæretici Calviniani, hanc Fidei Confeſſionem adversùs Calvinianam Factionem *Nectarius*, *Doſitheus*, aliique Græci in Synodo Bethlehemitica congregati, edidiſſent, omni procul dubio in hac Confeſſione Fidei, ne offenderent Eccleſiam Latinam, ſiluiſſent ſuum dogma de Proceſſione Spiritus Sancti à ſolo Patre, nec improbaſſent dogma Eccleſiæ Latinæ, docentis, Spiritum Sanctum à Patre Filioque procedere; & tamen Græci, qui interfuerunt Synodo Bethlehemiticæ, profitentur in ſua Confeſſione Fidei, Spiritum Sanctum à ſolo Patre procedere, & improbant dogma Latinorum de Proceſſione Spiritûs Sancti à Patre Filioque: quod quidem argumento eſt, Græcos, qui Synodo Bethlehemiticæ interfuerunt, hanc Confeſſionem Fidei contra Hæreticos Calviniſtas edidiſſe, non ut aſſentarentur Eccleſiæ Latinæ, ſed potiùs ut integram exhiberent Eccleſiæ Orientalis Fidem, & elingues redderent Calviniſtas, quos non pudebat aſſerere, Eccleſiam Orientalem in præcipuis Fidei capitibus idem ſentire cum ipſis. Tertiò, ſi illæ Synodi, quæ Confeſſionem Fidei contra Calviniſtas promulgarunt, ſtudio aſſentandi, palpandique Eccleſiæ Latinæ, ut mentiuntur Calviniſtæ, receſſiſſent à doctrina Eccleſiæ Orientalis, confeſtim alii Epiſcopi Græci hujus doctrinæ retinendæ tenaciſſimi, reclamaſſent, Synodos convocaſſent ad ſtabiliendam, & propalandam veram Eccleſiæ Orientalis Fidem; *Dionyſium*, Patriarcham Conſtantinopolitanum, qui præfuit Concilio Conſtantinopolitano, in quo damnata eſt Calviniana doctrina, & *Doſitheum*, Patriarcham Hieroſolymitanum, qui præfuit Synodo Bethlehemiticæ, in qua itidèm proſcripta eſt Calviniana Factio, tanquàm Novatores, & Eccleſiæ Orientalis doctrinæ deſertores exauctoraſſent, eorumque Fidei Confeſſionem cum execratione repudiaſſent; & tamen certiſſimè conſtat, nullos Epiſcopos Græcos unquàm reclamaſſe adversùs illas Synodos Eccleſiæ Orientalis, quæ contra Calvinianam doctrinam Confeſſionem Fidei ediderunt. Nunquàm *Dionyſius* Patriarcha Conſtantinopolitanus, & *Doſitheus* Patriarcha Hieroſolymitanus, tanquam Novatores, & doctrinæ Eccleſiæ Orientalis deſertores, ſuâ Sede dejecti ſunt; quin immò, *Doſitheus*, ſcientibus & applaudentibus Græcis, edidit A. MDCXC. in Walachia, ubi ſicut & in Moldavia, viget Eccleſiæ Orientalis doctrina, eique Græci has Provincias incolentes tenaciſſimè adhærent, edidit, inquam, *Enchiridion Fidei neceſſarium ad confutandas calumnias Calviniſtarum, qui Eccleſiam Orientalem de Deo, rebuſque divinis*

idem

idem cum ipſis ſentire mentiuntur, ſicut jàm ſuperiùs obſervavimus. Quartò, ubi primùm vulgata eſt Calviniana Fidei Confeſſio, quam *Cyrillus Lucar* Patriarcha Conſtantinopolitanus, concinnaverat, non ſolùm à *Parthenio*, *Cyrillo Berrhoënſi*, *Dionyſio*, Patriarchis Conſtantinopolitanis, & à *Doſitheo*, Hieroſolymorum Patriarchâ, coactis Synodis, damnata eſt tanquàm protsùs aliena ab Eccleſiæ Orientalis doctrina, ſed etiam in eamdam *Cyrilli Lucaris* Calvinianam Fidei Confeſſionem conglomerato agmine inſurrexerunt omnes Archimandritæ, ſeu Abbates, Monachi, & Laïci Græci, nec non varii populi Chriſtiani, qui per Orientem diſperſis Sectis impliciti ſunt, videlicet Cophti, Jacobitæ, Neſtoriani, Maronitæ, Syri, Armeni, & alii, qui licèr ab Eccleſiæ Latinæ communione ſint divulſi, hanc tamen Calvinianam *Cyrilli Lucaris* Confeſſionem palam verbo & ſcriptis deteſtati ſunt, & Calviniſtas, qui, ob illam Calvinianam *Cyrilli Lucaris* Fidei Confeſſionem, falsò gloriabantur in Occidente, ac jactitare ſolebant, Eccleſiam Orientalem idem in doctrina Fidei cum ipſis ſentire, appellare non dubitârunt, *impudentes*, *furioſos*, *inſolentes*, *ſuperbos hæreticos*, *ſtultè opinantes*, *perversè ſentientes*, *infeſtis ſuſpicionibus Eccleſiam Græcam infamantes*, *iniquos impoſtores*, *Eccleſiæ Orientalis calumniatores &c.* atque ut Eccleſiæ Orientalis Fidem, & calumnias Calviniſtarum, qui eam impoſturis dehoneſtabant, toti Orbi Chriſtiano manifeſtarent, publicas & authenticas ea de re dederunt teſtificationes ampliſſimas, Metropolitanorum, Epiſcoporum, Sacerdotum, Abbatum, & Monachorum Eccleſiæ Orientalis ſubſcriptionibus munitas, quas inſertas Tomo 3. *Perpetuitatis Eccleſiæ Catholicæ de Euchariſtia Fidei* legere poteris; eas quippè integras hìc exhibere nimis longum eſſet. Conſule etiam, ſi tibi per otium liceat, Tomos quartum & quintum, quos tribus prioribus Tomis *Perpetuitatis Eccleſiæ Catholicæ de Euchariſtia Fidei* nuperrimè addidit doctiſſimus Abbas *Euſebius Renaudotius*, qui Linguarum Orientalium notitiâ apprimè excultus, ejuſmodi Græcorum teſtificationes egregiè vindicat à calumniis Calviniſtarum, & invictis momentis exſufflat inanes quaſdam conjecturas, quas iidam hæratici magno quidam, ſed irrito conatu ad earum fidam elevandam hactenus excogitârunt. Quintò, ſeſe omnibus deridendos propinant Hæretici Calviniani dum ſibi perſuadant, & aliis perſuadere ſe poſſe putant, illas Synodos, quas Græci ad damnandam Calvinianam doctrinam celebrârunt, receſſiſſe ab Eccleſiæ Orientalis doctrina, quia prædictæ Synodi in ea Fidei Confeſſiona, quam contra Calviniſtas promulgârunt, diſertè profitentur, ſe credere dogmata de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento, de Tranſubſtantiatione, de Invocatione Sanctorum, de Cultu Sacrarum Imaginum, de neceſſitate Sacramentalis Confeſſionis, de Authoritate Traditionis, de Precibus pro defunctis, de Viſibilitate & Infallibilitate Eccleſiæ, de Epiſcoporum authoritate, quâ jure divino ſimplicibus Presbyteris ſunt ſuperiores &c. Cùm igitur, inquiunt Calviniſtæ, ejuſmodi dogmata nova ſint & procuſa ab Eccleſia Latina, ſequitur, illas Synodos, quas Græci ad proſcribendam Calvinianam doctrinam convocârunt, ejuſmodi dogmata, ut aſſentarentur Eccleſiæ Latinæ, approbâſſe, et ſubindè eb Eccleſiæ Orientalis doctrinâ deſciviſſe. Verùm, dum hæc impudorato ore garriunt Hæretici Calviniani, ridendi potiùs ſunt, quàm confutandi, quia Polemici noſtri Scriptores ſole clariùs evicerunt, ejuſmodi dogmata, quæ Synodi contra Calvinianam Doctrinam à Græcis celebratæ in ſua Confeſſiona Fidei profitentur, non eſſe nova in Eccleſia Orientali, ſed potiùs à CHRISTO Domino & ab Apoſtolis tradita; idque probant ex Græcorum antiquiſſimis Liturgiis, præſertim *SS. Baſilii & Chryſoſtomi*, ex eorum Horologiis, Triodis, Euchologiis, Synaxariis, qui libri ſunt apud Græcos pervulgati, in quibus eadem dogmata exprimuntur, eaque omnes ad unum Græci fatentur, ſemper in Eccleſia Orientali, juxta perpetuam Patrum Græcorum doctrinam, & continuam traditionem ad hæc usque tempora propagatam, ab omnibus Fidelibus credita fuiſſe. Nec ſoli Græci Schiſmatici hæc dogmata tenent, ſed ea etiam inter Fidei ſuæ articulos reponunt omnes Chriſtiani, qui in Oriente varias in Sectas diſtracti, ab Eccleſiæ Latinæ communione ſunt ſeparati, nimirum *Cophti*, *Jacobitæ*, *Ægyptii*, *Neſtoriani*, *Syri*, *Armeni*, *Maronitæ &c.* ſicut ex eorum Liturgiis apertè demonſtrat jam laudatus *Euſebius Renaudotius* in libro, quem Pariſiis anno MDCCXVI. edidit, cuique hunc indidit titulum *Collectio Liturgiarum Orientalium*. Deſipiunt ergò planè Calviniani, dum audacter efferunt, has Synodos, quas Græci ad configendam Calvinianam doctrinam celebrârunt, receſſiſſe à doctrina Eccleſiæ Orientalis, & ut adſtipularentur Eccleſiæ Latinæ, hæc dogmata in ſua Fidei Confeſſione recepiſſe. Debuiſſent ſaltem illi Hæretici unam proferre Synodum, in qua Græci ad vindicandam doctrinam Eccleſiæ Orientalis damnâſſent illas Synodos, in quibus alii Græci proſcribendo Calvinianam doctrinam reliquiſſent Orientalis Eccleſiæ doctrinam, &, ut gratificarentur Eccleſiæ Latinæ, nova Fidei dogmata obtruſiſſent. Nec enim credibile eſt omnes Patriarchas, & Epiſcopos Græcos voluiſſe dormire in utramvis aurem, & impunè permittere, ut illæ Synodi ab Eccleſiæ Orientalis doctrina recederent, & nova Fidei dogmata inveherent. Nullam tamen Hæretici Calviniani, ſæpiùs licèt à Catholicis Doctoribus provocati, proferre unquàm potuerunt Synodum, in qua Græci damnaverint aut accuſaverint illas Synodos, quæ Calvinianam doctrinam reprobârunt, quòd deſciviſſent ab Orientalis Eccleſiæ doctrinâ, & nova dogmata approbâſſent. Immò ex certiſſimis monumentis conſtat, omnes Græcos Schiſmaticos definitionibus harumce Synodorum, quæ doctrinæ Calvinianæ anathema dixerunt, firmiter adhæſiſſe; & etiamnùm adhærere, tanquam doctrinæ totius Eccleſiæ Orientalis, omneſque Chriſtianos, qui in Oriente varias in Sectas ſunt diviſi, & ab Eccleſiæ Latinæ communione divulſi, damnationi Calviniſmæ doctrinæ itidem ſubſcripſiſſe, & eam ita execrari, ut comperſum ſit ex manifeſtiſſimis Relationibus (quas Author aurei Operis *de Perpetuitate Fidei Euchariſtiæ*. Tomo 3. lib. 8. cap. 9. refert) omnes Orientales & Græcos Schiſmaticos, ſuorum diſſidiorum oblitos, ſolis Catholicis, ſeu his, qui Romanæ Eccleſiæ Fidem profitentur, Sacramenta

ac ſepulturam concedere, Lutheranis verò & Calvinianis protſus eliminatis, eò quod illos, tanquàm Hæreticos, deteſtentur, nec ullam cum illis ſocietatem in hie, quæ Religionem ſpactant, habete velint. Hæc, qoæ hactenus edduxi, momenta, ſi Hæretici Calviniani, ſemoto partium ſtudio, & abdicatis ſuæ Sectæ præjndiciis, perpendere veliot, omni procul dubio intelligent, ea Dogmata, qoæ nunc ipſi tanto animoſum æſtu impugnant, non recens ab Ecclefia Latina fuiſſa procuſa, ſicut oppidò mentiuntur, ſed perpetuâ utriusqoe Eccleſiæ, Orientalis, ſeu Grætæ, & Occidentalie ſeu Latinæ, conſenſione firmari, eamque etiem utriusque Eccleſiæ in aſſerendis iisdem dogmatibus continuam conſeoſionem nullo negotio percipare poterunt ex unionibus Eccleſiæ Grææ cem Latina factis, præſertim in Conciliis Geoeralibus Lugdonenſi II. & Florentino. Io his quippè Conciliis Græci, antequàm unionem ioirent cum Latinis, diſputârunt quidem da Primatu Romeoi Pontificis, de Proceſſione Spiritûs Sancti à Paire, Filioque; de Eucbariſtia in Azymo conficianda, de Additione particulæ *Filioq́*, Symbolo Nicæno factê, in quibus Conttoverſiie Græci diſſidebant à Latinis: at nollam Græci in his Conciliis diſputationem inſtituerunt de Præſentia reali Corporis & Sanguinis CHRISTI in Euchariſtiæ Sacramento, de Tranſubſtantietione, de ſeptenario Sacramentorum novæ lagis nomero, de invocatione Sanctorum, de Cultu Raliqoiarum & Secrarum Imaginum, de Miſſæ Sacrificio, de precibus pro defonctis &c. De his, inquam, dogmatibus oullam unqnam Græci cum Latinis diſputationem, vel minimam litem moverunt, nec viciſſim Latini, qui in his Conciliis pecem ac fœdus cum Græcis pepigêre, illos unquàm alicujus erroris circà prædicta dogmate arguerunt, aut inſimulârunt; quod quidem atgumanto eſt, in utraque Eccleſie, Græcâ videlicèt & Latinâ, hæc dogmata perenoi, ſibiqoe ſemper conſtanti conſenſione credita fuiſſe atqoe retente. Ad hanc tamen utriosque Eccleſiæ in fida illorum dogmatum perpetuam conſpirationem, tediis fulgentem Sole meridiano ſplendidioribus, adhùc cæcutiunt Calviniani, eiſique nafarii hæretici, eique univerſi Orbis Chriſtiani, Græci, ac Latini traditioni eb inconebulis Eccleſiæ ed hæc usque tempora nunquem ioterruptæ, deplotandam ſoam & miſarebilem Petrobofianorum, Henticianorum, Waldenſium, Albigenſium, Huſſitarom, aliorumque infamiom Hæreticorum, quos Eccleſie Catholica jem pridem protrivit, traditionem anteponnot. Quod ſanè, ut nemo non vidat, deſperatæ cauſæ deſperata defeoſio eſt, agnitæ veritatis manifeſta repndiatio, & evidentiſſimom inſaniæ argomentum; quia, ut eppoſitè eit *S. Auguſtinus, ſi quid univerſaliter per Orbem frequentat Eccleſiâ, quin ita faciendum ſit diſputare, inſolentiſſima eſt inſania.* Hæc forteſſis peolò fuſiùs, quàm ſoleam, de Synodis, quas Græci Schiſmatici ed damnandam Calvinianam doctrinem Sæculo Eccleſiæ decimo ſeptimo celebrârunt, dicere neceſſariom eſſe doxi, tum ut illas Synodos à calumniis Hæreticorum, potiſſimùm Celviniſtarum, vindicarem; tum etiam, ut in optimo lumine collocatom invictum illud, quod, ed propugnenda Fidei Catholicæ dogmate, quæ nunc à Calviniſtis, aliisque Hæreticis oppugnantur, doctiſſimi Scriptores Catholici, prælartim *Leo Allatius, Antonius Arnaldus, & Euſebius Renaudotius*, nobis ſuppeditarunt argumentum ex perpetuâ otriusqoe Eccleſiæ, Occidentalis & Orientalie Conſenſione petitom, ed qood Hæretici, qoaotumvis ſeſe vahementer torſerint, nihil ſolidi hactenus hiſcare atque muſſitara potuerunt. Porrò, hæ duæ Synodi, vidalicèt Conſtantinopolitana, & Bethlabemitica, ſeu Hieroſolymitana, quæ Sæculo XVII. à Græcis Schiſmaticie ad damnandos Calviniſtarum errores, & ad perpetuam Eccleſiæ Orientalis aſſerendam doctrinam fuerunt celebretæ, extant Græco-Latinæ in Tomo XI. Conciliorum Generalium, quæ ouper, ſeu anno MDCCXV. *Joannes Harduinus*, è Societate JEſu, Pariſiis in Typographia Regia Typis mandati curavit.

D. Hoc argumentum ed perſuedendam cuilibet veritatam dogmatum, quæ perperàm Hæretici in controverſiam vocant, ebundè ſufficere debet. Quicumque enim ſincerus eſt varitatis amator, etiemſi nec immenſe Senctorum Patrum Opera, nec Theologorum lucubrationes legerit, ſic diſcurrere poteſt: Scio, totum Orbem Chriſtianum bis adhæſiſſe Fidei dogmatibus, antequàm proditent poſtremis hiſce temporibus Hæretici Lutherani, Calviniſtæ, Sociniani &c. His etiam dogmatibus aſſenſum præbuiſſe Eccleſiam Latinam univerſam cetno, nec conſenſûs illius initium invenio: His quoqoe dogmatibus Eccleſiam Græcam, licèt Eccleſiæ Latinæ, à qua diurno ſchiſmate ſeparata eſt, infenſiſſimem, conſentire perſpicio: in eadem dogmata alias Chriſtiaoas Societates, quæ Latinæ parindè ac Græcæ Eccleſiæ commonionem averſantur, conſpirare compertum habeo: nullum in his Fidei dogmatibus mutatioois veſtigium in Eccleſiaſticis monumentis offendo, incuoctaoter igitur credere debeo, quod ubique, quod ſemper univetſa crêdidit, & etiemoum credit Eccleſia, quod certè neque crederet, oeque cum tante conſenſione credidiſſet, niſi illa dogmata inviolabili, ac perpetuâ ab Apoſtolis profectâ traditione, veluti ceneli perenni, recepiſſet. Hoc, ioquam, argumentum quemlibet veritatis amatorem, & ſuæ ſalutis percupidum convincere debet, eique perſuedere falſes eſſe Sectes Lutherenorum, Calviniſtarum, aliorumqoe hujus temporis Hæreticorum, qui, repudiatâ univerſæ Ecclaſiæ doctrinâ, oova dogmata procuderunt.

M. Gaudeo planè, quòd ex illis Synodis, quas univerſa Eccleſia Orientalis ad damnandam peſtiferem *Lutheri & Calvini* doctrinam Sæculo XVII. celebrevit, clarè intelligas, quàm facilè ex utriosque Eccleſiæ, Orientalis, & Occidentalis, perpetuâ conſenſione confutari poſſint horomce Sectariorum errores. Sed audi nunc aliud ad refellendos illorum errores oon minùs efficex argumentum petitum ex Pſeudo-Synodis, quas ipſimet Hæretici Sæculo XVII. habuerunt, & in quibus, nunquam ſibi in Fide conſtantes, ſna recuderunt dogmate, veriârunt lingois & ſententiis, calidum ſimul & frigidum ex eodem ore perflârunt, &, quod gravios eſt, impia ſanxerunt Fidei dogmata, ex quibus totius Moralis Chriſtianæ ſequitor exterminium, & ſceleſtis homioibus impunè laxantur habenæ graviſſima perpetrandi crimina

ebsque

abſque ullo tamen emittendæ juſtificationis, & ſalutis æternæ jacturam faciendi periculo. Et primò quidem, ut cum majori perſpicacitate intelligere poſſis, quò tendant hæc figendi ac refigendi in variis Synodis doctrinam ſuam protervæ effrænis Hæreticorum licentiæ, debes in anteceſſum obſervare, Hæreticos Calviniſtas in pluribus Synodis, ſuæque Fidei Confeſſionibus apertè negare realem præſentiam Corporis, & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento, eoſque tantâ execratione proſequi Aſſertores doctrinæ de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento, ut eos appellare non dubitent *Sarcophagos, cruentos, flagitioſos, inſanos, deliros, Idololatras &c.* Sed vide, quæſo, quàm parùm ſibi in doctrina conſtent illi Hæretici Calviniani, qui, dùm plenis ac crepitantibus buccis à doctrina de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento ſe abhorrere clamitant, concordiam tamen cum Lutheranis, qui hanc doctrinam de reali præſentia corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia profitentur, ineunt, eoſque non obſtante hujus contrarietate doctrinæ, in ſuam communionem receperunt in Synodo *Carentonica*, in Galliis habitâ anno MDCXXXI. ſicut teſtantur Galliceni Pſeudo-Miniſtri Calviniani in ſua ad *Duraum* Epiſtola, in qua Decretum illius Calvinianæ Nationalis Synodi referentes, hæc habent: *Unum eſt, quòd cætera concordes* (Lutheranos ſcilicet & Calvinianos) *dirimit, modus quo CHRISTI caro nobis in eo Myſterio communicatur. Res apud utroſque eadem, rei tantùm ratio diverſa. Tantulum diſſidium fatemur quidem non eſſe nullius momenti: Tanti eſſe, ut tam neceſſariam Orbi Chriſtiano Fratrum gratiam, tam mirabiliter planeq; divinitùs coëuntem, abrumpere debeat, id verò eſt, quod conſtantiſſimè negamus.* Deinde ſubdunt: *Sed quòd exteris minùs fortaſſe cognitum, quodque bonis omnibus ac pacificis ingeniis gratiſſimum fore confidimus, id verò hoc loco tacere non poſſumus, Eccleſias Reformatas* (ſeu Calviniſtarum Sectam), *in hoc Galliarum Regno, ſic ſemper de his litibus* (ſcilicet de doctrina de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento) *judicaſſe, ſuumque hoc judicium variis antehàc argumentis, tum noviſſimè in Synodo Generali, quæ hìc apud nos Carentonæ in ſuburbiis Pariſienſi anno 1631. habita eſt, diſertiſſimo, luculentiſſimoque Decreto teſtatas eſſe.* Denique concludunt his verbis: *Non ignorantes multa eſſe, quæ à Vitilitigatoribus in hanc ſententiam objici poſſunt. Sed ea pleraque leviſſima ſunt, neque ullo modo cum graviſſimis Fidei ac charitatis Chriſtianæ rationibus comparanda.* Apologeticum pro iſto Carentonicæ Calvinianæ Synodi Decreto edidit anno MDCXXXIII. *Dallæus*, Calviniſta, qui cap. 7. ſic effatur: *Diſſidium nos inter & Fratres noſtros, quos Lutheranos nuncupant, enatum, pietati præjudicium nequaquam facit. Agnoſco non magis poſſe nos credere quàm concipere, quod ponunt, Corpus Domini eſſe præſens realiter intra panem Euchariſtiæ. Nihilominus, hæc, quam tuentur, opinio, hos intra maneus terminos, nullum habet venenum —— Hypotheſis hæc nulli nos involvit, quod ſit oppoſitum ſeu pietati, ſeu charitati, ſeu honori Dei, aut bono hominum. Ea propter Regni hujus Eccleſia* (ſeu Sectæ Calvinianæ) *haud ita pridem in ultima earum Synodo Nationali Carentoni anno 1631. Decreto expreſsè ſancito, Lutheranos, ut vocant, Communioni & Menſæ admittunt propriæ, hac non obſtante opinione, & paucis aliis minoris adhuc momenti, particularibus, nec nobiſcum communibus.* Hæc Pſeudo-Miniſtrorum Calvinianæ Sectæ verba hic exſcribere operæ pretium duxi, ut videas, quàm abſurdis antilogiis ſeſe implicent nefarii illi Hæretici, qui dum diſputant, dum ſcribunt, dum Synodos cogunt contra Catholicos, acriter invehuntur in doctrinam de reali præſentia Corporis & Sanguinis CHRISTI in Euchariſtiæ Sacramento, & infrunito ore aſſerunt, eam eſſe doctrinam cruentam, flagitioſam, contra Fidei naturæque Regulam pugnantem, quæ à ſolis Sarcophagis, inſanis, deliris, atque Idololatris propugnentur: et dum in Synodo Carentonica fœdus ineunt cum Lutheranis, hoc in dogmate cum Catholicis conſentientibus, ſententiam mutant, ajuntque doctrinam de reali præſentia Corporis & Sanguinis CHRISTI in Euchariſtia *nullum habere venenum, nulliq; nos involvere, quod ſit oppoſitum charitati, pietati, honori DEI, aut bono hominum.* Catholicorum, realem Corporis & Sanguinis CHRISTI in Euchariſtia præſentiam credentium, & credendam eſſe docentium, communionem execrantur Hæretici Calviniani, & tamen Lutheranos, qui in ejuſdem Dogmatis confeſſione cum Catholicis concordes ſunt, in ſuam communionem admittunt. Denique, in hac Synodo Carentonica Hæretici Calviniani fatentur, doctrinam de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento nihil habere, quod ſit oppoſitum pietati, charitati, & honori Dei; & tamen adorationem Euchariſtiæ, ut grande crimen, utpote idololatriam Catholicis objiciunt. Quaſi verò Religio non doceat, CHRISTUM, ubicumque ſit, eſſe adorandum? Si ergo doctrina de reali præſentia Corporis & Sanguinis CHRISTI in Euchariſtiæ Sacramento, fatentibus ipſiſmet Hæreticis Calvinianis in Synodo Carentonica, nihil pietati, charitati & honori Dei officiat, nec etiam pietati & honori Dei adverſabitur adoratio Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento, immò potiùs illi conſona erit, & Chriſto omninò debita. Et ſanè, ſi in Regis aut Principis conſpectum nemo ſanus prodit, quin cultum, & reverentiam ei debitam exhibeat; eritne Idololatriæ ſcelus adorare in Euchariſtiæ Sacramento Chriſtum, quem ibi realiter præſentem eſſe docent Catholici, qui adhærent doctrinæ perpetuâ utriuſque Eccleſiæ, Græcæ & Latinæ, conſenſione firmatæ, de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento, quam etiam Hæretici Calviniani in Synodo Carentonica faſſi ſunt non officere pietati, charitati, & honori Dei? Has variationes, ſeu potiùs antilogias, quibus circà doctrinam de Sacramento Euchariſtiæ ſeſe implicant Hæretici Calviniani, jam ante obſervaverat *Hugo Grotius* (cujus teſtimonium Calviniſtis ſuſpectum eſſe non debet) in *Diſcuſſione*, quam edidit, *contra Apologeticum Riveti*, ut hæc habet: *Calvini diſcipuli longè aliter hac de re,* ſeu de Sacramento Euchariſtiæ, *loquuntur in Confeſſionibus ſuis; longè aliter ubi diſputationibus mentem ſuam apertè detegunt. In Confeſſionibus audies, realiter, ſubſtantialiter; eſſentialiter ſumi Corpus & Sanguinem CHRISTI: in diſputationibus, rem cœleſtem hic eſſe, non ipsâ ſubſtantiâ, ſed ſignificante myſterio;*

perceptionemq́; ſola Fide fieri, nempè quia n, qui ſemit, credit CHRISTUM prs ſe eſſe mortuum. Mitto, ne longior ſim, alias mutationes & variationes, quibus Hæretici, Fidem temporum, non Evaugeliorum ſectantes, cætera ſua dogmata de Eccleſia, de Sacramentis, de Gratia, Prædeſtinatione, de peccatis &c. in Synodis, quas Sæculo XVII. celebrârunt, reformârunt, recuderunt, refixerunt, mutantes quadrata rotundis, & torotunda quadratis. Legendi ſunt ſuper hac re Catholici Scriptores Polemici, qui hoc argumentum feliciter tractârunt, & quorum ſcrinia compilare nolo; ſed præcipuè lectuare debes *Hiſtoriam Variationum Eccleſiarum Proteſtantium* duobus Tomis comprehenſam, & Gallico idiomate editam ab Illuſtriſſimo *Benigno Boſſuet* Epiſcopo Meldenſi, qui in eo ſcribendi genere ſupra cæteros excelluit, *quantum lenta ſolent inter viberna cupreſſi.*

D. Mirari certè non ſubit, quòd Hæretici verſatili ingenio prædi, ſæpius in Synodis, Sæculo XVII. habitis, ſua immutarint variarintq́ue dogmata. At vehementer optarem, ut hic paulò uberiùs ea explicares dogmata, quæ, ut mox ajebas, iidem Hæretici in ſuis Synodis Sæculi XVII. fide divinâ ſuis ſectariis credenda propoſuêre, & ex quibus ſequitur totius Moralis Chriſtianæ exterminium. Hæc quippè impia dogmata patefacere neceſſe eſt, ut larva detrahatur illis Novatoribus, qui ſe, tanquàm Eccleſiæ morumq́ue reformatores extraordinariâ miſſione à Deo miſſos, non minus impiè, quàm ſuperbè jactare ſolent.

M. Hæretici Calviniani Sæculo XVII. ſeu anno MDCXIX. famoſam in Belgio habuerunt Syoodum Dordracenam, cui interfuerunt hujus Sectæ Pſeudo-Miniſtri Germaniæ, Angliæ, & Belgii, ſoli Calviniani Miniſtri Galliæ Regni, à Rege Chriſtianiſſimo inhibiti, accedere non potuerunt. In hac porrò Synodo Dordracena Pſeudo-Miniſtri Calviniani in duas Sectas, *Gomarianorum* videlicèt, & *Arminianorum* diſtracti, ſeſe crudeliter dilacerarunt, ac tandem Principis Arauſicani, non minus Religionis, quàm armorum in Batavia Arbitri, auctoritate prævaluit Secta *Gomarianorum*, qui Calviniſtas, dictos *Arminianos*, eorumq́ue dogmata damnârunt. Inter præcipue ſuæ doctrinæ capita, quæ in hac Synodo Dordracena Calviniſtæ Gomariani ſtabilierunt, duo ſunt, quæ omnibus ſuæ Sectæ hominibus firmiter credenda proponunt, quæq́ue ad omnia flagitiorum genera impunè perpetranda latiſſimam viam aperiunt. Primum eſt, teneri quemlibet in Secta Calviniana baptizatum credere, ſe eſſe juſtificatum per ſolam Fidem in CHRISTUM Mediatorem ſine bonis operibus, eamq́ue Fidem juſtificantem nullo, quantumvis graviſſimo, peccato amitti poſſe, excepto incredulitatis, ſeu Apoſtaſiæ à Fide peccato. Ex quo ſacrilego dogmate palàm ſequitur, fures, homicidas, fornicarios, ebrios, adulteros &c. teneri Fide divina credere, ſe eſſe juſtos, filios & amicos Dei, dum actu nefandis ſceleribus & omnium iniquitatum ſordibus ſeſe polluunt. Profectò, impium iſtud Calviniſtarum de Sola Fide juſtificante, ejusq́ue inamiſſibilitate dogma in eorum Synodo Drodracena definitum, non minùs moralem Chriſtianam corrumpit, & in omnium vitiorum ſentinam præcipitare poteſt, quàm ſporciſſimum, & omni execratione dignum dogma *Quietiſtarum*, ſeu Diſcipulorum *Michaëlis Molinos*, qui, ut ſuperiùs obſervavimus, aſſerebant, eos, qui ſemel ad ſtatum perfectionis provecti, per Orationem Quietis Deo amore puro uniti ſunt, adeò juſtos evadere, ut ex illo perfectionis ac juſtitiæ ſtatu excidere deinceps non poſſent, etiamſi horrendis flagitiis, & turpiſſimarum libidinum monſtris ſeſe fœdarent. Hujus deteſtabilis tàm Calviniſtarum, quàm Quietiſtarum Dogmatis non ſolùm impietatem, ſed & manifeſtam contradictionem, nemo eſt, ſi micam ſenſus communis, vel ſcintillam rationis habeat, qui ſtatim non percipiat. Quis enim non videt, impoſſibile omninò eſſe, ut idem homo ſimul & eodem tempore ſit Deo exoſus per peccatum, & ipſi gratus per juſtitiam; vivus ſimul & mortuus; à DEO diſſitus & ipſi unitus, mundus ſimul & inquinatus; objectum divinæ dilectionis ſimul & odii divini; habens jus ad hæreditatem patriæ, & dignus tamen æterno ſupplicio; DEO ſerviens & Mammonæ; filius Dei & Diaboli: *Quæ participatio juſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas luci ad tenebras? quæ autem conventio CHRISTI ad Belial?* inquit Apoſtolus *Paulus* Epiſtolæ 2. ad Corinthios cap 6. Alterum perinde puritati Moralis Chriſtianæ infeſtum dogma in hac Synodo Dordracena Pſeudo-Miniſtri Calviniani conſtituerunt, definieruntq́ue, juſtificatos per Fidem in Chriſtum Fide divinâ credere debere, ſe plenam & omnimodam habere certitudinem de ſua ſalute. Quod quidem, ut nemo non videt, ſuperbiam ingenerat, & extinguit in juſtis ſanctum illum timorem, quem tam ſæpè commendat Scriptura Sacra, dùm ait: *In timore & tremore ſalutem veſtram operemini: Nemo ſcit, an odio, vel amore dignus ſit: Qui ſtat, videat, ne cadat: Nihil mihi conſcius ſum, ſed in hoc juſtificatus non ſum: Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne, dum aliis prædicavero, ipſe reprobus efficiar &c.* Hinc quotquot viri juſti ac ſolidè pii invigilant inceſſanter, & incumbunt in comprimendis ſuis cupiditatibus, virtutum officiis jugiter & indefeſſè funguntur, jejunia frequentant, orationibus noctes dieſq́ue vacant, eleemoſynas profundunt, conſcientiam pro virili humanis affectibus expurgant, & quamvis inde multam non immeritò ſpem, fiduciamq́ue de miſericordia DEI, & de ſua æterna ſalute concipiant, non plenam tamen & omnimodam certitudinem ac ſecuritatem (quam promittunt, & non dant Calviniani aliiq́ue Hæretici) habent, ſed ſancto timore concuſſi ſalutem ſuam operantur, ſataguntq́ue bonis operibus certam ſuam vocationem facere. Contrà verò Calviniſtæ, aliiq́ue Hæretici, qui falsò Reformatorum nomen ambiunt, non tantùm credunt, ſe juſtificari per ſolam Fidem in CHRISTUM abſque bonis operibus, eamq́ue Fidem juſtificantem nunquam ſe deperdere poſſe, etiamſi in omnium vitiorum ac libidum cœno immergantur; ſed etiam profitentur, divinâ Fide credere, ſe habere omnimodam certitudinem de ſua ſalute, quamvis voluntariam mortificationem, caſtitatem, pro ſatisfactione peccatorum admiſſorum laborioſam pœnitentiam, aliáque virtutum officia contemnant, & explodant, quia ſibi perſuadent, omnia peccata, etſi graviſſima, quæ committere poſſunt, per ſolam Fidem, quam habent in Chriſtum, deleri, nec ſibi imputari.

Ex quibus Hæreticorum doctrinæ principiis neceſſe eſt, ut apud ipſos erumpat maxima in moribus corruptela, & impunè regnet effrænis licentia peccandi, cum nullo ampliùs retinente fræno, ſponte in peccata corruat accenſâ cupiditate fragilitas humana. Quod, ſi reſpondeant Hæretici, in Eccleſia etiam Romana multas circa moralem Diſciplinam laxas opiniones doceri, quibus ad omnem corruptelam aditus patet: Si id, inquam, reſpondeant Hæretici, facilè erit hanc calumniam depellere, & apertè demonſtrare, parem eâ in re non eſſe utrobique rationem, ſed potiùs longum latumque intercedere diſcrimen. At enim, licèt negari haud poſſit, extitiſſe aliquos laxiores in Eccleſia Romana Theologos, ſeu Caſuiſtas, qui ad excuſandas excuſationes in peccatis Legem Dei plus æquo emollierunt, & nefariis novitatibus Moralis Chriſtianæ integritatem corruperunt; certum tamen eſt, ejusmodi corruptelas in morum Diſciplinam, ab illis laxioribus Caſuiſtis invectas, circa uſuras, Simonias, reſtitutionis onus, injuriarum tolerantiam, homicidii veniam, & aliorum præceptorum DEI & Eccleſiæ obſervantiam, ſtatim Summorum Pontificum Decretis, Epiſcoporum cenſuris, & Conciliorum Canonibus fuiſſe proſcriptas, & in eas inſurrexiſſe omnes Catholicos, ſimul ac peſtiferum illud venenum retectum eſt, ſicut in ſuperiori Colloquio commonſtravimus. Quæ cùm ita ſint, impium omninò foret in Eccleſiam Romanam refundere quorumdam privatorum errores, & aliquorum contagione membrorum totum corpus infectum exiſtimare. At de Hæreticis longè diſpar ratio eſt. Ipſi quippè in ſuis Synodis, quas Sæculo XVII. celebrârunt, præſertim in Synodo Dordracena, definierunt, & in ſuis Confeſſionibus Fidei credenda propoſuerunt propudioſa dogmata, quæ rectâ ad perniciem & integrum Moralis Chriſtianæ exterminium collimant, omneſque Hæreticorum Sectis addictos obſtringunt, ut Fide divinâ credant primò, ſe juſtificari per ſolam Fidem in CHRISTUM, abſque bonis operibus. Secundò, dictam hanc Fidem juſtificantem nullo unquàm, quantumvis gravi, peccato, excepto ſolo infidelitatis, ſeu Apoſtaſiæ à Fide delicto, amitti poſſe, ita ut fures, homicidæ, adulteri haberi debeant tanquàm juſti, filii DEI, & hæredes Regni cœleſtis. Tertiò, ut credant, ſe habere omnimodam certitudinem de ſua ſalute, etiamſi omnibus vitiis ſe dedant, quia peccata habentibus Fidem in CHRISTUM non imputantur, ac ſubindè tanquam ſuperſtitioſam damnari debere eam Sacramenti Pœnitentiæ & rigoris Eccleſiaſtici diſciplinam, quam ad expianda peccata neceſſariam eſſe docet Eccleſia Romana. Hæc nefaria dogmata, quibus ad corrumpendos mores nihil unquam peſtilentius fingi & excogitari potuit, non ſolùm ſuis Sectariis, *Lutherus*, *Calvinus*, *Socinus*, credenda propoſuerunt, ſed etiam eorum Diſcipuli in ſuis Synodis confirmârunt, in ſuis Confeſſionibus Fidei inſeruerunt, & in libris, quos ediderunt, magno animorum æſtu propugnârunt, ita ut in dubium revocari minimè poſſit, hæc virulenta Dogmata, quæ abſque horrore audiri non poſſunt, etiamnùm Hæreticis probari tanquàm præcipua doctrinæ ſuæ capita, ſicut invictis momentis petitis ex eorum Synodis, Confeſſionibus Fidei, & Operibus demonſtret clariſſimus *Antonius Arnaldus*, in aureo libro, quem adverſus illos Gallico idiomate lucubravit, & cui titulus eſt: *Le renverſement de la Morale JESUS Chriſt par les erreurs des Calviniſtes touchant la juſtification*, id eſt, *Doctrina Moralis JEſu Chriſti erroribus Calviniſtarum de Juſtificatione omninò profligata.*

D. Hæ Synodi, quas hactenus percenſuiſti, quæque tùm à Græcis Schiſmaticis, tùm ab Hæreticis Sæculo XVII. fuerunt celebratæ, duo mihi luculentiſſima ſuppeditant argumenta ad probandum Sectas Lutheranorum, Calviniſtarum & aliorum noſtri temporis Hæreticorum eſſe Synagogas Satanæ. Sic enim primùm argumentor: Illæ Sectæ ſunt Synagogæ Satanæ, quæ ea Fidei dogmata credere nolunt, quæ perpetuè utriusque Eccleſiæ, Latinæ videlicèt, ac Græcæ, conſenſione probantur; atqui ex Synodis, quas Græci Schiſmatici in Eccleſia Orientali Sæculo XVII. contra Lutheranos & Calviniſtas convocârunt, liquidò conſtat, Sectas horumce Hæreticorum nolle ea Fidei credere dogmata, quæ perpetuâ utriusque Eccleſiæ Græcæ & Latinæ conſenſione probantur: ergò Lutheranorum, Calviniſtarum, aliorumque noſtri temporis Hæreticorum Sectæ ſunt Synagogæ Satanæ. Aliud argumentum ſic inſtauro: Hæ Sectæ ſunt Synagogæ Satanæ, quæ præcipua doctrinæ ſuæ Capita in Synodis variârunt, mutârunt, interpolârunt, atque doctrinam Moralem Chriſtianam, inductis perniciosis dogmatibus, corruperunt; atqui Sectæ Lutheranorum, Calviniſtarum, aliorumque hujus tempeſtatis Hæreticorum præcipua, &, ut vulgò ajunt, fundamentalia doctrinæ ſuæ Capita in Synodis Sæc. XVII. habitis variârunt, mutilârunt, interpolârunt, eique Doctrinam Moralem Chriſtianam execrandis laxitatibus corruperunt: ergò Lutheranorum, Calviniſtarum, aliorumque hujus temporis Hæreticorum Sectæ ſunt Synagogæ Satanæ. Sed in proponendis adversùs illorum Hæreticorum Sectas argumentis, quorum evidentia ſat, ſuperque patet ex his, quæ hactenus memorâſti, Synodis, diutiùs immorari non debemus. Præſtat nunc, ut ea percurramus Concilia Provincialia, Nationalia, vel Diœceſana, quæ Sæculo XVII. in Eccleſia Romana, ſola ac vera CHRISTI Sponſa, tum ad proſcribendos enatos errores, tùm ad ſanciendam Eccleſiæ diſciplinam, tùm denique ad reformandos mores fuerunt celebrata.

M. Incipiam à Conciliis, quæ Sæculo XVII. in Galliis habita fuerunt, eaque juxta ordinem Chronologicum percenſebo. Primum Concilium Provinciale, quod in Gallia Sæculo XVII. fuit celebratum, eſt Concilium Narbonenſe, à *Ludovico de Vervins* Archiepiſcopo, & Primate Narbonenſi anno MDCIX. indictum, in quo multa ſtatuta ac decreta ſunt, ex quibus paucâ, quæ ſingulari obſervatione digna videntur, hic inſeram. In primis, *circa Doctrinam Chriſtianam* diſtrictè prohibet iſtud Concilium Narbonenſe, ne quis Sacra Biblia, Gallico idiomate conſcripta, legere, aut domi retinere poſſit, niſi ab Epiſcopo, aut ejus Vicario Generali obtentâ licentiâ, quam non concedent, niſi priùs iisdem viſis, lectis, & approbatis, ne venenum ab Hæreticis ſparſum, in permultis Verſionibus blandè ſerpens, animas alioqui pias inficiat. Secundò, ut nemo à Quadrageſimalis jejunii lege, abſque legi-

legitime cauſa ſeſe eximere poſſet, præcipit iſtud Concilium Narbonenſe Medicis, ut, propriæ ſuæ ſalutis memores, ſedulò caveant, ne nimiâ facilitate cujuſpiam malè affectam ſanitatem teſtentur, ſibique parent gehennam, alios nimiâ adulatione perdentes. Tertiò, circa Sacramentorum adminiſtrationem decernit Concilium Narbonenſe, ut Parochos, ad quem Sacramentorum adminiſtratio ſpectat, purus ſit, & ab omni lethalis peccati labe alienus, eoſque à participatione Sacramentorum arceat, qui ad ea ſuſcipienda elatâ fronte, vel arma geſtantes accedunt, & exteriori corporis geſta internam non produnt devotam animi ſubmiſſionem. Statuit etiam idem Concilium, ut nullo pacto permittatur fœminis ad altare propiùs accedere, cùm divina peraguntur, nec eis licitum ſit parare Altare, aut Sacerdoti Miſſæ Sacrificium celebranti miniſtrare, cùm fœminæ ſilere debeant in Eccleſia, & propter Sacerdotes faciem velare. Denique, Concilium Narbonenſe Epiſcopis præbet ſaluberrima documenta, videlicet, ut quotidiè certam ſibi horam ſumant, quam in ſtudio, & exercitatione Divinarum contemplationum inſumant, profeſtis diebus Miſſæ ſacrificio interſint, Dominicis verò & feſtivis diebus Miſſam celebrent, & Divinis Officiis adſint: Ut Officiarios, & maximè Officiales ac Promotores, Viros probâ vitâ & doctrinâ conſpicuos inſtituant: Ut ſe faciles adeuntibus præbeant, egentibus largas eleemoſynas concedant, inimicos reconcilient, infirmos viſitent; convivia non faciant frequentia, à Laicorum nimiâ familiaritate abſtineant, petentibus conſilium dent & afflictos benignè conſolentur; in domibus ſuis fœminas non admittant, domeſticos de Fide benè ſentientes, modeſtos, & pios habeant, quos ſemel in menſe confiteri, & Sacram Euchariſtiam ſumere procurent, & lectionem ſacrorum Librorum in menſa per Clericum faciendam: Ut frugali menſâ & mediocri ſupellectili contenti ſint, atque in reliquo vitæ genere frugalitatem ſectentur, & mediocritatem, caveantque, ne quid in tota familia ſua ab hoc ſancto Inſtituto alienum appareat, quodque ſimplicitatem, pietatem, divini cultus ardorem, & vanitatis, mundique contemptum non præſeferat: Ut tonſuram ſemper conſpicuam gerant in capite grandiorem multò quàm cæteri Sacerdotes, tanquàm à terrenis curis magis abſtracti: Ut picturas omnes, profanas res repræſentantes, domi non retineant, omninò rejiciant, eaſque tantùm habeant, quæ ad pietatem promoveant intuentes: Denique, ut univerſam Diœceſim, ſi non ſingulis annis, tertio ſaltem quôque annô viſitent, moderato tamen comitatu, ne ſubditos nimiis ſumptibus opprimant, domique habeant Clericos denoſi, ſeu Clericali habitu indutos, illoſque non retineant, niſi ſint bonæ exiſtimationis, ſeu morum probitate benè apud omnes audiant. Hæc ſunt utiliſſima, quæ Concilium Narbonenſe Epiſcopis, quos Spiritus Sanctus poſuit regere Eccleſiam ſuam, ſuppeditavit documenta, ad quæ ſi ipſi vitæ ſuæ rationem, uti par eſſet, exigerent, priſtinus Eccleſiæ propediem reſtitueretur ſplendor, & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ, quæ temporum injuriâ collapſa eſt, reſtauraretur vigor. Aliud Concilium, quod in Galliis Sæculo XVII. habitum eſt, vulgò dicitur Senonenſe, eò quòd à *Jacobo Davio Perronio*, Cardinali, Archiepiſcopo Senonenſi, indictum ſit, licèt fuerit Pariſiis celebratum anno MDCXII. tempore *Pauli V.* Pontificis Maximi, & *Ludovici XIII.* Galliarum Regis. In hoc Concilio Senonenſi libellus, cui, abſque nomine Authoris, & Typographi, titulus erat: *De Eccleſiaſtica Poteſtate*, damnatus eſt, ob multas, quas continebat, propoſitiones, expoſitiones, & allegationes falſas, erroneas, ſcandaloſas, ſchiſmaticas, & hæreticas. Verus libelli Author fuit *Edmundus Richerius*, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor, ſicut in ſuperiori Colloquio jam obſervavimus. Cenſuram latam in hunc *Edmundi Richerii* libellum vehementer approbavit *Paulus V.* Pontifex Maximus, & *Andreas Duvallius* Doctor Sorbonicus, ac Regius Theologiæ Profeſſor, qui prædictum libellum confutavit, plurimùm commendat Epiſcopos, qui in hoc Concilio Senonenſi prædictum libellum cenſorio ſtigmate confixerunt, atque, illos veterum Galliæ Epiſcoporum in retundendis erroribus, & fugandis Hæreticorum monſtris zelum fuiſſe imitatos. Verùm, cùm hic *Edmundi Richerii* libellus *de Eccleſiaſtica, & Politica Poteſtate*, per Gallias ſparſus, in multorum manibus verſaretur, ac periculum eſſet, ne novæ, erroneæ, & perverſæ ſententiæ in eorum animos irreperent, & in Eccleſiæ perniciem impunè graſſarentur; hoc periculum avertere volens *Paulus Huraltus Hoſpitalius*, Archiepiſcopus Aquenſis, eodem anno MDCXII. Epiſcopos Provinciæ Aquenſis, ad Aquas Sextias (quæ urbs eſt Gallo-Provinciæ) convocavit, ibique Concilium, dictum Aquenſe, celebravit, in quo hic libellus iterùm damnatus eſt. Hâc utriuſque Concilii, Senonenſis, & Aquenſis, cenſurâ perſtrictus *Edmundus Richerius*, hujus malè conſarcinati libelli Author, divinâ affulgente gratiâ, reſipuit, & ab erroribus, quibus ſuum libellum reſperſerat, reſilit. Nec ſolùm, ut in ſuperiori Colloquio jam annotavimus, coram dignis teſtibus *Edmundus Richerius* declarationem à ſe anno MDCXXIX. ſcriptam conſignavit Eminentiſſimo Cardinali *Richelæo* Proviſori Domûs Sorbonæ, in qua diſertè profitetur, ſe, libellumque ſuum *de Eccleſiaſtica, & Politica Poteſtate*, ac quaſcumque ejus propoſitiones, Eccleſiæ Catholicæ Romanæ, & Sanctæ Sedis Apoſtolicæ judicio ſubjicere, & quatenùs contrariæ illæ eſſent eidem Eccleſiæ Romanæ (quam Matrem & Magiſtram omnium Eccleſiarum, & infallibilem veritatis agnoſcit) declarat, eas à ſe ſincero animo improbari ac damnari; ſed etiam eâ declaratione non contentus *Edmundus Richerius*, cùm aliquantò poſt editam declarationem lethali morbo correptus lecto decumberet, ſumpto à Parocho ſuo Sacratiſſimo Viatico, coram illo, & multis adſtantibus palam profeſſus eſt, ſe ſpontè & abſque ullo potentiſſimorum Virorum, ut plerique clanculum ſuſurrabant, declarationem prædictam edidiſſe, immò, ſe ad eam redintegrandam, ſeu repetendam paratiſſimum eſſe. Quod coram Notario Apoſtolico plures probatiſſimæ fidei, & omni exceptione majores oculati, & auriti teſtes declarârunt, ac prædictæ declarationis, ejuſque, jam imminente morte, renovationis exemplaria, cum teſtium ſubſcribentium nominibus, *Andreas Duvallius*, Pariſienſis Doctor, jam à me laudatus, præmiſit ſuo Tractatui *de Suprema Summi Pontificis Poteſtate*, in Admonitione ad Lectorem in Tomo poſteriori ſuorum Ope-

Operum editionis anni MDCXXXVI. Si plura de infauſta forte, quam nactus eſt hic libellus *de Eccleſiaſtica & Politica Poteſtate ab Edmundo Richerio* editus, & de turbis, quæ in pluribus Comitiis Sacræ Facultatis Pariſienſis illius occaſione excitatæ ſunt, ſcire deſideres, legeſis *Bibliothecam Juris Gallici*, idiomate Gallico conſcriptam, ubi, verbo *Syndicus*, turbæ, quas in Galliis excipit ſeditioſus hic libellus, accuratè referuntur, à quibus omnibus repræſentandis hic conſultò abſtinebimus, quia non minùs paci, quàm brevitati conſulendi nobis incumbit neceſſitas. Galliam non multò poſt turbavit etiam alius libellus, hunc præferens titulum: *Optatus Gallicus de cavendo Schiſmate*, abſque Auctoris, & Typographi nomine, furtivè in lucem emiſſus; qui cùm multa contineret, quæ magis ad ſervitutem Eccleſiæ tendere, & ad Schiſma viam ſternere videbantur, primùm à Conſiſtorio regio prohibitus eſt diſtrahi ac vendi: deinde, in Cœtu Eminentiſſimorum Cardinalium, cæterorumque Gallicanæ Eccleſiæ Antiſtitum, qui tunc Lutetiæ reperti ſunt numero undeviginti, cenſurâ notatus ac damnatus eſt. Ex quo quilibet facili negotio intelligere poteſt, ſecurius eſſe ſibi & Muſis intra ſpatium canere, quàm temerè velle ſeſe ingerere in negotio & juriſdictione utriuſque Poteſtatis, Eccleſiaſticæ videlicet & Politicæ, eoſque omnes, qui abſque eâ, quæ debetur, circumſpectione maximâ, de utraque poteſtate loqui aut ſcribere præſumpſerunt, quaſi ad lapidem caput impingentes, fuiſſe contritos, juxta illud Matthæi cap. XXI. *Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtum, confringetur, ſuper quem verò ceciderit, conteret eum.* Ad ſanciendam Eccleſiæ Diſciplinam Concilium Provinciale Eminentiſſimum Cardinalis *Franciſcus Surdiſius*, Burdigalenſium Archiepiſcopus, Aquitaniæ Primas, convocavit Burdigalæ anno MDCXXIV. ſedente Summo Pontifice *Urbano VIII.* & regnante in Galliis *Ludovico XIII.* In eo Bordigalenſi Concilio actum eſt de Diſciplina, & morum reformatione, ac juriſdictione Eccleſiaſticâ, atque inter alia Decreta, quæ in eo edita ſunt, ſtatuitur primò, ut Epiſcopus hic, qui ejus Eccleſiæ ac juriſdictioni ſubditi ſunt, per ſemetipſum Ordines conferat, niſi ægritudine aut aliâ juſtâ cauſâ impediatur; quâ ſubſiſtente, ſubditos ſuos non aliter quàm jam probatos, examinatos, & de quorum probitate, moribus & converſatione per denunciationes in Eccleſia factas ſibi conſtet, ad alium viciniorem Epiſcopum, ſeu alios certos, non quoſcumque dimittat, cauſam in litteris exprimendo, cur à ſe non potuerint ordinari; neque ad plures Ordines Sacros ſuſcipiendos, ſed ad unum Ordinem duntaxat mittantur. Quod quidem ut ſummâ diligentiâ obſervari poſſit, ibidem diſtrictè præcipitur, ut nullus deinceps à quoquam Epiſcopo etiam cujuſvis generalis aut ſpecialis Reſcripti vel Privilegii prætextu, etiam ſtatis temporibus, promoveatur; niſi ejus probitas ac mores Ordinarii ſui teſtimonio commendentur: *Si ſecus fiat*, ait iſtud Burdigalenſe Concilium, *Ordinans à collatione Ordinum per annum, juxta Sacri Concilii Tridentini Decretum, & Ordinatus à ſuſceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus.* Præterea, idem Concilium Burdigalenſe doctrinæ Moralis Chriſtianæ puritati conſulere volens, tulit in libros cujuſdam *Petri Milhardi* de caſibus conſcientiæ cenſuram, his verbis conceptam: *Quia verò inter caſus conſcientia à Petro Milharde vulgari ſermone in lucem editos, multa ſunt, quæ potiùs animas puſillorum offendunt, quàm ædificant, dùm Simoniæ & Uſuræ circumſtantias ita delineat, ut ejuſmodi peccatis quaſi viam aperire magis, quam præcludere videatur, nec non libertinis anſam aliquam dare, prætextu prava multorum conſuetudinis, impunè violandi generalia illa præcepta Eccleſiaſtica de audiendo ſacro diebus feſtis, & jejunandis Quadrageſima temporibus: Nos his, aliiſque permultis de cauſis lectionem librorum omnium, quos prædictus Milhardus de caſibus Conſcientiæ quovis idiomate conſcripſit, & quocumque titulo cenſeantur, omnibus Provinciæ fidelibus omnino interdicimus; invigilent Ordinarii cenſuris, cum opus fuerit, adhibitis, ne ejuſmodi, aut aliis erroribus ſibi commiſſæ plebes inficiantur.* Miſſa facio, ne longior ſim, alia Concilii Burdigalenſis Acta ac Decreta, quæ Pariſiis anno MDCXXV. typis edita ſunt, & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ, morumque ſpectant reformationem. Ejuſdem Concilii Burdigalenſis, ſicut & aliorum Provincialium Galliæ, quæ mox indicavimus, videlicèt Narbonenſis, Senonenſis, & Aquenſis Acta & Decreta extant in Tomo XI. Conciliorum Generalium, quæ Joannes Harduinus, è Societate Jeſu, Pariſiis in Typographia Regia anno MDCCXV. excuſa publicavit.

D. Hæc ſunt itaque omnia Concilia Provincialia, quæ Eccleſia Gallicana Sæculo decimo ſeptimo celebravit?

M. Præter hæc, jam à me laudata, Concilia Provincialia, Epiſcopi Gallicani ſingulis quinquenniis habuerunt Sæculo Eccleſiæ decimo ſeptimo Comitia Generalia, quæ vulgò dicuntur Conventus Cleri Gallicani, & ſunt inſtar Synodorum Nationalium, quem morem etiamnum retinet Clerus Gallicanus. Infinitus profectò eſſem, ſi hic vellem ſigillatim percenſere omnes Cleri Gallicani Conventus, qui ſimul collecti, & ſex Tomis in folio comprehenſi, Pariſiis anno MDCLXXV. in lucem editi ſunt, hunc titulum præferentes: *Recueil des Actes, Titres, & Memoires concernant le Clergé de France*, ſeu *Collectio Actorum, Titulorum, ac Documentorum Clerum Gallicanum ſpectantium.* Non permittunt itaque noſtrorum Colloquiorum anguſtiæ, ut de his omnibus Cleri Gallicani Conventibus diſſeramus, immò, cùm omnes illi Conventus ad eumdem finem referantur, videlicèt ad extirpandas penitùs in Galliis reliquias Sectarum *Lutheri & Calvini*; ad obtinendam à Rege Chriſtianiſſimo promulgationem Concilii Generalis Tridentini in Galliarum Regno; ad damnandos emergentes errores, potiſſimùm *Janſenii*, ad ſanciendam Diſciplinam Eccleſiæ; ad ſtabiliendam & vindicandam authoritatem, & juriſdictionem Eccleſiaſticam; ad conſervandam puritatem doctrinæ Moralis Chriſtianæ; & demum ad inſtituendam rerum temporalium Cleri Gallicani rectam adminiſtrationem; cùm, inquam, ad eumdem finem referantur omnes Conventus Cleri Gallicani, ſupervacaneum omninò eſſet de his ſingulatim impræſentiarum agere, ubique earumdem rerum, quæ in his ſtatutæ ſunt, iteratâ repetitione faſtidium intem-

intempeſtivè creare. Abundè igitur ſufficiet duos celebriores hic proferri Cleri Gallicani Conventus, in quorum primo accuratè præſcribuntur omnia, quæ ad reſtaurandam Eccleſiæ Diſciplinam conducere poſſunt; in altero damnantur tum errores *Cornelii Janſenii*, Epiſcopi Iprenſis, tum etiam quorumdam laxiorum Caſuiſtarum, qui Sæculo XVII. doctrinam Moralem Chriſtianam multis corruptelis labefactare moliti ſunt. Prior Cleri Gallicani Conventus, qui totam complectitur Diſciplinam Eccleſiæ Gallicanæ, quam cæteri poſteà ejusdem Cleri Conventus Sæculi XVII. confirmârunt, dicitur Melodunenſis, eò quòd Meloduni ſub finem Sæculi XVI. hoc eſt, anno MDLXXIX. fuerit convocatus, continetque quadraginta Titulos, Diſciplinam Eccleſiæ, morumque reformationem ſpectantes, quos breviter indicabimus, & res, quæ in præcipuis Titulis ſunt majoris momenti, ſummatim delibabimus. Primus Titulus obligat omnes fideles ad profitendam publicè Catholicam Fidem Eccleſiæ Romanæ. Secundus Titulus hortatur Prælatos, ut jugiter excubias agant ſummâque diligentiâ caveant, ne ſerpant Hæreſes, & Hæretici irrumpant in Ovile Chriſti. Tertius eſt contra Blaſphemos, qui gravibus pœnis ſubjacere debent. Quartus, eſt contrà Magos, Ariolos, Divinatores, Sortilegos, Necromanticos, Pyromanticos, Chiromanticos, Hydromanticos, & alios hujusmodi, aut alterius generis hujus ſuperſtitionis maculâ pollutos. Quintus Titulus præfigit Eccleſiarum Viſitationem, & cuncta, quæ ab Epiſcopis tempore Viſitationis fieri & obſervari debent. Sextus Titulus dierum Feſtorum cultum imperat, prohibetque, ne feſtivis diebus officinæ omninò, aut aliquâ ex parte aperiantur; ne aurigæ, aut quivis alii vectores ſuas publicas vecturas exerceant: ne nundinæ, præcipuè in Templorum veſtibulis, clauſtris, aut portis exerceantur, aut culinæ adminiſtrentur: ne Moriones, & Saltatores Feſta Suburbiorum cum tympano prænuntient populis urbium, ut eos ad luxum, voluptates, & ebrietates à ſua Parœcia evocatos ad ſe trahant: ne ludi equeſtres, certamina, ſaltationes, aut alia inania, ludicra, & prophana diebus Feſtis peragantur, ſed potiùs inſtruantur & edoceantur populi ad memorias Sanctorum recolendas, ad ſectanda eorum veſtigia, ad participationem & meritorum & precum Sanctorum, quæ omnia ut aſſequi valeant, monendi ſunt, ut & prædicationi Verbi DEI, & Horis ac divinis Officiis, Sanctorum recolendis virtutibus, ac præcipuè DEI eximiis in memoriam revocandis beneficiis, interſint aſſiduè. Septimus Titulus ſpectat Sacramenta in genere, præcipitque Parochis, ut Sacramentorum vim pro ſuo ſubditorum captu ſæpiſſimè explicent, hortenturque eos ad aſſiduam pœnitentiam, & Euchariſtiæ perceptionem, præſertim in Nativitatis CHRISTI, Paſchatis, & Pentecoſtes, ac aliis Eccleſiæ ſolemnitatibus. Titulus octavus agit de Sacramentis in ſpecie, & primùm de Baptiſmo, damnatque abuſum à quibusdam invectum, qui in Baptiſmo nomina turpia, ridicula & profana imponebant; atque ad tollendum de medio prædictum abuſum, jubet, ut honeſtiora dumtaxat & pietatem Chriſtianam redolentia nomina, quæ in Catholica Eccleſia recepta ſunt, admittantur in Baptiſmo. Nonus Titulus verſatur circa Confirmationem, & injungit Parochis, ut populos ſuæ curæ concreditos ad hujus Sacramenti ſuſceptionem vehementer adhortentur, eosque edoceant, quanta cum fiduciâ & animi puritate illud ſuſcipere debeant, quò cœleſtibus ex eo perceptis gratiis roborati, adversùs ingruentes inſidias Diaboli, Mundi, & Carnis impetus facilè victores evadere poſſint. Decimus Titulus exponit ea, quæ attinent ad auguſtiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, ſtatuitque, ut ad frequentem Communionem cum Fidei ſinceritate, Spei confidentia, Charitatis ardore; ac animarum puritate populi excitentur: Ut convicti concubinarii, fœneratores, ac juratores blaſphemi, aut alii publicè peccantes, ad Sacram Communionem, donec reſipiſcant; & mores emendent, non admittantur: Ut juvenes, qui primùm ad tanti Sacramenti ſumptionem admitti volunt, per dies aliquot; antequam fiant illius Sacramenti participes, ad Fidei ſinceritatem, uſum, & fructum tam auguſti Sacramenti diligenter inſtituantur. Undecimus Titulus præſcribit ea, quæ ſpectant celebrationem Miſſæ; decernitque, ut omnis turpis ex Miſſarum celebratione arceatur quæſtus; & omnia ſuperſtitioſæ incantationis impietas, aut ſortilegii: Ut, dùm miſſæ celebrantur, abſint ab Eccleſia deambulationes, ſive Clerici, ſive Laici ſint, ſi verò incorrigibiles ſint, ab Epiſcopo caſtigentur, &, ſi neceſſitas exigat, Excommunicationis pœnâ feriantur: Ut à novarum (ſicut vulgò dicunt) Miſſarum celebratione choreæ, ſumptuoſa convivia, & alii, ſi qui irrepſerunt, abuſus abigantur, & in tanta Myſteriorum celebratione adſit omnis modeſtia, & gravitas, abſitque omnis indecens geſtus ac celeritas, & audientes Miſſam pariter orantes devotè & decenter ſe componant. Titulus Duodecimus tractat de Sacramento Pœnitentiæ, ſancitque, ut tales ſeligantur excipiendis Fidelium Confeſſionibus, qui ſint pietate, doctrinâ, & prudenti judicio præditi, ne animarum medela impuris, imperitis, & imprudentibus committatur: Ut beneficio abſolutionis non donentur hi, qui ſunt uſurarii, vel concubinarii publici, aut qui renuunt ſatisfactiones vel reſtitutiones qualescumque facere: Ut publicè peccantibus publica injungatur pœnitentia, ſicut à Synodo Tridentina præceptum eſt. Titulus decimus tertius ſtatuit, ut ab omnibus obſervetur Quadrageſimæ & quatuor Temporum jejunium, quod ornari debet precum aſſiduitate, victus honeſtâ tenuitate, & eleemoſynarum piâ largitione. Prohibet inſuper omnia mala, videlicèt luxum, ebrietates, ludos, & alia fortè deteriora, quæ, appetente Quadrageſimæ tempore, id eſt, in carniſpriviis, & in ludicris feriis genialibus, quæ vulgò Bacchanalia dicuntur, cum graviſſimo multorum damno & ſcandalo fieri ſolenne eſt; quaſi Sacra Quadrageſima ingluviem & impietatem omnem initii ſui loco habere debeat, & impio ſuperſtitioſæ gentilitatis more conſpurcari. Decimus quartus Titulus, qui eſt de Extremæ Unctionis Sacramento, præcipit Parochis, ut omnem operam adhibeant, quò infirmi, dum adhuc ſunt ſanæ mentis, ac ſui compotes, cum omni in DEUM fiducia, & omnium terrenarum rerum abjectâ

curâ

Digitized by Google

tura, hoc Sacramentum ſuſciplant. Decimus quintus Titulus, qui eſt de Sacramento Matrimonii, monet nubentes, ut ſedulò caveant, ne Sacræ Chriſtianorum nuptiæ in Bacchanalia convertantur, eosque excommunicatione percelli debere declarat, qui ſortilegia, veneficia, aut incantationes in illos, qui matrimonia contrahunt, aut benedictionem nuptialem ſuſcipiunt, facti legò auſu exercent. Decimus ſextus Titulus, qui eſt de Sacramento Ordinis, de vita ac honeſtate Clericorum, injungit Clericis, ut maxima cum attentione, ex affectu cordis & elevata mente, nocturnum diurnumque Officium recitent. Quod ſi cordis puritas, animi ardor, & ſumma attentio requiruntur in precibus Horariis recitais, quantum putamus decere eos, qui ad tremenda Myſteria peragenda accedere curant? *Animo ergo*, ſunt ipſiſſima verba Epiſcoporum Eccleſiæ Gallicanæ, *aſſiduè revolvant Presbyteri duplicem ab Apoſtolo relatam in temerè id præſumentes ultionem; alteram, qua ait:* Judicium ſibi manducat & bibit; *Alteram verò:* Propterea infirmi multo, & dormiunt multi; *addentes illud Chriſti:* Nolite Sanctum dare canibus; *ac Judæ temerarii ultionem perperpetuò memores, in quem, poſt acceptam buccellam, introiſſe Satanam legimus, non quia malum malus accepit, ſed quia bonum malè malus accepit, ut ait S. Auguſtinus.* In Titulo decimo nono Epiſcopi Eccleſiæ Gallicanæ tres cauſas referunt, ob quas malè audit Clerus. Prima eſt omnium malorum radix cupiditas, ex qua ſacrilegia, Simoniæ, & omnis fermè malorum cohors prodiit. *Abſtineant ergò Sacerdotes* (ſic præcipiunt Epiſcopi Gallicani) *primùm à rerum terrenarum cura, & omni etiam nepotum tutela & curatela, niſi aut religionis cauſa aut neceſſitas ſuadeant. Caveant à litibus & proceſſibus. Servos Dei non oportet litigare; multò magis à forenſi, procurationis, aut cauſidice munere, niſi quantùm per canones licet, abſtinere debent. Sit procul omnis turpis lucri aviditas, & proſudè ab omni, lucrandæ pecuniæ gratia, ſordidâ arte recedant. Non theatricam profiteantur vanitatem, hoc eſt, non hiſtriones agant, non citharœdos, non caupones, quandoquidem olim tanta in Clero optabatur honeſtas, ut ne nuptialibus quidem parentum, aut amicorum convivio intereſſe liceret; nec tabernas, niſi urgente neceſſitate ipſa, intrare attentent. Non ſortilegia, veneficia, multominùs autem incantationes ſectentur, turpis lucri gratiâ.* Duas alias cauſas, ob quas Clerus malè audit, ajunt Epiſcopi Gallicani, eſſe luxum & faſtum. Sed nihil tam indecens & inhoneſtum eſſe cenſent iidem Epiſcopi Gallicani, quàm dum Clerici & Sacerdotes, ventris aut cupiditatis gratia, fiunt Laicorum mancipia, ac mulierum deambulones, aut procuratores, vel domûs Laicæ Præfecti, ita ut hi, quos gregis Dominici decebat eſſe Duces, fiant totius populi caudæ, & turpiſſimæ alligentur ſervituti. Titulus decimus octavus, qui eſt de promotione ad Ordines Sacros, mandat, ut tales ad Ordines Sacros promoveantur, quales & populi ſalus, & temporum neceſſitas, ac muneris gravitas exigunt, ſicut ſtatuit Sancta Tridentina Synodus, qui videlicèt ſint pietate, doctrinâ, & morum integritate ornati, & qui diebus Dominicis ac feſtivis, niſi jure impediantur, ſacrum facere non omittant, Canonicarum Horarum Officium & preces perſolvent diebus ſingulis, ſub fructuum Eccleſiaſticorum privatione, ſi ſint aliquo Beneficio donati. Titulus decimus nonus, qui eſt de Epiſcopis, hanc unam eis proponit Apoſtolicam Regulam, ut nimirùm ſint irreprehenſibiles, ſobrii, prudentes, ornati, benè præpoſiti, non neophyti, ſed teſtimonium bonum habentes ab iis, qui foris ſunt. Titulus vigeſimus, qui eſt de Canonicis, ſtatuit, ut Canonici preces & divina Officia non curſim, ſed devotè, attentè, & graviter in Choro recitent, iisque diſtrictè inhibet, ne in Eccleſia deambulationes agant, ne in Choro, dum Sacra Officia celebrantur, aut vagentur, aut loquantur unà, aut otiosè taceant; ſedeant indecorè, aut ſtrepitus edant. Titulus vigeſimus primus, qui eſt de Parochis, mandat his, quibus incumbit cura animarum, ut inſtituendis ad Fidem & morum integritatem gregibus diebus ſingulis, vel ſaltem Dominicis, ſedulò invigilent, ad populum ſacram Concionem habeant; Pauperum, Orphanorum, Viduarum ac Virginum ſollicitudinem haud parvam habeant, vitia publica & privata prudenter corrigant, & corrigenda curent; lites componant, ab omni Simoniæ labe puri ſint, dies Feſtos ritè & Chriſtianè ſervari ſatagant, & ab omni cupiditate atque avaritia ſint alieni, verbi Apoſtolici jugiter memores, dicentis: *Habentes alimenta, & quibus tegamur, & his contenti ſimus.* Titulus XXII. eſt *de Reſidentia.* Titulus XXIII. complectitur *Capita de Reformatione Regularium.* Titulus XXIV. præſtituit leges obſervandas in Seminario, quod juxta Concilii Tridentini Decretum Seſſione 23. cap. 18. inſtitui debet in quavis Diœceſi. Denique, inſequentes Conventûs Melodunenſis Tituli ſpectant *res temporaneas, Hoſpitalia & Infirmarias*, quas vulgò *Leproſarias* vocant; *Cauſas pias, cultum & ornatum Eccleſiaſticum; funus & exequias Catholicorum; conſervationem bonorum Eccleſiaſticorum; Forenſem Epiſcoporum jurisdictionem; pœnas, quæ publicis criminibus, præſertim Meretricibus, Lenonibus, Concubinariis, & Uſurariis infligi debent, & ea quæ Ludimagiſtri, Vicarii Foranei, & Archi-Presbyteri tenentur obire Officia &c.* Quæ omnia latè explicantur in hujus Epiſcoporum Galliæ Conventûs Melodunenſis Conſtitutionibus, quæ extant Tomo I. *Collectionis Actorum, Titulorum, Documentorum Clerum Gallicanum ſpectantium* à p. 336. usque ad p. 475. Hæc autem Diſciplinæ Eccleſiaſticæ Capita, in hoc Cleri Gallicani Conventu Melodunenſi ſancita, alii deinceps ejusdem Cleri Conventus generales, qui Sæculo XVII. fuere celebrati, confirmârunt, quos proindè hìc referre ſuperfluum omninò foret. Sufficiet obſervare, Cardinales, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, & cæteros ex cunctis Galliarum Regni Provinciis Delegatos Viros Eccleſiaſticos, qui à Regibus Chriſtianiſſimis nunquam obtinere potuerant, frequentiſſimis licèt precibus, ut Generale Concilium Tridentinum regiâ authoritate in Galliarum Regno promulgaretur, tandem in generali Conventu Cleri Gallicani anni MDCXV. Lutetiæ Pariſiorum habito Sacrum Concilium Tridentinum unanimi conſenſu recepiſſe, illudque ſe obſervaturos promiſiſſe ac juraſſe, proponente id imprimis ingenti Fidei ac Diſciplinæ zelo Cardinali Franciſco *Rupifocaldio*, natalibus, pietate, doctrinâ omnique

virtutum genere, longè etiam ſopra dignitatem conſpicoo.

D. Ea Conſtitutionibus, qoas in hoc Conventu Melodunenſi edidit Clerns Gallicaoos, probè compertam habeo Diſciplinam, quæ Sæculo decimo ſeptimo obtinoit lo Eccleſia Gallicaoa. Quapropter, miſſis aliis genetalibus Conventibns, quos ad eamdem Ecclaſiæ Diſciplinam val cooſirmandam, val reſtaurandam eodem Sæculo frequanter indixit Clarus Gallicanus; paululùm nunc diſſeramus de alio celabri Cleri Gallicani Conventu; in quo, ut mox ajebas, Galliarom Epiſcopi damoârunt tom arrores *Cornelis Janſenii*, Epiſcopi Iprenſis, tùm laaiorum Caſuiſtarum; qui Sæculo decimo ſeptimo in moralem Theologiam plures cotruptalas, & novas opinionas; io ſalutis oegotio admodùm periculoſas, invexarant.

M. Clerus Gallicanus in Conventu Ganarali an. MDCC. babito in Palatio Regio San-Germano congregatus, Cenſnram tulit in cantnm viginti ſaptem propoſitiones; quarum benè multas, quæ de ioduſtria à laxioribus Caſuiſtis excogitatæ fuerant, ſiva ad tollendam nacaſſitatem præcaptorum da dilactiona Dei, & amore proaimi, ſiva ad excuſaoda bomicidia, dualla, fotnicationes, adolteria, furta, falſa teſtimonia, mendacia, parjoria, nluræ; Simooiæ, & calumniæ peccata, jam Sommi Pontifices *Innocentius X.* & *Alexander VII.* in ſuis Cooſtitotionibus aonſiaarant, ſicut io ſuperiori Colloquio agando da Hæraſibus & ertoribus Sæc. XVII. ſat ſoparque commooſtràvimus. Ne igitur actom agera vidaamur, conſultò abſtinebimus à recenſendis illis corruptelis, ſau atroneis ac flagitioſis laxiorum Caſuiſtarum opinionibua, quarum damnationem jam à Summis Pontificibus, mox à ma laudatis, Romæ promulgatam, publicârunt Epiſcopi Gallicani in ea Canſura, quam in materia Fidai & Morum ediderunt in eo Generali Conventu habito in Palatio Regio San-Germano propè Patiſios; eaſque dumtaaàt hìc referemus propoſitionas, quæ poſt obitum Summorum Pontificum *Innocentii X.* & *Alexandri VII.* à Janſeniſtis, & laaioribus Caſuiſtis per Gallias diſſeminatæ; jura optimò; ne dirom virus latiùs ſerperat, à Galliarum Epiſcopis in hoc Conventu San-Garmano proſcriptæ, ac canſuris confixæ fuerunt. In ptimis, doctiſſimi illi Galliarum Epiſcopi cauſam, quæ potiſſimùm illoa adduxir, ot has centom vigioti ſeptem propoſitionea, & præſartim illas, quæ Moralis Doctrinæ Chriſtianæ puritatem labefactabant, cenſotâ notarant; aperinnt hia verbis: *Sed enim incredibile dictu eſt ex peſſimis principiis, tota licèt reluctantè Eccleſiâ; quanta malorum incrementa provenerint; ſubtilioribus ingeniis in id unum intentis, ut eo quisque ſe vel maximè Theologum videri velit, quo plura ejusmodi inventa in probabilitatis auctoritatem adduxerit. Verùm, hac conſtabilire, aut per eam ſpeciem mentes infirmorum in falſam & noxiam ſecuritatem inducere; nihil eſt aliud quàm animas perdere, ac doctrinas & mandata hominum, vanasq́; traditiones, exemplo Phariſæorum, divini mandati loco obtrudere. Quarè, tot errorum experientia victi, neceſſe habuimus ipſam malorum radicem exſcindere, eam ſcilicet opinandi rationem, qua ignota Sanctis Patribus, tanta de rebus maximis diſſidia pepe*rit &c. Hâc præmiſſâ admonitiooe, Epiſcopi Gallicani cenſurâ perſtrioaaruor cantum viginti ſeptem propoſitiones, quarom dumtaxàt aliquaa hìc ſubjiciemus, illis in integrum prætarmiſſia, qnas jam à Romanis Pontificibus *Innocentio X.* & *Alexandro VII.* proſcriptas in ſuperiori Colloquio daſcripſimus. Prima propoſitio in Conventu Cleri Gallicani congregati io Palatio San-Germano damnata, his varbis concepta eſt: *Jam tandem Eccleſia & Regnorum Principes ex hoc clariſſimo argumento agnoſcunt, phantaſma Janſenii quæſitum ubique, ſed nuſquam repertum, præterquàm in laborante quorumdam phantaſia.* Altera propoſitio: *Conſtitutione Innocentii X. nihil aliud actum, quàm ut renovarentur, & exacerbarentur diſputationes. —— In eamdem viam pertractus eſt Alexander VII. ut homo ab hominibus facilè impellendus in eas res, quæ parùm ejus officio convenirent. —— Innocentius quoque XII. cùm ex officio teneretur claram proferre ſententiam, generalibus æquivocisq́; verbis adhibitis, dat locum exiſtimandi, ſe non auſum eſſe clariùs loqui, tanquam errare metuentem —— atque illud*, in ſanſu obvio, *ejusdem Pontificis, magis adhuc generale eſt & vagum, quàm verba Alexandri VII.* in ſenſu à Janſenio intanto. *—— Epiſcopi denique Gallicani Libertatei Eccleſia Gallicana, ſub earum aſſerendarum ſpecie, labefactàrunt ſuper ſuſcipienda Conſtitutione Innocentii X. contra Janſeninm.* Tertia propoſitio: *Aliquam huic male medicinam attuliſſe videbatur Innocentius XII. in Brevi ſuo die 6. Februarii anno 1694. —— Verùm mitigationem illam præſumptam non parum extenuavit Brevi dato die 24. Novembris anni 1696. ubi Pontifex disertè negat; Conſtitutionem aut Formularium Alexandri VII. Brevi ſuo alteratâ aut reformata —— in aliqua minima ejus parte. —— Nec placet eorum opinio, qua ex ipſo primo Brevi die 6. Februarii anni 1694. edito, aliquid mitigationis circà factum tentavit exſculpere. —— Sed & nihilo majorem in quæſtione juris progreſſum factum eſſe jam quoque convenit oſtendere.* Quarta propoſitio: *Circà condemnationem Auguſtini Janſenii, opus eſſet Collatione regulari habitâ, vel coram Judicibus à Romano Pontifice, vel à Rege datis. —— Nondùm omnes interierunt, qui ſciunt deliberationes* (*de Janſeniano negotio*) *quas nunc Epiſcopi ut regulas ſuarum hodiernarum deliberationum* (*circà novum Quietiſmum*) *ſumunt, Cleri Gallicani æternum fore præjudicium.* His quatnor propoſitioonibus, quæ Janſaniſmnm ſpectant, Clerus Gallicanua hanc Cenſnram inuſſit: *Hæ quatuor propoſitiones, quibus inquieti homines Innocentii X. & Alexandri VII. Conſtitutiones, Innocentii quoque XII. Brevia æquiſſima, & ab omnibus approbata, apertè contemnunt, Epiſcopos Gallicanos, rebus judicatis adhærentes, inceſſunt maledictis, & cauſam hanc de integro retractari poſtulant, tanquàm tot Conſtitutionibus Apoſtolicis, etiam accedente Eccleſiarum conſenſione, cauſa nondùm finita fuerit; falſæ ſunt, temerariæ, ſcandaloſæ, contumelioſæ in Clerum Gallicanum, Summos Pontifices, & in univerſam Eccleſiam, Schiſmaticæ, & erroribus condemnatis faventes.* Præter has quatuor propoſitiones, quæ Janſenio favent, aliæ duæ ſequentes, quæ Semipelagianiſmum inſtaurant, ab aedam Clero Gallicano fuerunt itidam damnatæ, quarum prima bæc eſt: *Axioma illud Theologicum*, Fa-

ticul

cienti quod in ſe eſt, DEUS non denegat gratiam, *non ſolum veriſſimum eſt, atque doctrina Scripturæ Sacræ, Conciliorum & Patrum maximè conſentaneum; verum etiam per illud ſignificatur obligatio, quam Deus habet dandi gratiam facienti quod in ſe eſt, nec ſolum facienti, quod eſt ex ſe viribus gratiæ, ſed etiam illi, qui cùm non habeat gratiam, facit quod eſt in ſe viribus naturæ.* Altera propoſitio, quæ perindè ſapit Semipelagianiſmum, iſta eſt: *Quia tamen opera ſolius naturæ viribus elicita, omnino ſterilia ſunt, atque incapacia merendi dona intrinſecè, & theologicè ſupernaturalia; ideò dicimus obligationem, quam DEUS habet conferendi gratiam facienti, quod eſt in ſe viribus naturæ, non oriri ex bonitate talium operum, ſed ex pacto inter Chriſtum fidejuſſorem noſtrum & Patrem inito, ad gratiam hominibus conferendam propter merita Chriſti, reſpiciendo ea opera naturalia ut purum terminum, non ut meritum ullum aut rigoroſam conditionem.* Has duas propoſitiones Semipelagianiſmum redolentes Clerus Gallicanus eâ Cenſurâ notavit: *Hæ duæ propoſitiones, quâ parte cauſam diſcernendi inter juſtos & non juſtos, in opera merè naturalia referunt, Semipelagianiſmum inſtaurant, mutatis tantùm vocibus. Pactum autem, quod inter Deum & Chriſtum aſſeritur, commentum eſt temerarium, erroneum, nec ſolùm tacente, ſed etiam adverſante Scripturâ Sacrâ, & SS. Patrum traditione prolatum.* Ad infirmanda Motiva credibilitatis, quibus vulgò contra Judæos & infideles probant Theologi, Chriſtianam Religionem eſſe veram, quidam laxiores Caſuiſtæ in Galliis hanc propoſitionem propugnaverant, his verbis conceptam: *Religio Chriſtiana eſt evidenter credibilis; nam evidens eſt, prudentem eſſe, quiquis eam amplexatur: non evidenter vera; nam aut obſcurè docet, aut quæ docet, obſcura ſunt, immo, qui ajunt, Religionem Chriſtianam eſſe evidenter veram, fateantur neceſſe eſt falſam evidenter eſſe. Inſer hinc evidens non eſſe primò, quòd exiſtat nunc in terris aliqua vera Religio; undè enim habes, nec omnem carnem corrupiſſe viam ſuam? Secundò, quòd omnium, quæ in terris exiſtunt Religionum, veriſimillima ſit Chriſtiana; an enim terras omnes aut peragrâſti, aut peragratas ab aliis eſſe nôſti? Tertiò, quòd & Apoſtolis & dæmonibus manifeſta fuerit divinitas Chriſti, id enim ſi doces, docere te oportet, Chriſtum manifeſtè Deum eſſe. Quartò, quòd afflante Deo fuſa ſint Prophetarum Oracula, quid enim mihi opponas, ſi vel negem illa fuiſſe vera Vaticinia, vel affirmem fuiſſe conjecturas? Quintò, quòd vera fuerint, quæ à Chriſto edita fuiſſe commemorantur miracula, quanquam negare hæc nemo prudenter poteſt.* Hanc laxiorum Caſuiſtarum propoſitionem ſequenti Cenſurâ perculit Clerus Gallicanus: *Doctrina hâc propoſitione contenta impia eſt, blaſphema, erronea, & inimicis Chriſtianæ Religionis favet.* Plures laxiorum Caſuiſtarum propoſitiones circà diſpoſitiones & abſolutionem Pœnitentis damnavit Clerus Gallicanus, quarum duas duntaxàt hîc ſubnectam. Prima hæc eſt: *Attritio ex metu gehennæ ſufficit, ſine ulla dilectione Dei, ſive ſine ullo ad Deum offenſum reſpectu; quia talis honeſta & ſupernaturalis eſt.* Altera propoſitio ſic habet: *Concilium Tridentinum adeò expreſsè definivit, Attritionem, quæ non vivificet animam, quæque ſupponatur ſine amore Dei eſſe, ſufficere ad Abſolutionem, et anathema pronuntiet adverſus negantes.* Primam ex his duabus propoſitionibus Clerus Gallicanus damnat his verbis: *Hæc propoſitio, quâ à diſpoſitionibus neceſſariis ad Abſolutionem excluditur quilibet ad Deum offenſum reſpectus, temeraria eſt, ſcandaloſa, pernicioſa, & in hæreſim inducit.* Alteram propoſitionem hâc cenſura ferit Clerus Gallicanus: *Hæc propoſitio falſa eſt, temeraria, Concilio Tridentino contraria, & in hæreſim inducit.* Circà peccatores obduratos, qui videlicèt diuturnâ & inveteratâ peccandi conſuetudine eò tandem pervenerunt, ut nullis ampliùs exagitati conſcientiæ ſtimulis in vitiorum luto hæreant immerſi, quidam in Galliis è laxiorum Caſuiſtarum grege hanc protulit & docuit propoſitionem: *Si peccatores conſummatæ malitiæ, cùm blaſphemant, & flagitiis ſe immergunt, non habent conſcientiæ ſtimulos, nec mali, quod agunt, notitiam, cum omnibus Theologis propugno, eos hiſce actionibus non peccare.* Quam propoſitionem Clerus Gallicanus hâc cenſurâ perſtringit: *Hæc propoſitio falſa eſt, temeraria, pernicioſa, bonos mores corrumpit, blaſphemias, aliaq; peccata excuſat, & ut talis à Clero Gallicano jam damnata eſt.* Denique, ut cæteras propoſitiones à Clero Gallicano damnatas, brevitatis ergo, prætermittam, hanc laxiores Caſuiſtæ propoſitionem circà Regulam Morum & Probabilitatem docuerunt; *Puto omnia eſſe hodie melius examinata, & hanc ob rem in omni materia & præcipuè in Morali libentiùs juniores, quàm antiquiores lego. —— Doctrina Fidei à Veteribus; doctrina morum magis à junioribus petenda.* In quam Propoſitionem Clerus Gallicanus hanc Cenſuram tulit: *Hæc propoſitio temeraria eſt, ſcandaloſa, pernicioſa, erronea, SS. Patribus & antiquis Doctoribus contumelioſa, ſpreta in moribus Chriſtianorum componendis neceſſaria Scripturarum ac Traditionis auctoritate & interpretatione, Moralem Theologiam arbitrariam facit, Viamq; parat ad humanas traditiones, & doctrinas, Chriſto prohibente, ſtabiliendas.* Poſt abſolutas Propoſitionum Cenſuras, idem Conventus Cleri Gallicani, in Palatio Regio San-Germano congregati, *Declarationem* edidit *de Dilectione Dei in Pœnitentiæ Sacramento requiſita, & de Probabilium Opinionum Uſu*, quam hic integram inſerere neceſſarium eſſe duxi, eò quòd ad quædam dubia pro rei gravitate enucleatius exponenda, & ab ipſis principiis in apertam lucem deducenda, plurimùm conducere poteſt. Sic autem habet hæc Conventus Cleri Gallicani Declaratio: Et quidem de Dilectione DEI, ſicut ad Sacramentum Baptiſmi in adultis, ita ad Sacramentum Pœnitentiæ, quæ eſt laborioſus Baptiſmus, requiſitâ, ne neceſſariam doctrinam omittamus, hæc duo imprimis ex Sacro-Sancta Synodo Tridentina monenda & docenda eſſe duximus; Primùm, ne quis putet in utroque Sacramento requiri, ut præviam, Contritionem eam, quæ ſit Charitate perfecta, & quæ cum voto Sacramenti, *antequàm actu ſuſcipiatur, hominem Deo reconciliet*, ut ait Synodus Tridentina Seſſ. XIV. Cap. IV. Alterum, ne quis putet, in utroque Sacramento ſecurum ſe eſſe, ſi præter Fidei & Spei Actus, non *incipit diligere Deum tanquam omnis juſtitiæ fontem*, ſicut ſtatuit eadem Synodus Tridentina Seſſione VI. Cap. VI. Neque verò ſatis adimpleri poteſt utrique Sacramento Vitæ novæ inchoandæ, ac ſervandi mandata divina propoſitum, ſi Pœnitens primi ac maxi-

mi mendeti, quo Deus toto corde diligitur, nullam cutam gerat, oec ſit ſaltem animo ita præparaio, ut ad illud exeqnendum, divinâ opitulante gratiâ ſe ſu excitet ac provocet. Placet etiam caveri à Saeramentorum Adminiſtris, ne in Pœnitentiæ Saeramento, aliſque Sacramentis conferendis, ſequantur opionem probabilem de valore Sacramenti, relictâ totiore; oéve Pœnitentes, ipſorum fidei aoimam ſuam committentes, admonere ceſſent, ut io pœnitendo inchoatæ ſaltem dilectionis Dei ineant viam, quæ ſola ſecura ſit, graviter peccaturi in hoc ſalutis diſcrimine, *vel eo ſolo, quòd certis incerta præponant*, ſicut docet *S. Auguſtinus* lib. 1. contra Donatiſtas cap. 3. & 5. Hæc quantùm ad primum Caput, quod eſt *De Dilectione Dei in Sacramenta Pœnitentiæ requiſita*, poſtquàm declaravit Conventus Cleri Gallicani, alterum deinde Caput, quod eſt *De Probabilium Opinionum Uſu*, explanat his verbis: Abſit verò, ut probemus eorum errorem, qui negant, *licere ſequi opinionem vel inter probabiles probabiliſſimam*; ſed ad rectum uſum probabilium opinionum, has Regulas à jure præſcriptas agnoſcimus. Primùm, ut in dubiis de ſalutis negotio, ubi æqoalia utrimque animo ſeſe offerunt rationum momenta, ſequamur quod tutius, ſive quod eſt eo in caſu unicè tutnm; neque id conſilii, ſed præcepti loco habemus, dicente Scriptura: *Qui amat periculum, in illo peribit*, hæc prima Regnla. Altera, ot circà probabiles de Chriſtiana Doctrina Seorentias, ſequamot id, quod Viennenſe Oecumenicum Concilium circà infuſas tam parvulis, qoàm adultis in Baptiſmo virtntes decrevit his verbis: *Nos hanc opinionem tanquam probabiliorem, & dictis Sanctorum, ac Doctorum modernorum Theologia magis conſonam & concordem duximus eligendam.* Quod Concilii judicium eo magis ad regendos mores pertinere conſtat, quò magis ex ipſo Fidelium Sanctitas ac ſalus pendet. Ex hac igitur Regula fit conſequens; primùm ut io rebus Theologicis ad Fidei & Mornm Dogmata ſpectantibus, Theologos quidem etiam modernos audiamus, ſi tamen conſonas Sanctis Patribus tradant ſententias. Deindè, ut, ſi ab eis recedant, harum opinioonm inhibeatur curſus, nedùm earum aliqua ratio habeatut, aut ulle eis tribuatur auctoritas; deoique ut nemini liceat eligere eam ſententiam, quam non veritati magis conſentaneam duxerit. Quod ergo io praxi eam nobis liceat ſequi ſententiam, quam nec ipſi probabiliorem eligeodam judicemus, hoc novum, hoc inauditum, hoc certis ec notis Auctoribus poſtremo demùm Sæculo proditum, & ab iiſdem pro regula morum poſitnm, repugnat hoie effato à Patribus celebrato: *Quod ubique, quod ſemper, quod ab omnibus*; nec habere poteſt Chriſtianæ Regulæ ſecuritatem. Hoc initium malorum eſſe, atque omniom ante dictarum corruptelarum caput, & doctrinæ conſecutio & ſeries temporom oſtendit. Hoc ab Anteceſſoribus noſtris, viris fortibus ac religioſis, cenſoriè notatum, hoc ſæpè reprehenſom, bodieque reprehendi, nullo locnſante, immò, bonis probantibus, diffiteri nemo poteſt. Nos quoque iis de cauſis, has oovas ſententias, in ſalutis negotio periculoſas, re diligenter inſpectâ, ſummâ ope caveri, ac prohiberi oportere cenſuimus, ac cenſemus. Placeat aotem illa prudentia, ut ante omnia cuſtodiamus, & in tuto collocemus id, quod *unum eſt neceſſarium* Lucæ cap. X. fiatque illod Dominicum cap. X. Matthæi: *Eſtote prudentes ſicut ſerpentes*, qui, protecto, qood præcipuum eſt, capite, ſibi conſulunt; neque quiſquam in dubio ſalutis ad actum proſiliat, niſi ipſo dubio, non ad nutum voluntatis, aut ex cupiditatis inſtinctu, ſed ex recta ratione depoſito, diceote Scriptura: *Rationabile obſequium veſtrum*, Epiſt. ad Rom. cap. 12. & iterum: *Sapiens timet & declinat à malo, ſtultus tranſilit & confidit*, Proverb. cap. 19. poſtremò, audiatur Apoſtolicum illud: *Omnia probate, quod bonum eſt, tenete*, Epiſt. 1. ad Theſſalonicenſes cap. 5. & iterum: *Omne quod non eſt ex Fide*, id eſt, ex conſcieotia, ſive ex perſnaſione, *peccatum eſt*, Epiſt. ad Rom. cap. 14. Denique, ut ait idem Apoſtolus Paulus: *Teſtimonium reddente illis conſcientia ipſorum*, non aliorum, ſed ipſorum & ſuâ. Hæc eſt Declaratio, quam Conventus Generalis Cleri Gallicani in Palatio Regiô San-Germano congregatus edidit ad exponenda duo præcipua Chriſtianæ Moralis Doctrinæ Capita, videlicèt de dilectione Dei in Sacramento Pœnitentiæ requiſitâ, & de Probabilinm Opinionum uſu. Hanc autem Declerationem ſuam idem Geoeralis Conventus Cleri Gallicani iſtâ utiliſſimâ admooitione concludit: Admonemus autem (ſunt verba doctiſſimi illius Cleri) Compresbyteros noſtros, ſive Sæculares, ſive Regulares, quicumqne Epiſcoporum auctoritate, vel verbum Dei prædicant, vel Sacramenta edmioiſtrant: *Ne ullo unquam tempore viam ſalutis, quam ſuprema veritas DEus, cujus verba in æternum permanent, arctam eſſe definivit, in animarum perniciem dilatari, ſeu veriùs perverti ſinant, plebemque Chriſtianam ab ejuſmodi ſpatioſa lataque, per quam itur ad perditionem, via, in rectam ſemitam evocent.* Quæ Chriſti verba ab *Alexandro VII.* (in Præfatione ſoi Decreti dati die 24. Septemb. an. 1665.) inculcata, altiùs animis inſidere optamus & oramus; ſperamusque in Domioo, fore, ut quicumqne hactenùs laxiores illas ſententias, nullâ certâ ratione, ſed alii alios ſecuti docuernot, docere ipſas jam deſinant, quippè quas & Epiſcopi, ipſique Romani Pontifices reprehendant; Hæretici verò, immeritò illi quidem, ſed tamen pro more ſuo Ecleſiæ imputent, atque iovidiæ vertant, filii qooque Sæculi ot vanas rideant. Qnare inanem, Deoque & hominibus exoſam Sophiſticen aliquando averſati, doctore Sancto *Hieronymo* in cap. 3. *Michea* Prophetæ, ad recta ſe conferant: *Ut qui prius populum blandimentis decipiebant, poſtea verò annuntiando deterreant, & ad rectam revocent viam; & qui cauſa erroris fuerant, incipiant mederi vulneribus, quæ intulerunt, & eſſe occaſio ſanitatis.* Hanc Cenſuram & Declarationem Generalis Conventûs Cleri Gallicani, in Palatio Regio San-Germano an. MDCC. babiti jam præceſſerant aliæ graviſſimæ Cenſuræ, quibus Epiſcopi Gallicani laxiornm Caſniſtarnm perniciosas opiniones. & præſertim vagam illam, & loxuriantem Probabilitatem damnaverant. At eoim, ut obiter dicam, Clerus Gallicanus die 1. Febrnarii an. MDCLVII. juſſit, ut *S. Caroli Borromæi* Inſtitutiones in lucem ederentur, quibus (ſunt verba ejusdem Cleri Gallicani) *graſſantes ad Evangelica morum inſtitutionis perniciem novarum opinionum labes, oppoſito velut obice,*

coër-

intercerentur, & tanquam aliqua mole reprimi poſſet novarum opinionum torrens, qui Chriſtianam morum doctrinam perditum ibat. Paulò poſt, ſeu die IV. menſis Septembris anni MDCLVIII. Illuſtriſſimus Archiepiſcopus Senonenſis, ſpectante, ac plaudente Synodo Epiſcopali, hanc Cenſuram tulit: *Hæc doctrina, qua Author fas eſſe cenſet, neglectâ probabiliore ac tutiore, ſequi opinionem minùs probabilem & minùs tutam, id eſt, amplecti & exequi quod illicitum eſſe, quam licitum, probabilius putant; atque ad probabilitatem opinionis, unius Scriptoris authoritatem ſufficere affirmat; falſa & periculoſa eſt, innumeris corruptelis viam aperit, bonam conſcientiam, quæ eſt ſecunda humanarum actionum regula, prorsùs extinguit, ac proinde erronea eſt, ac B. Paulo contraria, & Chriſtianos ad certam ſalutis perniciem inducit.* Succinit huic Cenſoræ Eccleſia Pariſienſis, quæ eamdem doctrinam *temerariam, periculoſam, omnem morum diſciplinam perturbantem, à Veritatis inquiſitione & inventione avocantem, & corruptæ naturæ cupiditatibus obſequi ſinentem*, diſertiſſimè pronuntiavit. Catervatim accurrerunt alii Galliarum Epiſcopi, certatim Cenſuras Cenſuris adjicientes, quos inter quinque, videlicèt Alectenſis, Apamienſis, Convenarum, Vaſatenſis, & Conſeranenſis, ſimul congregati, probabilitatis doctrinam, variaſque indè pernicioſas ſponte fluentes corruptelas, Epiſcopali Cenſurâ die 24. menſis Octobris an. MDCLVIII. perculere his verbis: *Judicamus probabilitatis doctrinam, prout ab Apologia explicatur, & ad omnia promiſcuè morum decreta extenditur, falſam eſſe; ſimplicitati Chriſtianæ, Spiritui Chriſti ſinceritati, traditæ nobis ab Apoſtolis illius nomine doctrinæ contrariam, animaſque fallacis ſpe ſecuritatis ad certam ſalutis perniciem impellere.* Miſſas facio cæteras cenſuras per totum Galliarum Regnum ſparſas, Epiſcoporum Bellovacenſis, Vencienſis, & aliorum, qui gliſcentem Sæculo decimo ſeptimo effrænem illam in materia morum opinandi licentiam, & latam probabilitatem, omnium corruptelarum ſcaturiginem, improbârunt. Legeſis, ſi plura deſideres, Epiſtolam Conventûs Generalis Cleri Gallicani, qui, ut mox diximus, in Palatio Regio San-Germano an. MDCC. habitus eſt, directam ad Cardinales, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & univerſum Clerum per Gallias conſiſtentem, & confeſtim intelliges, quanto ſtudio Epiſcopi, aliique Viri Eccleſiaſtici in Generalibus Conventibus Cleri Gallicani Sæculo XVII. habitis, in reſtituenda morum Diſciplina, à modernis Caſuiſtis corruptâ, inſudârint.

D. Cùm Epiſtolam Encyclicam hujus Conventûs Generalis Cleri Gallicani, an. MDCC. in Palatio Regio San-Germano habiti, ad manum non habeam, eamque haud facilè reperire poſſem; pergratum mihi eſſet, ſi illam hic integram exhibere velles, ut ex ipſius lectione accuratam rerum, quæ præcipuè in doctrina Morali in Conventibus Cleri Gallicani Generalibus Sæculo decimo ſeptimo celebratis ventilatæ ac definitæ ſunt, notitiam haurire poſſem.

M. Eò lubentiùs hujus Conventûs Generalis Cleri Gallicani integram hic deſcribam Epiſtolam Encyclicam, quòd ex ejus lectione actutùm percepturus ſis, quid doctiſſimus ille Clerus, in ſuis Generalibus Conventibus Sæc. XVII. habitis egerit ad reſtituendam morum Diſciplinam, ac ſubindè, quanto tu ſtudio cavere debeas, ne unquam animum tuum inceſſat libido legendi libros laxiorum Caſuiſtarum, qui Moralem Theologiam variis corruptelis infeſtârunt. Porro, Epiſtolæ Encyclicæ hujus Conventûs Generalis Cleri Gallicani hic tenor eſt: Fuit is pridem decor Chriſtianæ Diſciplinæ, quem Beatus Paulus cap. 4. Epiſtolæ ad Philippenſes commendaret his verbis: *De cætero, fratres, quæcumque ſancta, quæcumque bona fama, ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ, hæc cogitate.* Hæc enim eſt illa pulchritudo juſtitiæ; hoc veri ſtudium; is ſplendor Sanctitatis; hæc amabilitas morum; hæc Chriſtiani nominis fama, quæ ad Chriſtum omnia facilè pertraheret; neque aliud fuit, quo ſcandalum Crucis, quo prædicationis ſtultitia magis nobilitari poſſet. Quarè, cùm ad extrema ventum eſt tempora, in quibus decor priſtinus, imminutâ Fide, refrigeſcente Charitate, labente Diſciplinâ, morum corruptelis, ac denique, ut fit, falſarum opinionum illuvie deteri videbatur; id egerunt omnes pii, atque ipſa præſertim Eccleſia Gallicana, ut moralis Theologiæ dignitatem vindicarent. Huic igitur operi ut jam vel maximè ſalutares admoveatis manus, & noſtra judicia veſtrâ conſenſione firmetis, communis officii ratio, & charitatis vinculum, & Collegii noſtri unitas & auctoritas ſuo quodam jure poſtulant. Et quidem doctiſſimæ ac celeberrimæ Theologicæ Facultates, maximè verò *Pariſienſis* cum Lovanienſi conjuncta, etiam interrogantibus Epiſcopis, pro officio ſuo gliſcentem novandi libidinem repreſſerunt. Compresbyteri quoque noſtri Parochialium Eccleſiarum Rectores, cæterique Doctores in ampliſſimis civitatibus conſtituti, ad noſtra uſque tempora non ceſſarunt exaltare vocem ſuam in plateis Sion, atque Epiſcopos in altiore ſpecula collocatos aſſiduis efflagitationibus incitârunt; qui quidem eorum vocibus, & ipsâ rei neceſſitate commoti, pro loci ſui auctoritate, valentiore manu *gladium ſpiritûs* aſſumpſerunt, *quod eſt Verbum Dei*, ad dirumpenda *cervicalia & pulvillos* inani arte conſutos *ſub omni cubito manûs*; ne infelices animæ in morte obdormiſcerent, ac per falſæ pacis ſomnium ad æterna ſupplicia raperentur. Neque tantùm fratres noſtri, Apoſtoli Eccleſiarum, gloria Chriſti, in ſuis quiſque Diœceſibus aſcenderunt ex adverſo, ſed & plenitudo exercitûs Iſraël, ipſi nempè Conventus Cleri Gallicani, in Chriſti nomine ritè adunati, de Fide & Moribus ediderunt præclara Conſtituta, graveſque Cenſuras, quarum haud exiguam partem commemorandam repetendamque cenſuimus. Nec tacere poſſumus, Religioſiſſimi Patres, memorabilem Sententiam, quâ maximus & doctiſſimus Cœtus anno 1655. & ſequentibus, Pariſiis congregatus, graviſſimo judicio ſuô damnavit perverſam, ac falſi nominis ſcientiam, quâ inſtructi homines *non jam accommodarent mores ſuos ad Evangelicæ doctrinæ normam, ſed & ipſam potiùs regulam, ac ſancta mandata, ad cupiditates ſuas inflecterent, & detorquerent, novaque inani Philoſophia Chriſtianam Diſciplinam in Academicas quæſtiones ac dubias fluctuanteſque ſententias verterent.* Hæc illi; quâ ſententiâ verſatilem illam ac noxiam opinionum flexibilitatem, hoc eſt, ipſum mali caput conterebant. Illud verò judicium, Sancti *Caroli Borromæi*

Commonitionibus ad Miniſtros Pœnitentiæ datie præfixum, ad Collegas ſuos Eccleſiarum Gallicarum Epiſcopos transmiſerunt, ac deplorata Sæculi cœcitate id quoque indoluerunt, quòd in ipſo Comitiorum exitu oppreſſi negotiis, congruâ medicinâ graſſantes morbos propellete non potuerint. Quibus ſanè verbis ea remedia non omiſiſſe prorsus, ſed in opportuniora tempore diſtuliſſe, eamque Proviuciam ſecuturis Conventibus demandaſſe viſi ſunt. Hanc paternam velut hæreditatem Cleri Gallicani Cœtus anno 1682. Pariſiis congregatus eaceperat; ſed Conventu iuterrupto, ne ſalutaris conſilii memoria interciderer, ſapientiſſimi Parres pravarum Propoſitionum Indiculum teaeruut, antequàm diſcederent, ac per Eccleſias mitti voluerunt, ut futuris Conventibus velut digito indicarent, quid tum Gallicana pararet Eccleſia, aut quid à poſteris expectari par eſſet. Ex his profectò liquer, Epiſcopis Gallieanis, ad DEI gloriam ſemper intentis, nnn animum unquam, ſed opportunitatem defuiſſe, quam nacti occultâ quadam divini Numinis providentiâ, opus in manus reſumpſimus, hôc vel maximè tampore, quo fratres noſtros à Fide Catholica devini, maximo Rega præeunte, revocare nitimur ad Eccleſiam, cùm nihil ſir, quo magis Optimi ac Religioſiſſimi Principis ſtudia adjuvare poſſimus, quàm ſi demus operam, ur Chriſtianæ de Moribus Regulæ caſtiras & honeſtas, magìs magìſque in dies, nec tantùm decretis atque ſententiis, verùm etiam factis & execurione eniteſcat; quippè quâ vel maximè ad Chriſtum omnia trahi, atque etiam Infideles ab extremo Orbe ad Fidem converti ſolere dıaimus. Nee defuturam ſperamus Eccleſiæ laboranti eam, quæ ſemper adfuit, Regiam auctoritatem. Extant noſtris temporibus (ſeu anno 1644) Rege ipſo præſente, Regii conſilii ſuprema judicia de coërcendis erroribus, qui ad Eccleſiæ ac Reipublicæ eaitium publicè doeerentur, caſtigatis quoque ac repreſſis eorum Auctoribus. Neque quidquam eſt boni utiliſque conſilii, quod *Ludovici Magni* temporibus non expectari poſſit; aut eſt quidquam hujus Regni gloriæ ac ſplendori congruentius, quàm ut Religionis & Diſciplinæ puritas Sanctitaſque floreat. Hujus ergo rei gratiâ, nos in Spititu Sancto, & in Chriſti nomine adunati, ejuſque ope freti; non tam novum opus aggredimur, quàm Sancta Decreta, quoad fieri potuit, colligimus, ordinamus, adhibitis notis certiſque principiis indicatis, quibus inſtructi Gooperatores noſtri Sacramentorum Adminiſtri, errores ſubindè in Eccleſia renaſcentes non modò perſpicere, verùm etiem facilè confutare poſſint. Hoc opus non tam noſtrum, quàm veſtrum, veſtris quippè auſpiciis, veſtro ſpiritu geſtum, Sanctiſſimi, & Religioſiſſimi Con-Sacerdotes, veſtræ pietati, veſtræ fidei commendamus, hoc in tutela præſidioque veſtro ponimus; hoc fidele depoſitum eum cæteris egtegiis Monumentis veſtrorum Cœtuum componendum, & in communes Eccleſiarum uſus adhibendum relinquimus. ut in Chriſto Jeſu, quo uno confidimus, Eccleſiæ Gallicanæ, immò etiam Catholicæ glorie incloreſcat. Valete in Domino. Datum in Palatio Regin San-Germano Kalend. Octobris anni MDCC. Hæc Conventûs Cleri Gallicani Epiſtola Encyclica, quam hic integram dedimus, apertè prodit zelum Illuſtriſſimorum Galliarum Regni Antiſtitum, qui ad reſtituendam Morum Diſciplinam, in Generalibus Cleri Gallicani Conventibus Sæc. XVII. habitis, omnem operam adhibuerunt, & ſerpentibus, latèque ſeſe ſundentibus quorumdam laxiorum Caſuiſtarum corruptelis veritatis & antiquitatis firmiſſimos aggeres objecerunt, peſtiferum venenum eaitu ſalutari reteaerunt, ae Decretis Apoſtolico Spiritu plenie populum fidelem monuerunt, ut doctrinæ flagitia, ea virulento vagæ probabilitatis fonte manantia, fugerent, & peſtiferum ipſum fontem quàm ſtudioſiſſimè caverent.

D. Impensè quidem gratulor doctiſſimo Clero Gallicano, quòd ad componendos Chriſtianorum mores, ad rectam Sacramentorum adminiſtrationem, ed ſartam tectam Theologiæ Moralis putitatem conſervandam, ſaluberrima in ſuis Conventibus Generalibus Sæculo XVII. habitis ediderit Decreta, quibus religioſiſſimi Antiſtites procul à ſuis Diœceſibus eliminârunt contagionem corruptelæ in Moralem Chriſtianam his temporibus invectæ, quæ præcepta & regulas à Chriſto poſitas, cupiditati, ambitioni, & voluptatibus carnalium hominum præpoſterè accommodabat, & puritatem Moralis Chriſtianæ exquiſitis cavillationibus, & ſtupendis opinionum figmentis depravabat. At quamvis hanc ſingularem gloriam Galliarum Epiſcopis lubens concedam, non dubito tamen, quin DEUS Optimus Maximus, qui Eccleſiæ ſuæ ſemper in neceſſitatibus ec tribulationibus ſuccurrit, excitârit non ſolùm in Gallia, ſed ubique gentium, & præſertim in Italia, Sanctiſſimos Antiſtites, intrepidos veritaris defenſores, qui in Conciliis Sæculo XVII. à ſe convocatis avitam cùm Diſciplinæ Eccleſiaſticæ, tum Doctrinæ Morum puritatem ardenti zelo vindicaverint, ac piis ſancitis Conſtitutionibus, populum ſibi à Deo commiſſum monuerint, ut ſibi caveret à fallaci fuco depravatæ illius doctrinæ, quæ eo periculoſior eſt, quò ſenſibus & naturæ corruptæ nimiùm blanditur. Quocircà, maximam à me inibis gratiam, ſi hìc annectere velis ea Concilia Provincialia vel Diœceſana, quæ in Italia Sæculo XVII. ſive ad reſtaurandam collapſam Eccleſiæ Diſciplinam, ſive ad illibatam Doctrinæ Morum putitatem retinendam, fuerunt variis in locis celebrata.

M. Omnia Concilia Provincialia, vel Diœceſana, quæ in Italia Sæculo Eccleſiæ XVII. fuerunt celebrata, ſi percenſere, eorumque Acta ac Decreta hic inſerere mihi animus eſſet, longiùs, quàm par eſſet, noſtrum protraheretur Colloquium, & in tanta rerum dicendarum copia via exitum poſſet reperire oratio. At enim, præter triginta quatuor Concilia Beneventana, quæ convocavit, & publicam in lucem emiſit Eminentiſſimus *Vincentius Maria Urſinus*, S. R. E. Cardinalis, Archiepiſcopus Beneventanus, Ord. Prædicatorum, qui verè Paſtorali & indefeſſo zelo ſuccenſus, ampliſſimam ſuam Diœceſim ſingulis annis perluſtrat, Provincialem Synodum cogit, ac totus in id incumbit, ut Clericis populoque præeat ad Sanctitatem Vitæ, atque ut Clerus Sacrorum Canonum pleniore doctrinâ imbutus, ad ſanctiorum Diſciplinæ Eccleſiaſticæ legum normam mores ſuos componat; præter hæc, inquam, triginta quatuor Concilia

Beneven-

Beneventana, quæ Eminentiſſimus ille, & omni laude ſuperior Cardinalis habuit, quæque ipſe, tanquam totius Diſciplinæ Eccleſiaſticæ promptuarium ſuſpexi; alia quàm plurima ſunt Concilia Provincialia & Diœceſana in Italia Sæc. XVII. celebrata, inter quæ potiſſimùm numerentur Concilium Mediolanenſe ſeptimum à *Federico* Cardinali Borromæo, *S. Caroli* Borromæi nepote, Succeſſore, & virtutum imitatore, congregatum; Concilium inſuper Senenſe, à *Franciſca Maria Taurrſia* Cardinali habitum; duo etiam Neapolitana, tria Sanctæ Severinæ, Ravennatenſe, Florentinum, Urbinatenſe, Turritanum in Sardinia, duæ Synodi Æſinæ ſub Cardinali *Matthao Patricio*, Epiſcopo Æſino, Albiganenſis Synodus, Ametina, ſub *Antonio Maria Gratiano* Epiſcopo, Synodus Aſſiſienſis ſub Cardinali *Nerlio*, Synodus Averſana, Synodus Bononienſis, ſub Cardinali *Jacobo Baccompagno*, Synodus Cæſenatenſis ſub Cardinali *Denoff*, Synodi Luneoſis, & Sarzanenſis ſub Cardinali *Benedicta Lumellino*, Synodus Auximena ſub Cardinali *Antonio Maria Gallo*, Synodus Montisfalci ſub Cardinali *Marco Antonio Barbadica*, Synodus Nolantulæ ſub Cardinali *de Angelis*, Synodus Sabinenſis ſub Cardinali *Ptolomao Gallo*, Synodus Sutrina ſub Cardinali *Julio Spinola*, & aliæ ejuſmodi Synodi, Eugubina, Genuenſis, Aſculana, Roſſanenſis, Venuſina &c. quarum omnium Synodorum, quæ in Italie Sæculo XVII. habitæ ſunt, Acte & Decreta, quæ in eodem argumento verſantur, ſeu ad eadem pro ſancienda Eccleſiæ Diſciplinâ Capita referuntur, cùm hic in medium educere infinitus penè & veldè mihi operoſus, tibi verò faſtidioſue, aut ſaltem parùm utilis labor eſſet, conſultiùs eſſe duxi, prætermiſſis omninò hiſce Italiæ Conciliis cùm Provincialibus tum Diœceſanis, unam duntaxat breviter expendere inſignem Italiæ Synodum, quam cæteris aliis Italicis Synodis præferendam eſſe puto, non ſolùm quia omnia Capita, Diſciplinam Eccleſiaſticam ac Morum Diſciplinam ſpectantia, quæ in aliis Italiæ Synodis ſtatuuntur, clariùs juxta ac elegantiùs complectitur, ſed quia etiam in ejus directione diligentiſſimam operam navavit idem ille *Jaannes Franciſcus Albanus* (dum adhùc in Minoribus eſſet) qui poſteà clavum univerſæ Eccleſiæ gubernavit, *Clemens* divinâ providentia Papa *XI.* appellatus. Hæc autem Italiæ Synodus, cujus præcipua Acta & Decrete hic breviter, quoad ejus fieri poterit, ſum deſcripturus, eſt Synodus Diœceſana inſignium Abbatiarum *S. Mariæ Farfenſis*, & *S. Salvataris Majoris*, Ordinis *S. Benedicti*, quam Eminentiſſimus *Carolus Barberinus*, Presbyter Cardinalis Tituli *S. Laurentii in Lucina*, & Sacro-Sanctæ Baſilicæ Principis Apoſtolorum Archi-Presbyter, & Sacrorum Monaſteriorum earumdem Abbatiarum Abbas & perpetuus Commendator, nec non earumdem Diœceſum ac juriſdictionum Ordinarius, celebravit anno MDCLXXXV. Hujus Synodi Farfenſis Acta et Decreta, in varia Capita diſtributa, cum ſumma animi oblectatione perlegi, & in his pretioſum totius Diſciplinæ Eccleſiaſticæ theſaurum, & ſanctioris morum doctrinæ regulas offendi, quarum nonnullas eò lubentiùs ac ſecuriùs hìc inſeram, quòd ad calcem hujus Synodi hæc verba appoſita legerim: *Synodum hanc*, ſeu Farfenſem, *interventu ſua cohoneſtarunt. Illuſtriſſimi & Reverentiſſimi Domini Franciſcus Giangerolami Epiſcopus Civitatis Ducalis, & Jaannes Franciſcus de Laurentiis, Epiſcopus Veneſinus. —— Quibus acceſſit Joannes Franciſcus Albanus, Vicarius in Sacra-Sancta Vaticanâ Baſilica ejuſdem Eminentiſſimi Cardinalis* (Caroli videlicèt Barberini) *illius Baſilica Archi-Presbyteri, cui etiam ipſe in obeunda ab Eminentia ſua Viſitatione atque præſentis Synodi directione ſtrenuam ac diligentiſſimam operam navavit.* In primis, Synodus Farfenſis capite 3. admonet Verbi DEI Præcones, ut ſæpiùs animo reputantes altiſſimam proprii muneris Vocationem, rectè tractent & annuncient Verbum veritatis, non ſemetipſos, ſed *JEſum* Chriſtum prædicantes, non in perſuaſibilibus humanæ Sapientiæ Verbis, ſed in oſtenſione ſpiritûs & virtutis, et ſubindè ſeſe in omnibus exhibeant ejuſdem Chriſti Miniſtros & diſpenſatores Myſteriorum DEI; ut loca, ad quæ diverterint, bono virtutum odore perfundant, ſeque animorum ſaluti, non temporalis ſtipendii lucro inhiare oſtendant: Parentibus præcipuè inculcent arctiſſimam obligationem, quâ naturali jure & ex præcepto divino tenentur liberos ſuos bonis moribus imbuere, & in viam DEI dirigere, adeòque illos moneant, ut filios ipſi inſtruant, & ad Eccleſias Doctrinâ Chriſtianâ erudiendos mittant. Denique, Verbi DEI præconibus præcipit Synodus Farfenſis, ut vitia omnia generatim reprehendant, eaque præſertim, quæ ex Parochorum relatione frequentiora & manifeſtiora eſſe noverint in locis, ubi concionantur. Capite Nono, quod eſt *de Sacratiſſimo Euchariſtiæ Sacramento*, Synodus Farfenſis injungit Parochis, ut caveant, ne quoſvis indiſcriminatim ad Sacram Communionis menſam admittant, ſed potiùs excludant publicè excommunicatos, concubinarios, meretrices, blaſphemos, maleficos, uſurarios publicos, itemque publicè criminoſos, & eos prætereà, qui in odio proximi cum ſcandalo perſeverant, necnon conjuges cohabitare ſine cauſa legitima nolentes, niſi priùs ii omnes certum pœnitentiæ cum vitæ emendatione ſignum dederint. Capite Undecimo, quod eſt *de Sacramento Pœnitentiæ*, Synodus Farfenſis præcipit Confeſſario, ut, ſi Pœnitentes offenderit, qui ad reſtitutionem rerum, ſeu famæ, teneantur, eos exactè de ſua obligatione commoneat, cui ſi ſatisfacere expreſsè nolint, aut aliàs nolle eam adimplere liquidò judicâri poſſint, eis abſolutionem deneget, neque eorum pollicitationibus, ſeu ipſi Confeſſario, ſeu aliis pluries factis, & ſemper effectu carentibus, facilè credat; ſed eo caſu, niſi circumſtantiis certa ſpes faciendæ ab eis reſtitutionis effulſerit, abſolutionem tandiù differet, quouſque, reſtitutione factâ, ſi poſſint, illata damna reparaverint. Eòque diligentiorem in hac materia operam, probatos Authores legendo, & juſtitiam præ oculis habendo, Confeſſarius adhibere debet, quò majus ei periculum imminet, pœnitentium ſe peccatis, atque etiam obligationibus irretiendi, ſi injuſta conſilia, etiam per ignorantiam craſſam & affectatam, ſuggerendo, alieni damni cauſa extiterit. Prætereà, cùm his, qui nec peccata, nec proximas peccandi conſuetudines relinquere volunt, abſolutio tanquam indignis deneganda ſit, prohibet Synodus Farfenſis, ne Confeſſarius abſolutionis beneficium impertiatur Concubi-

cubinariis, Meretricibus, Uſurariis, blaſphemere inter ludendum ſolitis, & tamen ludere pergentibus, odia & inimicitias exercentibus, nec tamen deponentibus, aut ignoſcere recuſantibus, aliiſque hujusmodi, niſi per tantum temporis ſpatium ab his ſceleribus ſe abſtineant, ut Confeſſarius ſpem moraliter certam habeat, eosdem in poſterum vitam emendandi firmum propoſitum animo concepiſſe. Confeſſarius autem (proſequitur eadem Synodus Farfenſis) quàm maximam curam adhibebit, ut peccatores gravitatem primùm peccatorum ſuorum ac turpitudinem apprehendant, deindè ſalutari timore concuſſi, ſed inconcuſsá Fide, Spe certá, & Charitate non fictâ erecti, præteritos annos in amaritudine animæ recogitantes, vetere commiſſa deteſtari, & meliorem vitam inchoare incipiant, atque admiſſas noxas non ſolùm per humilem miſeriarum hujus vitæ perpeſſionem, verùm etiam per ſalutares pœnitentias abluere proponant. Et quia ſatisfactiones pro peccatis non tantùm ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed ad præteritorum etiam criminum vindictam & caſtigationem imponuntur, Confeſſarius diligentiſſimè cavere debet, ne connivendo & indulgentiùs cum pœnitentibus agendo, pro delictis graviſſimis opera leviſſime imponat, & ſe alienorum criminum participem efficiat. Debebit ergo Confeſſarius, quantum ſpiritus & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate peccatorum, & pœnitentium facultate, inſpectâ etiam doloris magnitudine, ſalutares, convenientes, & peccatorum redemptrices ſatisfactiones injungere, & quamvis, ob refrigeſcentem fidelium charitatem Canonum Pœnitentialium rigor paulatim remiſſus, multùmque relaxatus in Eccleſia reperiatur, poterit tamen Confeſſarius illam Sanctiſſimorum hominum diſciplinam pœnitentibus, delictis gravioribus obſtrictis, ob oculos ponere, ut dum lubricis continentiam, tenacibus largitatem, iracundis manſuetudinem, & ſuperbis præcipit humilitatem; ii ſcelerum ſuorum magnitudinem pœnarum gravitate commetientes, & benigniùs ſecum agi, quàm commererentur, videntes, libenter, & promptè jejunia ad domendam carnis concupiſcentiam, eleemoſynas ad frænandam concupiſcentiam oculorum, Orationem denique ad ſuperbiam vitæ deprimendam, non modò cùm injunguntur, ſed ultrò etiam & ſpontè complectantur. Ut autem Confeſſarii, quos à purioris doctrinæ moralis ſtudio ac praxi nunquam recedere oportet, ſemper præ oculis haberent illos errores, à quibus potiſſimùm in Sacramentorum adminiſtratione præcavere & abhorrere debent, Synodus Farfenſis publicari juſſit, & inter Acta Synodalia inſeruit Primum Decretum *Alexandri VII.* Pontificis Maximi, datum die xxv. menſis Septembris anni MDCLXV. quo viginti octo Laxiorum Caſuiſtarum Propoſitiones damnantur; inſuper alterum ejusdem Pontificis Decretum, datum xviii. menſis Martii anni MDCLXVI. quo ſeptemdecim earumdem mollium Caſuiſtarum configuntur propoſitiones; denique Decretum *Innocentii XI.* Summi Pontificis, promulgatum die 2. menſis Novembris anni MDCLXXVII. quo proſcribuntur ſexaginta quinque Propoſitiones novellorum illorum Caſuiſtarum, qui Chriſtianæ Moralis doctrinæ puritatem, pernicioſis inductis corruptelis, infuſcarunt, ejusque ſanctitatem laxiſſimis opinionibus, & vaniſſimis diſtinctionum metaphyſicarum nugis inquinárunt. Quê in re, ut obiter dicam, Synodus Farfenſis certam Confeſſariis præmonſtravit viam, quam in regimine animarum intrepidè ſectentur, ut videlicèt ad Diſciplinam Eccleſiaſticam inſtaurandam, Morumque Doctrinæ puritatem conſervendam ſedulò incumbentes, ſine metu, falſoque pudore, zelum tamen moderante prudentiâ Chriſtianâ, arguant, & in omni patientia & doctrina obſecrent, increpent, ædificent, eradicent, invaleſcentibus corruptelis pro viribus reluctentur, pœnitentibus, in momentoſo ſalutis negotio, in quo de ſumma rerum agitur, & æternæ mercedis vel pœnæ jacitur alea, tutiores opiniones inſtillent, eaſque omninò improbent, quæ peccatores falsâ ſpe ſecuros reddunt, & latiſſimam ad omne flagitiorum genus viam aperiunt. Semper enim improbavit Eccleſia, ſemper damnat, & in æternum puniet DEUS, quidquid contra leges & ſtatuta, quidquid contra poræ diſciplinæ moralis regulas à Confeſſariis in foro interno, in quo ſunt Judices, gravia ac mollitie peccatur. Sed proſequamur alia Synodi Farfenſis Statuta, quæ ad conciliandum Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſplendorem, retinendamque Morum doctrinæ integritatem plurimùm conducere poſſunt. Capite XVIII. quod eſt *de Feſtorum Obſervantia*, prædicta Synodus Farfenſis onus imponit Parochis ſollicitè invigilendi, omnemque adhibendi operam, ut populi ſibi commiſſi dies feſtos ritè obſervent, ſimulque eos docendi, dierum feſtorum obſervantiam conſiſtere in perfectâ & plene applicatione ad Divina, & in religioſa ab omni opere ſervili, ſive illud mechanicum, ſive rurale ſit, ceſſatione; atque adeò totos ſacris meditationibus, precibus, aliiſque charitatis & religionis operationibus eſſe impendendos. Præcipit inſuper Parochis, ut præcipuè doceant, teneri ſub pœna peccati mortalis omnes fideles ſingulis diebus Dominicis & Feſtivis aſſiſtere ea, quá par eſt, pietate, mentiſque attentione, integræ Miſſæ Sacrificio, ita ut, dum Miſſa, Officia Divina, Sacra Concio, Doctrina Chriſtiana, vel quæcumque alia functio peragitur, nulli in Eccleſia, vel propè illam ſtrepitus, clamores, aut importunæ confabulationes permittantur; cantilenæ autem, inſtrumentorum concentus, ſaltationes, luctæ, ſpectacula Circulatorum ineptiæ, ludive quilibet propè Eccleſiam nunquam, nec etiam alibi per plateas dierum Feſtorum tempore ullatenus tolerentur; denique, intemperantes compotationes, taxillorum & chartarum luſus toto die Feſto, etiam per Carniprivium, omninò prohibeantur, ſicut & Comœdiæ in privatis domibus prædictis diebus, & tempore, dum Divina Officia celebrantur. Capite XIX. quod eſt *de Jejunio*, volens Synodus Farfenſis, ut Sacrum, & maximè acceptabile Quadrageſimæ tempus, eo, quo debet, fructu à populis celebretur, jubet Parochis, ut eos efficaciter & opportunè præmoneant, illius obſervantiam licentiâ atque intemperantia præcedentium dierum non rectè ſuſcipi, nec in peccatis jejunando, rectè pergi, neque ſine magno jejunio, abſtinentiâ ſcilicet iniquitatum, Paſchali cœleſtis paſſis ſaturitate licere frui. Quocircà, ut omnis non ſolùm culpa, ſed etiam culpæ occaſio cautiùs
tem-

tempore Quadrageſimæ quàm aliàs vitari poſſint, diſtrictè inhibet prædicta Synodus, ne à Feria IV. Cinerum uſque ad Feſtum Paſchatis fiant ſpectacula inania, comœdiæ, tripudia, compotationes, convivia, alearum & taxillorum ludi, & quælibet licentioſa conventicula ſub gravibus pœnis tam contra authores, quam contra illos, qui eis quomodocumque interſunt. Capite XXI. quod eſt *de Vita & Honeſtate Clericorum*, Sanctiſſimas leges condidit Synodus Farfenſis, quæ utinam! omnium Clericorum altè inſiderent animis, & ad praxim redigerentur. Et primò quidem præcipit Clericis, ut libros pios crebrò evolvant, inanes, ſcurriles & impuros ne nominari quidem apud ſe permittant. Secundò, tum Sacerdotibus, tum Clericis ſub pœna ſuſpenſionis à Divinis ipſo facto incurrendæ vetat, ne taxillis, aleis, foliiſque luſoriis ullo pacto ludere, vel domum ad ludendum commodare audeant, vel quovis modo ludi participes aut ſpectatores eſſe. Tertiò, jubet Clericis, ut à venationibus, in quibus canum, armorum, clamorumque ſtrepitus intervenire ſolent, omninò abſtineant, ut convivia ſæcularia fugiant, & ubique victûs frugalitati ſtudeant; ut vino, in quo eſt luxuria, modicè utantur; ut choreis, ſpectaculis ſcenicis, aliiſque cœtibus, ubi amatoria, & turpia obſcænis verbis, atque indecoris corporis motibus, laſcivoque cantu exprimuntur, nullo modo interſint; ut ad comœdias non accedant, nec larvati, ſeu perſonati in publicum prodeant; ut vitent fœminarum ædes, familiaritates, congreſſus; & ſecreta colloquia, quovis officii aut pietatis prætextu, nullatenùs frequentent; ut nullum mercaturæ, aut negotiationis genus, vel per ſe, vel per alium exerceant; aliena prædia, redditus, vectigalia non conducant; nulliſque ſæcularibus perſonis, præcipuè fœminis, in procurandis negotiis, aut domûs gubernatione famulentur; ut denique domi ſe, ſuáque religioſâ diſciplinâ componant, raró per publicum, gravique inceſſu, oculorum, totiuſque corporis modeſto habitu interiorem animi moderationem oſtendant; in Eccleſia frequentes ſuo quiſque miniſterio & Divino cultui intenti, nihil niſi Sanctum faciant aut cogitent, ubique morum innocentiâ, tacendi, loquendi, atque agendi prudentiâ, in Superiores reverentiâ, ac obedientiâ, ergà alios benignitate, inter ſe fraterno amore, vocationis, quâ vocati ſunt, memores appareant cum omni humilitate & patientia ſupportantes invicem in charitate &c. Poſtremò, ut miſſa faciam, brevitatis ergò, benè multa alia, quæ ad reſarciendam Eccleſiæ Diſciplinam, moreſque reformandos ſtatuit prædicta Farfenſis Synodus, pauca dumtaxàt addam, quæ eadem Synodus Capite quadrageſimo, quod eſt *de Uſuris & illicitis Contractibus*, ad peſtiferam Uſurarum luem, utriuſque Teſtamenti paginâ, Civilibus, & Canonicis Legibus reprobatam, radicitùs extirpandam, in his, qui ineuntur, contractibus neceſſario obſervanda decrevit. Hortatur quippè hæc Synodus & obſecrat omnes Parochos, Confeſſarios, Concionatores, alioſque curam animarum exercentes, ut Sacros Canones, Summorum Pontificum Conſtitutiones, probatoſque Authores indefeſſo ſtudio evolventes, ſanam de Contractibus doctrinam apprimè calleant, quam populis ſibi commiſſis, Contractus Cenſuum, Societatem, alioſque inire volentibus, omnibus denique, maximè Tabellionibus, aut eorum vice fungentibus, ſequendam proponant, occaſionemque ſæpè, & libenter accipiant Fidelem plebem enucleatè docendi atque monefaciendi, ut in præfatis Contractibus faciendis memores charitatis, juſtitiæ, æquitatis, bonæ fidei, ſpontanei conſenſûs, inviolabilis juramentorum & promiſſorum religionis, nec non Evangelici Moniti: *Mutuum dantes, nihil indè ſperantes*, proximorum in ſe affectum, vitam, juſtitiam, & gloriam à Deo omnium Patre, & juſto ſimul judice conſequantur. Monet prætereà Synodus Parochos, Confeſſarios, & Concionatores, ut acriter invehantur in eos, qui per vim & metum, per dolos ac fraudes, per colluſiones, deceptiones, pauperumque per fas & nefas oppreſſiones, vias Domini rectas ſubvertunt, & eluſis in communem utilitatem latis legibus, nullâ in proximos amoris, aut æquitatis ratione habita, viſcera miſericordiæ claudunt, & crudeliter obdurant, nefariaſque rapinas, aut palàm, cum impunè poſſunt, aut, ſi ſecùs, clàm in pupillorum, viduarum, operariorum, aliorumque miſeriâ oppreſſorum perniciem exercent. Quamobrem ad graviſſimos illos tollendos abuſus, prohibet hæc Synodus Confeſſariis, ne aliorum bonorum raptores, uſurpatores, detentores & præcipuè Uſurarios, debitarumque operariis mercedum fraudatores, atque etiam horum omnium filios, & hæredes, crudeli, & iniqui indulgentiâ palpent, eoſque, niſi factâ reali reſtitutione, aut certè detecto in ipſis firmo quamprimùm reſtituendi propoſito, à peccatis abſolvant; gnari, ſi ſecùs fecerint, alienis peccatis innecti, & in defectum ſuorum Pœnitentium, ad reſtitutionem obligari. Præcipit quoque eadem Synodus Parochis, ut maxima diligentiâ invigilent ſuper Cenſuum, Societatum, aliiſque factis, faciendiſque Contractibus, quibus, ſi lædi æquitatis, & juſtitiæ jura, Summorum Pontificum *Pii V.* Conſtitutionem 79. & *Sixti V.* Conſtitutionem 45. infringi liquidò cognoverint, quantùm poſſunt, iniri impediant, jamque initos omni conatu reſcindi procurent, quorum monitis, & increpationibus ſi qui manifeſtè refragentur, perpetuâ infamiâ notati, nec vivi ad Sacramenta, nec mortui ad Eccleſiaſticam Sepulturam admittantur, niſi priùs pro uſurarum debito ſolutione reali ſatisfecerint, aut fidejuſſoribus, pignoribusve legitimam cautionem præſtiterint. Hæc ſunt in Summa Synodi Farfenſis præcipua circà diſciplinam Eccleſiæ, & doctrinam morum Decreta, quæ omnia fermè complectuntur Capita, quæ in aliis ſuperiùs à me laudatis Synodis tam Provincialibus, quàm Diœceſanis, quæ Sæculo XVII. pro Eccleſiaſticæ Diſciplinæ inſtauratione, morumque reformatione fuerunt in Italia celebratæ, à quibus proinde in præſentia referendis, ne in immenſum diffundar, & eadem, aut ſimilia Statuta obtrudere, aut faſtidiose inculcare cogar, in integrum ſuperſedebo.

D. Cùm Decreta aliorum Conciliorum, quæ in Italia Sæc. XVII. habita fuerunt, ad eumdem finem referantur, ſuperfluum omninò eſſet, in illis percenſendis diutiùs hîc immorari, & eamdem occinere cantilenam. Hoc unum tantùm ſcire percupio,

cur hæc Italica DiœceſanaSynodus, *cujus* præcipua Acta ac Decreta ſummatim à te delibata perlubenti animo auſcultavi, appelletur *Farfenſis.*

M. Hæc Italica Synodus, cujus præcipua Acta ac Decreta compendioſâ narratione perſtrinxi, ideò *Farfenſis* nuncupatur, quòd fuerit celebrata in clariſſimo Ordinis *S. Benedicti* Monaſterio Abbatiæ ſub titulo *S. Mariæ* Virginis, quæ vulgò *de Farfa* dicitur, eò quòd in Territorio Diœceſis Sabinenſis, in Ducatu Spoletano, viginti duobus millibus paſſuum ab Urbe Roma diſtans, versùs boream ad *Farfa* fluviolum, vulgò Italicè *Farfaro*, ſita ſit. Hæc autem Abbatia Farfenſis, quæ à jurisdictione Epiſcopi exempta, & immediatè Sedi Apoſtolicæ ſubjecta eſt, condita fuit à *S. Laurentio Syro*, Sabinenſi Epiſcopo, qui, relictis Epiſcopalibus Infulis, & Vitam Monaſticam profeſſus, primus hujus Monaſterii Abbas fuit, obiitque, circa annum 576. Eumdem *S. Laurentium Syrum*, antequàm Monaſterii Farfenſis Abbas eſſet, Spoletanam rexiſſe Eccleſiam teſtantur *Sanctus Petrus Damiani* Cardinalis lib. 1. Epiſt. ad *Nicolaum II.* Pontificem Maximom, & *Joannes Mabillonius* Tomo I. Annalium Ordinis *S. Benedicti* pag. 7. Barbarorum furore everſa Abbatia Farfenſis, à *S. Thoma*, Ordinis S. Benedicti Monacho, reſtaurata eſt, eique præfuerunt Abbates Regulares uſque ad finem Sæculi decimi quarti, hoc eſt, uſque ad Pontificatum *Bonifacii IX.* Pontificis Maximi, qui in locum Abbatis Regularis ſubſtituit Abbatem Commendatarium, in quem tranſtulit dominium & jurisdictionem prædictæ Abbatiæ Farfenſis, quò fit, ut etiamnum jurisdictio ſpiritualis ordinaria & omnimoda, & qoaſi Epiſcopalis, ſit penès Abbatem Commendatarium, & per eum tam quoad Clerum, quàm quoad populum in foro interno & externo Eccleſiaſtico exerceatur. Unita fuit hæc Abbatia Farfenſis Congregationi Caſſinenſi, ſive *Sanct. Juſtinæ de Padua*, à *S. Pio V.* Pontifice Maximo, ſibique adjunctam habet alteram ejusdem Ordinis *S. Benedicti* vicinam Abbatiam *S. Salvatoris Majoris de Scandrilia*, & eam ob rem, utriusque Abbatiæ, ſive Farfenſis, ſive *S. Salvatoris Majoris de Scandrilia*, dominium & jurisdictio ſpiritualis reſident nunc penès eumdem Abbatem Commendatarium. Si plura de utriusque Abbatiæ origine, dominio, & diverſorum locorum Eccleſiis: ad quas ſe ſe diffundit ipſarum ſpiritualis jurisdictio, ſcire aveas, legeſis *Notitiam Abbatiarum Italiæ* editam ab *Auguſtino Lubino*, Ordinis Eremitarum *S. Auguſtini*, & librum, cui Titulus eſt: *Synodus Farfenſis celebrata anno* MDCLXXXV.

D. Obtinuítne in Hiſpania Sæculo Eccleſiæ XVI. antiqua illa & laudabilis Epiſcoporum ejusdem Regni conſuetudo, quâ pro ſancienda Eccleſiæ Diſciplina, & promovenda Morum reformatione, ſæpiùs Concilia celebrare ſolebant:

M. Pervolvi magnâ cum diligentia *Collectionem maximam Conciliorum omnium Hiſpaniæ, & Novi Orbis*, quam Romæ an. MDCXCIII. publicá luce donavit Eminentiſſ. Cardinalis *Joſephus de Aguirre*, & ægrè vidi in Hiſpania Sæculo Eccleſiæ decimo ſeptimo unam dumtaxat Synodum Diœceſanam, videlicèt *Oriolanam*, in Regno Valentiæ celebratam fuiſſe, tres verò alias Synodos in Novo Orbe, ſeu in Civitate *Limæ*, habitas eſſe, à quibus breviter hìc nos expedire neceſſe eſt, ut in eodem argumento longiùs, quàm par ſit, verſari videamur. Et primò quidem, Oriolana Synodus ineunte Sæculo XVII. ſeu anno MDC. indicta eſt à *Joſepho Stephano*, Oriolano Antiſtite, cujus pietatem, doctrinam, ac cæteras præclaras dotes magno elogio proſequitur Cl. Vir *Nicolaus Antonius* in Bibliotheca Hiſpaniæ Tom. I. p. 625. Tribus Seſſionibus abſoluta eſt hæc Oriolana Synodus, & in ea condita ſunt ſeptuaginta Capita, Diſciplinam Eccleſiæ ſpectantia, ex quibus quatuor tantùm ſeligam, quæ ſingulari obſervatione pro morum obſervatione digna eſſe videntur. Primum Caput, quod in ea Oriolana Synodo eſt ordine vigeſimum quartum, & Seſſionis primæ ultimum, jubet, ut in Eccleſiis nihil inhoneſtum, aut indecens fiat. Cùm enim domum Dei deceat ſanctitudo, ejus veneratio debet eſſe pacifica, nempè humilis & devotus ingreſſus, quieta converſatio, tranquillus affectus. Nihil in Eccleſia fieri debet, quod Divinum perturbet Officium, aut oculos Divinæ Majeſtatis offendat, ne, ubi peccatorum eſt venia poſtulanda, ibi peccatorum detur occaſio. Hinc Oriolana Synodus præcipit, ut, juxta Conſtitutionem *Innocentii III.* quæ incipit: *Cùm decorem*, à Sanctuario Dei arceantur Hiſtriones, Mimi, Comœdiarum Repræſentatores, aut alii, qui inſolitis, ridiculis & monſtroſis formis ac ludibriorum larvis induuntur. Cantilenas quoque vulgares, ridiculas, Æthyopica, & barbara linguâ conſcriptas, ab Eccleſiaſticis locis & officiis arceri mandat, ſicut & cantus omnes vulgares, qui ad lyræ, vel parvæ teſtitudinis ſonum profanâ modulatione adaptari ſolent; ne animi hominum in laſciviam, & turpitudinem propenſi, hujusmodi vocibus, & cantu frangantur. Debent enim cantus, qui in Eccleſiis admittuntur, modeſtâ pſallendi gravitate, honeſta, grataque modulatione ita componi, ut auditorum animi ad devotionem, non ad riſum & cachinnos excitentur. Alterum Caput, quod in Synodo Oriolana eſt ordine vigeſimum quintum, ſpectat Clericos, & Chriſti Sacerdotes, quos hæc Synodus vehementer in Domino adhortatur, ut in omnibus ſuis actionibus ſint compoſiti, & circumſpecti, ut nihil agere, vel loqui audeant, maximè in locis divino miniſterio deſtinatis, quod grave non ſit, moderatum, & Religione plenum, cunctiſque afferens venerationem; ut fugiant in Eccleſia clamores, ſtrepitus, vociferationes, rixas, conventicula, in Sacrario autem abſtineant omninò à mutuis colloquiis, otioſis confabulationibus, & dicteriis, quibus ſæpè animi acriori ſale punguntur; tum quod ille locus ſervitio Dei addictus ſit, & in eo Sacerdotes ſe ipſos ad celebrationem divinorum Myſteriorum, ut tantæ Religionis cultus ac reverentia efflagitat, præparare debeant; tum ne ſæcularibus perſonis exempli ſui pravitate occaſionem præbeant miſcendi vana atque profana colloquia, ſed potiùs ea ſilentii, modeſtiæ, benèque compoſitæ vitæ exempla omnium oculis ad imitandum objiciant, quæ domui Dei, & domui orationis conveniant. Tertium Caput, quod in Oriolana Synodo eſt ordine quadrageſimum ſecundum, præfigit diſciplinam, quæ in Choro obſervari debet, omnibusque Vis Eccleſiaſticis, quacumque dignitate fulgeant, præcipit Synodus,

ut ſum-

ut ſummoperè ſtudeant, ne in eo loco, ubi Angelos teſtes, inſpectores, & ſocios ſuarum precum habent, ipſorum mens divagetur, animus levibus & turpibus paſcatur, ne tepeſcat neglectu, aut deſidia langueſcat; ſed ante orationem præparent animam ſuam, quo fide vivâ, & charitate non fictâ, pro populo Dei: tanquàm veri Jeſu Chriſti Miniſtri, ſtrenuâ legatione fungantur. Sit igitur in Choro corpus modeſtiâ & moderatione compoſitum, manus modeſtæ, ac temperatæ, mens ad orationem intentior, voluntas in Dei ſtudium fervens, memoria ad pietatem erectior, os plenum, ac redundans laudibus, cantus diſtinctus vocibus, non murmure, aut interceptâ dictione confuſus. In Choro nihil ſæculare legendum, ſcribendum, agendum, narrandum, ridendum, jocandum, cachinnandum, rixandum, obloquendum, nihil dormiendum, quòd mentem à Dei ſtudio & oratione ſubducat. Quæ omnia, ut executioni mandari poſſent, ſtatuit eadem Synodus, ut in principalioribus Eccleſiis inſtitueretur Magiſter Cæremoniarum, qui, tanquam Cenſor modeſtiæ ac diſciplinæ, omnes, etiam quâvis dignitate illuſtres benignè ex Officio admoneret, ne incompoſito, laxo, prono, vel in dexteram & ſiniſtram flexo, aut reſupino corporis habitu ſtent, ſedeant, genuflectant, ſed decoro, gravi & modeſto; ita ut quicumque huic monitioni parère detrectaverit, aut voce, clamore, torvo vultu & aſpectu ſibi injuriam illatam ſignificaverit, ſi admonitus à Superiore obtemperare noluerit, tanquam indiſciplinatus, & loco indignus expellatur. Quartum denique Caput, quod in Synodo Oriolana eſt Sexageſimum primum, reſecat peſtilentem quemdam abuſum inductum à mulieribus, quæ Lupercalium tempore ſolebant interdiù, nec non multâ jam nocte, operimento velatæ, & totam faciem tegentes, privatas domos, ubi amatoria canebantur, & choreæ ducebantur, ad ſaltandum introire, ut cum his, quos gratiores ſibi, aut agiliores, & ad choreas ducendas magis expeditos videbant, ſaltarent ac tripudiarent. Quam peſtem, & animarum exitium pro Dei honore, & illarum mulierum ſpirituali ſalute protsùs avertere, & extirpare cupiens hæc Synodus, ſub æternæ maledictionis reatu vetat parentibus omnibus, maritis, & heris, ne poſthàc patiantur, vel permittant, filias ſuas, uxores, & ancillas hiſce velaminibus contectas hujusmodi turpiſſimis ſpectaculis, & impudicis ſaltationibus intereſſe, in quibus omnia vitia unà cum impudentiâ, impudicitia, atque luxuriâ contrahuntur. Hortatur quoque Sæculares Magiſtratus, quorum curæ & gubernationi Reipublicæ tranquillitas commiſſa eſt, ut gravibus pœnis ejusmodi ſpectacula prohibeant, ſi morum corruptelam exterminatam è Republica cupiant, & ſuæ conſcientiæ integritati conſultum velint. Sed hæc ſatis de Synodo Oriolana. Quòd verò attinet ad alia tria Concilia, quæ in Novo Orbe, ſeu in Civitate *Lima*, aliàs Civitate Regum, ineunte Sæculo decimo ſeptimo, ſeu ao. MDCI. MDCII. & MDCIV. habita ſunt, quæque Cardinalis *de Aguirre* ad calcem *Collectionis Maximæ omnium Conciliorum, Hiſpaniæ & Novi Orbis* adjecit; cùm nihil ſingulare contineant, & aliundè ad eumdem ſcopum, ſeu Cleri populíque Morum reformationem, ſpectent; de his nihil in præſentia dicam, ſed ſolùm breviter obſervabo, hæc tria Concilia celebrata fuiſſe à *B. Toribio Mogrovexo*, Archiepiſcopo Limenſi in Peruvia, qui zelo ſalutis animarum, auſteritate vitæ, & pretioſiſſimis heroicarum virtutum gemmis Peruviam illuſtravit, locupletavit, variasque Synodos coëgit, in quibus, ut jam diximus, in Colloquio quarto in Hiſtoriam Sæculi XVI Peruvianos, adhuc in Chriſtianiſmo neophytos, peculiaribus quibusdam decretis ac documentis, eorum ruditati ac conditioni infirmæ adaptatis ad religionem & pietatem inſtituit, informavitque. Addam etiam hìc ex Cardinali *De Aguirre* in ſua Præfatione Tomi quarti ad Capitulum *Eccleſia Hiſpalenſis*, *B. Toribium*, Limenſem Archiepiſcopum, nomen indidiſſe *S. Roſæ de Sanctâ Mariâ*, tertii Ordinis S. Patris *Dominici*, Sacræ Virgini, dum ipſi Sacramentum Confirmationis adminiſtraret. Altercantibus enim aviâ & matre illius, quo nomine donanda eſſet. *Toribius*, Archiepiſcopus Limenſis, controverſiam diremit, & *ROSAM* dici voluit, juxta roſeam ſpeciem, quæ in naſcentis infantulæ vultu apparuerat. Unde illud diſtichon in utriusque lamina expreſſum:

Litem avia & mater renovans, quò virgo vocetur;
Toribius ſcindit; jure puella ROSA eſt.

Præter hæc mox à me laudata Concilia, nullum aliud in Hiſpania fuit convocatum. Hinc doctiſſimus Cardinalis *de Aguirre* in eo, quod quarto Tomo *Maximæ Notitiæ Conciliorum Hiſpaniæ* præfixit, Monito ad Lectorem, hæc habet ſingulari certè obſervatione dignâ: *Dolendum ſanè eſt, quòd in florentiſſimis Hiſpaniarum regnis, ubi alim tam frequentia, tam gravia, & toti Eccleſiæ veneranda Concilia celebrantur, jam ab aliquot Sæculis parùm frequentata, aut etiam ferè prætermiſſa fuerint. —— Ita frequenter cogebantur Synodi in Hiſpania olim, non modò Diœceſanæ, ſed & Provinciales. Quin & quamplura Generalia totius nationis Concilia à tempore Concilii Eliberitani uſque ad decimum ſeptimum Toletanum intra quatuor Sæcula fuerunt celebrata in Hiſpania. Cùmq; circa annum Epochæ Chriſtianæ DCXLVII. Alipio, & Ardebure VV. CC. Coſſ. in Hiſpania detecta fuiſſent Manichæorum & Priſcillianiſtarum Reliquiæ, S. Leo Papa Epiſtola XCIII. aliàs XV. ad Turibium Epiſcopum Aſturicenſem indixit Concilium Epiſcopale celebrandum in loco opportuniori Sacerdotibus Provinciarum, ac prætereà ſubdit:* Dedimus litteras ad Fratres & Coëpiſcopos noſtros Tarraconenſes, Carthaginenſes, Luſitanos, atque Gallicianos, eisque Concilium Synodi Generalis indiximus. *In ordine verò ad id congregandum adjutores dat Idatium ac Ceponium Epiſcopos eidem Turibio, qui in quadam ad utrumque Epiſtola diuturnitatem ejus peſtis in Hiſpania graſſantis tribuit omiſſioni ſive neglectui celebrandi Concilia:* Quod quidem per mala temporis noſtri, Synodorum Conventibus, decretisque ceſſantibus, liberè crevit. *Hoc ipſum accidit circà relaxationem morum, & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ, in omnibus Regnis ac Provinciis, ubi nec Nationalia, nec Provincialia Concilia, immò nec Diœceſana, niſi fortè raro, aut perfunctoriè, celebrantur, quibus Præſules ipſi, Sacerdotes, Clerici, & tandem ſubditi omnes regantur, ac ſe in officio contineant. Eam ipſam Conciliorum frequentiam indicunt Sacri Canones, & exigit neceſſitas atque uti-*

utilitas publica. Quot mala, quot peccata, quot animarum detrimenta ex eorum neglectu ſequantur, experientia ipſa ubique paſſim docet. Utinam Illuſtriſſimi quiq; Primates, Metropolitani, & Epiſcopi, id præ oculis habeant, ne fortè in tremendo judicio Princeps Paſtorum ſanguinem animarum de manibus ipſorum requirat. Deſerviant exemplo tot Concilia Hiſpaniæ ac Novi Orbis, tum Provincialia, tum Diœceſana, Sæculo præcedenti, ſeu decimo ſexto, celebrata, eaq; doctiſſima, ac ſaluberrima &c. Hæc doctiſſimi Cardinalis *Joſephi de Aguirre* verba hic conſultò exſcripſi, ut indè intelligas, quàm utilis Eccleſiæ ſit, & interdum neceſſaria frequens Conciliorum celebratio, ac ſubindè quantâ animi curâ & contentione ſatagere debeas, ut eorum, quæ hactenùs in Eccleſia habita ſunt, Conciliorum perfectam notitiam aſſequaris, ne fortè contingat aliquandò tibi, quod paſſim accidit etiam hodiè nonnullis ſciolis, qui paſſim turgidis faucibus, & anhelis pulmonibus Concilia citant, quæ fortè nunquàm legerunt, Patres laudant, & grandia quæque auctorum nomina crepitantibus buccis declamant, quorum libros ne primoribus quidem labris deguſtârunt, ſed dumtaxat titulos, frontem & Indices Operum inſpexerunt.

D. Hunc abuſum cavebo, quàm diligentiſſimè potero, ſæpiùsque revolvam omnia, quæ de Conciliis Generalibus, Nationalibus, Provincialibus, Diœceſanis hactenus in præcedentibus noſtris Colloquiis expendimus. Novi quippè, Concilia, in quibus maturâ ac ſedulâ deliberatione ea decernuntur, quæ & fidem ab Hæreticis impetitam defendere, & labentem Eccleſiaſticam Diſciplinam erigere, quæque vigentem confirmare poſſunt, eſſe Eccleſiæ utiliſſima. Sunt enim Sacra hæc Comitia Antidota adversùs venena mortifera, iis radicitùs evellendis, quæ plerumque labuntur in abuſiones & ſcandalum. Sunt inſtrumenta, quibus & ægris, & benè valentibus opportuna paranda ſunt pharmaca, quò apta ſuo quæque tum tempore, tum perſonis adhibeatur medicina. Sunt denique media, quibus deperdita requiruntur, abjecta reducuntur, confracta alligantur, conſolidantur infirma, & fortia cuſtodiuntur. Hos, inquam, uberrimos fructus, quos ex frequenti Conciliorum celebratione abundè percepit Eccleſia, apprimè novi, ac deinceps pro viribus conabor mores meos ad normam Canonum, ſeu Sanctiſſimarum illarum legum, quas de vita & honeſtate Clericorum præſcripſerunt Concilia, exigere atque componere, pro certo habens, omnem tum Diſciplinæ Eccleſiaſticæ, tum Morum Doctrinæ relaxationem ex Canonum neglectu ſuam originem habuiſſe. Verùm, de Conciliis Sæculo XVII. habitis cùm nihil aliud tibi dicendum ſuppetat, præſenti Colloquio noſtro finem imponamus, & ad diem lunæ proximè ſequentem aliud habeamus Colloquium, in quo de Viris Illuſtribus; qui Sæculo XVIII. floruerunt, & de Operibus, quæ lucubrârunt, ſermonem inſtituemus.

Partis I. Tom. VIII. FINIS.

HISTORIA ECCLESIASTICA, VARIIS COLLOQUIIS DIGESTA,

UBI

PRO THEOLOGIÆ CANDIDATIS
RES PRAECIPUÆ, NON SOLUM AD Hiſtoriam, ſed etiam ad Dogmata, Criticam, Chronologiam, & Eccleſiæ Diſciplinam pertinentes, per breves Interrogationes, & Reſponſiones perſtringuntur, & in præclaro ordine collocantur.

TOMUS OCTAVUS,

PARS SECUNDA,
COMPLECTENS
SECULUM ECCLESIÆ
DECIMUM SEPTIMUM;

AD CUJUS CALCEM ATTEXUNTUR SUBSEQUENTIUM
TABULARUM CHRONOLOGICARUM QUINQUE PRIORES (reliquis ſcilicet poſterioribus Tomo IX. poſtmodùm exhibitis) Succeſſionum Patriarcharum, cùm Latinorum, tum Græcorum, *qui præcipuas Eccleſiæ Sedes, Romanam videlicèt, Antiochenam, Alexandrinam, Hieroſolymitanam, & Conſtantinopolitanam tenuerunt, &c.*

AUCTORE
FR. IGNATIO HIACYNTHO
AMAT DE GRAVESON,
Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctore, & Collegii Caſanatenſis Theologo, Ord. Fratrum Præd.

EDITIO IN GERMANIA SECUNDA.
CUM PERMISSU SUPERIORUM.

Auguſtæ Vindelicorum & Græcii,
Sumptibus Fratrum VEITH, Anno MDCCXXVII.

EGREGIUM

LUCIANI MONITUM,

Ad Hiſtoriam vel ſcribendam, vel addiſcendam utiliſſimum.

AJO igitur, eum, qui optimè conſcribere Hiſtoriam volet, duo hæc præcipua domo ſecum & de ſuo afferre debere: Prudentiam quamdam ſive intellectum civilem, & poteſtatem dicendi, quorum alterum quidem nulla doctrina, naturæ quoddam donum eſt; dicendi autem poteſtas, multa exercitatione, aſſiduoque labore, & imitatione veterum comparanda erit. Atque hæc extra artem ſunt, neque me conſultore opus habent. Neque enim prudentem ſive intelligentem & acutum eum, qui non naturâ talis fuerit, libellus hic meus promittit, quoniam magni ſanè æſtimandus, imò omnibus anteferendus foret, ſi transformare, & quaſi novo quodam ornatu induere hujusmodi ille poſſet, puta vel ex plumbo aurum reddere, vel ex ſtanno argentum efficere --- Quamobrem, abſit à nobis hæc invidia promiſſionis, ut artem aliquam rei adeò magnæ ac difficili nos inveniſſe dicamus. Neque enim quemvis acceptum reddere Hiſtoricum nos velle dicimus, ſed ei, qui naturâ intellectu bono præditus, & ad dicendum quam optimè exercitatus fuerit, viam quamdam oſtendere (ſi modo talis ulla appareт) qua utendo, citiùs atque aptiùs ad finem & ſcopum uſque quò tendit, pervenire poſſit. Talis mihi ſit Hiſtoricus, ut & metu careat, &, quemadmodum Comicus ille ait: *Ficus ficus, ligonem ligonem nominet*; non odio, neque amicitiæ quidquam tribuens, aut miſereſcens, aut erubeſcens, aut exorari ſe facilè patiens, æqualis Judex, ac benevolus omnibus, eò

tamen uſque, dum ne alteri plus æquo aliquid tribuat; hoſpes in libris ac peregrinus, ſuis legibus vivens, nullius imperio ſubjectus, non quid huic, aut illi placiturum ſit, ſecum cogitans, ſed id quod actum eſt, exponens. Sicut autem mentis Scriptoris ſcopum hunc proponimus, libertatem dicendi videlicèt & veritatem; ita & voci ejus unus hic ſcopus & primus propoſitus ſit, ut planè indicet, & quàm dilucidiſſimè rem ipſam declaret verbis neque obſcuris, & extra communem viam poſitis, neque etiam vulgaribus iſtis, & tabernariis, ſed ita ut à pleriſque intelligantur, & ab eruditis laudentur. Jam verò & figuris & exornationibus utatur minimè moleſtis, minimèque affectatis, quoniam, perindè ac jus aliquod, orationem quoque rectè conditam exhibere debet. *Hactenus* Lucianus *in libello, cui hunc indidit titulum*: Quomodo Hiſtoria ſcribenda ſit? *quiq; Græco-Latinus, juxta interpretationem* Jacobi Micylli, *extat Tomo* 2. *Operum* Luciani *Editionis Baſileanæ pag. mihi* 361.

INDEX
COLLOQUIORUM
QUÆ
IN HAC SECUNDA PARTE TOMI OCTAVI HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ
CONTINENTUR.

COLLOQVIUM. V

D*E Viris Illuſtribus qui Sæculum Decimum ſeptimum Doctrina & pietate nobilitârunt.* pag. 105.

COLLOQVIUM VI.

De Doctrina, Diſciplina tam Eccleſiaſtica quàm Monaſtica, nec non de Morali Chriſtiana Sæculi XVII p. 143.

Sequitur demum Prior Pars Tabularum Chronologicarum.

HISTO-

HISTORIA
ECCLESIASTICA
SÆCULI DECIMI SEPTIMI,
TOM. VIII. PARS II.

COLLOQVIUM V.

De Viris illuſtribus, qui Sæculum Decimum ſeptimum Doctrina & Pietate nobilitârunt.

M. PRodierunt Sæculo XVII. innumeri penè Scriptores, qui non ſolùm Artes ac Diſciplinas liberales priſtino ſuo ſplendori reſtituerunt, & linguarum exoticarum, præſertim Hebraicæ & Græcæ, notitiam uſumque revocârunt, verùm etiam Sacræ Vetuſtatis amantes, indefeſſo labore Eccleſiarum Scrinia, Monaſteriorum Archiva, Principum Chartophylacia perveſtigârunt; indèque in lucem produxerunt antiquorum Patrum cùm Græcorum tum Latinorum monumenta, Eccleſiæ politiam, Diſciplinam, & Ritus lato ac diſerto calamo explicârunt; Conciliorum Decreta, Martyrum, Sanctorumque Acta, Imperatorum Edicta, Regum, Principumque Diplomata publicâ luce donârunt; antiqua Eccleſiæ Dogmata contra Hæreticos invictè propugnârunt; Sacram Scripturam, Germanam Theologiam, Hiſtoriam Eccleſiaſticam, Critices, & Chronologiæ Diſciplinas diligentiſſimè excoluerunt, quorum ſubindè alii dicti ſunt *Exegetici*, quòd Scripturas Sacras perdoctis ſuis Commentariis expoſuerint; Alii *Dogmatici*, quòd Catholicæ Fidei Dogmata pertractârint; Alii *Polemici*, quòd Romanæ Eccleſiæ Cauſam in Controverſiis eo Sæculo agitatis adversùs Judæos, Gentiles, & Hæreticos ſtrenuè defenderint; Alii *Theologi*, quòd de rebus ad Theologiam ſpectantibus libros, Tractatus & Commentarios ediderint; Alii *Hiſtorici*, quòd res in Eccleſia quolibet Sæculo geſtas poſterorum memoriæ commendârint; Alii *Critici*, quòd de obſcuris, dubiis & ſpuriis Operibus, nec non de Authorum ſtylo & ætate judicium tulerint; Alii *Chronographi*, quòd quælibet Hiſtoriæ Geſta ad certas periodos, vel ad ſingulos annos, habitâ accurati temporis ratione, redegerint; Alii *Aſcetici*, quòd de rebus Spiritualibus ac Moralibus ſcripſerint; Alii *Juriſtæ*, ſeu *Canoniſtæ*, quòd de Jure tam Civili, quàm Canonico Interpretationes, ac Lucubrationes vulgârint, alii denique appellati ſunt *Biographi*, quòd Acta Sanctorum, vel Vitas, doctrinâ, & pietate Virorum illuſtrium collegerint; litteriſque mandârint. Ne igitur tot Scriptorum, qui Sæculum decimum ſeptimum maximè illuſtrârunt, numero obruamur, hanc, quam tibi gratam fore exiſtimo, methodum inibimus, ut in recenſendis Scriptoribus cujuscumque nationis, vel in proferendis Monachorum, vel Regularium Ordinum Viris Illuſtribus, eos duntaxat in medium producamus, qui majori cum laude in tractandis hiſce argumentis, quæ mox indicavimus, ſtudium operamque poſuerunt; alioqui infinitum penè laborem, difficilem provinciam, vaſtumque aggrederer opus, ſi de omnibus Scriptoribus universim dicere vellem, meque profundo & immenſo mari committerem, ex quo emergere non poſſem, neſcius, ubi mihi vadum tentandum eſſet. Præcipuos igitur & nobiliores duntaxàt Sæculi decimi ſeptimi Scriptores, qui fuerunt vel *Exegetici*, ſeu Scripturæ Sacræ Interpretes, vel Dogmatici, vel Polemici, vel Theologi, vel Hiſtorici, vel Critici, vel Chronologi, vel Aſcetici, vel Juris Civilis & Canonici periti, vel qui denique in Actis Sanctorum, & Virorum Illuſtrium Vitis colligendis ac conſcribendis feliciter inſudârunt, ad duodecim Claſſes revocabo, in quarum prima agam de Scriptoribus Gallis. In Altera de Italis. In tertia de Germanis, Belgis & Batavis. In quarta de Hiſpanis, In quinta de Anglis. In ſexta de Monachis. In ſeptima de

Viris Illuſtribus Ordinis FF. Prædicatorum. In octava de Scriptoribus Ordinis *S. Franciſci.* In nona de Auguſtinianis. In decima de Carmelitanis. In undecima de eximiis ac doctiſſimis Viris Societatis *Jeſu.* Poſtremam Claſſem claudent celebriores Congregationis Oratorii *Jeſu* Scriptores. Hæc immenſa eruditorum Sæculi XVII. Scriptorum in omni ſcientiarum genere copia tibi ob oculos ponet præſtantiam ejusdem Sæculi, quod cætera Eccleſiæ Sæcula omnigenæ doctrinæ apparatu & ubertate æquavit, aut fortaſſe ſuperavit, tibique, ut ſpero, ſtimulos ſubdet ad legenda identidem horumce Clariſſimorum Scriptorum Opera, ut his armis munitus Hæreticorum noſtri temporis tela retundere, ſophiſmata diluere, & Romanæ ſeu Catholicæ Eccleſiæ cauſam adversùs eos feliciter propugnare poſſis.

D. Jam probè novi, nullum Sæculum præſtantiſſimorum hominum, præſertim in Galliis, ſetacius unquam fuiſſe Sæculo Eccleſiæ decimo ſeptimo, quo, regnante Chriſtianiſſimo Rege *Ludovico XIV.* Litteratorum Mæcenate munificentiſſimo, liberales Artes, Scientiæ, ac Diſciplinæ refloreſcere cœperunt, & maximum ſuſcepêre incrementum. A Gallis itaque Scriptoribus exordium ducamus, & primo recenſe Cardinales & Epiſcopos; Dein, eos, qui Clero Sæculari fuerunt addicti, potiſſimùm Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctores, vel Theologiæ Profeſſores; denique doctiores Laicos, qui in variis Diſciplinarum generibus, præcipuè in notitia Juris Civilis & Canonici, excelluerunt. De Gallis verò Scriptoribus, qui vel Monaſticam, vel Regularem Vitam amplexi, eodem Sæculo XVI. floruerunt, commodiùs diſſeremus in his claſſibus, in quas illos ordinâſti.

M. Duo inſignes Cardinales Sæculo XVII. magnâ nominis celebritate in Galliis claruerunt, videlicèt *Jacobus David*, vel, ut alii dicunt, *Davitius*, aut *Davius Perronius*, & *Armandus Pleſſæus Richelius*, qui ad debellandos Calviniſtarum errores, eorumque Hæreſim in Galliis ſerpentem radicitùs extirpandam totis ingenii & eloquentiæ viribus allaborârunt, atque omnem curam, induſtriam ac laborem contulerunt. Primus, ſeu Cardinalis *Perronius*, è parentibus Nobilitate quidem claris, ſed Calvinianæ Sectæ addictis, in Normannia inferiori ortus eſt. Adoleſcens factus, cognitis, atque abjuratis, divinâ affulgente gratiâ, Parentum erroribus, quos cum lacte ſuxerat, Clericalem amplexus eſt Statum, & egregius evaſit Catholicæ Fidei defenſor, malleusque Hæreticorum. Ingenio ſublimi & acuto, judicio excuſſo, eruditione ſolidâ, memoriâ tenaciſſimâ admirandus, Theologus nemini ſecundus, Latino ac Vulgari ſermone elegantiſſimus, in Antiquitate cùm Eccleſiaſticâ, tum prophanâ, in lectione SS. Patrum, Conciliorum & Scriptorum Eccleſiaſticorum verſatiſſimus, omnes ſui Sæculi Scriptores facile ſuperavit. Ebroicenſis primùm Epiſcopus deinde Archiepiſcopus Senonenſis, tandem S. R. E. Cardinalis, magnusque Franciæ Eleemoſynarius fuit. Plures ad Catholicæ Religionis gremium reduxit. Doctiſſima, cedroque digna in Hæreticos ſcripſit Opera, in quibus eorum errores profligavit, indeque dictus Hæreticorum ſui temporis flagellum. In celebri Diſputatione, quam anno MDC. præſente Chriſtianiſſimo Galliarum Rege *Henrico V.* habuit *Philippum Mornæum Pleſſæum*, famoſum id ætatis in Galliis Hæreticum Calviniſtam, turpiſſimo ſuffudit pudore, & coràm deputatis à Rege hinc inde, id eſt, tam pro parte Catholicorum, quàm Hæreticorum judicibus, adcò luculenter demonſtravit, hunc Hæreticum reum eſſe infinitarum falſitatum, & in citandis Sanctorum Patrum teſtimoniis, vel in referendis Theologorum Scholaſticorum opinionibus multarum interpolationum, depravationum, & corruptelarum, quibus à capite ad calcem ſcatebat liber, quem Gallico idiomate *de Miſſa abuſibus*, *& antiquo Euchariſtiæ Uſu* ſcripturierat, ut ille Hæreticus palàm convictus, vehementiſſimo lapſuum ſuorum dedecore perculſus, ac graviſſimo indè morbo correptus, *Salmurum*, cujus Urbis Præfectus erat, ſeſe confeſtim receperit, ſicut jam obſervavimus, in Colloquio quarto in Hiſtoriam Sæcoli XVI. E vivis exceſſit doctiſſimus Cardinalis *Perronius* die v. menſis Septembris anni MDCXVIII. ætatis ſuæ LXIII. Reliquit Vir ille eximiæ eruditionis & multarum adversùs Hæreticos palmarum, complura ingenii ſui monumenta, inter quæ reperitur eruditiſſima illa *Replica*, ſeu Reſponſio ad *Jacobum I.* Magnæ Britanniæ Regem, in qua Eccleſiæ Romanæ doctrinam ab Hæreticis impetitam eâ eloquentiæ & eruditionis copiâ, vi & argumentorum efficaciâ adſtruit, defendit, ac demonſtrat, ut *David Blondellus*, magni licèt apud Hæreticos nominis, in refellendis duobus ſolis capitibus, ſeu vigeſimo quinto & vigeſimo ſexto libri primi prædictæ ad Majoris Britanniæ Regem *Replicæ*, octodecim annos impenderit, ſeu potiùs oleum & operam perdiderit. Omnia Opera, quæ lucubravit Cardinalis *Perronius*, tribus Tomis in Folio comprehenſa Pariſiis publicam in lucem prodierunt annis MDCXX. & XXII. Erat etiam aliud volumen complectem Legationes, ac negotiationes ſummi momenti, quas maximâ cum laude obivit Cardinalis *Perronius*, quodque Pariſiis anno MDCXXIII. à *Ceſare Ligny*, qui eidem Cardinali fuerat à Secretis, publicatum eſt. Plura de doctiſſimo illo Cardinali legeſis in libro, cui titulas eſt: *Gallia Purpurata.* In reducendis ad gremium Eccleſiæ Hæreticis ſui temporis egregiam itidem operam navavit alter Cardinalis, *Armandus Joannes Pleſſæus*, Dux *Richelius*, natione Gallus, Par Franciæ, & totius Galliarum Regni primus Miniſter Regius, Lucionenſis Epiſcopus, & tandem S. R. E Cardinalis à *Gregorio XV.* Pontifice Maximo creatus, qui non ſolùm in gerendis Regni negotiis, ſed in promovendis Litteris, Artibus & Scientiis, ingenii præſtantiâ magnus, nihil antiquiùs habuit, quàm ut Calvinianam Hæreſim, quæ tum temporis Gallias infeſtabat, penitus exterminaret, & eos, qui hâc peſtiferâ Hæreſi erant infecti, ad Catholicæ Romanæ Eccleſiæ ſinum, ſicut devias & errantes oves, revocaret. Eam ob rem, eruditum ſcripſit *Controverſiarum Tractatum; Catechiſmum; Methodum facilem & tutam reducendi ad Eccleſiam Romanam eos, qui ab ea ſunt ſeparati;* & Tractatum Aſceticum *de Perfe-*

ſiani Chriſtiani. Quanto autem ſtudio & affectu viros Litteratos, ac præſertim Theologos proſequeretur Cardinalis *Richelius*, probant ac prædicant ea, quæ adhuc ſuperſunt, profuſæ ipſius erga eos liberalitatis monumenta, quorum unum inſtar omnium eſſe debet ampliſſimum illud ac ſumptuoſum ædificium Collegii & Eccleſiæ Domûs Sorbonæ, cujus erat Doctor ac Proviſor, quodque magnificis Architecturæ operibus adornatum omnibus maximam admirationem movet. Obiit Pariſiis die IV. menſis Decembris annis MDCXLII. ejuſque Mauſoleum viſitur etiamnùm in Eccleſia Domûs Sorbonæ magno Artificio elaboratum. His duobus Cardinalibus, qui in confutandis Hæreticorum erroribus ſtrenuam operam adhibuerunt, alios adjungere poſſem Eccleſiæ Gallicanæ Purpuratos, videlicèt *Henricum Petrum de Gondy*, Archiepiſcopum Pariſienſem, *Arnaldum D'Oſſat*, *Franciſcum de Sourdis*, Archiepiſcopum Burdegalenſem, *Franciſcum Rupifulcatium*, Gallicè *de la Rochefoucaut*, *Joannem Franciſcum de Gondy de Retz* Archipræſulem Pariſienſem & alios, qui omnes, ut videre eſt in libro *Petri Frizonii*, Doctoris Pariſienſis, cui Titulus: GALLIA PURPURATA, non tam Cardinalitiæ dignitatis ſplendore, quàm virtutum, & omnigenæ eruditionis fulgore Sæculo XVII. emicuerunt. Verùm, ne longior ſim, de his doctiſſimis Cardinalibus nihil in præſentia dicam. Conſultò etiam hic prætermittam pium juxta ac eruditum Cardinalem *Petrum Berullum*, Congregationis Oratorii JESU in Galliis Inſtitutorem, quia de illo in ultima Claſſe Scriptorum Sæculi XVII. in qua Viros illuſtres Congregationis Oratorii Jeſu repoſuimus, opportuniùs ſermonem habituri ſumus. Venio nunc ad clariſſimos Epiſcopos, qui magnâ nominis celebritate, & eximiæ doctrinæ laude in Galliis Sæculo XVII. præfulſerunt, & ex his novem dumtaxat, ut brevitati ſtudeam, hìc laudabo, quos majori præ cæteris aliis commendatione dignos judico, videlicèt *Petrum de Marca*, Archiepiſcopum Pariſienſem, *Gabrielem Albaſpinæum*, Epiſcopum Aurelianenſem, *Arnaldum Pontacum*, Epiſcopum Vaſatenſem, *Henricum Spondanum*, Epiſcopum Appamienſem, *Franciſcum Genetum*, Epiſcopum Vaſionenſem, & *Franciſcum Boſquetum*, Epiſcopum Monſpelienſem, de quibus ſingillatim pauca dicemus. In primis, *Petrus de Marca* ex clariſſima familia in Beoearni Principatu in Aquitania ortus, primùm Conſeranenſis Epiſcopus, deindè Archiepiſcopus Toloſanus, ac demùm Archi-Præſul Pariſienſis fuit, in Antiquitate Eccleſiaſtica, & in controverſis Fidei quæſtionibus ex aſſidua Scripturæ Sacræ, & omnium Patrum, pluriumque Scholæ Doctorum lectione eruditus, multa ſcripſit Opera. Hiſtoriam Patriæ ſuæ, & adjunctarum Provinciarum, anteà ipſis quoque indigenis incognitam, ſummâ curâ & diligentiâ ex veterum Actorum fide, inſertis paſſim perdoctis Obſervationibus, deſcripſit. Opus *de Concordia Sacerdotii & Imperii* edidit. Volumen quoque *Catalaunia illuſtrata*, ſeu *Marca Hiſpanica*, in quatuor libros tributum, concinnavit, in quibus Hiſpaniæ integræ, ſed præcipuè Tarraconenſis Provinciæ veteris, mediæ & recentioris, geographica veterum teſtimonia, vix à quoquam antehàc intellecta, & inſcriptiones antiquæ accuratè explicantur. Commentarium litteralem in Pſalmos lucubravit, & Diſſertationem *de Primatu Lugdunenſi, & de cæteris Primatibus* publicavit cum Notis ad Concilium Claromontanum. Varia etiam extant ejuſdem *Petri de Marca* Opuſcula poſthuma, quæ poſt ejus obitum *Stephanus Baluzius* publicâ luce donavit, & extant in ejuſdem *Baluzii* Miſcellaneis. Obiit *Petrus de Marca* anno MDCLXII. *Gabriel Albaſpinæus*, Gallicè *de l'Aubeſpine*, Epiſcopus Aurelianenſis, ex Illuſtriſſima in Galliis familia oriundus, Vir fuit totius Antiquitatis Eccleſiaſticæ peritiſſimus, quemadmodum libri quos in lucem edidit, teſtantur, videlicèt, *de Veteribus Eccleſiæ Ritibus*; *Obſervationes ad Tertulliani, & Optati Milevitani Opera*; *Tractatus de Euchariſtia*, in quibus antiquæ Diſciplinæ monumenta ſtudiosè perveſtigat; illuſtrat, & eruditè pertractat. Migravit è Vita *Gabriel Albaſpinæus* Gratianopoli die XV. menſis Auguſti an. MDCXXIX. Poſtquàm Epiſcopatui præfuiſſet annis XXIV. Inter Epiſcopos Galliæ doctrinâ inſignes jure optimo locum obtinere debet *Arnaldus Pontacus*, Gallicè de *Pontac*, ex illuſtri ſtirpe Burdegalenſi genus ſuum ducens, quippè qui ad Epiſcopatum Vaſatenſem provectus, probitate vitæ, eruditione, & ſollicitudinis Paſtoralis laude præſtans, atque Hebraicarum & Græcarum Linguarum notitiâ præditus, egregios edidit Commentarios in *Abdiam* Prophetam, Chronicon *Euſebii* eruditis Notis illuſtravit, & Opus Polemicum ſcripſit contra *Pleſſæum Mornæum*, Hæreticum Calviniſtam. Hunc Epiſcopum in tanto honore habebat *Gilbertus Genebrardus*, Archiepiſcopus Aquenſis, ut ſuam Chronologiam ei nuncupaverit. E vivis exceſſit *Arnaldus Pontacus* die XIV. Februarii an. MDCV. Ejus Elogium texuit *Antonius Poſſevinus* in Apparatu Sacro. In refellendis Hæreticorum Sæc. XVII. erroribus primas inter Epiſcopos Galliæ tenet *Jacobus Benignus Boſſuet*, Meldenſis Epiſcopus, Divione in Burgundia claris natalibus ortus, Pariſienſis Facultatis Doctor eximius, Sereniſſimi Galliarum Delphini, *Ludovici XIV.* Chriſtianiſſimi Regis filii, Præceptor eruditione nùlli ſecundus, qui toto Vitæ ſuæ tempore in Hæreticos deſudans pugnavit ſcripto, verbo & exemplo, eoſque, ab Eccleſia Romana extorres, ut in rectam veritatis ſemitam revocaret, ſcripſit Gallicè varia Opuſcula erudita, & inter illa præſertim; perdoctam ac mirabilem *Fidei Catholicæ* edidit *Expoſitionem*, quæ ubique gentium ſummo cum applauſu illicò recepta fuit, eruditorum omnium calculo probata, laudata, & in diverſas linguas, Italicam, Germanicam, Anglicam, Hibernicam, Latinam, & Belgicam, verſa. Scripſit etiam idem Epiſcopus adverſùs Hæreticos aureum Opus, ſeu *Hiſtoriam de Variationibus Eccleſiarum Proteſtantium*, duobus Tomis in quarto comprehenſam, in qua Hæreticorum Lutheranorum & Calviniſtarum multiplices in Fide variationes aperit, ſoleque clariùs evincit, ejuſmodi Hæreticos non Evangelium, ſed doctrinam temporum ſectari. Calamum quoque acuit idem celebris Epiſcopus Meldenſis in Pſeudo-Myſticos, dictos *Quietiſtas*, impuri

Michaelis Molinoſi diſcipulos, & librum *Franciſci de Solignac Fenelon*, Archiepiſcopi Cameracenſis, qui illis Pſeudo-Myſticis haud parùm favebat, multis editis lucubrationibus egregiè confutavit. *Expoſitionem in Apocalypſin* Gallico idiomate exaravit, & libros Pſalmorum, Proverbiorum, Eccleſiaſtes, & Cantici Canticorum Notis Latinis illuſtravit. Sub finem Vitæ ſuæ acerbis doloribus cruciatus, *Expoſitionem* edidit hujus *Iſaiæ* Prophetiæ: *Ecce, Virgo concipiet &c.* & ut mortem, quam ſibi imminere ſentiebat, erecto animo, hilariqùe vultu adſpicere poſſet, interpretatus eſt Pſalmum vigeſimum primum, in quo paſſio Chriſti Domini noſtri à Regio Propheta graphicè deſcribitur, ſicqùe ſcribendi ſimul & vivendi finem fecit die XII. menſis Aprilis anni MDCCIV. Magnum apud Viros eruditos ſibi nomen peperit *Antonius Godeau*, Epiſcopus Vencienſis, qui improbo labore multa Opera publici juris fecit, quæ ſtyli elegantiâ & doctrinæ puritate cum ſumma oblectatione leguntur, & ab omnibus expetuntur. Scripſit patrio, ſeu Gallico ſermone, *Paraphraſes in omnes S. Pauli Epiſtolas, ſeptem Canonicas, & Pſalmos Davidis*; *Hiſtoriam Eccleſiaſticam, quatuor priora complectentem Eccleſiæ Sæcula*; *Orationes funebres*; *duos libros Chriſtianæ Poëſeos*; *Inſtitutionem Principis pro Rege Chriſtianiſſimo Ludovico XIV. Vitas Sanctorum Pauli, Auguſtini, Caroli Borromæi*; *Elogia Epiſcoporum, qui in omnibus Eccleſiæ Sæculis, doctrina & vita ſanctimonia floruerunt*; *Conſtitutiones Synodales*, & alia plura Opuſcula. Interfuit Comitiis Generalibus Cleri Gallicani habitis anno MDCXLV. & MDCLV. in quibus Epiſcopalis auctoritatis jura, nec non Chriſtianæ doctrinæ moralis puritatem contra laxiores Caſuiſtas, qui eam nefandis corruptelis adulterabant, acerrimè defendit. Tandem meritis & famâ ubique clarus obiit die XXV. menſis Maji anno MDCLXXII. *Danielem Huetium*, Epiſcopum Abrincenſem, Latini ſermonis elegantia, linguarum Hebraicæ & Græcæ peritia, Hiſtoriæ Sacræ, Eccleſiaſticæ ac Prophanæ exquiſita & ampliſſima cognitio illuſtrem in Eccleſia, & in Republica litteraria reddiderunt. Præter *Cenſuram*, quam edidit, *adversùs Philoſophiam Carteſianam*, & librum, quem compoſuit, *de claris Interpretibus*, Editionem Operum *Origenis* Græco-Latinam adornavit, doctiſſimis Notis illuſtravit, eiqùe attexuit *Tractatum*, cui Titulus: ORIGENIANA, ubi vitam *Origenis*, accuratum omnium ejus Operum Criterium, & Hiſtoriam Controverſiarum, quæ in Eccleſia occaſione vel librorum, vel doctrinæ, vel perſonæ *Origenis* fuerunt excitatæ, inſeruit. Librum etiam de loco, in quo ſitus erat Paradiſus Terreſtris, ſcripſit, & ad *Euſebii* Epiſcopi Cæſarienſis imitationem Opus edidit, cui titulus eſt, DEMONSTRATIO EVANGELICA, in quo omni argumentorum genere contra Infideles probat antiquitatem, revelationem, inſpirationem & authoritatem Sacrorum librorum; contra verò Judæos demonſtrat, omnia Prophetarum Oracula de venturo Meſſia fuiſſe in JESU CHRISTO Salvatore noſtro ad amuſſim impleta. Hoc Opus, omnigenâ eruditione ſacrâ, & prophanâ refertum, longè præſtat aliis Operibus, quæ vulgavit clariſſimus ille Epiſcopus, qui paucis abhinc annis è vivis ſublatus magnum ſui viris eruditis reliquit deſiderium. In dirigendis, atque illuſtrandis Eccleſiæ Annalibus diu multumqùe inſudavit *Henricus Spondanus*, qui in Regno Navarræ natus, & in Calviniana hæreſi educatus, divinâ tamen adſpirante gratiâ, ex continua Cardinalium *Perronii & Bellarmini* Operum lectione (ſicut ipſemet fatetur, immò gloriatur, in libro *de Cœmeteriis ſacris* à ſe vernacula, ſeu Gallicâ linguâ, edito) ex errorum tenebris emerſit, & Catholicam Fidem amplexus eſt. Ob ſuam eximiam eruditionem cum ſingulari pietate conjunctam ad Epiſcopatum Appamienſem promotus, populum ſibi commiſſum quà verbo, quà exemplo docuit, ad pietatem informavit, pluresqùe libros conſcripſit, quos inter cenſentur jam laudatus liber *de Cœmeteriis ſacris*, Gallico primum, deindè Latino idiomate donatus, multiſqùe auctus; *Annalium Eccleſiaſticorum Cardinalis Baronii Epitome* duobus Tomis comprehenſa; *Annales ſacri à Mundi creatione ad ejuſdem reparationem*; *Continuatio Annalium Eccleſiaſticorum* ab anno MCXCVIII. quo Cardinalis *Baronius* deſiit, uſque ad finem anni MDCL. in duos Tomos diſtributa. *Si de Henrico Spondano* plura ſcire deſideres, legeſis ejus vitam à *Petro Frizonio* Theologo Pariſienſi deſcriptam, quæ extat in fronte primi Tomi ejuſdem *Spondani* Continuationis Annalium Eccleſiaſticorum Baronii. Ad repurgandam doctrinam moralem à corruptelis, quas nonnulli laxiores Caſuiſtæ invexerant, animum appulit *Franciſcus Genetus*, patriâ Avenionenſis, & ejuſdem Urbis Academiæ in Sacra Theologia & in utroque Jure Doctor. Ab Eminentiſſimo Cardinali *Hieronymo Grimaldo*, Aquiſextiarum Archiepiſcopo, ad inſtituendum Seminarium accitus eſt, ibiqùe per quinquennium doctrinam moralem docuit. Deindè, ab *Innocentio Undecimo* Pontifice Maximo Vaſionenſis Epiſcopus creatus, omnia Epiſcopalia munia incredibili zelo obivit. Doctrinam moralem ad normam Scripturæ Sacræ, Sacrorum Canonum, doctrinæ Sanctorum Patrum, præſertim *SS. Thomæ* & *Antonini*, idiomate Gallico compoſuit, eamque promovente doctrinâ & pietate celebri Cardinali *le Camus*, Epiſcopo Gratianopolitano, typis commiſit, quæ ita omnibus probata eſt, ut multis Editionibus pervolgata, Pariſiis, mox Venetiis in Latinam Linguam verſa prodierit. Obiit *Franciſcus Genetus*, Epiſcopus Vaſionenſis, die XVII. menſis Octobris anni MDCCII. aquis ſuffocatus, dum torrentem lecticâ vectus trajiceret, vix ætatis annum ſexageſimum tertium ingreſſus. Hic prætermittere non debeo *Joſephum Mariam Suarem*, in Sede Epiſcopali Vaſionenſi *Franciſci Geneti* illuſtrem prædeceſſorem, qui patriâ fuit iridem Avenionenſis, Græcè ac Latinè doctus, Antiquitatis ſacræ & prophanæ ſtudioſiſſimus, & *Urbano Octavo* Pontifici Maximo gratiſſimus. *Nili* Abbatis Opera è Græco Latinè verſa typis Barberinis Romæ excuſa publici juris fecit, multaqùe doctiſſima in lucem edidit Opuſcula, quorum Catalogum texuit *Leo Allatius* in *Apibus Urbanis* ſeu *de Viris Illuſtribus*. Vitâ functus eſt *Joſephus Maria Suares*, Epiſcopus Vaſionenſis, anno MDCLXXIII. Denique; inter

Epiſco-

Epiſcopos Eccleſiæ Gallicanæ doctrinâ & pietate Sæculo decimo ſeptimo inſignis fuit *Franciſcus Boſquetus*, patriâ Narbonenſis, Latinæ Græcæque & Hebraicæ linguarum notitiâ præditus, juriſprudentiæ peritiâ maximè claruit. Primùm Lutevenſis Epiſcopus anno MDCXLVIII, à Chriſtianiſſimo Rege *Ludovico XIV.* deſignatus eſt, deindè anno MDCLV. translatus ad Epiſcopatum Montis Peſſolani, obiit anno MDCLXXVI. Plura perdocta, cùm Hiſtorica, tum Canonica ſcripſit Opera. *Epiſtolas Innocentii III.* Pontificis Maximi Commentariis Hiſtoricis illuſtravit; *Vitas Pontificum Avenione ſedentium* præclaris Notis auxit; *Synopſin Legum* Græcam *Michaelis Pſelli* elucidavit Juris Annotationibus; *Eccleſiæ Gallicanæ Hiſtoriarum exordia* quatuor libris, à primo Chriſti in Gallias Evangelio ad datam Eccleſiæ pacem, publici juris fecit, ſed earum continuatio deſideratur, & necdum prodiit in lucem, quamvis à Viris Litteratis multùm expetita, ſicut & alia ejusdem Authoris Opera MSS. quæ adhùc in Bibliothecis aſſervantur. Sed hactenùs ſatis dictum ſit de Gallicanæ Eccleſiæ Epiſcopis; qui Sæculo decimo ſeptimo Catholicam Fidem ab Hæreticis impetitam ſtrenuè vindicârunt, doctiſſimis libris illuſtrârunt, & vitæ ſanctioris exemplo, tanquàm ſale optimo, in populorum cordibus incorruptam condierunt atque conſervarunt; de quibus ſi plura ſcire aveas, adire poteris *Galliam Chriſtianam*, quæ primùm à *Scævola*, & *Ludovico* fratribus *Sammarthanis*, Gallicè *de Sancte Marthe*, edita eſt; deinde à *Petro Abelio*, & *Nicolao*, filiis *Scævolæ Sammarthani*, pluribus acceſſionibus, & adjectâ etiam Hiſtoriâ Galliæ Abbatum aucta in quatuor Volumina excrevit, ac demùm paucis abhinc annis à *Dionyſio Sammarthano*, Monacho Ordinis *S. Benedicti* è Congregatione *S. Mauri*, multis conquiſitis undique monumentis locupletata, pulchrèque caſtigata, & ad noſtram uſque ætatem producta prodiit in lucem Pariſiis anno MDCCXV.

C. Gaudeo plurimùm, quòd Eccleſia Gallicana Sæculo decimo ſeptimo tot ſtrenuos in extirpandis Hæreſibus, in amplificanda Religione doctiſſimos dederit Cardinales & Epiſcopos, vindices Catholicæ Fidei, cuſtodes antiquæ Patrum traditionis, acerrimos propugnatores Eccleſiæ laborantis, ejus hoſtium repreſſores, defenſores honoris & ſalutis. Sed alios, ſi placet, percurramus Scriptores, qui eruditionis præſtantiâ Sæculo decimo ſeptimo in Galliis floruerunt.

M. Dies profectò me deficiet, ſi ſingulos impræſentiarum appellare velim Scriptores, qui Sæculo decimo ſeptimo eruditionis famâ celebres in Galliis extiterunt. Illuſtriores igitur duntaxàt, quorum Opera aliquam Eccleſiæ utilitatem afferre poſſunt, hic laudabo, & ut ſedolò caveas à lectione quorumdam Galliæ Scriptorum, qui, licèt Catholici, & Clero addicti, effrænis tamen & intemperantis Critices vitio laborantes, malè audiunt; eos in antecellum breviter indicabo. Primus eſt *Joannes Launojus*, Conſtantiæ in Normannia, Galliarum Regni Provinciâ, natus, Doctor Sacræ Facultatis Pariſienſis, Vir quietis impatiens, qui nec ſe, nec alios frui ſinebat, & nativâ quâdam titillatos prurigine ſugillandi, ac jure vel injuriâ carpendi Viros illuſtres, calamum felle tinctum in plures acuit, receptaſque communi piorum ſuffragio opiniones laceſſivit argumentis ut plurimùm negativis; quæ incerta & infirma eſſe luculenter contra eumdem *Launojum* evincit benè longâ & eleganti Exercitatione *Joannes Baptiſta Thiers.* Certè, ut liberè dicam, quod olim de moroſiori quodam Cenſore lepidè ajebat *Tullius Cicero*, illum videlicèt *Grammaticæ non Ariſtarchum eſſe, ſed Phalaridem*; in *Joannem Launojum*, ejusdem Criticum, jure optimo detorqueri poteſt, eum videlicèt multarum traditionum & opinionum non Ariſtarchum, ſed Phalaridem fuiſſe. Ille quippè eſt ſuperciliosus Cenſor, qui non ferro, ſed ferreo calamo in plures receptas opiniones ac traditiones temerario auſu graſſatus eſt, qui facta omnia infecta eſſe pertendebat, qui totus fuit in vetuſtiſſimis quibusque Sanctis è Cœlo pro virili parte detrudendis, quaſi depopulandi Cœli partes ſibi deſumpſiſſet; quis *Dionyſium Areopagitam* Galliarum Apoſtolum fuiſſe apertâ fronte negavit; Phocenſes defraudavit *S. Magdalena* ad Portum Maſſilienſem appulſu, & apud ſe aliquot annis vitæ ſanctiſſimè transactæ monumentis, quæ cedunt in decus illius gentis ſempiternum; qui plura Monaſteria à juribus & privilegiis, longâ non ſolum annorum, ſed etiam Sæculorum ſerie confirmatis, depellere aggreſſus eſt; qui Primatus Romani Pontificis jura omni ſtudio elevare molitus eſt; qui Religioſos Carmelitas deturbare voluit eâ, quæ apud illos obtinet, originis ſuæ ex *Elia* & *Elizeo* repetitæ, vel Scapularis *Simoni Stocko* à Virgine Deiparâ conceſſi opinione; qui denique, ut cætera alia miſſa faciam, *S. Thomæ Aquinati*, Doctori Angelico, non pepercit, eique Summam Theologicam tripartitam ficulneis conjecturis, quas in ſuperioribus colloquiis exſufflavimus, abjudicavit, multaque id genus in his, quæ edidit, Operibus tractavit argumenta, à quibus, ſi illam, quâ laborabat, ſcripturiendi cacoëthem, & pruriginoſam de omnibus dubitandi libidinem cohibere potuiſſet, in integrum ſuperſedere debuiſſet. Quod cùm non fecerit, & impotenti ſuæ libidini ſingula quæque, quæ ad ipſius ſalivam non erant attemperata, in dubium præpoſterè revocandi abſque ullo fræno indulſerit, indelebilem importuni, moroſi, & ſuperciliosi Cenſoris notam nomini ſuo inuſſit. Obiit *Joannes Launojus* die X, menſis Martii anno MDCLXXVIII. Alter intemperantioris Critices Scriptor Gallus eſt *Ludovicus Ellias Dupinus*, patriâ Pariſinus, & Facultatis Pariſienſis Doctor, qui *Joannis Launoji* cùm eſſet diſcipulus, ejus veſtigia ubique preſſit, & in his, quæ edidit, Operibus, præſertim in ſua *Bibliotheca Scriptorum Eccleſiaſticorum*, quæ novemdecim Tomos complectitur, de Romanis Pontificibus parùm reverenter loquitur, in Sanctorum Patrum Opera, ſtylum & doctrinam, quaſi pro Tribunali ſedens, virgam cenſoriam exercet, Sanctorum Eccleſiæ Doctorum *Auguſtini* & *Hieronymi* Opera deprimit, Scriptorum Eccleſiaſticorum lucubrationes pro ſuo guſtu & arbitrio aut contemnit, aut extollit; Viris Regularibus, quos vulgò *Mendicantes appellamus*, præcipuè Fratribus Prædicatoribus, ſe ſe paſſim infenſum prodit, eorumque Opera parvi facit; receptas traditiones, &

opiniones, quæ Fidelium pietatem alere poſſunt, tanquàm fabula, ſuperſtitiones, & putida commenta irridet, explodit, exſibilat, atque infelicibus conjecturis abolere conatur; uno verbo *Dupinus* Dictaturam neſcio quam, ſine eruditorum ſuffragiis, in liberrima Republica Literaria ſibi arrogat, & ſi quos à ſe vel minimùm diſſentientes putat, illicò Plautino more illos defricat, & tanquàm Critices Diſciplinæ penitùs ignaros traducit ac vellicat. Pariſiis nuperrimè diem ultimam clauſit *Dupinus*. Inter Gallos intemperantioris Critices Scriptores reponuntur quoque *Hadrianus Bailletus*, & *Petrus Faidit*, ambo Sacerdotes. Horum primus, in pago propè urbem *Bellovacum* natus, multa Opera conſcripſit, ſed ſub ſpecioſo obtentu repurgandi Vitas Sanctorum à fabulis, quæ in eas irrepſerant, & vera Acta ac monumenta ſecernendi à falſis & ſpuriis, in aliud extremum impegit in deſcribendis Vitis Sanctorum, quas quatuor Tomis in Folio complexus eſt. Plurima ſiquidem Acta Sanctorum, & traditiones in Eccleſiis receptas, aut in dubium revocâvit, aut inficias ivit, multis miraculis, & revelationibus fidem omnem detraxit, totumque Opus ſuum variis Obſervationibus, eruditis quidem, ſed quæ ſeveriorem in hoc argumento Criticam olent, & piorum animos offendere poſſunt, implevit. Obiit Pariſiis *Joannes Bailletus* die XXI. menſis Januarii an. MDCCVI. Alter verò, ſeu *Petrus Faidit*, ex Arvernia, Galliæ Provinciâ, ortus, præter aliqua Hiſtorico-Critica Opuſcula, quæ Gallicè contra *Sebaſtianum Tillemontium* ſcripſit, Theologum agere voluit in libro, quem Gallicè an. MDCXCVI. edidit de *Sanctiſſima Trinitate*, in quo probandum ſuſcipit, Cœlum non tam diſtare à terra, quàm Syſtema Theologorum de Sanctiſſima Trinitate diſtet à doctrina Sanctorum Patrum. Sed dum Theologos Scholaſticos impugnat ille Pſeudo-Criticus Author, lapſus eſt in *Tritheitarum* errorem, treſque diſtinctas eſſentias, ſeu naturas admiſit in tribus Perſonis Divinis. Quem errorem eruditus *P. Hugo*, Canonicus Regularis Præmonſtratenſium Ordinis, perdoctâ lucubratione an. MDCXCIX. editâ confutavit, & temerarium illum Criticum, falcem in alienam meſſem mittere præſumentem, ad palinôdiam coëgit. Horum itaque Scriptorum, quos hactenus indicavi, & aliorum intemperatæ & inordinatæ Critices hominum Opera lectitare non debes, quia ſicut nihil utilius eſt Critices Diſciplinâ, quæ temperata eſt, & ad certas, præſcriptaſque Regulas exacta, ita nihil perniciosius eſt inordinatâ Criticâ, quæ nullo fræno cohibita omnia in dubium revocat, & in monumenta, quæ pietatem & Religionem ſpectant, etiam impunè graſſatur. Qua de re legeſis *Tractatum de abuſibus Critices Diſciplinæ in iis, quæ attinent Religionem*, Quem Pater *De Laubruſſel*, Societatis Jeſu, an. MDCCX. Gallico idiomate edidit, & librum, quem nuperrimè, ſeu anno MDCCXIII. Pariſiis vulgavit *P. Honoratus à Sancta Maria*, Carmelita Excalceatus, Gallico itidem idiomate ſcriptum, quique hunc præfert titulum, ſic Latinè redditum: *Obſervationes ſuper Regulis, & Uſu Critices Diſciplinæ circà Opera Sanctorum Patrum, Acta antiquorum Martyrum, & Vitas Sanctorum* &c. His ſemel indicatis immoderatæ Critices Scriptoribus Gallis, quorum Opera ſtudioſa juventus manibus verſare non debet, de aliis nunc nobis diſſerendum incumbit ejuſdem Nationis Gallicæ Scriptoribus, qui Clericali itidem dignitate inſignit Sæculum decimum ſeptimum eximiâ eruditione illuſtrârunt, & libros non minùs Eccleſiæ, quàm Reipublicæ Litterariæ utiliſſimos lucubrârunt. Sed quia vitam cujuſque proſequi infiniti laboris eſſet, eorum dumtaxàt nomina, atque præcipua, quæ ediderunt, Opera breviter indigitabo. Quod ſi aliquos ex his præſertim Scriptoribus, qui etiamnùm in Galliis vivunt, prætermiſero, excuſationem, opinor, merebitur ſilentium meum apud eos, quorum per ignorantiam magìs, quàm ex contemptu nullam mentionem fecerim, cùm eorum & Nomina & Scripta ad me non pervenerint. Inter Scriptores Gallos, qui Sæc. XVII in Theologia ſive Scholaſticâ, ſivè Dogmaticâ, vel Polemicâ, vel Morali excelluerunt, hi potiſſimùm numerantur, quos hìc continuâ ſerie recenſebo. *Andreas Duvvallius*, inſignis Doctor Sorbonicus, & Regius Theologiæ Profeſſor in Univerſitate Pariſienſi primarius, ſcripſit librum contra *Edmundum Richerium*, Authorem libelli *De Eccleſiaſtica, & Politica Poteſtate*; Opera etiam Theologica volgavit, obiitque Pariſiis an. MDCXXXVIII. *Nicolaus Iſambertus*, patriâ Aurelianenſis, Doctor & Profeſſor Sorbonæ, egregiis Commentariis Summam *S. Thomæ* illuſtravit, & e vivis abiit die XIV. menſis Maji anni MDCXLII. Sub initium Sæc. XVII. floruit *Philippus Gamachaeus*, Doctor Sorbonicus, qui de rebus Theologicis perdoctè ſcripſit, & obiit die XXI. menſis Julii an. MDCXXV. Claruit eodem Sæculo *Antonius Arnaldus*, Doctor Sorbonicus, qui plura Opera Theologica, ſed præſertim Polemica contra Hæreticos Calviniſtas concinnavit, inter quæ duo potiſſimum Gallicè ſcripta maximè celebrantur, unum videlicet, cui Titulus eſt: *De perpetuitate Fidei Euchariſtiæ*, alterum, cui hic Titulus præfigitur: *Moralis Chriſtiana erroribus Calviniſtarum de juſtificatione omninò profligata*. Obiit *Antonius Arnaldus*, annos natus octoginta tres, die VIII. menſis Aug. an. MDCXIV. Catholicæ itidem Religioni adversùs Calvinianos propugnandæ totum ſe addixit *Petrus Nicolius* & eleganter atque eruditè ſcriptis Opuſculis Catholicæ Eccleſiæ Romanæ Fidem adversùs Heterodoxos illibatam tutatus eſt, obiitque Pariſiis die XVI. Novemb. an. MDCXCV. Inter Caſuiſtas Sæc. XVII. Primas tenere debet *Jacobus Sanbevius*, Gallicè *De Sainte Beuve*, Doctor Sorbonicus, qui extremum diem clauſit XV. menſis Decembris an. MDCLXXVII. Conſcientiæ Dubiorum & Conſultationum Deciſiones, quas ad Scripturæ Sacræ, Canonum, & doctrinæ SS. Patrum, atque primi ſubſellii Theologorum normam exactas dederat, dum adhùc in vivis eſſet, publicam in lucem poſt ejus obitum editæ ſunt anno MDCLXXXIX. MDCXCII. & MDCCIV. tribus Tomis in quarto collectæ. Duo etiam poſthumi Tractatus Latini, quos idem *Sanbovius* contra Pſeudo-Miniſtrum *Dallaum* compoſuerat, prodierunt an. MDCLXXXVI, unus videlicèt de *Sacramento Confirmationis*, alter *de Extrema Unctione*. Caſuiſtarum, ſeu Doctorum, qui de Morum Diſciplina tractârunt, Claſſi accenſeri quoque debet *Bonus Merbeſius*, qui concionavit *Summam Chriſtianam*, ſeu *Orthodoxam Morum Diſciplinam* duos in Tomos in Folio diſtributam, quæ (ut ait

Car-

Cardinalis *Joſephus de Aguirre* in Præfatione, quæ eſt in fronte primi Tomi *Collectionis omnium Conciliorum Hiſpaniæ) videtur catena ferè continua Moralis Chriſtianæ, ex Canonibus Conciliorum & locis Sanctorum Patrum contexta, adversùs laxiores quoslibet.* Adversus ſpurios Myſticos, ſeu *Michaëlis Molinoſi* diſcipulos, eruditum librum ſcripſit *Joannes Grancolat*, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor, aliaque Opera de Doctrina Morali, ſed præcipuè de rebus Liturgicis, de Ritibus, Cæremoniis, & Diſciplina Eccleſiæ publicavit, quæ à Viris eruditis impensè laudantur. Comœdias & Spectacula libro Gallicè editodatâ operâ impugnavit *Joannes Gerbeſius* Doctor Sorbonicus contra *P. Caſaro*, Clericum Regularem Theatinum, Italum, patriâ Meſſanenſem, qui Pariſiis Latino ſcripto, ſed poſteà Gallicè verſo, Typisque mandato; Comœdiarum, & Spectaculorum uſum licitum eſſe docuit, facti tamen pœnitens, palinodiam in Epiſtola, quam ſcripſit ad Illuſtriſſimum Archiepiſcopum Pariſienſem, decantavit, & Comœdiarum ac Spectaculorum uſum, velut Chriſtianis omninò illicitum, & à Sanctis Patribus damnatum, reprobavit. Alia ejusdem *Joannis Gerbeſii* de diverſis argumentis extant Opuſcula Gallicè ſcripta, & liber unus Latinè exaratus, cui titulus eſt: *De Cauſis Majoribus.* Lucubrationes, non minùs doctrinâ, quam argumenti novitate ſingulares, ediderunt duo Sæc. XVII. Theologi, *Jacobus* ſcilicet *Boilean*, Doctor Sorbonicus, & *Joannes Baptiſta Thiers*, Sacræ Facultatis Pariſienſis Baccalareus, quorum primus, ſeu *Jacobus Boilean*, præter varia Opuſcula, quibus Rempublicam Litterariam illuſtravit, *Tractatum* edidit in quarto *de Antiquis & Majoribus Epiſcoporum Cauſis*; inſuper *Diſquiſitionem Theologicam de Sanguine Chriſti poſt Reſurrectionem*; *Tractatum de neceſſitate Contritionis*, ſeu amoris Dei ſuper omnia dilecti, *in Sacramento Pœnitentiæ*; *Hiſtoriam de Confeſſione Auriculari*; *Tractatum de Adoratione Euchariſtiæ*; *Hiſtoriam Flagellantium*; & *Diſquiſitionem Hiſtoricam de re Veſtiaria hominis ſacri Vitam communem more civili traducentis.* Alter verò Scriptor, ſeu *Joannes Baptiſta Thiers*, Vir rerum reconditarum curioſus inveſtigator, varias Diſſertationes, vel Tractatus publici Juris fecit, præſertim *de Authoritate Argumenti negativi contra Launojum*; *Tractatus de Feſtis*; *De Expoſitione Sanctiſſimi Sacramenti*; *De Superſtitionibus*; *De Jocis & Ludis*; *De Coma adſcititia*, Gallicè *Perruque*, *Clericorum*; & de aliis id genus argumentis, quæ Lectores ſingulari voluptate perfundunt, & rarâ eruditione imbuunt. Obiit *Joannes Baptiſta Thiers* menſe Martio anni MDCCIII. Denique, ut abſolvam ſeriem Scriptorum, qui Sæculo XVII. in Clerum Sæcularem in Galliis adſcripti de rebus Theologicis ſcripſerunt, quinque dumtaxàt proferam Viros illuſtres, qui ad juvanda Clericorum ſtudia Curſum Theologicum, ab inutilibus, frigidis, ſpinoſis, & futilibus quæſtionibus repurgatum, magnâ cum laude & omnium utilitate adornârunt. Primus eſt *Franciſcus Feu*, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor, in Antiquitate Eccleſiaſtica, & in lectione Sanctorum Patrum, atque Scriptorum Eccleſiaſticorum verſatiſſimus, qui Curſum Theologicum in quatuor Tomos diſtributum, juxta Scholaſticam methodum aggreſſus, duos tantùm Tomos, quorum primus complectitur Tractatus *De Deo*, *de Attributis Divinis*, & *De Sanctiſſima Trinitate*; Alter verò continet Tractatus *De Legibus*, *De Peccatis*, & *De Incarnatione*, publicavit; inopinatâ morte abreptus die XXVI. menſis Decembris an. MDCXCIX. Alter Scriptor eſt *Joannes Baptiſta Du Hamel*, Sacerdos, qui non ſolùm caſtigato & eleganti ſtylo compoſuit Curſum Philoſophicum, cui titulus eſt: *Philoſophia Vetus & Nova ad uſum Scholæ accommodata*, ſed etiam concinnavit integrum Curſum Theologicum octo Tomis in octavo comprehenſum, in quo Quæſtiones, quæ in Scholis ventilari ſolent, puro, terſo, & penè Ciceroniano ſtylo pertractat, & Theologiam Scholaſticam ſimul cum Poſitiva, ſeu Dogmatica, Polemica, & Hiſtoria Eccleſiaſtica miro artificio, ac perpetuo fœdere conjungit. Hujus Curſûs Theologici Epitomen ad uſum Seminariorum confecit *Joannes Baptiſta Du Hamel*, quam Pariſiis anno MDCXCIII. Typis mandari curavit. Alium Scripturæ Sacræ ſtudioſis utiliſſimum edidit librum, cui titulus eſt: *Inſtitutiones Biblicæ*, & integra Biblia Sacra cum doctiſſimis Notis in omnes libros ſacros cùm Veteris, tum Novi Teſtamenti Pariſiis an. MDCCV. Typis excuſa in publicam lucem emiſit. Obiit Pariſiis *Joannes Baptiſta Du Hamel* die VI. menſis Auguſti anni MDCCVI. Tertius Scriptor eſt *Martinus Grandin*, Doctor Sorbonicus, & Sacræ Facultatis Pariſienſis Decanus, qui ſe ſe totum Theologiæ Scholaſticæ ſtudio dedit, ac diem extremum obiit die XVI. menſis Novembris anni MDCXCI. multaque reliquit Opera Theologica, quæ quinque Voluminibus comprehenſa, poſt ejus obitum *Carolus Du Pleſſis D' argentrè*, Doctor itidem Sorbonicus, Pariſiis prælo commiſit an. MDCCX. eisque adjecit nonnullas Diſputationes, quas ipſe proprio Marte lucubravit. Quartus Scriptor eſt *Nicolaus L'herminier*, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor, qui plures edidit Theologiæ Tractatus, de quibus clarâ & expeditâ methodo Quæſtiones non ſolum ad Theologiam Scholaſticam, ſed ad Poſitivam, ſeu Dogmaticam ſpectantes pertractat. Primus Tomus complectitur Introductionem ad Scripturam Sacram, & Tractatus De Deo, ejus Attributis, De Prædeſtinatione, De Trinitate, & De Angelis. Alter Tomus continet Tractatus de Incarnatione, De Gratia, & de Juſtificatione. Tertius Tomus comprehendit Tractatus De Actibus Humanis, & De Legibus. Quartus Tomus unicum habet Tractatum De Peccatis. Alios Tractatus Theologicos non abſolvit *Nicolaus L' herminier*, cui plurimùm debet Schola *Scoti*, Doctoris Subtilis, quòd illius opinionem de Diſtinctione formali, actuali, ex natura rei, Latino & Gallico idiomate acriter defenderit, eique novum robur ac lumen pro viribus addere tentaverit. Quintus denique Scriptor, eſt *Ludovicus Habert*, Doctor Sorbonicus, qui integrum Curſum Theologicum ad uſum Seminarii Catalaunenſis per breves Interrogationes & Reſponſiones contexuit, atque omnes ferè Quæſtiones, quæ ad Theologiam Scholaſticam, Dogmaticam, & Polemicam attinent, accuratâ Methodo, nitido ſtylo, ſolidê doctrinâ excuſſit, dilucidavit, præſertim illas, quæ ad Diſciplinam morum, ad Sacramenta, eorumque adminiſtrationem pertinent, in quibus explanandis plus temporis ac laboris impendiſſe videtur. Conſultò

hic

hic prætermitto inſignem quemdam Pariſienſem Theologum, qui ſub nomine *Petri Aurelii* latitare voluit, & cujus eximias Apologias, quas in defenſionem Epiſcoporum, ſicut jam in Colloquio III. obſervavimus, invicto animo ſuſcepit, Clerus Gallicanus non ſolùm benignè excepit, ſed etiam ad illum, licèt incognitum, perhonorificam ſcripſit Epiſtolam; noluit tamen ille Theologus, ſub nomine *Petri Aurelii* latitans, ſolitudinis nimiùm amans, unquàm prodire in publicum, & litteris jugiter intentus, complura ſcripſit Opera. Longam cum *Sirmondo* Societatis Jeſu circà lectionem & verum ſenſum Canonis ſecundi Concilii Arauſicani primi Controverſiam habuit, ſicut in Colloquio mox laudato oſtendimus, & moriens, numero propè infinita manuſcripta reliquit.

D. His celebrioribus, quos hactenus laudâſti, Cleri Sæcularis Viris illuſtribus, qui Sæculo XVII. in Galliis Theologiam Scholaſticam, Dogmaticam, Polemicam, & Moralem doctiſſimis ſuis lucubrationibus illuſtrârunt, atque Rempublicam Litterariam locupletârunt, optarem, ut in præſentia alios adjungeres ejuſdem Cleri Sæcularis Viros eruditos, qui in Galliis, ſive in Sacrarum Scripturarum interpretatione, ſive in notitia Hiſtoriæ & doctrinæ Sanctorum Patrum, ſive in Theologia Aſcetica, arteque concionandi præ cæteris aliis Scriptoribus excelluerunt.

M. In adornandis Scripturæ Sacræ in Linguam Vernaculam Verſionibus eruditi quidam Viri in Galliis Sæc. XVII. ſtudium, operamque poſuerunt, videlicèt Biblia Sacra ex Editione Vulgata Latina vertit Gallicè *Iſaacus le Maitre de Sacy* cum explicatione ſenſus litteralis & ſpiritualis excerptâ ex Sanctis Patribus, & Auctoribus Eccleſiaſticis. Novum verò Teſtamentum Gallicè tranſtulerunt *Antonius Godeau*, Epiſcopus Vencienſis, cujus ſuperiùs meminimus, *Michael de Marolles*, *Franciſcus Veron*, *Dionyſius Amelotte*, *Carolus Huré* Theologus Pariſienſis, *Dominicus Bouhours*, & alii. Sed obiter obſervare debes, produiſſe eodem Sæculo tres Novi Teſtamenti Gallicas Verſiones, quæ ab Eccleſia fuerunt damnatæ. Prima eſt, quæ dicitur *Traductio Montenſis*, eò quòd Montium Hannoniæ, ubi Typis excuſa eſt, nomen in fronte gerit. Hæc autem Gallica Novi Teſtamenti Verſio, ſeu Traductio Montenſis, prohibita ac damnata fuit Romæ à *Clemente IX.* Pontifice Maximo, die xx. Aprilis an. MDCLXVIII. & ab *Innocentio XI.* die xix. Sept. an. MDCLXXIX. Alteram Verſionem Gallicam Novi Teſtamenti, quam cum litteralibus & criticis Obſervationibus in loca difficiliora edidit *Richardus Simonius*, reprobavit Eminentiſſimus Cardinalis *de Noailles*, Archiepiſcopus Pariſienſis, quòd in ea quædam reprehenſione digna, Decretoque ſuo dato anno MDCCII. prohibuit, ne in ſua Diœceſi Pariſienſi vulgaretur. Idem pariter egit duplici ſuâ Paſtorali Inſtructione datâ annis MDCC. & MDCCIII. *Jacobus Benignus Boſſuet*, Meldenſis Epiſcopus. Tertiam Novi Teſtamenti Gallicam Verſionem, cujus Author eſt *Paſchaſius Queſnellus*, ſub hoc titulo, *Compendium Moralis Evangelicæ, ſive Conſiderationes Chriſtianæ ſuper Textum &c.* Hanc, inquam, *Paſchaſii Queſnelli* Gallicam Novi Teſtamenti Verſionem, ſimul cum centum & unâ Propoſitionibus ex prædictis *Queſnelli* Conſiderationibus, ſeu in quemlibet Verſum Obſervationibus, excerptis, damnavit Summus Pontifex *Clemens XI.* Conſtitutione data die VIII. menſis Septemb. an. MDCCXIII. Sed miſſis illis Novi Teſtamenti Gallicis Verſionibus, novam Sacrorum Bibliorum Hebraicorum, Samaritanorum, Chaldaicorum, Græcorum, Syriacorum, Arabicorum & Latinorum Editionem *Guido Michaël le Jay*, juvantibus *Philippo Aquino*, *Joanne Morino*, Congregationis Oratorii Jeſu Presbytero, *Gabriele Sionita*, *Abrahamo Ecchellenſi*, & *Hieronymo Parent*, aggreſſus eſt, eamque magnis ſumptibus Pariſiis anno MDCXLV. *Apud Antonium Vitrè* Typis excudi curavit; unde Biblia Heptaglotta, ſeu Polyglotta Domini *Michaëlis le Jay*, vel Pariſienſia vulgò nuncupantur. Hæc autem *Michaëlis le Jay* Sacrorum Bibliorum Editio decem Voluminibus in Folio majori comprehenſa eſt, quorum quatuor priora complectuntur Veteris Teſtamenti Textum Hebraicum, Chaldaicum, & Græcum, addita triplici Verſione Latina; Quatuor verò ſequentia Volumina continent Textum Syriacum & Arabicum cum ſuis Latinis Tranſlationibus, geminumque Pentateuchum Hebræo-Samaritanum, & Chaldæo-Samaritanum cum una interpretatione Latina; Duo denique poſtrema Volumina exhibent Novum Teſtamentum Græcum, Syriacum, Arabicum, & Latinum. Hoc Opus præſtantiſſimum, & magnis curis elaboratum, Virorum omnium eruditorum approbationibus fuit commendatum, ſi tamen excipias *Valerianum De Flavigni*, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctorem, qui an. MDCXLVI. contra hanc *Bibliorum*, ſeu Polyglottorum Pariſienſium Editionem aliquot ſcripſit Epiſtolas, quas *Abrahamus Ecchellenſis*, linguarum Orientalium peritiſſimus, paulò acerbiori ſtylo confutavit. Præter has Verſiones, & Sacrorum Bibliorum Editiones, in quibus concinnandis Sæc. XVII. in Galliis inſudarunt Viri eruditi, alia quædam in Scripturam Sacram Opera lucubrarunt Scriptores Galli, quorum mentionem hic breviter faciam. *Nicolaus Toinardus*, linguarum Orientalium, & rei antiquariæ callentiſſimus, *Harmoniam Græco-Latinam quatuor Evangeliſtarum* cum quibuſdam Notis & Prolegomenis contexuit, & obiit an. MDCCVI. *Petrus Morinus*, linguarum Græcarum & Orientalium apprimè doctus, Vaticanæ Typographiæ Præfectus, in Bibliis tam Græcis, quàm Latinis, juſſu *Sixti V.* Pontificis Maximi excuſis, multum laborem inſumpſit, veterumque Interpretum fragmenta, ex plurimis manuſcriptis Codicibus primus collegit, obiitque an. MDCVIII. *Ludovicus Ferrandus* Latinè ſcripſit Commentarium in Pſalmos: *Inſtitutiones Biblicas*; Gallicè verò edidit librum *Conſiderationum ſupra Religione Chriſtiana*, quæ complectuntur explicationem Prophetarum, *Jacobi: Non auferetur Sceptrum de Juda &c.* & LXX. *Danielis* Hebdomadum de adventu Meſſiæ. Denique, *Philippus Codurc*, in linguarum Orientalium notitia verſatiſſimus, eruditum compoſuit in librum Job Commentarium, & Diſſertationem *de Genealogia Chriſti Domini*. Alios penè innumeros Scripturæ Sacræ Interpretes, qui Monaſticam, vel Regularem vitam profitentes Sæc. XVII. in Galliis floruerunt, hic de induſtria prætermitto, quin commodiùs de his diſſe-

rennus

remus in illis Claſſibus, in quas ſuperiùs illos diſpoſuimus. Venio nunc ad illos Cleri Sæcularis Scriptores Gallos, qui de rebus Hiſtoricis, Criticis, Liturgicis, Aſceticis Opera ediderunt, vel vitas Sanctorum deſcripſerunt. Et primò quidem *Joſephus Antelmius* Criticas compoſuit Diſſertationes *de Veris Operibus S. Leonis Magni, & Proſperi Aquitani*; Novam Diſquiſitionem *de Symbolo Athanaſiano*, quod attribuit *Vincentio Lirinenſi*; Diſſertationes *de ætate S. Martini*; *de initiis Eccleſiæ Forojulienſis*, & Epiſtolam *de cultu & patria S. Maximæ*, quæ extat apud *Bollandum* in Actis Sanctorum menſis Maji Tom. III. pag. 29. *Ludovicus Sebaſtianus le Nain de Tillemont* ſcripſit Gallicè Hiſtoriam Imperatorum, quinque Tomis comprehenſam, & Hiſtoriam Eccleſiaſticam in plures Tomos diſtributam. *Henricus Valeſius*, Antiquitatis Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimus, *Euſebii, Socratis, Sozomeni, Theodoreti, Evagrii, Philoſtorgii, & Theodori Lectoris* Hiſtoriam Eccleſiaſticam doctiſſimis Diſſertationibus & Notis Græco-Latinam edidit. Excerpta quoque ex Collectaneis *Conſtantini Porphyrogeniti* cum Notis Græco-Latina publici juris fecit. Ejus frater, *Andreas Valeſius*, Hiſtoriam Francorum Gallico idiomate conſcripſit, & plura monumenta ad eam attinentia publicavit. *Joannes Baptiſta Cotelerius*, Sacræ Facultatis Pariſienſis Baccalaureus, & Linguarum Hebraicæ & Græcæ peritiſſimus, edidit *Monumenta Græco-Latina SS. Patrum, qui temporibus Apoſtolorum vixerunt*, cum doctiſſimis Notis; inſuper tria Volumina, in Folio, *Monumentorum Eccleſiæ Græcæ*; *Quatuor etiam Homilias Sancti Chryſoſtomi in Pſalmos, cum interpretatione ejusdem S. Doctoris in Danielem*, in volumine in quarto. *Ludovicus Gerardus de Cordemoy* ſcripſit Gallicè *Hiſtoriam Francorum*, necnon aliquot Opuſcula contra Hæreticos Calviniſtas. *Godefridus Hermantius* deſcripſit Gallicè Vitas Sanctorum *Athanaſii, Baſilii Magni, Ambroſii & Chryſoſtomi*, & quædam Opuſcula, quorum alia jam edita, alia adhùc inedita ſunt. *Stephanus Baluzius* novam adornavit *Collectionem Conciliorum*; edidit etiam *Concilia Galliæ Narbonenſis*; *Vitas Romanorum Pontificum, qui Avenione ſederunt*, cum ampliſſimis Commentariis & Actorum Veterum Collectione. Compoſuit præterea Baluzius *Miſcellanea*, hoc eſt: *Collectionem Veterum Monumentorum*; Aliquot poſthuma *Petri de Marca*, Archiepiſcopi Pariſienſis, Opuſcula volgavit, & eruditis Notis illuſtravit *Vincentius Lirinenſis, Salviniani, Regnonis, Agobardi* Opera, & Capitularia Regum Franciæ, quæ publicâ luce donavit. His doctiſſimis Cleri Sæcularis Scriptoribus Gallis quatuor alios duntaxat adjungam, quorum primus erit *Claudius Joli*, qui, præter alia Opuſcula, edidit *Diſſertationem de Verbis Uſuardi, quæ in Martyrologio Eccleſiæ Pariſienſis referuntur in Feſto Aſſumptionis B. Mariæ Virginis*; & *Tractatum Hiſtoricum de Scholis Epiſcopalibus & Eccleſiaſticis.* Alter Scriptor, eſt *Claudius Fleuri*, qui Gallicè ſcripſit diverſos Tractatus, videlicèt *de Delectu & Methodo ſtudiorum*; *de Moribus Iſraëlitarum, de Moribus Chriſtianorum*, & *Hiſtoriam Eccleſiaſticam* in plures Tomos diſtributam, quorum decimus ſeptimus prodiit anno MDCCXIV. Vivit adhùc illuſtriſſimus ille Abbas, ac propediem, votis omnium Virorum eruditorum facturus ſatis, ſuam elegantiſſimam abſolvet Hiſtoriam Eccleſiaſticam, Tertius Scriptor, *Euſebius Renaudotius*, qui linguarum Orientalium notitiâ excultus, texuit *Hiſtoriam Patriarcharum Alexandrinorum* à *S. Marco* Evangeliſta, qui fuit primus Sedis Alexandrinæ Epiſcopus, uſque ad finem Sæculi XIII. Edidit quoque idem doctiſſimus Scriptor *Collectionem omnium Liturgiarum Orientalium*, & tribus Tomis *de perpetuitate Fidei Euchariſtiæ*, duos alios, quartum videlicèt & quintum, ſummâ cum eruditione à ſe lucubratos, addidit. Vivit etiamnùm erudititiſſimus ille Scriptor, & Eccleſiam, atque Rempublicam Litterariam ſuis immortali laude Operibus illuſtrare ac locupletare pergit. Quartus denique Scriptor, eſt *Franciſcus de Choiſy*, qui præter multa, quæ Gallico idiomate edidit, Opera Aſcetica, Hiſtoriam Eccleſiæ Gallicè deſcribere aggreſſus eſt, jamque Tomum ſextum, complectentem Hiſtoriam Sæculi XII, publicavit anno MDCCXIII. Alii verò Tomi, quos eruditus ille Hiſtoricus prælo fortaſsè mandavit, nondum ad manus meas pervenerunt. Prætermitto innumeros penè Cleri Sæcularis Scriptores, qui de Theologia Aſcetica ſcripſerunt & in arte concionandi Sæculo XVII. in Galliis excelluerunt, quos inter principem locum obtinere debent *Julius Maſcaron*, Epiſcopus Aginnenſis, *Spiritus Flecherius*, Epiſcopus Nemauſienſis. *P. Maſſilion*, nunc Epiſcopus Claromontanus, *Claudius Joli*, cujus mox mentionem fecimus, *Nicolaus le Torneux*, & Author anonymus *Sermonum Moralium*, qui in plures Tomos ſunt diſtributi. Sed prætermittere non debeo illuſtrem Scriptorem Gallum, qui in Ritibus Eccleſiaſticis verſatiſſimus fuit, *Andream de Sauſſay*, qui plura edidit Opera, inter quas, præcipua ſunt: *Panoplia Clericalis*, ſeu *de Clericorum tonſura & habitu*; *Martyrologium Gallicanum*; liber *de Myſticis Galliæ Scriptoribus*; & *Continuatio* Cardinalis *Bellarmini*, libri *de Scriptoribus Eccleſiaſticis &c.*

D. Ut tandem finiamus ſeriem aliorum Scriptorum Gallorum, neceſſe eſt, ut nunc eos proferas Viros Illuſtres, qui nec Clero Sæculari, nec Regulari adſcripti, in Litteris, ſeu Artibus liberalibus, & humanis Diſciplinis Sæc. XVII. in Galliis claruerunt.

M. Cùm immenſa penè ſit ejusmodi Gallorum Scriptorum copia; abundè ſufficiet hìc eorum indicare nomina, & liberales Artes, ſeu humanas Diſciplinas, in quibus illuſtre ſibi pepererunt nomen. In Chronologia, ſeu Doctrina temporum, primas tenet *Joſephus Scaligerus*, filius *Julii Cæſaris Scaligeri*. In Mathematicis Diſciplinis parem non habuit *Blaſius Paſcalius*. In Hiſtoria inſignes fuerunt *Andreas Duchesnius*, qui edidit quinque Tomos *de Rerum Francicarum Scriptoribus*, publicavit etiam *Rerum Normannicarum Scriptores* & Gallico idiomate Hiſtoriam Summorum Pontificum à *S. Petro* uſque ad *Innocentium XI* adornavit. *Carolus Dufreſnius D. Ducange* concinnavit *Hiſtoriam Byzantinam* & edidit *Gloſſarium mediæ & infimæ Latinitatis*; *Gloſſarium mediæ & infimæ Græcitatis*; & *Chronicon Paſchale cum Notis.* Hiſtoriam Francorum deſcripſerunt *Mezereus, Dupleixius, Petrus Matthæus, Varillaſius, Jacobus Auguſtus Thuanus* Author Hiſtoriæ Concilii Tridentini, nec non Hiſtoriæ ſui temporis ab anno MDXLIII, uſque ad an-

num MDCVII. & alii Hiſtorici. *Jo. Jacobus Chifſletius* ſcripſit *de Antiquitatibus Veſontinis.* Sed obſervare debes, hunc *Jo. Jacobum Chifſletium* tres fratres habuiſſe, quorum unus *Philippus Chifſletius*, Canonicus Byzantinus, multa Gallicè & Latinè edidit Opuſcula Aſcetica. Alter, ſeu *Laurentius Chifſletius*, & tertius *Petrus Franciſcus Chifſletius*, ambo vitam Regularem in Societate Jeſu profeſſi, præclara ediderunt Opera, quæ commodiùs referemus in undecima Claſſe Virorum illuſtrium XVII. Sæculi, ubi agemus de Scriptoribus Societatis Jeſu. In Jure Canonico, & Civili maximam laudem promeriti ſunt *Talonius*, *Hieronymus Bignonius*, *Franciſcus le Maitre*, *Olivarius Patru*, *Antonius Arnaldus*, Pater *Antonii Arnaldi* Doctoris Sorbonici, *Fevretus*, *Antonius Dadinus Altaſerra*, *Franciſcus de Roya*, *Joannes Doujatius*, *Franciſcus Pinſſonius*, *Emericus Bigotius*, *Joannes Dartis*, *Franciſcus Florens*, *Nicolaus Rigaltius*, qui etiam edidit Notas in *S. Cyprianum* & *Tertullianum*; & alii benè multi, qui utriusque Juris peritiſſimi fuerunt. In re Antiquaria, ſeu Numiſmatum notitia, unum inſtar omnium laudabo, *Vallantium*, cujus Veſtigia preſſit *Ignatius Amat de Graveſon*, frater meus germanus, quem, ceu Virum politioris literaturæ, & cùm ſacræ, tum prophanæ antiquitatis ſtudioſum, R. P. *Bernardus de Monfaucon*, doctiſſimus Congregationis *S. Mauri* Benedictinus, & ſolidæ eruditionis æſtimator æquiſſimus, laudat in primo ſuo Tomo *Antiquitatum* pag. 370. quemque hoc anno milleſimo ſeptingenteſimo vigeſimo primo Civitatis Arelatenſis in Galliis, ubi peſtis graſſatur, Regimini Præfectum, peſtilenti lue, quam ab aliis avertere cum incredibili ſollicitudine, & charitate ſatagebat, affectum, atque præmaturâ morte è vivis fuiſſe ſublatum, nuperrimè cum acerbiſſimo animi mei mœrore accepi. In perpolienda Lingua Gallica egregiam operam navârunt *Vaugelaſius*, *Vetturius*, *Sarraſinus*, *Balſacius*, *Menagius*, *Fureterius*, *Richeletius*, & alii. In Gallicis Traductionibus, ſeu Verſionibus Operum SS. Patrum cùm Græcorum, tùm Latinorum, cæteris palmam præripuit *Arnaldus Andillaus*, frater *Antonii Arnaldi* Doctoris Sorbonici, eique Gallicam Verſionem Hiſtoriæ *Joſephi*, Hebræi, *de Antiquitatibus Judaicis*, & *de Bello Judaico* acceptam referre debemus. In Philoſophicis Diſciplinis nomen ſuum celebrârunt *Renatus Carteſius*, *Petrus Gaſſendus*, *Robaltius*, *Daggmertius*, *Barbæus*, *Purchotius*, *Laurentius Du Han*, & alii complures. De Poëtis, de Grammaticis, de Oratoribus, & de Viris Illuſtribus Academiæ Franciæ, qui Sæculo XVII. floruerunt, cum penè innumeri extiterint, in præſentia ſilebo; hoc unum duntaxàt dicam, in Galliis Sæculo XVII. Oratoriæ Artis & Poëſeos majeſtatem priſtino nitori reſtitutam fuiſſe, humaniores Litteras, muſices, cæterarumque liberalium Artium ſupra omnem ætatem cumulatiſſimam notitiam viguiſſe & ſolertiſſimum ipſum; nullum fuiſſe tam arduum Philoſophiæ Axioma, nullum tam abditum Medicinæ theorema, nullum adeò obſcurum, quà numeris, quà figuris Matheſeos Problema, quod à Scriptoribus Gallis non acutè perſpectum, ſubtiliter examinatum, rectè tandem & appoſitè ſolutum, explicatumve ſit; uno verbo, omnes ſingularum doctrinarum Diſciplinas & voce & ſcriptis monumentis adeò excultas, tamque facili exponendi methodo, & amæno dicendi ſtylo traditas fuiſſe, ut in illis perveſtigandis, ſi quis impræſentiarum non profecerit, ingenium illi, non librorum copiam, & omnigenæ eruditionis apparatum defuiſſe penſandum ſit. Mirari autem non debes, quòd in ſerie Illuſtrium Scriptorum qui Sæculo Eccleſiæ XVII. in Galliis floruerunt, quosdam non conſtituerim ejusdem Sæculi Scriptores Gallos, videlicèt *Philippum Mornæum Pleſſæum*, *Iſaacum Caſaubonum*, *Samuelem Bochartum*, *Joannem Clericum*, *Samuelem Baſnagium*, *Claudium Salmaſium*, *Davidem Blondellum*, *Joannem Dalleum*, *Albertinum*, *Larroquium*, *Petrum Alixium*, & alios ejusdem farinæ Scriptores, qui, licèt apud Hæreticos Calviniſtas magni nominis ſint, nullum tamen in Catalogo illuſtrium & Eccleſiaſticorum Scriptorum locum habere debent, quantùcumque Sæculari eruditione & linguarum notitiâ præditi fuerint. Habes itaque ſeriem præcipuorum Scriptorum, qui nec Monaſticam nec Regularem Vitam profeſſi Sæc. XVII. Galliam illuſtrârunt, de quibus ſi plura ſcire deſideres, legeſis *Supplementum*, quod nuperrimè adjectum eſt ad Dictionarium Hiſtoricum, *à Ludovico Morerio*, Sæc. XVII. Scriptore Gallo, editum, & elegantiſſimam Academiæ Franciæ Hiſtoriam, quam ſcripſit *Paulus Pelliſſon Fontanier*, ejusdem Sæculi Scriptor Gallus, qui, ejurata Calviniana Hæreſi, quâ erat anteà infectus, eam doctiſſimis Scriptis debellavit, obiitque die VII. menſis Februarii an. MDCXCIII.

D. Ex hac Gallorum Sæculi XVII. Scriptorum, quos hactenùs laudâſti, immensâ penè copiâ facilè intelligo, meliorum Litterarum, præſertim Sacræ & Eccleſiaſticæ Antiquitatis, ſtudium fauſto ſucceſſu in Galliis floruiſſe, remque litterariam, novo adjecto ſplendore, ad ſummum honoris faſtigium perveniſſe. At, cùm certus ſim, hunc Litterarum progreſſum non ſe Galliarum finibus cohibuiſſe, & Rempublicam Litterariam in aliis nationibus eodem Sæculo decimo ſeptimo, depulſis ignorantiæ tenebris, maximum decus, priſtinamque majeſtatem ſuam poſtliminiò recuperâſſe; gratiſſimum mihi eſſet, ſi in iſta ſecunda Virorum Illuſtrium Claſſe eos percenſeres Scriptores Italos, qui, nec Statui Monaſtico, nec Regulari addicti, plus ornamenti & lucis divinis & humanis Diſciplinis contulerunt; de aliis verò Scriptoribus Italis, qui eodem Sæculo vitam vel Monaſticam, vel Regularem amplexi, doctrinâ & pietate cæteris antecelluerunt, opportuniùs dicturus in aliis eruditorum Virorum Claſſibus, in quas illos, majoris claritatis causâ, ordinatè diſpoſuiſti.

M. Italiam Sæculo XVII. doctrinâ & pietate illuſtrârunt Cardinales, *Robertus Bellarminus*, *Vincentius Maculanus*, *Joannes Bona*, *Henricus Noriſius*, *Laurentius Brancatus de Laurea*, *Joſephus Maria Thomaſius*, *Raymundus Capiſucus*, *Vincentius Maria Ferrari*, *Vincentius Maria Urſinus*, *Franciſcus Maria Caſſius*, & alii, qui tamen Monaſticam, vel Regularem Vitam cum profeſſi fuerint, locum in hac ſecunda Virorum eruditorum Claſſe habere non debent, ſed eos ſuo loco, id eſt, in ſequentibus illuſtrium Scriptorum Monachorum, vel Regularium Claſſibus commodiùs referemus. Celebriores igitur duntaxàt proferam hic Scriptores, qui nec

Sta-

Statui Monaſtico nec Regulari addicti, magnum in Italia Sæc. XVII. Litteris ſplendorem conciliârunt, & ab his auſpicabor, qui Antiquitatem Eccleſiaſticam perdoctis ſuis lucubrationibus illuſtrandam ſuſceperunt, quales ſunt *Petrus Marcellinus Corradinus*, *Joannes Ciampinus*, *Franciſcus Maria Florentinius*, *Ludovicus Antonius Muratorius*, *Laurentius Alexander Zacagnius*, *Franciſcus Bianchinus*, & *Juſtus Fontaninus*, quorum Opera indicare ſat ſuperque ſufficiet. In primis, *Petrus Marcellinus Corradinus*, (quem primum, honoris cauſâ, nomino, utpotè à *Clemente XI.* Pontifice Maximo, paucis abhinc annis in Cardinalium Collegium, ob ſingularem Antiquitatis Eccleſiaſticæ, & utriusque Juris peritiam, cooptatum) ſcripſit librum *De Jure Prælationis*; librum *De Civitate & Eccleſia Setina*, & *Vetus Latium Sacrum & Prophanum*. Huic doctiſſimo Cardinali, qui Romæ adhùc vivit, Neſtoreos precor annos. *Joannes Ciampinus*, Apoſtolicorum Brevium Magiſter, edidit *Conjecturas de perpetuo Azymorum uſu in Eccleſia Latina, vel ſaltem Romana*; *Vetera Monumenta, in quibus Muſiva Opera illuſtrantur*; *Synopſin Hiſtoricam de Sacris Ædificiis Conſtantini Magni cum Figuris*; *Diſſertationem Hiſtoricam de Abbreviatorum* Pontificum Diplomatum, qui vulgò dicebantur *de parco, majori dignitate & privilegiis*; *Examen Libri Pontificalis*; *Catalogum Bibliothecariorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ*; & *Epiſtolam Pii II. Pontificis Maximi ad Carolum VII. Regem Franciæ, ab Hæreticis depravatam, & à Launojana calumnia vindicatam*. Franciſcus Maria Florentinius vulgavit *Vetuſtius Eccleſiæ Occidentalis Martyrologium Notis & Exercitationibus explicatum*. Scripſit etiam *Diſquiſitionem de antiquo uſu fermentati panis & Azymi*; *Etruſcæ pietatis Origines, ſive de prima Tuſciæ Chriſtianitate*. Ludovicus Antonius Muratorius, Doctor Collegii Ambroſiani, publicavit *Anecdota ex Ambroſiana Bibliotheca Codicibus primùm eruta, Notis & Diſquiſitionibus aucta, & duobus Tomis comprehenſa*. Laurentius Alexander Zacagnius, Bibliothecæ Vaticanæ Cuſtos, publici Juris fecit *Collectanea Monumentorum Veterum Eccleſiæ Græcæ ac Latinæ, quæ hactenùs in Bibliotheca Vaticana delituerant*. *Franciſcus Bianchinus*, qui *Jacobo III.* Angliæ Regi, ejusque lectiſſimæ Conjugi *Mariæ Clementiæ*, & Viris omnibus eruditis chariſſimus Romæ etiamnùm vivit, multa ſingularis ſuæ eruditionis ſpecimina dedit, præſertim *Solutionem Problematis Paſchalis*; *Epiſtolam de Lapide Antiati*; texuit quoque Italico idiomate *Hiſtoriam Univerſalem*, probatam monumentis, figuris & ſymbolis antiquis. *Juſtus Fontaninus*, quem, ob præclara in Sedem Apoſtolicam promerita, *Clemens XI.* Pontifex Maximus, paucis abhinc annis inter ſuos Cubicularios ab honore adlegerat, vivit adhùc Romæ, toti Reipublicæ Litterariæ notiſſimus. Scripſit *Vindicias antiquorum Diplomatum contra Bartholomæum Germonium*, librum *de Antiquitatibus Hortæ Coloniæ Etruſcorum*; Diſſertatiunculam *De Codice Veneto Evangelii S. Marci*, librum *de Corona ferrea*, & alia Opera Italico idiomate, quibus Jura & dominium Sedis Apoſtolicæ magno animi æſtu aſſerit, vindicat ac tutatur. His ſeptem Clariſſimis Scriptoribus Italis, qui illuſtrandæ Antiquitati Eccleſiaſticæ egregiam operam navârunt, quinque alios, Antiquitatis itidem Eccleſiaſticæ cultores eximios, adjungam, qui licèt Itali non fuerint, in Italia tamen ſuam Sedem fixerunt, ibique doctiſſimis editis Operibus magnâ nominis ſui in Orbe Litterario celebritate claruerunt. Hi autem ſunt *Petrus Arcudius*, *Lucas Holſtenius*, *Leo Allatius*, *Emmanuel Schelſtratus*, & *Abrahamus Ecchellenſis*, quorum Opera breviter referemus. *Petrus Arcudius*, Græcus Inſulæ Corcyræ, vulgò dictæ *Corfu*, Romæ in Collegio Græcorum Philoſophiæ & Theologiæ operam dedit, Eccleſiæ Latinæ doctrinæ & ritibus addictiſſimus perdocta ſcripſit Opera pro ejusdem Eccleſiæ Latinæ dogmatum defenſione, præſertim duos Tractatus *de Purgatorio adversùs Barlaam*, videlicèt *utrum detur Purgatorium, & an illud ſit per ignem?* inſuper, *Opuſcula aurea Theologica circà proceſſionem Spiritûs Sancti*; *Latinam interpretationem Menologii Græcorum*; & utiliſſimum librum, cui Titulus eſt, *Concordia Eccleſiæ Occidentalis & Orientalis*, ubi invictis momentis probat & adſtruit, ſummam eſſe utriuſque Eccleſiæ, Latinæ & Græcæ, in ſeptem Sacramentorum adminiſtratione conſenſionem; recentiores Græcos Schiſmaticos nihil circà ſeptem Sacramentorum doctrinam, ſeu circà eorum eſſentiam, numerum, virtutem & efficaciam immutâſſe; Græcorum ritus in Sacramentorum adminiſtratione ab Eccleſia Latina tolerari; ac denique doctrinam, quam de Sacramentis invexerunt moderni Hæretici, & modum, quem in eorum adminiſtratione obſervant, longè latèque à perpetua utriuſque Eccleſiæ, Latinæ & Græcæ, doctrinâ & praxi diſcrepare. *Lucas Holſtenius*, patria Hamburgenſis, & Vaticanæ Bibliothecæ Cuſtos, aliquot Scriptorum Græcorum Opera Latinè reddidit, plura etiam reliquit ingenii ſui egregia monumenta, inter quæ eminent *Codex Regularum collectus à S. Benedicto Anianenſi*; *Opuſcula Parænetica Sanctorum Patrum*; *Diſſertationes tres de locis quibusdam Concilii Nicæni, de Syneſio & de fuga Epiſcopatus*; *Correctiones Anaſtaſii Bibliothecarii*; *Collectio Bipartita Canonum, Conciliorum, Epiſtolarum Romanorum Pontificum, & aliorum veterum Monumentorum Eccleſiaſticorum*; *Duplex Diſſertatio de Sacramento Confirmationis apud Græcos*. Extant etiam plures *Lucæ Holſtenii* doctiſſimæ Epiſtolæ in Collectione Epiſtolarum, quas unà cum Vita *P. Joannis Morini* publicavit *Richardus Simonius* ſub titulo: *Antiquitatum Eccleſiæ Orientalis*. Vaticanæ Bibliothecæ Cuſtos itidem fuit *Leo Allatius*; Græcus Inſulæ Chios, qui Romam, natus annos tantùm novem, perductus, & in Græcorum Collegio educatus, tantos in Litterarum ſtudio progreſſus fecit, ut Antiquitatis Sacræ, Eccleſiaſticæ & Prophanæ peritiſſimus evaſerit. Complura Scriptorum Græcorum Opera Græcè & Latinè edidit *Leo Allatius*, ſed præcipuè *Euſtathii*, Patriarchæ Antiocheni, *Commentarium in Hexameron*, cui Notas ubetiores, & Collectanea addidit, nec non ejusdem *Euſtathii* Diſſertationem *de Engaſtrimytho*, ſeu *De Pythoniſſa*, quam conſuluit *Saul*, Græcè & Latinè vulgavit cum eruditiſſimo ejusdem argumenti Syntagmate. Scripſit etiam idem *Leo Allatius* libros tres *De perpetua Occidentalis, & Orientalis Eccleſiæ conſenſione*; *Diſſertationes duas de Libris Eccleſiaſticis Græcorum*; *Diatribam de Simeonibus, & eorum Scriptis*; *Alteram Diatribam de Georgiis, & eorum Scriptis*; *Tertiam Diatri-*

bam

bam de Pſellis, & eorum Scriptis; *Quartam Diatribam de Nilis, eorúmque Scriptis*. Tomos duos *Græcia Orthodoxa*. Librum *de Eccleſia Occidentalis & Orientalis conſenſione in dogmate de Purgatorio*. Librum, *in quo Hottingerum fraudis & impoſturæ convincit*. Librum *de octava Synodo Photiana*. Librum, cui titulus eſt: *Apes Urbana, ſeu de Viris illuſtribus*; *Symmicta*, ſive *Opuſcula Græco-Latina*. Sacræ & Eccleſiaſticæ Antiquitatis ſtudioſiſſimus ſtudem fuit *Emmanuel Schelſtratus*, natione Belga, patriâ Antverpienſis, & Vaticanæ Bibliothecæ Cuſtos, ac plura lucubravit Opera, inter quæ præcipua habentur: *Antiquitas Eccleſiæ illuſtrata Diſſertationibus, Monumentis, & Notis*; *Acta Conſtantienſis Concilii cum Diſſertatione*; *Tractatus de ſenſu & auctoritate Decretor. Seſſ. IV. & V. Concil. Conſtantienſis circà poteſtatem Eccleſiaſticam*; *Liber de Diſciplina Arcani*; *Tractatus de Auctoritate Patriarchali & Metropolitana*; *Eccleſia Africana ſub Primate Carthaginenſi*, *Sacrum Antiochenum Concilium cum Commentario*, Duos etiam Tractatus imperfectos reliquit *Emmanuel Schelſtratus*, unum *De Baſilica Vaticana*, alterum, cui titulus eſt: *Modus dignoſcendi ex forma Characterum, ſive Græcorum, ſive Latinorum Scripturæ Vetuſtatem*. Floruit etiam Romæ *Abrahamus Ecchellenſis*, natione Maronita, Sacræ Antiquitatis, & Linguarum Orientalium peritiſſimus, qui varia edidit Opera, quorum præcipua hæc ſunt: *Concordia Nationum Chriſtianorum in Fidei Catholicæ Dogmatibus*; *Chronicon Orientale Latinitate donatum*; *Latina interpretatio Canonum Nicanorum ex Verſione Arabica cum Notis*, *Catalogus Hebed Jeſu Librorum Chaldæorum Notis illuſtratus*. Inter Jurisperitos Italiæ principem locum tenere debet *Proſper Fagnanus*, Juris Canonici in Academia Romana inſignis Sæc. XVII. Profeſſor, qui, inter cæcitatis incommoda perſpicaciſſimo præditus ingenio, Abſolutiſſima in quinque *Libros Decretalium Commentaria* emiſit in lucem, quibus recepta in Italia Jura, ſive Jus Commune Canonicum, eruditè ac ſubtiliter expoſuit. *Fagnano* adjungendus eſt *Auguſtinus Barboſa*; Juris utriusque Doctor, qui, licèt natione Luſitanus eſſet, in Italia tamen floruit, & Epiſcopus fuit Ugentinus in Regni Neapolitani Provincia Hydruntina. Complura de utroque Jure ingentia Volumina ſcripſit *Auguſtinus Barboſa*, quorum præcipua ſunt *Juris Eccleſiaſtici univerſi libri tres*, in quibus de perſonis, de locis, & de rebus Eccleſiaſticis pleniſſimè agit: *Tractatus de officio & poteſtate Epiſcopi*; *De Canonicis & Dignitatibus*, *De officio & poteſtate Parochi*, & præterea *Collectanea Doctorum in Jus Canonicum*, quod quidem Opus plurimorum Interpretum in Decretales *Gregorii IX.* in *Sextum*, aliasque Collectiones, atque in *Decretum Gratiani* Annotationes complectitur. Edidit etiam *Auguſtinus Barboſa Collectanea* in Concilium Tridentinum. Jurisprudentiæ etiam peritiſſimus fuit *Joannes Paulus Lancellotus*, qui edidit *Inſtitutiones Juris Canonici* cum doctiſſimis Notis. Quod ſpectat alios Scriptores, qui Sæc. XVII. ſive in Hiſtoria prophana, ſive in Arte Poëtica, ſive in notitia Legum Civilium, ſive in humanioribus Litteris, & aliis Diſciplinis in Italia præfulſerunt, ſi de his in præſentia ſingulatim mentionem facere vellem, finem dicendi nunquam facerem. Ne tamen illos omnes prætermittere videar, aliquos ex his ſeligam, quorum Opera vel ipſe legi, vel ſaltem certam de illis notitiam habere poſſum. In primis, *Octavius Ferrarius* Mediolanenſis, libros ſeptem *de Re Veſtiaria* ſcripſit, & Diſſertationem *de Veterum Lucernis Sepulchralibus*. *Franciſcus Ferrarius*, Mediolanenſis, libros edidit *de antiquo Eccleſiaſticarum Epiſtolarum genere, & de Ritu Sacrarum Eccleſiæ Concionum*. *Philippus Ferrarius*, Mediolanenſis, texuit *Catalogum Sanctorum Italiæ, & Catalogum Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non ſunt*. *Joſephus Vicecomes*, Italicè *Viſconti*; Mediolanenſis, plures lucubravit libros *de antiquis Cæremoniis Sacramentorum Baptiſmi, Confirmationis, & de Ritibus Miſſæ*. *Franciſcus Collins*, unus è Doctoribus Collegii Ambroſiani, Mediolanenſis, Opus edidit de ſalute, aut damnatione plurium illuſtriorum Virorum, cui titulum fecit: *De Animabus Paganorum*. *Laurentius Pignorius*, Patavinus, totius Antiquitatis indagator acerrimus, & in Veterum Numiſmatibus interpretandis oculatiſſimus, varia Latinè, & Italicè ſcripſit Opera, inter quæ pluris æſtimantur hæc duo Latinè exarata, unum videlicèt, cui titulus eſt: *Menſa Iſiaca*, & alterum *de Servis, eorumq; apud Veteres Miniſteriis*. In deſcribenda Siculæ Gentis Hiſtoria celebres fuerunt duo Scriptores Siculi, quorum primus eſt *Rocchus Pirrus*, qui Typis mandavit *Chronologiam Regum, penes quos Siciliæ Imperium fuit poſt exactos Saracenos*; *& Siciliam Sacram Diſquiſitionibus, & Notis illuſtratam*, & quatuor libris comprehenſam, in quibus dat notitiam omnium Epiſcopatuum Siciliæ, tam illorum, qui perierunt, quàm eorum, qui adhuc florent; omnium Abbatiarum, Prioratuum &c. Hujus Authoris Siculi meminerunt *Ughellus in Italia Sacra* Tom. 2. pag. 1044. & alii, quos profert in ſua *Bibliotheca Sicula Antonius Mongitore*. Alter Scriptor Siculus eſt *Auguſtinus Inveges*, qui Annales Urbis Panormitanæ in tres partes diſtributos emiſit in lucem, & alia ſive edita, ſive adhuc inedita ſcripſit Opera, ut videre eſt in *Bibliotheca Sicula*. Hujus Scriptoris Siculi mentionem facit *Philippus Labbeus in Bibliotheca Nummaria* pag. 1. Cumulatiſſimam Linguæ Græcæ, ac rei Antiquariæ notitiam adeptus eſt *Leonardus Adamus*, Wolfitenſis, edidítque librum *de Arcadia Veteri*, ac multa Græco-Latina reliquit Opera adhùc inedita, præmaturá morte, magno Reipublicæ Litterariæ damno, annum ætatis ſuæ agens XXVIII. nuperrime è vivis Romæ ſublatus. Magnum quoque Linguarum, & rei Antiquariæ peritiâ ſibi in Italia nomen pepererunt tres alii Scriptores, quorum primus eſt *Philippus à Turre*, Epiſcopus Adrienſis, qui edidit *Monumenta Veteris Antii*; *Diſſertationem de Deo Baleno, & aliis Diis Aquilejenſibus*; *Diſſertationem de Colonia Forojulienſi &c.* Alter Scriptor, eſt *Joannes Vignolius*, Bibliothecæ Vaticanæ Cuſtos, Romæ adhùc vivens, qui publicavit *Antiquiores Pontificum Romanorum Denarios Notis illuſtratos*. Scripſit etiam *Epiſtolam ad Antonium Gallandum de Nummo Imperatoris Pii*, & Duplicem Diſſertationem *de Anno primo Imperii Alexandri Auguſti*. Tertius Scriptor, eſt *Blaſius Garofalo*, qui Romæ etiamnum vivit, & Author eſt *Obſervationum in Artem Poëſeos Hebræorum & Græcorum*, quas repurgavit & caſtigavit; aliasque Miſcellaneas edidit Diſſertationes doctiſſimas. Illu-

ſtrium

ſtrium Sæc. XVII. Italiæ Virorum Claſſi non accenſebo duos Scriptores Florentinos, quorum primus eſt *Hieronymus Vecchietti*, qui, licèt Mathematicis Diſciplinis, Linguarum notitiâ inſtructus, & Chronologiæ peritiſſimus eſſet; Opus tamen compoſuit Chronologicum, cui titulus: *De Anno Primitivo*, à Creatione Mundi uſque ad annum primum Julianum in octo libros diſtributum, in quo novas, & peregrinas opiniones docet, aſſeritque, Chriſtum Dominum Paſcha anno, quo mortuus eſt, celebrâſſe Lunâ decimâ tertiâ in ſecundis Veſperis, ac ſubindè illum in inſtitutione Sacro-Sanctæ Euchariſtiæ non pane azimo, ſed fermentato uſum fuiſſe. Quô factum eſt, ut ejus Opus flammis fuerit addictum, ipſe verò in carceres S. Officii conjectus ſit, ubi diem extremum obiit. Alter Scriptor Florentinus, eſt *Galilaus Galilai*, qui Patavii Diſciplinas Mathematicas docuit, condiditque librum ſub titulo *Nuncii Siderei*; & *Dialogum de Syſtemate Mundi*, in quo *Nicolai Copernici*, Scriptoris Sæc. XVI. ſententiam de Terræ circà Solem nullo agitatum motu converſione propugnans, à Quæſitoribus Fidei Romam evocatus, palinodiam publicè canere juſſus eſt. Hos, inquàm, duos Scriptores Florentinos in Catalogum illuſtriam Italiæ Virorum non referam, ſed prætermittere non poſſum celebrem, qui Florentiæ claruit, *Antonium Magliabecum*, eo in promovendis litteris ardore ſuccenſum, ut de omnium gentium Litteratis Viris benè mereri ſummoperè ſtuderet, eâ præditum ſagacitate, nihil ut ipſum lateret, eâ memoriâ pollentem, ut libros omnes haberet in numerato, verèque appellari poſſet Muſeum inambulans; & viva quædam Bibliotheca. Hi ſunt præcipuè Italiæ Scriptores, qui nec Statui Monaſtico, nec Regulari addicti, doctrinâ & pietate litteris floruerunt. Sed ingratus jure optimo audirem, ſi inter illuſtres Italiæ Viros locum non darem Eminentiſſimo Cardinali *Hieronymo Caſanate*, qui dum vixit, omnium Litteratorum fuit Mœcenas munificentiſſimus, & Scholæ Thomiſticæ ſplendidiſſimum decus & ornamentum. Hujus in Scholam *S. Thomæ* propenſiſſimæ voluntatis, & effuſiſſimæ in ſeros uſque ſcientiarum ſtudioſos nepotes munificentiæ perenne monumentum relinquere volens pius ille juxta ac litteratus Cardinalis, publicam & ampliſſimam Romæ in Conventu Minervitano Ordinis Prædicatorum Bibliothecam, ſelectiſſimis & innumeris, quæque in dies irrequieto penè ſumptu adjiciuntur, Voluminibus, in omni prorsùs artium ac ſcientiarum genere refertiſſimam excitavit. Collegium inſuper inſtituit ſex Theologorum ejuſdem Ordinis Prædicatorum, qui gradibus in celebrioribus Orbis Academiis inſigniti, & ex omnibus Regnis, Italiâ, Galliâ, Germaniâ, Hiſpaniâ, Angliâ, ac Belgio delecti, in aſſerendis Fidei Catholicæ contra Hæreticos Dogmatibus, & in vindicanda Chriſtianæ Moralis puritate ab invectâ morum corruptelâ indefeſſis vigiliis atque lucubrationibus occuparentur. Poſtremò, duas itidem Romæ fundavit Cathedras, quibus duos ejuſdem Ordinis Prædicatorum præfici voluit doctiſſimos Profeſſores eiſque hanc legem indixit, ut uni *S. Thomæ* Summæ Theologicæ textui perlegendo, & explanando incumbereot, quòd probè ſciret, ac ſæpiùs dicere ſoleret doctiſſimus ille Cardinalis: *Felicem Orbem fore, ſi una S. Thomæ doctrina ubique obtineret, unus in Scholis & Academiis Thomas Doctor audiretur, conſuleretur in dubiis*; *Nulla eſſent*, inquiebat; *in Orbe hæreſes, nulla in Morali mollis & geniis accommodata, quæ conſcientias hominum regit, relaxatio; nulla in Myſtica Theologia, quæ Sanctitati viam ſternit, exerratio, aut illuſio; ſed ubique in Scholis vetuſta Patrum regnaret Theologia; cujus beneficio facilè reprimi poſſent errores ac novitates, quibus oppugnari Fidem ac Religionem Catholicam nonnunquàm afflicta ingemiſcet Eccleſia.* Plura de Eminentiſſimo Cardinali *Hieronymo Caſanate*, immortali laude digno, & cujus memoria toti Prædicatorum Ordini ſemper in benedictione erit, impræſentiarûm dicerem, ſi ulteriùs progredi noſtrorum Colloquiorum brevitas permitteret; illius itaque elogium paucis hiſce verbis, quæ lib. 2. Machabæor. cap. 2. v. 13. leguntur, abſolvam: *Conſtruens Bibliothecam, congregavit de regionibus libros.*

D. In hac tertia Virorum illuſtrium claſſe locum habere debent Scriptores, qui in Germania, Belgio, & Batavia celebriores fuerunt; quique nec Monaſticam, nec Regularem vitam profeſſi, magnum præclaris editis Operibus Reipublicæ Litterariæ ſplendorem contulerunt. Age ergo, de illis breviter nunc diſſeramus, & præcipua, quæ publicam in lucem emiſerunt, Opera percenſe.

M. Vitas Theologorum, Jure-Conſultorum, Politicorum, Medicorum, atque Philoſophorum, qui Sæculo XVI. & ineunte Sæculo XVII. in Germania litteras coluerunt, aut aliquas lucubrationes ediderunt, lato calamo duobus Tomis in folio deſcripſit hæreticus Author *Melchier Adamus*, Sileſius, qui, ut Hæreticorum Sectis aliquem ſplendorem conciliaret, eos Scriptores Germaniæ, potiſſimùm Theologos hæreticos, laudandos ſuſcepit, quorum Opera à capite ad calcem erroribus & contumeliis adversùs Eccleſiam Romanam ſcatent, quæ ſubindè in faſciculum colligenda ipſe cenſeo, ut flammis ultricibus addicantur, aliâ certè luce prorsùs indigna. De his ergò Germaniæ Scriptoribus omnino in præſentia ſilebo, & aliquos dumtaxat Germaniæ hic indicabo Authores Hiſtoricos, Antiquarios, Matheſeos peritos, & Philologos, quorum Opera addiſcendis atque illuſtrandis Diſciplinis humanis novum aliquod ſubſidium ſuppeditare poſſunt. Agmen illorum Germaniæ Scriptorum ducet *Petrus Lambecius*, nepos *Lucæ Holſtenii*, Vaticanæ Bibliothecæ Præfecti, cujus ſuperiùs meminimus, qui edidit *Prodromum Hiſtoriæ Litterariæ*; Octo Tomos in folio *Commentariorum de Bibliotheca Cæſarea*, & alia erudita Opera. *Marquardus Freherus* publicâ luce donavit *Germanicarum & Bohemicarum rerum Scriptores varios*, & multa alia Opera. *Melchior Goldaſtus* publicavit *Statuta & Reſcripta Imperialia*; *Collectionem Conſtitutionum Imperialium*; *Collectionem Conſuetudinum, & Legum Imperialium*, & alia id genus ad idem argumentum ſpectantia Opera. *Philippus Cluverius* vulgavit *Italiam antiquam, Sardiniam, Corſicam, Germaniam antiquam*; & *Introductionem ad Geographiam*. Fertur, illum denis magnâ cum felicitate Linguis fuiſſe locutum, videlicèt Græcâ, Latinâ, Germanicâ, Gallicâ, Anglicâ, Hollandicâ, Hungaricâ, Polonicâ, Bohemicâ, & Italicâ. Excelluit in re Antiquaria *Ezechiel Spanhemius*, qui, præter alia Opera, edidit

edidit librum *de Præſtantia & Uſu Numiſmatum*. Græcarum ac Latinarum artium cognitione excultiſſimus fuit *Gaſpar Barthius*, qui concinnavit Opus *Adverſariorum* in ſexaginta libros diviſum, Commentaria in *Claudianum*, *Statium Papinium*, *Gulielmum Britonem*, *Mamertum*, & alios Authores. De rebus Grammaticis ſcripſit *Gaſpar Scioppius*, qui tamen ingenii maligni, & oris maledicentiſſimi, *Zoilo* quovis cùm eſſet mordacior, & Grammaticorum nemini parceret, meritò *Canis Grammaticus* appellatur. *Fridericus Spanhemius* ſcripſit *dubia Evangelica*; duobus Tomis comprehenſa, & alia Opera. Prætermittere non debeo duos recentiores ejusdem cognominis Germaniæ Scriptores, quorum unus, *Joannes* ſcilicet *Wolfius*, Bibliothecam Hebræam anno MDCCXV. Typis mandavit. Alter, ſeu *Chriſtianus Wolfius*, *Elementa Matheſeos univerſæ*, an. MDCCXVII. publici juris fecit. Claruerunt denique in Germania Sæculo XVII. *Joannes Fridericus Gronovius*, qui multa ſcripſit, ſed præſertim plurimos Claſſicos Authores recenſuit, emendavitque, ut *Plautum*, *Salluſtium*, *Senecam*, *Plinium*, *Quintilianum*, *Agellium* &c. *Marcus Velſerus*, qui octo libros edidit *Rerum Auguſtanarum*; libros quinque *Rerum Boicarum* & *antiquas Inſcriptiones* in tres partes diſtributas Notis illuſtravit. *Joannes Buxtorfius*, qui in litteris Hebraicis & in Rabbinicis atque Talmudicis traditionibus exercitatus condidit *Lexicon Hebraicum*, *Chaldaicum*, *Talmudicum*, *Rabbinicum*; *Grammaticam Chaldaico-Syriacam*; *Synagogam Judaicam*, & alia Opera, quæ ejus eximiam in Hebraica litteratura peritiam produnt. Denique, *Jo. Albertus Fabricius*, qui vulgavit *Bibliothecam Græcam*; ſeu notitiam Scriptorum Græcorum, octo Tomis comprehenſam; item *Bibliothecam Latinam*, ſeu notitiam Scriptorum Latinorum; & *Bibliographiam Antiquariam*, ſeu Introductionem ad notitiam Scriptorum, qui Antiquitates Hebraicas, Græcas & Romanas Scriptis illuſtrârunt. His Sæc. XVII. Germaniæ Scriptoribus, quosdam Belgii & Bataviæ Theologos, aut Philologos Scriptores adjungere neceſſe eſt, quò plenam Operum, quæ eâ ætate prodierunt, quæque aliquam Reipublicæ Litterariæ utilitatem afferre poſſunt, notitiam conſequi valeas. In Belgio quinque illuſtres Theologi Sæculo XVII. floruerunt, videlicèt *Franciſcus Sylvius*, *Joannes Opſtraet*, *Gummarus Huygens*, *Martinus Steyaert*, & *Zegerus Bernardus Van Eſpen*, quorum præcipua Opera hìc breviter indicabimus. *Franciſcus Sylvius*, Academiæ Duacenſis celeberrimus Profeſſor, egregios adornavit Commentarios in Summam tripartitam Sancti *Thomæ*, & alia lucubravit doctiſſima Opera. *Joannes Opſtraet*, Facultatis Lovanienſis Doctor, edidit *Inſtitutiones Theologicas ad Tyrones*; *Diſcuſſionem Theologicam de converſione peccatoris*, *Clericum Belgam*, & alia Opera Theologica. *Gummarus Huygens*, Facultatis Lovanienſis Doctor, Typis mandavit *Conferentias Theologicas*, *Obſervationes de Sanctiſſima Trinitate*, *de Angelis*, *de Homine integro & lapſo*, *Obſervationes de Verbo incarnato*, *De Sacrificio Miſſæ*, *De Sacramentis Pœnitentiæ*, *Extremæ Unctionis*, *& Ordinis*, *Obſervationes de Contractibus*, *Methodum retinendi & dimittendi peccata*, *Compendium Theologiæ*; & alia Opera Theologica, in quibus doctrinæ Sanctorum *Auguſtini* & *Thomæ* de Gratia ſe ipſâ efficaci, & de Prædeſtinatione gratuita, nec non ſanioris Doctrinæ Moralis principiis ſe addictiſſimum profitetur. *Martinus Stayaertus* concinnavit *Aphoriſmos Theologiæ Practicæ*, & alia vulgavit Opera Theologica, habuitque litterariam concertationem cum *Antonio Arnaldo*, Doctore Sorbonico, ut videre eſt eo in libro Gallicè edito, cui titulus eſt: *Difficultates propoſitæ Martino Steyaerto*. Ultimus, ſeu *Zegerus Bernardus Van-Eſpen*, in Univerſitate Lovanienſi utriusque Juris Doctor, Opera à ſe edita Bruxellis an. MDCC. tribus Tomis in Folio comprehenſa publicavit, quorum duo priores complectuntur Opus inſcriptum: *Jus Eccleſiaſticum Univerſum*; tertius verò Tomus continet multa ac perdocta Opuſcula, in quibus clariſſimus ille Scriptor in Sacris Litteris, & in doctrina Sanctorum Patrum, in Sacrorum Canonum, & totius Antiquitatis ac Diſciplinæ Eccleſiaſticæ notitia, atque in lectione Operum cùm antiquorum, tum modernorum Authorum, quorum teſtimoniis paſſim ſua Opera reſpergit, verſatiſſimum ſe probat. Plura tamen hujus Authoris Opera fuerunt Romæ proſcripta. Præter hos illuſtres Theologos, habuit etiam Belgium Sæculo XVII. peritos Philologos Scriptores, præſertim *Aubertum Miræum*, *Gerardum Joannem Voſſium*, *Iſaacum Voſſium*, *Gruterum*, & *Heinſium*, quos hic ſilentio prætermittere haud debemus. *Aubertus Miræus*, Decanus Eccleſiæ Beatæ Mariæ Antverpienſis, Vir eruditus ac celebris, complura edidit Opera, inter quæ cenſentur liber *De Collegiis Canonicorum*; *Notitia Eccleſiarum Belgii*; *Notitia Epiſcoporum Orbis Chriſtiani*; *Chronicon rerum Belgicarum*; *Chronicon Ciſtercienſe*; *Chronicon Præmonſtratenſe*; *Origines Benedictinæ*; *Origines Monaſticæ*; *Elogia illuſtrium Belgii Scriptorum*; *Bibliotheca Eccleſiaſtica cum Auctariis & Scholiis*; *Origines Equeſtrium Ordinum*, & alia id genus Opera Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ illuſtrandæ utiliſſima. *Gerardus Joannes Voſſius* ſcripſit *de Hiſtoricis Græcis*; *de Hiſtoricis Latinis*; & *de Poëtis Græcis ac Latinis*; *de Hiſtoria Pelagiana* &c. Hujus Scriptoris frater germanus *Iſaacus Voſſius* edidit *Diſſertationem de LXX. Interpretibus*, & alia cum Grammatica, tum Critica Opera. *Janus Gruterus* protulit in lucem *Lampadam*, ſive *Theſaurum Criticum*, hoc eſt: Scriptores Criticos Tomis ſex diſtinctos; *Chronicon Chronicorum*; *Inſcriptionum Veterum Urbis Romæ* ingens vaſtumque Volumen, & alia Opera Philologica, varia Poëmata, & Notas Criticas, in *Senecæ* Philoſophi Opera omnia; in *Senecæ* Tragœdias; in *Statii Papinii* Poëmata; in *Martialis* Epigrammata; in *Salluſtium*, in *Livium*, in *Tacitum*, in *Vellejum Paterculum*, in *Florum*, in *Plinii* Epiſtolas, in *Panegyriſtas* Veteres, in *Hiſtoriæ Auguſtanæ* Scriptores, in *Plautum*, & in quosdam alios Scriptores prophanos. Denique, *Daniel Heinſius*, Linguarum Græcæ & Latinæ peritus, varii argumenti condidit Poëmata, in quibus nihil humile, aut jejunum, omnia terſa, ſolida, & ſonora. Edidit etiam multa Opera Philologica, quæ limam ſapiunt politiorem, & quorum Catalogum texuit *Andreas Valerius* in Bibliotheca Belgica, quam, ſi de Belgii Scriptoribus plura ſcire deſideres, conſulere poteris; ſicut & *Bibliothecam manuſcriptam Belgii*, quam edidit *Antonius Sanderus*. Quòd verò nunc ſpectat Scriptores Philologos, qui in Batavia lucubrationes vulgârunt,

runt,

runt, quæ aliquam Reipublicæ Litterariæ utilitatem afferre poſſunt, quinque dumtaxàt hic referam videlicèt *Jacobum Gronovium*, *Joannem Georgium Gravium*, *Hugonem Grotium*, *Joannem Henricum Hottingerum*, & *Samuelem Pitiſsum*, quorum primus, ſeu *Jacobus Gronovius*, adornavit, *Theſaurum Gracarum Antiquitatum*, qui tredecim Tomos in Folio complectitur, Scripſit etiam idem Author Diſſertationem *de Origine Romuli*, & alia varia erudita Opuſcula. Alter, ſeu *Joannes Georgius Gravius*, publicâ luce donavit *Theſaurum Antiquitatum Romanorum*, in duodecim Tomos in Folio diſtributum; *Theſaurum Antiquitatum Italia*; *Syntagma variarum Diſſertationum rariorum, quas Viri doctiſſimi elucubrârunt*, & plura alia illuſtrandæ Hiſtoriæ prophanæ utiliſſima Opera. Tertius, ſeu *Hugo Gratius*, egregium librum ſcripſit *de Veritate Religionis Chriſtiana*; *Annales & Hiſtorias de Rebus Belgicis*; *Hiſtoriam Gothorum, Vandalorum, & Longobardorum*; Diſſertationem *de Origine Gentium Americanarum*; *Commentarium in omnes Veteris & Novi Teſtamenti libros*, & alia Opera, quæ ſimul collecta prodierunt Amſtelodami in ſex Tomus in Folio diſtributa. Quartus Scriptor Batavus, ſeu *Joannes Henricus Hottingerus*, condidit *Theſaurum Philologicum*; *Hiſtoriam Orientalem*; *Diſſertationes Miſcellaneas*; *Bibliothecam Orientalem*; *Hiſtoriam Eccleſiaſticam*, & alia Opera. Quintus Scriptor Batavus *Samuel Pitiſcus*, publicavit nuperrimè, ſeu anno MDCCXIII. *Lexicon Antiquitatum Romanarum*, duobus Tomis immenſæ molis in Folio comprehenſum, in quo ritus & antiquitates, cùm Græcis communes, tum Romanis peculiares, ſacras, prophanas, publicas, & privatas, civiles, & militares ordine Alphabetico exponit. Prætermitto, ne longior ſim, alios Scriptores Philologos, *Paulus Bauldri*, qui edidit *Lactantii* librum *de mortibus Perſecutorum* cum omnium Notis, *Joannem Vorſtium*, qui Notas ſcripſit in Opera *Sulpitii Severi*, hancque Virorum Germaniæ, Belgii, & Bataviæ Litteratorum Claſſem claudent tres Scriptores, *Chriſtophorus* videlicèt *Brovverus*, qui collegit, typiſque mandavit *Vitas Sanctorum Illuſtrium Germania*, *Chriſtianus Urſtiſius*, qui *Rerum Germanicarum Scriptores* publicam in lucem produxit, & *Joannes Neercaſſel*, Catholicorum in Batavia Epiſcopus Caſtorienſis, qui Latinè tres Tractatus edidit, unum *de lectione Scriptura Sacra*; Alterum, qui inſcribitur: *Amor Pœnitens*; Tertium; *de cultu qui debetur Deo, & B. Maria Virgini.*

D. Optandum ſanè eſſet, ut Germaniæ ac Bataviæ gens, quæ olim, ante exortos modernorum Hæreticorum errores, eruditione bonarumque omnium diſciplinarum ſtudiis inclyta apud omnes Catholicos benè audiebat, anoquæ Fidei Catholicæ veritati ac doctrinæ nova Hæreticorum Dogmata, ſeu potiùs deliria, non prætuliſſet. Haberet profectò Chriſtianus populus quos colligeret, ſuſpiceretque in gente iſta tam eloquentiæ, quàm omnigenæ doctrinæ flores, nec ullâ Catholici Lectores conſtringerentur neceſſitate vellendi ſpinas, quibus periculum eſt, ne inter legendum iſtius gentis Opera pungantur. Certè id periculi non eſt, quod timeamus in legendis libris, quos ediderunt Hiſpaniæ gentis apprimè Catholici Scriptores, de quibus, juxta præſcriptum ordinem, in ſequenti Claſſe, quæ quarta eſt illuſtriorum Virorum Sæculi XVII, paululùm diſſerere debemus.

M. Hiſpania Sæculo Eccleſiæ decimo ſeptimo Theologorum Scholaſticorum feraciſſima fuit, ſed cùm inſignes illi Theologi Scholaſtici vel Statui Monaſtico, vel Regulari addicti fuerint, eos opportuniùs referemus in ſequentibus Monaſtici, vel Regularis Statûs Clariſſimorum Scriptorum claſſibus. Hìc autem eos dumtaxàt proferam Scriptores Hiſpanos, qui Sæc. XVII. nec Monaſticam, nec Regularem vitam profeſſi ſunt. Et primò quidem incipiam à *Garſia de Loayſa*, & à *Ferdinando Mendoza*, qui licèt ſub finem Sæculi XVI. in Hiſpania floruerint, eos tamen, utpotè à nobis memoriæ lapſu hactenùs prætermiſſos, in iſta Illuſtrium Hiſpaniæ Sæculi XVII. Scriptorum Claſſe reponere debemus, ne illos debitâ laude fraudare voluiſſe videamur. *Garſias de Loayſa*, Regius *Philippi III.* Magiſter, & poſteà Archiepiſcopus Toletanus, compilavit antiqua totius Hiſpaniæ Concilia, quotquot invenire potuit, celebrata uſque ad initium Sæculi octavi, & nonnulla ejuſdem temporis monumenta, eaque Notis & emendationibus illuſtravit. Addidit etiam huic Collectioni Conciliorum Hiſpaniæ Chronologiam Toletanorum Præſulum; & Conciliorum, atque monimenta quædam ſpectantia Primatum Eccleſiæ Toletanæ, & Dignitates, ſeu Officia Regni, & Domûs Regiæ Gothorum. *Ferdinandus de Mendoza*, è nobiliſſima Hiſpaniæ familia oriundus, præter illas celebres Diſputationes, quas inſtituit in loca difficiliora Tituli *de Pactis* comprehenſas juſto Volumine an. MDLXXXVI. Compluti editos; tres inſuper libros *de Concilio Illiberitano* ad *Clementem VII.* Pontificem Maximum direxit, quos *Philippus Labbeus* in Collectione noviſſima Conciliorum recudendos curavit, eoſque integros Cardinalis *Joſephus de Aguirre* inſeruit Tomo I. *Collectionis Maxima Conciliorum omnium Hiſpania & Novi Orbis* Romæ edito anno MDCXCIII. Hoc *Ferdinandi de Mendoza* de Concilio Illiberitano Opus impensè laudat mox citatus Cardinalis *de Aguirre*, aitque illud eſſe terſum, plenum, pulchrum, varium, numeris omnibus abſolutum, ejuſque beneficio diſſipari procul, veluti ſolaribus radiis, tot nebulas, extricari tot nodos, eludi tot ſcopulos & fluctus difficultatum, quibus eò uſque impetebatur auctoritas hujus Concilii non ab Hæreticis modò, ſed à Catholicis quoque & doctis Viris, etiam Hiſpanis. Celebres etiam Sæculo XVII. in Hiſpania quinque extiterunt Scriptores, nimirùm *Hieronymus Gonzales*, *Joannes Palafox*, Epiſcopus Angelopolitanus, *Joſephus Stephanus*, Epiſcopus Orioleniſis, *Franciſcus Pegna*, & *Nicolaus Antonius*, à quibus nos breviter expediemus. *Hieronymus Gonzales* ſcripſit *Gloſſema*, ſeu *Commentarium ad Regulam VIII. Cancellaria de reſervatione menſium, & alternativa Epiſcoporum*, in quo eximiæ ſuæ in Jure Canonico & Civili eruditionis ſpecimina præbuit. Confundi haud debet iſte *Hieronymus Gonzales* cum altero ejuſdem cognominis *Emmanuele Gonzales Telles*, Collegii Majoris in Academiâ Salmanticenſi Alumno, & poſteà in eadem Academia Sacrorum Canonum Interprete doctiſſimo, qui ſcripſit *Commentaria perpetua in ſingulos textus quinque librorum Decretalium Gregorii Noni*. Cui Operi accuratè elaborando, ſingulisque Decre-

Decretalibus per Notas ab Hiſtoria & Chronographiæ peritas, perque uberes Commentarios illuſtrandis, viginti annos ſe impendiſſe teſtatur, Exierunt in lucem ejus Commentariæ Lugduni an. MDCLXXIII. in quatuor Tomos diviſa. *Joannes Palafox*, Epiſcopus Angelupolitanus, in Nova Hiſpaniæ America, doctrinâ & pietate prædius, omniumque Chriſtianarum virtutum genere cumulatiſſimè inſtructus, immortale nomen apud Viros doctos ac pios jure optimo adeptus eſt. Ejus in gerendis Epiſcopalibus muniis ſingularem induſtriam, zelum indefeſſum, charitatem ardentiſſimam, perſectamque ad muneris Epiſcopalis præſcriptum vivendi normam omnes hominum Ordines conſtantiſſimè celebrârunt, præſertim paternam atque verè Evangelicam curam, quam informandis & ad germanam pietatem inſtituendis illius Religionis incolis jugiter impendit. At proh dolor! pius ille Epiſcopus, ob defenſas infracto pectore Ordinis & Officii ſui rationes, in graves incidit difficultates, & ut periclitanti Vitæ ſuæ conſuleret, ſæpiùs latebris ſe committere opus habuit, ſicut teſtatur *Nicolaus Antonius* in Bibliotheca Hiſpana, Tandem Epiſcopatu dejectus, variiſque tempeſtatibus actus & exul obiit pridiè Kalendas Octobris an. MDCLIX. Scripſit pius ille Epiſcopus Hiſpanico idiomate Epiſtolas, & Aſcetica quædam Opuſcula, quæ in Bibliotheca Hiſpana recenſet mox à me laudatus *Nicolaus Antonius*, ſed præcipuè Epiſtolam ad *Innocentium X.* quam, ut candidè fatear, inter legendum à lachrymis temperare haud potui. *Joſephus Stephanus*, vulgò *Eſtevt*, Epiſcopus Oriolenſis, antiquis illuſtrandis Eccleſiæ Patribus ſeriò intendit animum, quædamque monumenta in vulgus edidit, quæ nulli non probantur, alia, ſi mors non interceſſiſſet, æquè docta & utilia depromturus. Præcipua, quæ conſcripſit, Opera hæc ſunt: *Lexicon Eccleſiaſticum Vocum, Phraſium, ac Rituum Veteris Eccleſiæ Catholicæ, è Græcis, Latinisque Patribus; De Bello Sacro Religionis cauſa ſuſcepto; De Dignitate & præeminentia Presbyterorum; De unica Religione Diſputatio; De Adoratione Pontificum, pedum oſculatione, geſtatione, coronatione*, & alia Opera, quorum Elenchum videſis apud Cardinalem *de Aguirre* Tomo IV. *Collectionis Conciliorum Hiſpaniæ* pag. 749. *Franciſcus Pegna*, Aragonius, in Academia Valentina Sacræ Theologiæ ac Juris utriusque Doctor, Judex Cauſarum Pontificiarum, ſeu Rotæ Romanæ Auditor à *Philippo II.* Rege Catholico inſtitutus, ſummè integritatis ac pietatis famâ pro corone Aragoniæ eo munere functus eſt. Maxima apud Summos Pontifices *Clementem VIII.* & *Paulum V.* gratiâ & exiſtimatione valuit, à quibus in graviſſimis negotiis, ad S. Inquiſitionis Tribunal ſpectantibus, conſulebatur. Extat ejus ad hujuſmodi Conſultationes Reſponſionum volumen integrum manuſcriptum. Reliquit eruditionis ſuæ monumenta libros à ſe editos de rebus Theologicis, Canonicis, Hiſtoricis, & Aſceticis, quorum Catalogum videſis in Bibliotheca Hiſpanica *Nicolai Antonii*, & in *Præfatione ad ejus Deciſiones Rotales*, quas *Didacus Antonius Frances* publicavit. In Congregationibus de Divinis Auxiliis partes habet plurimas, earumque Diarium adornavit, cujus autographum ſupremâ voluntate moriens dedit noſtro *Thomæ de Lemos*, illudque jam vetuſtate exeſum Romæ in Archivo Magiſtri Generalis Ordinis Prædicatorum extremum cum tineis agonem egit. Varia tamen ex illo tranſumpta ante annos quinquaginta Notariorum Chirographis communita, in varias Urbis, & Galliæ Bibliothecas tranſmiſſa ſunt. Denique, *Nicolaus Antonius*, Hiſpalis anno MDCXVII. natus, apud Dominicanos Hiſpalenſes ſtudiis litterarum humaniorum, & Philoſophiæ Operam dedit. Deindè Romæ Regis Catholici *Philippi IV.* Agens, ut ajunt, fuit, & demùm Matriti Conſiliarius Regius. *Bibliothecam Hiſpanam*, in qua gentis ſuæ illuſtrium Scriptorum elogia texit, duobus juſtis Voluminibus comprehenſam Romæ publicavit Vir ille ſubacti judicii & exactiſſimæ Criſeos nomine ubique celebris. Conſultò prætermiſi *Joſephum de Agcirre*, doctiſſimum Cardinalem Hiſpanum, quippè qui Vitam Monaſticam in Ordine *S. Beerdicti* profeſſus, in Claſſe illuſtrium Scriptorum Monachorum, quos infra referemus, locum potiori jure ſibi vindicare debet.

D. Scriptorum Angliæ, quos in quinta illuſtrium Sæc. XVII. Virorum Claſſe collocaſti, Opera ſcire non moror. Cùm enim ejuſmodi Scriptores diuturno Schiſmate à Catholica Romana Eccleſia ſint ſeparati, variiſque Hæreſibus infecti, nullus dubito, quin Opera ab ipſis edita innumeris referta ſint erroribus, calumniis & impoſturis contra Eccleſiam Romanam, à quibus proindè referendis in integrum abſtinere debemus.

M. Abſit, ut Angliæ Scriptorum, qui Sæculo XVII. Hæretico afflati ſpiritu inconcuſſa Eccleſiæ Romanæ Dogmata impetere auſi ſunt, velim in præſentia recenſere Opera, quæ potiùs unà cum ſuis Authoribus diris devoveri, natalitiiſque tenebris damnari debere exiſtimo; eos tantùm in hac Claſſe referam Angliæ Scriptores, qui vel Catholici fuerint, vel quorum Opera Catholicæ Fidei Doctrinæ Veritati nullatenùs officiunt, ſed Chronologiæ & Hiſtoriæ cùm Sacræ tum Eccleſiaſticæ illuſtrandæ haud parùm inſervire poſſunt. Inter hæc Anglorum Scriptorum Opera, Catholici Doctores plurimùm commendant *Biblia Polyglotta*, ſive *Anglicana*, vel *Londinenſia* nuncupata, quæ complectuntur Textus Originales, Hebraicum, cum Pentateuche Samaritano, Chaldaicum, Græcum, Verſioneſque antiquas, Samaritanam, Græcam LXX. Interpretum, Chaldaicam, Syriacam, Arabicam, Æthyopicam, Perſicam & Vulgatam Latinam, cum Textuum & Verſionum Orientalium Tranſlationibus Latinis, cum Apparatu, & ſexdecim Prolegominis, Appendicibus, Tabulis, Variis Lectionibus, Annotationibus, &c. Hoc immenſum Opus, in ſex Tomos in Folio tributum, Londini anno MDCLVII. typis mandari curavit *Broanus Waldonus*. Hanc Bibliorum Polyglottorum Londinenſium Editionem accuratiorem eſſe Editione Bibliorum Polyglottorum Pariſienſium obſervat *Jacobus le Long*, Congregationis Oratorii Presbyter, in ſua *Bibliotheca*, ſeu *Syllabo omnium fermè Sacræ Scripturæ Editionum ac Verſionum &c.* Idem etiam anteà obſervaverat alter doctiſſimus Congregationis Oratorii Sacerdos *Richardus Simonius* in Diſquiſitionibus Criticis, cap. 27. pag. 219. ubi tamen ait, ſe in hac Polyglottorum Bibliorum Londinenſium Editione deſiderare meliores Verſiones Orientales,

tales, in primis Arabicas, ibidemque varios errores ex Bibliurum Pulyglottorum Pariſienſium Editinne in eam Lundinenſium translatos, nec caſtigatos, notat. Ad illuſtrandam Chrunulogiam, ſeu doctrinam Temporum, & ad dilucidandas difficultates, quæ paſſim in ea occurrunt, multum laburis & operæ poſuerunt tres Scriptores Angli, *Joannes Seldenus*, *Jacobus Uſſerius*, & *Henricus Dodvvellus*. Vindicias Epiſtolarum *S. Ignatii* Martyris ſcripſit *Joannes Pearſonus*. Opera *S. Joannis Chryſoſtomi* Græce edidit *Henricus Savilius*. Britannica Concilia collegit *Henricus Spelmannus*. Synodicon, ſive *Pandectas Canonum Apoſtolorum, & Conciliorum Eccleſiæ Græcæ* publicavit *Gulielmus Boveregius*, & Codicem Canunum *Eccleſiæ primitivæ* vindicavit & illuſtravit. Scriptorum Eccleſiaſticorum *Hiſtoriam Litterariam* concinnavit *Guillelmus Cave*, Hæreticus-Anglus. Denique, *Guillelmus Camdenus* ſcripſit *Hiſtoriam Britannicam*, & *Hiſtoriam de rebus Elizabethæ Reginæ Angliæ*. Alios longè plures Sæculi XVII. Scriptures Anglos percenſent *Nicolaus Angelus Caferrius à Sancta Victoria in Synthemate Vetuſtatis*, quod Romæ Anno MDCLXVII. publicâ luce dunavit, & *Thomas Pope Blount in Cenſura Celebrium Authorum*, quæ prodiit Columæ Allobrogum Anno MDCXCIV. Sed ipſe conſultius eſſe arbitror, ejusmodi Scriptorum, quorum Opera ab Eccleſia Rumana ſunt proſcripta, & Catholicu Lectori pernicioſa eſſe poſſunt, nullam prorsùs mentionem facere. His itaque omninò ſilentio prætermiſſis, unum dumtaxàt laudabo Sæculi decimi ſeptimi Scriptorem Anglom Catholicum, *Henricum Holden*, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctorem Theologum, qoi librum edidit *de Analyſi Fidei* duas in partes diſtributum, in quarum prima diſſerit de Principiis Fidei; in altera diſcernit ea, quæ Fide divinâ credenda ſunt, ab his, quæ ad Fidem non ſpectant. Huic libro annexuit Tractatum *de Schiſmate*, in quo evincit, Lutheranos, Calviniſtas, alioſque modernos Hæreticos ſeſe à vera Eccleſia, ſeu Romanâ, exitiali Schiſmate ſeparâſſe. Scripſit etiam idem *Henricus Holden* tres *Epiſtolas*, *unam de Uſura*, & duas directas ad *Antonium Arnaldum*, Doctorem Sorbonicum, in quibus profitetur, ſe mordicùs adhærere doctrinæ Schulæ Thumiſtarum de Gratiâ ſe ipsâ efficaci, & de Prædeſtinatiune gratuitâ. Poſtremò, contexuit marginales Notas breves, & Litterales ad faciliùs percipiendum genuinum Nuvi Teſtamenti ſenſum.

D. Benè eſt, jam ſat ſuperque notos habeo præcipuus Scriptores, qui Sæculo XVII. Vitæ nec Monaſticæ nec Regulari addicti, in Gallia, Italia, Germania, Hiſpania, & Anglia Eccleſiam, aut ſaltem Rempublicam Litterariam ſuis lucubrationibus illuſtrarunt. Supereſt nunc, ut celebriures in medium proferas Scriptores, qui eodem Sæculo Vitam vel Munaſticam, vel Regularem profeſſi ſunt, & exurdium ducas à Monachis Benedictinis, Ciſtercienſibus, & Carthuſianis, quibus in ſexta illuſtrium Sæculi XVII. Scripturum Claſſe locum dediſti.

M. Scriptores Sæculi XVII. Ordinis *S. Benedicti*, potiſſimum doctiſſimæ ac religiuſiſſimæ Congregationis *S. Mauri* in Galliis, ampliſſimum ſuppeditant dicendi argumentum, quod, ſi pro eo ac meretur, proſequi animus eſſet, longiùs qoam par eſſet, noſtrum protrahere Colloquium. Neceſſe igitur eſt, ut in tanta Scriptorum ſegete præcipuos ſeligam, ac breviter indicem Opera, quibus univerſæ Eccleſiæ & Reipublicæ Litterariæ novum ſplendorem addiderunt, præſertim caſtigatiſſimis, & calculis omnium Virorum eroditorum probatis Editionibus, quas ſummâ diligentia, incredibili ſtudio, criterio & labore adornarunt Operum SS. Patrum, *Irenæi*, *Baſilii*, *Athanaſii*, *Ambroſii*, *Hilarii*, *Auguſtini*, *Hieronymi*, *Chryſoſtomi*, *Gregorii Magni*, Pontificis Maximi, *Caſſiodori*, *Gregorii Turonenſis*, *S. Bernardi*, & aliurum Scripturum, cùm Græcorum, tùm Latinorum, quurum Opera aſſiduis curis, & doctiſſimis Præfationibus, Notis & Obſervationibus illuſtrarunt, & quidem eo ſucceſſu, quem non modò eruditi quique, & Eccleſiæ Principes ſæpè gratulati ſunt, ſed etiam *Clemens XI.* Puntifex Maximus, Deceſſorum ſuorum exemplo, approbare voluit Brevi Apoſtolico ad Præfectum Generalem Congregatiunis *S. Mauri* die XIX. menſis Aprilis Anni MDCCVI. directo, ubi hæc habet: *Diutiùs prætetire ſilentio non poſſumus, quantoperè nobis acceptum, probatumque ſit ſtudium, quod Congregatio tua Sanctorum Eccleſiæ Patrum Operibus recenſendis, iiſque, nitidiorè quàm anteà cultu, publicam in lucem proferendis impendit. Quod quidem ſtudium & profeſſione virtutoque veſtra maximè dignum ducimus; & non vobis dumtaxàt glorioſum, verùm etiam rei Chriſtianæ ac Orthodoxæ in primis Religioni ſaluberrimum fore confidimus. Quam ob rem te, Monachoſque tuos in Domino hortamur, ut in egregio hoc inſtituto ſtrenuè, diligenterque pergatis; pro certo habentes, quidquid in honorem commodumq; veſtrum à Pontificia benignitate poterit proficiſci, id nullo vobis unquam tempore defuturum, &c.* Agmen Scripturum Sæculi XVII. Ordinis *S. Benedicti* Congregationis *S. Mauri* ducet *Lucas Dacherius*, doctrinâ & pietate conſpicuus, qui omnia *Lanfranci* Opera doctiſſimis Notis & Obſervationibus illuſtrata, additiſque raris & utiliſſimis monumentis locupletata Pariſiis anno MDCXLVIII. publicavit; Opera etiam *Guiberti* Abbatis *de Novigente*, cum eruditis Nutis & Obſervationibus, nec non Hiſtoriis plurium Abbatiarum, Vitis Sanctorum, aliiſque id genus antehàc ineditis monimentis, publici Juris fecit. Sed cùm *Lucas Dacherius* in manuſcriptis Codicibus eſſet verſatiſſimus, ſingulare & utiliſſimum lucubravit Opus omnium Litteratorum plauſu exceptum, cui Titulum fecit *Spicilegium*, in quo quædam Scriptorum Opera, Epiſtulas, Acta & Canones Conciliorum, Hiſtorias, ſeu Chronica, Vitas Sanctorum, Opera Poëtica, antiqua Tabularia, documenta & inſtrumenta, quæ in variis Galliarum Bibliothecis latebant, & nec dùm publicam lucem adſpexerant, inſeruit, accuratè digeſſit, pulcherrimis Notis & Præfationibus explanavit. Extant illius *Dacheriani Spicilegii* Tomi tredecim, in quarto, juſtæ magnitudinis. *Lucæ Dacherio* laboranti, & ſenio jam confecto Socius datus eſt *Joannes Mabillonius*, qui nihil antiquiùs habuit, quàm ut tam Venerabili Viro, magiſtro ſimul & amico, gratum ac memorem ſeſe exhiberet. Mortuo *Lucâ Dacherio* Pariſiis An. MDCLXXXV. *Joannes Mabillonius* ſingulare ſuæ erga Magiſtrum *Dacherium* obſervantiæ ſpecimen præbuit, quippè qui in Præfatione primi Tomi *Acto-*

rum Ordinis S. Benedicti palàm teſtatur, hoc Opus non ſibi, ſed Magiſtro ſuo *Dacherio*, qui in colligendis ac dirigendis Actis Sanctorum Ordinis *S. Benedicti* diu multumque inſudaverat, acceptum referri debere: *Acta*, inquit, *Sanctorum Ordinis S. Benedicti unum in corpus redigenda, tandem Deo duce aggredior: non quidem autor, ſed adjutor operis: non primarius Architectus, ſed miniſter ſuccedaneus.* Summa *Joannis Mabillonii* eruditio cum eximia pietate morumque probitate conjuncta immenſum dicendi mihi aperiret campum, in quo exultare, ac liberè vagari poſſet Oratio, ſed me ad iſtas verborum anguſtias revocat Colloquiorum noſtrorum brevitas, ut præclaras illius omni laude ſuperioris & extra omnem ingenii aleam poſiti Monachi Benedictini dotes, ac benè multas lucubrationes cedro & laminâ aureâ dignas, lato calamo, ut optarem, deſcribere ac referre minimè poſſim. Certè Mabillonium nominâſſe, laudâſſe eſt: & qui eum ignorat, in Republica Litteraria non eſt, aut in ea peregrinus planè, & hoſpes eſt. Tria tamen circà *Joannis Mabillonii* Opera velim obitèr obſerves. Primò, omnes Viri eruditi in libris, quos *Joannes Mabillonius* edidit *de re Diplomatica*, ſuſpexerunt Authoris acumen, ingenii ſagacitatem, profundam eruditionem, immenſam Veterum & recentiorum Scriptorum lectionem, atque miram induſtriam, quâ ad artem ac præcepta tàm ſcitè, feliciterque ſedegit nullis ad eam diem regulis, ac legibus ſubjectum argumentum. Unus ſolus Scriptor in Galliis *Germonius*, Veterum Codicum haud æquus æſtimator, in *Mabillonium* calamum acuit, ſed eum *Mabillonius* in Supplemento, addito ad libros *de re Diplomatica*, egregiè confutavit. Hoc *Mabillonii* Supplementum paulò poſt exceperunt eruditæ admodùm Vindiciæ, quas in Italia *Mabillonii* amici in Diplomatici Operis defenſionem adornârunt, illuſtriſſimus Abbas *Juſtus Fontaninus*, *Lazzarinus*, *Autonius Gattus*, & alii, qui omnes *Germonii* objectiones ſedulò excuſſerunt, & pleniſſimè diluerunt. Secundò, obſervare debes, Acta Sanctorum Ordinis *S. Benedicti*, quæ quinque Tomis in Folio collegit, & in Benedictina Sæcula digeſſit *Joannes Mabillonius*, non ſolùm valere ad informandos Sanctorum exemplis mores, ſed etiam ad illuſtrandam Hiſtoriam & Diſciplinam cum Eccleſiaſticam, tùm Monaſticam, immò ad firmanda Catholicæ Religionis dogmata. Sed legendæ ſunt præſertim eruditiſſimæ ſingulis Tomis præmiſſæ Præfationes, in quibus ſelecta eaque difficillima cujusque Sæculi Hiſtoriæ Capita, ac præcipua quæque, quæ ad Diſciplinam tum Eccleſiaſticam, tum Monaſticam pertinent, ipſaque Fidei dogmata ſic pertractantur, ut miretur, quiſquis legerit, ſummam authoris eruditionem & facilitatem in enodandis difficultatibus, quæ anteà Viris alioqui peritiſſimis negotium faceſſebant. Denique, obſervare debes, enatam fuiſſe Litterariam Concertationem inter *Joannem Mabillonium*, & *Armandum Joannem Butillerium Ranceum*, Abbatem Monaſterii *B. Mariæ de Trappa*, ſtrictioris Obſervantiæ Ciſtercienſis, occaſione libri, quem *de Monaſticis Studiis* edidit *Joannes Mabillonius*, de qua Concertatione commodiùs in ſequenti Colloquio diſſeremus, ubi de illo Abbate, ſeverioris Diſciplinæ Monaſticæ cultore, ſermonem habendi ſeſe dabit occaſio. Si plura de doctiſſimo *Mabillonio* ſcire aveas, legeſis *Synopſin ejus Vitæ*, quàm primò Gallicè deſcripſit *Theodericus Ruinartus*, Congregationis *S. Mauri* alumnus, quamque poſteà Latinè reddidit, & multarum rerum notitiâ amplificavit alter ejusdem Congregationis *S. Mauri* Monachus. Conſulere etiam poteris doctiſſimum *P. Renatum Maſſuet*, Congregationis itidem *S. Mauri* Monachum, qui in fronte Tomi VI. *Annalium Ordinis S. Benedicti* Anno MDCCXIII. in lucem editi; præfixit Vitam *Joannis Mabillonii*, eumque vindicavit à criminationibus, quas Auctor Bibliothecæ Criticæ huic eruditiſſimo Monacho impingere auſus eſt. Obiit *Joannes Mabillonius* die XXVII. menſis Decembris Anni MDCCVII. A *Joanne Mabillonio* ſejungi non debet *Theodericus Ruinartus*, ejus individuus comes, & ſtudiorum ac laborum ſocius, Congregationis *S. Mauri* Monachus Benedictinus, qui librum edidit, in quo doctiſſimis Notis illuſtrat *Acta ſincera & ſelecta Martyrum*, qui prioribus quatuor Eccleſiæ Sæculis pro Chriſtianæ Fidei defenſione paſſi ſunt, totique Operi eruditam Præfationem præmiſit, in qua primùm recenſet modos, quibus ſincera Martyrum Acta ad nos pervenerunt; tùm invictè contra *Henricum Dodvvellum*, Scriptorem Anglum, probat, infinitos propemodum Martyres extitiſſe quatuor prioribus Eccleſiæ Sæculis, quorum acta vel perierunt, vel deſcripta non fuerunt, ac ſubinde Martyrum numerum ex Actorum numero non eſſe repetendum. Edidit etiam *Theodericus Ruinartus* Hiſtoriam *Perſecutionis Wandalicæ: Sæculum Sextum Actorum Ordinis S. Benedicti: Apologiam pro miſſione S. Mauri in Francia: Mabillonii Vitæ Synopſin: & novam Operum S. Gregorii Turonenſis Editionem* publicavit, obiitque die XXVII. menſis Septembris anni MDCCIX. Fidem Veterum Manuſcriptorum Codicum egregiè contra *Bartholomæum Germonium* vindicavit doctiſſimus *Petrus Couſtant*, Congregationis *S. Mauri* Monachus Benedictinus, qui Pariſiis anno MDCCVI. inſigne Opus typis mandavit, cui Titulus eſt: *Vindiciæ Manuſcriptorum Codicum à R. P. Bartholomæo Germon impugnatorum; cum Appendice, in qua S. Hilarii quidam loci ab Anonymo obſcurati & depravati illuſtrantur & explicantur.* Eidem *Petro Couſtant*, Monacho Benedictino, debet Reſpublica Litteraria novam & accuratiſſimam Operum *S. Hilarii* Editionem, perdoctis Diſſertationibus ac Notis illuſtratam. *Franciſcus Lamy*, Congregationis *S. Mauri* Monachus Benedictinus, ſcripſit quinque Tomos *de notitia ſui ipſius*: Opuſcula *contra Atheos & incredulos: Tractatum de Veritate Religionis Chriſtianæ: librum de primis elementis ſcientiarum*: & plures Epiſtolas Morales ac Theologicas. *Edmundus Martene*, Congregationis *S. Mauri* Monachus, eruditum concinnavit Commentarium in Regulam *S. Benedicti*: plures Tomos edidit *de Ritibus Monaſticis: de Ritibus Eccleſiaſticis: Tractatum de antiqua Eccleſiæ Diſciplina in Officiorum Divinorum celebratione: Collectionem Scriptorum & Monumentorum Hiſtoricorum, Moralium & Dogmaticorum, quæ ſpectant negotia Eccleſiaſtica, Monaſtica & Politica: Theſaurum novum Anecdotorum*, & alia erudita Opera. *Hugo Mathoudus*, Congregationis *S. Mauri* Benedictinus, *octo libros Sententiarum Roberti Pulli*, Cardi-

nalis

Digitized by Google

nalis, ſæculi XII. Theologi Scholaſtici Angli, perdoctis Notis & Obſervationibus illuſtratos Pariſiis Anno MDCLV. publicavit, & plures ejuſdem Cardinalis opiniones, quæ nunc in Scholis Theologorum antiquatæ, atque tantùm non damnatæ videntur, vindicat ab erroris notâ, & inofficioſâ cenſurâ. *Hugo Menardus*, Congregationis *S. Mauri* Benedictinus, doctrinâ & pietate celebris, *Martyrologium Sanctorum Ordinis S. Benedicti* duobus eruditarum Obſervationum Tomis in Folio illuſtravit. Edidit etiam *Diſſertationem de unico Dionyſio: Notas in Halitgarum Cameracenſem: Notas & Obſervationes*, omnigenâ eruditione refertas, *in librum Sacramentarii S. Gregorii Magni, Pontificis Maximi. Epiſtolam S. Barnabæ* Apoſtoli cum Notis & Obſervationibus in lucem edere ſtatuerat *Hugo Menardus*, ſed, eo inopinatâ morte ſublato, *Lucas Dacherius*, cujus anteà mentionem fecimus, hanc *S. Barnabæ* Epiſtolam, Notis & Obſervationibus *Hugonis Menardi* illuſtratam, publici juris fecit. *Joannes Martianæus*, Congregationis *S. Mauri* Benedictinus, novam omnium *S. Hieronymi* Operum Editionem adornavit, in quinque Tomos diſtributam. Primus Tomus complectitur *Bibliothecam Divinam S. Hieronymi*, quæ Sacrorum Veteris Teſtamenti librorum Latinam exhibet Verſionem à Sancto illo Doctore lucubratam. Alter Tomus continet libros *S. Hieronymi* etymologicos, geographicos, Quæſtiones Hebraicas, Epiſtolas Criticas, & Commentarios in Sacra Volumina à libro Geneſis uſque ad Prophetas. Tomus ternus complectitur Commentarios *S. Hieronymi* in XVI. Prophetas. Tomus quartus binas in partes diverſos complectitur Commentarios omnes *S. Hieronymi* in Novum Teſtamentum, atque ejuſdem S. Doctoris Epiſtolas Criticas ejuſdem argumenti, ordine librorum Sacræ Scripturæ poſitas; deindè cunctas alias illius Epiſtolas Ordine Chronologico nunc primum editas, & in varias Claſſes diſpoſitas cum Opuſculis Apologeticis & Polemicis. Tomus quintus continet Vitam *S. Hieronymi* à duobus Anonymis ſcriptam, Catalogum *Gennadii*, Opuſcula ſuppoſititia, & Appendicem Theſium & Diſputationum in Scripturam Sacram. Edidit etiam *Joannes Martianæus* tùm Latinè, tùm Gallicè, alia Opuſcula in Scripturam Sacram, ſed præſertim *Vitam S. Hieronymi* Gallico idiomate deſcripſit. *Dionyſius Sammarthanus*, præter quædam Opuſcula Polemica, quæ ſcripſit contra Hæreticos Calviniſtas in Galliis, concinnavit etiam Vitas *Caſſiodori*, & *S. Gregorii* Papæ, omniumque illius Summi Pontificis Operum elegantiſſimam Editionem cum eruditis Præfationibus, Notis ac Diſſertationibus adornavit. Vivit adhuc Pariſiis in Monaſterio *S. Germani* à Pratis doctiſſimus ille Congregationis *S. Mauri* Benedictinus, qui nunc *Galliæ Chriſtianæ*, quam pluribus in locis emendavit, multis acceſſionibus, & monumentis auxit ac illuſtravit novam & accuratiorem Editionem parat, jamque primus Tomus prodiit Pariſiis Anno MDCCXV. quem alii Tomi, qui ſub prælo ſudant, excipient, propediem in lucem prodituri. *Nicolaus le Nourri*, Congregationis *S. Mauri* Benedictinus, edidit *Apparatum ad Bibliothecam Maximam Patrum*, Opus ſanè immenſum, cujus duo Tomi in Folio jam publicam lucem adſpexerunt, in quibus doctiſſimus Author varias & eruditas inſtituit Diſſertationes ad ſecernenda genuina Sanctorum Patrum Opera à ſpuriis, & ad difficiliora, quæ in iis occurrunt, loca explananda. In quo argumento nemo, meâ quidem ſententiâ, majori curâ, meliori fide, acriori judicio, nitidiori ſtylo hactenùs verſatus fuerat. Utinam Clariſſimum illum Scriptorem Deus Optimus Maximus diù ſoſpitem & incolumem ſervet, quò vaſtum illud & planè ſtupendum Opus ad umbilicum perducere poſſit. Agmen illuſtrium Scriptorum Benedictinorum Congregationis *S. Mauri* claudet *Bernardus de Montfaucon*, qui linguæ Græcæ peritiſſimus, in MSS. Codicibus verſatiſſimus, Criticus nulli ſecundus, Hiſtoricus, & Antiquitatis cùm Sacræ, tùm Eccleſiaſticæ & prophanæ ſtudioſiſſimus, omnium Virorum eruditorum hujus Sæculi facilè Princeps habetur. Evulgavit primò *Analecta*, ſeu *plura Opuſcula Græca, hactenùs inedita*. Deindè, utiliſſimum Opus lucubravit *de Palæographia Græca*, ſeu de origine & progreſſu characterum, quibus uſi ſunt Græci, & de vario apud illos in diverſis Sæculis ſcribendi modo, ita ut ex eo *Bernardi de Monſfaucon* egregio Opere eamdem utilitatem Viri eruditi ad habendam notitiam temporis, quo Diplomata, Inſtrumenta, Tabularia, & Opera Græcorum ſcripta ſunt, percipere poſſint, quàm hactenùs Viri eruditi ad conſequendam notitiam temporis, quo Diplomata, Inſtrumenta, Tabularia, & Opera MSS. Latinorum exarata ſunt, ex libro *Joannis Mabillonii de re Diplomatica* abundè perceperunt. Publicavit quoque *Bernardus de Monſfaucon* Commentarium in Pſalmos lucubratum ab *Euſebio*, Epiſcopo Cæſarienſi, quem Arianum fuiſſe invictè demonſtrat: *Hexapla Origenis*: novam, omnibuſque numeris abſolutam omnium *S. Athanaſii* Operum Editionem Græco-Latinam, cui doctiſſimam præmiſit Præfationem, in quâ latè diſſerit de his, quæ attinent ad Vitam *S. Athanaſii*, ejus Opera, Doctrinam, Diſciplinam illius temporis, & Hæreticos, & quibus impetita fuit *S. Athanaſii* doctrina. Novam etiam aggreſſus eſt omnium *S. Joannis Chryſoſtomi* Operum Editionem, innumeris Notis, doctis ac curioſis Obſervationibus illuſtratam. Denique, *Bernardus de Monſfaucon* edidit *Diarium Italicum: Hiſtoriam Judithæ* in tres partes diviſam, & egregiis circa Aſſyriorum, & Medorum Reges hiſtoricis Documentis locupletatam: nec non vaſtiſſimum Opus de Antiquitatibus ſacris, & prophanis, Græcis & Latinis, cum Figuris, quod nuperrimè in plures Tomos diſtributum exiit in lucem. Prætermitto alios penè innumerabiles Congregationis *S. Mauri* in Galliis Benedictinos Scriptores Aſceticos, Hiſtoricos, Polemicos, Theologos, & in omni Diſciplinarum genere exercitatos, qui nunc in oculis, & in ore omnium ſunt, quaſque ſingulos, honoris causâ, nominatim hìc recenſere nihil eſſet mihi optatius, niſi juſtè pertimeſcerem, ne, ſi minùs de aliquo dicerem, ingratus; ſi ſatis de omnibus, infinita eſſet eorum à me ſuſcepta commendatio; maximè cùm mihi adhuc dicendum ſuperſit de quibuſdam aliis Italiæ, Hiſpaniæ, & Belgii Scriptoribus Benedictinis, nec non de Ciſtercienſibus & Carthuſianis, qui Sæculo XVII. floruerunt, à quibus tamen paucis me expediam. Duos Italiæ proferam Scriptores Benedictinos, *Conſtantinum Cajetanum*,

Abbatem; & *Benedictum Bachini*, Monachum Caſſinenſem. Prior, ſeu *Conſtantinus Cajetanus*, Operum *S. Petri Damiani* editionem adornavit, & Notas ſcripſit in Vitas *S. Anſelmi*, *Amalarii Fortunati*, & *Gelaſii II.* Pontificii Maximi. *S. Gregorium Magnum* Papam Vitam Monaſticam, juxta *S. Benedicti* Regulam, profeſſum fuiſſe, multis Scriptis contra Cardinalem *Baronium* & *Gallonium* editis, pro aris ac focis propugnavit, & quod ſingulari ſanè obſervatione dignum eſt, & à nobis in ſuperiori Tomo improbatum, *S. Ignatium de Loyola*, Societatis JESU Fundatorem, Monachum itidem Benedictinum fuiſſe probandum ſuſcepit publico Scripto, cui hunc indidit Titulum: *De Religioſa S. Ignatii, ſive Sancti Enneconis, Fundatoris Societatis Jeſu, per Patres Benedictinos, inſtitutione; deque libello Exercitiorum ejuſdem ab Exercitatorio Venerabilis Servi DEI Garciæ Ciſnerii, Abbatiæ Montis Serrati, magna ex parte deſumpto; Conſtantini Abbatis Cajetani Vindicis Benedictini libri duo.* Alter Scriptor Italus Monachus Benedictinus Caſſinenſis, ſeu *Benedictus Bachini*, latinè ſcripſit Tractatum *de Origine Hierarchiæ Eccleſiaſticæ*. Ex illuſtribus Hiſpanis Monachis Benedictinis unum dumtaxàt laudabo *Joſephum de Aguirre*, qui antequàm ad Cardinalitiam dignitatem eveheretur, Benedictinæ Congregationis Hiſpaniarum Præfectus Generalis fuit. Operum, quæ edidit doctiſſimus ille Cardinalis, hi Tituli ſunt: *Ludi Salmanticenſes*, ſeu *Theologia floruleuta: S. Anſelmi Theologia Commentariis & Diſputationibus illuſtrata*, tribus Tomis in Folio comprehenſa: *De Virtutibus & Vitiis Diſputationes Ethicæ: Philoſophia Moralis Ariſtotelis Commentariis illuſtrata: Lacrimacontra Socinianos: Notitia compendiaria Conciliorum Hiſpaniæ: Synopſis Conciliorum Hiſpaniæ: & Collectio maxima Conciliorum omnium Hiſpaniæ & Novi Orbis*, cum doctiſſimis Notis & Diſſertationibus, quibus Sacri Canones, Hiſtoria ac Diſciplina Eccleſiaſtica, & Chronologia accuratè illuſtrantur. Duo in Belgio eximiæ doctrinæ laude claruerunt Scriptores Benedictini, videlicèt *Matthæus Petit-Didier*, & *Auguſtinus Calmet*, quorum primus aliquot vulgavit Criticarum Obſervationum Tomos in *Bibliothecam Scriptorum Eccleſiaſticorum*, quam contexuit *Ludovicus Ellias Dupinus*. Edidit etiam *Matthæus Petit-Didier* Latinas *Diſſertationes Hiſtoricas, Criticas, & Chronologicas in omnes Libros Veteris Teſtamenti*. Alter Scriptor Belga Monachus Benedictinus, ſeu *Auguſtinus Calmet*, Auctor eſt ampliſſimi *Commentarii Literalis in libros Scripturæ Sacræ tum Veteris, tum Novi Teſtamenti*, in quo quidquid ſacræ & prophanæ eruditionis in Sacræ Scripturæ antiquis & modernis Interpretibus nanciſci potuit, collegit, digeſſit, atque doctiſſimis Diſſertationibus explanavit in viginti quatuor Voluminibus in quarto, quæ jam publicam in lucem prodierunt, Gallico idiomate conſcripta. Prætermittere non debeo doctiſſimum Religioſum Benedictinum, qui mihi penè exciderat, *Jacobum Boſſutium*, Gallicè *Le Boſſu*, origine Pariſinum, Doctorem Sorbonicum, & omnibus Pontificibus, ſub quibus Romæ degit, carum; ſed præſertim *Clementi VIII.* & *Paulo V.* qui munus Conſultoris ei impoſuerunt in Congregationibus *de Auxiliis*, in quibus Dominicanorum de Gratia ſententiam ſtrenuè propugnavit, unà cum *Ludovico de Creil*, quem Academia Pariſienſis ad Sedem Apoſtolicam pro iiſdem Congregationibus delegaverat. Scripſit *Jacobus Boſſutius* Congregationum de Auxiliis Diarium, & extant etiamnùm ejuſdem *Jacobi Boſſutii* Animadverſiones in viginti quinque propoſitiones *Ludovici Molinæ*, quas ille à *Domno Sancio à S. Catharina Fulienſi*, quo familiaritèr utebatur, togatus elaboraverat, eique dono dedit moriens. Obiit Romæ *Jacobus Boſſutius VII.* Idus Junii An. MDCXXVI. ut videre eſt in ejus Epitaphio, quod Romæ in Eccleſia Ordinis Minimorum Gallorum, ad Montem Pincium, extra cancellos Aræ Principis, legitur. Habes illuſtriores Ordinis *S. Benedicti* Scriptores Monachos, quorum Opera Viris eruditis notiora ſunt, quàm ut vania præconiorum ornamentis indigeant. His Scriptoribus Benedictinis tres celebres adjungam Scriptores Monachos Ciſtercienſes, videlicèt *Joannem Bona* Cardinalem, *Ferdinandum Ughellum*, & *Paulum Pezron*. Primus ſeu *Joannes Bona*, natione Italus, Monachorum Ciſtercienſium, qui *Fulienſes* vulgò dicuntur, Abbas Generalis fuit in Italia, Doctrinâ & pietate inſignis, à *Clemente Nono* Pontifice Maximo Cardinalis creatus, perdocta edidit Opera, præſertim *de rebus Liturgicis: de Divina Pſalmodia: de diſcretione ſpirituum*: ſcripſit etiam *Horologium Aſceticum*: Epiſtolas, & quædam Opuſcula, quæ ad mores probè informandos, vitiaque corrigenda ſunt utiliſſima. *Ferdinandus Ughellus*, natione Italus, novem publicavit Tomos *de Italia Sacra, ſive de Epiſcopatibus Italiæ & Inſularum adjacentium, &c.* Primus Tomus complectitur Eccleſias Sanctæ Romanæ Sedi immediatè ſubjectas. Tomus ſecundus complectitur Eccleſias Æmiliæ, Flaminiæ, Piceni, & Umbriæ. Tomus tertius complectitur Eccleſias Etruriæ. Tomus quartus exhibet Eccleſias Inſubriæ, Liguriæ, & Pedemontii. Tomus quintus continet Eccleſias Forijulii & Venetorum Dominii. Tomus ſextus complectitur Eccleſias Campaniæ, Aprutii, & Hirpinorum. Tomus ſeptimus Eccleſias Baſilicatæ, Apuliæ & Pecuariæ. Tomus octavus continet Eccleſias Samnii. Tomus nonus complectitur Eccleſias *Solantinorum* & Calabriæ. *Paulus Pezron*, natione Gallus, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor, & tùm Sacræ, tùm prophanæ eruditionis laude clariſſimus Abbas, Gallicè ſcripſit librum: cui Titulus eſt: *Antiquitas Temporum reſtituta & defenſa contra Judæos, & modernos Chronographos: Defenſionem Antiquitatis Temporum: Commentarium Litterarium in Prophetas; Hiſtoriam Evangelicam*: & librum *de Antiquitate Nationis & Lingua Celtarum, &c.* Ex Religioſiſſimo Ordine Monachorum Carthuſianorum, qui hominum conſortia fugiunt, avias ſolitudines perſequuntur, locos inacceſſos incolunt, & Urbanis negotiis procul, inter ſaxorum aſperitates, & impendentium montium altitudines fermè inhabitant, & ſoli Deo, rerumque cœleſtium meditationi jugiter vacant, unum dumtaxàt celebrem Scriptorem, videlicèt *Natalem d'Argonne*, Carthuſianum, natione Gallum, hìc compellabo, in lectione Operum Sanctorum Patrum aſſiduum, & in eorum doctrina adeò exercitatum, ut luculentiſſimum librum, omnibus Viris eruditis probatum, Gallicè ſcripſerit, in quo docet modum, ſeu Methodum legendi Opera San-

ctorum

ctorum Patrum; indicat Diſciplinas, quarum notitiâ neceſſariò inſtructi eſſe debent hi, qui Sanctorum Patrum Opera fructuosè legere cupiunt, omnesque adhortatur, ut relictis vanis illis quæſtionibus, quæ in Scholis diſſenſiones pariunt, ſanam Theologiam, ex Sanctorum Patrum Operibus, quæ Theologi nocturnâ diurnâque manu verſare debent, haurire ſatagant, iisdemque argumentis Hæreticos, omnesque Fidei Catholicæ hoſtes confodiant, quibus uſi ſunt Sancti Patres, quorum doctrinæ, ceu ſacræ anchoræ, firmiter ac indivalsè adhærere debemos. Sed ſatis hactenùs de Scriptoribus Monachis dictum ſit.

D. Dùm illam penè incredibilem clariſſimorum Scriptorum, qui Sæculo XVII. è ſtatu Monaſtico, præſertim è Benedictinorum Congregatione *S. Mauri* in Galliis, velut ex ampliſſima virtutum omnium ac Diſciplinarum Scholâ, prodierunt, multitudinem conſpicio; videre mihi videor Davidis illam Turrim, ex qua, ut ajant ſacræ Paginæ, *mille clypei pendent, omnis armatura fortium.* Nunc vero ad ſeptimam Virorum illuſtrium Sæculi XVII. Claſſem, in quâ de Familiæ Dominicanæ Scriptoribus diſſerendi onus ſuſcepiſti, progrediamur; &, nè in immenſum diffundamur, eos, ſi placet, percenſe duntaxàt Scriptores, qui eo Sæculo in Ordine Fratrum Prædicatorum celebriores fuerunt.

M. Quamvis laus propria proprio ſordeſcat inore & calamo, neceſſe tamen eſt, ut Familiæ Dominicanæ, cui nomen dediſſe eximiæ felicitatis & ſummi ſemper honoris loco ducam, nobiliores Sæculi XVII. Scriptores in medium producam, qui Fidem Catholicam adversùs Hæreticos totis ingenii & eloquentiæ ſuæ viribus propugnarunt, atque maximum Reipublicæ Litterariæ perdoctis ſuis lucubrationibus ſplendorem contulerunt. Scriptores itaque Ordinis Prædicatorum laodans, domeſtica quidem prædicabo, ſed, ut verbis utar *S. Gregorii Nazianzeni* in Oratione Funebri in laudem ſororis ſuæ Gorgoniæ: *non tamen quia domeſtica, ideò falsò, ſed quia vera, adeò laudabiliter: Vera autem, non modo quia juſta, verum etiam quia nota. Quocirca non hoc vereor, ne ultra veritatis metam proſiliam, ſed illud contra; ne infra veritatem ſubſiſtam, ac procul à rei dignitate remotus laudatione mea gloriam* ipſorum *imminuam,* quandòquidem difficile eſt tùm res geſtas, tùm lucubrationes ab ipſis editas laudum ornamentis adæquare. Incipiam porro à Cardinalibus & Epiſcopis; deindè laudabo eximios Scriptores, Antiquitatis cùm Græcæ, tùm Latinæ, & Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ peritiſſimos; poſtremò, referam innumeros penè Theologos Scholaſticos, quos Sæculo XVII. peperit Prædicatorum Ordo. Quinque Cardinales Ordinis Prædicatorum doctrina & pietate præſtantiſſimi Sæculo XVII. in Eccleſia præfulſerunt, videlicèt *Vincentius Maculanus, Raymundus Capiſſuccus, Vincentius Maria Urſinus, Vincentius Maria Ferrari, & Thomas Hovvardus*, Dux Nortolciæ in Anglia. Primus, ſeu *Vincentius Maculanus*, Cardinalis fuit adeò doctus, totque præclaris dotibus exornatus, ut poſt obitum *Urbani VIII.* à pluribus Cardinalibus ad Pontificatum fuerit expetitus. Eo tamen renuente, Summus Pontifex electus eſt *Joannes Baptiſta Pamphilus*, dictus *Innocentius X.* At mortuo *Innocentio X.* in novis Comitiis iterùm à benè multis Cardinalibus in Pontificem propoſitus eſt. Sed, eo Pontificatum pertinaci modeſtia recuſante electus eſt Pontifex Maximus *Fabius Chiſius*, dictus *Alexander VII.* ſicut jam in Colloquio ſecundo obſervavimus. Plura de *Vincentio Maculano*, Cardinali Tituli *S. Clementis*, legeſis in ejus Vita, quæ extat Tomo IV. de Vitis Romanorum Pontificum, in Pontificatu *Urbani VIII.* qui eum creavit Cardinalem. *Raymundus Capiſſuccus*, anteà Sacri Palatii Apoſtolici Magiſter, poſteà ad Purpuram aſſumptus, Vir fuit omni laude dignus, in adverſis æquâ ac ſecundis ſibi ſemper conſtans. Scripſit *Quæſtiones Morales & Dogmaticas* cum Diſſertatione *de Hæreticis Prædeſtinatianis*, Tomo in folio comprehenſas. Publicavit quoque alterum Tomum in folio *de Selectis Controverſiis Theologicis.* De illius Cardinalis natalium ſplendore nihil in præſentia dicam. Nemo quippè neſcit, niſi cui noſtri, & ſuperiorum temporum ignota eſt Hiſtoria, Familiam *Capiſſuccorum*, Romæ pervetuſtam, & Heroum eſſe feraciſſimam, Inſulis, Armis, & Litteris illuſtrium, qui domi, foriſque rem Chriſtianam tutati ſunt; Eccleſiæ Romanæ Cardinales Sedis Apoſtolicæ Legati, Senatores Romani, Exercituum Præfecti, qui Fidem Catholicam adversùs Hæreticos in Gallia, & Belgio, adversùs Turcas in Hungaria propugnârunt. Sed neceſſe non eſt Cardinali *Capiſſucco*, partis proprio labore bonis opulento & laudibus ornato, aliena à Majoribus decora aſciſcere, quæ illi ſuppetunt copioſiſſima. *Vincentius Maria Urſinus*, Cardinalis, & Archiepiſcopus Beneventanus, ex illuſtriſſima & antiquiſſima Ducum Familiâ oriundus, & eximiâ pietate, atque ſingulari doctrinâ inſignis publicâ luce donavit Conciones de Vita Beatiſſimæ *Mariæ Virginis*, quas ipſe in Eccleſia Beneventanâ diebus Sabbati ad populum habuit. Edidit etiam idem Cardinalis Lectiones in *Exodum*, plures Epiſtolas Paſtorales, Decreta, Statuta, & triginta quatuor Synodos, quas hactenùs celebravit, & ſingulis annis indicere ſolet, ut Diſciplinam Eccleſiaſticam, cujus ſtudioſiſſimus eſt, ſartam tectam in ſua ampliſſima Diœceſi conſervare poſſit. Vivit adhùc ille doctus juxta ac pius Cardinalis, qui præclaris ſuis virtutibus, præſertim modeſtiâ, profusâ ergà pauperes charitate, zelo Apoſtolico, jugi pœnitentiâ, rerum mundanarum contemptu, & diuturnâ rerum graviſſimarum tractatione collectâ & exercitâ prudentiâ, omnium in ſe oculos & ora convertit, totiusque Prædicatorum Ordinis præſidium eſt, decus & ornamentum. Cæteri duo, quos nominavi, Cardinales, nimirùm *Vincentius Maria Ferrari*, natione Italus, & *Thomas Hovvardus*, gente Anglus, ex illuſtriſſima proſapia ortus, quamvis nihil litteris mandârint, cum laode tamen memorandi veniunt ob egregia in Eccleſiam promerita, quæ etiamnùm Romæ benè multi, eorum pietatis ac eruditionis teſtes locupletiſſimi, ſummis laudibus extollunt. Prodierunt ex Ordine Fratrum Prædicatorum Sæculo XVII. innumeri penè Epiſcopi, qui ſublimitate doctrinæ, ſanctitate morum, in gerendis negotiis ſolertiâ, in obeundis Sacri Miniſterii Officiis vigilantiâ, in animis Regum, & Procerum conciliandis gratiâ & rerum geſtarum magnitudine, populis, quos rexerunt, venerationi & amori fuerunt. In Galliis unum inſtar plurium laudabo

Nicolaum Coëffetaum, Epiſcopum Maſſilienſem; quo Linguâ Vernaculâ, ſeu Gallicâ, & Latinâ nemo Calvinianam Hæreſim impugnavit validiùs feliciùſque, addo etiam majori elegantiâ aut modeſtiâ. Non dicam, illum inter primos accenſeri, qui Linguam Gallicam, anteà ſitu & antiquatis verbis horridam, excoluit, & ſermonis elegantiâ eruditioni adjunctâ ſcripſit diſertiſſimè Gallico idiomate *Hiſtoriam Romanam*: *Effigiem humanarum paſſionum*: *Quæſtiones* etiam *Theologicas* Gallico itidèm eloquio eleganter expoſuit, ex primâ Parte Summæ Tripartitæ *S. Thomæ* Aquinatis excerptas. Sed præter hæc & alia Aſcetica Opera, *Nicolaus Coeffetaus*, egregius Hæreſium debellator, non minùs erudito & eleganti Opere Latino *Marcum Antonium de Dominis*, Religionis Catholicæ Apoſtatam, aggreſſus eſt, ſed immatura mors eum annos natum undequinquaginta præripuit, Opuſque, ſeu *Apologiam Sacram pro Eccleſiaſtica Monarchia*, quam contra hunc Apoſtatam Pſeudo-Archiepiſcopum Spalatenſem adornabat, intercepit. Quo certè Opere nullum in hoc genere præſtantiùs extaret, ſi licuiſſet abſolvere. Edidit quoque *Nicolaus Coëffetæus* Reſponſionem ad exitioſum librum, cui Titulus erat: *Myſterium iniquitatis* contra *Philippum Mornæum*, Hæreticum Calviniſtam: & *Mirabilia Euchariſtiæ*, obi invictè aſſerit ac demonſtrat realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia præſentiam contra *Petrum Molinæum*, Hæreticum Calvinianum. Denique, non minùs modeſtiæ & prudentiæ, quàm eruditionis & eloquentiæ gloriam ſibi comparavit eâ *Reſponſione* ad Regis Angliæ *Jacobi* I. ad omnes Reges *Commonitoriam Epiſtolam* contra Summum Pontificem, in qua vi argumentorum Fidei & Eccleſiæ cauſam tuetur, ſalvâ Regiæ Majeſtatis reverentiâ, ut longè receſſerit ab eo vitio, in quod plurimi ante ipſum impegerant, qui ejuſdem Regis Scripto reſpondebant. At *Coeffetaus* ita ſtylum temperavit, ut ipſimet Regi Angliæ, quem arguebat, illæſâ cauſâ & dignitate inter humanas ſupremâ, ſummè placuerit. *Nicolao Coëffetæo* alium ejuſdem Ordinis Prædicatorum adjungam Archiepiſcopum Narbonenſem *Ludovicum de Vervins*, Virum doctiſſimum, & Diſciplinæ Regularis obſervantiæ tenaciſſimum, qui per plures annos Eccleſiam Narbonenſem cum maximo ovium ſibi creditarum fructo ſanctiſſimè rexit, & Concilium Provinciale, ſicut in ſuperiori Colloquio obſervavimus, A. MDCIX. celebràvit, in quo ſaluberrima Statuta ad ſanciendam Eccleſiæ Diſciplinam promulgavit. Præter illos duos inſignes Ordinis Prædicatorum Epiſcopos, natione Gallos, alii quinque fuerunt ejuſdem Ordinis Viri illuſtres, qui, licèt natione Itali, quodque ſingulari obſervatione dignum eſt, ejuſdem Conventus, Romani ſcilicèt *S. Mariæ ſuper Minervam*, fuerint Alumni, ad Epiſcopales tamen Infulas in Galliis provecti ſunt, ibique magnum apud Viros eruditos ſibi nomen pepererunt. Primus eſt *Michael Mazarinus*, patriâ Romanus, *Julii Mazarini*, Cardinalis, & primi Galliarum Regis Miniſtri, germanus frater, qui ex Magiſtro Sacri Palatii Archiepiſcopus Aquenſis in Galliis ab *Urbano VIII.* Pontifice Maximo inſtitutus, deio, Cardinalis ab *Innocentio X.* creatus, tandem à *Ludovico XIV.* Galliarum Rege apud Sedem Apoſtolicam Orator Regius Ordinarius delectus, obiit Romæ Anno MDCXLVIII. ætatis ſuæ XLIII. & in Eccleſia Fratrum Prædicatorum *S. Mariæ* ſuper Minervam ſepulturæ mandatus eſt. Alter Dominicanus, Conventus *S. Mariæ* ſuper Minervam Alumnus, eſt *Hyacinthus Serronius*, qui Albienſis in Galliis primus Archiepiſcopus fuit, & graviſſimis Regni negotiis à Chriſtianiſſimo Rege *Ludovico XIV.* admotus. Tres alii Dominicani, Conventus pariter *S. Mariæ* ſuper Minervam Alumni, ſibi in Archiepiſcopatu Avenionenſi ſucceſſerunt, videlicèt *Stephanus Dulcius*, *Dominicus de Marinis*, qui edidit in Summam *S. Thomæ* Commentarium in quatuor Tomos diſtributum, & *Hyacinthus Libelli*, anteà Sacri Palatii Apoſtolici Magiſter, & in penetrandis ac dilucidandis difficilioribus Theologiæ quæſtionibus maximo ingenii acumine præditus. Epiſcopos Ordinis Prædicatorum doctrinâ & pietate conſpicuos, qui Sæculo XVII. varias Italiæ Eccleſias rexerunt, referunt *Ferdinandus Ughellus in Italia Sacra*, & poſt ipſum noſter *Vincentius Maria Fontana* in ſuo *Theatro Dominicano*; ipſe verò, ut brevitati ſtudeam, duos tantùm proferam, ſcilicèt *Joſephum Ciantem*, & *Raphaëlem Mariam Philamundum*. Primus ſeu *Joſephus Ciantes*, patriâ Romanus, Linguæ Hebraicæ peritiſſimus, per quatuordecim annos fuit Romæ Judæorum Concionator eximius, poſteà ab *Urbano Octavo* Pontifice Maximo, Marſicenſis Epiſcopus renunciatus. Scripſit Italicè plures Epiſtolas & Opuſcula, & in ſermonem Hebraicum vertit Opus *S. Thomæ Aquinatis* contrà Gentes. *Raphaël Maria Philamundus*, Caſanatenſis Bibliothecarius, ob eximiam pietatem cum ſingulari doctrina conjunctam, à *Clemente XI.* Pontifice Maximo ad Epiſcopatum Sinueſſanum in Regno Neapolitano promotus, præter quædam Opuſcula Italicè ſcripta, edidit Latinum Opus, Concionatoribus utiliſſimum, cui Titulus eſt: THEO-RHETORICA IDEA. De Epiſcopis Italiæ Ordinis Prædicatorum nihil ampliùs addam, ſed ſi de his plura deſideretes, præter *Ughellum*, & *Fontanam*, quos jam laudavi, conſulere poteris *Diarium Dominicanum*, quod vulgavit *Dominicus Maria Marcheſius*, Scriptor Italus Ordinis Prædicatorum, qui ab *Innocentio XI.* Pontifice Maximo inſtitutus eſt Epiſcopus Puteolanus. Scripſit etiam idem noſter *Marcheſius Theologiam Bipartitam*, & alia Opera. Denique, ut breviter me expediam à Viris illuſtribus Ordinis Prædicatorum, qui Sæculo XVII. in Hiſpania ad Epiſcopatum fuere aſſumpti, duorum dumtaxàt hic mentionem faciam, nimirùm *Petri de Herrera*, & *Petri de Godos*, quorum primus Epiſcopus Canarienſis fuit, & Theologiam Scholaſticam egregiis Commentariis, quæ Romæ in Ordinis Archivo aſſervantur, illuſtravit. Scripſit etiam in univerſam Scripturam Sacram *Expoſitiones Literales & Morales*, quæ, teſte *Vincentio Maria Fontana*, in Theatro Dominicano, in Conventus Salmantini Archivo adhùc MSS. ſervantur. Alter ſeu *Petrus de Godoi*, Epiſcopus Oxomenſis, Diſputationum, quas inſtituit in Summam *S. Thomæ*, ſubtilitate omnes ſui Sæculi Theologos Scholaſticos facilè ſuperavit, ac longo poſt ſe intervallo reliquit.

D. Cedò nunc, ſi placet, Scriptores Ordinis Prædicatorum, qui Sæculo XVII nullâ Eccleſiaſtica dignitate inſigniti, libros Hiſtoricos, vel Polemicos ediderunt, aut in Operibus Scriptorum

cùm

cùm Græcorum, tùm Latinorum illuſtrandis egregiam Operam navarunt.

M. Recenſebo in primis *Abrahamum Bzovium*, natione Polonum, qui Anno MDXCIX. vitâ functus, fœcundiſſimi ingenii ſui perplura reliquit monumenta, ſed præcipuè Eccleſiæ Annalium ab anno Chriſti MCXCVIII. ubi deſiit Cardinalis *Baronius*, continuationem uſque ad ſua tempora. Alterum Opus ſcripſit *Bzovius*, cui hunc Titulum dedit; *Pontifex Romanus*, in quo faſtigium Apoſtolicæ Sedis per ejus titulorum accuratam ſeriem ad ſummum poteſtatis, honoris & dignitatis apicem evexit, aliaque doctiſſima lucubravit Opera. *Theophilus Raynaudus* aſſerit, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Tomos, quos edidit noſter *Abrahamus Bzovius*, eſſe potiùs Annales Dominicanorum, quam Eccleſiaſticos, quia *Bzovius* totus eſt in rebus domeſticis efferendis ac dilatandis. Sed ſi *Theophilus Raynaudus* legiſſet Annales Eccleſiaſticos ab *Odorico Raynaldo* editos, omni procul dubio non damnaſſet *Bzovium*, quaſi in rebus domeſticis efferendis nimium; nam extranei Authores, & Hiſtorici tot ac tanta de Prædicatorum Ordine, ejuſque Viris illuſtribus ſcribunt, ut ipſe multa ab iis mutuari coactus fuerim, quæ ab illius Ordinis Annaliſtis, in ſuis rebus conſcribendis certè non diligentiſſimis, invenire minimè potui. Quæcumque autem de Ordine Prædicatorum, ejuſque Scriptoribus *Odoricus Raynaldus*, aut *Abrahamus Bzovius* ſcripſerunt, ſunt compertiſſima, nec debuit *Bzovius* tacere Ordinis ſui decora, quæ ratio Hiſtoriæ, ac temporis neceſſariò ferebat, & in oculis totius Orbis geſta ſunt. Plura videſis apud noſtrum *Nicolaum Janſenium*, qui *Abrahami Bzovii* vindicias ſuſcepit. *Alphonſus Ciaconius*, natione Hiſpanus, Antiquitatis Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimus fuit, & *Geſta duodecim Gregoriorum Romanorum Pontificum à ſe collectâ* publicavit. Scripſit etiam *Tractatus de liberatione Animæ Trajani à S. Gregorio Magno: De S. Hieronymi Cardinalitia dignitate: De ſignis S. Crucis: Vitas & Geſta Romanorum Pontificum.* Hoc ultimum Opus, morte interceptus, abſolvere haud potuit noſter *Alphonſus Ciaconius*, ſed illud proſecuti ſunt *Franciſcus Cabrera*, qui hiſtoricam Romanorum Pontificum ſeriem usque ad Pontificatum *Clementis IX.* protraxit. Deindè *Hieronymus Alexander, Andreas Victorellus, Wadinghus* Minorita, *Cæſar Becillus*, Congregationis Oratorii Presbyter, *Ferdinandus Ughellus, Auguſtinus Oldoinus*, Societatis Jeſu, & alii Viri præſtantiſſimi huic utiliſſimo *Alphonſi Ciaconii* Operi ultimam manum magnâ cum laude ſui nominis admoverunt. Teſtantur doctiſſimus *Mabillonius* in ſuo *Itinerario Italico*, ſe in Bibliotheca Chiſiana inveniſſe *Alphonſi Ciaconii* Litteras, ex quibus liquet, eum duo alia ſcripſiſſe Opera, quæ hactenùs inedita ſunt, videlicèt *Tractatum de Antiquitatibus Romanis cum Figuris*, & *Bibliothecam omnium Scriptorum*. Linguarum peritiâ clarus *Thomas Malvenda*, natione Hiſpanus, novam Veteris Teſtamenti Verſionem Latinam ex textu Hebræo adornavit, ac Notis illuſtravit. Duo inſuper curioſa & erudita edidit Opera, unum *de Paradiſo Terreſtri*; alterum *de Antichriſto*, in XI. libros diſtributum, ubi de ſignis, quæ adventum Antichriſti antevertere debent, de ejus ortu, patriâ, vitâ, vitiis, doctrinâ, miraculis, & interitu latè diſſerit. Condidit etiam Annales Familiæ Dominicanæ. *Michael Wanslebius*, linguarum Orientalium callentiſſimus, ex Ægypto & Cypro multa Volumina, auſpice Viro clariſſimo *Joanne Baptiſta Colberto*, Regis Chriſtianiſſimi *Ludovici XIV.* primo Miniſtro, emit Regiis impenſis, eaque Lutetiam tranſmiſit, ut in Bibliothecæ Regiæ, jam Orientalibus Codicibus refertiſſimæ, Cenſum inferrentur. Scripſit Gallicè *Hiſtoriam Eccleſiæ Alexandrinæ: Brevem Relationem de rebellionibus, & cruentis Bellis in Æthiopia excitatis*: edidit etiam *Jobi Ludolphi* Lexicon, & de Rebus Æthiopicis Opuſcula. Noſtri *Michaëlis Wanslebii* honorificam mentionem facit *Euſebius Renaudotius* in Præfatione ad ſuam *Hiſtoriam Patriarcharum Alexandrinorum*. Novam in Hiſtoria cùm Sacrâ tùm Eccleſiaſticâ illuſtranda methodum ſectatus eſt *Natalis Alexandre*, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor, natione Gallus, concinnavitque *Hiſtoriam Eccleſiaſticam Veteris & Novi Teſtamenti ab Orbe condito usque ad annum MDC. & in loca ejusdem inſignia Diſſertationes Hiſtoricas, Chronologicas, Criticas & Dogmaticas.* Edidit quoque *Theologiam Dogmaticam & Moralem*, juxta ordinem Catechiſmi Romani duobus Tomis in Folio comprehenſam: item *Inſtitutionem Concionatorum: Expoſitionem Litteralem & Moralem in quatuor Evangeliſtas: Commentarium in Epiſtolas S. Pauli:* & quædam Opuſcula tùm Latino, tùm Gallico idiomate conſcripta. *Jacobus Hyacinthus Serry*, natione Gallus, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor, & in Sereniſſimæ Reipublicæ Venetæ Academia Patavina Theologus Primarius, inſignem Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ partem dilucidavit, & in apertam lucem produxit, elegantiſſimo edito Opere, cui Titulus eſt: *Hiſtoria Congregationum de Auxiliis Divinæ Gratiæ ſub Summis Pontificibus Clemente VIII. & Paulo V.* in quinque libros diſtributa in novâ Editione Antuerpiæ, quæ prodiit Anno MDCCIX. Scripſit etiam in defenſionem doctrinæ Sanctorum *Auguſtini & Thomæ* luculentiſſimas Apologias, quarum hi Tituli ſunt: *Auguſtinus Vindicatus: Schola S. Thomæ Vindicata.* Noviſſimè verò, ſeu A. MDCCXIX. publici Juris fecit Diſſertationes ſexaginta ſex cultiori ſtylo elaboratas, *de Chriſto ejuſque Virgine Matre.* In Illuſtrandis Scriptorum Græcorum Operibus egregiam operam poſuerunt tres celebres Dominicani, natione Galli, & linguæ Græcæ peritiſſimi, videlicèt *Franciſcus Combefiſius, Jacobus Goar, & Michaëlle Quien.* Primus, ſeu *Franciſcus Combefiſius*, cujus, in vertendis Scriptorum Græcorum Operibus, utriusque Linguæ Latinæ & Græcæ peritiam, diligentiam, eruditionem cum pari fide conjunctam mirantur omnes Viri eruditi, edidit *Baſilium Magnum ex integro reſtitutum: Bibliotheca Patrum Græco-Latinæ novum Auctarium: Auctarium noviſſimum cum* Notis*: Origines Rerum Conſtantinopolitanarum cum Latina Verſione & Notis: Manuelis Caleca Operum Latinam interpretationem: Hiſtoria Byzantina Scriptorum poſt Theophanem Latinam Verſionem: Tractatuum S. Chryſoſtomi Latinam interpretationem:* Notas in *Theophanem*, in *Leonem Grammaticum*, in *Amphilochium*, *Methodium*, *Andream Cretenſem*, & in *S. Maximum*, Scriptores Græcos. Scripſit etiam *Combefiſius* Hiſtoriam Monothelitarum, & alia Opuſcula. *Jacobus Goar*, in libris & Ritibus Græcorum verſatiſſimus, vulgavit

En-

Euchologium, ſive Rituale Græcorum, doctiſſimis Notis ac Diſſertationibus illuſtratum: Notas quoque ſcripſit in Græcos Scriptores *Cedrenum*, *Theophanem* & in *Georgium Syncellum*, cujus *Chronographiam Græco-Latinam ab Adamo uſque ad Diocletianum Imperatorem*, *unà cum Nicephori Patriarchæ Conſtantinopolitani Breviario Chronographico ad Theophilum Imperatorem Pariſiis in Typographia Regia* edi curavit. His duobus Familiæ Dominicanæ Scriptoribus doctrinâ & linguarum peritiâ inferior non eſt eruditiſſimus *P. Michaël le Quieu*, quippè qui eorum veſtigiis inſiſtens, præter quædam Opuſcula in defenſionem Textus Hebræi contra *Paulum Pezronum*, Abbatem Ciſtercienſem, cujus ſuperiùs memini, Gallicè edita, adornavit inſuper novam & cæteris aliis longè accuratiorem *S. Joannis Damaſceni* omnium Operum, quæ extant, & ejus nomine circumferuntur, editionem doctiſſimis prævius Diſſertationibus & Annotationibus illuſtratam, quæ duobus Tomis in Folio comprehenſa prodiit Pariſiis Anno MDCCXII. Aliud, omnium Litteratorum votis expetitum Opus, cui Titulus eſt: *Chriſtianus Oriens*, typis Pariſienſibus nunc mandat Vir ille Clariſſimus & toti Orbi Litterario notiſſimus. Virorum Illuſtrium Ordinis Prædicatorum ſeriem, Opera, ac res præclarè geſtas deſcripſerunt quatuor ejusdem Ordinis Scriptores, videlicèt *Ambroſius Altamura*, Italus, in ſua *Bibliotheca Dominicana*, *Vincentius Maria Fontana*, Italus, in ſuo *Theatro Dominicano*, *Joannes Michaël Cavalieri*, Italus in Opere Italico, quod inſcribitur *Galeria*. Sed his nuperrimus ejusdem Ordinis Prædicatorum Scriptor & ſtyli elegantiâ & accuratiori Criterio palmam præripuit *Jacobus Echardus*, natione Gallus, qui duos Tomos in Folio *de Viris Illuſtribus* Familiæ Dominicanæ, ſummo omnium Virorum eruditorum applauſu exceptos, publicavit. Contra *Theophilum Raynaudum*, Apologias elegantiſſimas adornârunt duo Ordinis Prædicatorum Scriptores, natione Galli, *Vincentius Caſalas* in libro, cui Titulus eſt: *Candor Lilii*; & *Vincentius Baronius* in libris quinque Apologeticis. Edidit quoque idem *Vincentius Baronius* Theologiam Moralem *adverſus Laxiores Probabiliſtas: Manuductionem ad Theologiam moralem: Ethicam Chriſtianam*, & quædam Opuſcula & Epiſtolas contra *Joannem Launoyum*, Doctorem Sorbonicum. In Theologia Polemica excelluit noſter *Dominicus Gravina*, Italus, qui *Catholicas Præſcriptiones adversùs omnes Veteres & noſtri temporis Hæreticos* edidit, & Tractatus Polemicos *de Notis Eccleſiæ*, & *de Supremo Controverſiarum Judice*. Extat adhuc ejusdem *Dominici Gravinæ* liber Apologeticus; qui inſcribitur: *Turturis Vox*, ubi in defenſionem antiquorum Ordinum Regularium accuratè expendit, & ſolidè ac modeſtè refellit librum à *Bellarmino* editum *de Gemitu Columbæ*. Adversùs Hæreticos *Quietiſtas*, ſeu impuri *Michaelis de Molinos* diſcipulos, *Antonius Maſſoulie*, natione Gallus, doctrinâ & pietate conſpicuus, meusque in Officio Theologi Caſanatenſis perilluſtris deceſſor, *Tractatum* Gallicè ſcripſit *de amore DEI*: *Tractatum de vera Oratione*. Latinè verò ad defenſionem doctrinæ Scholæ *S. Thomæ* de Gratia ſeipsâ efficaci, edidit Romæ duos Tomos in Folio, quorum Titulus eſt: *D. Th. ſui interpres*. Alia etiam Gallicè Aſcetica Opera, præſertim *Meditationes S. Thomæ*, & *Tractatum de Virtutibus Religioſis* compoſuit idem celebris Scriptor, linguæ Hebraicæ peritus, & Vitæ religioſæ adeò amans, ut oblatum ſibi à Sereniſſimo Magno Etruriæ Duce Epiſcopatum, quòd inſignem Judæum ad Chriſti Fidem adduxiſſet, pertinaci modeſtiâ recuſarit. In recenſendis & illuſtrandis Sac. Ord. FF. Præd. Scriptoribus, eorumque colligendis Operibus diu inſudavit noſter *Jacobus Quetif*, natione Gallus, qui tamen, inopinatâ morte ſublatus, ſuſcepto Operi ultimam manum admovere haud potuit, publicavit tamen Opuſcula & Epiſtolas *Petri Morini*, natione Galli, Patriâ Bleſenſis, cujus ſuperiùs mentionem fecimus, & Epiſtolas Aſceticas, ac Vitam noſtri *Hieronymi Savonarolæ*, natione Itali, patriâ Ferrarienſis, & ſingula Acta, Epiſtolas, Diplomata, Inſtrumenta publica, Apologias, Scriptorumque monimenta, quæ ad ejusdem *Savonarolæ* vitam ſpectare poſſunt. Pro defenſione Doctrinæ Scholæ *S. Thomæ* de Gratia ſe ipsâ efficaci, & prædeſtinatione gratuita, nomen ſuum celebrârunt, ac ſeræ poſteritati conſecrârunt quinque illuſtres Scriptores Dominicani, videlicet *Thomas de Lemos*, *Didacus Alvarez*, *Antonius Reginaldus*, *Hieronymus Baptiſta de Lanuza*, & *Joannes Gonzales de Leon*. Primus, ſeu *Thomas de Lemos*, Hiſpanus, ex illuſtri Comitum ſtirpe oriundus, Prædicatorum Ordini nomen dedit, & in eo pietatem ac Literas adeò coluit, ut religioſiſſimi æquè ac eruditiſſimi famam apud ſuos & exteros obtinuerit. Solemnium Diſputationum *de Auxiliis* coram *Clemente VIII.* & *Paulo V.* habitarum pondus penè omne magnâ cum laude ſuſtinuit. Prænimia lectionis defatigatione, provectâque ætate, triennio ante mortem penè cæcutiit, adeò ut vix ſine miraculo quotidie ſacrum faceret. Obiit Anno ætatis ſuæ LXXXIV. die XXIII. menſis Auguſti Anni MDCXXIX. Compoſuit *Thomas de Lemos* Panopliam Divinæ gratiæ, quæ, poſt ejus obitum, quatuor Tomis comprehenſa typis edita eſt Leodii Anno MDCLXXVI. Hujus Thomæ de Lemos *Panoplia Divinæ Gratiæ* Autographum extat etiamnum Romæ in Archivo Magiſtri Generalis Ordinis Prædicatorum. Præter hanc Divinæ Gratiæ Panopliam ſcripſit *Thomas de Lemos* Acta Diſputationum coràm Summis Pontificibus habitarum ab Anno MDCII. ad annum MDCVI. quæ Lovanii Anno MDCCII. edita ſunt ſub hoc Titulo: *Acta omnium Congregationum, & Diſputationum, quæ coram Sanctiſſimis Clemente VIII. & Paulo V. Summis Pontificibus celebratæ ſunt in Cauſa & Controverſia illa magna de Auxiliis Divinæ Gratiæ. Quas Diſputationes ego F. Thomas de Lemos ſuſtinui. Lovanii apud Ægidium. Denique Anno* MDCCII. ejusdem *Thomæ de Lemos* Acta, ſeu *Hiſtoriam Congregationum de Auxiliis*, publicâ luce donavit doctiſſimus quidam Canonicus Regularis Congregationis *S. Genovefæ* in Galliis. Præiverat in Congregationibus de Auxiliis coram *Clemente VIII.* & *Paulo V.* habitis noſter *Didacus Alvares*, Hiſpanus, qui primus in arenam cum Patribus Societatis diſputaturus deſcendit, & in cujus locum poſteà ſuffectus eſt *Thomas de Lemos*. Ad Archiepiſcopatum Tranenſem provectus eſt *Didacus Alvares*, & plura ſcripſit Opera *De Auxiliis Divinæ Gratiæ*, & de his, quæ gratiæ neceſſitatem & concordiam cum divina Præſcientia ſpe-

ſpectant. Inſtituit etiam Diſputationes in Primam Secundæ *S. Thomæ, & de Incarnatione Verbi Divini*, ac de aliis id genus Theologicis argumentis. *Antonius Reginaldus*, natione Gallus, Doctrinæ Scholæ *S. Thomæ* acerrimus fuit defenſor, ediditque Tomum in Folio, cui titulus eſt: *Mens Concilii Tridentini circa Gratiam ex ſeipſa efficacem*, ubi ſexcenta fermè adducit momenta, quibus Gratiam ſe ipſâ efficacem à Tridentinis Patribus agnitam probat. Auctor eſt quoque idem *Reginaldus* Quæſtionis *Hiſtoricæ, Theologicæ, ac Juris Pontificii*, nec non *Compendii Doctrinæ S. Thomæ*. Non minus ardenti animo Doctrinam Scholæ Thomiſticæ de Gratia ſe ipſâ efficaci urgendam ſuſcepit *Hieronymus Baptiſta de la Nuza*, Hiſpanus, Provinciæ Aragoniæ Ordinis Prædicatorum Provincialis Præfectus, emunctæ naris homo, ac non multò poſt, pro egregiis meritis ad Albaraſcinenſem Epiſcopatum aſſumptus, cujus etiam, ob eximia virtutum merita, Canonicam Apotheoſim omnes Regni Aragoniæ Ordines ab *Innocentio XI.* Pont. Max. poſtulârunt. Is, inquam, *Philippo II.* Hiſpaniarum Regi, ac Sacris Fidei Quæſitoribus libellum ſupplicem obtulit, pro defenſione Gratiæ ex ſe ipſa efficacis. Qui quidem libellus ſupplex, publici Notarii fide munitus, Romæ in Archivo Magiſtri Generalis Ordinis Prædicatorum adhuc aſſervatur, eumque integrum exhibet doctiſſimus noſter *Hyacinthus Serry* pag. 33. *Appendicis Hiſtoriæ*, quam elegantiſſimo ſtylo concinnavit, *Congregationum de Auxiliis Divinæ Gratiæ*, Editionis Antverpiæ anni MDCCIX. Non ſolùm doctiſſimus Theologus, verùm etiam eximius Concionator fuit *Hieronymus Baptiſta de la Nuza*, quippe qui Sanctorum Patrum gravitatem & eluquentiam revocavit, reſque divinas Apoſtolicâ Majeſtate pro concionibus tractavit, ut videre eſt in ejus *Sermonibus Quadrageſimalibus*, qui apud æquos rerum æſtimatores in magno pretio habentur. Quintus, quem protuli, Doctrinæ S. Thomæ de Gratia ſe ipſâ efficaci vindex ac defenſor, eſt *Joannes Gonzales de Leon*, natione Hiſpanus, & olim in Collegio Conventûs Minervitani Ordinis Prædicatorum ſtudii Regens, qui eruditum ſcripſit *Controverſiarum de Auxiliis* librum, qui nuperrimè, ſeu anno MDCCVIII. Leodii typis editus, publicam lucem adſpexit. His quinque clariſſimis Doctrinæ *S. Thomæ* de Gratia ſe ipſâ efficaci defenſoribus adjungam *Seraphinum Piccinardi*, natione Italum, & in Academia Patavina Theologiæ Profeſſorem, qui, præter *Dogmaticam*, quam edidit *Philoſophiam*, ſcripſit *de Approbatione Doctrinæ S. Thomæ: & de novitio Opere, quod inſcribitur: Prædeſtinatus.* Inter defenſores doctrinæ *Sancti Thomæ* de gratia ſe ipſâ efficaci annumerari non debent duo degeneres Familiæ Dominicanæ Scriptores, *Thomas Campanella, & Joſephus à Vita*, ambo natione Itali, quorum primus, licet peritus fuerit Philoſophus, Aſtrologus, & Medicus, inferioris tamen ſubſellii extitit Theologus, ne dicam audacioris ingenii Vir, novitatibus plus æquo indulgens, & *Ariſtotelis* principiis adeò contrarius, ut Aſſertiones ejus omnes *Aſinitates* vulgò appellaret. A doctrina *S. Thomæ* receſſiſſe *Campanellam*, ac de Prædeſtinatione gratuitâ, & de Gratia ſe ipſâ efficaci minus dignè ſenſiſſe non diffiteor. Non deſunt tamen, qui ex libris, quos *Campanella* ſenior factus ſcripſit, evincunt, illum maturiori habitâ conſideratione, tandem aliquandò reſipuiſſe, & præproperam in ſentiendo feſtinationem, quâ in juvenili ætate in peregrinas & à Schola *Sancti Thomæ* alienas opiniones abreptus fuerat, caſtigâſſe. Alter Domeſticus Scriptor, ſeu *Joſephus à Vita*, Siculus Calaxibettenſis, præſumptuoſus Author fuit, qui nimiæ ſingularitatis ſtudio impulſus, & temerariæ novitatis prurigine titillatus, librum procudit, quem totius Ord. FF. Prædicatorum Magiſter Generalis *Joannes Thomas de Rocaberti* die 31. menſ. Octobr. an. MDCLXXIV. tanquàm fœtum abortivum, *inſipidum, vanum*, atque *inſulſum* proſcripſit, ejus authorem, *ineruditum Scriptorem, refractarium, ſuæ profeſſionis oblitum, domeſticam Ordinis Prædicatorum Scholam ineptiſſimis paradoxis evertere laborantem* pronunciavit, juſſitque omnibus Religioſis ejus curæ ac regimini ſubjectis, ut à prædicti libri lectione omninò abſtinerent. Hanc à Reverendiſſimo *P. Joan. Thoma de Rocaberti* in librum *Joſephi à Vita* latam ſententiam legeſis apud doctiſſimum noſtrum *Hyacinthum Serry* libro V. *Hiſtoriæ Congregationum de Auxiliis Divinæ Gratiæ* Sect. III. Cap. XI. pag. 775. & ſeqq. His duobus Familiæ Dominicanæ Scriptoribus, qui à doctrina *S. Thomæ* de Gratia ſe ipſa efficaci receſſerunt, tertium ejuſdem Familiæ Scriptorem perperam nonnulli adjungunt, *Franciſcum Aravio*, natione Hiſpanum, eximium Theologum, primariæ Cathedræ Salmanticæ Moderatorem, qui ob egregiam doctrinam ad Epiſcopatum Segovienſem aſſumptus eſt, quem tandem ardentiori paupertatis & vitæ ſolitariæ ſtudio abdicavit: Verùm hanc calumniam falsò impactam *Franciſco Aravio* multis momentis depellit noſter jam laudatus *Hyacinthus Serry*, qui libro IV. *Hiſtoriæ Congregationum de Auxiliis* cap. 27. & lib. v. c. 10. invictè probat, *Franciſcum Aravio* in doctiſſimis Commentariis, quos edidit in Sum̃am *S. Thom.* revera admiſiſſe gratiam ſe ipſa efficacem, ex voluntatis aſſenſu minimè pendulam, à ſufficienti gratia re atque entitate planè diſtinctam, voluntatis aſſenſum infallibiliter inferentem, nec tamen liberum hominis lædentem arbitrium.

D. Fueruntne Sæculo XVII. aliqui è Familia Dominicana Scriptores, qui errores *Cornelii Janſenii*, Epiſcopi Iprenſis, ab Eccleſia proſcriptos, publicis Scriptis confutarint?

M. Benè multi fuerunt Sæculo XVII. è Familia Dominicana Scriptores, qui doctiſſimas lucubrationes ad refellendos Janſenii errores in lucem ediderunt, quos inter præcipuè cenſentur *Alexander Sibylla*, natione Belga, *Joannes Nicolai*, Gallus, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor, in Sanctorum Patrum Operibus exercitatiſſimus, qui *Janſenii* Doctrinam acriter impugnavit. Edidit etiam doctiſſimus ille Scriptor Dominicanus varia Opuſcula contra *Joannem Launojum*, Doctorem Sorbonicum, *de Plenario Concilio: de Jejunii Chriſtiani, & Chriſtianæ abſtinentiæ ritu: omnia S. Thomæ Opera eruditis Notis illuſtravit*: Scripſit *de Ritu antiquo & moderno Bacchanaliorum*, plura cùm Gallicè, tum Latinè Opuſcula, & *Pantheologiam* noſtri *Raynerii*, variis notis & obſervationibus auctam ac locupletatam, typis mandari curavit. *Bernardus Guiard*, natione Gallus, & Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor, ſingularem edidit librum, in quo

multa profert diſcrimina, quibus Schola noſtra Thomiſtica longè latèque diſcrepat à proſcripta *Janſenii* Doctrina. *Joannes Baptiſta Gonetus*, Gallus, qui quinque Theologiæ Scholaſticæ Tomos in Folio concinnavit, luculentam adornavit Apologiam adverſus quoſdam æmulos Scholæ Thomiſticæ obtrectatores, quos Janſeniſmi notam ei inurere non pudet. *Vincentius Contenſonus*, natione itidem Gallus, qui Theologiam Scholaſtico-poſitivam duobus Tomis in Folio doctè, eleganter juxtà ac piè complexus eſt, egregiam ſub finem primi Tomi inſtituit Diſſertationem, in qua magno animi æſtu defendit Conſtitutionem *Innocentii Decimi*, Pontificis Maximi, adversùs quinque *Janſenii* Propoſitiones latam, ibidemque ejuſmodi Propoſitiones à *S. Auguſtino & Thoma Aquinate* fuiſſe prædamnatas, ſole clariùs demonſtrat. Denique, in *Janſenium*, ejuſque doctrinam calamum acuerunt è familia Dominicana Scriptores Galli, quos ſuperius laudavimus, videlicet *Vincentius Baronius*, *Vincentius Caſalas*, *Antonius Reginaldus*, *Antonius Maſſoulie*, *Hyacinthus Serry* in ſua *Schola Thomiſtica Vindicata*, & *Natalis Alexandre* in ſua *Theologia Dogmatica & Morali*. Quò fit, ut ridendi potius ſint, quam confutandi illi, qui Scholam Thomiſticam, quæ famoſas quinque *Janſenii* Propoſitiones, à Summis Pontificibus *Innocentio X. & Alexandro VII.* fulguratas, deteſtatur, Janſeniſmi inſimulare non verentur. *Sed Calumnia* (ut verbis utar doctiſſimi Cardinalis *Joſephi de Aguirre* in Præfatione Tomo 1. *Collectionis Maxima Conciliorum Hiſpania* præfixâ) *dum linguario orbus quorumdam injecto coërceri nequit, contemptu, aut riſu exſibilanda erit, juxta illud vetus adverſus convicia injuſta proverbium*: *SPRETA EXOLESCUNT.* Hanc igitur Janſeniſmi notam ſibi perperam à quibuſdam æmulis obtrectatoribus impactam debet Schola Thomiſtica ludendo refellere, ſeriâ velut reſponſione indignam; quia, ut appoſitè ait *Tertullianus, multa ſunt ſic indigna revinci, ne gravitate adorentur. Vanitati propriè feſtivitas cedit: congruit & veritati ridere, quia latans; de æmulis ſuis ludere, quia ſecura eſt.*

D. Abſolve, ſi placet, ſeriem illuſtrium Scriptorum Ordinis Prædicatorum, qui Sæculo XVII. aliquas lucubrationes ediderunt.

M. In immenſum excrevit Sæculo XVII. Scriptorum Ordinis Prædicatorum numerus, ita ut de illis, ſi aliqui ſingulatim diſſerere velint, illud jure merito cum Poëta dicere poſſint: *Obruimur numero.* Paucos igitur, ut brevitati conſulam, hic dumtaxat compellabo. In Hiſpania Commentarios in Summam *S. Thomæ* adornârunt *Joannes Gonzales de Albenda*, *Petrus Ledeſma*, *Didacus Nunno*, *Marcus Serra*, *Vincentius Ferre*, quibus addam duos alios Scriptores natione etiam Hiſpanos, doctrinâ & pietate eximios, *Joannem à S. Thoma*, & *Petrum de Tappia*, quorum primus, Confeſſarii Regis Catholici officio incorruptiſſimè perfunctus eſt, præter *Doctrinam Chriſtianam*, ſeu Catechiſmum, quem edidit, utiliſſimom, & varias in linguas translatum, compoſuit quoque ſubtiliſſimum Curſum Thomiſticum Philoſophicum, & Commentarios in Summam *Sanct. Thomæ*, in quibus ſubtilitate, ſtudio, & eruditione ſupremum ſubtilitatis Scholaſticæ apicem attigiſſe videtur. Alter, ſeu *Petrus de Tappia*, ob ſingularem eruditionem cum ſolida pietate conjunctam ad Epiſcopatum Seguntinum evectus, eo zelo Paſtoralia munia obivit, ut Sanctiſſimos Antiſtites *Ambroſium*, & *Thomam Cantuarienſem* in Juribus Eccleſiæ defendendis, *Nicolaum*, & *Martinum* parcimoniâ & charitate erga pauperes, omnique genere ſanctitatis in ſe expreſſerit. Ex quo intelligere potes, Dominicanos, quò peritiores, id eſt, quò Doctrinæ *Sanct. Thomæ* addictiores ſunt, eò ſanctiores moribus, eò in tractandis negotiis, & ad regimen animarum ſapientiâ eminere, quia Summa *S. Thomæ* non ſolùm eſt inſtructiſſimum adverſus omnes Catholicæ Eccleſiæ hoſtes armamentarium, ſed etiam Epiſcoporum, Confeſſariorum, & Concionatorum prumptuarium, perpetuum Scripturæ Sacræ Commentarium, quæſtionum, quæ ad mores pertinent, exactiſſima & tutiſſima Analyſis decretoria. Prætermitto alios Clariſſimos Scriptores Hiſpanos, Illuſtriſſimum Dominum *Navarreta*, & *Joannem Baptiſtam de Morales*, qui de Cultu, Ritibus, & Cæremoniis Sinenſium egregiè admodum ſcripſerunt. Prætermitto etiam quoſdam Ordinis Prædicatorum Scriptores Italos, qui Curſus Philoſophicos, aut Commentarios in Summam *S. Thomæ* puros putoſque Scholaſticos ediderunt, quos inter cenſentur *Joannes Paulus Nazarius*, *Paulus Maria Cavvinus*, & alii, quorum Opera, ut candidè fatear, ne primoribus quidem labiis deguſtavi. At prætermittere non debeo quatuor Familiæ Dominicanæ Scriptores, Italos, nimirùm *Petrum Mariam Paſſerinum*, *Franciſcum Ghetium*, *Julium Mercorum*, & *Lud. Vinc. Cotti*. Primus, ſeu *Petrus Maria Paſſerinus*, Ordinis Prædicatorum Procurator Generalis, utriusque Juris peritiſſimus, præter Commentaria, quæ edidit in 3. P. Summæ *S. Thomæ*, ſcripſit *de electione Summi Pontificis*: *de Indulgentia*: *in primum librum Sexti Decretalium*: *de Hominum ſtatibus & officiis*: *de electione Canonica &c.* Alter, ſeu *Franciſcus Ghetius*, utiliſſimum Opus in quatuor Tomos partitum lucubravit, cui titulus eſt: *Theſaurus Animæ ex Theologia Morali*: & alia Opera. Tertius Scriptor, ſeu *Julius Mercorus*, Inquiſitor Papienſis, librum edidit de opinionum delectu, quem *Baſim Theologiæ Moralis* inſcripſit; & in eo probabilitatis doctrinam, quâ minùs probabilis & minùs tutæ opinionis eligendæ venia datur, egregiè diruit atque convellit, & quantùm inde in mores flagitiorum fluxerit, & fluere in poſterum poſſit, perdoctè oſtendit. Quartus Scriptor, ſeu *Ludovicus Vincentius Gotti*, malè conſarcinatum libellum, quem Italico Idiomate ſcripturivit Hæreticus *Piceninus*, tribus Tomis in quarto confutavit. Denique, in Gallia *Antonius Goudin*, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor, Curſum Philoſophiæ Thomiſticum edidit, ob Latini ſermonis puritatem, expeditamque methodum, Virorum eruditorum calculo maximè probatum. Curſus itidem Philoſophiæ Thomiſticos vulgârunt *P. Mailhat*, *P. Guerinois*, *Alexander Piny*, doctrinâ, ſubtilitate, & ſanctitatis famâ in Galliis notiſſimus, & *Nicolaus Arnu*, cojus extant etiam Commentaria in primam partem *S. Thomæ*. & Opus, cui titulus eſt, *Doctor Angelicus Divus Thomas Aquinas Divinæ Voluntatis & ſui ipſius Interpres.* Theologiam Scholaſticam edidit *Petrus Labat*. Curſum Theologiæ

logiæ

logiæ Thomiſticum Theologico-poſitivum nuperrimè aggreſſus eſt *P. Rabaudi*, cujus jam quatuor Tomi in lucem prodierunt. Plures libros contra Hæreticos ſcripſit *P. Boucquin.* Tractatus Morales ediderunt *Jacobus à S. Dominico*, *P. Mayol*, Provincialis Toloſæ, & noviſſimè *P. La Font.* Theologiam Scholaſticam in VII. Tomos diſtributam compoſuit *Ludovicus Rancellus*, & alia Opera. Scriptorum Aſeticorum, Ordinis Prædicatorum, unum dumtaxat laudabo *Franciſcum Chauſſemer*, Regi Chriſtianiſſimo *Ludovico XIV.* à Concionibus, & Sac. Facult. Pariſienſis Doctorem Theologum, qui Gallicè edidit librum *de Preparatione ad mortem*: *& Conciones de Myſteriis Domini Noſtri JEſu Chriſti*; & Quadrageſimales Conciones perdoctas & elegantes, quas reliquit, manuſcriptas. Miſſos facio plures Scriptores Gallos Ord. Prædicatorum, qui è Collegio Pariſienſi *S. Jacobi* prodierunt: quorum res præclarè geſtas Gallicè deſcripſit *P. Malet*, ejuſdem Ordinis, in libro *de Viris illuſtribus Collegii S. Jacobi.* De Viris etiam illuſtribus Ordinis Prædicatorum legeſis egregium Opus *de anno Dominicano*, Gallicè ſcriptum à doctiſſimo *P. Thoma Souèges*, & à variis ejuſdem Ordinis Scriptoribus continuatum, nec non *Monumenta Toloſana*, quæ accuratè collegit eruditus *P. Percin*, ejuſdem Ordinis, quique etiam Author eſt *Hiſtoria Albigenſium.* Sed ſilentio hic prætermittere non debeo inſignem quemdam Scriptorem Anonymum, qui de doctrina Scholæ Thomiſticæ optimè meritus, eximium Opus paucis abhinc annis Gallico idiomate conſcripſit, cui titulus eſt: *De l'Action de Dieu*, ſeu *de Operatione Divina*, ubi ordine Geometrico tam nervosè & eleganter, tam copiosè & dilucidè evincit omni argumentorum genere, neceſſariam eſſe tam in ſtatu naturæ innocentis, quàm in ſtatu naturæ lapſæ, ad omnes & ſingulos actus ſeu naturales ſeu ſupernaturales, Præmotionem, ſeu prædeterminationem Phyſicam, ut omnibus Thomiſtis, qui eo de argumento hactenùs tractârunt, palmam præripuiſſe, & huic implexæ ſatis quæſtioni ultimam diem impoſuiſſe videatur. Quocircà, mihi certè temperare haud poſſum, quin doctiſſimo huic Scriptori Anonymo, mihi aliunde prorsùs ignoto, iiſdem verbis, nomine totius Scholæ Thomiſticæ, grates rependam, quibus Clerus Gallicanus clariſſimo cuidam Theologo, ſub *Petri Aurelii* nomine latitanti, qui Jura & authoritatem Epiſcoporum egregiis publicatis Lucubrationibus contra quoſdam æmulos obtrectatores ſtrenuè defenderat, gratias egit in Epiſtola, quam ad ipſum, incognitum licet, direxit, & in qua hæc habet Illuſtriſſimus ille Clerus: *Verùm Dei Optimi Maximi providentiâ, qui Eccleſiam ſuam nunquam ſinit impunè violari, extitit repentè Hierarchia* (dicam ego: Scholæ Thomiſticæ) *Vindex accerrimus, Vir omnibus notus, omnibus ignotus, & in ipſo veræ avitæq; Theologia ſinu educatus, qui libris præſtantiſſimis editis, errorum monſtra glorioſiſſimè jugulavit. Gallicana Eccleſia* (dicam ipſe, Schola Thomiſtica) *tam eximio defenſionis genere, Patrum dignitatem reſtitutam, adverſariorum errores confutatos, calumnias dilutas, mendacia retecta, ſtultis denique ſecundùm ſtultitiam illorum, ut Scriptura jubet, reſponſum fuiſſe, gaudet, gratulatur, exultat. Neſcit, quid potiſſimùm in fortiſſimo propugnatore mirari debeat, an verum Eccleſiaſticarum eruditionem, Patrum, Conciliorum notitiam; an ſtyli majeſtatem, & pugna accommodatam eloquentiam; an in eruendis adverſariorum technis ſolertiam; an in erroribus refutandis rationum pondus? an in aſſerenda veritate candorem; an in explicandis myſteriis abſtruſioribus ac divinioribus felicitatem; an ſpirantem erga Sponſam Chriſti amorem; an veram minimèq; fucatam mentis humilitatem & gravitatem. Unum eſt, quòd doleat; incompertum ſibi adhuc eſſe, qua manu tot fortiſſima tela in hoſtes vibrentur, quaque ipſe tam glorioſè triumphet, —— qui occultè uni Deo militaverat, in occulto à Summo Imperatore coronari ſtuduit. Non famam, non honorem, non gloriam aucupatus eſt, non Orbi terrarum præclaris Lucubrationum titulis innoteſcere voluit. Magnum eſt tot præſtantes libros edidiſſe, tot ſecunda prælia decertâſſe, tot veritatis hoſtibus altum ſilentium impoſuiſſe: At longè maximum parta fama frui nolle. Quiſquis es igitur, quia per modeſtiam tuam laborum tibi præmia reddere non licet, hoc à nobis amicitiæ, gratitudinis, honoris teſtimonium accipe: ſi, ut vovemus, adhuc in vivis es, prodi tandem, & omnium oculis optatiſſimum vultum exhibe. Sat modeſtia dediſti. Noli iis, qui tuis laboribus fruuntur, te ipſum invidere, nec diutius triumphi gaudium victoris abſentiâ corrumpi ſine. Quod ſi poſt bonum certamen pro Eccleſia certatum, coronam juſtitia à juſto Judice accepiſti, fac, ut aliquis ſurgat ex oſſibus ultor, ut nomen tuum à calumniis in poſterum vindicet, & te in proſternendis Hierarchia* (dicam ipſe, Scholæ Thomaſticæ) *hoſtibus, paſſibus æquis ſequatur.*

D. Miror ſanè, quòd in texendo Virorum illuſtrium Sæculi XVII. Ordinis Prædicatorum Catalogo, nullam prorsùs injeceris mentionem religioſiſſimæ Virginis *Juliana Morell*, quæ è Nobiliſſimis Parentibus Barcinone nata, Ordini Fratrum Prædicatorum Avenione in Conventu Monialium *Sanct. Praxedie* nomen dedit, eumque doctrinâ & pietate plurimùm illuſtravit. Hæc quippè doctiſſima ac piiſſima Virgo (ſicut nuperrimè legebam apud *Vincentium Baronium* libro V. Apolog. Ordinis Prædicatorum) anno ætatis ſuæ duodecimo Lugduni in Galliis Philoſophiæ Theſes publicè cum omnium admiratione defendit, & ſuprà ſexum, ſuprà ætatem, rerum Philoſophicarum, Juriſprudentiæ, & omnium ferè linguarum, Hebraicæ, Chaldaicæ, Syriacæ, Græcæ, Latinæ, Gallicæ, Hiſpanicæ, Italicæ peritiâ reſplenduit. Ordinem Prædicatorum anno ætatis ſuæ decimo ſexto profeſſa, multa ſcripſit, quorum initium fecit anno ætatis ſuæ vigeſimo tertio, & ab ipſa invita Superiorum imperium extorſit: ſed hæc pauciſſima, & præ ingenii ejus fœcunditate nulla ſunt; iteratis enim precibus à Superioribus viciſſim ipſa obtinuit, ut uni divinarum rerum, quarum amore flagrabat, contemplationi, non librorum ſcriptioni vacaret, ſicut fidem facit mox à me laudatus *Vincentius Baronius*, qui teſtatur, ſe frequentiſſimè allocutum fuiſſe hanc ſacram Virginem Dominicanam, & ab ejus Colloquio ſe meliorem ſemper reduiſſe. Sed veniamus nunc ad Scriptores Ordinis *S. Franciſci*, quos in octava Claſſe virorum illuſtrium, qui Sæculo XVII. floruerunt, repoſuiſti.

M. Etſi plures fuerint Sæculo XVII. Ordinis Fratrum Minorum Scriptores, qui litteras coluerunt, paucos tamen, quorum Opera mihi notiora

ſunt, hic indicabo, illis omninò prætermiſſis, qui de rebus purè Scholaſticis, aut de aliis id genus argumentis, quæ Eccleſiæ, aut Reipublicæ Litterariæ haut magnam utilitatem afferre poſſunt, libros conſcripſerunt. In primis, recenſebo hujus Ordinis Theologos, deinde Scriptores Polemicos, Scripturæ Sacræ Interpretes, Concionatores, ac poſtremò Hiſtoricos. Inter Theologos Ordinis Fratrum Minorum præcipuum locum tenere debent *Laurentius Brancatus de Laurea*, *Franciſcus Fevardentius*, *Franciſcus Macedo*, *Claudius Fraſſen*, *Gabriel Boyvin*, *Bartholomæus Durandus*, *& Franciſcus Maria Aſſermet*. Primus, ſeu *Laurentius Brancatus de Laurea*, non minùs generis nobilitate, quàm doctrinæ præſtantiâ clarus, natione Italus, & ob egregia in Eccleſiam promerita Cardinalis creatus, ſcripſit *Epitomen omnium Canonum: Diſputationes duas de Decretis Eccleſiæ, & de proponente legitimè res Fidei: Commentaria in 3. & 4. libros Sententiarum Scoti: Opuſcula tria de Deo quoad opera Prædeſtinationis, Reprobationis, & Gratiæ actualis*, in quibus *S. Auguſtini* doctrinam de Gratia ſe ipsâ efficaci, & de Gratuita Prædeſtinatione ad gloriam ſtrenuè propugnat. Alter Ordinis Fratrum Minorum Profeſſor, ſeu *Franciſcus Fevardentius*, natione Gallus, *Conſtantiæ* in Normannia natus, & Sac. Facult. Pariſienſis Doctor, edidit *Commentarium* in libros *S. Irenæi contra Hæreſes*, acerrimis Scriptis Hæreticos exagitavit, eorumque animos vehementer pupugit, dum pudendos illorum Pſeudo-Miniſtrorum inter ſe conflictus, rabidas dilacerationes, virulentaque vituperia patefecit in libro, cui titulus eſt: *Theomachia Calviniſtica*, ubi mille & quadringentos *Calvini* errores diligenter excuſſit, & ſolidè confutavit. *Franciſcus Macedo*, natione Italus, poſtquàm per viginti duos annos in Societate JEſu vixiſſet, Ordinem Fratrum Minorum profeſſus eſt, ubi eruditionis laude celebris, edidit *Medullam Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ: Schema Sacræ Congregationis Sancti Officii cum elogiis Cardinalium: Cortinam Divi Auguſtini de Prædeſtinatione & Gratia*, in qua doctrinam *S. Auguſtini* de Gratia ſe ipsâ efficaci, & de gratuita ad gloriam prædeſtinatione totis ingenii ſui viribus defendit ac vindicat. Scripſit etiam Vitas *SS. Joannis de Matha & Felicis Valeſii*, aliaque perdocta Opera. *Claudius Fraſſen*, natione Gallus, & Sacræ Facultatis Pariſienſis Theologus, author eſt curſus Theologici, cui titulus eſt: *Scotus Academicus, ſeu univerſa Doctoris Subtilis Dogmata*. Ediditque quoque *Diſquiſitiones Biblicas*, in quibus de Sacris Scriptoribus librorum Veteris ac Novi Teſtamenti, de primigenio Textu Hebræo, de variis Scripturæ Verſionibus, ac potiſſimùm de authoritate Editionis Vulgatæ latè diſſerit. *Gabriel Boyvin*, natione Gallus, concinnavit integrum Philoſophiæ ac Theologiæ Curſum, qui, ob facilem methodum, & in pertractandis quæſtionibus perſpicuitatem, Philoſophiæ ac Theologiæ Scoticæ ſtudioſis Tyronibus haud parvo ad intelligendam Subtilis Doctoris mentem adjumento eſſe poteſt. *Bartholomæus Durandus*, natione Gallus, edidit Curſum Theologicum in quinque Tomos diſtributum, cui titulus eſt: *Clypeus Scoticæ Theologiæ contra novos ejus impugnatores*. Publicavit etiàm nuperrimè idem Scriptor Tomum in folio, qui hunc præfert titulum: *Fides vindicata contra Hæreticos &c.* Novum *Theologiæ Scholaſtico-Poſitivæ curſum* non multis abhinc annis aggreſſus eſt *Franciſcus Maria Aſſermet*, natione itidem Gallus, & Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor, jamque aliquos Tomos in octavo protulit in lucem. Inter Scriptores Polemicos Ordinis Fratrum Minorum, præter *Franciſcum Fevardentium*, quem ſuperius laudavi, optimo jure recenſeri debet *Marcus Antonius Capellus*, natione Italus, qui præter nonnulla Opuſcula tum Latinè, tum Italicè ſcripta, lucubrationem edidit *de Appellationibus Eccleſiæ Africanæ ad Romanam Sedem: Prætenſum Primatum Eccleſiaſticum Regis Angliæ ſtrenuè impugnavit*. Duas inſuper vulgavit Diſputationes, quarum prior eſt *de Summo Pontificatu B. Petri*; poſterior eſt *de Succeſſione Epiſcopi Romani in eundem Pontificatum*. Eruditum etiam Tractatum compoſuit *de Suprema Chriſti Domini Cœna* adversùs *Hieronymum Vecchietti*, patriâ Florentinum, qui, ut ſuperiùs obſervavimus, in libro, quem *de Anno primitivo* edidit, pertendebat, Chriſtum celebraſſe cum Diſcipulis ſuis ultimam Cœnam Lunâ decimâ tertiâ in ſecundis Veſperis, ac ſubinde illum non in Azymo, ſed in Pane fermentato Sacro-ſanctam inſtituiſſe Euchariſtiam. Hic *Marci Antonii Capelli* Tractatus omnigenâ eruditione, in rebus præſertim, quæ Chronologiam ſpectant, refertus eſt, & à Viris eruditis impensè laudatur. Scriptoribus Polemicis Ordinis Minorum accenſeri itidem debet *Franciſcus Porterus*, natione Hibernus, qui aliquot ſcripſit contra Hæreticos Opuſcula, & omnes Bullas, ſeu Conſtitutiones & Diplomata Romanorum Pontificum, quibus enatæ ad hæc uſque tempora in Eccleſia Hæreſes proſcriptæ fuerunt, collegit ac publicavit Tomo in folio. Extat etiam ejuſdem *Franciſci Porteri Compendium Annalium Eccleſiaſticorum Regni Hiberniæ*. Inter Scripturæ Sacræ Interpretes Ordin. Minorum locum habere debet *Joannes de la Haye*, natione Gallus, qui edidit *Biblia Magna* Commentariorum Litteralium *Joannis Gagnæi*, *Guillelmi Eſtii*, *Emmanuelis Sa*, *Joannis Menochii*, *& Jacobi Tirini*; Prolegomenis *Menochii*, Chronico Sacro *Tirini*, & Indicibus locupletiſſimis illuſtrata. Vulgavit etiàm *Biblia Maxima* Verſionum ex Linguis Orientalibus, ex pluribus ſacris MSS. Codicibus, ex innumeris ferè Sanctis, & Veteribus Patribus & Interpretibus Orthodoxis collectarum, earumque Concordantiam cum Editione Vulgata, cum Annotationibus *Nicolai de Lyra*, *Joannis Gagnæi*, *Guillelmi Eſtii*, *Stephani Menochii*, *& Jacobi Tirini*, additis ampliſſimis Prolegomenis & Chronico Sacro. De hoc *Joannis de la Haye* immenſo Opere, quod novemdecim Tomos in folio complectitur, hoc judicium fert *Jacobus le Long* Congregationis Oratorii JEſu Presbyter, Tomo 1. ſuæ *Bibliothecæ Sacræ*, pag. 640. his verbis: *Opus maximum numero Voluminum, & Variantium Lectionum ſuperflua multitudine incompoſitum, nec ſatis accuratum, mendiſque refertum typographicis*. Scripſit quoque idem *Joannes de la Haye* Poſtillas in Opera *S. Franciſci*, Ord. Minorum Fundatoris, in Opera *S. Bernardi Senenſis*, & Vitam *Alexandri de Hales*, ejudem Ordinis. Ex innumeris Ordinis *S. Franciſci* Concionatoribus, duos potiſſimum ſeligam, qui Sæculo XVII. magnam in Italia eloquentiæ laudem ſunt conſecuti, videlicet *Franciſcum Panigarolam*, *& Fran-*

& Franciſcum Mariam Caſſini, quorum prior, Mediolani nobili genere natus, & Franciſcani Ordinis arctioris Diſciplinæ Profeſſor, ob eximiam in concionando eloquentiam, factus eſt Epiſcopus Aſtenſis, & plura reliquit Concionum Volumina, nec non librum polemicum in *Calvinum*, quem *peſtem patriæ*, *flagellum Dei*, ac *primum Galliæ Monſtrum* rectè appellat. Alter ſeu *Franciſcus Maria Caſſini*, Ordinis Fratrum Minorum, qui *Capuccini* dicuntur, Profeſſor, moribus ſanctus, ſenſibus profundus, eloquentiâ clarus ac fervidus Concionator fuit. Primùm à *Clemente XI.* Pontifice Maximo Sacri Palatii Apoſtolici Concionator inſtitutus, & poſteà S. R. E. Cardinalis creatus, duo in folio edidit Concionum Volumina, in quibus tùm argumenti gravitate, tùm ſtyli majeſtate, concinnitate, ordine & methodo omnium Lectorum judicia rapit. Denique, ex Hiſtoricis Scriptoribus Ordinis Fratrum Minorum quatuor dumtaxat laudabo, nimirum *Lucam Wadinghum*, *Zachariam Boverium*, *Antonium Pagium*, *& Franciſcum Pagium*, de quibus hic pauca dicam. Et primò quidem *Lucas Wadinghus*, natione Hibernus, rerum Eccleſiaſticarum peritiâ clarus, *Annales Ordinis* Fratrum Minorum octo Tomis in Folio conſcripſit ab anno MCCVIII. uſque ad annum MDCXL. edidit etiam Tomum in folio *de Scriptoribus Ordinis Minorum*: *Vitam Joannis Duns Scoti, Doctoris Subtilis*, ejusque Operum editionem Logduni in Galliis adornavit: *Apologeticum de prætenſo Monachatu Auguſtiniano S. Franciſci*, & alia Opuſcula. *Zacharias Boverius*, Ordinis Fratrum Minorum, qui *Capuccini* vulgò nuncupantur, condidit Annales Capuccinorum. Cùmque in Fidei controverſiis eſſet apprimè verſatus, plura contra Hæreticos Polemica ſcripſit Opera, præſertim: *Demonſtrationes Symbolorum veræ & falſæ Religionis adverſùs præcipuos ac vigentes Catholicæ Religionis hoſtes, Atheiſtas, Judæos, Hæreticos, præſertim Lutheranos & Calviniſtas*, in duos Tomos diſtributas: *Parœneſim Catholicam ad Marcum Antonium de Dominis, antea Archiepiſcopum Spalatenſem, nunc Apoſtatam, & in Angliam transfugam &c.* & alia Opera, quorum Catalogum texit *Lucas Waldinghus* in libro *de Scriptoribus Ordinis Minorum*. Verum, his Scriptoribus Hiſtoricis Ordinis Fratrum Minorum palmam ſine controverſia præripuit *Antonius Pagius*, natione Gallus, ejusdem Ordinis *Minorum*, qui *Conventuales* vulgò appellantur. Hic quippe illuſtrandæ Hiſtoriæ cùm Eccleſiaſticæ, tum Prophanæ ſedulò incumbens, primò protulit in lucem perdoctam Diſputationem, quam appellavit *Diſſertationem Hypaticam*, in qua accuratè & copioſè diſſerit *de Cæſareis Conſulibus*, & Conſulatuum Regulas, à ſe dudum ingenioſè, ſolerterque excogitatas propalam collocavit. Deindè, publicavit grave & ingens Opus ſummâ curâ multiſque vigiliis elaboratum, & in quatuor Tomos diſtinctum, cui titulus: *Critica Hiſtorico Chronologica in univerſos Annales Eccleſiaſticos Cardinalis Baronii.* In hoc eruditiſſimo Opere clariſſimus ille Scriptor Annales Baronianos emendavit, eorum rimas explevit; quæ Eminentiſſimi Cardinalis *Baronii*, quì omnia pervidere haud potuit, diligentiam ſubterfugerant, feciliter collegit; quæ jam ille diſcuſſerat, ad novam criſim revocavit, & Hiſtoriam Eccleſiaſticam, tàm ex veteribus Antiquitatis Monumentis poſt *Baronii* obitum è tenebris eductis, quàm ex propriis animadverſionibus, plurimis in locis correxit, illuſtravit, locupletavit. Hinc *Antonius Pagius* omnibus exteris, & longinquis notus fuit magnâ celebritate famæ, non illius quidem popularis, plerumque temerariæ, inconſideratæ & merarum nugarum laudatricis, ſed exiſtimationem hominum accepit, qui tunc ingenio præſtanti, & abſolutiſſimâ eruditione florebant non modò in Galliis, ſed in Italia & Germania, ipsâque ultimâ Britannia. De *Antonio Pagio* plura legetis in ejus Elogio, quod ſcripſit Vir doctiſſimus, & Linguarum Orientalium peritiſſimus Abbas *Ludovicus Du Four de Longueruë*, natione Gallus, quodque extat in fronte Operum *Antonii Pagii* Antvverpianæ Editionis, quæ prodiit anno MDCCV. & cujus curam habuit ejus nepos *Franciſcus Pagius*, ejuſdem Ordinis Fratrum Minorum, qui vulgò *Conventuales* vocitantur. Clariſſimi *Antonii Pagii* veſtigia premit ejus nepos *Franciſcus Pagius*, quippè qui Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimus, Vitas Romanorum Pontificum deſcribendas ſuſcepit, jamque tres Tomos in quarto, quos ſummâ animi oblectatione perlegi, publicâ luce donavit. Sed de Franciſcanis Scriptoribus plura legeſis apud *Lucam Wadinghum* in libro, quem edidit *de Scriptoribus Ordinis Minorum*.

D. Eâdem, quæſo compendioſâ narratione deſcribe Seriem illuſtrium Scriptorum, qui è Schola Ordinis Eremitarum *S. Auguſtini* Sæculo XVII. prodierunt, atque perdoctis ſuis lucubrationibus non minùs Catholicæ Eccleſiæ, quàm Reipublicæ Litterariæ profuerunt.

M. Benè multi è Schola Ordinis Eremitarum *S. Auguſtini* Sæculo XVII. prodierunt eximii Theologi, doctrinæ *S. Auguſtini* acerrimi defenſores, & Antiquitatis cùm Sacræ, tum Eccleſiaſticæ & prophanæ ſtudioſiſſimi cultores, quorum præcipuos hic dumtaxat laudabo, videlicet, *Gregorium Nunnium Coronellum*, *Angelum Roccam*, *Chriſtianum Lupum*, *Henricum Noriſium*, *Guillelmum Boujour*, *Auguſtinum Lubinum*, *Petrum Lambertum le Drou*, *& Fridericum Nicolaum Gavardum*, quorum Opera hic breviter indicabo. In primis, *Gregorius Nunnius Coronellus*, natione Luſitanus, ſacris litteris excultus, Theologiæ Doctor celebris, plenus meritis, & integerrimæ vitæ fuit. Romam vocatus, ibidem multis annis Theologiam docuit: & à *Clemente VIII.* Pontifice Maximo, cui chariſſimus erat, Congregationum *de Auxiliis* Secretarius & conſultor electus eſt, idque muneris maximâ eruditione, diligentiâ, & fide obivit. Epiſcoparum ſibi à *Paulo V.* oblatum, omni ſubmiſſione & modeſtiâ ſuſcipere detrectavit. Variis Scriptis Typis editis Rempublicam Litterariam ditavit. Congregationum *de Auxiliis* Acta univerſa, Diſputationes, Judicia, Cenſuras digeſſit, juxta ſibi demandatum Secretarii officium. Privatas etiam de quæſtionibus controverſis tractationes elucubravit, quibus, ut Conſultoris officium poſtulabat, ſententiam dixit. Actorum, quæ Congregationes *de Auxiliis* ſpectant, & quæ à *Gregorio Nunnio Coronello* deſcripta ſunt, originalis Codex adhuc Romæ extat in Bibliotheca Angelica Patrum Auguſtinianorum. Confundi non debet hic *Gregorius Nunnius Coronellus* cum *Vincentio Maria Coronello*, natione Italo,

patriâ Ravennate, Ordinis Fratrum Minorum, qui *Conventuales* appellantur, Profeſſore, ac Miniſtro Generali, qui Sæculo XVII. celebris Geographus fuit, & plura pulcherrima, atque accuratiſſima edidit Coſmographica Opera. *Angelus Rocca*, Auguſtinianæ Familiæ præclara proles, Apoſtolici Sacrarii Cuſtos, & Epiſcopus Tegaſtenſis à *Clemente VIII.* Pontifice Maximo creatus, Philoſophiæ ac Theologiæ peritiſſimus fuit, Græcis ac Latinis Litteris pereruditus, omnem callebat Eccleſiaſticæ Antiquitatis Doctrinam, Sacrorumque Rituum cognitionem exquiſitam habebat. Bibliothecam Romæ apud Patres Auguſtinianos fundavit ac dotavit *Angelus Rocca*, dictam à Fundatoris nomine *Angelicam*. Scripſit eleganti calamo *Commentarium de Communione Romani Pontificis, ejuſque pedum oſculatione: Bibliothecam Theologiæ, & Scripturæ Sacræ*: & ſingulares Tractatus *de Canonizatione Sanctorum*: *de Campanis*: *de Ludis*, & alia id genus perdocta Opuſcula, quæ ſimul collecta prodierunt in lucem in recenti omnium ejus Operum Editione, quam ſecundis curis nuperrimè Patres Auguſtiniani Romæ adornârunt. *Henricus Noriſius*, natione Italus, præclarum Familiæ, & Scholæ Auguſtinianæ decus atq; ornamentum, S.R.E. Cardinalis, fuit omni diſciplinarum genere cumulatiſſimè inſtructus; Theologus abſolutiſſimus, Criticus, Hiſtoricus, ſui Sæculi primus. Quantùm in vera Theologia, ſeu doctrina *S. Auguſtini* verſatus eſſet Eminentiſſimus ille Cardinalis, liquidò apparet ex ea, quam edidit, *Hiſtoria Pelagiana*, & ex *Vindiciis Auguſtinianis*, in quibus doctrinam *S. Auguſtini* pro aris ac focis tutatur, ejuſque velut alter *Tullius Cicero* pro domo ſua diſertiſſimus, contra quoſdam æmulos obtrectatores aſſerit ac vindicat authoritatem. Suam ſingularem Antiquitatis Eccleſiaſticæ peritiam prodidit idem Cardinalis in ea, quam concinnavit, *Diſſertatione Hiſtorica de quinta Synodo Generali*. Sed ſummam ejùs in rebus Hiſtoricis, Criticis, & Chronologicis eruditionem ſuſpiciunt omnes ad unum Viri periti in his Operibus, quæ ſcripſit doctiſſimus ille Cardinalis, cujuſmodi ſunt: *Epiſtola Conſularis*: *Duplex Diſſertatio de duobus Nummis Diocletiani & Licinii cum Anctario Chronologico de Votis decennalibus Imperatorum & Cæſarum*: *Cenotaphia Piſana Caji & Lucii Cæſarum Diſſertationibus illuſtrata cum parergo de Annis Regni Herodis*: *de Præſidibus Syriæ, ac Romanis in Aſia Provinciis*: *Annus & Epocha Syro-Macedonum in Syria nummis expoſita, cum Faſtis Conſularibus Anonymi Diſſertatione illuſtratis*. In his, inquam, Operibus omnia, quæ ad Hiſtoriam, Criticam, aut Chronologiam attinent, tantâ eruditione, & ſtyli elegantiâ illuſtravit Cardinalis *Noriſius*, ut cæteris harumce diſciplinarum ſtudioſis facem prætulerit, quam ſecuti à recta veritatis ſemita nunquàm deflectent. Alia erudita Opuſcula edidit ille immortali laude dignus Cardinalis, ſed præſertim *Diſſertationem Hiſtoricam de Uno ex Trinitate carne paſſo, additis Hiſtoriæ Pelagianæ ab Anonymi ſcrupulis Vindiciis*. A Cardinali *Noriſio* ſejungi non debent *Guillelmus Bonjour*, & *Fulgentius Belleli*, quorum primus *Noriſii* doctrinæ fuit addictiſſimus, & ejuſdem Familiæ Auguſtinianæ Alumnus, doctrinâ & candore morum eximius, & omnibus amabilis. Natione quidem Gallus fuit, ſed diu in Italia manſit, ubi ſumma cum laude in Seminario Montis-Faliſci Sacras Litteras docuit. Dein, Romam vocatus, Bibliothecæ Angelicæ apud ſuos Auguſtinianos Cuſtos fuit, ac tandem à *Clemente XI.* Pontifice Maximo ad Sinarum Imperium, ad graviſſima peragenda negotia, miſſus, ibi præmaturâ morte è vivis ſublatus eſt. Perdocta ſcripſit Opera, videlicet Diſſertationem de nomine, quod *Pharao*, Rex Ægyptiorum impoſuit Patriarchæ *Joſepho*, eum appellando *Salvatorem Mundi*, ſicut legitur in Editione Vulgata: *Diſſertationes etiam ſelectas in Scripturam Sacram*: & *Calendarium Romanum cum Epactis & Noviluniis*; ex quorum librorum lectione facilè quiſque intelligere poteſt, *Guillelmum Bonjour* linguarum Hebraicæ & Græcæ peritum, & Chronologiæ cùm Sacræ, tùm Prophanæ, atque Aſtronomiæ notitiâ haud vulgari præditum fuiſſe. Alter verò, qui in doctrina *Sancti Auguſtini*, Cardinalis *Noriſii* veſtigia preſſit, eſt doctiſſimus *P. Fulgentius Bellimi*, nunc Ordinis Eremitarum *Sancti Auguſtini* Procurator Generalis, qui anno MDCCXI. librum edidit ad explicandam mentem *Sancti Auguſtini circa ſtatum Creaturæ Rationalis ante peccatum*. *Chriſtianus Lupus*, natione Belga, patriâ Iprenſis, plures libros ad illuſtrandam Hiſtoriam ac Diſciplinam Eccleſiæ lucubravit, præſertim quinque Tomos in quarto, quibus complexus eſt Synodorum Generalium & Provincialium Decreta & Canones cum doctiſſimis Notis, Scholiis ac Diſſertationibus. Collegit etiam ac publicavit Epiſtolas & Vitam *Sancti Thomæ* Martyris, & Archiepiſcopi Cantuarienſis, nec non Epiſtolas *Alexandri III.* Pontificis Maximi, *Ludovici VII.* Galliarum Regis, *Henrici II.* Angliæ Regis, & aliorum. Item publici juris fecit Epiſtolas variorum Patrum ad Concilium Epheſinum, & aliquas edidit Diſſertationes *de Sanctiſſimi Sacramenti publica expoſitione*; & *de Sacris Proceſſionibus*: *de Appellationibus ad Romanam Sedem*: *de Conſecratione Epiſcoporum*: *de ſenſu Sanctorum Patrum circa Contritionem & Attritionem*: *Notas in librum Tertulliani de Præſcriptionibus*, & alias, moriens, manuſcriptas reliquit Diſſertationes, quas poſt ejus obitum *P. Winantius*, ejuſdem Ordinis Eremitarum *S. Auguſtini* Profeſſor, Bruxellis anno MDCXC. Typis edi curavit. Geographiæ tàm Sacræ, quàm Prophanæ perfectam notitiam habuit *Auguſtinus Lubinus*, natione Gallus, patriâ Pariſinus, & præter aliqua, quæ ſcripſit Opera Geographica, Martyrologium Romanum Tabulâ Alphabeticâ Coſmographicâ illuſtravit, atque ad petitionem Cardinalis *Colloredo*, edidit, dum Romæ degeret, & Præfecti Generalis ſui Auguſtiniani Ordinis Aſſiſtens eſſet, *brevem Abbatiarum Italiæ Notitiam*, quæ indicat ſitus, proventus, jura, privilegia, & Viros illuſtres Abbatiarum Italiæ. *Petrus Lambertus le Drou*, Facultatis Lovanienſis Doctor, Sacrarii Apoſtolici Præfectus, & Epiſcopus Porphyrienſis, quatuor concinnavit Diſſertationes, Romæ anno MDCCVII. editas, *de Contritione & Attritione*, in quibus omni argumentorum genere evincit, Contritionem imperfectam conceptam ex initiali amore Dei ſuper omnia dilecti eſſe neceſſariam in Sacramento Pœnitentiæ ad conſequendam remiſſionem peccatorum, eamdemque doctrinam ſolidè vindicavit in *Confutatione Diſcuſſionis Theologicæ*, quam *Auguſtinus Michel*, Canonicus Regularis in Ger-

Germaniâ, contra quatuor Diſſertationes de Contritione & Attritione vulgavit. Poſtremò, *Fridericus Nicolaus Gavardus*, Romæ in Archigymnaſio Sapientiæ publicus Theologiæ Profeſſor, Philoſophiam vindicavit ab erroribus Philoſophorum Gentilium, juxta doctrinam *Sancti Auguſtini*, & *B. Ægydii Columnæ.* Typis etiam mandavit ſex Tomos in folio, hunc præferentes titulum: *Theologia exantiquata, juxta Sancti Auguſtini doctrinam ab Ægydio Columna expoſitam &c.* Miſſos facio, brevitatis causâ, alios clariſſimos Ordinis Eremitarum *Sancti Auguſtini* Theologos, qui Sæculo XVII. perdocta ſcripſerunt Opera ad tuenda, ſanciendaque *Sancti Auguſtini* de Gratiâ ſe ipſa efficaci, & de Gratuita Prædeſtinatione inconcuſſa Dogmata, quæ uti Aquilinus Doctor diſcipulis ſuis, velut ex aſſe hæredibus reliquit, ita religioſiſſimus Eremitarum *S. Auguſtini* Ordo filiis ſuis hæreditaria eſſe voluit. Sic enim in Generalibus Comitiis anno MDCLXXIX. habitis, Definitione XIII. ſtatutum legimus: *Pro feliciori Studiorum Ordinis noſtri progreſſu ac ſplendore, definitum fuit, quòd quilibet ex noſtris Religioſis tùm privatim, tùm publicè diſcens, vel docens, teneatur in omnibus ſequi & tueri inconcuſſam doctrinam SS. Patris noſtri Auguſtini, præſertim in materia de Gratia primi Hominis, & Angelorum, quòd à primo inſtanti fuerint à Deo creati recti, & proindè bonæ voluntatis: item de noſtra Gratuita Electione & prædeſtinatione in Chriſto etiam ad gloriam, independenter à præviſione noſtrorum meritorum; nec non de Gratia per ſe efficaci, quâ DEus operatur in nobis velle & perficere.* Huic publico ac generali totius Ordinis Statuto ſanciendo prælusit Capitulum Provinciale, quod an. MDCLXXVII. Francopoli in Gallia celebratum eſt, ubi pii ac religioſi Viri hoc Statutum promulgârunt: *Nos infraſcripti Definitorii Patres ſtatuimus, definimus & ordinamus, ut quiq; in Provincia noſtra Theologiæ aut Philoſophiæ Profeſſor, immaculatam & inconcuſſam Sanctiſſimi Parentis Auguſtini doctrinam, juxta interpretationem fundatiſſimâ Doctoris noſtri B. Ægydii Romani, ſequatur, doceat, & defendat. Eudemque Profeſſoribus inhibemus ac prohibemus, ne ſequantur opinionem Ludovici Molinæ, circa controverſias de Scientia Media, & Concordia Libertatis cum Gratia, utpotè adverſantem, ſicut ipſe Molina teſtatur, Divi Auguſtini doctrinæ atque ſententiæ. Secùs facientes privamus in perpetuum gradu Doctorum in Provincia noſtra privilegiatorum. Datum Francopoli in Comitiis Provincialibus die XIX. Maji anni* MDCLXXVII. Hæc *Sancti Auguſtini* de Gratia ſe ipſá efficaci, & de Prædeſtinatione Gratuitá dogmata benè multi graviſſimi Sæculi XVII. Theologi Ordinis Eremitarum *S. Auguſtini*, eruditis in lucem emiſſis lucubrationibus, magnis animis propugnârunt, quos tamen conſultò, ne longior ſim, ſilentio prætermitto.

D. Non ſolùm præclariſſima Auguſtiniana Familia illuſtres dedit Eccleſiæ Sæculo XVII. doctrinæ *Sanct. Auguſtini* de Gratia ſe ipſâ efficaci & de prædeſtinatione gratuitâ aſſertores ac vindices; ſed etiam, ut mihi nuperrimè narrabat Vir eruditus, & Scholæ Auguſtino-Thomiſticæ addictiſſimus, quàm plurimi Theologi ex inclyto Ordine Carmelitarum, eorum præſertim, qui arctioris ſunt inſtituti, & *Sanct. Thomam*, tanquam Magiſtrum, ſe habere gloriantur, eamdem doctrinam de Gratia ſe ipsâ efficaci & de Prædeſtinatione gratuita, multis Sæculo XVII. editis lucubrationibus, magno animorum æſtu propugnarunt; qui, & quales fuerint, breviter nunc indicare debes.

M. Innumeros ſanè hìc proferre poſſem egregios Philoſophos ac Theologos, qui è religioſiſſimo Carmelitarum, præſertim Diſcalceatorum, Ordine in doctrinâ *S. Thomæ* illuſtranda ac vindicanda inſudârunt, & quibus non habuit Angelicus Doctor fortiores pugiles, nec acriores vindices adverſarii perſenſerunt. Norunt ſiquidem omnes, quantùm in eo ſcribendi genere laudis conſecuti ſint Complutenſes Philoſophi, quibus non alii puriorem *S. Thomæ Aquinatis* doctrinam tradiderunt. Quid dicam de Salmanticenſibus ejusdem Familiæ Theologis, qui tot erudita volumina ad germanam *Sanct. Thomæ* explanandam doctrinam, magno Reipublicæ Litterariæ emolumento, ediderunt, quoſque elegiſſe ipſemet *Sanct. Thomas* ut Fideliſſimos interpretes, quorum ore & calamo genuinam mentem ſuam, & reconditos ſenſus patefaceret, videri poteſt. Sed quid de *Philippo à Sanctiſſima Trinitate*, dicam, viro undecumque doctiſſimo, in quo pietas & ſcientia de palma contendebant, quique, editis Philoſophia utraque Theologiâ Scholaſticâ, & Myſticâ, Hiſtoriâ, aliiſque cedro dignis Operibus, nomen ſuum feræ poſteritati conſecravit? Sed quid de *Dominico à Sanctiſſima Trinitate*, & de *P. Liberio*? quorum primus ſeptem, quos edidit, Tomis in Folio, omni, quà latè patet, Theologiâ, Theticâ, Polemicâ, Myſticâ comprehenſâ, nihil cæteris in re Theologicâ reliquum fecit: Alter verò, Romæ in Collegio de Propaganda Fide Theologiæ Profeſſor, pietatis eximiæ, ingeniíque feliciſſimi, complura de rebus Theologicis, & Polemicis volumina edidit, quæ ad debellandos Hæreticos, Schiſmaticos aliosque Fidei Catholicæ hoſtes invicta arma ſubminiſtrare poſſunt. Prætereo cæteros ejuſdem Thereſiani Ordinis Viros doctiſſimos, qui tanto ſtudio in illuſtrando *S. Thoma* Doctore Angelico laborârunt, ut nihil cæteris ejusdem Doctoris Diſcipulis, familiæ Dominicanæ alumnis, eruditione & in communem Magiſtrum obſervantiâ concedant, immò, illos in hoc præſertim vincant, quòd Dominicani *Myſticæ S. Thomæ Aquinatis Theologiæ* tractationem penè intactam reliquerunt, quam Carmelitæ Diſcalceati, præcipuè *Jannes à Cruce, Joannes à JEſu Maria*, & *Ludovicus à S. Thereſia* perdoctis libris ita illuſtrârunt, ut tantorum Virorum ore nunc *S. Thomam*, Theologiam Myſticam edocentem, audiamus, nihilque, poſt tot luculentiſſima horumce illuſtrium Scriptorum Opera, de Theologia Myſtica ſcribendum ſupereſſe videatur. Non defuerunt etiam Sæculo XVII. inter Carmelitas Diſcalceatos periti Critici, quorum unum ſuperiùs laudavi, videlicèt *Honoratum à Sancta Maria*, qui nuperrimè eruditum librum Gallicè ſcripſit *de Regulis & uſu Critices Diſciplina*: Alter verò, ſeu *Cherubin à Sancto Joſepho*, immenſum Opus aggreſſus eſt, cui hunc præfixit titulum: *Bibliotheca Critica Sacra Theologiam Poſitivam undecim Voluminibus Scholaſtica ferè methodo complectens.* His Clariſſimis Scriptoribus Carmelitis Diſcalceatis duos adjungam Carmelitas, quos

vulgò

vulgò Calceatos appellant, ſcilicet *Henricum à Sancto Ignatio*, & *Ambroſium Gardeboſc*, quorum prior grande Opus de Doctrina morali in tres Tomos in Folio diſtributum protulit in lucem, cui titulus eſt: *Ethica amoris, ſive Theologia Sanctorum, præſertim Auguſtini & Aquinatis, circa univerſam amoris & morum doctrinam adversùs novitiae opiniones ſtrenuè propugnata.* Nonnulla etiam edidit Opuſcula, & paucis abhinc annis obiit in Belgio, unde oriundus erat. Quamvis benè multi inſignes Viri Hiſtoriam & Annales Eccleſiæ Sæculo XVII. litteris mandârint, nihiloſeciùs *Ambroſim Gardeboſc*, natione Gallus, aliorum, qui illuſtrandæ atque ornandæ huic ſpartæ induſtriam omnem ingenii atque eruditionis vires, quibus pollebant maximis, contulerant, laboribus minimè deterritus; Hiſtoriam Eccleſiaſticam proprio Marte deſcribendam ſuſcepit, duoſque Tomos in Folio, quorum primus Hiſtoriam Eccleſiæ Sæculi I. Alter Sæculi II. Hiſtoriam complectitur, publicavit; ſed inopinatâ morte Toloſæ è vivis ſublatus ulterius progredi, & inchoatum Opus maturare, atque ad umbilicum perducere non potuit.

D. Etſi Religioſa Societas JESU modeſte de ſuis Scriptoribus, & præclariùs de aliis ſentire noverit, audivi tamen nudiuſtertiùs à Clariſſimo Viro, huic Societati addictiſſimo; innumeros prodiiſſe ex ea Sæculo XVII. Scriptores, qui in omni ſcientiarum genere excelluerunt. Quod quidem an verum ſit, à te nunc perdiſcere cupio, quem probè ſcio, nihil inter ſcribendum gratiæ aut odio tribuere, & ab omni humano affectu alienum nullo partium ſtudio laborare, ſicut Hiſtoricum decet, qui abdicatis omnibus præjudiciis, ſingula diligentiſſimè excutere debet, eamque veri & æqui rerum ſcribendarum curam habere, ut ea expungere paratus ſit, ſi vel minimùm ſubodoratus fuerit aliquid affectibus ſuis indulſiſſe. Age ergo, deſcribe, obſecro te, ſeriem Scriptorum Societatis JESU, quibus hac undecima illuſtrium Sæculi XVII. Virorum claſſe locum dediſti.

M. Turpis adulator optimo jure audirem, ſi Scriptores Societatis JESU Sæculi XVII. ſupra cæteros omnes, quos hactenus laudavi, & ſupra omne, quod doctum eſt, ambitioſiùs attollere, eiſque in omni ſcientiarum genere primas partes aut ſolas vindicare vellem. Verè tamen, & citra ullum aſſentarionis periculum dicam, celebrem Societatem JESU protuliſſe Sæculo XVII. Scriptores numero & doctrinâ non inferiores his, quos eruditione inſignes cæteri Religioſi Ordines eodem Sæculo dederunt Eccleſiæ, videlicèt Scripturæ Sacræ Interpretes, Theologos, Polemicos, Criticos, Chronologos, Hiſtoricos, & aliis Diſciplinis cùm divinis, tùm humanis exercitatiſſimos. A Sacræ Scripturæ Interpretibus, quos Sæculo decimo ſeptimo peperit Societas JEſu, exordium ducam, quos inter potiſſimùm commendantur *Joannes Baptiſta Villalpandus*, *Benedictus Juſtinianus*, *Joannes Mariana*, *Joannes Lorinus*, *Jacobus Tirinus*, *Cornelius à Lapide*, *Joannes Pineda*, *Jacobus Bonfrerius*, *Joannes Stephanus Menochius*, *Jacobus Gourdon*, *Benedictus Pererius*, & *Joanneo Phelippeus*, quorum Opera, quantùm permittere poteſt Colloquiorum noſtrorum brevitas, extremis, ut ajunt, digitis attingemus. In primis, *Joannes Baptiſta Villalpandus*, natione Hiſpanus, doctiſſimum edidit Commentarium in Prophetam *Ezechielem*, in quo elegantiſſimam Urbis & Templi Hieroſolymitani deſcriptionem contexuit. *Benedictus Juſtinianus*, natione Italus, Commentarium adornavit in Epiſtolas *S Pauli*, & in Epiſtolas Canonicas. *Joannes Mariana*, natione Hiſpanus, præter triginta *Annalium Hiſpaniæ* libros, ſeu præter Hiſtoriam de rebus Hiſpaniæ in libros triginta partitam, alioſque varios Tractatus, tum Hiſtoricos, tùm Theologicos, quos eruditè ſcripſit plures, ut exempli gratiâ, *Tractatum de Beati Jacobi Apoſtoli in Hiſpaniam adventu*: & alterum *Tractatum pro editione vulgata SS. Bibliorum*; ſcripſit inſuper *Scholia in univerſam Scripturam Sacram*, quæ ad Sacri Textus intelligentiam lectori haud modicam lucem affundere poſſunt. *Joannes Lorinus*, patriâ Avenionenſis, ſcripſit Commentarios in *Leviticum*, *in Numeros*, *in Deuteronomium*, *in Pſalmos*, *in Eccleſiaſtem*, *in librum Sapientiæ*, *in Acta Apoſtolorum*, & *in Epiſtolas Canonicas*, cùmque linguarum Hebraicæ, & Græcæ, nec non Critices eſſet peritus, multas difficultates, quæ ad Hebræorum, Græcorumve vocabulorum notitiam, vel ad Hiſtoriam, Dogmata, atque Diſciplinam Eccleſiæ attinent, dilucidè expoſuit. Inter celebres Scriptûræ Sacræ Interpretes reponunt Viri eruditi *Jacobum Tirinum*, natione Belgam, qui edidit Commentarium in totam Scripturam Veteris ac Novi Teſtamenti tribus Tomis comprehenſum, calculis Chronologiæ diligentiſſimè ſubductum, & variarum materiarum accuratis indicibus illuſtratum. *Cornelius à Lapide*, natione itidem Belga, linguas Hebraicam & Græcam ita didicit, ut Sacram Linguam Lovanii & Divinas Scripturas per viginti annos publicè docuerit, indeque Romam accerſitus, eaſdem ſummâ cum laude fuerit interpretatus. Commentaria in omnes ferè Scripturæ Sacræ libros texuit, Commentarium tamen in libros *Job*, & *Pſalmorum* non abſolvit, ſed imperfectum reliquit. *Joannes Pineda*, natione Hiſpanus, vir excellenti ingenio, magno judicio, variâ eruditione, ſcripſit *Commentarium in Libros Job*, & *Eccleſiaſten*: *Prælectionem Sacram in Cantica*, & alia erudita Opera, quorum Catalogum texit *Philippus Alegambe* in Bibliotheca Scriptorum Societatis JESU. *Jacobus Bonfrerius*, natione Belga, inſigne lucubravit Opus, videlicèt *Pentateuchum Moyſis Commentario illuſtratum, præmiſſis, quæ ad totius Scripturæ intelligentiam manuducunt Præloquiis perutilibus*: *Commentaria in Libros Joſue, Judicum, Ruth, Regum & Paralipomenon*: *Onomaſticon Urbium & locorum Scripturæ Sacræ.* Paratum etiam, teſte *Philippo Alegambe*, in Sacra Biblia reliquit Tomum, in quo explicabat cæteros libros Sacros Hiſtoricos, *Eſdram*, *Nehemiam*, *Tobiam*, *Judith*, *Eſtherem*, *Machabæos*: item *Commentarios in Evangelia, Actus Apoſtolorum, & Epiſtolas Sancti Pauli*, eumque, dum librum Pſalmorum Commentario illuſtraret, & jam ad Pſalmum 34. perveniſſet, cœlo maturum mors occupavit. *Joanneo Stephanus Menochius*, natione Italus, *Hieropoliticon*, ſeu *Inſtitutionum Politicæ*, è S. Scripturis depromptæ, tres contexuit libros, & *Inſtitutionis Oeconomicæ*, è Sacris Scripturis pariter deſumptæ, edidit libros, & inſuper *brevem ſenſus litteralis*

totius

totius Scriptura Sacra interpretationem. In exponendis Scripturis Sacris totus ſimiliter incubuit *Jacobus Gordonus*, natione Scotus, qui ſcripſit *Opus Chronologicum* duobus Tomis comprehenſum, Regnorum mutationes, & rerum toto Orbe geſtarum memorabilium ab exordio mundi ſeriem complectens. Edidit quoque Opuſcula tria, *Chronologicum, Hiſtoricum, Geographicum: Diatribam de Catholica veritate*: & *Biblia Sacra cum Commentariis ad ſenſum Litteræ*, & *Explicationem temporum & locorum omnium, quæ in Sacris Litteris habent obſcuritatem.* Non minus Sacrorum Librorum accuratus interpres fuit *Benedictus Pereyra*, ſeu *Pererius*, natione Hiſpanus, qui elaboravit *Commentarios in Geneſim & Danielem*: *Tomos 4. Diſputationum in Geneſim: Tomum 1. Diſputationum in Exodum: Tomos duos Diſputationum in Epiſtolam ad Romanos: & tres Tomos in Apocalypſin.* Extant etiam quindecim ejus libri Phyſicorum. In hujus autem doctiſſimi Viri, teſte *Philippo Alegambe*, Scriptis tantum apparet ingenium, tanta doctrina atque eloquentia, tanta rerum omnium comprehenſio, ut ſupervacaneum ſit lucernam ſolis lumini inferre. *Joannes Phelippaus*, natione Gallus, patriâ Andegavenſis, Commentarios adornavit in duodecim Prophetas minores. Scripſit etiam *Tractatum Aſceticum oſtendentem veram hominis felicitatem in ſolo Deo reperiri.* His peritis Scripturæ Sacræ interpretibus, duos alios ejuſdem Societatis Scriptores adjungam, videlicet *Nicolaum Serarium, & Martinum Antonium Delrium*, quorum primus, natione Lotharingus, ad Sacras Litteras explicandas & ornandas omne ſtudium contulit, & egregiis commentariis illuſtravit Libros Sacros Hiſtoricos *Joſue, Judicum, Ruth, Tobiæ, Eſtheris, Machabæorum.* Extant etiam ejus quinque libri *Rerum Moguntiacarum*, & tres libri de *Sectis Judæorum* contra *Scaligerum & Druſium*, aliaque ejus Opera, quæ ſimul collecta typis edita ſunt tribus Tomis in Folio Moguntiæ anno MDCXXVII. Alter, ſeu *Martinus Antonius Delrius*, patriâ Antverpienſis, Vir multijugæ lectionis, & linguarum Latinæ, Græcæ, Hebraicæ, Chaldaicæ, Belgicæ, Hiſpanicæ, Italicæ, Germanicæ peritus, reliquit *Adagia Sacra Veteris & Novi Teſtamenti: Notas in Geneſin*, *in Canticum Canticorum, Threnos*, aliaque Opera cùm ſacra, tum prophana, inter quæ maximè laudantur ejus *Diſquiſitiones Magicæ.* Sed hæc de doctiſſimis Scripturæ Sacræ interpretibus, quos Sæculo XVII. protulit Societas Jeſu, pauca obſervaſſe ſufficiat, plura de his leges in apud ſæpiùs citatum *Philippum Alegambe* in *Bibliotheca Scriptorum Societatis JEſu.* Venio nunc ad Theologos Societatis Jeſu, quorum alii Commentarios, aut Diſputationes de rebus Theologicis inſtituerunt, videlicet Cardinalis *de Lugo, Franciſcus Suares, Gabriel Vaſques, Gregorius de Valentia, Fonſeca, Herice, Granado, & Typhanius.* Alii verò ad ſuffulciendum recens excogitatum de Gratia verſatili, & de ſcientia media Molinianum Syſtema libros procuderunt, nimirùm *Ferdinandus de Vaſtida, Petrus Arrubal, Chriſtophorus Cobos, Leonardus Sherlogus, Gabriel Henao, Jacobus Platelius, Eugenius Philadelphus, Chriſtophorus Ortega, Franciſcus Perrinus &c.* Alii denique in doctrinam *Michaelis Baji, & Cornelii Janſenii*, Epiſcopi Iprenſis, calamum acuerunt,

quos inter celebriores ſunt *Franciſcus Annatus, Joannes Martinus Ripalda, Joannes Martinonus*, ſeu per anagramma putum, *Joannes Moraines, & Stephanus Deſchamps*, quorum Opera notiora ſunt, quàm ut in eorum deſcribendo catalogo diutius hic immorari neceſſe ſit. Breviter tantùm dicam, quòd ſi olim *Propertio*, Poëtæ orto Mevaniâ, oppido Umbriæ tunc ampliſſimo, nunc mediocri, ſcriptis quatuor Elegiarum libris, hunc verſum canere licuit ipſo vento tumidiorem & inaniorem: *Et noſtris tumefacta ſuperbiat Umbria libris*; Longè potiori jure gloriari debet Clariſſima Societas Jeſu, quòd tot Sæculo XVII. pepererit Theologos, qui ingenti multitudine librorum Scholas impleverunt.

D. Eccur, quæſo, huic Theologorum Societatis Jeſu Catalogo non accenſuiſti illos ejuſdem Societatis Scriptores, qui de Theologia Morali Sæculo XVII. ſcripſerunt, *Tamburinum, Bannium, Eſcobarium, Fillintium, Sanchem, Azorium, Sanctium, Tannerum, Reginaldum, Maſcarenham, Buſembaum*, & alios benè multos, quorum ſatis amplum Indicem mihi nuperrimè exhibuit Vir minimè malus, & qui in lectione illorum Scriptorum perdius ac pernox verſatur?

M. Ab his referendis Scriptoribus, quos memoraſti, conſulto abſtinui, quia, ut candidè fatear, in his, quæ ſpectant Diſciplinam morum, non mihi probantur multa ab eis aſſerta Placita; ſed alios longè antiquiores & ſecuriores Duces hactenùs ſecutus ſum, quorum libri inoffenſo pede legi poſſunt, utpotè immunes ab his morum corruptelis, & pernicioſis laxitatibus, quas Summi Pontifices, *Alexander VII. Innocentius XI. & Alexander VIII.* proſcripſerunt. Non poſſum tamen, quin ſummis laudibus efferam *Tyrſum Gonzalem*, Præpoſitum Generalem Societatis Jeſu, qui Sæculo XVII. hoc eſt, anno MDCLXXXVII. librum Romæ typis edidit, in quo Probabiliſmum datâ operâ impugnat, & invictè demonſtrat, in conflictu duarum opinionum, quarum una minùs probabilis, altera probabilior eſt, eligendam eſſe probabiliorem, quæ ſtat pro lege, relictâ opinione minùs probabili, quæ favet cupiditati, ſuamque doctrinam confirmat teſtimoniis doctiſſimorum Theologorum Societatis Jeſu, præſertim *Pauli Comitoli*, qui Probabiliſmi, aliarumque in doctrina morali laxitatum fuit acerrimus inſectator. Hanc *Tyrſi Gonzalis*, Societatis Jeſu Præpoſiti Generalis, contra Probabilitatem ſententiam mordicus propugnârunt in Galliis, duo ejuſdem Societatis Jeſu perdocti Theologi, *Franciſcus Malatra*, & P. *Gisbertus*, qui novum probabilitatis commentum, ex quo periculoſæ opiniones, & variæ morum corruptelæ eruperunt, publicis lucubrationibus expluſerunt, confutârunt, profligârunt, atque ſolidis momentis propulſarunt calumniam, quam jactant nonnulli, qui doctrinæ de vaga probabilitate inventionem Theologis Societatis Jeſu acceptam referunt, aut ejus defenſionem toti Societatis Jeſu Scholæ falsò imputare præſumunt.

D. Aliorum illuſtrium Scriptorum, illorum præſertim, qui in Theologia Polemica, Hiſtoria, & Critices, ac Chronologiæ excolendis Diſciplinis Principatum in Societate Jeſu Sæculo decimo ſeptimo obtinuerunt, perge, quæſo, deſcribere ſeriem.

M. Ex Theologis Polemicis Societatis JEſu tres dumtaxat proferam, Viris omnibus eruditis notiſſimos, *Robertum Bellarminum, Jacobum Gretſerum, & Martinum Becanum.* Primos natione Italus, doctrina & pietate toto Orbe celebris, ſacrâ purpurâ Cardinalitiâ à *Clemente VIII.* Pontifice Maximo donatus, & Eccleſiæ Capuanæ Archiepiſcopus inauguratus, varia & erudita reliquit Scripta, inter quæ ſunt iſta: *Tres Controverſiarum Tomi* adverſus ſui temporis Hæreticos, in quibus de Verbo Dei, de Summo Pontifice, & Conciliis fusè diſſerit: *Explanatio in Pſalmos: Conciones Sacræ*: & liber unus *de Scriptoribus Eccleſiaſticis*, in quo de 400. circiter Authoribus Eccleſiaſticis, ſuum eruditum & ſapiens profert judicium. *Supplementum* huic *Bellarmini* libro *de Scriptoribus Eccleſiaſticis* addidit poſteà *Caſimirus Oudinus*, Canonicus Regularis Ordinis Præmonſtratenſium. Opus Cardinalis *Bellarmini* ab Hæreticis, *Witakero, Junio,* aliiſque Sectariis impetitum, egregiè defendit *Jacobus Gretſerus*, natione Germanus, in opere duobus Tomis in Folio comprehenſo, quod publicavit Ingolſtadii anno MDCVII. Edidit etiam *Gretſerus* tres Tomos in quarto *de Cruce*, in quibus omnia, quæ ſpectant Crucis Chriſti Domini figuram, apparitiones, inſtrumenta, miracula, cultum, dilucidè explanat, varia Patrum Græcorum tum edita, tùm inedita monumenta, Hymnos, Proſas, & Epigrammata in laudem Crucis Chriſti collecta inſeruit. Aliorum Operum, quæ ſcripſit *Jacobus Gretſerus*, linguæ Græcæ peritiſſimus, Catalogum legeſis apud *Philippum Alegambe* in Bibliotheca Scriptorum Societatis JEſu. *Becanus*, natione Brabantinus, præter Scholaſticam Theologiam, quam edidit, brevem, facilem, & expeditam, ſcripſit inſuper varios Tractatus Polemicos, in quibus Cardinalis *Bellarmini* veſtigiis inſiſtendo, controverſa Fidei Catholicæ dogmata ſolidè defendit. Inter Scriptores ejuſdem Societatis Jeſu, qui in Antiquitate Eccleſiaſtica, Critices ac Chronologiæ Diſciplinis verſatiſſimi fuerunt, hi principem locum obtinere debent, *Dionyſius Petavius, Jacobus Sirmondus, Philippus Labbaus, Gabriel Coſſartius, Petrus Poſſinus, Antonius Poſſevinus, Fronto Ducæus, Andreas Schottus, & Petrus Franciſcus Chiffletius*, quorum Opera hic indigitare ſat ſuperque ſufficiat. Inprimis, *Dionyſius Petavius*, natione Gallus, patriâ Aurelianenſis, inſignis Theologus, Hiſtoricus, Orator, Poëta, & linguarum exoticarum notitiâ excultus, varia doctiſſima conſcripſit Opera, inter quæ ſunt, *Syneſii Ptolemaidis Epiſcopi Opera è Græco Latinè reddita, cum Notis adjunctis: Breviarium Hiſtoricum Nicephori Patriarchæ Conſtantinopolitani, cum Notis Chronologicis: Opera S. Epiphanii Græcè & Latinè data, notiſque illuſtrata: Opus Theologicum de Dogmatibus Theologicis*, in quinque Tomos diſtributum: *Opus de doctrina temporum: Rationarium temporum: Paraphraſis Pſalmorum omnium & Canticorum: Variæ Orationes*, aliaque Opuſcula Critica, Hiſtorica, Chronologica, Polemica, Poëtica, Latina, Græca, Hebraica, quæ apud viros eruditos magno in pretio habentur. *Jacobus Sirmondus*, natione Gallus, complura ſuæ in Antiquitate Eccleſiaſtica & in doctrina SS. Patrum profundæ eruditionis in lucem dedit Opera, inter quæ ſunt: *Cenſura de Suburbicariis Regionibus: Anaſtaſii Bibliothecarii Collectanea: De duobus Dionyſiis Diſſertatio: Sermones St. Auguſtini: Theodoreti Opera Græco-Latina*, Tomis quatuor comprehenſa: *Hincmari Remenſis Archiepiſcopi Opera: Hiſtoria Prædeſtinatiana: Hiſtoria publica pœnitentiæ: Liber de Azymo: Caroli Calvi Capitula: Conciliorum Galliæ Collectio*, quæ tribus Tomis continetur. *Philippus Labbaus*, præter *Diſſertationem*, quam edidit *de Scriptoribus Eccleſiaſticis, & novam Bibliothecam MSS. Librorum*, duobus Tomis in folio comprehenſam, aggreſſus eſt Conciliorum compilationem, omnium maximam atque locupletiſſimam, quam Pariſiis anno MDCLXXII. publicare cœpit, ſed cùm immenſum illud Opus, è vivis ſublatus, imperfectum reliquiſſet *Labbaus*, ei ultimam manum admovit, coronidemque impoſuit eruditus *Gabriel Coſſartius*, qui in Socii ſui *Labbai* Litterarios labores ſucceſſit. Plura Scriptorum Græcorum Opera Latinè reddidit *Petrus Poſſinus*, natione Gallus, ſcripſitque tres Epiſtolas Chronologicas ad *Papebrochium* Societatis JEſu, quæ præfixæ ſunt *Conatui Hiſtorico-Chronologico*, quem edidit Papebrochius *de Vitis Romanorum Pontificum.* Magnâ, variâque eruditione, multarumq; rerum experientiâ inſtructus fuit *Antonius Poſſevinus*, natione Italus, patriâ Mantuanus, qui à *Gregorio XIII.* Pontifice Maximo graviſſimis negotiis adhibitus, bis ad Moſcorum Principem abiit, & inter Moſcos & Polonos pacem feliciter compoſuit. Scripſit *Bibliothecam ſelectam, & Apparatum ſacrum*, tribus Tomis conſtantem, & alia Opera. *Fronto Ducæus*, natione Gallus, inter Sæculi ſui præſtantiſſimos Viros claruit, cùm ob ingenii elegantiam, tum ob judicii ſoliditatem, inſignemq; ſapientiam & modeſtiam. Multa Sanctorum Patrum Opera recenſuit, Notiſque doctiſſimis illuſtravit, ut *Gregorii Nazianzeni, Niſſeni, Baſilii, Chryſoſtomi.* Scripſit præterea *Collectanea in Clementem Alexandrinum: Bibliothecam Græcorum Patrum* edi curavit, aliiſque Operibus Rempublicam Litterariam illuſtravit, in quibus eximiam Græcæ linguæ notitiam, amplamque in Antiquitate Eccleſiaſtica eruditionem, prodit. *Frontoni Ducæo* ſocium addam *Andream Scotum*, natione Belgam, patria Antverpienſem, qui eloquentiam, Hiſtoriam & Litteras Græcas magnâ cum laude pluribus in locis docuit. *Adagia Sacra Novi Teſtamenti* collegit: *Photii Bibliothecam* Latinè tranſtulit: *Obſervationum humanarum quinque libros* edidit, & multa alia Opera aut ſcripſit, aut tranſtulit, aut eruditis Notis illuſtravit. Denique *Petrus Franciſcus Chiffletius* multa variorum Scriptorum Opera, adjectis doctiſſimis Notis publicavit. Aliquot Opuſcula Critica, & Hiſtorica conſcripſit, ſed præſertim eximium *Tractatum de Linteaminibus*, quibus involutum Corpus Chriſti Domini ſepulturæ fuit mandatum. Prætermittere non debeo alium Societatis Jeſu, qui penè mihi è memoria exciderat, Scriptorem, *Joannem Garnerium*, qui vulgavit *Liberati Breviarium, & Marii Mercatoris Opera cum Notis & Diſſertationibus.* Inter illos Viros illuſtres Societatis Jeſu, qui Antiquitatis Eccleſiaſticæ, Critices Diſciplinæ, & Chronologiæ ſtudioſiſſimi fuerunt, lubens enumeraſſem *Joannem Harduinum*, natione Gallum, inſignem Societatis Jeſu Scriptorem; ſed cum probe ſciam, multa in ejus Operibus inveniri paradoxa, & pe-

& peregrinas opiniones, quas ipſe, juſſu Societatis Jeſu, publico inſtrumento retractare ac palinodiam canere coactus eſt, ideò eum hic ſilentio prætermittam, non ſecus ac ejus Diſcipulum *Bartholomæum Germonium*, quem parum æquum Veterum MSS. Codicum æſtimatorem eſſe palàm oſtenderunt Cl. Abbas *Juſtus Fontaninus*, & doctiſſimus *Petrus Couſtant*, Congregationis *S. Mauri* Benedictinus, in his lucubrationibus, quas adverſus prædictum *Germonium* ad vindicandam veterum MSS. Codicum fidem concinnârunt. Conſultò etiam nullam prorsùs mentionem feci *Theophili Raynaudi*, Societatis JESU Scriptoris, qui licèt librorum, quos edidit, numero ſuperiorum temporum Polyhiſtoras provocârit, ac facilè vicerit, nihiloſecius nec laudandus, nec probandus eſt, quòd ergà Religioſos Ordines, & de Eccleſia benè meritos, ſeſe parùm modeſtum, verum, & æquum Cenſorem, ut mitiùs loquar, in libris, quos in publicam lucem edidit, exhibuerit.

D. Texuiſtine integrum Catalogum Soc. Jeſu Scriptorum, qui Sæculo XVII. magna nominis celebritate, & eruditionis famâ in Republica Litteraria claruerunt?

M. Infinitus profectò eſſem, ſi omnes Sæculi XVII. Scriptores Societatis Jeſu Grammaticos, Oratores, Poëtas, Philologos, Matheſeos, & cæterarum liberalium Artium ac Diſciplinarum cultores, qui penè innumeri ſunt, vellem impræſentiarum percenſere. Hos igitur miſſos faciam, ſicut eximios ejuſdem Societatis Concionatores, & Scriptores Aſceticos, quorum Elogia, & Indices Operum legere poteris, ſi tibi per otium liceat, apud ſæpè laudatum *Philippum Alegambe in Bibliotheca Scriptorum Societatis Jeſu*, hic tantummodò referam Scriptores Hiſtoricos quorum Sæculo XVII. feraciſſima fuit Societas Jeſu. Et primò quidem præter *Maffæum*, *Orlandinum*, *Sachinum*, & *Joſephum Jouvancy*, qui Hiſtoriam Societatis Jeſu culto eleganti que calamo ſcripſerunt; præter *Horatium Turſellinum*, qui *Epitomen Hiſtoriarum*, & *Domus Lauretanæ Hiſtoriam* puro itidem, terſo ac caſtigato ſtylo litteris mandavit; alii Sæculo XVII. fuere Societatis Jeſu Hiſtorici Scriptores, quos inter hi, quos indigitabo, illuſtriores eſſe videntur: *Jacobus Salianus* Annales Veteris Teſtamenti ab Orbe condito uſque ad Chriſti in cœlum Aſcenſionem digeſſit, & in optimo lumine collocavit: Cardinalis *Palavicinus* ex ſinceris Actis ac Monumentis *Hiſtoriam Concilii Tridentini* concinnavit, adeò veritatis amans, & in ſcribendo modeſtus, ut nihil per aſſentationem affinxerit, nec unquam paſſus ſit aliquod verbum aſperum ſibi excidere, etiam contra juratos Eccleſiæ hoſtes. *Famianus Strada*, patriâ Romanus, rerum Belgicarum Hiſtoriam ſtyli majeſtate complexus, turbatæ Europæ cauſas, initia, progreſſus accuratè expoſuit, & libera, plena, & eleganti narratione poſterorum memoriæ tradidit. Vir fuit ſublimi admodum ingenio, judiciò acri & perpolito, doctrina varia & admirabili, eloquentia rara, immò ſingulari, quam fruſtrà carpere auſus eſt *Gaſpar Sciopius*, alter ſui Sæculi Ariſtarchus, in libro, quem contra ipſum ſcripturivit, & cui titulus eſt: *Infamia Famiani*. Gallorum Hiſtoriam deſcripſerunt duo Societatis Jeſu Scriptores, *P. Buſſieres* Latinè, nuperrimè verò idiomate Gallico *P. Daniel*, qui litterariis Concertationibus, quas cum Dominicanis *Natali Alexandro*, & *Hyacintho Serry*, habuit, notiſſimus eſt. *Annales* à creatione Mundi uſque ad annum Æræ Chriſtianæ MDCLXIII. contexuit *Philippus Brietius*, quos deinde alter Scriptor continuavit uſque ad annum MDCXCIII. His Sæculi XVII. Societatis Jeſu Scriptoribus Hiſtoricis addi jure merito debent illi ejuſdem Societatis Jeſu Scriptores, qui incredibili labore, nec mediocri doctrinæ apparatu, ingens Opus in plura Volumina tributum *de Vitis & Actis Sanctorum* Sæculo proximè elapſo aggreſſi ſunt, & in eo ad umbilicum perducendo etiamnum inſudant. Hoc immenſum Opus *Heribertus Roſweidus*, Societatis Jeſu jam delineaverat, dum viveret, & prima, ut ita loquar, illius fundamenta jecerat; ſed, eo inopinatâ morte ſublato, Opus ab illo inchoatum continuandi provinciam ſuſceperunt ejuſdem Societatis Jeſu Scriptores, *Joannes Bollandus*, *Godefridus Henſchenius*, *Daniel Papebrochius*, *Cardonus*, *Conradus Janning*, *Franciſcus Baert*, *Nicolaus Rayè*, & *Joannes Baptiſta Sollerius*. Hoc opus, ut liberè dicam, in majorem, quam par eſſet, molem excrevit, totque nunc ingentia comprehendit Volumina, ut iis legendis vix hominis vita ſufficere poſſit; ſi quis tamen tædium iſtud devorare velit, offendet in hoc Opere Diſſertationes, quæ Hiſtoriæ ac Diſciplinæ Eccleſiaſticæ, Critices, ac Chronologiæ Studioſis haud parum inſervire poterunt, & ad vindicanda contra Hæreticos Acta Sanctorum, præclara ac certa monumenta ſuppeditabunt. Quo fit, ut merito improbari debeat præpoſterum judicium, quod *Guillelmus Cave*, Hæreticus Anglus, profert in ſua Præfatione partis alterius *Scriptorum Eccleſiaſticorum Hiſtoria Litteraria*, dum inſtituto oreatt, omnia hujuſce ſtupendi Operis Volumina cenſeri ab emunctæ naris Viris *ſtultum laborem ineptiarum*, necnon *fabularum & nugarum plauſtra*. Sed hactenus de illuſtrioribus Sæculi XVII. Scriptoribus Societatis Jeſu, de quibus plura dicere non patitur Colloquiorum noſtrorum brevitas.

D. Supereſt, ut in hac duodecima, ſeu ultima Claſſe Virorum illuſtrium, qui Sæculo XVII. floruerunt, ſeriem texas, juxta ordinem à te præſcriptum, clariſſimorum Congregationis *Oratorii Jeſu* Scriptorum, à quibus tamen ut te breviter expedias, ne longius noſtrum protrahâtur Colloquium, te etiam atque etiam obſecro atq; obteſtor.

M. Clariſſimorum Congregationis Oratorii Jeſu Scriptorum ſeriem daturus, incipiam à *Petro Berullo*, natione Gallo, qui Gallicanam Congregationem Oratorii Jeſu inſtituit die IV. menſis Novemb. anno MDCXI. & ab *Urbano VIII.* Pontifice Maximo Cardinalis creatus eſt die II. Octobris anni MDCXXVII. Teſtatur *Guillelmus Gibieuf*, Doctor Sorbonicus, & Gallicani Oratorii Jeſu Presbyter, in ſua ad *Urbanum VIII.* Epiſtola nuncupatoria præfixa erudito Operi *de libertate Dei & creatura*, quod ipſe ex mandato Cardinalis *Berulli* edidit; teſtatur, inquam, *Guillelmus Gibieuf*, Cardinalem *Berullum*, Thomiſtarum doctrinæ de Gratia ſe ipſa efficaci, & de Prædeſtinatione gratuita ſtudioſum fuiſſe. Hæc ſunt clariſſimi illius Scriptoris verba: *Hujus ſententia adeo ſtudioſus fuit*, Cardinalis Berullus, *ut ſe à contraria alieniſſimum profiteretur. Etſi enim cultores quidem ejus admodum probaret*, quod

tamen ea illos mente in hujuſmodi ſententiam deſcendiſſe animadverteret, ut rationi humanæ gratificarentur, & erga naturam liberaliores eſſent, nec originem illam, nec dogma inde derivatum probare unquam potuit. Quin magno animi ardore (ita enim erga Gratiam & Veritatem affectus ſemper fuit) & repudiabat ipſe, & alios, quoſcumque occaſio tulerat, abducebat. Hunc ſingularem erga Scholam S. Thomæ affectum apertè prodit Cardinalis *Berullus* in Epiſtola quinquageſima ſeptima, in qua profitetur, ſe ſcholam *S. Thomæ* ſequi in his maximè, quæ ad Gratiam attinent. Varios Tractatus Polemicos, & quædam Opera Aſcetica compoſuit Cardinalis *Berullus*, quæ ſimul collecta Pariſiis edi curavit *R. P. Bourgouin*, tertius Congregationis Oratorii Jeſu Præfectus Generalis. Poſt obitum Cardinalis *Berulli*, Congregationis Oratorii Jeſu Præfectus Generalis electus *Claudius Condren*, natione Gallus, & Doctor Sorbonicus, diverſos Tractatus Aſceticos, Polemicos & Morales, dum viveret, ſcripſit, qui tamen poſt ejus dumtaxat obitum Pariſiis publicam lucem adſpexerunt. Doctrinæ de Gratia ſe ipſa efficaci & de Prædeſtinatione gratuita, quam *Guillielmus Gibieuf*, Congregationis Oratorii Jeſu mox à me laudatus Presbyter, egregiè defenderat, vindicias egit *Guillielmus Camerarius*, ejuſdem Congregationis Oratorii Presbyter, qui Pariſiis contra quoſdam Moliniani Syſtematis Aſſertores librum luci dedit, cui titulus eſt: *Antiquitatis de novitate victoria, contra Pſeudo-Eugenium Philadelphum.* Alia etiam cùm Philoſophica, tùm Theologica lucubravit Opera; & aliquos ſelectos Sanctorum Patrum Tractatus, ſeu Opuſcula publicavit. In Sacrarum Scripturarum & Linguarum peritia excelluerunt Sæculo XVII. quinque inſignes Congregationis Oratorii Jeſu Presbyteri, *Joannes Morinus, Bernardus Lamy, Richardus Simonius, Michaël Mauduit, & Jacobus Le Long.* Horum primus, ſeu *Joannes Morinus*, patriâ Bleſenſis, in Orientalibus linguis verſatiſſimus, Pentateuchi Samaritani editionem unà cum ſua Latina interpretatione in Bibliis Polyglottis Pariſienſibus excudendam ſuppeditavit: Biblia Græca & Latina juxta duplicem Romanam editionem vulgavit, & variantes lectiones ex Pentateucho Samaritano collegit. Alia inſuper *Joannes Morinus* doctiſſima edidit Opera, præſertim librum unum de *Ordinatione* librum alterum *de Pœnitentia*, doctiſſimas Diſſertationes *de Hebræi, Græcique Textûs ſinceritate &c.* Prodiit etiam in lucem poſt ejus obitum *Tractatus de Sacramento Confirmationis* ab ipſo elaboratus, in quo multis exemplis ex Hiſtoria ac Diſciplina Eccleſiaſtica petitis probandum ſuſcipit, Sacramentum Confirmationis adminiſtratum ab Epiſcopo Hæretico, vel Schiſmatico, excommunicato, aut degradato, non imprimere characterem, ac ſubindè iterari debere. Idem in ſuo libro *de Ordinatione* docet de Ordinationibus factis ab Epiſcopo hæretico, vel Schiſmatico &c. Quæ ſententia à communi Theologorum opinione abhorret quidem, ſed nunquam ab Eccleſia fuit adhuc proſcripta. *Bernardus Lamy* contexuit novam *Concordiam Evangelicam, & apparatum Chronologicum*; ſed occaſione novi Syſtematis, quo pertendit, Chriſtum Dominum anno, quo mortuus eſt, Agnum Paſchalem non comediſſe, eumque Sacro-Sanctam Euchariſtiam inſtituiſſe Lunâ decimâ tertiâ in ſecundis Veſperis; multi Viri eruditi ad novum iſtud confutandum Syſtema calamum in eum ſtrinxerunt, quos inter cenſentur Viri illuſtres *Piè Nud, & Tillemontius*, nec non doctiſſimi Religioſi, *Harduinus*, Societatis Jeſu, *Mauduit*, Congregationis Oratorii Sacerdos, *Pezron*, Abbas Ciſtercienſis, *Leo de Modena*, Franciſcanus, *Besſinus*, Ordinis *S. Benedicti*, quibus acceſſerunt Viri clariſſimi *D. VVitaſſe*, Doctor Sorbonicus, & *D. Anquetin* Parochus. Sententiam tamen non immutavit *Bernardus Lamy*, ſed eam potiùs novis editis Opuſculis, & Epiſtolis confirmare, & objecta ſibi argumenta diluere niſus eſt. Extant adhuc quædam ejuſdem *Bernardi Lamy* erudita Opuſcula Phyſica, Mathematica, & Moralia, quæ apud viros, harumce Diſciplinarum peritos, magnam cultiſſimæ eruditionis famam ei pepererunt. *Richardus Simonius*, Linguarum Orientalium, notitiâ apprimè inſtructus, præter *Hiſtoriam Criticam veteris ac novi Teſtamenti*, ſcripſit *Diſquiſitiones Criticas: Hiſtoriam Criticam præcipuorum commentariorum in novum Teſtamentum: Bibliothecam Criticam: novorum Bibliorum Polyglottorum Synopſin* edidit, & *Gallicam Pentateuchi, & Novi Teſtamenti verſionem*, aliaque id genus docta Opera. *Michaël Mauduit* texuit *Gallicam Analyſin Scripturæ Sacræ*, perdoctis, & utiliſſimis Diſſertationibus illuſtratam. Scripſit quoque Gallicè contra Atheos, eruditum Opuſculum. *Jacobus Le Long* adornavit *Bibliothecam Sacram*, quæ duobus Tomis in 8vo comprehenſa omnes fermè Scripturæ Sacræ verſiones, & editiones, Bibliorum Concordantias, Concordias Evangelicas, variantium lectionum collectiones, ſacros manuſcriptos Codices, omnium Virorum illuſtrium in Scripturam Sacram aut Commentarios, Scholia, aut quaslibet alias Lucubrationes complectitur, cum Notis Criticis & Hiſtoricis, paſſim adjectis, non minùs eruditis, quàm curioſis. Hiſtoriæ & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ illuſtrandæ egregiam navârunt operam quatuor pietate & doctrinâ inſignes Congregationis Oratorii Jeſu Scriptores, videlicèt *Carolus Cointius, Gerardus du Bois, Ludovicus Thomaſſinus, & Joannes Cabaſſutius.* Primus *Annales Eccleſiaſticos Francorum* ab anno Æræ Chriſtianæ 235. uſque annum 845. octo Tomis in folio complexus eſt. Alter, ſeu *Gerardus du Bois*, duobus Tomis in folio deſcripſit *Hiſtoriam Eccleſiæ Pariſienſis.* Primus Tomus qui Eccleſiæ Pariſienſis exhibet Hiſtoriam uſque ad finem Sæculi XI. jam in publicam lucem prodiit anno MDCXC. Tomum verò alterum, in quo ejuſdem Eccleſiæ Pariſienſis Hiſtoria uſque ad decimum quintum Sæculum producitur, morte ſublatus, ineditum reliquit *Gerardus du Bois*, ſed ut quam primum publici juris fiat, vehementer optant omnes Viri eruditi. *Ludovicus Thomaſſinus*, omnigenâ doctrinâ præditus, Diſciplinam Eccleſiaſticam, cujus ſemper ſtudioſiſſimus fuit, tribus Tomis in folio illuſtravit. Edidit etiam tria immenſa volumina *de Dogmatibus Theologicis: Gloſſarium Hebraicum*: Varios Tractatus *de Jejunio: de Feſtis: de Officiis Divinis: de Eleemoſyna: de Methodo legendi cum fructu & pietate Chriſtiana libros Poëtarum, Philoſophorum, & eorum qui de Hiſtoria prophana ſcripſerunt: de methodo piè & Chriſtianè addiſcen-*

diſcendi Grammaticam & linguas ad rectum & utilem uſum lectionis Sacrarum Scripturarum : De Veritate & Mendacio: de juramento & perjuriis, & alia luculentiſſima Opera. *Joannes Cabaſſutius* eruditam *Conciliorum Notitiam* edidit. Brevem inſoper *de Uſuris Tractatum*, ac tandem exactam *Juris Canonici Theoriam & praxim* ad utrumqoe forum, non ſolum ad Juris communis & Romani, ſed etiam Juris Francici normam, luci publicæ dedit. Hi, quos hactenus laudavi, celebres Congregationis Oratorii JESU Scriptores, natione Galli fuerunt, & Gallicanæ Congregationis Oratorii JESU Sacerdotes, qoibus alios quam plures doctiſsimos Scriptores Aſceticos, Polemicos, Theologos, & inter illos *Gaſparem Jueninum*, nec non eximios Coocionatores, quorum Gallicana Oratorii JESU congregatio feraciſsima eſt, facilè hic addere poſſem ; quos tamen ſilentio prætermittere debeo, nt pauca dicam de viris illuſtribus, quos eodem Sæculo XVII. dedit Eccleſiæ Italica Oratorii JEſu Congregatio, cujus inſtitutor ac conditor fuit *S. Philippus Nerius*, Ut aotem brevitati conſulam, tres tantum Italicæ Congregationis Oratorii Jeſu proferam Scriptores, videlicet *Odoricum Raynaldum*, *Antonium Gallonium*; & *Jacobum Laderchium*. Primus, ſeu *Odoricus Raynaldus*, Annales Eccleſiaſticos, quos Cardinalis *Baronius* à Chriſto nato ad annum uſque MCXCVIII. perduxit, indefeſſo labore continuavit, & plura Hiſtoriæ Monnmenta, atque Romanorum Pontificum Diplomata, quæ antehac in Bibliotheca Vaticana deliteſcebant, in apertam lucem protraxit. Alter, ſeu *Antonius Gallonius*, patria Romanus, librum primò Italicè, deinde Latinè ſcripſit de ſuppliciis, & variis ſuppliciorum inſtrumentis, quibus torti, cruciati, ac dilaniati fuere Sancti Martyres. Edidit etiam idem *Gallonius* Hiſtoriam Virginum, Vitam *S. Philippi Nerii*, Acta aliqoorum Martyrum, & *Tractatum de Monachiſmo S. Gregorii M. Pontificis*, in quo Cardinalis *Baronii* opinionem ſecutus, probat Sanctum illum Pontificem non fuiſſe Monachum Ordinis *S. Benedicti*, dataque opera refellit *Conſtantinum Belot*, Monachum Caſſinenſem, qui adverſus Cardinalem *Baronium* librum ſcripſerat, eique hunc titulum præfixerat : *Sanctus Gregorius M. Pontifex Ordini Benedictino reſtitutus*. Denique, *Jacobus Laderchius*, qui etiamnum Romæ vivit, eruditam edidit Diſſertationem Hiſtoricam de Baſilicis, quæ *Marcellino* Presbytero, & *Petro* Exorciſtæ, Martyrii palmam ſub Pontificatu *Marcellini* Papæ adeptis, Romæ ſunt conſecratæ. Scripſit etiam idem *Laderchius* Vitam *S. Petri Damiani*, & Vitam *S. Creſcii* Martyris, ejuſque Sociorum, & aliquas Reſponſiones Apologeticas adverſus nonnullos ſeverioris Critices viros, qui in ejus ſtylum, & in quædam Facta Hiſtorica & Chronologica, quæ ipſe in Vitis *S. Petri Damiani, & S. Creſcii* Martyris inſeruerat, virgam cenſoriam exercere, eaque liberiori calamo propalare, carpere ac perſtringere auſi ſunt. Alia Opera nunc lucubrat idem Scriptor, & Continuationem Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, *ab Odorico Raynaldo* concinnatæ, ad hæc uſque noſtra tempora proſequitur.

D. Amplum ſatis pertexuiſti catalogum illuſtrium Scriptorum Eccleſiaſticorum, qui Sæculo XVII. doctrina & pietate floruerunt, atque ut candidè fateat, ſingulari voluptate afficior, quòd è tam profundo & immenſo mari, cui te commiſeras, feliciter tandem emerſeris. Nunc, abjecta omni cunctatione, domum me confero, craſtina luce, benè fortunante Deo, rediturus, ut te de Doctrina, de Diſciplina tam Eccleſiaſtica, quam Monaſtica, nec non de Morali Chriſtiana Sæculi XVII. diſſerentem arrectis auribus auſcultare poſſim.

M. Siſte, quæſo, ſuperſunt quippe adhuc illuſtres Sæculi decimi ſeptimi Scriptores, qui, licet vitam Regularem profeſſi ſint, ad illas tamen, quas ſuperius inſtituimus, Scriptorum Monachorum, & Regularium Mendicantium claſſes revocari haud poſſunt, adeoque neceſſe eſt, ut eis diſtinctum locum hic aſſignemus, eorumque ſaltem nomina, & Opera, quæ lucubrarunt, indigitemus. In clariſſimo Ordine *B. Mariæ de Mercede* unum præ cæteris aliis celebrem Scriptorem laudabo *Franciſcum Zumel*, ejuſdem Ordinis Præpoſitum Generalem, qui Doctrinæ Sanctorum *Auguſtini & Thomæ*, de Gratia ſe ipſa efficaci, & de Prædeſtinatione gratuita tam conſtanter adhæſit, ut à Molinianæ doctrinæ defenſoribus laceſſitus, triplicem doctrinæ ſuæ defenſionem adornarit, contra Molinæ doctrinam Cenſuram ſcripſerit, & Molinianorum Theſes de Divina Gratia, cenſoriis Notis diſpunctas, Romam miſerit. Edidit etiam idem *Franciſcus Zumel* Tractatum *de inconcuſſa Clementis VIII. Papæ electione, & certitudine infallibili ipſius Pontificatus*, quem cum legiſſet Summus Pontifex, tanti fecit, ut ipſum Brevi Apoſtolico dato die X. menſis Martii anni MDCIII. dignatus ſit, in quo, poſtquam ſummam ejus eruditionem, pietatem & erga Sedem Apoſtolicam devotionem commendavit, hæc ſubdit Summus Pontifex: *Sed hæc omnia manifeſtius agnovimus, & perſpeximus ex tuo Commentario, quem & tuo zelo incenſus, & ejuſdem Nuntii noſtri cohortatione permotus nuper ſcripſiſti, ut quorumdam hominum novitates amantium parum conſideratas, ne quid gravius dicamus, opiniones confutares, & veritatem in re pergravi aſſereres & roborares. ——— Scito igitur hunc laborem tuum, & eruditam lucubrationem pergratam nobis fuiſſe &c.* Hoc Breve Pontificium *Clementis VIII.* ad *Franciſcum Zumel*, inter Clariſſimi *Pegna*, & *Thomæ de Lemos* Adverſaria invenit doctiſſimus noſter *Hyacinthus Serry*, illudque antehac ineditum, publicavit, ac integrum dedit pag. 287. libri 2. *Hiſtoriæ Congregationum de Auxiliis*, Editionis, quam ſecundis curis adornavit Antverpiæ anno MDCCIX. Ex Clariſſimo Clericorum Regularium Ordine, qui vulgò *Barnabitæ* appellantur, unum inſignem Sæculi XVII. ſeligam Scriptorem *Auguſtinum Torniellum*, qui Annales Eccleſiaſticos à creatione Mundi uſque ad Chriſtum ſtylo claro, methodo facili, incredibili labore & diligentia primus digeſſit, nec ſolùm in ſuo erudito Opere Sacram Veteris Teſtamenti contexuit Hiſtoriam, ſed etiam benè multas fuſo calamo dilucidavit difficultates, quæ ad Chronologiam, Geographiam, Topographiam, nec non Ritus Judæorum attinent, Quo fit, ut iſtud *Auguſtini Tornielli* Opus omnibus Scripturæ Sacræ Studioſis ampliſſimi & locupletiſſimi Commentarii loco eſſe poſſit. Ordinem Clericorum Regularium, qui *Theatini* appellantur, Sæculo XVII, maximè

illuſtravit *Joſephus Maria Thomaſius* Cardinalis à *Clemente XI.* Pontifice Maximo creatus, cujus jam mentionem fecimus in Colloquio Sexto in Hiſtoria Sæculi XVI. Hic quippe Scriptor cùm generis nobilitate, tùm pietate & eruditione excellentiſſimus, præter brevem, quem edidit *Indiculum* quorumdam Opuſculorum Sanctorum Patrum, ex quibus præcipua Sacræ Doctrinæ argumenta ſibi derivent Theologiæ Candidati, varios quoque Romæ vulgavit *Inſtitutionum Theologicarum Veterum Patrum* Tomos: *Codices Sacramentorum nongentis annis vetuſtiores: Miſſale Gothicum Francorum & Gallicanum Vetus: Antiquos libros Miſſarum Romanæ Eccleſiæ*, id eſt, *Antiphonarium S. Gregorii Papæ: Pſalterium juxta duplicem Editionem, Romanam, & Gallicam, cum Canticis, Hymnario & Orationali*, aliaque doctiſſima Opera, quibus pius ille Cardinalis, Linguarum Hebraicæ & Græcæ peritiſſimus, nomen ſuum reddidit immortale. Ex Clariſſimo Canonicorum Regularium *Sancti Auguſtini* Ordine prodierunt Sæculo XVII. tres perilluſtres Scriptores *Petrus L'Allemant, Joannes Frontean, & Jacobus Marſolier*, natione Galli. Primus fuit Canonicus Regularis *Sanct. Genovefæ*, & Univerſitatis Pariſienſis Cancellarius, treſque Tractatus Aſceticos Gallicè ſcripſit, nimirum *de Morte Juſtorum: de Teſtamento ſpirituali: & de piis deſideriis Chriſtianè moriendi*, aliaque id genus Opuſcula Aſcetica. Alter, ſeu *Joannes Frontean*, ejuſdem Congregationis *Sanctæ Genovefæ* Canonicus Regularis, & Univerſitatis Pariſienſis Cancellarius, Linguarum peritiſſimus, præter aliquot Opera Theologica, quæ *de Gratia & Prædeſtinatione*, juxta Scholæ Tomiſticæ doctrinam, edidit, plures etiam ſcripſit Epiſtolas & Diſſertationes, in quibus præclara ſuæ in Sacra Antiquitate, & in Hiſtoria cùm Eccleſiaſtica, tum prophana eruditionis præbuit argumenta. *Jacobus Marſolier*, præter *Hiſtoriam*, quam concinnavit, *Sacræ Inquiſitionis & ejus Originis*, deſcripſit inſuper Gallicè eleganti ſtylo Vitas *Sancti Franciſci Saleſii*, Cardinalis *Ximenes, Armandi Joannis Butillieris Rancai*, Abbatis Monaſterii *B. Mariæ Domus Dei de Trappa*, Ciſtercienſis Ordinis Reſtitutoris; & Vitam Venerabilis Servæ Dei *Franciſcæ Fremiot De Chantal*, Ordinis Monialium à Viſitatione Sanctæ Mariæ nuncupatarum, unà cum *ſancto Franciſco Saleſio* Fundatricis. Adornavit etiam idem *Jacobus Marſolier*, luculentam pro *Deſiderio Eraſmo* Apologiam. In Sacro Canonicorum Regularium Præmonſtratenſium Ordine floruit Sæculo XVII. *Caſimirus Oudinus*, qui edidit *Supplementum ad librum Cardinalis Bellarmini de Scriptoribus Eccleſiaſticis*, in quo plures Scriptores, à *Poſſevino*, *Bellarmino*, & aliis omiſſos, accuratè recenſet, & de eorum ortu, patria, natione, profeſſione, fortuna, officiis, & Operibus diligenter diſſerit. In Congregatione *Doctrinæ Chriſtianæ*, quæ ſub Pontificatu *Sancti Pii V.* inſtituta eſt à Venerabili Servo Dei *Cæſare De Bus*, natione Gallo, celebris Scriptor fuit *Arnaldus Milhetus*, ejuſdem Congregationis Generalis Præpoſitus, qui poſt quatuor in lucem datos Philoſophiæ libros, brevem, ſed diſtinctam texuit *univerſæ Scripturæ ſacræ notitiam*. Denique, religioſiſſimus Minimorum *Sancti Franciſci de Paula* Ordo protulit Sæculo XVII. plures inſignes Scriptores Philoſophos, *Emmanuelem Magnan, Marinum Merſennum, Joannem L'Alemandet, Joannem Saguens, & Franciſcum Polanco*, qui etiam quædam Opera Theologica lucubrarunt. Prodiit etiam nuperrimè primus Tomus in folio *Theologiæ Patrum Dogmaticæ, Scholaſtico-Poſitivæ, Auctore R.P. Antonio Boucat*, doctiſſimo ejuſdem Ordinis Minimorum Profeſſore, natione Gallo. Nihil hic impræſentiarum dicam de Scriptoribus Aſceticis ejuſdem Ordinis *Sancti Franciſci de Paula*, qui penè innumeri ſunt, & inter quos eminet *Franciſcus Giry*, natione Gallus, qui Tomum in folio *de Vitis Sanctorum* Gallico idiomate ſcripſit. Plura, ſi velis, de Scriptoribus Sanctiſſimi Minimorum Ordinis legeſis apud *Petrum Jacobum Triſtan*, qui anno MDCXVIII contexuit *Chronicon illuſtrium Scriptorum Ordinis Minimorum*. Totam igitur illuſtrium Sæculi XVII. Scriptorum claſſem claudet *S. Franciſcus Saleſius*, genere nobilis, & natalibus Allobrox, qui in tertium *S. Franciſci de Paula* Ordinem adſcriptus, poſtea Epiſcopus & Princeps Gebennenſis fuit, pluresque libros in lucem emiſit, ſingularem doctrinam, eximiamque pietatem ſpirantes; quos inter præcipui ſunt *Iſagoges ad Vitam Devotam: Philothea*, ſeu *de Amore Divino: Plurimi Tractatus Paraenetici: & Epiſtolæ Familiares*. Circumfertur quædam *S. Franciſci Saleſii* Epiſtola ad *Leonardum Leſſium*, Societatis Jeſu, data die 27. Auguſti anni MDCCXVIII. in qua ajunt, Sanctum illum Antiſtitem doctrinam *Leſſii* de Prædeſtinatione ad gloriam meritis prævisis nixa, ſuo calculo approbâſſe. Verùm ejuſmodi Epiſtolam tanquàm ſpuriam, Sancto huic Antiſtiti ſuppoſitam, & adulterinæ fœturæ partum, jure optimo exſufflant Viri eruditi, eo potiſſimum nomine, quod ſi hæc Epiſtola genuina certaque eſſet, ſuum omni procul dubio tot inter alias *S. Franciſci Saleſii* Epiſtolas, ſummo ſtudio & diligentiâ conquiſitas, locum haberet. Porrò, certum eſt hanc Epiſtolam, quæ proſtat ſub nomine *Sancti Franciſci Saleſii*, nullum inter ejus Epiſtolas locum habere, nec habuiſſe unquam; quod quidem argumento eſt, eam Sancto huic Antiſtiti aſſeri ac vindicari non debere, maximè cùm hujuſce Epiſtolæ nullam prorſus mentionem fecerint diligentiſſimi *S. Franciſci Saleſii* Operum Editores, quos tamen conſtat cætera quæque vel minutiſſima hujus Viri Dei ſedulo collegiſſe Epiſtolarum fragmenta, eaque publicâ luce digna judicaſſe.

D. Quòd iſtud Colloquium ſolitò longiùs protraxeris, jure merito tibi ſuccenſere poſſem; abſtineo tamen, veritus, ne idem in me intorqueas proverbium, quod nuperrimè legi apud *S. Hieronymum* in præfatione Commentariorum, quos ſcripſit in Epiſtolam *Sancti Pauli* ad Epheſios, ubi hæc habet: *Parum eloquens ſum. Quid ad ſe? diſertiorem lege. Non dignè Græca in Latinum transfero, aut Græcos lege, ſi ejus linguæ habeas ſcientiam, aut ſi Latinus tantum es, noli de gratuito munere judicare, & ut vulgare proverbium eſt, Equi dentes inſpicere donati.* Domum itaque me recipio, ibique tacitus aliquas mente agitabo difficultates, quas circa doctrinam, Diſciplinam Eccleſiæ & Moralem Sæculi XVII. ventilari ſolitas, tibi in proximo noſtro Colloquio proponere poſſim.

CON-

COLLOQUIUM VI.

De Doctrina, Diſciplina tam Eccleſiaſtica, quam Monaſtica, nec non de Morali Chriſtiana Sæculi Decimi ſeptimi.

M. Catholica Fides, quæ, ut ſæpe diximus, nulli temporum viciſſitudini obnoxia eſt, illibata omni ævo manſit, manebitque perpetuo in Eccleſia Romana, quæ eſt ſacra doctrinæ Evangelicæ Anchora, ad quam in tanta rerum humanarum caligine, qui ſalvi fieri volunt, confugere debent, ne errorum undis involvantur, vel, ut hi, qui erroribus impliciti à vera ſalutis via aberrant, recto curſui reſtituantur. Nunquam profecto movebitur hæc firma veritatis columna, qua innixi, adverſus hujus Mundi vim, ſemper in deterius & prolabentis & rapientis obſiſtemus; æternumque manebit ſolidum illud, nullis opinionum flatibus, nullis perſecutionum procellis ceſſurum fundamentum, cui Chriſtus Dominus ſuperſtruxit doctrinam ſuam, quæ de omnibus errorum, Hæreſumve Monſtris ad finem uſque Mundi glorioſum reportabit triumphum. Hanc inconcuſſam fidem, quæ inviolabili temporum ſerie ad noſtram uſque ætatem pura & integra in Eccleſia Romana fuit propagata, ut illabatam conſervare poſſis, chariſſime Diſcipule, neceſſe eſt, ut ſecteris conſilium Apoſtoli *Pauli*, quo diſcipulum ſuum *Timotheum* à fabulis, interminatis Genealogiis, & futilibus quæſtionibus, ex quibus nihil oritur præter invidias, contentiones, convitia, ſuſpiciones malas, & perpetuas conflictiones, deterret. Quem Apoſtoli locum interpretans *S. Chryſoſtomus*, hæc habet: *Vides*, inquit, *quemadmodum* Apoſtolus Paulus, *hujuſmodi quæſtiones damnat ac reſecare conatur! Nam, ubi fides eſt, nulla eſt quæſtionis neceſſitas. Ubi nihil oportet curioſe perquirere, quid opus eſt quæſtione? ſiquidem quæſtio fidem tollit. Etenim, qui quærit, nondum invenit; qui quærit, difficile credere poteſt, & ideo monet, ne vacemus ejuſmodi quæſtionibus. Nam ſi quærimus, jam non credimus. Fides enim animum, cogitationemque facit conquieſcere.* Non hæc tamen eò impræſentiarum dico, quod improbare velim Scholaſticas conflictationes, ex quibus ſæpenumerò non aliter elicitur veritas, quàm ex colliſione ſilicum ignis excutitur: Sed modum in his ac delectum requiro, ubique author ſum, ut putam Chriſti doctrinam haurias ex Sacris Litteris, ex definitionibus Eccleſiæ, & ex his Scriptoribus, qui proximè de iſtis Sacris fontibus biberunt.

D. Etſi à vanis & inutilibus quæſtionibus, quæ nec ad fidem illuſtrandam, nec ad fovendam alendamve pietatem quidquam juvare poſſunt, ſemper ipſe abhorruerim, mihi tamen ſummoperè ſemper arriſerunt quæſtiones illæ, quas ad uberiorem Fidei, Doctrinæ & Diſciplinæ Eccleſiæ explicationem Theologi excitare ſolent. Quapropter, ſi quæ celebris quæſtio circa Doctrinam & Diſciplinam Eccleſiæ inter Theologos Sæculi XVII. fuit ventilata, rem longè gratiſſimam mihi facies, ſi ejus originem, ſtatum, progreſſum atque exitum, hic dilucida expoſitione aperire non graveris.

M. Inter Theologos decimi ſeptimi Sæculi celebris circa doctrinam Eccleſiæ de obſervatione Jejunii Quadrageſimalis emerſit in Galliis controverſia, cui obſidio Urbis Pariſienſis anno MDCXLIX. occaſionem dedit. At enim, cum durante illa obſidione, ob extremam Quadrageſimalium eduliorum penuriam, quæ in Civitatem Pariſienſem importari omnino non poterant, hujus Urbis Archipræſul carnium eſum tempore Quadrageſimæ per Dominicos, Lunæ, Martis, & Jovis dies, tam gravi urgente neceſſitate, indulſiſſet; quæſitum eſt à quibuſdam Theologis, an Archiepiſcopus in Jejunio Quadrageſimali, cujus abſtinentia à carnibus pars quædam eſt, præſumeretur diſpenſaſſe, non minùs, quàm in abſtinentia carnis diſpenſaverat. Variè in utramlibet partem pro vario cujuſque guſtu ac genio, vel ingenio & ratiocinio diſceptatum eſt. Fuerunt quidam Theologi, qui in molliorem ſententiam abeuntes, putarunt, eos, cum quibus Archiepiſcopus ab abſtinentia à carnibus diſpenſaverat, à lege Jejunii Quadrageſimalis eſſe pariter diſpenſatos; quaſi alterutrius par cauſa videtur. Alii verò Theologi in contrariam opinionem deſcenderunt, ſicque Archiepiſcopi Pariſienſis conceſſam à carnibus abſtinentiæ diſpenſationem intelligendam eſſe cenſuerunt, ut cibos tantum in unica ac legitima Quadrageſimæ refectione, ſeu in prandio, ſuppleret, nec ideò reliquam legis Jejunii partem ſolveret, quæ ſeorſim proprio jure ſuo ad Jejunii Quadrageſimalis obſervantiam obſtringebat, cum nihil tale Archiepiſcopi Pariſienſis diſpenſatio expreſſiſſet. Præter has duas diverſas Theologorum ſententias, tertiam tum temporis opinionem producit *Joan. Launojus*, Sac. Facultatis Pariſienſis Doctor, edidítque librum, cui titulus eſt: *De veteri ciborum delectu in jejuniis Chriſtianorum*, in quo, licet doceat, à lege Jejunii non diſpenſari eos, quibus ab Epiſcopis conceditur facultas tempore Quadrageſimali comedendi carnes, pertendit attamen, carnes qualeſcumque, etiam extra urgentem neceſſitatem comeſtas, non officere Jejunio Quadrageſimali, fuiſſeque liberè olim à Chriſtianis jejunantibus & in Quadrageſima ipſa pro ſuo nutu & arbitrio uſurpatas.

D. Theologorum decimi ſeptimi Sæculi circa Jejunii Quadrageſimalis obſervantiam diſcrepantes opiniones certè video, ſed cui ſententiæ, ceu probabiliori & legibus Eccleſiæ magis conſentaneæ, adhærere debeam, dubius ac pendulus adhuc hæreo.

M. Ut mentem meam clariori, qua fieri poteſt, methodo apertam, neceſſe eſt, ut primo oſtendam contra *Joannem Launojum*, nunquam Chriſtianis jejunantibus, & præſertim tempore Quadrageſimæ, licitum fuiſſe carnes pro ſuo nutu & arbitrio uſurpare, eiſque liberè veſci. Deinde evincam contra quoſdam recentiores Theologos, eos, qui tempore Quadrageſimæ petunt & obtinent ab Epiſcopis facultatem comedendi carnes, eo ſolo moti argumento, quod timeant, ne cibi Quadrageſimales eorum ſanitati officiant, non diſpenſari, vi illius obtentæ facultatis, ab obſervatione legis Quadrageſimalis Jejunii. Et primò quidem, quàm antiqua, quam ſancta, quàm ſolemnis, quam unanimi Patrum & Græcorum, & Latinorum ſenſu comprobata, & quam ex univerſali Eccleſiæ uſu

&in-

& inſtituto neceſſaria ſit in Jejunio Quadrageſimali abſtinentia quarumcumque carnium, ex perpetua, ſibique ſemper conſtanti traditione ab Apoſtolis profecta, & ad hanc uſque ætatem in Eccleſia Romana fideliter conſervata facili negotio demonſtrare poſſem. Sed, ne in referendis penè innumeris Sanctorum Patrum, cum Græcorum, tum Latinorum teſtimoniis, atque Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Monumentis prolixior ſim, pauca duntaxat ſeligam, quæ ad exſufflandam novam, falſam ac periculoſam, ne quid gravius dicam, *Joannis Launoji* ſententiam ſat ſuperque ſufficient. *S. Baſilius* Hom. 1. de Jejunio ait: *Carnes non edis, à Vino abſtines, Veſperam expectas, ut cibum ſumas.* S. Auguſtinus Serm. 1. de Dominica prima Quadrageſimæ: *Illa eſt*, inquit, *in Quadrageſima diebus grandis utilitas, quod dum etiam a licitis abſtinemus, magis ac magis admonemur illicita vitare: Qui enim abſtinemus nos à carnibus, quibus aliis diebus uti licet; qui nos abſtinemus à vino, quo moderate uti licet; qui vitamus, qua aliquando licent; in primis fugiamus peccata, qua omnino nunquam licent.* Non minus diſerte loquitur *Theophilus* Alexandrinus in Epiſtola 3. Paſchali ad univerſus Ægypti Epiſcopos, ubi hæc habet: *Nequaquam in diebus Quadrageſima vini poculum ſuſpiremus; neque in procinctu prælii, ubi labor & ſudor eſt neceſſarius, carnium eduſio delectemur: Qui autem legum præcepta cuſtodiunt, ignorant vinum in jejuniis, carnium uſum repudiant.* His Sanctis Patribus ſuccinunt *Cyrillus Hieroſolymitanus*, & *S. Chryſoſtomus*, quorum prior in Catecheſi quarta ſic ſcribit: *Abſtinemus per jejunium à carnibus, non quod eas abominemus, ſed quod mercedem expectemus.* Alter verò, ſeu *S. Chryſoſtomus*, Hom. 2. ſuper Geneſim de Jejunio Quadrageſimæ loquens, ait: *Jam coquorum diſcurſus, & pecudum mactationes è medio tollantur.* Quin, tanto diſciplinæ rigore abſtinentia à carnibus in Jejunio Quadrageſimali à fidelibus obſervari debebat, ut Patres Concilii Toletani octavi ſtatuerint, ut ille, qui diebus Quadrageſimæ carnes edere attentaſſet, Communione Paſchali privaretur, & per illius anni curriculum ab omni eſu carnium abſtineret: *Si quis*, definit Concilium Toletanum, *carnium eſu diebus Quadrageſima præſumpſerit attentare, non ſolum reus Reſurrectionis Dominica, ſed alienus erit ab ejuſdem diei Communione, ac per ipſius anni reliquum tempus ab omni eſu carnium abſtinebit.* His omnibus adde rem ſingulari ſanè obſervatione dignam, quam *Nicephorus* libro XVII Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 52, narrat, videlicet quod, imperante *Juſtiniano*, cum gravis fames Urbem Conſtantinopolim urgeret, ideoque ſecunda quadrageſimæ Hebdomada carnes in foro vendi *Juſtinianus* imperaſſet, populus tamen, qui præceptum de abſtinentia à carnibus in Jejunio Quadrageſimali obſervare ſtatuerat, neque illas emebat nec edebat, *mortem* (quam ex fame paſſurus erat) *ſibi potius tolerandam ac ſubeundam exiſtimans, quam ut quidpiam de patriis moribus ac traditionibus immutaret.* Ex his, & aliis id genus momentis liquido patet, ſemper & ubique apud omnes Chriſtianos carnium eſum in Jejunio Quadrageſimæ prohibitum fuiſſe, eiſque piaculum viſum eſſe, ſi in prædicto Jejunio carnibus veſcerentur. Plura in hanc rem contra *Joannem Launojum* legeſis apud noſtrum *Joannem Nicolai* tum in ſecundo Tomo *Pantheologia* noſtri *Raynerii*, titulo *de Jejunio*, Editionis accuratioris, quam ipſe, multis undecunquè adjectis auctam ac illuſtratam, Lugduni in Galliis anno MDCLXX. adornavit, tum etiam in ea, quam idem doctiſſimus *Joannes Nicolai* contra *Joannem Launojum* edidit Diſſertatione *de Jejunii Chriſtiani, & Chriſtiana Abſtinentiæ vero ac legitimo ritu, juxta veterem Eccleſia univerſalis uſum*, ubi doctiſſimus *P. Joannes Nicolai* luculenter oſtendit, illuſorias, ac ineptias eſſe objectiones, quas famoſus *Joannes Launojus* Anticriticus proponit, ad prædictum de abſtinentia à carnibus in Jejunio Quadrageſimali univerſalem antiquitatis uſum, unanimem conſenſum Patrum, & Eccleſiæ ſenſum, vel etiam Hiſtoricorum teſtimonium eludendum.

D. Inſidet adhuc animo circa ſententiam *Joannis Launoji* ſcrupulus, quem mihi evellas, velim. Enimvero Sancti Patres, quorum teſtimonia laudaſti, fidem faciunt, Chriſtianos in jejunio Quadrageſimali abſtinuiſſe non ſolùm à carnibus, ſed etiam à vino. Porrò veri ſimile non eſt, Eccleſiam univerſalem antiquitus impoſuiſſe omnibus Chriſtianis præceptum de abſtinentia à vino in Jejunio Quadrageſimali, ergo nec quoque præcepto eos obſtringere voluiſſe ad abſtinentiam à carnibus in Jejunio Quadrageſimali. Utraque igitur abſtinentia, videlicet à carnibus & à vino, in antiqua Eccleſia non erat in præcepto, ſed duntaxat in Conſilio, ita ut Fideles, ſi vellent, poſſent pro ſuo nutu & arbitrio in Jejunio Quadrageſimali comedere quaſcumque carnes, & bibere vinum, licet vi præcepti Eccleſiaſtici obſtringerentur ad ſervandam Jejunii Quadrageſimalis legem, quæ in unica per diem refectione conſiſtit, ſicut pertendit *Joannes Launojus*.

M. Ad eliquandam propoſitam difficultatem, tria in Jejunio Quadrageſimali accuratè diſcerni debent, quæ perperam nonnulli promiſcuè confundere ſolent. Primò in jejunio Quadrageſimali attendi debet hora, ſeu tempus, quod pro jejunii termino inſtitutum ac præfixum eſt. Secundo, notandus eſt modus aut rigidior, aut magis temperatus, quo obſervari poteſt jejunium Quadrageſimale. Poſtremò, præcipua ratio in jejunio Quadrageſimali haberi debet tum abſtinentiæ à carnibus, tum unicæ refectionis, quæ in jejunio ſumenda eſt. Quod ſpectat horam, ſeu tempus, quod pro jejunii Quadrageſimalis termino inſtitutum ac taxatum eſt, res eſt puræ Diſciplinæ, quæ viciſſitudini temporum fuit obnoxia. Antiquitus enim pro ſolvendo jejunio Quadrageſimali juxta ſtrictiorem regulam expectari debebat hora Veſpertina, ita ut refectio non niſi ſub noctem, hoc eſt, poſt occaſum Solis ſumi poſſet. Deinde tamen, prolabente paulatim, vel ſopito primitivorum Eccleſiæ Sæculorum fervore, jejunium Quadrageſimale ad horam nonam (quæ noſtræ horæ tertiæ poſt meridiem correſpondet) revocatum eſt, juxta illa, quæ Secundæ Secundæ q. 147. art. 7. notat *S. Thomas*, Doctor Angelicus, & quæ hunc morem adhuc ejus tempore uſitatum ac obſervatum indicant. Nunc verò tandem ad horam ſextam ſeu meridianam jejunium Quadrageſimale, ne qua nimiæ debilitatis excuſatio prætexi poſſit, reduxit pia mater Eccleſia, hoc interim ſervato uſus antiqui monumento, ut quemadmodum in

aliis

aliis jejunii diebus Eccleſis Officium horæ Canonicæ, quæ *Nona* dicitur, præmittit ante refectionem, ſic in jejunio Quadrageſimali horam Veſperarum cantet ante refectionem; quamvis nec id ad eſſentiam jejunii Quadrageſimalis requiratur, & aliter fieri, ſaltem privatim, poſſit, ſicut Caſuum Conſcientiæ Scriptores paſſim notant. Poſſet tamen etiamnùm, ſi quis vellet, jejunium Quadrageſimale protrahere uſque ad horam nonam, juxta veterem uſum, modò id faceret abſque ſcrupulo & ſuperſtitione, vel affectationis ſingularitatis, vel alitèr facientium contemptu & condemnatione, ut docent periti Caſuiſtæ. Quod attinet ad modum rigidiorem, vel magis temperatum, quo jejunium Quadrageſimale obſervari poteſt, certum eſt, longè rigidiorem olim jejunii Quadrageſimalis obſervantiam extitiſſe, quàm nunc ſit, aut ab aliquot Eccleſiæ Sæculis extiterit, non tantùm quoad horam Veſpertinam, quâ, ut mox diximus, jejunium Quadrageſimale ſolvebatur, aut refectio ſumebatur; verùm etiam quoad ciborum uſum, quo Chriſtiani non tantùm à carnibus, ovis, & lacticiniis abſtinere ſolebant, & ax lege dabebant, ſed etiam à quibusdam fructibus, & vino. De fructuum quippè abſtinentia ſic *S. Auguſtinus* expreſſis verbis dicit: *Chriſtiani (non heretici) ſed Catholici, edomandi corporis cauſa propter animam ab irrationalibus motibus amplius humiliandam, non ſolùm à carnibus, verùm etiam à quibusdam terra fructibus, vel ſemper, ſicut pauci, vel certis diebus atque temporibus, ſicut per Quadrageſimam ferè omnes, quantò magis quisque vel minùs ſeu voluerit, ſeu potuerit, abſtinent.* Vini vero abſtinentiam in jejunio Quadrageſimali antiquitùs fuiſſe communiter obſervatam, patet ex teſtimoniis Sanctorum Patrum, quæ ſuprà adduximus. Cæterùm, ad illum rigidiorem modum ſervandi jejunium Quadrageſimale non omnes & ubique Chriſtiani ex præcepto univerſalis Eccleſiæ tenebantur, ſed tantùm multi ex devotione, & non ex præcepto, vinum in jejunio Quadrageſimæ non bibebant, vel à quibusdam terræ fructibus abſtinebant, ut magis corpus macerarent, & perfectiùs jejunarent, cùm dubium non ſit, abſtinentiam à vino ad perfectionem jejunii pertinere, etſi vini potus moderatè ſumpti eſſentiali jejunii conditioni non adverſetur. Hinc *S. Hieronymus* in Epiſtola 2. *de Vita Clericorum* ſcribens ad *Heliodorum* ait: *Si abſque vino ardea adoleſcentiâ, & inflammor calore ſanguinis, & ſucculenta validoque ſum corpore, libenter carebo poculo, in quo ſuſpicio eſt veneni*, quod videlicèt animam perimit per peccatum, non ſecus ac venenum propriè dictum corpori mortem infert. Vides itaque ad hunc ſtrictiorem modum Quadrageſimale jejunium obſervandi per abſtinentiam à fructibus & à vino, quem ad perfectionem jejunii commendant Sancti Patres ſuprà à me laudati, non omnes fideles ex præcepto univerſalis Eccleſiæ obſtrictos fuiſſe, ſed prædictam abſtinentiam ex devotione, & majori quorumdam Chriſtianorum fervore originem habuiſſe. Quod quidem confirmari etiam poteſt ex his, quæ *S. Epiphanius* ad calcem ſui Operis *contra Hereſes* refert de Chriſtianorum rigidiori modo jejunandi in ultima Quadrageſimæ hebdomada, his verbis: *Præterea, ſex illos* (Dominico excluſo) *Paſchatis dies* (hoc eſt, Paſchati proximos, & Paſſioni Chriſti, veri Paſchatis noſtri, commemorandæ conſecratos) *tranſigere xerophagiis, id eſt, arido victu, populus omnis conſuevit; ſive panem duntaxat ſub Veſperam cum aqua panis ad corporis refectionem adhibere.* Quin, addit quoque, quòd & *nonnulli ad biduum, vel triduum: vel quatriduum, jejunia prorogant; & alii etiam hebdomadam integram uſque ad ſequentis Dominicæ gallicinium ſine cibo tranſmittunt.* Hic autem rigidior in ultima Quadrageſimæ hebdomada jejunandi modus, peculiaris tantùm devotionis fuit, ex nulla univerſalis Eccleſiæ præcepto, ſed ſolùm ex uſu, ſeu piâ quâdam conſuetudine, quæ præſertim in Eccleſia Orientali inoleverat, obſervari ſolitus. Cùm igitur ad illum rigidiorem tempore Quadrageſimæ jejunandi modum Chriſtianos non obligaret univerſalis Eccleſia, nunc brevitèr oſtendere debemus, Eccleſiam univerſalem Chriſtianis omnibus duo tantùm præcepta olim impoſuiſſe, & etiamnùm imponere, in jejunio Quadrageſimali obſervanda. Primum Eccleſiaſticum præceptum imperat abſtinentiam à carnibus, ovis & lacticiniis. Alterum præceptum indicit, unicam videlicèt refectionem in die. Hæc autem duo præcepta omninò inter ſe diſtincta ad obſervationem jejunii Quadrageſimalis ab Eccleſia univerſali fuerunt quidem ſtatuta, cum eo tamen diſcrimine, quòd ſi quis præceptum Eccleſiaſticum de unica refectione in die temporis Quadrageſimæ non obſervaret, ſed bis in die reficeretur, jejunium frangeret; at ſi quis, vel ob extremam urgentem neceſſitatem, vel quia timet, ne cibi Quadrageſimales notabile damnum ejus ſanitati inferant, à Superioribus Eccleſiaſticis obtineat facultatem comedendi carnes, vel ova tempore Quadrageſimæ, & ſemel tantùm in die reficiatur, atque in unica illa refectione moderatè carnes, vel ova comedat, jejunium non ſolvere, ſed obſervare cenſetur, quia jejunium, ut docent Theologi, & periti Caſuum Conſcientiæ Scriptores, principaliter in unica refectione conſiſtit, quippè quæ à principio jejunii inſtituta eſt in Veteri Teſtamento, in quo Judæis jejunantibus unicam tantùm refectionem ad Veſperam ſumere licitum erat, nullus tamen cibus in illa Veſpertina refectione eis prohibitus erat. Hinc *S. Thomas* principalem Ecclaſiæ in inſtitutione jejunii Quadrageſimalis finem, ſeu primariam intentionem, conſtituit in unica refectione, quæ in jejunio Quadrageſimali fieri debet, ita docet *S. Thomas* 2. 2. quæſt. 147. art. 6. ubi hæc habet: *Dicendum quòd jejunium ab Eccleſia inſtituitur ad concupiſcentiam refrænandam, ita tamen quod natura ſalvetur. Ad hoc autem ſufficere videtur unica comeſtio, per quam homo poteſt & naturæ ſatisfacere, & tamen aliquid concupiſcentiæ detrahit, diminuendo comeſtionum vices. Et ideò Eccleſia moderatione ſtatutum eſt, ut ſemel à jejunantibus comedatur.*

D. Cùm perpetuum in Eccleſia viguerit præceptum, ſicut luculentèr mox demonſtrâſti, de abſtinentia à carnibus, ovis & lacticiniis in jejunio Quadrageſimali, ab omnibus Chriſtianis jugitèr obſervatum, facilè percipio, errâſſe *Ja. Launojum*, dùm pertendit, Chriſtianis olim in jejunio Quadrageſimali quaſcumq; carnes pro ſuo nutu & arbitrio uſurpare integrum fuiſſe. Sed nunc ſcire velim, an iidàm erraverit idem *Joannes Launojus*,

dùm eſſerit, eos, quibuſcum Superiores Eccleſiaſtici diſpenſant à præcepto de abſtinentia à carnibus, ovis & lacticiniis tempore Quadrageſimæ, teneri tamen ad obſervationem alterius præcepti de unica refectione in die ſumendâ, illosque non eximi à lege jejunii? Hæc ſiquidem *Joannis Launoji* ſententia paulò mihi durior videtur, præſertim cùm plures moderni Caſuiſtæ (ſicut nuperrimè audivi) intrepidè doceant, eos, qui, ob periculum, ne cibi Quadrageſimales eorûm valetudini detrimentum afferant, petunt & obtinent à Superioribus Eccleſiaſticis licentiam edendi carnes tempore Quadrageſimæ, non ampliùs obſtringi ad legem jejunii, ſed bis in die, circà ullum vel minimum ſcrupulum, poſſe carnibus ſeſe reficere.

M. Non ſolùm *Joannes Launojus*, ſed plures graviſſimi, juxtà ac doctiſſimi Theologi & Caſuiſtæ, quorum hìc Catalogum texere longum eſſet, palàm docent ac tuentur, eos, qui nullâ ægritudine laborantes, & ob periculum duntaxat, ne cibi Quadrageſimales eorum ſaluti noceant, petunt & obtinent à Superioribus Eccleſiaſticis licentiam comedendi carnes tempore Quadrageſimæ, nullo pacto diſpenſari, vi obtentæ illius facultatis, à lege jejunii, ſed ſemèl in die ſe reficere debere, & in illa unica refectione carnes ſalutares moderatè ſumere. Huic doctiſſimorum Theologorum ſententiæ utroque pollice ſubſcribo, ductus variis momentis, quibus tu ipſe, cùm ſis veritatis amans, & animæ potiùs quàm corporis ſalutis percupidus, aſſenſum, ut ſpero, præbere non detrectabis. Ex primò quidem, ſi ex præſcripto prudentiæ præcepto tenemur meliores commodioresque emere veſtes, ſalubrius ſumere medicamentum, tutiorem viam eligere; multò potiori ratione prudentia ſuadere debet, in materia morum & ſalutis animæ, eas à nobis eligendas eſſe opiniones, quæ magis legi Dei & Eccleſiæ favent, relictis ac penitùs repudiatis illis opinionibus, quæ ad nutriendam & fovendam cupiditatem conducere poſſunt. Porrò, ſententia eorum, qui à lege jejunii illos eximunt, quibus tempore Quadrageſimæ conceditur facultas comedendi carnes, ne cibi Quadrageſimales eorum ſaluti noceant; hæc, inquam, ſententia favet cupiditati, cùm ſemel exempti à lege jejunii poſſint non ſolùm bis, ſed ter, quaterve carnibus refici in die. Non ſtat etiam hæc ſententia pro lege Eccleſiæ, quia Eccleſia, prætèr illud præceptum, quod Chriſtianis tempore Quadrageſimæ imponit de abſtinentia à carnibus, ovis & lacticinio, alio præcepto illos adſtringit ad jejunium, quod quidem Eccleſiaſticum præceptum convellit, ac penitùs è medio tollit prædicta ſententia. Eſt quoque minùs probabilis hæc opinio tùm probabilitate extrinſeca, ut potè quæ paucos habet patronos ac defenſores, præ numero doctiſſimorum Theologorum & Caſuiſtarum, qui alteri oppoſitæ ſententiæ patrocinantur; tùm probabilitate intrinſecâ, quia nullis ſolidis innititur rationibus, ſed puris potiùsque argutiis, excogitatis ad excuſandas excuſationes in peccatis. Prætereà, hi, qui à præcepto de abſtinentia à carnibus à Superioribus Eccleſiaſticis diſpenſantur, eò quòd cibi Quadrageſimales eorum valetudini officere poſſent, nihiloſeciùs alterum præceptum Eccleſiaſticum tempore Quadrageſimæ Chriſtianis impoſitum de unica refectione ſumenda in die poſſunt abſque ullo ſuæ ſalutis detrimento obſervare, ergò, ſtante etiam diſpenſatione à præcepto de abſtinentia à carnibus, tenentur alterum adimplere Eccleſiæ præceptum de unica tempore Quadrageſimæ ſumenda refectione in die, hoc eſt, ſemel tantùm in die carnibus ſe reficere, ſicque ſaltèm facere quod poſſunt, ſicut in ſimili morum materia definivit *Innocentius XI.* Pontifex Maximus in ſuo Decreto die 4. menſis Martii Anni MDCLXXIX. dato, in quo inter varias Propoſitiones, morum doctrinam ſpectantes, hanc, ordine quinquageſimam quartam, his verbis conceptam proſcripſit: *Qui non poteſt recitare Matutinum & Laudes, poteſt tamen aliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad ſe minorem.* Denique, eos, quos Superiores Eccleſiaſtici à præcepto de abſtinentia à carnibus diſpenſant, ne cibi Quadrageſimales eorum ſaluti noceant, ob obligatione tamen alterius præcepti de ſumenda unica refectione in die, in qua conſiſtit ratio formalis jejunii, non eſſe exemptos, manifeſtò patet ex Bullis, & Conſtitutionibus editis è Summis Pontificibus, qui diſertè declararunt, eos, cum quibus diſpenſarunt à præcepto de abſtinentia à carnibus, quòd cibi Quadrageſimales eorum ſaluti noxii eſſe poſſent, non excipi à lege jejunii, ſed teneri tempore Quadrageſimæ unicam in die ſumere refectionem. *Gregorius XIII.* in Bulla *Cruciata* pro Regno Luſitaniæ ſic ſtatuit: *Prætereà indulgemus, ut dicto triennio durante, carnibus de conſilio utriuſque Medici, temporibus jejuniorum tàm Quadrageſimalium, quàm quarumcumque dierum totius anni veſci poſſint, ac pro eorum libito ovis, & lacticiniis, ita quod, qui carnes comederint, ſervata in cæteris jejunii Eccleſiaſtici forma, dicta jejunio ſatisfeciſſe cenſeantur.* *Alexander VII.* Pontifex Maximus Anno MDCLVII. Romæ promulgavit Edictum, quo, propter peſtem, quæ anno præcedenti in hac Urbe ſævierat, diſpenſavit tempore Quadrageſimæ cum Civibus Romanis à præcepto de abſtinentia carnis in diebus Dominicæ, Lunæ, Martis, & Jovis, expreſsè tamen declarans, eos jejunium ſervare debere, exceptâ die Dominicâ, in aliis diebus, in quibus liberè poſſent carnibus veſci. Similem diſpenſationem à præcepto de abſtinentia carnis tempore Quadrageſimæ anno MDCLVIII. totius Ducatus Mediolanenſis Fidelibus indulſit idem Pontifex, eâ appoſitâ Clauſulâ: *Citra tamen exemptionem à jejunio.* Denique, in Edicto, quod Romæ pro obſervatione Quadrageſimæ ſub Pontificatu *Clementis XI.* Anno MDCCIII. publicatum eſt, hæc Clauſula inſerta fuit: *Ed oſſervare il digiuno, alle dette leggi ſono tenuti anche quelli, che per giuſta Cauſa ſi cibano di carni ſalubri.* Quæ verba ſic Latinè redduntur: *Et debent obſervare jejunii legem, ad quam obſtringuntur illi, quibus juſta de cauſa permittitur, ut tempore Quadrageſimæ carne ſalubri veſcantur.* Sed, cùm hæc inſerta Clauſula quibuſdam diſplicuiſſet, diligentius hujuſce rei examen ſelectis Viris eruditis commiſit *Clemens XI.* Pontifex Maximus, atque poſt perlecta & ad Sanctuarii pondus librata hinc inde illorum Cenſoria ſuffragia, tandem ad marginem Edicti, quod Romæ pro Quadrageſimæ obſervatione anno MDCCIV. typis edendum ac vulgandum erat, ſicut ſingulis annis fieri ſolenne eſt, hanc Clauſulam, propriâ manu ſcriptam, Edictoque inſerendam, ipſemet Pon-

Pontifex *Clemens XI.* eppoſuit: *Et oſſervare il digiuno, alle di cui leggi ſiano tenuti anche quelli che ſi cibano di carni ſalubri col motivo di eſſere loro nocivo il vitto Quareſimale.* Quæ verba ſic Latinè redduntur: *Et tenentur obſervare jejunium, à cujes lege non diſpenſantur illi, qui ſalubri carne veſcuntur, eo ſolo ducti motive, quòd eorum ſaluti noceant Quadrageſimales cibi.* Cum prædicte Pontificia Clauſula Edictum pro obſervetione Quedrageſimæ Romæ Anno MDCCIV. fuit publicatum. Erat etiam Edictum *Pauli Manfredi*, Urbis Romæ, totiusque Status Eccleſiaſtici Protomedici Generalis, detum Romæ pro obſervatione Quadregeſimæ Anno MDCCIII. in quo expreſsè aſſerit, *nos*, quibus ex ſpeciali Eccleſiæ indulgentie licet tempore Quadrageſimali veſci carnibus, quòd cibi Quedrageſimales eorum ſanitati haud modicum damnum eſſurre poſſent, non diſpenſari, juxta mentem Summi Pontificis *Clementis XI.* & declarationem *Gaſparis Carpegna*, Cardinelis Vicarii ejusdem Summi Pontificia, eb obſervetione jejunii: *Ne per tantu, li diſſruſonu dall' aſtinenza, e digiuno, in tutte le fere obligate, nec dovendoli, ne potendoli li Medici ſciogliere da queſta obligazione, che per altro è ſalutare, e giovevole, benche per le loro ſanità ſe gli conceda il mangiare carni, conforme eſpreſſamente, coll' Oracolo di Nuſtro Signore, dichiara nel ſuo Editto Suâ Eminenza*, ſuu Cardinelis *Guſpar Carpegna* Summi Pontificis *Clementis XI.* Vicarius, in ſuo Edicto, quod juſſu ejusdem Summi Pontificis pro obſervatione Quadregeſimæ Romæ A. MDCCIII. publicavit.

Ex his iteque Bullis & Edictis Romanorum Pontificum eliisque Documentis ed jejunii Quadrageſimalis obſervationem ſpectantibus, quæ Clariſſimus Cenonicus *Nicolaus Antonius Cuggiò*, Cardinali Vicario Summi Pontificis à Secretis, Vir doctrinê & pietate conſpicuus, & edhuc Romæ vivens, mecum ſummê humanitate communicavit, faciſè colligere potes, primò, non poſſe eum uſu & conſuetudine Eccleſiæ, etque Edictis Summorum Pontificum, pro obſervatione jejunii Quadrageſimalis Romæ promulgatis, conciliari opinionem illorum, qui dictitant, non poſſe ſtare obligationem ſervandi legem jejunii, quandò à Superioribus Eccleſiaſticis conceditur diſpenſatio à præcepto abſtinentiæ à carnibus; cùm tamen, ſicut mox oſtendimus, Summi Pontifices, avitam ſecuti Eccleſiæ conſuetudinem, conceptis verbis aſſerant, his, quibus ex indulgentia Eccleſiæ fas ac licitum eſt tempore Quadregeſimæ comedere carnes, neceſſitatem incumbere jejunandi ſingulis diebus Quedrageſimæ, exceptis tamen diebus Dominicis, niſi aliquê ægritudine laborent, quæ eos eximat à lege jejunii. Secundò, colligere debes, rationem formalem jejunii ſitam eſſe in unica refectione, quæ in die ſumi debet, & non in abſtinentie à carnibus, cùm certum ſit, juxte doctrinam Eccleſiæ expreſſam in Bullis, & Edictis Romanorum Pontificum, quæ ſuperiùs laudavi, ſolvi jejunium, ſi bina in die fiat refectio; & versâ vice, non ſolvi jejunium, ſi quis, poſt legitimam à Superioribus Eccleſiaſticis obtentam diſpenſationem, ſemel in die tempore Quadregeſimæ carnibus veſcatur. Quandò entem dico, rationem formalem jejunii ſitam eſſe in unice refectione in die, non id eo in ſenſu intelligas velim, quaſi unica illa refectio ita neceſſariò in die ſumenda ſit, ut ille, qui eb ea abſtineret, non jejunaret, cùm potiùs perfectiùs jejunium ſervaret, ſi, ad exemplum Chriſti Domini, nullem in die ſumeret refectionem; ſed hoc in ſenſu à te intelligendum velim, quòd unica refectio ita conſtituat jejunium, ut ſi quis in die bis reficiatur, jejunium ſolvere cenſeatur. Ut eutem compectum babeas, quàm diligentiſſimè providerint Summi Pontifices, ne hæc lex jejunii in unica refectione poſita, impunè frangeretur, conſultò bic inferam quinque propoſitiones, quas, eum cæteris eliis, numero quadraginta quinque, *Alexander VII.* Pontifex Maximus proſcripſit duobus Decretis, quorum primum detum eſt die XXIV. menſis Septemb. an. MDCLXV. Aliecum verò fuit publicatum die XVIII. Mertii anni MDCLXVI. Prima Propoſitio, quæ inter elias ab boc Summo Pontifice jure optimo confixas eſt, ordine vigeſima tertie, ſic babet: *Frangens jejunium Eccleſiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, niſi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat.* Altera Propoſitio, quæ eſt ordine vigeſime nona, hæc eſt: *In die jejunii, qui ſæpiùs modicum quid comedit, etſi notabilem quantitatem in fine cumederit, non frangit jejunium.* Tertia Propoſitio, quæ eſt ordine trigeſima, bis verbis concepta eſt: *Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, ſunt excuſati ab obligatione jejunii, nec debent ſe certificare, an labor ſit compatibilis cum jejunio.* Quarta Propoſitio, quæ eſt ordine trigeſima prima, iſta eſt: *Excuſantur abſolutè à præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt, equitando, utcumque iter agant, etiamſi iter neceſſarium non ſit, & etiamſi iter unius diei conficiant.* Quinta Propoſitio eſt hujus tenoris: *Non eſt evident, quod conſuetudo non comedendi ova & lacticinia in Quadrageſima obliget.* Has quinque Propoſitiones ab *Alexandro VII.* demnatas deteſtari debes; iisque edhæreto Sanctionibus, ques Summi Pontifices & Concilia circa jejunii Eccleſiaſtici obſervantiam præſcripſerunt.

D. Cùm, occaſione celebris iſtius Controverſiæ, quæ circà obſervationem jejunii, potiſſimùm Quadrageſimelis, à Theologis Sæculi XVII. ventilari cœpit, eſſentiem, conditionem, neceſſitatem & obligationem jejunii Eccleſiaſtici hactenùs enucleare expoſueris, optarem tandem, ut hìc, juxtà doctrinem *S. Thomæ*, præcipuas eſſignares cauſas, ſeu legitime impedimenta, quæ eliquos ab Eccleſiaſtico jejunio, ſive per Eccleſiam inſtituto, diſpenſare, vel eximere poſſunt?

M. Duæ potiſſimùm cauſæ, juxtà Doctorem Angelicum, eb obligatione jejunii Eccleſiaſtici eliquos eximere poſſunt, *ætas* videlicet & *neceſſitas*. Et primò quidem pueri ob ætetem à lege jejunii Eccleſiaſtici diſpenſantur, tum quia propter naturæ debilitetem frequenti cibo, & non multò ſimul utuntur; tùm quia etiam usque ed finem tertii Septennii, hoc eſt, usque ad annum completum vigeſimum primum, ſemper ſunt in ſtatu augmenti, propter quod multo, ſeu frequenti indigent alimento. Secundò, ſenes, non quidem omnes, ſed qui ad annum ſeptuageſimum, vel octogeſimum pervenerunt, à jejunio Eccleſiaſtico immunes & excuſati ſupponuntur, quia ætas effœta & ed ultimam vitæ periodum jam declinans, gravem debilitetem ſecum trahit. Hinc eppoſitè *S. Hieronymus* in Epiſtola 22. Veteris editionis, ad *Euſtochium*,

Cænobitarum Inſtituta referens, ait: *Vivitur pane, leguminibus & oleribus, quæ ſale ſolo condiuntur; Vinum tantùm ſenes accipiunt, quibus, & parvulis fit prandium, ut aliorum feſſa ſuſtentetur ætas, aliorum non frangatur incipiens.* Quod ſi tamen in ſenibus, etiam provectioris ætatis, tanta debilitas non ſit, ut eorum ſanitati notabiliter non noceat, expedit, ut jejunium Eccleſiaſticum, quantùm pro viribus poſſunt, obſervare conentur, ſicut & olim, nullâ ætatis habitâ ratione, fuiſſe ab illis obſervatum, teſtantur Sancti Patres, *Baſilius* Homilia 2. *de jejunio*, ubi ait: *Senibus ab antiquo aſſuetudo levem facit jejunii laborem*: & Sanctus *Ambroſius* in Sermone trigeſimo quinto, ubi inquit: *Pudet dicere: ſenes & Aniculæ Quadrageſimam faciunt, juvenes & juvenculæ non faciunt.* Altera cauſa, quæ à lege jejunii Eccleſiaſtici aliquos eximere poteſt, eſt neceſſitas; quæ naſcitur aliquandò ex infirmitate, paupertate, mendicitate, peregrinatione, operatione, prægnatione, & lactatione. Hinc primò, hi, qui infirmi ſunt, liberentur à lege jejunii, propter impotentiam jejunandi. Secundò à lege jejunii immunes ſunt pauperes, qui oſtiatim victum quærunt, quòd nempè ipſis cibi ad unam, quæ honeſta ſit, refectionem non ſufficiant: *Pauperes*, ait S. Thomas, *qui poſſunt ſufficienter habere, quod eis ſufficiat ad unam comeſtionem, non excuſantur propter paupertatem à jejuniis Eccleſiæ, à quibus tamen excuſari videntur illi, qui fruſtatim eleemoſynas mendicant, qui non poſſunt ſimul habere quod eis ad victum ſufficiat.* Tertiò, Peregrinantes, & Operarii eximuntur à lege jejunii, cùm tantus eſt eorum labor, ac vehemens motus corporis, ut ſine valetudinis detrimento jejunium obſervari non poſſit. Si tamen labor ſine detrimento differri queat, aut ſine gravi motu, vel agitatione corporis, aut brachiorum contentione vehementi peragi poſſit: Si etiam peregrinantes ſolius voluptatis causâ iter ſuſcipiant, aut illud pedibus non conficiant, ſed curru vehantur, vel navigio deportentur, vel in equis incedant, vel alio quolibet modo in itinere ſubleventur, ne illius difficultatem experiantur aut ſentiant, tunc nec peregrini, nec artifices à lege jejunii excuſentur. Hinc violatæ legis jejunii rei ſunt Pictores, Tonſores, Sutores, & alii hujus generis artifices, quandò non jejunant, quia Opera, quibus vacant, non ſunt gravia, ac ſubindè nulla legitima ſubeſt cauſa, quæ jejunium pati ſecum non poſſit, vel quæ jejunium impoſſibile reddat, ſive notabiliter difficile, ac ſanitati periculoſum & nocivum, ſicut contingit in aliis Artibus mechanicis, quas exercent Fabri ferrarii, Monetarii, Lignarii, & Murarii, aliique ſimiles Opifices operantes vehementi corporis & brachiorum contentione, quæ ſecum pati non poteſt jejunium, vel illud ſaltem reddit valdè ſanitati periculoſum, adeòque illos excuſat à lege jejunii, non tamen à carnium, vel aliorum, quæ tempore jejunii prohibentur, alimentorum abſtinentia immunes reddit. Quartò, Mulieres prægnantes, aut Nutrices lege jejunii eximuntur, ne ſcilicet jejunium fœtui, quem vel in utero geſtant, vel lactentem ad ubera portant, noceat. At legem jejunii violant mulieres illæ, quæ non jejunant, quòd videlicèt capite, ut ajunt, nonnunquàm laborent, quòd non dormiant, ſi incœnatæ decumbant, & quòd è ſuâ formâ exteriori, ſeu è venuſtâ corporis ſui ſpecie, quam depereunt, per jejunium excidant. Ejuſmodi, inquam, mulieres, nec molliores Confeſſarii, nec Medici, qui illis lenocinantur, à lege jejunii excuſare, aut in foro conſcientiæ tutas reddere poſſunt, nec debent. Præter has duas, mox à me, poſt *S. Thomam*, & celebres Theologos, aſſignatas præcipuas cauſas, quæ ex ætate, vel neceſſitate petitæ aliquos à communi jejunandi lege eximere poſſunt, aliam cauſam non jejunandi adducunt non ignobiles Theologi, eamque deſumunt ex utilitate ſpirituali, quæ utilitati jejunii ejuſque obſervantiæ præponi debet, videlicet propter laborem ad aliqua pia exercitia, & ſacras functiones pro ſalute proximi exercendas ex publico munere ordinatum. Unde inferunt, Concionatores, Confeſſarios, Lectores, & alios ſimiles, qui magna mentis attentione & applicatione opus habent, ut miniſteria ſua exerceant, ac proptereà magnam ſpirituum cùm vitalium, tùm animalium, in munere ſuo dignè, ut par eſt, obeundo, jacturam & exhauſtionem patiuntur, à lege jejunii eſſe exemptos. Horum Theologorum opinioni non ægrè quidem ipſe ſubſcripſerim, tùm quia, ſi labor propter conſervationem Vitæ corporalis aſſumptus, quandò propter difficultatem operandi non compatitur jejunium, ſufficiens cauſa eſt, cur aliquis à jejunio excuſetur, quidni etiam labor, propter aliquid ad æternam ſalutem neceſſarium, vel ad vitam ſpiritualem ordinatum, ſuſceptus, poterit à jejunio excuſare, quandò ſimul cum illo jejunium obſervari haud poterit? tùm quia etiam jejunium inter corporales dumtaxat exercitationes annumerari ſolet, opera autem pietatis corporalibus exercitationibus anteponi debent, ſicut teſtatur Apoſtolus Paulus Primæ ad *Timotheum* cap. 4. verſ. 7. dicens: *Exerce te ipſum ad pietatem; nam corporalis exercitatio ad modicum valet, Pietas autem ad omnia utilis eſt.* Cæterùm, quamvis hæc mihi probetur Theologorum opinio, optarem tamen ut Concionatores, præſertim tempore Quadrageſimæ, dùm ad populum conciones habent de pœnitentia, de jejunio, de legum cùm Divinarum, tùm Eccleſiaſticarum obſervantia, aliis ſuo præirent exemplo, imitantes Chriſtum Dominum, qui *cœpit facere & docere.* Exempla ſiquidem magnam habent vim & ad perſuadendum, & ad inflammandos animos æmulatione virtutis. Quòd ſi Concionatores difficultatem laboris, ac virium debilitatem cauſati jejunare non poſſint, debent ſaltem abſtinere à carnibus. Alioquì periculum erit, ne multi ipſis exprobrent id, quod olim Apoſtolus *Paulus* Judaicæ legis Doctoribus vitio vertit cap. 2 Epiſtolæ ad Romanos, dicens: *Confidis te ipſum eſſe ducem cæcorum, lumen eorum, qui in tenebris ſunt; eruditorem inſipientium, magiſtrum infantium, habentem formam ſcientiæ & veritatis in lege: Qui ergò alium doces, te ipſum non doces ---- Qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis Deum inhonoras, &c.* Poſtremò, ut cætera alia ſilentio prætermittam; quæ ad Eccleſiaſtici jejunii obſervationem ſpectant, quæque commodiùs legere poteris apud Theologos, præcipuè *Ludovicum Thomaſſinum* in libro accuratiſſimo ac doctiſſimo, quem *de jejuniis* conſcripſit; brevem duntaxat hìc addam obſervationem ad explicandum

dum fructum, qui ex jejunio Eccleſiaſtico percipi debet, omninò neceſſariam. Jejunant quippè multi, ſed pauci fructum jejunii conſequuntur. Jejunat æger, quia comedere non poteſt. Jejunat pauper, quia non habet quod comedat. Jejunat avarus, quia opes ſuas, quibus velut draco incubat, non vult expendere. Jejunat Vir ventri & gulæ deditus, ne cibis ſuffocetur, & ut avidiùs poſteà comedere poſſit. Jejunat hypocrita, ut vanam vulgi gloriam aucupetur, & hominibus jejunus appareat. Jejunat peccator, ſed interim indulget vitiis ac cupiditatibus ſuis, nec jejunat à mendaciis, maledictis aliiſque pravis affectibus. Ejus venter rugit ob inediam, lingua temulenta eſt. Abſtinet ab eſu carnium, jactat ventrem leguminibus & piſcibus alitum, continet dentes à morſu pecudum; ſed linguam habet carnivoram, & dentem viperinum infigit fratri ſuo, pro quo mortuus eſt Chriſtus. Solus Chriſtianus verè pius, qui jejunat, ut Deo placeat, ut ei pro peccatis ſatisfaciat, ut paſſionibus ſuis frænum injiciat, fructum ac meritum jejunii adipiſcitur, quia, ut inquit *S. Baſilius* Homiliâ 2. de jejunio, *ut laudem promereatur jejunium, temperare à cibis non ſatis eſt; ſed jejunium jejunemus acceptabile, Deo gratum: Verum jejunium eſt vitiorum abſtinentia & immunitas, continentia linguæ, cohibitio iræ; concupiſcentiarum amputatio, detractionis, mendacii, & perjurii reſecatio, &c.* Ut igitur fructum jejunii percipere poſſis, diligenter expendas velim, quò jejunium tuum referas? Si jejunes, ut parcas penui, aut religioſior habearis, nequam eſt oculus tuus. Si jejunes, ne in morbum incurras, quorſùm morbum metuit? Ne te prives uſu voluptatum, vitioſus eſt oculus tuus. Si jejunes, ut Deo ſit gratum jejunium tuum, ut perduellam concupiſcentiam reprimas, & à vitiis ac mundi illecebris abſtineas; benè curris, & ſcopum ac meritum jejunii attigiſti.

D. Impensè profectò gaudeo, quòd multas de jejunio explicandi difficultates opportunam nobis occaſionem ſuppeditarit celebris illa, quæ in Galliis Sæculo XVII. circà obſervationem jejunii Quadrageſimalis inter Theologos oborta eſt Controverſia. Modò geſtit animus ſcire ea, quæ ſpectant Diſciplinam Eccleſiæ Sæculi XVII, & an aliquæ Controverſiæ circà Diſciplinam Eccleſiaſticam ejuſdem Sæculi fuerint inter Theologos agitatæ?

M. Diſciplinam, quam Sæculo XVI. Oecumenica Synodus Tridentina circà Metropolitanos, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Prælatos & Clericos ſanxit, retinuit ac obſervavit Sæculo XVII. Catholica Eccleſia, eamque egregiè vindicavit adverſùs quoſdam ejuſdem Sæculi laxiores Theologos, qui mollioribus adhibitis interpretationibus, vim Sacrorum Canonum emollire, atque ſolutiorem Diſciplinam invehere moliebantur, ſicut apertè liquet tùm ex propoſitionibus proſcriptis à Romanis Pontificibus *Alexandro VII. Innocentio XI. & Alexandro VIII.* tùm etiam ex Conciliis, quæ Sæculo XVII. habita ſunt, in quibus, ſicut in quarto Colloquio oſtendimus, vigilantiſſimi Præſules nihil tàm curæ ac cordi habuerunt, quàm ut ſartam tectam conſervarent, aut collapſam reſtaurarent Eccleſiæ Diſciplinam, quam, Sanctiſſimis editis legibus, Patres Generalis Concilii Tridentini piè tuviolatèque ſervandam præſcripſerunt. Cùm igitur eadem Sæculo XVII. obtinuerit Eccleſiaſtica Diſciplina, quæ ſancita ac ſtatuta fuerat in Generali Concilio Tridentino, & cujus nos præcipua Capita in Colloquio VI. in Hiſtoriam Sæculi XVI. ſat ſuperque expoſuimus, ſupervacaneum omninò eſſet in eodem argumento diutiùs verſari, ſeu, ut volgò ajunt, idem volvere ſaxum, eamdemque redordiri telam. Prætermittere tamen nec poſſum, nec debeo gravem contentionem, quæ Sæculo decimo ſeptimo circà Diſciplinam adminiſtrandi Sacramentum Pœnitentiæ inter Theologos vehementer exarſit. Nonnulli ſiquidem rigidiores Theologi, ad praxim revocare volentes veterem Eccleſiæ Diſciplinam, juxtà quam iis dumtaxat pœnitentibus impertiebatur Sacramentalis Abſolutionis beneficium, qui priùs impoſitam ſibi ſatisfactionem peregerant, damnarunt, tamquàm abuſum, eam, quæ mox in Eccleſia viget, diſciplinam, ſeu conſuetudinem abſolvendi pœnitentem, antequàm impoſitam ſibi ſatisfactionem adimpleverit. Alii verò Theologi in alteram, huic è diametro oppoſitam, ſententiam impegerunt, aſſerentes, mox & abſque ullâ procraſtinatione concedendam eſſe abſolutionem pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ aut Eccleſiæ, etſi emendationis ſpes nulla appareat. Utramque ſententiam, ſive rigidiorum, ſive laxiorum Theologorum, opinionem falſam & erroneam eſſe, non abs re erit breviter hìc commonſtrare. Ad profligandam priorem ſententiam rigidiorum Theologorum, qui pertendunt, abſolutè, & ex ipsâ Chriſti lege & præſcriptione neceſſarium eſſe, ut Miniſter pœnitentem cogat ad peragendam ſatisfactionem, antequàm ei conferat beneficium abſolutionis, multa ſuppetunt momenta, quorum præcipua hìc ſubnectere non pigebit. Primò, licèt primis Sæculis Eccleſia non conferret lege ordinariâ abſolutionem Sacramentalem, niſi his, qui prius pœnitentiam, ſeu ſatisfactionem peregiſſent; id tamen tanquàm abſolutè neceſſarium, & ex ipsâ Chriſti lege præſcriptum eſſe non cenſebat, ſed ut rem puræ diſciplinæ ſpectabat, à qua certis in caſibus, teſte Sancto *Cypriano*, cum pœnitentibus diſpenſabat, eis, ante impletam ſatisfactionem, concedendo abſolutionem Sacramentalem, ſive cùm urgeret mortis periculum, aut in diſcrimine verſaretur Pœnitentis ſalus; ſivè cum immineret perſecutio, ſive quando Martyrum libellis commendabantur lapſi, vel quandò lapſi, poſt ſcelus commiſſum, arduum aliquid & eximium edebant, ſivè denique, dùm ex reditu lapſorum ingens aliquod bonum in Eccleſiam redundabat, ut Schiſmatis extinctio, aut multorum ad Eccleſiam reductio. In his, inquam, caſibus Eccleſia concedebat antiquitùs abſolutionem Sacramentalem Pœnitentibus, antequàm functi eſſent pœnitentiæ laboribus, & ſatisfactionem Canonicam impleviſſent. Quod quidem argumento eſt, nunquàm Eccleſiam exiſtimaſſe, hunc ordinem præmittendi ſatisfactionem abſolutioni eſſe ex ipsâ lege Chriſti ac præſcriptione abſolutè neceſſarium, alioqui in nullo caſu hunc ordinem intervertere, & ab hac lege cum nemine diſpenſare potuiſſet. Meritò igitur *Alexander VIII.* Pontifex Maximus die XX. menſis Decembris

Anni MDCXC. tres ſequentes damnavit Propoſitiones, quarum prima hæc eſt: *Ordinem præmittendi ſatisfactionem Abſolutioni induxit non politia, aut inſtitutio Eccleſiæ, ſed ipſa Chriſti lex & præſcriptio, natura rei quodammodò dictante.* Altera Propoſitio ſic habet: *Per illam praxim mox abſolvendi ordo Pœnitentiæ eſt inverſus.* Tertia Propoſitio his verbis concepta eſt: *Conſuetudo moderna quoad adminiſtrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamſi eam plurimorum hominum ſuſtentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet: nihilominùs ab Eccleſia non habetur pro uſu, ſed pro abuſu.* Tres illæ quorumdam modernorum ac rigidiorum Caſuiſtarum propoſitiones ſimillimæ & maximè geminæ ſunt errori *Petri de Oſma*, quam *Sixtus V.* Pontifex Maximus, Concilium Complutenſe confirmans, proſcripſit Anno MCCCCLXXVIII. *Non ſunt abſolvendi Pœnitentes, niſi peractâ priùs Pœnitentiâ eis injunctâ.* Quam damnationis ſententiam ab hoc Summo Pontifice in *Petrum de Oſma* latam innovavit & retorſit die XXIII. menſis Junii an. MDCXLIV. Sacra Facultas Pariſienſis in quoſdam Theologos, aſſerentes, *Executionem Pœnitentiæ, ſeu ſatisfactionis impoſitæ, neceſſariò & ex inſtitutione CHRISTI, ac invariabili Sacramenti natura, ita prærequiri abſolutioni, ut alioqui abſolutio non ſit valida, niſi ejuſmodi ſatisfactio priùs completa fuerit.* Præterea, quamvis ſatisfactio ſit pars ad integritatem Sacramenti Pœnitentiæ requiſita, non ideò tamen neceſſe eſt ut ante Abſolutionem adimpleatur. Nam & capilli & ungues partes hominis ſunt, nec tamen cum hominibus naſcuntur. Sufficit ergò, ut Pœnitens, dum ſe ſubjicit clavibus Eccleſiæ, propoſitum habeat peragendi ſatisfactionem ſibi impoſitam per ſpiritualis Judicis Sententiam, quia; ut inquit *S. Thomas* 3. Par. Quæſt. 90. Art. 2. ad 2. *Satisfactio confert gratiam, prout eſt in Propoſito, & auget eam, prout eſt in executione.* Denique, ſummæ temeritatis eſt velle improbare hodiernam Eccleſiæ Diſciplinam, juxta quam verè Pœnitentibus impenditur Abſolutio, antequàm ſatisfactionem impleverint, quamvis diverſa olim in Eccleſia obtineret Diſcipline, quæ ſatisfactionem Abſolutioni præmitteret. Hanc priorem & Veterem Eccleſiæ Diſciplinam laudabilem fuiſſe lubentiſſimè fateor, ſed ſic prior illa Diſcipline laudanda eſt, ut hodierna non vituperetur. Eſt enim utraque unius ejuſdemq; Eccleſiæ & Sponſæ Chriſti conſuetudo diverſa, per quam, licèt pro conditione temporum, pro languore Chriſtianorum, vel aliâ juſtâ ratione, mutatio quædam in hac ſatisfactoriæ Diſciplinæ obſervatione acciderit, doctrina tamen & fides, ratioque ſatisfaciendi una eademque perſeverat. Suas habuit vetus Diſciplina rationes, ſuas habet etiam rationes nova Diſciplina. Neutra improbari debet, ſed potiùs omnes Fideles profiteri debent, quòd quemadmodum Eccleſia juſtis de cauſis immutavit veterem Diſciplinam Baptiſmum conferendi in trinâ, vel unicâ immerſione; Communionem Euchariſticam ſub utraque ſpecie percipiendi; Unicam in jejunio Quadrageſimali ad Veſperem, vel ad horam Nonam ſumendi refectionem; & gravia peccata expiandi per pœnitentiam publicam, in quatuor Claſſes, *Flentium*, *Audientium*, *Subſtratorum*, & *Conſiſtentium*, diſtinctam; omnes, inquam, Fideles profiteri debent, quòd quemadmodùm Eccleſia hæc omnia, licet olim uſitata, juſtis de cauſis immutavit, quia hæc pertinebant dumtaxat ad Diſciplinam, quæ & antiquitùs varia fuit, & viciſſitudini temporum obnoxia eſt; ita pari jure Eccleſia veterem Diſciplinam præmittendi ſatisfactionem Abſolutioni Sacramentali immutavit in hodiernam, quæ viget, Diſciplinam concedendi Abſolutionem Sacramentalem ante peractam ſatisfactionem, quia minimè neceſſa eſt ad eſſentiam Sacramenti Pœnitentiæ, vel etiam ad ejus integritatem & fructum, aut ad Abſolutionis Sacramentalis valorem, ut ſatisfactio ante Sacramentalem Abſolutionem impleatur. Totum id Diſciplinæ negotium eſt, quæ, *lege Fidei manente*; ut ait *Tertullianus*, pro conditione temporum patitur mutationes.

D. Fuitne itidèm damnata à Summis Pontificibus altera, quam mox circà Diſciplinam adminiſtrandi Sacramentum Pœnitentiæ referebas, quorumdam Sæculi XVII. Theologorum Sententia, aſſerentium, concedendam eſſe abſque ulla cunctatione Abſolutionem Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Eccleſiæ, etſi emendationis ſpes nulle appareat?

M. Hanc laxiorum Sæculi XVII. Caſuiſtarum ſententiam, quæ Diſciplinam Eccleſiaſticam labefactat, veræ peccatorum converſionis ſpem extinguit, & omnibus vitiis aditum ac impunitatem aperit, damnavit *Innocentius XI.* Pontifex Maximus Decreto die 2. menſis Martii Anni MDCLXXVII. dato, cujus jam mentionem fecimus in Colloquio tertio. Noverat, ille quippè optimus, juxta ac Sanctiſſimus Pontifex, non veras & ſinceras, ſed fictas ac fucatas eſſe illorum converſiones, qui eadem in ſingulis Confeſſionibus lethalia peccata accuſant ſemper ac recinunt, ſed vitam nunquam emendant, ſicque perpetuè inanis Pœnitentiæ, & infructuoſarum Confeſſionum viciſſitudine labuntur, exurgunt, relabuntur rursùm, & divinæ hac inconſtantiæ levitate miſericordi illudunt. Vera autem peccatoris converſio non ex verborum foliis, non ex lacrymis doctis mentiri, non ex imperfectis mollis voluntatis deſideriis, quæ toties infructuoſa fuiſſe deprehenduntur, & quibus, teſte *Sancto Bernardo*, infernus ſcatet, ſed ex robuſto & efficaci, cujus ſaltem veſtigium in vitæ emendatione verè apparet, propoſito non ampliùs peccandi dignoſcitur. Noverat *Innocentius XI.* quòd licèt Peccatores, etiam ſceleſtiſſimi, poſſint momento temporis ab improbitate ad pietatem per ſpecialem gratiam Dei, quæ tarda molimina neſcit, traduci; non tamen, juxta conſuetum juſtificationis curſum, tam facilè, tamque brevi temporis intervallo dirumpi poſſunt vincula peccatorum frequentatis actibus obfirmata, cor lapideum in carneum commutari, & vera ac ſtabilis obtineri converſio, quæ non niſi petendo, quærendo, pulſando impetratur. Noverat etiam *Innocentius XI.* ac diuturnê experientiâ, rerum magiſtrâ, compertum, ac exploratum habebat, nimiam abſolvendi facilitatem recidivos ac conſuetudinarios peccatores in vitiorum luto fixos detinere, quia, ut ait *S. Ambroſius* Sermone VIII. in Pſalmum 118. *Facilitas veniæ incentivum tribuit delinquendi*, vel, ut dicit *S. Auguſtinus* Sermone 34. de Diverſis: *Si citò rediret homo ad priſtinam beatitudinem, ludus illi eſſet*

pe-

peccando cadere in mortem; Idemque eleganter exprimit his Partibus à me laudatis antiquior *S. Cyprianus* in Tractatu *De Lapſis*, ubi hæc habet: *Qui peccantem blandimentis adulantibus palpat, peccandi fomitem ſubminiſtrat, nec comprimit delicta, ſed nutrit. At, qui conſiliis fortioribus redarguit ſimul, atq; inſtruit fratrem, promovet ad ſalutem. Imperitus eſt medicus, qui tumentes vulnerum ſinus manu parcente contrectat, & in altis receſſibus viſcerum mortale virus incluſum, dùm ſervat, exaggerat. Aperiendum vulnus eſt, & ſecandum, & putredinibus amputatis medela fortiore curandum. Vociferetur & clamet licèt & conqueratur æger impatiens per dolorem, gratias aget poſtmodùm, cùm ſenſerit ſanitatem.* Noverat denique *Innocentius XI.* Pontifex Maximus, quòd Clerus Romanus in Epiſtola, quam ſcrip[illegible] *S. Cyprianum*, & quæ inter Epiſtolas *S. Cy*[illegible] eſt ordine trigeſima prima, perſtringit quoſdam Sacerdotes, qui pro ſalutaribus dilationum remedijs, exitioſa præproperæ Abſolutionis venena lapſis porrigere audebant: *Hoc non eſt curare*, inquit Clerus Romanus, *ſed, ſi verum dicere volumus, occidere.* Et paulò poſt in eadem Epiſtola ſubdit idem doctiſſimus Clerus: *Oremus, ut qui recidiſſe referuntur, delicti ſui magnitudinem agnoſcentes, intelligant non momentaneam, neque præproperam deſiderare medicinam - - - - Multùm illis proficiet petitio modeſta, humilitas neceſſaria, patientia non otioſa. Mittant legatos pro ſuis doloribus lacrymas: advocatione fungantur ex intimo pectore prolati gemitus, dolorem probantes commiſſi criminis & pudorem, &c.* Fragmentum hujus Epiſtolæ Cleri Romani ad *S. Cyprianum* refert Cardinalis *Baronius* in Annalibus Eccleſiaſticis ad annum CCLIII. Numero 79. ibidémque ſuam eâ de re mentem aperit his verbis: *Quàm ergò parùm tuta, quàmque dubia ſit illa feſtinanter exhibita reconciliatio etiam petentibus eam cum lachrymis, dicta nuper ſententia declaravit.* Duo igitur munia circà Diſciplinam adminiſtrandi Sacramentum Pœnitentiæ, & rectè diſpenſandi Myſteria Chriſti, Sacerdoti, cui creditum eſt regimen animarum, obeunda incumbunt. Primò, oportet ut iis, qui iteratis lapſibus firmum ſibi propoſitum vitæ in meliùs commutandæ non adeſſe fidem faciunt, abſolutionem differat, donec illorum ſinceram vitæ emendandæ voluntatem probaverit, & congrua in eis exploraverit veræ converſionis indicia. Secundò, Sacerdos in adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ ſectari debet hodiernam Eccleſiæ diſciplinam, juxtà quam beneficium Abſolutionis Pœnitentibus conceditur antè peractam ſatisfactionem. Si enim Sacerdos Diſciplinam, quæ olim viguit, & nunc antiquata eſt, vel in deſuetudinem abiit, quæque ſatisfactionem Abſolutioni præmittebat, in uſum privato arbitrio revocare voluerit, perturbabit omnia, laqueum animabus injiciet, nimis emungendo eliciet ſanguinem, eritque omninò alienus ab ingenio piæ Matris Eccleſiæ, quæ, ad Fidelium ſalutem promovendam, vulnus Diſciplinæ ſuæ inferri multotiès paſſa eſt, illam ſæpè immutavit, & nonnullarum Sanctionum obſervantiam in deſuetudinem interdùm abire permiſit. Standum itaque eſt hodiernæ diſciplinæ Eccleſiæ in Sacramentorum adminiſtratione, & ab eâ ne latum quidem unguem recedendum: quamvis & antiqua Eccleſiæ Diſciplina plurimi facienda ſit, ſuſcipiendæ, colendæ, ejuſque inſtauratio in pluribus optandæ, nunquàm tamen privato arbitrio & auctoritate tentanda. Quo enim ſpiritu gubernante veterem Diſciplinam ſervavit, eodem regente mutavit Eccleſia, quæ pro varietate temporum, locorum circumſtantiis, & Fidelium ſalute omnia conſultè, providè, & ſapienter diſponit, ſuamque attemperat Diſciplinam, quam ſi quis elato ſupercilio improbare, & veterem Diſciplinam ſeveriorem propriâ ſuâ auctoritate poſtliminiò revocare velit, tanquàm Eccleſiaſticæ pacis perturbator apud omnes audire debet, juxtà præclaram illam *S. Auguſtini* Sententiam, quæ menti tuæ penitiùs infixa jugitèr inſidere debet: *Contra rationem nemo ſobrius, contra Scripturas nemo Chriſtianus, contra Eccleſiam nemo pacificus ſenſerit.*

D. Circà Diſciplinam cùm Monaſticam, tùm Regularem Sæculi XVII. duo dumtaxat argumenta, quæ mihi peculiari aliquâ obſervatione digna videntur, proponam. Primum eſt, an Sæculo XVII. fuerint inſtituti novi Regulares Ordines, & quis eorum conditor ſit? Alterum eſt, utrùm Diſciplina tàm Monaſtica, quàm Regularis eodem Sæculo viguerit, ac novum ſuſceperit incrementum?

M. Sæculo XVII. præter celebrem Gallicanam Oratorii JESU Congregationem, quæ, ſicut diximus ſub finem Colloquii VI. in Hiſtoriam Sæculi XVI. à *Petro de Berulle* Presbytero Pariſino, doctrinâ & pietate eximio, & poſteà S.R.E. Cardinali, inſtituta, & ad petitionem *Mariæ Medicea*, Galliarum Reginæ, & *Petri Gondii*, Archiepiſcopi Pariſienſis, à *Paulo V.* Pontifice Maximo Anno MDCXIII. approbata, per omnes Galliæ Provincias magno cum populi fructu propagata eſt; præter hanc, inquam, Illuſtriſſimam Oratorii JESU Gallicanam Congregationem, quæ hactenùs innumeros penè Viros eruditione & vitæ probitate inſignes Eccleſiæ dedit, alia non minùs Eccleſiæ utilis prodiit Sæculo XVII. *Congregatio Pauperum Matris Dei Scholarum Piarum*, dicta vulgò *Paulina*, quòd ſub *Paulo V.* Pontifice Maximo erecta ſit Anno MDCXVII. quamvis ſub Pontificatu tantùm *Gregorii XV.* Succeſſoris *Pauli V.* inter Congregationes Clericorum Regularium locum habere meruerit. Huic Scholarum Piarum Congregationi initium dedit *Joſephus Calaſantius*, Aragonenſis, ex clariſſima Calaſantiorum Familiâ, in Regno Aragoniæ adhùc florenti, oriundus, & in Academia Complutenſi Doctoralibus inſulis inauguratus, qui, poſt rejectas pertinaci modeſtiâ oblatas ſibi ſæpiùs Eccleſiaſticas Dignitates, ſicut teſtantur ejus vitæ Scriptores, Romam ſe contulit, ubi attentè conſiderans, benè multos eſſe juvenes, qui, ob paupertatem parentum, litteris operam dare, & ad pietatem informari haud poſſunt, indéque Eccleſiæ & Reipublicæ planè inutiles evadunt, quodque gravius eſt, naturâ plerumque feroces, ad vitia proclives, & ad detrimentum parentum nati, cum nefariorum hominum gregibus vitam perditiſſimè abjiciunt, & in omnia flagitiorum genera præcipites feruntur; hoc, inquam, grande malum, quod in Eccleſiæ ac Reipublicæ dedecus cedit, ſecùm tacitus reputans *Joſephus Calaſantius*, eique præſentiſſimum remedium adhibere volens, de Scholis piis

piis erigendis àctutùm cogitare cœpit, ut Juvenes tàm Clerici, quàm Laici panperes, ad pietatem, ad libeteles artes, bonasque Diſciplinas gratis inſtitoti, litteras excolerent, & honeſtam vitæ tetiooem tenerent. Arduum iſtud opus Venerabilis Servus Dei *Joſephus Calaſantius* Romæ ſuſcepit, illudque ad optatum exitum feliciter perduxit; Clericorum Regulariom Scholerum Piarum excitando Congregationem, quæ confeſtim non ſolùm per totam Italiam, verùm etiam per Hiſpaniam, Siciliam, Sardiniam, Germaniam, Polonlam longè lateque diffuſa, & ex ea uberrimos froctus, ſive in inſtiutione Juvenum, ſive in Concionibus habendis ed populum, ſive in aliis piis, cùm domeſticis, tùm publicis dignè obeundis exercitüs, hactenùs univerſa percepir Reſpublica Chriſtiana. Habet hæc Clericorum Regularium Scholarum Piarum Congregatio Collegia, ſeu Scholas, in quibus Profeſſores, pruter Grammaticam, Rhetoticam, Artem Poëticam, Arithmeticam, cæterasque Matheſeos Diſciplines, quarum notitiâ, citrà ullam, vel minimam mercedem, Juveoom Laicorum animos ſummâ curâ ac diligentiâ imbuunt, docent inſuper Clericos ac Sacerdotes Philoſophiam, ec Theologiam Dogmaticam, Scholaſticam, Aſceticam, & Moralem, juxtà germanam mentem *S. Thómæ*, Doctoris Angelici, cujus doctrinâ nihil ſecundùm Deum prius & antiquius habent, atque io ejus verba jurare ſolent. Hioc illa, quæ inter henc Clericorum Regulatium Scholarum Piarum Congregationem, & Sacrum Ordinem Frattum Prædicatorum ab initio ſemper interceſſit ſumma neceſſitudo, quæ tandiù ſtabit, quandiù doctrinæ *S. Thomæ Aquinatis*, Theologorum Priocipis, ſuns in Eccleſia conſtabit honos. Hujus erctiſſimi inter Clericorum Regnlarinm Scholarum Piarum Coogregationem & Familiam Dominicenam initi fœderis locupletiſſimum teſtimoninm præbuit oupertimè ejusdem Congregationis clariſſimus Alumnus, & Romæ in Scholis Piis *S. Pantaleonis* Sacræ Theologiæ Profeſſor *Nicolans Maria à Sancto Dominico*, qui in eleganti Oratione, habitâ A. MDCCXX. io Funere Reverendiſſimi Patris *Antonini Cloche*, totius Ordinis Prædicatorum Generalis Magiſtri, ſic de ſoa illuſtri Clericorum Regularium Scholarum Piarum Congregatione eſtatur: *Rem non extraneam loquar, ſed quam pium Inſtitutum meum, univerſa Torrarum Juventuti bonis artibus, moribusque informanda peculiari Apoſtolicæ Sedis imperio deſtinatum, inter domeſticos ipſos parietes majorem ſibi atque ampliorem in diet viderit obtigiſſe. Sanè quidquid in Philoſophicit, Diviniſque Diſciplinis & ſapimus, & juventutem publicè ex Inſtituto docemus, id totum à ſapientiſſima, litteratiſſimaq; Dominici Familia, cujus beatiſſimo patrocinio perfruimur, & ſapere, & doctos eſſo gloriamur. Grata ſemper in Lycea noſtra rodibit aurea illius diei recordatio, qua ad Angelici Præceptoris Thomæ Cathedram provoluti, invictam ejusdem Doctrinam ſequi, & ne bilum quidèm ab ea deflectere, perpetuò juſſi ſumus. Hinc Horatiauum illud præceptum, ſolidioribus longè ſtudiis accommodatum, Auditoribus ſuis noſtrates jure meritò repetunt atque inculcant:*

——— Vos Exemplaria Thomæ
Nocturnâ verſate manu, verſate diurnâ.

Hoc publicum ſingolaris ergà Ordioem Prædicatotum, cujus ipſe Alumnos ſum, obſervantiæ ac benevolentiæ teſtimonium, quod io obitu Reverendiſſimi Patris *Antonini Cloche*, ejusdem Ordinis Generalis Magiſtri, exhibuit Romæ Clericorum Regularium Scholarum Piarum Congregatio, ſi non agnoſcerem, cæcus; ſi noo amplecteret, ferreus; ſi non prædicarem, ingratus omninò eſſem. Agnoſco, amplector, etiam atque etiam prædicabo. Nunquam intermorietur, nunquàm intercider fidelis memoria tanti beneficii, quod in omnium Familiæ Dominicanæ Alumnorum cordibus clavo trabali fixum perpetuò hærebit. Præter hanc clariſſimam Clericorum Regularium Scholarom Piarum Congregationem, originem habuerunt Sæculo XVII. *Ordo Monialium Viſit. B. Mariæ Virginis: Ordo* [illegible]*lium Urſulinarum:* & *Congregatio Monialium B. Mariæ de Calvario & S. Scholaſticæ*, de quibus pauca hìc dicemus. *Ordo Monialium Viſitationis B. Mariæ*, ſic dictus à munere infirmos & egenos viſitandi, quos, ob reverentiam Myſterii B. Virginis *Mariæ*, viſitantis *Elizabetham*, initio fungebantur piæ quædam fœminæ; Authorem habet *S. Franciſcum Saleſium*, Epiſcopum Genevenſem, qui Monialibus hujus Ordinis Aneſiaci in Sabaudia circa annum MDCX. Regularis Vitæ normam præſcripſit, eisque præfecit *Joannam Franciſcam Fremiot de Chantal*, in Galliis natam Divione, Urbe Ducatus Burgundiæ, Diœceſis Lingooenſis, quæ naſcentem huoc Ordinem inſtar Matris ac Fundatricis lactavit, aluit fovit, inſtiruit, propagavit, atque poſt plura erectata Monaſteria, poſt graves pro Dei gloria & ſalute tùm ſuâ, tùm proximi ardenti zelo promovendâ exhauſtos heroicâ conſtantiâ labores, animam Deo, quem in vita unicè quæſierat, ac dilexerat, reddidit die XIII menſis Decembris anni MDCXLI. Eâ Sanctitatis famâ in vita & poſt mortem adeò claruit Venerabilis hæc Dei Serva, ut nunc Acta de ejus Vita, Virtutibus, & Miraculis io Sacra Rituum Congregatione examinentur, omnesque Viri pii eam in ſpem erigantur, fore ut Cœlitum albo propediem ſolemni ritu adſcribatur. Alterum Ordinem Monialium *Urſulinarum*, ſeu Virginum ac Viduarum, ſub nuncupatione *S. Urſulæ*, & Regulè *S. Auguſtini*, ad erudiendas litteris & bonis moribus puellas, Pariſiis A. MDCXI. condidit nobilis Vidua *Maria L'huillier*, Domina *S. Boba*, quæ novæ à ſe inſtitutæ Sodalitatis approbationem à *Paulo V.* Pontifice Maximo die XXIII. menſis Septembris ejusdem anni obtinuit. Huic Monialium Urſulinarum Ordini ſimilem Monialium Congregationem ſub nuncupatione *B. Mariæ Virginis*, ad puellas litteris & pietate imbuendas, inſtituit Venerabilis Servus Dei *Petrus Forerius*, Perochus Maroncurii in Lotharingia, & Canonicorum Regularium *S. Auguſtini* Congregatioois Sancti Salvatoris Reformator, vitæ ſanctitate clariſſimus. Denique Monialium Benedictinarum primæ Regulæ, ſub nomine Congregationis *B. Mariæ de Calvario, & S. Scholaſticæ*. Inſtitutrix fuit *Antonieta Aureliana, Ludovici* Ducis Longavillani filia, quæ hanc Congregationem inchoavit in Monaſterio Pictavienſi in Galliis, ubi & ſexto poſt menſe piè deceſſit die XXV. Aprilis A. MDCXVIII. Prætermittere non debeo Congregationem *Piorum Miſſionariorum*, cujus Sæculo XVII. Auctor ac Inſtitutor fuit *Carolus Carafa*, Neapoli è nobiliſſima Familia oriun-

dus,

dus. Hic, ſpretis Mundi illecebris, & inter Sacerdotes adſcriptus, in ſpecum ſe recepit, ut vitam ſolitariam ageret, anteactæ vitæ ſuæ peccata amarè fleret, & auſterâ pœnitentiâ expiaret. Zelo tamen promovendæ ſalutis animarum vehementer accenſus, & poteus opere ac ſermone, agros, caſtellaque circuiens, multos ejusdem vitæ ſocios ſibi adſcivit, atque fundamenta jecit *Piorum Operariorum* Congregationis, quæ à *Gregorio XV.* approbata fuit Conſtitutione, quæ incipit: *Ex qua Divina Majeſtas, &c.* & iterùm confirmata eſt ab *Urbano VIII.* Regitur hæc Congregatio à Præpoſito triennali, ejusque Alumni, nullo Religionis Voto obſtricti, Miſſiones exercent, cæterisque laboribus perfunguntur, quos Viri Apoſtolici ad excolendam Vineam Domini obire ſolent. Eorum Veſtis eſt lanea, laneum etiam geſtant induſium, laneis operimentis utuntur in lecto ex paleis dumtaxàt ſtrato, aliisque piis exercitiis, jejuniis, vigiliis, orationibus vacant. Quæ omnia accuratè recenſet in Vita *Caroli Carafa*, hujus Congregationis inſtitutoris, *Petrus Giſophus*, ejusdem Congregationis Alumnus. Confundi non debet hæc Piorum Operariorum Congregatio cum altera Presbyterorum Miſſionariorum Congregatione, quæ Sæculo XVII. à Venerabili Servo DEI *Vincentio à Paulo* in Galliis circà annum MDCXXVI. inſtituta, & per univerſum Orbem dilatata, innumeros protulit Viros illuſtres, qui, parentis ſui veſtigiis inſiſtentes, procurandæ ſaluti animarum, quâ exemplis, quâ Miſſionibus, quâ editis Aſceticis libris, unctione Spiritus Sancti perfuſis, indefeſſo ſtudio allaborarunt, & plurimos in Chriſto filios multo ſudore genuerunt. Obiit Pariſiis Venerabilis Servus Dei *Vincentius à Paulo*, meritis plenus, & vitæ ſanctimoniâ conſpicuus, die XXVII. menſis Septembris anni MDCLX. & ſepultus eſt in Eccleſia S. Lazari, ejusque Sepulchro iſtud inſcriptum eſt Epitaphium: *Hic jacet Vir Venerabilis Vincentius à Paulo, Fundator, ſeu Inſtitutor, & primus Superior Generalis Congregationis Miſſionis, nec non Puellarum Charitatis. Obiit die 27. Sept. anni 1660. ætatis verò ſuæ 85.* Ejus in DEUM pietatis, & ardentiſſimæ in proximum charitatis meritò factum eſt, ut à multis Principibus, à Clero Gallicano, & à Generalibus Ordinum Regularium Præfectis petita ſit à Sede Apoſtolica ſolemnis illius Canonizatio, quæ univerſam Eccleſiam ſummâ lætitiâ cumulabit.

D. Viguitne Sæculo XVII. Monaſtica, ſeu Regularis Diſciplina, ac novum ſuſcepitne incrementum?

M. Sæculo XVII. in multis Monaſteriis primitiva Diſciplinæ cùm Monaſticæ, tùm Regularis obſervantiæ collapſa eſt, obſcuratum aurum, mutatus color optimus, diſperſique lapides Sanctuarii: *Deploranda eſt* (inquit doctiſſimus noſter *Vincentius Contenſonus* in primo Tomo ſuæ Theologiæ *Mentis & Cordis*, Editionis Lugdunenſis in folio, pag. mihi 441.) *quorumdam laxatiſſima diſciplinæ Regularium conditio, apud quos nunquàm proponitur Regula, ſub cujus nomine militant in Eccleſia DEI. Vidi quosdam Canonicos Regulares conteſtantes, ſe nunquam audiviſſe Regulam Divi Auguſtini, ad cujusque obſervandam minimè ſe teneri effutientes: & cùm quæſiviſſem ab eis, quid toto probationis anno profeciſſent, ingenuè reſponderunt, ſe ſimplicibus modis Gregoriani cantus artem didiciſſe, & ſæpiùs diſſonantes flagris à Magiſtro ſeveriſſimè exceptos fuiſſe; Regulam verò Divi Auguſtini non magè audiviſſe, quàm ſi non extaret in Orbe Terrarum. Vah indignitatem! Ubi pudor mentis? Ubi rubor frontis? Siccinè irridetur DEUS, & illuditur Eccleſia? Væ Abbatibus & Prioribus oſcitantibus & diſſimulantibus: Væ Magiſtris ſic Novitios educantibus: Væ ſic Profeſſis judicandis non ſecundùm adeò rationi adverſam conſuetudinem, ſed ſecundùm Vota, quæ diſtinxerunt labia ſua, quæve reddiderunt coram omni populo Dei.* Et alio in loco, ſeu pag. 191. ejusdem primi Tomi Theologiæ *Mentis & Cordis* exclamat hic pius, doctus & elegans Scriptor: *Sed quid de Religioſis dicam ego ſtatu Religioſus, charactere Sacerdos, licèt immeritus? Cùm videamus tam multa Monaſteria à primitiva Obſervantia collapſa multiplicatis quidèm Regularis vitæ Profeſſoribus, ſed non multiplicata lætitia. Libenter & verè cum Bernardo in Apolog. ad Guillelmum Abbatem ſcripſerim: Quis in principio, cùm Ordo cœpit Monaſticus, ad tantam crederet Monachos inertiam devenire? O quantùm diſtamus ab iis, qui in diebus Antonii extiterunt Monachi! Sic Macharius vixit? ſic Baſilius docuit? ſic Antonius inſtituit? ſic Patres in Ægypto converſati ſunt?* Hactenùs noſter *Contenſonus*, Monaſticæ, ſeu Regularis Diſciplinæ Sæculi XVII. teſtis oculatus. Cùm igitur eo Sæculo in multis Monaſteriis collapſa eſſet Monaſtica, ſeu Regularis Diſciplina, excitavit DEUS Optimus Maximus eodem Sæculo Sanctiſſimos Pontifices, & Viros Diſciplinæ Regularis zelo flagrantes, qui ad reſtaurandam Monaſticam & Regularem Diſciplinam, quæ in multis Cœnobiis erat collapſa, omnem curam, induſtriam ac diligentiam contulerunt. Inter Summos Pontifices, unum præ cæteris laudabo *Innocentium XII.* cujus intentionem conſulendi inſtaurationi Diſciplinæ Regularis, Sacra Cardinalium Congregatio ab eodem Summo Pontifice ſuper Diſciplina Regulari ſpecialiter deputata, expreſsè declarat in eo Edicto, quod die XVIII. menſis Julii anni MDCXCV. publicavit, cujus præcipua Capita hìc exſcribere, tuisque ſubjicere oculis neceſſarium eſſe duxi.

Sanctiſſimus in Chriſto Pater, & D. N. Innocentius Divina Providentia Papa XII. pro Paterna charitate, quâ Religioſos Ordines multis, magnisque in Eccleſiam Dei meritis refulgentes, & peculiaris erga Sedem Apoſtolicam devotionis nomine commendatos complectitur, volens eorum conſervationi & propagationi conſulere, ſimùlque ex injuncto ſibi cœlitus Paſtoralis officii debito providere, ut Regularis in iis Diſciplina ad Religioſorum ſalutem, & totius Chriſtiani Populi ædificationem, utilitatemque ſarta tecta cuſtodiatur, ac vigeat, & ſicubi collapſa eſt, adjuvante Domino, reparetur, conſtituit & declaravit, ſe licentiam recipiendi Novitios in ſingulis approbatis Ordinibus benignè conceſſurum, ut volentibus è periculoſis Sæculi fluctibus ad Religionis portum confugere, facilis, tutusque aditus aperiatur; dummodò tamen obſerventur ea, quæ pro Regulari vita rectè inſtituenda tam à Sacroſancta Synodo, quàm è Prædeceſſoribus ſuis Romanis Pontificibus, præcipuè verò felicis recordationis Clemente VIII. in Decretis Generalibus pro Regularium reformatione, nec non Innocentio X. & Alexandro VII. Novitiorum receptione, & Profeſſorum educatione ſalubriter conſtituta ſunt, quibus

omnibus firmiter inharet Sanctitas Sua, eaque, quatenùs opui ſit, confirmat & renovat —— *Quocircà Sacra Congregatio, ab eodem Sanctiſſimo Domine Noſtru ſuper Diſciplina Regulari ſpecialiter deputata, qua plura hactenùs pro recta nonnullorum Monaſteriorum gubernatione Decreta edidit, aliaq; in dies editura eſt, ut omnibus praſata ejusdem Sanctiſſimi Domini Noſtri mens pateat, & celeriùs innoteſcat, de mandato Sanctitatis Sua praſentis Decreti tenore denuntiat omnium & ſingulorum Ordinum Regularium Superioribus tam Generalibus, quàm Provincialibus, caterisque, ad quos ſpectat, ut in unaquaque Provincia per Italiam & Inſulas adjacentes quamprimùm deputent aliquos Conventus, quos magis aptos cenſuerint, vel unum ſaltem, ibique authoritate Apoſtolica ſtatuant omnimodam obſervantiam Regula, Conſtitutionum uniuscujusque Ordinis, & Decretorum Apoſtolicorum, pracipuè verò exacta vita communis ad formam eorumdem Decretorum ab omnibus Religioſis, qui in Conventibus, ubi recipiendi Novitii & Profeſſi educandi ſunt, morabuntur, omninò ſervanda. Poſtquàm verò Regularem obſervantiam, & ſignanter quoad exactam vitam communem cum effectu ſtabilitam fuiſſe, eidem Sacra Congregationi ſufficienter conſtiterit, tunc Sanctitas Sua antedictam licentiam, quam hactenùs diſtulit, Novitios ibi recipiendi benignè concedet, & locum ad Profeſſos pietate & litteris inſtituendos, usque ad Sacerdotium, vel aliàs, juxtà antiquas & laudabiles cujusque Ordinis conſuetudines, in iisdemque Conventibus, non autem in aliis, niſi fuerint ejusdem Obſervantia, deſtinabit. Qua quidèm omnia, quò faciliùs, efficaciùs & durabiliùs ad praxim deduci valeant, eadem Sacra Congregatio Sanctitatis Sua authoritate committit, & in virtute Sancta Obedientia pracipit praſatis Superioribus, ad quos pertinet, ut in ſupradictis Conventibus non collocent, niſi Religioſos graves, devotos, exemplares, Regularis Obſervantia & puritatis Regula ſtudioſos, orationi praſertim ac mortificationi, ſine quibus non poteſt Religioſa vita conſiſtere, addictos, quique conſentiant exactè ſervare vitam communem, atque inde amoveant eos omnes, qui tam Sancta Ordinationi contradicere, ſeu verbis, aut factis, quoquo modo ſe ſe opponere audeant* —— Præcepit etiam eadem Sacra Congregatio Superioribus, *ut memoratis Conventibus praſici omninò curent Viros non ſolùm diſciplina zelo, ſed etiam charitate & morum ſuavitate praditos, compatientes, fraternitatis amatores, miſericordes, quorum regimini libenter alii ſe ſubmittant. Studeant verò pracipuè, ut ea omnia, qua tam ad victum & veſtitum, quàm ad reliquas vita neceſſitates pertinent, ſingulis Religioſis promptè ſubminiſtrentur, ac praſertim agritudinis tempore nihil alicui deſit, quod ad ſanitatem recuperandam pertineat.* Poſtremò, nè Regularis Diſciplina, dum in Conventibus jam erectis ſtatuitur, relaxetur in erigendis, eadem Sacra Congregatio, Sanctiſſimo Pontifice *Innocentio XII.* approbante, ſtatuit atque decernit, *nulla in poſterum Monaſteria, Collegia, Domos, Conventus, aut alia Religioſorum loca fundari, erigi, aut quovis modo inſtitui debere, niſi ſub expreſſa obligatione exacta vita communis ab omnibus Religioſis ibi commorantibus perpetuò & inviolatè ſervanda, ac propterea nullas deinceps admittendas hujusmodi fundationes, niſi præter alia ad id requiſita, prius legitimè conſtiterit, adeſſe annuos reditus, vel certam eleemoſynarum ſpem, quibus duodecim ſaltèm Religioſi in exacta vita communi commodè valeant ſuſtentari.* Hoc Sacræ Congregationis, à Sanctiſſimo Pontifice *Innocentio XII.* ſuper Diſciplina Regulari ſpecialiter deputatæ, ſaluberrimum Decretum extat integrum in *Collectione Bullarum, Conſtitutionum, Brevium, & Ordinationum Innocentii XII.* quæ Romæ Typis Cameræ Apoſtolicæ edita eſt Anno MDCXCVII. O utinam! omnes Diſciplinæ Monaſticæ, ſeu Regularis, cultores ad hanc vivendi normam mores ſuos exigere ſatagerent, primævæ ſuorum Ordinum Regulæ obſervantiam reſtaurerent, ſeque ad vincendas omnes difficultates, quæ ab hac cœleſti ineunda via timidos deterrere poſſunt, viciſſim adhortarentur eâ præclarâ Sententiâ, quam *Lactantius* libri VI. *Inſtitutionum Divinarum* cap. IV. tradit, hiſce elegantiſſimis verbis expreſſam: *Via illa caleſtis*, inquit, *difficilis & clivoſa propoſita eſt, vel ſpinis horrentibus aſpera, vel ſaxis extantibus impedita, ut cum ſummo labore ac pedum ritu, cumque magna cadendi ſollicitudine ſit cuique gradiendum. In hac* (ſc. via) *poſuit*, Deus, *juſtitiam, temperantiam, patientiam, fidem, caſtitatem, abſtinentiam, concordiam, ſcientiam, veritatem, ſapientiam, caterasque virtutes, ſed ſimùl cum his paupertatem, ignominiam, laborem, dolorem, amaritudines omnes* —— *juſtus ergò, quoniam durum aſperumq; iter ingreſſus eſt, contemptui, deriſus, odio ſit, neceſſe eſt. Omnes enim, quos cupiditas aut voluptas pracipites trahit, invident ei, qui virtutem capere potuit, & iniquè ferunt id habere aliquem, quod ipſi non habent. Erit itaque pauper, humilis, ignobilis, ſubjectus injuria, & tamen omnia, qua amara ſunt, perferens: Et ſi patientiam jugem ad ſummum illum gradum finemque perduxerit, dabitur ei corona virtutis, & à DEO pro laboribus, quos in vita propter juſtitiam pertulit, immortalitate donabitur.*

D. Quod olim Apoſtolo *Paulo* (ſicut nupertimè cap. XXVII. verſ. 28. Actuum Apoſtolorum legebam) cauſam ſuam contra Judæos, acerrimos ejus inſectatores, peroranti, reſpondit Rex *Agrippa: In modico*, Paule, *ſuades me Chriſtianum fieri*, idem tibi, de perfectione & ſanctitate Monaſticæ Vitæ, ſeu Regularis Diſciplinæ diſſerenti, lubenti animo dicam: *Parùm abeſt, quin mihi ſuadeas, ut nuncium Mundo remittam, & arctiorem Diſciplinam Regularem amplectar.* Verùm, ut iſtud, quod mox animum meum inceſſit, deſiderium ſuſcipiendæ cucollæ, majus poſſit ſuſcipere incrementum, percenſe, quæſo, Viros illos illuſtres, qui Sæculo XVII. ardentiſſimo zelo incenſi, primævum Monaſticæ Vitæ, ſeu Regolaris Diſciplinæ nitorem revocarunt.

M. *Opto* ſanè, chariſſime Diſcipule (ut verbis utar ejusdem Apoſtoli *Pauli*, Regi *Agrippa* reſpondentis) *Opto*, inquam, *apud DEUM, & in modico, & in magno, non tantum te, ſed etiam omnes, qui audiunt, hodie fieri tales, qualis ego ſum, &c.* Nec dubito, quin ſanctum illud propoſitum, quod, divinâ afflante gratiâ, animum tuum ſubiit Regularem vitam profitendi, magis inardeſcat, & altiores radices agat in corde tuo, poſtquàm in medium produxero celebres Viros, & immortali memoriâ dignos, qui Patrum ſuorum zelum incredibili fervore æmulantes, & nulli labori, nullis vigiliis, nullis reſpectibus humanis parcentes, Monaſticam,

Google

naſticam, ſeu Regolarem Diſciplinam, multis in Cænobiis Sæculo XVII. reſtituerunt, eamque ſanctiſſimis legibus munierunt. In primis, inter Obſarvantiæ Regularis Sæculi XVII. Reſtitutores jure optimo recenſeri debent duo Familiæ Dominicanæ Alumni, nationa Galli, *P. Sebaſtianus Michaëlis*, & *P. Antonius Cuvem*, quorum primos eximiâ pietate præditus, plures in Gallis Ordinis Prædicatorum Conventus reformavit: Alter varò novsm in Gallo-Provinciâ, annuente Magiſtro Generali Ordinis Prædicatorum, inſtituit Congregationem ſub nomine *Sanctiſſimi Sacramenti*, in qua Religioſi Dominicani Conſtitutiones Ordinis ad ſtrictos joris apices obſervant, ſummæ paupertati addicti, annuis redditibus etiam in communi careot, in Miſſionibus jugitèr iniſtunt, Oppida pedibus peragrant, verbo DEI reficiunt, exemplis parmovent, Confeſſiones excipiunt, parvulos Doctrinâ Chriſtianâ imbuunt, & poſt exantlatos Apoſtolicæ vitæ labores, ſæpe ſunt pane & aquâ crodâ contanti, ad novos labores ſempar vegeti, ſemper alacres, nunquam feſſi, voltu hilares, in oratione continui, in auſtera vivendi rationa ſibi perpetuò conſtantes. Ad reſtaurandam itidèm Ordinis *Sanctiſſimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum* primævæ Regulæ obſervantiam plurimum in Gallis laboravit Venerabilis Patar ejusdem Ordinis *Hieronymus à Sanctiſſimo Sacramento*, qui Romam miſſus, Diploma obtinuit à *Clemente VIII.* ut in Gallia reformatam Congragationem erigeret, eique facultatem concaſſit *Paulus V.* ut duas ajusdem Ordinis Provincias Franciæ juriſdictioni unius Vicarii Generalis ſubjiceret. Tandam à *Gregorio XV.* Litteras Apoſtolicas, & ab *Urbano VIII.* Anno MDCXXIX. Breva accepit erectiona & confirmationis Gallicanæ Congregationis Diſcalceatæ *Ordinis Sanctiſſima Trinitatis Redemptionis Captivorum*, aamque primum Romæ inſtituit in Conventu *S. Dionyſii*, cujus ipſe in Monta Exquilino fundamenta jecit, & in quo piè obiit die XXX. menſis Januarii Anni MDCXXXVII. Hæc Gallicana Ordinis *Sanctiſſimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum* Diſcalceata Congregatio per hoc præſertim diſtinguitur ab altera ejosdem Ordinis Diſcalceata Congregatione, quæ viget in Hiſpania, quòd Religioſi Gallicanæ Congregationis Diſcalceatæ Veſtes deferant omninò albas, ſicot in prima hojus Ordinis Redemptionis Captivorum erectiona ſtatutum fuerat; quam antiquum habitus Ordinis colorem immutarunt Hiſpanæ Congragationis Diſcalceatæ prædictæ Ordinis *Sanctiſſimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum* Religioſi. Verùm, inter Congregationes, in quibus Sæculo XVII. refloruit Monaſtica, ſeu Regularis Diſciplina, principem locum tenera debet Benedictina *S. Mauri* Congregatio, quæ ad petitionem Chriſtianiſſimi Ragis *Ludovici XIII.* in Galliis ſub Pontificatu *Gregorii XV.* A. MDCXXI. erecta fuit, & confirmata ab *Urbano VIII.* Anno MDCXXVII. Hæc, inquam, Congregatio præ cæteris aliis, quæ Sæculo XVII. originem habuerunt, commendari debet, quia pietate, eruditione & laboribus, Raipublicæ Chriſtianæ utiliſſimis, eo Sæculo maximè floruit, & univerſam etiamnùm Eccleſiam illuſtrat. Hujus celeberrimæ Congregationis pietatem non longa dies, inimica rebus optimè conſtitutis, imminuit, non ipſa rerum humanarum fatalis conditio, ut non ſint admodùm diuturnæ, labefactavit; non vacietas temporum ejus diſciplinæ rigorem laxavit; ſed potiùs in avita Ordinis *S. Benedicti* ſeveritate Diſciplinæ; & in iiſdem inſtitutis adhùc inhæret acriter, ab iis ne latum quidem unguem diſcedit, in iiſdem diurnis ad nocturnis precibus jugiter iniſtit, easque non ſine ſuaviſſimo ſanſu pietatis, ac ſanctiſſimarum Cæremoniarum apparatu ac veneratione celebrat laudatiſſima illa Congregatio, in cujus Monaſteriis, veræ pietatis Sanctuariis, mirantur omnas Templorum nitorem, Divinæ rei faciendæ curam, Monachorum mores, cultum, numerum, modaſtiam, gravitatam, ſanctimoniam, eorumque Convantus ad ſartam tectam conſervandam Monaſticam Diſciplinam frequentes. De eruditiona verò, & Litterariis Operibus, quibus clariſſimæ hujus Benedictinæ *S. Mauri* Congregationis Monachi indefeſſo ſtudio incumbunt, hoc unum duntaxat dicam, videlicèt ex Illuſtriſſima illa Congregatione, quæ eſt inſtar *Civitatis ſitæ in Monte poſitæ*, innumeros prodiiſſe, & nunc etiam prodire eruditos Monachos, quorum Operibus antiquitas, cùm Sacra, tùm Eccleſiaſtica & prophana fuit illuſtrata, Eccleſia adversùs Hæreticorum inſultus ſtrenuè propugnata, & invictis propugnaculis munita, Sanctorum Patrum doctrina egregiè vindicata, aſſerta, ac explanata, priſtinus bonis artibus & diſciplinis reſtitutus ſplendor, totique Reipublicæ Litterariæ, ex qua modò in omnes terrarum tractus, quaſi plenis portis, Chriſtianorum Heroum agmina funduntur, conciliatum immortale decus & ornamentum.

D. Percenſuiſtine omnes Congregationes, quæ ad Monaſticam, ſeu Regularam reſtaurandam Diſciplinam Sæculo decimo ſeptimo fuerunt inſtitutæ?

M. Novæ, & ſtrictioris Monaſticæ Diſciplinæ Ordinis Ciſtercienſis Congregationi initium in Galliis Sæculo XVII. dedit *Armandus Jo. Butillierius Rancæus*, Abbas Monaſterii *B. Mariæ Domus Dei de Trappa*, Ord. Ciſtercienſis. Ex nobiliſſima Proſapiâ Pariſiis die IX. menſis Januarii A. MDCXXVII. natus *Butillierius Rancæus*, ac politioribus litteris, linguæ Græcæ notitiâ, nec non Philoſophicis & Theologicis exculius Diſciplinis, in Ordinem Doctorum Sacræ Facultatis Pariſienſis fuit cooptatus. Sacerdotio inauguratus, & pingui Beneficiorum Eccleſiaſticorum proventu locupletatus, à rectâ ſalutis viâ deflexit, licentioris vitæ quæſivit oblectamenta, & Mundi procellis ſe commiſit, ex quibus tamen, ſingulari Dei gratiâ, quæ, ut inquit Auguſtinus, *inclinandorum cordium omnipotentiſſimam habet poteſtatem*, ad pœnitentiam à Deo vocatus, feliciter emerſit, viamque ſalutis ingraſſus, rebus fluxis ac propedièm perituris nuncium remittere, totumque ſeſe Deo conſacrare ſtatuit. Hoc Propoſitum, quod altè animo hærebat, quò faciliùs ad optatum exitum perducere poſſet, duábus Abbatiis, totidèmque Prioratibus, quibus jura *Commenda* præerat, ſe ultrò abdicavit, & unam tantùm Abbatiam Monaſterii *B. Mariæ Domus Dei de Trappa*, Ordinis Ciſtercienſis, quam, ut Abbas Commendatarius, poſſidebat, ſibi ſervavit, ſuumque ampliſſimum trecentarum millies librarum Patrimonium Pariſienſi Xenodochio Pauperum dono

dedit. Sic ab omni curatione & adminiſtratione proventuum cùm Eccleſiaſticorum, tùm Sæcularium liber *Butilherius Rancaus*, abjectâ omni cunctatione, Religioſæ vitæ tirocinium poſuit in Monaſterio *B. Mariæ de Perſenia*, ſtrictioris Obſervantiæ Monaſticæ Diſciplinæ, Ordinis Ciſterciensis, atque in eo probationis ſuæ ſtadium iniit die XII. menſis Junii anni MDCLXIII. Eo emenſo probationis anno cum ſummo ſpiritus fervore, & incredibili ſeverioris Diſciplinæ Monaſticæ ſtudio, ad reformandum Monaſterium *B. Mariæ Domus Dei de Trappa*, cujus ex Abbate Commendatario evaſit Abbas Regularis, ſeſe accinxit. Longum eſſet hìc recenſere moleſtias, quas in hoc perficiendo Reformationis negotio devorare coactus fuit Religioſiſſimus Abbas, qui tandèm, placidè toleratis animorum Monachorum æſtibus, querulis vocibus ac diris, quas, ferendæ rigidioris diſciplinæ impatientes, ei ſæpiùs imprecabantur, eos coërcuit, & ad rigidiſſimum vivendi genus, juxta primævos Ordinis Ciſterciensium Uſus, Verbo & exemplo induxit. A novis & peregrinis doctrinis ſemper abhorruit, præſertim ab infeſtis laxiorum Caſuiſtarum opinionibus confixis à Summis Pontificibus, in quas jure optimo invehitur in Epiſtola, quam ſcripſit, quamque integram in ejus vita, Gallicè ſcriptâ, refert *Jacobus Marſollier*. Ad inſtituendos Monachos circa Monaſticæ vitæ officia, librum Gallicè edidit *de Sanctis Monaſticæ Vitæ Officiis*, eleganti, nitido, & nobili ſtylo conſcriptum, atque reconditam Monaſticæ Diſciplinæ notitiam continentem. Sed cùm ſolam Sacrorum, vel Aſceticorum librorum lectionem Monachis permitti debere, eiſque ad cæteras Artes, Scientias, & Diſciplinas perdiſcendas, vel ad lectitandas cæterorum Scriptorum lucubrationes aditum præcludendum eſſe, ſanxiſſet Clariſſimus ille Abbas; Litterariam Concertationem *de Studiis Monaſticis* habuit cum *Joanne Mabillonio*, doctiſſimo Monacho Benedictino Congregationis *S. Mauri*, in qua tamen raram, his præſertim temporibus, in ſcribendo moderationem ambo tenuerunt, & ne qua vel leviſſima tecta in corde odii ſuſpicio in eorum animis oboriri poſſet, *Mabillonius* ultrò adiit religioſiſſimum Abbatem, habiturus ei honorem, ſuaque obſequia exhibiturus. Quod ſanè Abbati tam gratum fuit, quàm quod maximè, palamque ambo, ultrò citròque datis ſinceræ obſervantiæ ac venerationis ſignificationibus, demonſtrarunt, veterem amicitiam, hac litteraria diſceptatione ne vel minimùm quidem refrixiſſe. Monaſterio Trappenſi per plures annos præfuit Abbas *Butillierius Rancaus*, omniaque boni & omnibus numeris abſoluti Paſtoris munia ardenti zelo cum eximia pietate conjuncto obivit. Tempus, vigilias, prudentiam, aliaque præclara ornamenta, quæ à DEO acceperat, ad ſalutem Fratrum impertiens, omnibus omnia fiebat, ut omnes CHRISTO lucriſaceret. Corripiebat inquietos, conſolabatur puſillanimes, ſuſcipiebat infirmos, patiens erat ad omnes, totusque in id incumbebat, ut Monachi, quorum curam ei DEUS tradiderat, aureos Patrum ſuorum *Benedicti* & *Bernardi* mores & vitam exprimerent. Hinc volitante ubique famâ & omnium gentium commendatione floruit, magnoque in pretio habitus eſt à Regibus ac Principibus, præſertim Chriſtianiſſimo Rege *Ludovico XIV.* *Jacobo II.* Magnæ Britanniæ Rege, & *Coſmo III.* Magno Etruriæ Duce, apud quos jure optimo audiebat primigenii ſpiritus Ordinis Ciſterciensis reſtitutor, & priſtinorum Uſuum perpetuus ac indefeſſus cultor. Tot virtutibus clarus, & non minùs doctrinâ, quàm pietate toto orbe celebris Abbas *Butillierius Rancaus*, piè, ut vixerat, obiit, & ad Deum migravit die XXVI. menſis Octobris anni MDCC. Si plura de præſtantiſſimi illius Abbatis, cujus memoria in benedictione eſt, doctrinâ, vitâ & moribus ſcire deſideres, legeſis ejus vitam Gallicè eleganti ſtylo deſcriptam à *Jacobo Marſollier*, & librum quem nuperrimè, ſeu A. MDCCXVIII. in lucem edidit R. P. F. *Malachias d'Inguimbere*, inſignis Monaſterii Sanctorum *Joannis* & *Pauli* Caſæmarii Strictioris Obſervantiæ Monachus Ciſterciensis, cuique hunc præfixit titulum: *Genuinus Character Reverendi admodùm in CHRISTO Patris D. Armandi Joannis Butillierii Rancæi, Abbatis Monaſterii B. Mariæ Domus Dei de Trappa.*

D. Quinam ſunt Veteres illi Ordinis Ciſterciensis Uſus, quorum penè antiquatam Obſervantiam in Monaſterio *B. Mariæ Domus DEI de Trappa* revocavit ac reſtauravit vigilantiſſimus ille Abbas *Armandus Butillierius Rancaus*, cujus nomen ac laudes celebrat fama longè lateque diffuſa?

M. Veteres Ciſterciensis Ordinis Uſus ſunt illi, quos *S. Benedictus* in ſua Regula præſcripſit, & quos *S. Bernardus* Monachis Ciſterciensibus ad amuſſim obſervandos propoſuit. Hos itaque Veteres Ciſterciensis Ordinis Uſus Abbas *Butillierius Rancaus* in integrum reſtituit in Monaſterio Trappenſi, quod in Galliis poſitum eſt in ima Diœceſis Sagienſis Valle ſolitaria, quam denſus & vaſtus ſaltus tegit, & varias in partes plurima immania ſtagna dividunt. Eosdem veteres Ciſterciensis Ordinis Uſus, quos in Monaſterio Trappenſi revocavit jam laudatus Abbas, Monachi ſtrictioris Obſervantiæ Ordinis Ciſterciensis, qui rigidiſſimum illius Abbatis vivendi genus amplexi, ejus veſtigia ſectantur, tanto cum fervore etiamnùm ad minimos usque apices retinent ac obſervant, ut de hoc religioſiſſimo Abbate *Butillierio Rancæo*, jam è vivis ſublato, ſed in filiis ſuis redivivo, verè id dici poſſit, quod *S. Ambroſius* ait de *Theodoſio Magno* Imperatore in Oratione de illius obitu, ubi hæc habet: *Ergò tantus Imperator receſſit à nobis, ſed non totus receſſit; reliquit enim nobis Liberos, in quibus eum debemus agnoſcere, & in quibus eum & cernimus & tenemus.* Et ſanè, ſi quis Monachorum Ciſterciensium ſtrictioris Obſervantiæ Diſciplinæ, qui Abbatem *Butillierium Rancæum* Patrem, ac Ducem Monaſticæ Diſciplinæ tàm in Galliis, quàm in Italia ſe habere gloriantur, vitam, moresque inſpiciat, ſi ſuboderetur ſuaviſſimum odorem virtutum omnium, quibus inculta horridaque eremus, quam incolunt, ſuffunditur; ultrò fatebitur, in his Monachis, velùt in ſuis genuinis filiis, reviviſcere *Butillierium Rancæum*, vivamque illius Abbatis, omni laude ſuperiores, imaginem in eorum vultu, ore, habitu, totiusque vitæ ratione adhuc expreſſam mirum in modum relucere. At enim, ut pauca, ne longior ſim, de illius Sanctiſſimi Inſtituti Legibus & Uſibus attingam; abſtinent illi Monachi, ſeverioris Diſciplinæ Ordinis Ciſterciensis,

ſterçienſis,

ſtercienſis, vulgò à primo illorum in Galliis Monaſterio dicti *della Trappa*, abſtinent, inquam, ſemper à carnibus, ovis, & piſcibus, præterquàm dùm morbo laborant. Oleo & butyro in Refectorio non utuntur, ſolis herbis, leguminibus, & radicibus, lacte aliquandò conditis, contenti. Juge ſilentium obſervant, nec ullam vocem emittunt, niſi ad Dei noctu diuque celebrandas laudes, vel ad pia exempla aliis præbenda, aut ad mutuas culpas ſummâ charitate in Capitulo coram Abbate emendandas. Calceati incedunt, & Cucullâ utuntur albâ, circà lumbos corriaceo cingulo præcinctâ, etiam nocte. Suprà paleas induti dormiunt, depoſito tantùm amplo Caputio, huic ferè ſimili, quod Monachi Fulienſes ferunt. Cucullam albam dumtaxàt exuunt, dùm ſingulis diebus per aliquot horarum ſpatium culturæ horti dant operam, niſi dies Feſtus impediat, vel in Culinæ operibus, aliove quovis labore, ad eorum vitam ſuſtentandam neceſſario, occupentur. Cupiditati mortui, perpetuâ maceratione carnam affligunt jejuniis, quæ præſertim à Feſto Exaltationis S. Crucis, h. e. à die XIV. menſis Septembris usquè ad Paſcha, exceptis diebus Dominicis, & die Natali Chriſti Domini, perquàm accuratè obſervant. Eorum Templa ſuperfluis planè ſpoliantur ornamentis, nec auro, nec argento fulgent, ſed priſcam redolent paupertatem, & Miniſtrorum pietate, modeſtiâ, ardentiqùe in DEUM charitate potiſſimùm ornantur. Exoculatam obedientiam Abbati ſine mora exhibent, totique ab illius nutu & imperio pendentes, quocumque ducuntur, ſine contradictione eunt, & quodcumque eis imponitur onus, absque ulla reluctatione ferunt. Nusquàm apud eos audiuntur itas, nusquàm contentio; ſed altiſſima regnat pax, ac continuò vigent immenſa charitas, jucunda mentis tranquillitas, unitas, concordia, atque à Mundi tumultuum ſtrepitu mira libertas. Propediem morituri in terram in cilicio & cinere deponuntur, ibique Sacro Extremæ Unctionis oleo delibuti, inſtar victimæ holocauſti ſuper Altare poſitæ, conſummato ſacrificio, placidè in Domino moriuntur. Hi ſunt Veteres Ordinis Ciſtercienſium Uſus, quos à Religioſiſſimo Abbate *Joanne Armando Butilieria* in Monaſterio *B. Mariæ Domus Dei de Trappa* reſtitutos obſervant ſtrictioris Diſciplinæ Monachi Ciſtercienſes, qui ſub egregii illius Reformatoris Vexillo militare gloriantur. Quò fit, ut de illis Monachis Ciſtercienſibus, vulgò dictis *della Trappa*, id jure optimo dicere poſſim, quod olim Venerabilis *Petrus* Abbas Cluniacenſis, in Epiſtola XVI. in laudem antiquorum Monachorum Ciſtarcienſium ſcripſit: *Sicut Eſdras legem, & Machabæi ruinas templi, ſic illi* (ſeu Monachi Ciſtercienſes) *Monaſtici Ordinis detrimenta, ac Monaſteriorum, eorumque ruinas repararunt; ac delicatis magis, quàm neceſſariis, condeſcenſionibus exploſis, ad antiqui & primi ſervoris morem, ſuorum temporum ſeptem revocarunt.* Plura, circa horumce Monachorum ſtrictioris Obſervantiæ, Ordinis Ciſtercienſis, Leges, Uſus, ac Conſtitutiones, videſis in libro, quem Reverendiſſimus Abbas Monaſterii *Boni Solatii*, vir doctrinâ & pietate conſpicuus, & quem ipſe patris loco colo ac veneror, an. MDCCXVIII. Florentiæ in lucem edidit, cuique hunc inſcripſit titulum: *Breve Ragguaglio delle Coſtituzioni delle Badie della Trappa, di Buon ſollazo, è di Caſamari della ſtretta Oſſervanza dell'Ordine Ciſtercienſe.* Qui titulus ſic Latinè redditur: *Compendioſa Relatio Conſtitutionum, quæ obſervantur in Abbatiis B. Mariæ Domus Dei de Trappa, Boni Solatii, & Caſamarii, ſtrictioris Obſervantiæ Ordinis Ciſtercienſis.* Author etiam tibi ſum, ut interdùm legas Vitas Monachorum, qui in Monaſterio *B. Mariæ Domus Dei de Trappa*, poſt expiatam diuturnâ & laborioſâ pœnitentiâ flagitioſam vitam, quam duxerant in Sæculo, ſanctè obierunt. Horumce Monachorum Vitas Gallicè deſcriptas, paucis abhinc annis Italico Idiomate donavit pius juxta ac doctus Abbatiæ *Boni Solatii* Monachus, easque Florentiæ Anno MDCCXV. vulgavit eo præfixo titulo: *I Prodigj della Grazia eſpreſſi nella Converſione di alcuni grandi Peccatori, morti da veri Penitenti nel Monaſtero della Trappa, della ſtretta Oſſervanza Ciſtercienſe*, i. e. *Prodigia Divinæ Gratiæ, quæ ſeſe produnt in converſione aliquot projectæ conſcientiæ peccatorum, qui, ut veri Pœnitentes, in Monaſterio B. Mariæ Domus Dei de Trappa ſtrictioris Obſervantiæ Ordinis Ciſtercienſis mortui ſunt.* Verè ejusmodi Peccatorum ſinceræ acconſtantes Converſiones, in perferendo laborioſæ pœnitentiæ rigore perſeverantia, ac tandem pretioſe mors appellari debent *Prodigia Gratiæ*, quæ ſuapte vi & efficaciâ facit, ut inquit *S. Auguſtinus*, ex nolentibus volentes, ex diſſentientibus conſentientes, ex injuſtis juſtos, ex peccatoribus pœnitentes, atque in accepta juſtitia perſeverantes reddit, inſertâ cordi ſuavitate ac delectatione.

D. Magno errore, in quo verſabar, me profectò levâſti. Exiſtimabam quippè, vanis quorumdam ſermonibus deluſus, antiquos Monachos Ciſtercienſes nunquàm profeſſos fuiſſe illos Uſus, ſeu auſterum iſtud ſtrictioris Obſervantiæ Diſciplinæ genus, quod nunc Ciſtercienſes Monachi, dicti *de la Trappa*, amplexi ſunt; indèque eorum Inſtitutum, quaſi novitatem redoleret, ac inuſitatum planè induceret breviandæ vitæ modum, improbare haud verebar. At ab eo errore modò penitùs liber, ſcire velim, an verum ſit id, quod dictitant nonnulli, videlicet iſtud Monachorum, qui vulgò *de la Trappa* nuncupantur, Inſtitutum nec à Sede Apoſtolicâ confirmatum, nec ab Abbatibus Generalibus Ordinis Ciſtercienſis fuiſſe unquàm approbatum?

M. Inſtitutum Monachorum, qui *de la Trappa* communiter appellantur, à Sede Apoſtolica confirmatum, & ab Abbatibus Generalibus Ordinis Ciſtercienſis approbatum fuiſſe multis momentis demonſtratur. Primò, quia Religioſiſſimus Abbas *Butilherius Ranceus*, dum flexam & exoletam Monaſticam Diſciplinam in Monaſterio Trappenſi in rectum revocavit, non novos condidit Uſus, ſed, ſicut jam obſervavimus, primævum Ordinis Ciſtercienſis nitorem, veteres Uſus, ac potiſſima antiquorum Ciſtercienſium Monaſticæ Diſciplinæ Exercitia induxit in ſuum Monaſterium, in quo, conditione rerum humanarum ſemper in præceps ruentium, hæc jam pridem obſoleverant, pravique inoleverant Uſus, quibus primariam *S. Benedicti* Regulam, & veteres Ciſtercienſium Monachorum uſus præponi debere jure optimo ſanxit vigilantiſſimus ille Abbas. Cum igitur veteres Mona-

chorum, cùm Benedictinorum, tum Ciſtercienſium Uſus à Summis Pontificibus fuiſſe confirmatos nemo inficias ire poſſit, palam eſt Inſtitutum quoque Monachorum Ciſtercienſium, qui vulgò *Trappenſes* appellantur, quique à veteribus Monachorum Ciſtercienſium Uſibus ne transverſum quidem unguem diſcedunt, à Sede Apoſtolica confirmatum cenſeri debere. Præteteà, hanc Reformationem Ordinis Ciſtercienſis, ab Abbate *Butillierie Rancao* in Monaſterium Trappenſe inductam & ſtabilitam impenſè laudavit *Innocentius XI.* Pontifex Maximus in Brevi Apoſtolico, quod ad eumdem Abbatem miſit, quodque datum eſt die XI. menſis Auguſti Anni MDCLXXVIII. Quin & *Clemens XI.* Summus Pontifex, precibus Magni Etruriæ Ducis *Coſmi III.* annuere volens, aliquot è Gallia Monachos ſtrictioris Obſervantiæ Ordinis Ciſtercienſis, degentes in Monaſterio Trappenſi, in Etruriam adſcivit, eisque Monaſterium *Boni Solatii*, Ordinis Ciſtercienſis, quod eſt propè & extra muros Civitatis Florentiæ, conceſſit Litteris Apoſtolicis, datis die 19. menſis Sept. An. MDCCV. Denique, idem Pontifex ad petitionem ſui ex fratre germano Nepotis Card. *Albani*, à Monaſterio Caſæmarii, Verulanenſis Diœceſis, Ordinis Ciſtercienſis, amovit Abbatem & Monachos Provinciæ Romanæ Congregationis Italicæ, Ordinis Ciſtercienſis, & in idem Monaſterium, cujus Abbas, ſeu perpetuus Commendatarius eſt laudatus Cardinalis *Albanus*, introduxit Monachos ſtrictioris Obſervantiæ Ordinis Ciſtercienſis *della Trappa* nuncupatos, ut liquet ex litteris Apoſtolicis hujus Summi Pontificis *Clementis XI.* datis die VII. menſis Aprilis Anni MDCCXVIII. Ex his Pontificiis Diplomatibus, quæ integra leguntur in libro, quem nuperrimè à Reverendiſſimo Abbate Monaſterii *Beni Solatii* editum, paulò ante indicavi, apertè conſtat, hanc Monachorum Abbatiæ *B. Mariæ Domus Dei de Trappa*, Ordinis Ciſtercienſis, Reformationem, ſeu ſtrictiorem Monaſticæ Diſciplinæ Obſervantiam, Summis Pontificibus acceptam, multùmque probatam fuiſſe, cùm eam non ſolùm ſartam tectam conſervare, ſed etiam propagare maximè in votis habuerint. Nec minùs ad eam fovendam ac protegendam ſtrictioris Monaſticæ Diſciplinæ Obſervantiam propenſa fuit voluntas Generalium Abbatum Ordinis Ciſtercienſis, qui, ad obſtruenda quorumdam obtrectatorum ora loquentium iniqua, palàm teſtati ſunt, ſe nihil tam curæ ac cordi habere, quàm ut ſtrictiorem hanc Ciſtercienſis Ordinis Obſervantiam non modò protegerent, ac zelo charitatis complecterentur, verùm etiam pro viribus diffunderent, ac latiùs propagarent. Reverendiſſimus *P. Nicolaus Larcher*, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor Theologus, Abbas Ciſtercii, & Univerſi Ordinis Ciſtercienſis Caput, ac Superior Generalis, publicum teſtimonium eâ de re die IX. menſis Julii Anni MDCCXI. dedit his verbis conceptum: *Strictiorem Ordinis noſtri Obſervantiam, cœleſti irrigante Agricola, juxta primitivas Patrum noſtrorum Inſtitutiones, è Monaſterio de Trappa, non ſine ingenti gaudio, in Bono Solatio, & aliis pluribus Monaſteriis tranſplantatam comperimus magnum accepiſſe incrementum, ac perubercs virtutum omnium fructus mirum ubique ſparſiſſe ſuavitatis odorem.* Ac paucis interjectis, ſubdit: *Cunctis notum facimus, re maturè perpenſa, ex relatione proborum virorum nobis factâ illud Diſciplinæ Regularis genus, in prædictis de Trappa, Bono Solatio, & aliis ejusmodi Monaſteriis practicatum, nihil aliud eſſe, quàm Sanctiores Exercitationes Regulæ D. Benedicti, & Ordinis noſtri Ciſtercienſis antiquis Uſibus, ac Inſtitutis omninò conformes eſſe declaramus: Cumque fuerint hæc ab initio usque nunc à SS. Pontificibus ſemper confirmata, ita & illam Obſervantiam immeritò novitatis, aut immoderationis eſſe ſuſpectam profitemur, eò vel maximè, quia feliciter regnans SS. Dominus Noſter Clemens Papa XI. illius Alumnos ſingularibus in dies cumulare conatur favoribus, & gratiis, nec non aliis eam amplectendi licentiam benignè impertiri dignatur, in inviderum confuſionem, debilium ſtimulum, fortium ædificationem & omnium æmulationem, &c.* Hocce publicum teſtimonium confirmavit, novumque ei robur addidit Reverendiſſimus *P. Edmundus Perrot*, Univerſi Ciſtercienſis Ordinis tunc Generalis Abbas. Ille quippè Prædeceſſorum ſuorum Edicta inhærendo, Litteras die XVIII. Januarii Anni MDCCXVI. dedit, in quibus decernit primò, Monachos, apud quos in Monaſteriis *de Trappa* & *Bono Solatio* viget ſtrictioris Monaſticæ Diſciplinæ Obſervantia, veros eſſe Religioſos Ordinis Ciſtercienſis Profeſſos, eosque ad reſtaurandam tuendamque Diſciplinam regularem fuiſſe à DEO ſuſcitatos. Secundò, declarat, aſſiduas preces, aſperitatem victus, arctam paupertatem, aliaque pœnitentiæ opera, quibus in prædictis *de Trappa* & *Bono Solatio* Monaſteriis Deus in ſpiritu & veritate colitur, nihil aliud eſſe, quàm accuratas *D. Benedicti*, & antiquorum Ordinis Ciſtercienſium Uſuum exercitationes à Summis Pontificibus confirmatas, ac ſubindè prædictam Monaſticæ Diſciplinæ ſtrictiorem Obſervantiam, novitatis, inſolentiæ, aut inconſiderationis ſuſpicionem non mereri, ſed potiùs dignam eſſe, quæ majoribus in dies Cœli cumulata benedictionibus ab omnibus Ciſtercienſis Ordinis Superioribus gratiis & favoribus excipiatur. Hæc paulò fuſiùs referre neceſſarium eſſe duxi, ut intelligeres, quantùm Summis Pontificibus, & Abbatibus Generalibus Ordinis Ciſtercienſis, omnibusque Viris piis probata ſit hæc ſtrictior Regularis Diſciplinæ Obſervantia, in quibusdam Monaſteriis ejusdem Ordinis inſtaurata; & quàm graviter hallucinentur nonnulli, qui, ultrà naſum ſuos non defigentes oculos, ſibi perperàm perſuadent, Monachos, hujusce ſtrictioris Diſciplinæ Obſervantiæ cultores, & Eremi incolas, miſeram in continuis pœnitentiæ laboribus vitam trahere; cùm tamen certò certius ſit, illos, mira charitatis dulcedine perfuſos, innumeris tàm internis, quàm externis abundare deliciis, quia vera & unica voluptas, gaudium eſt puræ conſcientiæ: lautiſſimæ epulæ ſunt, ſtudium Sanctarum Scripturarum: jucundiſſimæ cantilenæ, nocturna ac diurna Pſalmorum recitatio: ſummæ deliciæ, fruitio veri. Hæc ubi ſemel deguſtarunt pii illi Solitarii, nihil tam pretioſum, nihil tam voluptarium mundus hic poſſidet, quicum velint permutare. Illis dulciores ſunt ſuæ lacrymæ, quàm impiis riſus, cachinni, jocique ſui. Illis jucundiora ſunt jejunia, & lautiores menſæ, herbis & leguminibus inſtructæ, quàm divitibus, qui cupiditati indulgent, delicatiores cibi, & ſumptuoſa convivia. *Da amantem*

&

& ſentit, quod dico: da deſiderantem, da ferventem, da in iſta ſolitudine peregrinantem, atque ſitientem, & fontem æternæ patriæ ſuſpirantem: da talem, & ſcit quid dicam. Verba ſunt *S. Auguſtini* Tract. 26. in *Joannem.* Viden', Chariſſime Diſcipule, quâ libertate, quâ tranquillitate, quâ voluptate, quâ ſpe in horrenti ſolitudine fruantur pii Monachi immodicâ licèt confecti inediâ, vigiliis propè perpetuis macerati, & tantis pœnitentiæ laboribus attriti, quorum cruces, ut loquar cum *Bernardo,* mundus videt, unctiones non videt. *O quoties,* inquit Sanctus Hieronymus, *in Eremo conſtitutus, in vaſta illa ſolitudine, quæ exuſta Solis ardoribus horridum Monachis præſtat habitaculum, putavi me Romanis intereſſe deliciis. Et, ut mihi teſtis eſt Dominus, poſt multas lachrymas, poſt Cælo oculos hærentes, nonnunquàm mihi videbar intereſſe agminibus Angelorum, & lætus gaudenſque cantabam: Poſt te in odorem unguentorum tuorum curremus.* O fortunatam igitur incolarum Eremi ſortem, quorum paupertie nihil locupletius, ſervitute nihil liberius, labore nihil quietius, inedia ſatura, anguſtiæ ſpatioſiſſimæ, mœror jucundiſſimus, amaritudo perquàm ſuavis, vigiliæ ſomno quovis gratiores, vita felix, mors felicior, quam vita conſequitur feliciſſima.

D. Certè nunc intelligo, non in Urbium, hominumque frequentia, non in negotioſo fori ſtrepitu, non in aulæ tumultu faſtidioſo, veram illam, cujus amore teneor, inveniri poſſe felicitatem, quæ potiùs celebritates odit, mundanos homines fugit, avias ſolitudines perſequitur, locos inacceſſos incolit, & urbanis negotiis procul, ſuam potiſſimùm in Eremo inter ſaxorum aſperitates & impendentium montium altitudines ſedem fixiſſe videtur. Horum igitur feliciſſimæ Monachorum ſorti invideo, ac deinceps fugiam conſortia illorum hominum, qui omnem felicitatem ventris voluptate metientes, ægrè adduci poſſunt, ut credant, labores, in quibus Monachorum vita verſatur, non modo moleſtos ac triſtes non eſſe, ſed hilares etiam ac jucundos. Verùm, de Monaſticâ & Regulari Diſciplinâ Sæculi decimi ſeptimi ſatis hactenùs diſſeruimus. Nunc vehementiſſimè optarem, ut ſub finem noſtri Colloquii aliquas Leges, ſeu Regulas præſcriberes, quibus in delectu opinionum, quæ mores attinent, certò ac tutò adhærere poſſem. Probè quippè novi, complures Propoſitiones, ad morum doctrinam ſpectantes, Sæculo XVII. à Summis Pontificibus fuiſſe proſcriptas, & benè multas etiamnùm circumferri in Diſciplina morum opiniones, in quibus deligendis, ut circa offenſionem procedatur perbellè, cùm alia multa cavenda ſunt diligenter, tum vel in primis vitandi occurrunt ſcopuli quidam duo, ad quos appelli ſolere fermè, tu ipſe in ſuperioribus noſtris Colloquiis tam ſedulò obſervaſti: nimiam laxitatem dico, & intempeſtivam ſeveritatem; inter quæ duo tam facilis eſt lapſus, tam proclivis offenſio, ut plerùmque incidant in Scyllam, qui volunt vitare Charybdim. Hinc primùm in ſeligendis opinionibus, quæ ad morum Diſciplinam attinent, præcavenda eſt nimia laxitas, ſeu vaga & effrænis opinandi licentia, quæ innumeras, ſicut in Colloquio tertio oſtendiſti, peperit morum corruptelas, cunctiſque hominis Chriſtiani officiis inflectendis & corrumpendis latiſſimam januam reſeravit. Hinc etiam pari ſtudio declinanda eſt imperioſa ſeveritas, quæ nimio adhibito rigore, peccatores à tribunali pœnitentiæ arcet, eoſque tantùm non adigit in deſperationem ſuæ ſalutis. Ne igitur in duo illa extrema vitia, quæ opiniones in doctrina morum inficere ſolent, impingere valeam, optarem, ut in præſentia quaſdam mihi præſtitueres Regulas, quæ viam ſecuram quaſi digito præmonſtrent, in qua deinceps ambulem, ad ſiniſtram, vel dexteram nunquàm declinando.

M. Antequàm Regulas, ad præcavendas in Doctrina Morali laxiores opiniones, præſcribam, neceſſe omninò eſt, ut præcipuas radices detegam, ex quibus pullularunt illæ corruptelæ morum, ac laxitates, quæ Sæculo XVII. Eccleſiam infeſterunt, & à Summis Pontificibus fuerunt proſcriptæ. Harum autem laxitatum radices, quæ benè multæ ſunt, ad duas præcipuas, brevitatis ergò, revocabo. Quarum prima petitur ex novo quodam & inſolito docendi modo quorumdam illius Sæculi molliorum Caſuiſtarum, qui, neglecto Scripturæ Sacræ, & Sanctorum Patrum doctrinæ ſtudio, plus rationi, in proponendis, vel dirimendis quæſtionibus ad mores ſpectantibus, detulerunt, quàm ei deferendum ac tribuendum eſſet. Hinc laxiores illi Caſuiſtæ, ut paſſim videre eſt in eorum Operibus, novellas ſuas opiniones non fundabant in Sacra Scriptura, Traditione, Decretis Summorum Pontificum, Sacris Canonibus, & Sanctis Patribus, ſed eas plumâ & araneâ telâ levioribus rationibus ac conjecturis ſuffulciebant. Scripturæ Sacræ Oracula, Decreta Summorum Pontificum, Sanctorum Patrum doctrinam, Sacrorum Canonum rigorem, inflectabant pro arbitrio ſuo, emolliebant, ad præſcriptum rationis ſuæ accomodabant, mille adhibitis diſtinctiunculis & exceptionibus limitabant, atque tanquàm cereum naſum in omnem partem ducebant, trahebant, detorquebant. Quid igitur mirum, ſi illi moderni Caſuiſtæ, relictis publicis Doctrinæ Moralis fontibus, præeuntem dumtaxàt ſequentes humanam rationem, quæ ſibi permiſſa, ut plurimùm cæcutit, hallucinatur, & in turpiſſimos errores atque abſurdiſſimas ſuperſtitiones prorumpit, ſicut patet inſpicienti antiquorum Philoſophorum libros, & varias gentium pro ſuo nutu Religiones ſibi confingentium opiniones, ſeu potiùs deliramenta; quid, inquam, mirum, ſi moderni illi Caſuiſtæ, arundineo innixi baculo, in tot laxitates, ſeu corruptelas morum prolapſi ſint? Altera doctrinæ Moralis laxitatum radix non aliundè peti debet, quàm ex nimia indulgentia quorumdam Sæculi XVII. Caſuiſtarum, qui Regulâ Lesbiâ utentes, Divinam Legem moribus applicarunt, cùm, vice verſâ, mores ad Legem Dei componere et exigere debuiſſent. Videntes ſiquidèm recentes illi Caſuiſtæ, vires hominis lapſi fractas, ſauciatas, ac debiles eſſe, aliundè verò non admittentes gratiam ſe ipsâ efficacem, quæ rumpit moras, difficultates ſuaviter vincit, præbetque, ut ſæpiùs ait *S. Auguſtinus,* vires efficaciſſimas ad operandum in actu ſecundo, coacti ſunt legem, non gratiæ virtuti, ſed virium hominis lapſi infirmitati attemperare, & officiorum noſtrorum rationes non arctis Evangelii Sanctionibus, non potentiſſimæ & ſuaviſſimæ Dei gratiæ efficaciâ, quæ facit, ut faciamus, ſed naturæ corruptæ languore

guore ac debilitate, tanquàm Regulâ Lesbiâ & obliquâ, metiri. Hinc quotieſcumque Caſus conſcientiæ reſolvunt, non aliam reſolutionum ſuarum rationem adhibent, quam infirmitatem humanam, dictitantes, vel Sacros Canones *de Vita & Moribus Clericorum* non ampliùs obligare, ſed, ob nimium rigorem, cui ferendo par non erat infirmitas humana, eſſe jam penitùs abrogatos; vel præcepta Dei non obligare cum tanto onere, aliàs grave nimis jugum imponeretur filiis Adam. Hinc collapſis per primigeniam Protoparentis labem naturæ humanæ viribus plùs æquô indulgentes moderni illi Caſuiſtæ, legem Dei emollierunt, ſpinas Pœnitentiæ ſuſtulerunt, anguſtam Cæli viam benignis & laxioribus opinionibus dilatarunt, multaque, ſed à Sæculis inaudita, ad vitam commodiùs agendam, lenocinia adinvenerunt. E contrà verò Sanctorum *Auguſtini*, & *Thomæ* Diſcipuli, ſuarum virium infirmitatis conſcii, & omnipotentis Divinæ Gratiæ, tùm per ſe efficacis, tùm ſufficientis firmitati ſubnixi, tenent ſe ad legem, non legem ad ſe detorquent, non eam emolliunt, nec ſacrum pœnitentiæ rigorem enervant, ſed inceſſanter petunt à DEO, à quo bona cuncta procedunt, ut infirmæ naturæ vires adaugeat, difficultates ſuperet, & omnipotentis gratiæ ſuæ virtute, quâ attingit omnia fortiter, & diſponit omnia ſuaviter, legem, quantùmvis carni, ſeu naturæ corruptæ, duram, ſpiritui reddat amabilem. Ubi enim aliquid *amatur, non laboratur, & ſi laboratur, labor ipſe amatur*, inquit *S. Auguſtinus*. Detectis ſemèl bis laxitatum Moralis Doctrinæ radicibus. præſtat nunc ſecurim ad radicem adhibere, & aliquas præfigere Regulas, quarum ope ejuſmodi laxitates ac corruptelas morum facili negotio declinare poſſis. In primis, ſatagere debes, ut Doctrinam Moralem haurias ex puris illius fontibus, ſeu ex firmis ac tutis Theologiæ fundamentis, præſertim ex Sacra Scriptura, doctrinâ Sanctorum Patrum, ex Decretis Summorum Pontificum, & Sacris Canonibus Conciliorum. Omnia, inquam, quæ Sacri Scriptores, Summi Pontifices, Concilia, & Sancti Patres de moribus ſcripſerunt, tenuerunt, ac docuerunt, debes abſque ulla dubitatione firmitèr credere ac tenere, ſubindéque repudiare novellas iſtas, & toti retrò antiquitati ignotas opiniones Caſuiſtarum, in quorum Operibus rariſſimè Scriptura, Decreta Summorum Pontificum, & Conciliorum Canones citantur, ac vix, aut nunquàm, veneranda *Auguſtini, Chryſoſtomi, Gregorii*, & aliorum Patrum nomina comparent, quaſi nihil unquàm de moribus ſcripſerint, cùm alioquin ſinguli penè verſus nominibus recentiorum Caſuiſtarum, locisque perſtrepant, & in illorum authoritate, leviculis rationibus ſubnixâ, graviſſima eorum Decreta, quæ velut de tripode pronuntiant, fundentur. Porrò, credibile non eſt, has recentiorum Caſuiſtarum opiniones, ſi eſſent veræ & animarum ſaluti utiles, fuiſſe in Eccleſia Catholica per mille & ſeptingentos annos penitùs ignoratas, iſtudque adeo inſignis, ut jactitant, utilitatis arcanum latuiſſe planè Sanctos Patres, & poſtremis hiſce dumtaxàt temporibus, hoc eſt, Caſuiſtis Sæculi XVII. patuiſſe, quod ſanè nemo aſſerere poteſt, niſi DEO inſignem injuriam, & Eccleſiæ Catholicæ, Sanctisque Patribus ſummam irroget contumeliam. Quapropter, quotieſcumque videris, Sanctos Patres ſtare pro dogmate aliquo, jus Divinum, ſeu naturale, ſeu poſitivum ſpectante, modernos verò Caſuiſtas ſtare ex adverſo, debes abſque ulla hæſitatione Patrum authoritatem, doctrinamque præferre opinamentis illorum Caſuiſtarum, qui à regia via receſſerunt, ſuamque doctrinam non ex puris Diſciplinæ Moralis fontibus, ſed ex lacunis, in quibus plùs eſt ſordium, quàm liquoris, hauſerunt. Secundò, ut in ſana Eccleſiæ Romanæ doctrina morum ſanus ac integer permanere poſſis, oportet, antequàm te ad operationem accingas, ut abdices omnia præjudicia, divinum implores auxilium, quo menti tuæ offuſæ tenebræ depellantur, regulas obſerves Chriſtianæ humilitatis, ſimplicitatis, modeſtiæ ac prudentiæ, ſed præſertim à DEO humilitèr petas mentis caſtimoniam, cordis munditiem, & affectus puritatem, quia ſi te iniquitas non oneret, ſi non faſcinet carnis, mundique delectatio, ſi non inclinet voluptas, ſi non gravet cupiditatis pondus, ſi non deprimat bonorum temporalium amor, ſi non trahat ſuperbia vitæ, omni procul dubio, intùs lucente divinâ gratiâ, vitabis omnes laxitates & corruptelas morum, nec unquàm ſequêris opinionem minùs probabilem, quæ favet libertati ac cupiditati, in conflictu probabilioris opinionis, quæ ſtat pro lege DEI. Tertiò, ſi aliquandò in delectu opinionum, quæ mores attinent, dubius hæreas, & quid tibi facto opus ſit, ignores, adire debes Viros pios ac eruditos, quos in doctrina Traditionis Patrum magis verſatos, cœleſti lumine uberiùs perfuſos, & divinorum experientiâ ac ſpiritus prudentiâ pleniùs ſenſeris informatos. Horum, inquam, Caſuiſtarum, qui in doctrina ſunt veraces, & viam DEI in veritate docent, diſcreto judicio, ac ſententiæ par eſt acquieſcere, & citrà ullum ſalutis periculum obedire. Abſit enim, ut nonnullos peccatores imitari velis, qui normas morum exquirentes pravis ſuis cupiditatibus utilitèr congruentes, dùm ab uno Caſuiſtâ, quem amor veritatis, & purioris doctrinæ Moralis ſtudium movet, id quod in votis habent, obtinere, ſeu potiùs extorquere haud poſſunt, ad alium benigniorem confugiunt, quo patrono & ſponſore quieti, & nullo conſcientiæ morſu perturbati legem DEI cum Maximis Mundi ita componere poſſint, ut placidè Sæculi moribus vivant, dignitatibus, divitiis, voluptatibus, commodis lenti & otioſi perfruantur. Ejuſmodi peccatores, qui varios conſulunt Caſuiſtas, donec aliquem inveniant, qui ad libitum reſpondeat, ſimillimos eſſe dicam antiquis illis plorium Deorum cultoribus, qui ab uno Deo petebant, quem ſi iratum, aut ſuis propenſionibus minùs conſentaneum ſentiebant, confeſtim ad alium DEUM confugiebant, Votis ſuis favorabilem, quem in Myriade illa falſorum Deorum facilè inveniebant, ut videre eſt in hiſce Verſibus Poëtæ *Ovidii*:

Sæpè premente Deo, fert Deus alter opem.
Jupiter in Trojam, pro Troja ſtabat Apollo,
Æqua Venus Teucris, Pallas iniqua fuit.

Denique, ut omnes laxitates ac corruptelas morum, quas Sæculi XVII. molliores Caſuiſtæ invexerunt, faciliùs præcavere, & ex animo deteſtari valeas,

leas, ſæpiùs in memoriam revocare debes Oraculum CHRISTI Domini, docentis nos in Evangelio, duas tantùm eſſe vias, unam arctam, quæ ducit ad Vitam, alteram latam, quæ ducit ad perditionem. Præter has duas vias, aliam tertiam admittere viam, quæ ſit media, hoc eſt, nec nimiùm lata, nec multùm anguſta, ejusdem periculi eſſet, ac triplicem terminum diſtinguere, qui duplex tantùm pro adultis poſt finem Mundi deſignatus eſt. Scriptum eſt enim Matthæi cap. 25, quòd alii *ibunt in ſupplicium æternum, juſti autem in Vitam æternam.* De tertia autem illâ viâ, quam comminiſcuntur Viri tepidi, dicitur cap. 14. libri Proverbiorum: *Eſt via, quæ videtur homini juſta, noviſſima autem ejus deducunt ad mortem.* Cùm igitur duæ dumtaxàt ſint viæ, arcta una, quæ ducit ad Vitam, altera lata & ſpatioſa, quæ ducit ad perditionem, diligenter attendere debes, quam viam inire velis. Si tibi placeant laxitates & corruptelæ morum, ſi DEO & Mundo inſervias; ſi legem Dei ad quasdam regulas morum, tuis commodis & utilitatibus congruentes, inflectas, profectò arctâ viâ, quæ ducit ad Vitam, non incedis, ſed potiùs viam calcas latam, quæ ducit ad perditionem. Hujus latæ ac ſpatioſæ viæ (ut verbis utar *Lactantii* cap. IV. libri VI. Inſtitutionum) *Species & figura ſic eſt compoſita in aſpectu, ut plana & patens, & omni genere florum atque fructuum delectabilis eſſe videatur. In ea enim poſuit DEUS omnia, quæ pro bonis habentur in terra, opulentiam dico, honorem, quietem, voluptatem, illecebras omnes; ſed cum his pariter injuſtitiam, crudelitatem, ſuperbiam, perfidiam, libidinem, cupiditatem, diſcordiam, ignorantiam, mendacium, ſtultitiam, cæteraque vitia. Exitus autem hujus viæ talis eſt: cùm ventum fuerit ad extremum, undè jam regredi non licet, cum omni ſuâ pulchritudine tam ſubitè præciditur, ut non ante quis fraudem proſpicere poſſit, quàm præcipitatus in altitudinem profundam cadat. Quisquis enim præſentium bonorum ſpecie captus, & in his conſequendis ac fruendis occupatus, non prævideri ea, quæ poſt mortem ſecutura ſunt, ſeque à DEO averterit; is verò ad inferos dejectus, in æternam damnabitur pœnam.* Hanc latam viam, quæ ducit ad perditionem, non inibis, ſi mores tuos ad legem DEI componas, ſi à laxitatibus & corruptelis morum abhorreas, ſi conſcientiam tuam non credas illis Caſuiſtis, qui, ope cujusdam vagæ probabilitatis à Sede Apoſtolica proſcriptæ, opiniones falſas, & æternæ Legi contrarias peccato liberant, uſuris, ſimoniis, vindictis, calumniis, mendacia, homicidiis colorem prætexunt, ac bonum dicunt malum, & malum bonum; Cùm tamen bonum eſſe non poſſit, quod æternâ lege damnatur, juxtà hanc *Tertulliani*, cap. XX. libri *De Spectaculis* præclaram Sententiam: *Erramus: nusquàm & nunquàm excuſatur, quod Deus damnat: Nusquàm & nunquàm licet, quod ſemper & ubique non licet. Hoc eſt veritatis integritas, & quæ ei debetur diſciplina plenitudo & æqualitas timoris, & fides obſequii, non mutare ſententiam, nec variare judicium. Non poteſt aliud eſſe, quod verè quidèm eſt bonum ſeu malum. Omnia autem penès veritatem DEI fixa ſunt. Ethnici, quos penès nulla eſt veritatis plenitudo, quia nec Doctor veritatis Deus, malum ac bonum pro arbitrio ac libidine interpretantur; alibi bonum, quod alibi malum; & alibi malum, quod alibi bonum.*

D. Valdè mihi probantur iſtæ, quas præfixiſti, regulæ ad præcavendas inductas Sæculo XVII. laxitates & corruptelas morum, quæ ex nimia indulgentia & facilitate quorumdam Caſuiſtarum originem habuerunt, multorumque animos pervaſerunt. Supereſt modò, ut certam tutamque indices viam, quam tenere debeam, nè in Doctrina Morali in aliud extremum virium impingam, videlicèt in ſeveriorem morum diſciplinam, quam à quibusdam rigidioribus Sæculi XVII. Caſuiſtis importatam non minus damnavit Catholica Eccleſia, quàm molliorem, à laxioribus Caſuiſtis in perniciem animarum excogitatam morum doctrinam, Romani Pontifices, universâ plaudente Eccleſiâ, Vaticanis fulminibus protriverunt.

M. Rigidiores in doctrina Morali opiniones, quæ jugum Chriſti plus æquò exaſperant, perindè cavere debes, ac ſententias laxiores, quæ corruptelas morum inducunt. Sicut enim illæ laxiores ſententiæ, ſecundùm Propheticum ſermonem, *conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia, ſub capite univerſæ ætatis, ad capiendas animas:* ita immoderata ſeveritas, ſeu rigidior Diſciplina morum in cauſa eſt, cur peccatores propriæ infirmitatis conſcii, & acerbiori Pœnitentia, morumque Diſciplinæ rigore perculſi, pedem referunt, difficultatibus ſuccumbant, animum deſpondeant, & curam ſalutis prorsùs abjiciant, vel cum infelici proditore Juda in deſperationem acti ad reſtim confugiant. Hinc, jure optimo Chriſtus Dominus *Matthæi* capite XXIII. verſ. 4. Scribas & Phariſæos his verbis redarguit: *Alligant onera gravia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem ſuo nolunt ea movere.* Eccleſia itidèm, Chriſti Domini ſecuta exemplum, nimium rigorem, quem affectabant *Novatiani*, *Encratitæ*, *Euſtathiani*, & *Luciferiani*, improbavit, extatque in Decreto *Gratiani* Part. 2. Causâ XXVI. Quæſt. VII. Canon XII. his verbis conceptus: *Alligant autem onera gravia & importabilia, &c. Tales ſunt Sacerdotes, etiam nunc, qui omnem juſtitiam populo mandant, & ipſi nec modicam ſervant, videlicèt non ut faciendo ſint, ſed ut dicendo appareant juſti. Tales ſunt, qui grave pondus venientibus ad pœnitentiam imponunt, quia dicunt, & non faciunt. Et ſic dùm pœna præſentis pœnitentiæ fugitur, contemnitur pœna peccati futura. Sicut enim ſi faſcem ſuper humeros adoleſcentis, quem non poteſt bajulare, poſueris, neceſſe habet, ut aut faſcem rejiciat, aut ſub pondere confringatur. Sic & homo, cui grave pondus pœnitentiæ imponis, aut pœnitentiam rejicit, aut ſuſcipiens, dùm ſufferre non poteſt, ſcandalizatus ampliùs peccat.* Denique *S. Ambroſius* Sermone V. in Pſalm. CXVIII. rigidioris Diſciplinæ moralis Doctores his verbis perſtringit: *Sunt etiam in nobis, qui timorem DEI habent, ſed non ſecundùm ſcientiam; ſtatuentes duriora præcepta, quæ non poſſit humana conditio ſuſtinere. Timor in eo eſt, quia videntur conſulere diſciplinæ, opus virtutis exigere; ſed inſcitia in eo eſt, quia non compatiuntur naturæ, nec æſtimant poſſibilitatem.* Hujusmodi Doctorum, qui plus juſtò auſteri, moroſi, ac ſupercilioſi, præſentem Eccleſiæ Diſciplinam contractâ fronte, adductisque labiis damnant, utque rigidiores in doctrina morali opiniones obtrudunt, conſortia fuge, & unum inſtar omnium in Doctrina Morali ſequere Ducem Angelicum

Doctorem *S. Thomam Aquinatem*, qui, Duce Verbo Dei, veſtigia Patrum ſecutus, à rigidioribus, perindè ac laxioribus in doctrina morali opinionibus ſemper abhorruit. Hinc *Alexander Septimus* Pontifex Maximus Patribus Ordinis Prædicatorum, Romæ in Comitiis Generalibus Anno MDCLV. congregatis, declaravit ſe vehementer optare, ut Theologia Moralis ex Operibus *S. Thomæ Aquinatis* concinnaretur, quo hæc morum & opinionum licentia, quæ in dies graſſabatur, quaſi cauterii uſtione cohiberetur. Hujus Propoſiti, quod animo Sanctiſſimi illius Pontificis altè inſidebat, illiusque Declarationis factæ Patribus Dominicanis teſtis eſt locupletiſſimus, & omni exceptione major, doctiſſimus noſter *Vincentius Baronius*, qui in iiſdem Comitiis Generalibus aderat tanquam Definitor Provinciæ Toloſanæ, idque reverà contigiſſe fidem publicam fecit in Epiſtola, quam ad Generalem Magiſtrum ejusdem Prædicatorum Ordinis directam præfixit libro noſtri *Julii Mercori*, cui titulus eſt: *Baſis totius Moralis Theologiæ.* Præcipuam igitur in Diſciplina Morali Ducem ſequere *Sanctum Thomam Aquinatem*, de cujus doctrinæ generali approbatione veridicè, & juxta eleganter Cardinalis *Palavicinus*, Societatis JESU, in Epiſtola nuncupatoria ſui libri 7. *De Virtute & Sacramento Pœnitentiæ*, quem, antequam ad Purpuram aſſumeretur, noſtro *P. Vincentio Preto*, Sacræ Romanæ, ac Generalis Inquiſitionis Commiſſario, quicum vetus illi intercedebat neceſſitudo, inſcripſit; hæc habet ſingulari obſervatione digna: *Hoc mihi dolendum accidit, commentationes meas rude quid & impolitum eſſe pro ingenio meo; ſed tanquàm tabulas fabrè pictas exornare ſtudui illito auro, utique Ophirio, nempè ab illis venis eruto, unde tu quoque locupletatus; (Divi Thomæ Codices loquor) Viri, quo non tam Ordo tuus, quàm Chriſti Eccleſia, ipſúmque humani generis nomen meritò glorietur.* —— *Sentio equidem in me tanti Scriptoris pretium, unà cum ætate, ſed longè ſupra ætatis incrementa creviſſe.* —— *Præclarè mecum egit divina bonitas, quòd me vocavit ad eam religioſam cohortem, quæ jubetur Angelici Doctoris Theologiam ſequi: eam namque ſequerer, vel injuſſus, imò vix non ſequerer, vel prohibitus.* —— *Jam verò, hæ poſtremæ hujus anni Diſputationes, quas è ſuggeſtu dictavi, & quarum tibi Summam dico, plus aliquantò, quàm ſuperiores editæ à me, tibi Aquinatem tuum redolebunt, quò tantoperè nunc delector, ut vix alium è ſcholaſticis diù feram ſine faſtidio; non quòd in cæteris multa non inveniam, ignota mihi, & oppidò pulchra; ſed alia plura, & longè pulchriora, me inventurum fuiſſe intelligo, ſi in lectione D. Thomæ tempus illud impendiſſem.* —— *Id ex me ſæpè audiunt, qui me audiunt: Quamvis tanta ſit B. Thomæ & Sectatorum frequentia, & laudatorum approbatio, utramque tamen adeò infra merita mihi videri, ut indè communem humanæ perſpicientiæ tenuitatem, vel aſpernari cogar, vel miſereri.* Hæc, & alia id genus in laudem Doctrinæ *S. Thomæ* ſcribit nobilis ille Societatis JEſu alumnus Cardinalis *Palavicinus*, quæ te ad veram aſſequendam ſapientiam, quaſi admotis ſtimulis, excitare debent. Sed, ut majorem utilitatis fructum ex lectione & ſtudio Doctrinæ Moralis *S. Thomæ* percipere valeas, hic primus & unicus tibi ſit ſcopus, hoc votum, hoc unum age, ut muteris, ut ſapias, ut aſſleris, & transformeris in ea, quæ te docebit Angelicus noſter Præceptor, in cujus doctrina tunc te profeciſſe intelliges, non ſi diſputes acriùs, ſed ſi te ſenſeris paulatim alterum fieri, minùs elatum, minùs iracundum, minùs pecuniarum, aut voluptatum, aut vitæ cupidum, ſi quotidiè vitiis decedat aliquid, pietati aliquid accreſcat. In diſputando ſervanda ſobrietas, ſummaque animi moderatio, ut collatio, non conflictatio videatur. Lectionem ſubindè interrumpat precatio, aut gratiarum actio, quarum altera divinam opem imploret, altera beneficium agnoſcat, ſicubi te ſenſeris profeciſſe. Vidi ipſe ac novi complures juvenes, qui, avorum & atavorum ſuorum imaginibus tumentes, ſanctiſſimæ doctrinæ Moralis Chriſtianæ præcepta, quaſi eorum ſtatui ac conditioni contraria eſſent, faſtidiunt, & ſenſibilium rerum præſtigiis occæcati, nobilitatem, honores, divitias, voluptates mundi, & reliqua blandientis fortunæ commoda inter præcipua bona reponunt. Quòd ſi verò aliquos claris Majoribus prognatos videant, qui ſolâ conſcientiâ recti, neque honores, neque opes, nec alia arridentis fortunæ commoda deſiderant, illos tanquam deliros, hypocritas, rerum imperitos & Melancholicos judicant. Sic, proh dolor! caſtiſſimam Doctrinam Moralem CHRISTI veneramur, ſic exprimimus, ut nihil vecordius, nihil abjectius, nihil magis pudendum jam vulgò habeatur, quàm verè ac toto pectore eſſe Chriſtianum: quaſi aut Chriſtus fruſtrà verſatus ſit in terra, aut alia ſit nunc, quàm olim, Chriſtiana Moralis Doctrina, aut non ex æquo pertineat ad omnes. Ejusmodi juvenum conſortia & colloquia velis remisque fuge, chariſſime Diſcipule, atque illorum errorem Democritico riſo proſequens, id quod res eſt reputa, unicam ac ſummam eſſe nobilitatem in CHRISTO renatum eſſe, ejusque ſervorum numero accenſeri. Hos tibi majores eſſe puta, quorum virtutes æmuleris. Divitias mundi depone tanquàm ſarcinas, quibus onuſti, nec poſſunt per arctam viam Chriſtum nudum ſequi, nec per oſtium humile intrare in Regnum Cœlorum. Purga oculos, purga aures, purga palatum, & incipiet tibi dulceſcere Chriſtus, quo verè guſtato, etiamſi voluptatum mundi architecti omnes ſuas illecebras in unum conferant, præ uno illo, in quo ſunt omnia bona, nauſea videbuntur. Denique, cùm adhùc juvenis ſis, etiam conſiderare debes, ne florem ætatis, nunquàm rediturum, temerè polluas, ne fluxis, moxque perituris voluptatibus perdas annos optimos, verèque aureos, qui & fugiunt perniciſſimè & recurrunt nunquam; ne per inſcitiam, & incogitantiam ætatis committas, quod te in omnem usque vitam mordeat, perſequente ſcelerum conſcientiâ, & amariſſimis illis aculeis, quos fugiens voluptas in animis noſtris relinquit. Ut autem hunc integritatis florem, qui adhùc nullis vitiorum maculis oblitus in te viget, perpetuò illibatum conſervare poſſis, fac, ut ſemper præ oculis habeas auream Sententiam, quam tradit *S. Joannes Damaſcenus* in ſuis *Sacris Parallelis*, quæ extant in ſecundo ejus Operum Tomo ultimæ Editionis, quam Pariſiis anno MDCCXII. Doctiſſimus noſter *Michaël le Quien* adornavit, ubi hæc habet S. ille Doctor: *Opibus flores, ob majores tuos præclare de te ſentis, patriæ ſplendore, & corporis pulchritudine gloriaris, iisque*

honori-

honoribus, qui ab omnibus in te congeruntur? Attende tibi ipſi, quoniam mortalis es, & in terram reverteris. Circumſpice illos, qui ante te iiſdem in ſplendoribus verſati fuerunt. Ubi ſunt, qui in rebus publicis auctoritatem obtinuerunt; Ubi invictiſſimi Oratores? ubi qui feſta publica inſtituebant? ubi præclari illi equiſones? illi militares duces? illi tyranni? nonne in paucis oſſibus omnis eorum vita memoria ſita eſt? incumbe in ſepulchra, ac vide, num famulum ab hero queas ſecernere, ubi pauper jaceat, ubi dives. Diſtingue, ſi potes, vinctum à Rege, fortem ab imbecilli, pulchrum à deformi. Naturæ igitur ſi memineris, nunquam attolles animos. Sed tempus eſt, ut vela contraham, tibique, amantiſſime Diſcipule, immenſas gratias rependam, quòd palàm, ante oculos omnium, per octo circiter annos Muſæum meum frequentaveris quotidianus auditor, illiusque anguſtias, ex illuſtriſſima licèt Principum proſapiâ oriundus, non refugeris; quo certè honore ſuperbire poſſem, niſi à te modeſtiam didiciſſem. Gratulor interim mihi, quòd in te nactus ſim Diſcipulum, naturâ docilem, ad fingentis arbitrium flexibilem, & in quem ingenii laudes omnes novo fœdere & conſpiratione factâ confluxiſſe videntur, qui tam ad judicandum gravis eſt, quàm celer ad intelligendum, & in quo lepos cum ſoliditate, gravitas cum facetiis, ubertas cum moderatione, ſuavitas cum Diſciplinæ rigore ſummâ conſenſione junguntur. Meminiſti, amantiſſime Diſcipule, quot & quàm graves, Philoſophiæ ac Theologiæ decurrendo ſtadium, moleſtias in tenera adhùc ætate devoraveris, & quàm ſæpè Doctrinam *S. Thomæ Aquinatis*, quo Magiſtro gloriaris, velut pro aris ac focis pugnans, totis ingenii tui viribus publicè defenſurus, Olympico pulvere conſperſus in arenam deſcenderis. Horum, inquam, meminiſti (actorum quippè juvat meminiſſe laborum) ſed quàm benigno vultu in publicis iſtis congreſſibus gratulationes omnium minimè fucatas exciperes, quàm modeſtè laudes tuas audires, quæ illis plauſibus ſine arte miſcebantur; quam gravi & compoſito ſermone geſtientis juventutis ardorem temperares, non ita meminiſti fortaſsè, quia nullius rei ſoles, niſi virtutum tuarum oblivìſci. At verò ipſe virtutum tuarum & beneficiorum, quibus me licèt immeritum donâſti, memoriam adamantino clavo pectori meo defixam quotidiana narratione renovabo. Nunc coronidem impono noſtris in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Colloquiis, in quibus ſi ea, quæ de Hiſtoria Eccleſiaſtica dixi, tibi placeant, his utere; ſin minùs, ſedulitatem meam, quâ præclaram tuam indolem quantulacumque ex parte excolere ſtudui, pro tuo candore boni conſule. Tu modò perge, ſicut inſtituiſti in bonas litteras incumbere, Eccleſiam, cui te totum conſecrâſti, doctrinâ & pietate illuſtrare, atque Familiæ tuæ, alioquì florentiſſimæ, novum honeſtis tuis ſtudiis conciliare ſplendorem. Vale, dilectiſſime Diſcipule, & *ſi oblitus fuero tui, oblivioni detur dextera mea: adhæreat lingua mea faucibus meis, ſi non meminero tui*, Pſal. 136. Cæterùm, non te pigeat noſtra identidèm lectitare Colloquia, in quibus omnia, quæ univerſam Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſpectant, Monumenta breviter quidem deſcripſimus, ſingula tamen, majoris claritatis ergò, ſuo quæque loco ordinatè diſpoſuimus, ſecuti hac in re conſilium clariſſimi Poëtæ *Horatij* dicentis:

Ordinis hæc Virtus erit & Venus, aut ego fallor,
Ut jam nunc dicat, jam nunc debentia dici;
Pleraque differat, & præſens in tempus omittat.

D. Tam facili ac expeditâ methodo res ad Hiſtoriam & Diſciplinam Eccleſiaſticam, vel ad Doctrinam Morum, quæ ad benè beatèque vivendum conducit, attinentes, hactenus in noſtris Colloquiis explanâſti, ut hac unicâ rerum notitiâ modò delecter, eorumque ſortem vehementer deplorem, qui neglecto iſto ſacrarum Antiquitatum ſtudio, nugas, puerorum more, conſectari videntur. At enim, ſi neſcire quid, antequàm naſceremur, acciderit, eſt ſemper eſſe puerum, ut ſapienter monet *Plato*, quæ major, quæſo, infantia eſſe poteſt, quàm in eâ, ubi ſis natus & adultus Religione, adeò peregrinum & hoſpitem eſſe, ut neſcias quidem, quæ ſint illius incunabula primordiaque, qui progreſſus & incrementa, quæ pulcherrima facta Virorum fortium, quorum ſudore & ſanguine parta nobis traditaque eſt per manus Religio? quibus perſecutionibus à Tyrannis Imperatoribus exagitata ſit Eccleſia, quibus fundata legibus, quibus Sanctionibus firmata, qui ſint auguſtiſſimi illi fontes, ex quibus haurire debeamus SS. Patrum Doctrinam, Conciliorum Canones, Decreta Pontificum, genuina Martyrum Acta, illuſtria veteris Sanctitatis exempla, primigeniæ Diſciplinæ ſinceram & incorruptam effigiem, quæ quaſi quoddam lumen nobis elucet, Jura demùm omnia jam indè à principio Chriſtiani nominis tam ſapienter à Majoribus noſtris comparata? Quid, inquam, aliud eſt puerorum more vivere, quàm in pulcherrimarum harumce rerum notitia, quæ cordato cuique tot nominibus longè antiquiſſima debet eſſe, rudem ac tyronem velle conſeneſcere; niſi quis exiſtimet, majus quoddam operæ pretium eſſe diſputare cum *Juſto Lipſio* vel de lege Tabularum duodecim, vel de Centuriatis Romanorum Comitiis, vel cum Scriptoribus prophanis laborioſiùs inveſtigare, quibusnam artibus Græci, Romanique cæteras gentes ſubegerint, quàm Sacrorum Religionis noſtræ Rituum & Dogmatum originem ſcrutari, vim & auctoritatem perpendere, Chriſtiani Orbis Conciliorum Decreta callere, artesque ac vias indagare, quibus Majores noſtri Chriſtianæ Ditionis fines amplificârunt, Hæreſes debellârunt, & Sanctiſſimas Leges ad benè informandos mores condiderunt. Non hæc tamen eò impræſentiarum dico, quòd eruditionem prophanam elato ſupercilio deſpicari velim; quin potiùs ſuam illi laudem tam libenter impertiar, quàm qui libentiſſimè: nihiloſeciùs Prophanæ eruditioni, quantivis demùm pretii ſit, ſemper præferam Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ notitiam, tum quia natus ſum Romæ, quæ Civitas, ut nemo neſcit, tot Religionis, avitæ pietatis & Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ monumentis nobilitata, me ad eorum gratam recordationem jure ac merito debet inflammare; tum quia etiam, ex quo me totum Eccleſiæ obſequio mancipavi, altè meo animo defixi graviſſimam illam, quam mihi ſæpiùs inculcabas, *Innocentii III.* Vocem: *Nemini Sacerdotum*, inquit Summus ille Pontifex, *liceat Conciliorum Canones, & facta Patrum ignorare.* Nôrat nempè peritiſſimus Pontifex, quantùm ex harum rerum cognitione cùm dignitatis & amplitudinis,

tum, quod caput eſt, emolumenti atque utilitatis effloreſceret, ſi hæc ſacræ antiquitatis, Hiſtoriæ & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ notitia apud Clericos, ut par eſſet, vigeret, & inter liberales hujus Sæculi Diſciplinas, hæc præ cæteris una dominaretur. Cæterum, in Hiſtoriæ ac Diſciplinæ Eccleſiaſticæ, nec non Doctrinæ Moralis Chriſtianæ ſtudio Regulas, quas mihi præſcripſiſti, inviolatè ſervabo. Et primò quidem, in Hiſtoria ſicut nimiam quorumdam credulitatem, ita pruriginoſam aliorum dubitandi libidinem, ſeu effrænatum intemperantis Critices ſtudium perinde declinabo, nec committam unquàm, vel ut rigidiores illi veritatis exactores, ſeu noſtri Sæculi Ariſtarchi, quibus ſapit palatum plus ſatis, meam ſimplicitatem rideant; vel ut æquiores rerum æſtimatores de præfidentiori quâdam Cenſura, vel moroſiori quadam agendi ratione jure mecum expoſtulare poſſint. Secundò, circà Eccleſiæ Diſciplinam, laudabo quidem præſentem Eccleſiæ praxim impertiendi pœnitentibus ante impletam ſatisfactionem Abſolutionis Sacramentalis beneficium; et propterea non adhærebo ſententiæ illorum Theologorum, qui Diſciplinæ Eccleſiaſticæ rigorem plus juſtô elevare ſatagentes, dictitant, antiquos Eccleſiæ Canones, qui Clericorum, & Chriſtianorum omnium formæ quædam ac regulæ morum ſunt, per deſuetudinem nunc penitùs eſſe abrogatos, cùm potiùs Eccleſia, ſicut ſæpiùs me monuiſti, antiquos illos Conciliorum Canones in intimo ſpiritu gerat impreſſos, eoſque vel etiamnùm teneat, quantùm poteſt, aut quòd eos tenere non poſſit, temporum difficultatibus præpedita, ingemiſcat & doleat, nihilque non agat, ut cœleſtia illa Inſtituta ad formandos in temporum perpetuitate Chriſtianorum mores inſtaurentur, vel adhuc vigentia ſedulò teneantur, ratiocinantur collabentia, prorsùs collapſa renoventur; moderante omnia Chriſtianâ prudentiâ, ne præcipiti zelo concordia Fidelium perturbetur. Poſtremò, in Doctrinæ Moralis ſtudio, nec per laxiorum, nec per rigidiorum Caſuiſtarum calles incedam, ſed uni ſtabo Doctrinæ *S. Thomæ*, Angelici Præceptoris, cujus Oracula ab Academiis, ab Epiſcopis, à Conciliis, à Summis Pontificibus, ab ipſo denique Chriſto ita fuere probata, ut, ſi Angelicam ejus doctrinam ſectando error contingeret, eſſemus, quod abſit, ab ipſa veritate decepti. Sed ego captus ſuavitate quâdam Doctrinæ *S. Thomæ*, non ſentio ſatis ſuperque verborum feciſſe me, ac finem dicendi nunquàm facturum, ſi eam, pro eo ac meretur, celebrandam ſuſciperem. Nunc igitur ad te, colendiſſime Magiſter, ſermonem converto, ut immortales gratias referam, quòd ad meæ promovenda ſtudia, res ad univerſam Hiſtoriam & Diſciplinam Eccleſiaſticam pertinentes ſingulari perſpicuitate tradideris, ſuo quidque loco ſcitè digerens, ac collocans, genuſque dicendi ubique uſurpans ad difficultates enodandas & enucleandas maximè accommodatum, nitidum videlicèt, facile, uſitatum, tale denique ut abſque ſalebris, abſque ulla aſperitate influat in aures animoſque diſcentium, eiſque non aſcitâ, fucisque ac pigmentis quæſitâ pulchritudine, ſed ingenuo quodam pudore ſe commendet. Agnoſco itaque lubens, obſervandiſſime Magiſter, me plurimùm tibi debere, quòd & ad litteras & ad pietatem meum informaveris animum, velimque, in perenne grati animi monumentum, tibi ita perſuadeas, nullam eſſe rem minimam, quæ ad te pertineat, quæ mihi non charior ſit, quàm meæ res omnes; idque cùm ſentiam, ſedulitate mihimet ipſe ſatisfacere poſſum, re quidem ipſâ, ideò mihi non ſatisfacio, quod nullam partem tuorum ergà me beneficiorum, non modò referendâ, ſed ne cogitandâ quidèm gratiâ, conſequi poſſum. Vale, mihi multis nominibus, chariſſime Magiſter, Ego quæ pertinere ad te intelligam, ſtudioſiſſimè omnia, diligentiſſimèque curabo. Non fallam opinionem tuam, ſed vincam meis ſtudiis & officiis cogitationes tuas. Interea, dùm ea, quæ de Hiſtoria & Diſciplina Eccleſiæ hactenùs me docuiſti, ſæpiùs lectitabo, erit ut dicam identidèm cum Sancto Auguſtino: *Patiantur Aquilæ, dùm paſcuntur Columbæ.*

FINIS omnium Colloquiorum in univerſam Hiſtoriam Eccleſiaſticam.

A01 1463721